

Deuxu Rybe Tyyriti

(Iny Rybe)

O Novo Testamento
Na Língua Karajá

Deuxu Rybe Tyyriti (Iny Rybe)

O Novo Testamento na Língua Karajá do Brasil

As ilustrações nas páginas 19, 51, 58, 101, 106, 116, 124, 136, 145, 171, 174, 189, 191, 236, 241, 293, 303, 371 e 380 são Horace Knowles, © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações nas páginas 46, 75, 97 e 347 são Horace Knowles e revisado por Louise Bass © The British & Foreign Bible Society, 1994.

A ilustração na página 311 é Louise Bass, © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações nas páginas 3, 27, 74, 89, 138, 140, 327 e 366 são usados cortesia de © 1978 David C. Cook Publishing Co.

Primeira Edição,
© 1983, Liga Bíblica Internacional

Segunda Edição,
© 2011, Liga Bíblica Internacional

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons Licença

(Atribuição-Uso Não-Comercial-Vedada a Criação de Obras Derivadas)

Você pode copiar, distribuir, exibir e executar a obra sob as seguintes condições:

- **Atribuição.** Você deve dar crédito ao autor original, da forma especificada pelo autor ou licenciante.
- **Uso não-Comercial.** Você não pode utilizar esta obra com finalidades comerciais.
- **Vedada a Criação de Obras Derivadas.** Você não pode alterar, transformar ou criar outra obra com base nesta.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Índice

dos livros incluidos neste Novo Testamento

	pagina
Mateu	1
Marku	56
Luka	85
Joaõ	135
Aõhebo Rotýnyre	173
Roma-ò	224
1 Oritxi-ò	247
2 Oritxi-ò	266
Alatxia-ò	280
Efesu-ò	287
Filipi-ò	294
Òlòsò	299
1 Tesalonia-ò	304
2 Tesalonia-ò	309
1 Tximòtxi-ò	312
2 Tximòtxi-ò	318
Txitu-ò	323
Filemo-ò	326
Hebreu-ò	328
Txiau Ryberiti	344
1 Pedro	350
2 Pedro	356
1 Joaõ Tyrriti	360
2 Juaõ	366
3 Juaõ	368
Judas	370
Apocalipse	373
Vocabulário	395
Índice dos nomes	401
Mapas	407

Deuxu Tyyriti Òbitidŷýna

Ka tyyriti heka Jesuisi Kristumy ijyydu rare. Tule timybo Deuxu inydee ixypy bede riywinyremy relyyre. Tai tyyriti heka bede ywidŷýna týmyra inire. Timybo Deuxu bededŷýnana wihičý ityhydŷýdu mahâdu-ò rare. Ijyytyhy sohojile aôkô heka rare. Iny ityhydŷýdu heka irybemyna ire awimy rýimyhýre.

Tyyriti heka 27my ijyy sôwe, 12my tuu ijyydu. Juhuu heka katyyriti 50 beðramy bede riwyre ibutumy relekremy. Ibutu ijyy heka Deuxu inyluumy ratximyhýremy relyyre. Jesuisi heka tuu iòbitidŷýdure.

Inaubiòwa heka Jesuisimy ijynna sôwe. Timybo ruaremy idi timybo bede riere, aôwiwihičý riwinymy, timybo rurure, iribi tahe timybo rexixaremy.

Ijô sohoji tahe timybo ierydŷýna mahâdu rotŷýnyremy, Jesuisi Kristu rurure sýtybymy. Timybo Rybe Wihičý Týmyramy relyyrenyremy Jerusalé hâwâ-ribi rikodelenyrenyre idi hâwâ hâwâmy relyyrenyremy.

Ijô sôwe tahe Paulo tyyriti ryby rare. Ityhydŷýdu mahâdu-ò hâwâ hâwâmy rýire mahâdu-ò tarybe riwahinyre ire Jesuisi Kristu rityhynyrenykemy.

Ijô tahe Juaõ rityyritinyre timybo tamy Deuxu bede ritýnynyremy. Ka heka ikonana rare. Tii butumy ijô ijyy ijyy-ribi iwitxi rare. Tii heka tule ierysy isirare. Ihâre tahe ijô ijywesele rare. Kiemy dori timybo Jesuisi Kristu bede riwedudŷýnykemy heka relyyre.

Ka tyyriti heka inyrybereny-ò nawiurònnyde. Iny sôwemy tai raaõmrysýdŷýnyre tuu relekremy. Iwidŷýdu mahâdu-ò tuu rarybeke timykibo awityhykemy.

Inyrybe-ò rawiuròre heka aô rariõhykylere. Idi tahe timykibo iny rybewesetyhylekemy relere iòraru tyhy-wana wiwesekemy Jesuisi mahâdu rybe wese wahe.

Versículo heka inumero dire. Idi tahe ibýký ibýký mahâdu ijyy òraruna rare. Ijyy raerykemy heka numero býký-ribi raòrarumyhýke.

Inyryberawo-ki heka tori rybe rare. Idi tahe aôtxi tori rybe-ki taina riore [*] roire, inyrybe-ki aôkô. Rybe taina riore mahâdu heka isirare-ki tyyriti konana-ki iòbitina rýire, vocabulário-ki wahe. Tule tyyriti konana-ki heka iny-ki tori irybemy iny rarybemyhýre roire.

Apresentação

O NOVO TESTAMENTO é o livro que fala a respeito de Jesus Cristo. O nome — Novo Testamento — quer dizer que foi escrito depois da vinda de Cristo, e que trata do novo acordo que Deus fez com seu povo. São as Boas-Notícias de Deus prometidas àqueles que crêem em Jesus Cristo como seu senhor e Salvador. Este livro não é para ser lido como se lê qualquer outro. Não dá apenas informações, mas produz modificações profundas naqueles que lêem estas Boas-Notícias e crêem nelas.

O Novo Testamento é formado por vinte e sete livros, escrito por doze autores, durante cinqüenta anos, mais ou menos. Embora esses livros tenham sido escritos em épocas diferentes, e por diferentes autores, o assunto central é o amor de Deus pelos homens, revelado na pessoa de Jesus Cristo.

Este livro pode ser dividido assim:

(1) Os quatro Evangelhos. Contam a história da vida, dos milagres, dos ensinos, da morte e da ressurreição de Jesus.

(2) Os Atos dos Apóstolos. Este livro conta como o evangelho foi anunciado durante trinta anos, começando em Jerusalém e continuando até à capital do Império, a cidade de Roma.

(3) As cartas do apóstolo Paulo. Foram escritas para ajudar as igrejas e os cristãos, no começo do cristianismo. Em seguida vêm outras cartas, que foram escritas aos cristãos em geral, ou a certas igrejas ou pessoas, em particular.

(4) O Apocalipse é o último livro do Novo Testamento, e bem diferente dos outros. Ele ensina a respeito da vitória do Reino de Deus e da autoridade e poder de Jesus Cristo. O Apocalipse é difícil de entender, especialmente para os que estão começando a ler o Novo Testamento. Mas a sua mensagem principal, que é também a do Novo Testamento todo, está anuciada de maneira bem clara: “Agora o poder para governar o mundo pertence a nosso Senhor e ao seu Cristo, e ele reinará para sempre!” (Apocalipse 11.15).

Esta tradução foi preparada pela Sociedade Bíblica do Brasil, que tem como finalidade “DAR A BÍBLIA À PÁTRIA”. Aproveitando sugestões recebidas, os tradutores fizeram cuidadosa revisão da primeira edição. A comissão de tradutores continua a receber, com prazer, sugestões que contribuam para aperfeiçoar a tradução.

A linguagem é, tanto quanto possível, a que o povo fala. É a linguagem de hoje. A tradução procura ser fiel à língua do povo e, mais do que isso, ao sentido do texto grego original. Traduz fielmente o sentido, e não somente as palavras. É uma nova tradução que se esforça para comunicar a mensagem de Deus de tal maneira que todos os leitores entendam.

Esta tradução não pretende substituir as outras. Mas neste século de profundas e rápidas transformações, é necessário que a mais importante de todas as mensagens — A MENSAGEM DE SALVAÇÃO — seja apresentada na linguagem do povo.

O texto grego adotado nesta tradução foi o das Sociedades Bíblicas Unidas (The Greek New Testament, segunda edição, 1970). As variantes textuais incluídas nesta tradução seguem os princípios da ciência textual estabelecidos pela comissão de especialistas bíblicos que preparou o texto grego.

O asterisco (*) quer dizer que a palavra assim indicada vem explicada no Vocabulário, no fim do Novo Testamento.

Chave De Pronúncia

Explicação não-técnica dos sons.

(A Descrição lingüística segue entre parênteses)

A língua karajá apresenta um alfabeto de 26 letras:

Consoantes: b d h j k l m n r s t tx w x

Vogais a ã à e i ï o õ ò u y ÿ

Lê-se a língua karajá seguindo mais ou menos a pronúncia das letras correspondentes em português, notando-se as seguintes exceções:

Os Consoantes:

h se pronuncia mais ou menos como o **r** inicial do dialeto carioca. Não é igual ao **h** de português que não se pronuncia. (Fricativa glotal surda)

j se pronuncia como **d** antes da letra **i**, como em ‘dia’ do dialeto carioca. (Africada palatal sonora)

k se pronuncia como **c** antes de **a, o, u**, ou como **qu** antes do **i, e**. (Oclusiva velar surda)

r se pronuncia com@o **r** em ‘cara’, mesmo no princípio das palavras. (Vibrante simples)

s se pronuncia com a língua entre os dentes. (Fricativa alveolar surda) ou (Fricativa interdental surda) dependendo do dialeto karajá.

t, é o que mais difere de qualquer som do português, é pronunciado com ar entrando pela boca, ficando a língua na mesma posição em que se forma o **d**. (Implosiva alveolar sonora)

w se pronuncia mais ou menos como o **u** em ‘uai’.

x tem apenas um som, como **ch** na palavra ‘chá’.

tx é um som só, que se pronuncia como o **t** antes de **i** na palavra ‘tio’ no dialeto carioca. (Africada palatal surda)

As Vogais:

O acento grave indica que a vogal é de qualidade diferente.

à é uma vogal neutra formada no centro da boca. (Central médio)

e se pronuncia como **e** na palavra ‘pé’ ou ainda mais aberto, a não ser no —**re** e —**kre** no fim dos verbos karajá, onde se pronuncia como **ê** das palavras ‘crê’ ou ‘dê’ de português, mas sem acentuação. (Anterior médio)

o se pronuncia como **ô** na palavra ‘ou’. (Posterior médio fechado)

ò se pronuncia como **o** na palavra ‘só’. (Posterior médio aberto)

y representa uma vogal que é articulada entre i e u, pronunciada com o meio da língua elevada e com os lábios não-arredondados. (Central alta)

ÿ se pronuncia como á na palavra ‘lã’ de português. No início das palavras, não leva til. (Central baixo nasalizado)

Nas palavras karajá, o acento cai na última sílaba a não ser nos verbos, que se acentuam normalmente na raiz. O hífen se escreve antes das posposições que funcionam como as preposições do português. O acento cai na sílaba que precede ao hífen.

Mateu

Deuxu Rybe Wihikŷ Tŷmyra, Mateu Tyyritidŷŷdu

1 ¹Kaheka Jesuisi Kristu labiehekŷ rare. Juhuu tahe Abraō heka Davi labiehekŷ rare. Iribi tahe Davi heka Jesuisi Kristu labiehekŷ rare.

²Ibutumy ilabiebonimy arelyykre. Juhuu tybynimy arelyykre idi iriòrenimy: Abraō, Ijai, Ijaō, ³Juda, Peresi, (Peresi seriore tahe Zera inire. Isereny tahe Tamara inire.) Esraō, ⁴Araō, Aminadabe, Nasaō, Salmaō, ⁵Boasi, (Raabe, Boasise rare.) Obede, Rute, Ijese, Kie.

⁶Davi hāwy heka Uria hāwy juhuu raremyhŷ. Iribi Davi-wana roire. Salomaō iriòre rare. Tii heka Roaboaō tyby rare. ⁷Idi Abia reare. ⁸Idi Asa, Josafa, Joraō, ⁹Uzia, Jōtaō, Aka, Ezekia, ¹⁰Ezekia, Manase, Amo, ¹¹Josia, Jekonia, taseriòre-wana.

¹²Babilonia-ribi rohonyreu tahe tiiboho reare, Jekonia riòre wahe: Salatieli (Tii Babilonia-ki reare.) Zorobabe, ¹³Abiude, Eliaki, Azō, ¹⁴Sadōki, Aki, Eliude, ¹⁵Eliaza, Matŷ, Ijaō, ¹⁶Ijaō tahe Jyje tyby rare, Jyje tahe Marie hābu. Jesuisi tahe Kristu Deuxu deòdŷyna rare.

¹⁷Kia labiehekŷ sôwe tahe 14my rare, Abraō-ribi Davi-ò wahe. Tule labieboho 14my rasōwerenyre Davi-ribi Babilonia hāwā-ò ridyreny ixideewimy aôkô ròte-ò. Ixyby 14my rasōwerenyre. Iribi tahe Jesuisi reare.

¹⁸Kawese heka Jesuisi Kristu reare. Juhuu Marie Jyje-wana roikremy rare. Tii ijadòmaule tahe Deuxu Tyytybytyhy ribòtònnyre. ¹⁹Jyje hābu òbiti rare. Tai tahe riixâwididŷynykemy röhötinyre. Kia ômo-ò rarybeölere tuu. ²⁰Kiau ūju tamy rarybere tarasina-ki: —Jyje, Davi riòre riòre. Ahāwy, Marie, biteònnyôke. Tuu bexihâwyynykre. Iriòre dori Deuxu Tyytybytyhy riòre rare. ²¹Jesuisimy raninykre. Kiani tahe irybereny rare: tarasadu. Ibutumy iny dori iòraruna-ribi ritakre.

²²Iwese Deuxu rybe ihetxiu rarybere wese tahe tii wiji riwinyre. Kia wese ihetxiu rybe rare:

²³—Ijadòma rabòtònnykre. Iriòreni heka Emanueli rarekre. Kiani tahe irybe-ki kia rare:

Deuxu iny-wana ratxireri.

²⁴Iribi tahe Jyje dexixade tarasina-ribi. Iwese Inynyrȳreny tuu tamy rarybere weseemy heka tii riwinyre. Tii-wana ratxiōre. Tii aōhe ris̄nyōre.
²⁵Uladu reare xiery tii aōhe rira. Tamy niō riwahinyre, Jesuisi wahe.

2 ¹Belē hāwā-ki Jesuisi reare, Judeia bede-ki wahe. Iòlò Herodi iòlòmy raremyh̄. Iu reareu, Hābu Erytyhy mahādu taina týmyramy robirenyre. Tai tahe iòlò mahāduō doidenyde biura-ribi Jerusalē hāwā-ò. ²Tiiboho r̄ȳraxirenre: —Jule judeu mahādu iòlò aōbo kaki reare. Jiar̄yboho itainamy rabirenre tahe nadoidenyde riwowydynyrenykemy. Kaiboho teertyenye aōbo titxibo ratxireri?

³Tahe inyō Herodiko relyyrenyre. Herodi kia roholareu sōwemy riòtiinyre. Tule ibutumy Jerusalē hāwā mahādu riòtiinyrenyre. ⁴Tahe Herodi ibutumy dinodu mahādu ributunyre: Xiwena wahidýydu dinodu, bede ywina tyyriti erydu mahādu tule. Tahe tamyreny r̄ȳraxire: —Titxibo Kristu reakemy timybo tyyriti-ki ròritidýymy roire? ⁵Tiiboho tamy rarybere: —Judeia bede-ki, Belē hāwā-ki wahe. Kia tahe ihetxiu rybedu riritinyre.

⁶ —Kai Belē hāwā mahādu. Judeia bede hāwā-ò. Kai hāwā yja iny rōhōtinyre. Tahe inatyhy aōkō rare. Kai hāwā nihikŷre. Aribi dori dinoduō rōhōnykre. Wamahādu iòlòmy ronykre. Idinodumy rarekre, judeu mahādu dinodu wahe.

⁷Tahe Herodi heka biura mahādu ributunyre ibutumy iny-ribi wasimy. Tamy r̄ȳraxire: —Tiutxubo taina rōhōnyre? Tahe rirawyònnyre. ⁸Tamyreny rarybere: —Kaiboho boibenyeke Belē hāwā-ò. Idi tahe uladu-ki mahabenykre. Iu wadée manarybebedenykre. Jiar̄y tule tamy arakre ariwowydynykre. ⁹Biura Hābu Erytyhy mahādu roholarenre. Tahe roirenre. Ryki ixityre tainamy robirenre. Uladu tyrehékyle ritoosonyre. ¹⁰Iu tahe sōwemy reysarenre. ¹¹Heto-ò rehemynre. Tahe ralorenre. Uladu rare Marie-wana. Tahe tatiowotimy reserenre riwowydynykemy. Isiguren riraynyre tamy riwahinykre: womati týrýrýh̄yký, hee aderóna, aderónatyhy wana. ¹²Idi tahe Biura Hābu Erytyhy mahādu rarasinyre. Deuxu tamy rarybere: —Kaiboho Herodi-ò bōosebenyöke. Tai tahe rywitxira-di tasubedereny-ò rōsōserenyre.

¹³Biura mahādu tahe rōireny rahudi tahe Inynyrȳ yju nade Jyje-ò rybemy, irasina-ki tamy rarybere: —Ariore, ise-wana bidyke Egito bede-ò. Herodi dori uladu rubudýymy ratxireri. Adeo tiu ararybekreule kao bōdōsöseke. ¹⁴Tai Jyjeboho rumy rahenyrenre Egito bede-ò. ¹⁵Herodi rubus̄tybymy tahe dōsedenye. Tii riwinyre iwese ihetxiu tyyriti rarybere wese, Deuxu rybedu rybe wahe:

—Wariore Egito bede-ribi nadidyde.

¹⁶Herodi reburere. Biura Hābu Erytyhy mahādu dori tii riitxenanyre. Tai ibutumy uladu rirubunyre Belē hāwā-ki, tule ijō iòhò hāwā-ki. Ibutumy howýtđo rirubunyre inataō beòra ijōdikeki tahe rirubunyore. Tai Jesuisi rirubunykemy ris̄nyre, iwese tii rareu Biura Hābu Erytyhy mahādu tamy rarybere. ¹⁷Kiamy ta r̄ȳire iwese Deuxu rybedu rarybere wese, Jeremias wahe:

(Mateu 2.14)

18 —Rama hāwā-ribi ibru-ò iny roholamyhŷre. Rakeli rare. Tii robumyhŷre.

Ibutumy iriore ituere. Tai robumyhŷre. Inyō riteysanyötyhy iriore rurureki.

19 Herodi tahe rurureu, Inynyrȳ ýju heka Jyje rasina-ki tamy nadé.

20 Tamy rarybere: —Bòòsebenyke judeu bede-ò. Uladu ise-wana bidyke. Kia rirubunykemy risýnymyhŷré tahe, rurure.

21 Tahe Jyjeboho ròirenyre judeu bede-ò. 22 Akelau tahe Herodi riore ronyre iòlòmy, tyby deròwymy. Tai kowa-ò Jyje ròirenyre sýmy. Rasina-ki rybeõ rieryre Kalileia-ò ròirenykemy. Tai tahe ròirenyre kowa-ò. 23 Nazare hāwā-ki rasýnyrenyre. Kia tahe riwinyre iwese Inynyrȳ rybedu ihetxiu rarybere wese: —Nazare ludu tii rarekre.

3 1Kiau Judeia bederahy-ki Joao Sebedýdu heka iny-ò rarybemyhŷre:
2 —Deuxu Iòlôna bededýñana iòhòmy ratxireri. Aòraruna-ribi biixâwibenyke, bexirâhîke! 3 Joaõmy heka Isaia ihetxiu riritinyre kawese:

Inyō bederahy-ki ryryreri: —Inynyr̄ dee ryòbiti biwinyke. Biywinyke ryō tamy kanakemy. ⁴Joaō kamelo radetyy ityy rare. Iròdutyy iwereysanare. Seihikŷle bidi-wana irýsýna rare. ⁵Ibutumy iny tamy ròirenyre irybe-ò roholakemy iòhò hâwã-ribi, Jerusalé, Judeia, Jordaõ bero-ribi wahe. ⁶Tamy òrarunamy relyyrenyre rabedewomy tamy relyyrenyre. Tai tahe Joaō heka bero Jordaõ-ki tii riratysebenyre. ⁷Fariseu mahâdu, saduseu mahâdu doide tamy riratysebenykemy. Kiau Joaō tamyreny rarybere: —Hemylala mahâdu! Deuxu aõhôkýmydýñnana-ribi mahenybenyôtyhy. Aõhe inatyhy? ⁸Juhuu aõwihihiký widýýna biwinybeny. Tai tahe iny rierykre kaiboho aõraru-ribi inatyhymy texihutenyte. ⁹Fariseu mahâdu, kaiboho tahõtinytenye: Abraõ heka inylabiehekýreny rare. Rikirâhiötyhy. Deuxu-ò kia aõ aõkõ rare. Tamy wikeki mana-ribi Deuxu heka Abraõ riòkoreõ riwinykre. ¹⁰Woma tahe òwòru-ribi iòhòmy rýira. Òwòru bederaty wiwihihiký ihoõkeki, kedeskre. Rasõkre. Woma heka Deuxu aõhôkýmydýñnana wese rare. ¹¹Jiarý bedi araratisebedýñyra aõraruna-ribi texirâhiiteki. Jesuisi tahe Deuxu Tyytybytyhy-di roratisebedýñkre heòty-wana riratysebenykre. Tii waratyre awityhymy ratxireri. Jiarý riwaixýrunymy watxireri iwa ariwykeki. ¹²Tii maixõmo risykre. Maixõmo ributunyre tahyna-ò. Irýnysi heòty-di riworonykre. Heòty itueõna heka rare.

¹³Idi tahe Kalileia bede-ribi Jesuisi nade bero Jordaõ-ò. Tii Joaõ-ò nade riratysebenykemy. ¹⁴Joaõ aõkõmy rarybere: —Jiarý tahe aõ aõkõ rare. Kai biwaratysebenyke. ¹⁵Jesuisi tahe tamy rarybere: —Deuxu deewina heka kia rare. Rikiwinykre. Tahe Joaõ riratisebedýñre. ¹⁶Ròratisebenymy rahudi tahe Jesuisi ròtuõra. Biuwetyy rarayre Jesuisi tahe bòtðenimy robire, itxi dobephede, Deuxu Tyytybytyhy wahe. Rybeõ biu-ribi narybede: ¹⁷Kia heka Wariõre rare. Jiarý heka sôwemy tukure. Idi Wadeysareri.

4 ¹Idi tahe Deuxu Tyytybytyhy heka Jesuisi ridyre bederahy-ò. Tai Satanasi riurihihikemy tamy rehemynyre. ²Jesuisi heka 40 txumy, 40 rumy heka aõ rirýsýöhyy bede idi rýire. Sôwemy heka rama risamy tai raremyhý. ³Taile Satanasi tamy nade. Tahe iurihiximy tamy rarybere: —Kai inatyhy Deuxu Riõre ahâte wana heka mana-di orotxumy biwitxiranymy biwinyke ahinamy.

⁴Tahe Jesuisi dirawyonyde: Deuxu Ritidýýna-ki kiamy roire: —Iny heka orotxudile aõkõ irumy rýirakre. Ibutumy Deuxu rybedile iny irumy rýirakre. ⁵Idi Satanasi heka Jesuisi ridyre Jerusalé hâwã-ò. Templo heto ratyre tahe ritidire.

⁶Tahe tamy rarybere:

—Kai inatyhy Deuxu Riõre ahâte wana heka katyre-ribi ixi-di behukre bede-ò. Buruôtyhy heka besekeki. Deuxu taÿju kiditeõnykre aramykemy. Bede-ò aõkõ beseke.

Ijõ tyriti rarybere:

—Deuxu araywinykre taýju-di. Tii ýju kiditeònykre tebò-di ariijekemy. Awa ritõmonyôtyhy manatyre-ki.

7 Jesuisi rirawyonyre: —Tyyriti tule rarybere:

—Deuxu uritere biurihiöke.

8 Iribi Diabo heka Jesuisi ridyre hawálò-ò. Tamy ibutumy bede iòlònà riteòsinyre. **9** Tahe tamy Satanasi rarybere: —Beseke atiowotimy tahe biwawowydynykeki, adee kia ibutumy iòlònà wiwihiķi ariwahinykre.

10 —Make Satanasi, Jesuisi rarybere: —Tyyriti rarybere:

—Deuxu-ò sohojile deàlànà, wowydyna biwahinyke. Tiile bityhynykre. Deòdu tamy sohojile mabeke.

11 Satanasi tahe Jesuisi-ribi rexitare. Ýju mahádu rehemynyre iyrubudŷymy.

12 Joaō òludu heka ròtenawo-ki ritidira. Kia Jesuisi roholareu, Kalileia bede-ò ròdsere. **13** Nazare-ribi rare Kafanaõ hawā-ki rasŷnykremy rare.

Tii aho-ki iòhòre, Kalileia aho wahe. Zebulõ bede, Natali bede tahe inatxi hawā ibiòwa rare. **14** Kia tahe Isaia Tyyriti rarybere wese:

15 —Zebulõ bede, Natali bede, Jordaõ bero kowawe-ribi ijà-ò.

Ahohokŷry-ki. Kai judeukòdu mahádu bede rare, Kalileia wahe.

16 Iny kowasŷ mahádu bede luru-ki rasŷnymyhŷre. Tahe tiiboho loosònahanakŷmy robirenyre. Bede lurusŷ mahádu-ki tahe Deuxu loosònà ritoosonyre.

17 Iribi tahe Jesuisi ritelenyre Deuxu rybe ritŷnynykemy. Tii rarybere:

—Àòraruna-ribi bexirâhike. Deuxu Iòlònà bededŷñana dori iòhòmy ratxireri.

18 Kalileia aho ijàti-ki Jesuisi rariamy ratximyhŷ. Tahe inatxi waxidu seriòremy robire, Simaō Pedro, tule Andre ijore. Rià-di utura rimymyhŷreny.

19 Jesuisi tamyreny rarybere: —Bodoike wahemy. Iny wadée bimykre. Iwese araerynanykremy bimykre. **20** Aòwesele tahe tarìa ririrenyre. Jesuisi-wana roirenyre. **21** Roirenyre tahe inatxi ijõ seriòre-ki Jesuisi robire. Txiau ijõni rare. Joaō ijore. Tiiboho Zebedeu riore roire. Tiiboho talawo-ki ronyrenyre rià riywinyrenymy. Jesuisi tamyreny rarybere: —Wahemy bòdòike. **22** Tai tahe tybyreny ririrenyre. Jesuisi hemy ròirenyre.

23 Ibutumy Kalileia bedey-ki Jesuisi rariamyhŷre. Tii judeu dohodŷyna heto-ki rarybemyhŷre. Deuxu Iòlònampy ritŷnynyhŷre, Rybe Wihiķi Tŷmyra wahe. Sòwemy webinadu mahádu riteytenyre. **24** Jesuisimy iny relyyre ibutumy hawā hawā-ki Siria bede ibutumy. Tai tahe sòwemy webinadu mahádu didydenye tamy, iny tyytybybina-di, iny iumy imyremyrehekŷ wahe. Jesuisi ibutumy iny riteytenyre. **25** Iny sòwehekŷ riheludunyre, Kalileia bede-ribi, Debòwiò hawā-ribi, Jerusalé-ribi, Judeia bede-ribi, tule Jordaõ bero kowa-ribi.

5 **1-2** Jesuisi inymy sòwemy robireu, raòwonyre hawálò ratya-ò,

Ierydŷña mahádu tamy doidenye. Taile rierynadŷñymy ronymyhŷre. **3** Deuxuko-ki iny ibinamy rŷimyhŷre. Kia iny tuu rexirymyhŷre, teysatyhy rare. Tii deysana sòwemy tai ratximyhŷre, Deuxu Iòlònà heka ihõrõrenymy rarekre.

⁴ Robumy rŷirakeki teysamy heka rŷirakre. Ibedewona wiòhedŷýna rybe-di heka tamy kanakre.

⁵ Kia inytyhy-di widee ratxireri, tii heka teysahyymy ratximyhŷre. Ibutumy heka iny ihôrôlehekŷle rŷirakre. Bede bede heka ihôrômy rarekre teysamy rarekre.

⁶ Inyô-ò òbitinamy lobiximy ruruakeki tahe teysamy rarekre. Deuxu tamy òbitina riwahinykre.

⁷ Inyô ruxetðena-di ratxireri. Deuxu heka tamy ruxetðena-di rarekre.

⁸ Inyô irayky òbitimy ratxikeki tii heka teysamy rarekre. Tii dori Deuxumy robikre.

⁹ Inyô ywina-di wiwana rŷirake teysamy rarekre. Ywinaõ-di rarekré, teysamy rarekre. Tii dori rarunikre: Deuxu riòremy.

¹⁰ Inyô aôhökýmy dŷñana reuròkeki, tii dori òbitimy ruruakeki, tii tulesŷ teysamy rarekre. Deuxu Iòlònà dori ihôrômy rarekre. ¹¹⁻¹² Inyô umyreny relyykeki uritere hekŷle. Ruirybe-di umyreny relyykeki, aôhökýmydŷñana adee riwahinykre wana, tai tahe beysakre. Awimy mohôtinykre. Kai dori biu-ò mahenykre. Tai tahe beysakre kai awimy nohôtykre. Uritere nohôti rosarenýomy. Kia wese tule Deuxu rybemy rybedu aôhökýmy rotŷñytre.

¹³ Kaiboho heka saawesemy atximahâtenyte, jyyra wesemy wahe bede mahâdu iny-ò, kai dori kiamy bede mahâdu tewiòhenanyte. Auri tahe urihimyò biônonykeki tahe aurihixina heka urihimyòlemey releke. Kaa jyyra urile idi adehu rŷikre iny ityre rariakremy. Awîòhedŷýna biônonykeki tahe aôma aôkô beleke. ¹⁴⁻¹⁵ Kai loosòna wesemy atximahâte kabede mahâdu iny-ò. Hâwâo hâwâlò ratyy-ki roikeki, tiu heka rexiwòötyhy itŷnyhy roimyhŷke. Loosònaõ iny ritoosonykeki, tule heka tiu heka hyna rawoô-ki roiötyhy roosòmy. Aôma roosònanymyhŷre ibutu heto jurajuramy heka ibutu ritxuxanymyhŷre. Aôma tamana-ki rŷimyhŷreki wahe. ¹⁶ Kaiboho tule amahâdureny awiwihiökýmy robikeki tahe Deuxu-ò wowydyna riwahinykre.

¹⁷ Jiarý heka anaõde bede ywina tuededŷýmy. Anade aô Deuxu dee rybedu tuededŷýmy aôkô heka anade. Anade ibutumy aômybo rarybere widŷýmy. Timybo rarybere wese heka ibutumy tuu rotŷñymy rarekre. ¹⁸ Inatyhymy adeereny ararybekre bede ywina tyyritiy-ribi tiu ijô iôötyhy ijô sohoji ritiwedena yreõ reseöhyykre. Ibutumy roikre aôhebo rotŷñymyhŷreò bede konanako-txi. ¹⁹ Inyô tôhôti urihimyò bede ywina rosakeki rexidelenymyhŷre iny ribedeerynyôkemy iny ritohonyömyhŷkemy. Hâbu tahe ijjamy Deuxuko-ò rarekre, Deuxuko-txi. Inyô rityhynymyhŷre irybe iny rybedeerynymyhŷre. Tii tahe Deuxu Iòlònà-ò nihikýmy rarekre. ²⁰ Kaiboho aôma fariseu mahâdu-ribi awityhymy ixi-di mohôtinybenykeki. Tiu heka Deuxu Iòlònà-ò arôterenyömy. Kaiboho heka awi toite aôma fariseu mahâdu judeu mahâdu wedu ratyre heka awi boibeke. Kia aôkôkeki tahe malòbenyötyhy.

²¹ Ihetxiu bede ywina Tyyriti kawesemy rare:

—Kai inyô birubunykeki heka iòwynamymy iny akanarubunyke. Kia heka bede ywina heka rare.

²²Tahe warybe urihimyò iwitxira bede ywina-ribi. Kai inyō-ò maraykynykeki. Tai tahe brebbehaký-ki tate. Abiòwa-ò bininikeki itxýtemy. Tamy kai marybekiki: —Kai aóki awiõre. Tai tahe akýnadykre heka aõma ywisidýyduko-ò araôwynykre. Inyō-ò kai makyaranynykeki kai brebbehaký-ki texilöròmy tate. Kai inyō deramy mabekiki uriteremy nodu tamy marybekiki, tai brebbehaký-ki tate. Inyō òsýny aradykre wisidýydu mahádu-ò. Inydee ratyhymy mabeke wana aókõ raremy marybekiki, heòty kõnana bede-ò make lau brebbehaký-ki tate. Iòhárure kai heòty bede-ò makemy. ²³Kaki aõma niero xiwena wahidýyna-ò behemynykeki inyō-wana aõhe widee botýnykeki ôhõti rosaõlemy ahâte wana. ²⁴Deuxu heka axiwena tewahinyöhymyhytê aõma xiwena bire-ki heka birike. Tahe bijeke aseriõre juhuu. Aõma wana biòbitinybenyke widee marybebentyke. Iribi tahe tamy bedehemynyke xiwena wahidýyna-ò wahe tadevenymy atximahâte wana hâbuo-ò. ²⁵Aõma tai tahe iòraru-ki aòludumy relera wana. Tamy behemynyke aõma timybo tii-wana widi biywinykemy timybo adeve biòwynykemy tamy heka bitobiny òrale heka aõma rieryke urenana. Aradyhemy aõma ywisidýyna ube-ò, idi ywisidýyna mahádu, idi soldado. Tai tahe bitobinyke bede rierykemy. ²⁶Inatyhy heka adee ararybekre ròtenawo-ki malòkeki. Tiu heka aòlökomy aõma iòwy mahumy adi röhötinykre. Idi mohötinyke xiery heka bòhonyke.

²⁷Juhuu ihetxiu heka kaweselemy Tyrriti-ki rarybere:

—Ôtaõmy!

(Bede ywina tyrriti-ki wahe.) Kawesemy heka jiarý rebedeerynwâhâre. ²⁸Ôtam ywina tyrriti-ki wahe. Arue òraruna-txi araatykeki, bitake. Awityhymy biu-ki malòke kawesekile heka awire, Deuxusý-ò malòke wahe. Arue wiòmy tahe awiõmy biu-txi arue yremy heòty bede-ò make tahe ibinatyhyre. ²⁹Tule eraõ bitake iurelemy era-di make biu-txi. Aumy ibutuhukýlemy heòty bede-ò rakehârele tahe awiõre. ³⁰Bede ywina heka kawesemy röhönyre iny-ò juhuu wahe:

—Inyō tahäwyy ixi-ribi riteónykeki rixäwididýynyra tamy tyrritiò riritinyhýre. ³²Iwitxira rybe-di jiarý arukile tahe hâbu tahäwyy riatyra. Inyō uritere òta òtana òraru-ki ixi-ribi tahäwyy riteónyhyre. Tai tahe hâwyy roimyhýre hâbu witxira hâbuo-wana. Tai tahe òta òtadumy kia hâwyy rininire. Adýýwe òraru-ò riteónyre tahäwyy riteónyre uritere òhyynaôle. Tai tahe tii adýýwe òraru-ò riteónyre heka riteónyre. Taile heka hâwyy hâbu witxiramy heka roimyhýre ahâbuo-ò tahäwyy uritere hyynaôle riteónyhyre mahádu hâbu heka. Tii heka tule òtadumy relemyhýre hâwyy òta òtadu-ò heka roireki wahe.

³³Juhuu heka ihetxiu kia wesemy Deuxu tamyreny kia rarybere:

—Taholatenyte kiamy Deuxu heka uritere ruiõmy atximahâbenyke Deuxu-ò biwinybenykemy marybemy bimykeki biwinybenyke.

³⁴Tahe jiarý heka kiamy adeereny ararybekre. Aòwidýymy ixi-di nohõtirenyõmy ryberenyõmy iwidýymy. Ixinohõtidýymy ryberenyõmy

ariwinykre biwawiòhenanyke wana biu-ribi wawiòhenanykre wana. Uritere heka tuu ryberenyömykre kia wesemy biubrò-ki aõkõ biu dori Deuxu rynana rare. ³⁵Kiamy uritere rybeömy bedebrò-ki aõkõ aõ biwinykemy aõmy mabekemy. Bede dori Deuxu idì ratximyhýre rare. Deuxu waa elehyna dori bede rare. Jerusalé hawãbrò-ki tule aõkõ, tii dori Iolotyhy hawã rare. ³⁶Tule arade-di widýymy uritere dori rybeömy kai dori awitxitiranyötyhy arade iura-ò ilyby-ò urile araykywydynakile tuu ratxiye. ³⁷Aõma araykywydynakile heka tuu riwitxitiranykemy idì tahötinymyhýte. Kiamy heka tarybemahâte iwidýynamy teuremy tarybemyhýte: —Kohe, kiale ariwinykremy marybeke ada aõkõre, ariwinyötyhy my aõbo. Kiamy marybekeki iratylemy kohe, aõkõre myj aõbo. Sowemy marybekeki tahe aõbina binahakýle heka röhonykre.

³⁸Ihetxiu bede ywina röhonyre.

Inyõ witxira rueõ ribinadýynykeki, iny witxira tule iwesele riwinyke. Kia widýydu rue heka ribinadýynyke. Rue heka wilemy raòwynyre rueõwilemy. Juhu tasõ ýjuõlemy raòwynyre. Jiarõ tahe rebedeerynyre kawesemy.

³⁹Inyõ aõbinamy adee riwinykeki, aõ aõkõ tamy biwinyke. Inyõ aõsõny rihetenykeki, tule iwyò-di beake rehetenykemy. ⁴⁰Uritere aõludu-ò ixiòwydýyömy. Aõma ijõ atyy ritakeki heka tule tamy arahana biwahinyke. Inyõ sohoji urixinamy adee ixidinymy reake wana. Inatximy heka tii-wana beake. ⁴¹Inyõ ixitòedýymy aõ aribi riwykeki tamy biwahinyke tule inyõ aribi aõ huòtemy riwyke wana. ⁴²Abròrò itue-di tamy òkeseömyke iwòde-ki ihuòtemy biwahinyke.

⁴³Ihetxiu heka taholatenyte kawesemy:

—Kai heka aõ hawã ludu mahâdu luumy heka madònymyhýke. Aõludumy aki ratxiye wana tukumy atxiye teramy atximahâke. ⁴⁴⁻⁴⁶Tahe iwitxitramy ararybekre. Aõludu heka arabedeerynyke. Tukumy mabekemy inyõ aõhôkýmydýynana rotýynyryeri wana tamy rexitõenyke. Kia wese-ki heka inytyby riòremy mabeke, Deuxu riòremy wahe. Tii dori juu riòlòdýyñymyhýre inybina tyre-ki wahe. Tule iny wiwihiiký tule-ki aõma biu heka tule riteõnymyhýre. Aõma iny òbitikôdu mahâdu tule-ò. Tule òbiti mahâdu tule riteõnymyhýre. Aõma tukumy ahâte sohoji ratximyhýre sohojile kai itukukeki. Kia heka awi aõkõ rare ibutumy òraru mahâdu heka tule riwinyremyhýre kia wese. Aõma urile rybedýy azry mahâdu, Aseriore mahâdu. ⁴⁷Tulesõ kia aõma aõkõ rare aõma tule heka judeukôdu mahâdu dori tule riwinyke, tii Deuxu rierykore. ⁴⁸Òbitityhymy kaiboho boibeke. Aõma jiarõ heka arabedeerynyrenyryeri biu-ki inytybyreny ratximyhýre dori òbitityhy rare.

6 ¹Wahisidýyna wiwihiiký kai hâburu-ki iwahisidýyömy iny-ò. Kai itxerenamay biwahinymyhý. Aõkõkeki tiu inytybyreny-ribi bitaõtyhy aòwy awahisidýyna.

²⁻⁴Kai biwahinykeu iny adee aõmybo rurumyhýreó. Uritere ibutumy iny itxerenamay iwahidýyömyhý. Iny-ò òbiti mahâdumy riwisýnymyhýre mahâdu, kia wesemy heka tii riwinymyhýre heka. Dohodýymy heto-ki tuu

riwinymyhyre kia wesemy tule ibutumy hāwāhāk̄y ruetyawetyamy tuu riwinyrerimy ih̄yre. Inatyhy dori adee rarybereri: —Aōma wahisidŷñatyhymy heka adee rarybereri: —Wahisidŷñnaō ixidee ritamyhyre. Aōbo Deuxu wahisidŷñnaō heka adee riwahinyötyhy. Tai heka Deuxu wahisidŷñatyhymy riwahinyötyhy tamyreny. Iny-ò aō biwahinykeki, abiōatyhy-ò belyyōke. Wasilemy tamyreny awiōhedŷña biwahinyke. Iny tybyreny dori ibutumy aōna aōna rōtena rieryre aōwahisidŷña adee kidiwahinykre.

⁵Iwese budu mahādu riwinymyhyre wese uritere iwidŷñomyke. Kia wesemy aōkō heka bexitōdenyeke. Ibuturu-ò rexitōdenymyhyre dohodŷña hetowo-ki heka lamamy rexitōdenymyhyre. Hāwāy-ki dori rexitōdenymyhyre ibutu itxerenakemy. Inatyhy my heka adee rarybere: —Atarasana ibutumy ritare. ⁶Inatyhy dori ritare.

—Bexitōdenyekeu malōke aheto jurawo-ò. Ixi-di bijjōtōbonyke. Ierykōnamy boo ratximyhyreò heka bexitōdenymy myike. Ibutumy heka boo aōbo wasimy iny riwinyriwinymyhyremy robimyhyre. Tai-ki tahe bede ywina wihiķy heka adee kidiwahinykre. ⁷Tule rexitōdenymyhyreu uritere irehemy idi lamaōmy uritere ixityre ixityremy tamy ixitōedŷñomy wiwesewesehyyle. Judeukōdu mahādu dori kawesemy riwinymyhyre. Kiamy heka raraykywydynanymyhyre aōma rexitōenye ehehekȳkeki heka roholatyhykemy rohōtinymyhyrenyre uritere widŷñomy iwese tii riwinymyhyre wesemy. ⁸Inytybyreny dori rierymyhyre aōmybo iny raraykynymyhyré. Inyboho heka rexitōenymyhyreu rierymyhyre aōmybo inyboho rurumyhyrenyre. Iny sōwemy rarybemyhyrele aōkō heka tii roholamyhyre. Aōmybo iny rurumyhyrenyre, heka bexitōdenybenyke. Kia wese:

⁹ Wahareny, biu-ki atximahāte. Anityhy iny ibutumy rityhynykemy idi rierykemy watxireri.

¹⁰ Aiōlōna heka wymy kanake. Iny adeewile riwinykemy iwese biu-ki relemyhyre wese.

¹¹ Wadeereny txaō txaō rŷsŷna bidiwahinyke.

¹² Waōraranareny ōhōti-ribi bitosadŷñykye. Iwese jiarŷ inyō òraruna wanohōti iribi aritosadŷñymyhyre wese.

¹³ Isiratyhy urihixina-ribi heka biwayrubunyke, òraruna-txi reseke lau. Aōna aōna bina-ò bidiwaijebenyke. Iōlōna, ruru, loosōna heka ahōrōhy rare. Kie.

¹⁴⁻¹⁵—Inyō ariixāwidinykeki iaōbina-ribi. Tule inytybyreny riwaiixāwididŷñykye. Deuxu iōraruna-ribi riixāwididŷñykye. Beinareheke wana.

¹⁶ Uritere aōsŷny bedeōtiidŷñomy iwese budu mahādu rŷira wesemy. Tai heka byreōmy iny-di txuu rŷimyhyremy widi retehemyhyre. Wiji ōhōtireny reake. Heka raōwynyra inarehena irareny. ¹⁷Tai narehereheu tainarehenyteu. Atarina-di ahātemy beake aōsŷny bisuhōke. ¹⁸Inywitzira heka anaeryötyhy kai tenarehemy atxiteri. Inytybyreny sohōjile heka rierymyhyre. Inyō tuu robiōtyhy. Tii tahe ibutumy aōna aōnamy robimy wasimy rŷiramy. Iribi tahe tii araōwynyrenyreke.

¹⁹Aõna aõna butudýyömy tyy, nieru, aõna aõna wiwihič butudýyömy kabede-ki. Txudöera dori ibutumy kabede-ki tuu riroxike aõna aõnamy. Aõma rararýynyke iaõmydýyna ibutumy rararýynyke rahuke. Wasidu tamy raloke. Iaõmydýyna-ò sõweò wyremy rasinyke iaõmydýyna-di. ²⁰Kaki ibutudýylemy heka biu-ò bibutunyke. Tai heka txudöera aõ rirõötyhy tule rararyötyhy. Tule wasidu aõkõ rare. ²¹Titxibo aõmydýynana ratxireri iwesele taheka arayky ratximyhýre. Biu-ki aõbo ada bede-ki aõbo. Aõma bede-ki araykywydyna ratxireri wana heka kakile taraykywydynanyte. Biu-ki araykywydyna ratxireri wana heka biu-ki heka arayky aõmydýyna butuna raykywydyna ratximyhýre. ²²Arue heka loosõna wesemy rare. Aumy dee itýnykeki heka aumy ibutumy loosõna-di týximy rarekre. ²³Aumy ibinakeki tahe bede loro-ki matxike. Aumy bede lorohoký-ki ratxikeki ibinatyhymy matxike aõma butunale-di iny rõhötinykeki heka tiu Deuxu iny riwiohennyötyhy. Deòdumy heka releötyhy. ²⁴Inatxi wedu-ki dori inyö rityynyötyhy. Tule heka tii roholamyhýre ijõ-ribi tahe töhöti rosamyhýre. Inyö Deuxu deòdumy releötyhy tii aõna aõna butunadile rõhötinymyhýreki. ²⁵Tai heka tuu rarybereri adeereny. Uritere nohõtiyreõmy arýsýnamy tule atyyymy, idi matykynykemy. Aumy dori rýsýna ratyre aõnityhymy ratximyhýre. Tule aumy tyky ratyre aõnimy ratximyhýre. ²⁶Nawii-di inuhe betehebenyke. Tiiboho heka aõoworumy aõkõ rõbrõmyhýrenyre. Aramyre heka aõma tarýsýna wydymy bederahymy tarýsýna riyrubunyõhymyhýre heto nihiký-ò. Deuxu biu-ki ratximyhýré heka nawii riyrubunymyhýre irýsýna tamy riwahinymyhýre. Kaiboho tahe iratyretyhy toite, Deuxu-ki wahe. ²⁷Sõwetyhymy maraykywydynanykeki aõbohe, arumy aõbo arirarehemy mariake. Aõkõre. ²⁸Uritere nohõtiyreõmyke atyyymy. Betehemyhý inihe noijasa-di. Aõma tiiboho heka raaõmysdýyöhykymyhýre. Tai tyky wihič-di rexityynyke. Tyy ixidee riwinyötyhy. Ihäre tahe Deuxu rityynywihičyre heka tyy wihič tamy riwahinryteri. ²⁹Salomaõ heka itykynihikýra. Ihäre tahe ityky heka awityhy aõkõ rare. Noijasa heka iratyre ityky wityhyre. ³⁰Deuxu heka noijasa ritykynymyhýre aõma noijasa heka wijilemy idi ihýre. Biurasõmy tahe ixãwilemy reamymyhýre, risõra. Tii heka tyky adee kidiwahinskyre. Nohõtiyreõmy tahe. Tii dori adee kidiwahinskyre tykyö. Aityhyna dori ibutetyhyre heka. ³¹Tahe raykyömy nohõtiomy titxiribibo arýsýna bidiwyré, atyky amona. ³²Tyhydýydukõdu mahâdu heka kiaõle heka ritõhõtidýynymyhýre. Inytybyreny heka rierymyhýre aõmybo tarumahâte. Ibutumy heka araerymyhýre aõmybo taruterimahâte. ³³Tii Deuxu aõma dýynana sohojidile. Manaykynykeki heka tii ibutumy adee riwahinskyre. ³⁴Uritere nohõtiyreõmy aõbo biurasõ kia aõmydýynana-ò. Rýire dori sõwemy wiji biaõmysdýnanyakremy biwinykré. Iwitxiramy bidiwinskyre iwitxira aõmydýynanao.

7 ¹Iny witxira witxira-di ywisidýyökeki. Aywisidýyna wesemy heka Deuxu ruxetõena-di ywisidýymy araywinskyre. ²Iny teywinymahâte wesemy heka Deuxu araywinskyre. ³Kai heka òwõru nihikýereõ arue-ki ijõdikeki, aõherekibo bederarasi sõmo-di inywitxira rue-ribi bitakemy atxiteri. ⁴Tai heka kai bobiothyhy

itarasa-ki wahe. Arue-ki dori òwòruere ijödireki heka bobiötyhy. Òwòru ere dori aòraruna sòwemy rÿire wesemy heka atximahäte. ⁵Kai texibonyteri. Aòraruna-ribi juhuu bexiöbitinykre. Idi tahe aseriore òraruna-ki biwiöhenanykre. Aòraruny-di rierymy idi òbitimy betehekre iòraruna-ribi iixitarasadÿymy biwiöhenanykemy.

⁶Inyö heka utura rati mana wiwihihikÿ-di rehuötyhy aõma ixñy herina-txi. Ixñy dori ityre rariake tahe riönonyke adee heka kanakemy wahe. Iwese tule heka ijòrsa-ò biwahinydÿyömyke. Rybewiwihihikÿ hãbu òrarudutyhy-ò iwahisidÿyömyke.

⁷⁻⁹Rexitönykeki tahe bitake kia. Biekeki tahe tai mahake. Bihetenykeki heka iny adee riraynyke ijòtóbôna. Inyö heka Tyby-ò rÿsñaömy rexitönykeki, mana heka tyby tamy riwahinyötyhy. ¹⁰Uturaömy rexitönykeki tahe hemylala binahakÿ tamy tiu riwahinyötyhy. ¹¹Kai aõna aõna wiwihihikÿ biwahinyke heka teerymyhÿte auladu-ò wahe, hãbu òrarudu härele wahe. Aõbo heka tule Deuxu inytybyreny inydeereny riwahinyke aõna aõnaö wihihikÿ. Rexitönykeki tahe tamy ariwahinyke. Inytybyreny heka tamy riwahinyke. Iwese iny witxira teyrubunymahäte wesele heka iny araywinymy ixi-di tahötinymahäte wese. ¹²Tule kai aõwiwi inyö ixidee aõhebo rotÿnymphÿkemy taruterí, kiaweselemy tamy botÿnymphÿkemy. Kia heka Moisesi bede ywina tyryiti-ki roire. Kiale Deuxumy rybedu mahädu ribedeerynyre.

¹³Biu bede wiwihihikÿ kia ryijöhýtëdile malokre. Heòty ijò bederyijò heka nihikÿ rare. Iny kia ryhykÿ irumy rakre heka isirare iny ibute kowa ralore. ¹⁴Irumy nonona ijò tahe ihýtëre. Ryy heka ihýtëre heka ibutere iny ryhýtë-di ròtedu timy bede erydÿykodù-ò.

¹⁵Bexijebenyke kia mahädu lau Deuxu rybe rybedu mahädu tyhymy aõkô lau wahe. Budoeni wese ratximyhÿre inytyhy wesemy. Tawo-ki tahe inatyhy rare ahola debore wesemy heka ratximyhÿre. ¹⁶Teeryte wesemy ibederaty-ò betehekeki. Hede-ò heka uvamy figomy tule tiu iratyöna. Iaõmydÿyna-ò bierybenyke tibo roiré. ¹⁷⁻¹⁸Tii heka bierybenyke aõhebo rotÿnyre wana teerytenyte. Tii heka riitxenanyötyhy kia aõma matyty matynimy heka tiu biitxenanyötyhy. Tule betehekeki, bierybenyke aõwesele heka òwòruö bierybenyke. Aõma bederatyö birÿsÿkeki tiu heka bederaty wihihikÿ arÿsÿöna òwòru ratyy-ò, bederatybinahakÿ tule rierykre. ¹⁹Òwòruö bederaty wihihikÿmy raratynyökeki heka hemy raòròröké rokoke. ²⁰⁻²¹Kia weselemy heka iny teerytenyte. Aõhebo iny rotÿnymphÿke wahe. Tai tahe terytenyte heka, tetehetenyerikile wahe. Òbiti mahädu wesemy rarybemyhÿre. Tahe òbitimy aõkôre ihÿre. Sòwemy heka iny tawedumy riwaninire. Ihärele tahe biu-ò ralòötyhy. Deuxu tyhydÿydile tahe ralokre. Ywisidÿnatxu heka kawesemy wadee rarybekre. ²²Sòwemy iny wahe: —Wanyrÿ, Wanyrÿ, jiarÿ hewa iny witxira sòwemy aijyy rarybemy rare wahe. Tule heka tytybybina reteönymy rarewähä. Tule deytena wiwihihikÿ heka ani-di rewinyphÿre. ²³Tai tahe jiarÿ tamy ararybekre heka: —Körehe, kaiboho aõ wamahädumy aõkô atximahäte. Umy reeryköre. Waribi bexitake. Aòraruna dori sòwera.

²⁴Kawesemy heka iny bede eryna ratximyhŷre. Warybe-ò roholamyhŷreu heka aōwesele riywiny my rityhynymy hŷre. Kia hâbu hetowidŷdu wesemy heka rare. Iheto heka manatyre-ki riwinyre. Tii heka ibedeery sōwemy ihŷre. ²⁵Biu heka beòra heka rariamyhŷre. Iu tahe biu reju xunymy hŷre, yhy rebonyre. Tahe tiu reseötyhy manatyre-ki dori riwinyre. ²⁶Warybe ijohnadu tahe iwitxiramy ihŷre. Hâbu itxýte tahe warybe-ribi aōwesele töhötireny rosamy reamyhŷre. Kaiboho aōbedeeryhyký aōkôre roire. Tii heka iwese hâbu ÿnarakile heto riwinymy hŷ wese rare. ²⁷Biu risebenykeu, beòra rareareu, yhy rebonyre u tahe iheto reseke, ibutumy iõre, rahura.

²⁸⁻²⁹Ibutumy heka Jesuisi rybe erysydýýna-ò bede riòti nyre. Tii heka hâbu erysydýýdu wesemy tii ribedeerymy hŷre. Aō judeu wedu wesemy aōkô ribedeerynyre.

8 ¹Tiu hâwâlò-ribi dobehedeu, sōwemy heka iny ihemy doidemyde webinadu, tybina heka tamy nadé. ²Wowydyna rybe-di heka tamy rarybere: —Adee wikeki heka kai biwateytenyke. Jesuisi dirawyònnyde: ³—Wadee awire, arateytenykre. Tahe tamy tebò ritytere tamy reerimy. Ittybinana riteytenyre. ⁴Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Boholakre, iny-ò uritere rybeömy.

Kai tahe makre xiwena wahidŷýdu-ò xiwenaõ biwahinskyre. Idi tahe Moisesi bede ywina raryberewesemy xiwenaõ biwahinskyre. Kai tahe iny rierykemy heka yteny ratximyhŷre.

⁵Jesuisi Kafanaõ hâwâ-ò rehemynyre heka hâbu soldado weduõ tamy rehemynyre. Tii tahe Jesuisi-ò rexitönenyre: ⁶—Wadeòdu biteytenyke raterenymy ratxireri waheto-ki. Sōwemy aōhökomy rotýýnyrer. Ibinathy my roireri rexisirany my raratyköhkykylemy. ⁷Tai tahe Jesuisi tamy rarybere: —Rakakre, tai ariteytenykre. ⁸Idi soldado wedu rariwyònnyre: —Aökore, Kai hâbu wiwihi kÿ tate. Jiarý tahe hâbu aō aökomy jiarý watxiwâhâre. Waheto-ò manalöötyhy. Karibile marybekre tamy taile taile tahe wadeòdu reytekre. ⁹Jiarý dori reyryre. Jiarý heka tule hâbu weduõmy watxiwâhâre. Soldado heka sōwemy riwatyhynymy hŷre. Iny sohoji-ò aōma rakremy rarybemyhŷré heka, ramymy hŷre. Tule ijô dee rarybemyhŷre: —Manake, tai tahe namyhýde. Ijô dee rarybemyhŷre wana: —Kai biwinyke, idi riwinymy hŷre. ¹⁰⁻¹¹Tai tahe Jesuisi ribedeötiidýýnyre irybe-ki wahe. Tahe rarybere erydýýna mahâdu-ò: —Judeu mahâduy-ki tai rahaõre ijô-ki kahâbu wesemy inatyhynana sōwerek. Sōwemy heka judeukôdu mahâdu rityynykre kia weselemy. Ijô txu aō wiji aōkô heka riroxiren yke: Abraõ, Ijai, Ijaõ-wana biu-ki heka riroxiren yke bede ludu iny mahâdu-wana. ¹²Judeu mahâduõ röiren yökre tamy. Tule kaibohoõ tahe aōhetykrebo. Ijô mahâdu dori bede lorohoký-txi resekre. Taiki tahe irynamy rurykre aōkomydýýnana-ò. ¹³Taita Jesuisi soldado dinodu-ò rarybere: —Makre, timybo wiji tahötinymy tetyhynyte wesemy heka rarekre. Iurele teòdu reytere.

¹⁴Iribi tahe Jesuisi Pedro heto-ò ralõre. Iriõre lahi heka aōma rubuna nihiký roimy hŷ. ¹⁵Tahe Jesuisi rimyre tebò-di tamy rerire. Idi tahe irubuna iribi röhönyre. Tai tahe tii ronyre. Ronymy tahe rýsýna riwinymy hŷ tamyreny.

¹⁶Txiorotyhymy inyō didyde aōma tyytybybina nihikŷ-di ratximyhŷō. Iu Jesuisi sohoji rybeōmy rarybereu tahe aōwesele iribi ròhonyre. Kia webinadu didyde, tule reytere. ¹⁷Iwese ihetxiu Isaia ryberiti rarybere wesemy heka tule riwinyre:

Jesuisi riwinyre. Kiamy wahe. Wabinanareny waribireny riwyre. Inatyhyre.

¹⁸Iny sōwemy ributunyre. Tai tahe taerydŷýna mahādu-ò tii rarybere:

—Rokoirenhe kanawe-ribi ijà-ò. ¹⁹Tai judeu mahādu, bede ywina bederydŷýduō tamy rarybere: —Awana arakre titxibo makreu heka ahekile anakre. ²⁰Tahe Jesuisi dirawiyonyde tamy heka rarybereri: —Ijòrò heka ihäloo dire, ibŷtŷ dire, nawii bŷtŷ isŷ dire. Tahe jiary, Deuxu Riore Häbutyhyhkŷ wahe, wahetoore, waherinaõre. ²¹Ka ijô iheludu mahāduō tamy rarybere: —Wanyrŷ, waha heka rurura. Tai heka juhuu arituunykre. ²²Tamy rarybere: —Manake, wijile biwaheludunyke. Rubuõmy rŷira, rubu mahādu heka rituunykemy idi ratxireri.

²³Jesuisi hâworo-ki ronyre tahe reurore. Ieryredŷýna mahādu riheludunyrenyre kia lawokile. ²⁴Ahobetya-ki tahe yhy debore nihikŷ tamyreny rehemynyre. Tahe òbò nihikŷmy resemyhŷre. Uritereribile yhyhykŷ bee riòbonyra hâwò rilŷmynkye iòhöthyre. Jesuisi tahe rôrõmy roimyhŷ iu. ²⁵Tai tahe ierydŷýna mahādu heka riixiadŷýnyre. Tamy raryberenyre: —Biwayrubunyke, Wanyrŷ. Aôkókeki, rukururenkyre. ²⁶Jesuisi tamyreny rarybere: —Aôhererekibo kaiboho taberutenyteri? Aityhyna sôwe aôkô atxitenyteri. Jesuisi tahe rŷimy reare. Yhy debure-ò, òbò-ò rarybere: —Biyryke, bede binahakŷ. Tahe aôwesele ibutumy riyryra. ²⁷Ierydŷýna mahādu urile ribedeötiintyre. Tiiboho raryberenyre: —Aôhâbubo tii ihŷre. Òbò, tahe yhy-wana tamy roholare. Iwese tii rarybere wese rityhynyre. Irybemynale riwinyre.

²⁸Kalileia aho ijô weribi ijana-ò ritehemynyre. Kowa bede heka Kadara inire. Tule hâbu inatxi heka tyytybybina-di tai rasŷnyrenyre wabedewo-ki. Kiary-ki tahe ibutumy iny ruberure. Iribi tahe ròhonymy reare. ²⁹Aôwesele heka ryrymy roirenre Jesuisi-ò rarybekremy: —Aôwe wadirenry tate, Deuxu Riore? Kai aôbina binahakŷmy wahörödŷýomykre. ³⁰Tahe kowa-ki ixŷni juramy riroximy rŷimyhŷ. ³¹Tyytybybina tahe Jesuisi-ò rexitõenyre: —Biwatõenybenykeki, ixŷni jurawomymy aralorenkyemy biwateönyke. ³²Tahe Jesuisi rarybere: —Bòibenkye hâbuwo-ribi. Tahe ròirenre ixŷniwo-ò. Ixŷni jura tahe ibutumy reduxunyre ijôtira-ribi. Berawo-txi tahe rabòròròre. ³³Ixŷni-di itxeredu mahādu tahe hâwâ-ò roirenre ijyymy. ³⁴Kia hâwâ ludu mahādu tahe roirenre Jesuisi-ò itxeremy. Tai tahe tamy rarybere ibede-ribi ròhonykemy.

9 ¹Ribererenyre aōma hâwò nihikŷro-ò reurörererenykremy kanawe-ribi ijà-ò. Tai tahe Jesuisi tahâwâ-ò rehemynyre. ²Tai tahe didydenyde weryrybòõ byre-di idi betyky-di ramyremyrenymy roimyhŷre. Tahe hâbu mahādu inatyhyrna Jesuisi rieryreu heka hâbu dee rarybere: —Waexi, beysake, aôraruna dori reixâwididŷýnyra. ³Tai tahe ritidŷýna bederydŷýdu mahādu retehereri. Ixideele heka rarybemahâ: —Kia heka ibinamy Deuxumy rarybereri. ⁴Iyky Jesuisi rieryre tahe tamyreny rarybere: —Kai aôbo ibinamy waki tahateri arayky-ki. ⁵Timybo heka kaiboho tahötintyteri. Aôma iôraruna ariixâwidinyke

aõbo ada iumy ariteytenyke aõbo? Aõbohe isiratyhyre wadee tahõtinyte wahe. ⁶Deuxu-ribi waruru dire. Kabede-ki heka òraruna ariixãwididýnyke jiary heka Deuxu Riore Hâbu tyhyhyký rareki wahe. Tamy rarybekre: —Myike, abyre bimykre ta mariakre asý-ò. ⁷Tai tahe hâbu aõwesele rýimy reare. Tahe taheto-ò rare. ⁸Tahe bede inysõwetyhy heka ribedeòtiidýnyre. Deuxu heka wowydyna riwahinyre. Tii iny-ò ruru riwahinyreki wahe.

⁹Jesuisi iribi rariamy rare. Tai tahe tii Mateu-wana heka witxi reare ryki: —Jiarý heka nieru butudýyna heto-ki ranymahã. Jiarý rebutunymahã aõma inyòwydýyna heka rebutunymyhýre. Iu Jesuisi wadee rarybere: —Manake waerydýynaõmy heka beleke. Tai tahe jiary tii-wana heka rare aõwesele heka ihemy rare.

¹⁰Tai jiary retobinyre kanakemy waheto-ò. Waheto-ki riroxikemy taerydýyna mahâdu-wana. Tai tahe sõwemy heka iny waery mahâdu dòidenye, òrarudu nihiký mahâdu wahe. ¹¹Tule heka fariseu mahâduò tai ratximyhý. Tahe Jesuisi erydýyna mahâduõ kiaõ-ò heka rarybere: —Aõherekibo Jesuisi òrarudu nihiký mahâdu-wana riroxireri? ¹²⁻¹³Tai Jesuisi roholarehe tamy rarybere: —Aõma òhotibedu heka, webinadu mahâdulemy aõnityhymy rarumahâre. Òhotibedu-ò kanakemy. Binadu mahâdu-ò tahe tiu ararariòwyötyhy aõma òbiti widýydu mahâduole heka anade. Warurumy rurumyhýle mahâdu ariwiõhenanykemy anade. Aõ awihikýmy ixi-di röhötinyrerìò aõkõ wahe. Deuxu Ryberiti-ki tahe kaweselemy roire:

Ixiwe heka wadee awiõre aruxetôena wadee awire.

Kaiboho bierybenyke aõbo katyyriti rare.

¹⁴Tahe Jesuisi-ò rarybere Joao eryna mahâdu: —Aõherekibo Joao Sebedeýdu kia erydýyna mahâdu renarehemyhýre rexitõenykreu. Fariseu mahâdu erydýyna heka tule heka renarehemyhýre. Ihârele taheka aõherekibo abedeerrydýyna mahâdu heka tiu iwesemy riwinymyhýre. Aõherekibo ka.

¹⁵Taita Jesuisi dirawyonyde: —Iu iny inyhâwyymy roimyhýreu heka iny reysamyhýre. Aõma kia weryrybò hâwy kialiina heka teysamy ratxirerimy ihýre. Tiu rirubunyöhymyhýre teti-ò. Tahe aõutxumy tahe weryrybò hâwyymy heridu heka inyõ ritakremy ratximyhýre. Iu tahe renarehekre heka. ¹⁶Uritere inyõ deratyby ritòbonyötyhy tyytýmyra-di. Inyõ itòbóna týmyra-di ritòbonykeki, raykake heka iura ranihikýke. Aõma iwesele rare aõma vii týmyra iròdutyy týmyrahakýle ritidikre. Aõma itýmyra-ò heka iròdutyy itýmyrahakýle raykake. ¹⁷Aõhe tiu vii týmyra iròdutyy tyby-ò rihynyötyhy. Inyõ kia wesemy riwinykeki taheka raykake heka rejuxunykre irube. Ihyna heka rabinake. Vii wihihý taheka aõma iròdutyy týmyra hyynawo-ki ka awimy rýike.

¹⁸Iu dohodýdu hetoõ bede erydýduõ heka Jesuisi-ò nadé tariore rurureki wahe. Tai ta Jesuisimy reálare tamy heka rarybere: —Aõma wariore rarurura wahirari wahe. Kai waheto-ò manake wariore ruru-ribi biixixanykremy. ¹⁹Tahe Jesuisi taerydýyna mahâdu-wana roirenre tii wana wahe. ²⁰⁻²¹Tahe hâwy röhötinyre heka: —Jikarý heka ityky reroti-kò karirikrekule karekytekre.

Tii dori ihālubu rihyōhyy raremyhŷre waò inatxi reurò beòramy. Iòhòmy iribi reare. Ireroti wereysanakile rimymy resere. ²²Taita Jesuisi ròòsemey reare. Tuu robire tamy rŷraxire: —Lerŷ, awi heka rare. Aityhyna heka arateyteynyre. Inatyhymy teyteta. Tai tahe hâwyx aôwesele reytemy reare. ²³Idi tahe aôwesele rehemynymy reare. Judeu wiuna bedeerydŷdu heto-ò rehemynyre. Tai heka hâwyx sôwemy robumy rŷimyhŷ rubura-ki rawiunymy rŷimyhŷ. ²⁴Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybereri: —Bòibenyeke hewahe. Hirarihikŷ heka ruruôhyky roireri. Urile heka rôrômymy roireri. Tahe iny rutxuenyre. ²⁵Tai iny sôwemy rôhònryre iribi. Tahe Jesuisi ralòre titxibo hirarihikŷ roireriò. Debò-ki rimyre tahe riteytenyre. Rexixare ixypy. ²⁶Ibutu bede bedemyhe inina-ò roholare. Kia deytene riwinyraò.

²⁷Tahe hâbu ruetà inatxi Jesuisi riheludunyre heka. Kia hetoy-ribi wahe. Tamy heka raryberenye: —Kai heka iòlò Davi riokore tate. Tai tahe ruxetðena-di biyawotðenyke. ²⁸Idi tahe Jesuisi taheto-ò ralore tai rasñymy ratximyhŷò. Iny mahâdu ihewomy rare tahe ralòre. Tamy rarybere: —Inatyhymy aôbo tetyhynytenye, ixypy arâitxeredŷnykeò. Tiiboho raryberenye: —Kohe Wanryrŷ, retyhynyre. ²⁹Jesuisi rarybere: —Aintyhyhnadireki arue tabita. Aôwesele robirenyre. ³⁰⁻³¹Jesuisi heka rarybere tarurumy tamyreny uritere ijyyõmykremy. Tai tahe aôma ròirenyre ibutuko relyyrenyre.

³²Idita tako-ò rexidorunymy reareki tasŷ kia hâbuô-txi reare tyytybybina-di ratximyhŷò. ³³Tahe Jesuisi-ò didydenye hâbu irybeõna kia tyytybybina òraru-ki wahe. Jesuisi tuu òlòdŷnyre iribi. Iule tahe hâbu aôwesele heka rarybere iroo-ki. Kia iny ibutumy ribedeòtiidŷnyre. Timy heka rarybeõhyre iko-ki juhuu raremyhŷu. Tuu rabiõhe iwesedŷnyadumy. ³⁴Idi tahe fariseu mahâdu rarybere: —Tyytybybina-di ratximyhŷre. Tai heka tyytybybinahakŷ reteònymyhyre iny-ribi. Ihârele heka Satanasi-di ihŷre. Tyytybybinatyhy wedu heka ratximyhŷre.

³⁵⁻³⁶Idi tahe ibutumy hâwâ hâwâ-di Jesuisi rariamy rare ròbedeerydŷny. Judeu mahâdu dohodŷnyá heto-ki relyyhyre, Rybewihikŷmy. Tai Iòlôna kia ritñynymy tuu relyyhy. Ibutumy iny bina bina kia heka riteytenyre. Iny nadé ihewo-ribi. Sôwemy heka iny aôna aôna bina binahakŷ riwinymyhyre idi rŷimyhŷ. Titxibo rakre heka rieryôhykymyhyre ta aôna aôna òraru-ki idinoduõreki wahe. Tai tahe Jesuisi riwotðenymyhyre ibutumy tiiboho dori budoeni wese ratximyhŷre, itxeredu ihoõreki. ³⁷Tai tahe taerydŷñana mahâdu-ò Jesuisi rarybereri: —Iny heka maixõmo sôwehekŷ rŷira wese heka iny ratximyhŷre. Aôma ibutelemy heka arixidu rŷira. ³⁸Bexitõenyke Deuxu-ò. Tii heka bederomy maixõmo rŷira wedu rare. Bexitõenyke tamy aôbo maixõmo arixidu-ò kiditeònykemy. Irybe-di heka raaõmysdŷykre ibedero-ki. Ibutu bedero-ki heka idi raaõmysdŷykre.

10 ¹Ributunyre Jesuisi aôma tawa-ò inatxi reurò kia bede erydŷnyá mahâdu. Tamy heka ruru riwahinyre. Aôma tyytybybina riteònykemy. Tule tamy riwahinyre ibutu binana deytene heka riwahinyre tamy.

²Kia heka tadeòdýŷmahâdurenynimy ararybekre. Juhuu heka Simaõ Pedro. Juhuu heka Simaõ inire, ihewomy tahe Pedromy naninide. Andre ijõ. Tii heka Pedro seriore rare. Txiau, Joaõ-wana heka Zebedeu riore rare: ³Filipi tasŷ ijõ rare. Idi tahe Bartolomeu ijõre. Tome ijõre. Mateu ijõre, jiarŷ wahe. Jiarŷ nieru tarasaduõ rare, imposto tarasadu wahe. Ijõ Txiau tasŷ Afeu riore rare. Tadeu ijõre. ⁴Simaõ ijõre. Tii Kana bede luduõ rare. Judasi Isariõ ijõre. Tii heka Jesuisi tyhedŷýdu rare.

⁵Jesuisi taerydýyna mahâdu waòinatxi reruõmy riteònnyre. Tamyreng rarybere: —Judeukõdu mahâdu-ò aõkõkre reteònnyre. Aõma Samaria mahâdu hâwã heka ralõöhyymyhýre. ⁶Kaiboho heka bõibenyeke judeu mahâdu-ò sohojile. Tiiboho Israeli riokore mahâduõ ihýre. Aõma budoeni reðsamyhýre mahadu wesemy tiiboho ratximyhýrenyre. ⁷Aõma tamy marybebenyeke: —Deuxu Iõlõna biu-ki heka aõwesele kedehemynykemy ihýre. ⁸Webinadu mahâdu heka biteytenyeke. Aõma iny rubu-wana witxi beakeki, biixiadŷýnyke rubu-ribi. Tykybina yjy yjyhykŷ-ribi iny biteytenyeke. Tyytybybina inywo-ribi biteònnyke. Iwese aõ tetate wese iòwykõ heka ijõ-ò biwahinymahâke, iòwykõ wahe. ⁹Uritere nieru wydyömy, womati týrýrýhýký nieru aõkõ, prata womati nieru aõkõ, cobre womati nieru aõkõ wahe. ¹⁰Aõma anieru hyna nihiký wydyömy, awa ijõ wydyömy, ijõ dera wydyömy. Aõma òwòru arirana wiòhédýyna wydyömy. Aõmysydýýdu taòwy riwykre. Kia òbitire. ¹¹Hetoõ malõke. Kia heka arayrubunykre. Adee riwahinskyre ibutumy aõmybo rarumyhýkre. Iu hâwâõ-ò malokreu, hâbú ityhydýýdu mahâduõ bijekre. Taihyy bonykrehyy tahe iwitxira hâwâ-ò iribihyy my makre. ¹²Iu hetoõ-ò malõkeu Deuxu ywina tamy marybekre, Deuxu deysanamy wahe. ¹³Kai awimy ityhydýýdu hetomy rýike wana, biwahinskyke aâlana tamyreny. Kai òbitimy aõkõ atxiteri wana tahe uritere tamy Deuxu deysanamy tamy wahidýýomy. ¹⁴Aõma tii arybe-ò roholaõkeki, kai hâwâ-ribi bexitake taheto-ribi wahe. Tahe iribi bôhonykeu tahe awabrybyxi biubýtñymy bôhonyke. Tii tahe tamyreny rioimyhýre. Aõma tamyreny ibinatyhykre. ¹⁵Inatyhy my heka adee ararybekre. Sodoma hâwâ mahâdu, Komora hâwâ mahâdu inatyhy my heka ibinare tamyreny tahe isiraõkre aõhökýmy dýñnana wahe. Aõma kia hâwâ arybe-ò raholara heka kia ratyre heka tamy isiraõkre. Kia hâwâ tahe aõnityhy my aõhökýmy rotýñnykre. Ywisidŷýna txu heka rýekreu wahe.

¹⁶Iwese budoeni ijõrõ aholay-ki rýikre wese heka kaiboho boibekre. Hemylala erydýyna wesemy heka maraykynykre. Idi tahe sôwemy aõma ywina-di maraykynybenykre bôtòewesena-di. ¹⁷⁻¹⁸Uritere inatyhy heka aramykre ararõtenykre dohodýyna hetowo-ò adi ralokre. Waõraru-ki heka bede dinodu mahâdu heka araywisiidŷýnynakre. Judeukõdu mahâduko Rybewihiký Týmyra rarybekre. Tiiboho arahätenykre. ¹⁹Aõ heka belyyke ikoren ibutumy roholakemy. Aramykeu heka uritere nohõtiõmyke aõmybo marybekremy ywisidŷýna-ki wahe. Bede heka ariwahinskyre rybe ibededýñnanau. Rybeõmyke, urile rybeõmyke. ²⁰Kai ixiwanale aõkõ marybeke. Aõma Deuxu Tyytybythy arâwiõhenanymyhýrenyre. ²¹Inyõ heka taseriore rityhenykre. Tybyõ tule tariore

rityhenykre. Aõma iriore tasý tyby-ò iky reakre idi rirubunykre. ²²Ihyy ibyrymy heka aluu aõkõkre waõraru-ki. Ibutumy iny deramy rarehyke waõraru-ki: Inyõ tule òbitimy rarekreki, ikonanatxu-u, Deuxu Iolõna-ò ralokre. ²³Tahe anatakre. Aõma hãwãhãký-ki atxikeki mahenykre ijõ hãwã-ò. Ihewoludu ikonana hãwã hãwãhãký-ribi behemynyke-ribi tahe adõõsekre. Judeu hãwãhãký-ò behemynykrekoule tahe adõõsekre, jiarý Hãbutyhyhyký wahe.

²⁴⁻²⁵Aõma bedeerydýydu mahãdu tahe aõma ierydýyna mahãdu ratyre rare. Tule iwedu deòdu ratyre heka ihýre. Iwesereny tahe boibebenykre. Tahe awedu tate. Inyõ tahe riwarinimyhýre Satanasi, Belisibu wahe raremy. Tahe iwesele heka iny araninikre waweselemy, ibinatyhyre wahe. ²⁶⁻²⁸Jiarý adee wiji relyyrrer. Biurasõmy heka tuu bedelyykre ibutu ijomohananamy adeereny relyyrrer. Wasimy wijirumy adeereny relyyre. Biurasõmy tahe ibutu ijomohananamy tuu belyybenykre. Uritere ilau brebuõmyke. Aõbo wasimy rýire heka ibutumy ratýnykre. Uritere ilau brebuõmyke. Adeelekre rirubunykre atyytyby ta rirubunyöthy. Iruruõre dori atyytyby rirubunyké. Deuxule tahe bityhynyke. Tii dorihe iruru-di heka rare. Tii bede luru-txi heka atyytyby bede luru heòty-txi heka adi rehuke. Bityhynyke idile maraykynyke. Hãbu lau brebuõmy hãbu aõbina bina riwinymyhýre lau brebuõmy. ²⁹Nawiiõ iny riwymyhýre womati nieru iyja-di, iòwy riore iny heka riwymyhýre. Ibutumy heka Deuxu nawii rieryre sohoji sohojimy. Tiu heka Deuxu rieryöhymyhýre nawii sõmo rurumyhýreu heka tiu rieryrkomy idi reteheòthy. Kiawese aõbo tahötinymahâte. Aõkõre, inatyhymy idi retehemyhýre. Ijõ rurumyhýreu heka tuu robimyhýre. Aõma Deuxu heka anaerymyhýre nawii sõmo ratyre heka aumy rierymyhý. ³⁰Ara erymy heka aõma arati-ki tiwesebo radeti rýimyhýre heka rierymyhýre. ³¹Breburenykömykre, kaiboho dori nawii ratyre Deuxu-ò toite. ³²⁻³³Kai marybeke: —Jiarý retyhynyre dori tahe umy arelyyke. Jiarý heka umy ararybeke inynyrý dee biu-ki wahe. Iny sõwehekýy-ki riwatxiõnykeki tule aratxiõnyke jiarý Wahako-ò. Jiarý heka suò anade.

³⁴Aõ ywina wydymy aõkõre heka anade. Jiarý heka ywina aõkõre diwyde. Bedejejeidýyemy anade iribi wadée wou rýikremy. Hãbu heka tybe òludumy rarekre.

³⁵Tule hãwyy tadi òludumy arisynykre. Tule iriokorese tariorlahi òludumy arisynykre. Aõma inyõ òludu heka tasý mahãdu òludumy rarekre.

³⁶Boluu adirený boreny heka boibekre. Kia luumy heka boibekre. Tai tahe iratyremy boibekre aõkõkeki tahe waluuõkeki tahe wahõrõ mahãdumy aõkõ boibeke.

³⁷⁻³⁹Kaweselemy boibeõkeki. Tai tahe kai wahõrõ mahãdumy aõkõhe mabekre. Aõma biyrurubunytyhykeki tahe kai ihãrele aõkre. Aõma kai waõraru-ki aõhõkýmy botýynykeki wadée waaõmysýdýy òraru-ki inyõ anarubunykeki aõhe adee rutýynykeki. Tai tahe aumy ròhonykre inyõ tasý-ò aradykeki iwese tii tasý-ò riwadyra wesele heka aradykre.

⁴⁰Tii riwadyra wana Deuxu heka ridymyhýre riwateõnyreki wahe. ⁴¹Deuxu rybeduo bidybenykeki. Tii Deuxu-ò arãwahinskyre. Deuxu adee uriiõno

kadiwahinykre. Adeereny kidiwahinykre. Wahisidýýna ritakre wese heka tule kai bitakre. Adeereny ararybekre. Deuxu hõrõ mahãdu heka bimymahãbenyke. Aheto-ò bidybenyke hãbuwi ihýrenyre. Tiiboho dori wese uriiõno ritarenykre wesele kaiboho bitabenkye. ⁴²Kai uladu-ò bemonao biwahinykeki bedi imonamy. Tai tahe kanakre inatyhymy adee aõ kidiwahinykre. Kai waõraru-ki ityhydýýdu-ò bee biwahinykeki, inatyhymy heka aòwy adee kanakre.

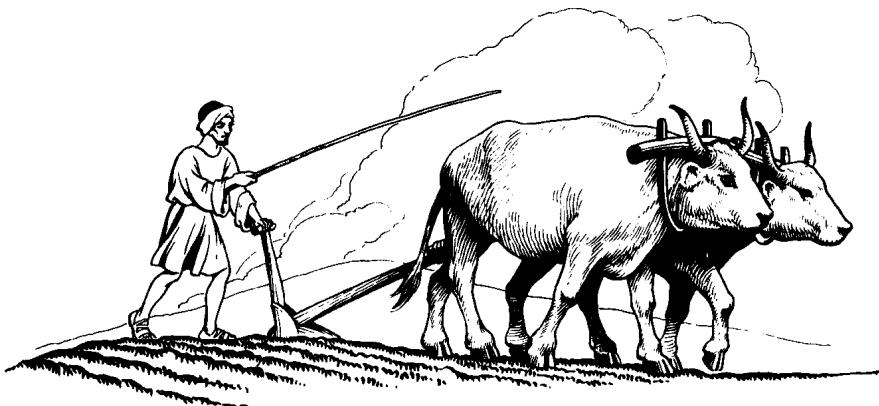
11 ¹Jesuisi heka rexihure aõma taerydýýna mahãdu waõinatxi
bedeerydýýna-ribi. Kia bede ywina tamyreny riwahinyre. Rexihureu tahe rare ròhonyre iribi hãwã-di. Aõma rybe ritýnydýýmy rakremy hãwã hãwã-ò.

²Idi tahe ròtenywokile heka iu Joaõ roimyhý. Aõbo Jesuisi tahe iu aõna aõna wiwihiiký ritxiemymyhýreu heka Joaõ tamy roholare. Ròtenywo-ki roimyhý-ribi. Idi tahe Joaõ taerydýýna mahãdu riteónyre Jesuisi-ò dýýraximy: ³—Kohe, anaraõdenye tate. Aõma Deuxu deòdýýna wahe kanakre aõbo ihewo-ribi. Ariraõrenykre aõbo urihimyò. ⁴Tai Jesuisi rirawonyre: —Aõma bòõsebenyke ixybyle Joaõ-ò. Belyybenykre ikò aõna aõna wiwihiiký rewinyre arurenky-ki tule tabite wamyreny. ⁵Aõma iruetàháký heka. Reruedýýnymy rare wahe. Itiere tasý retinywähäre dinoduhuký ityy reytemyhýre. Aõma ijõ Rybewihiký Týmyra roholaõhyymyhýre tasý tule reijohonadýýnyre. Aõma rubu tule rubu-ribi reixiadýýnyre. Rybewihiký Týmyramy heka retýnydýýnyre ibutu iny-ò wahe, iny aõkõ mahãdu-ò wahe. Tule Joaõ-ò marybebenyke kaweselemy wahe. ⁶Maratyhybenykeki, beysabenyke.

⁷Iribi ròhonyreu tahe Jesuisi heka rarybere Joaõ bededýýnanamy. Aõmybo wahe Joaõ-di rôhötinyrenyre aõmy tuu bedi nohõtinyrenyre tamy itxereny bederahy ròirenryreki wahe. Otxirarade wese yhy-ki tahõtinyteri. ⁸⁻⁹Ada aõma hãbu urimynodutyhymy aõbo idi rôhötinyrenyre. Aõma butore wesemy idi rôhötinyrenyre. Ada iwitxiramy aõbo idi tahõtinytenyte hãbu tyywihiikýdiremy idi rahõtinytenyte. Iõlõ taheto wihiiký-ki ratximyhýre. Aõkõre, kia iny heka aõ Deuxu rybeduõmybo tahõtinytenyte. Inatyhy tii kia rare. ¹⁰Iratyre heka tii rare. Aõma dori Tyriti-ki rarybemyhýre:

—Tii heka wako-ki kadehemynykremy ratximyhýre, wamy
relykemy, wary riywinyhýre.

¹¹⁻¹⁴Inatyhy heka rare. Tii heka ibutu hãbu ratyre ratximyhýre. Ihãrele tahe heka Deuxu Iõlõna-ki heka ijõ iny iratyre ratximyhýre. Hãbu binahaký heka Deuxu Iõlõna-ò raaõbinanyhýre. Joaõ rexidelenyre rybe itýnydýýmy rexidelenyreuhylle heka ritelemy ralore. Tule wiji nalõmyhýde sõwemy. Iu Joaõ rehemynykõle heka tuu rarybemyhýre ibutu Deuxu rybedu mahãdu heka tuu rarybemy raremyhý. Tule Moisesi bede ywina kia rarybere. Tii Eliasí wesele ihýre. Tetyhyntenyte aõbo. Iwese Deuxu rarybereri wesemy heka tii nade. ¹⁵Inyõ ierysymy rurukeki, roholake wiji. Aõmybo ararybekre kainymy tiwesebo rýmyhýremy. ¹⁶Tiiboho heka iwese weryry uladu risinymyhýre wesemy ihýrenyre. Kiamy heka tiinamahãdu-ò rarybemyhýre: ¹⁷—Jiarýboho heka aõma wiunawihiký-di rawinymyhýrenyre. Idi tahe teysatenyöhymähätenyte.

(Mateu 11.28)

Tahe wiuna bederarysyna-di heka rawiunymyhyrenyre. Ta bedewoöhyymahätenyteri. ¹⁸ Joaõ Sebedyýdu heka riroxiore. Vii my riôore. Inywesereny tai tarybetenyte: —Tii raitxýtemy ihýre. Tyytybybina-di ihýre. ¹⁹—Jiarý Deuxu Riore heka rehemynyre Hâbutyhyhyký wahe. Jiarý reroximyhýre. Reömyhýre tahe kiaboho heka waluu aôkô heka toite. Urile heka wamy tarybemyhýtenyte wabyre nihikýremy wabemomohökýremy. Aõma òrarudu kia liinatyhy heka jiarý rare. Aõ ikökolemy heka taraykynymyhytenyte ihärele taheka òbitilemy ixi-di tanohötimyhýtenyte.

²⁰ Jesuisi heka sôwemy aõwiwhikýmy riwinymy raremy. Ihärele heka imahâdu rityhynyöhyymyhyre heka. Kia Jesuisi heka rarybere kia hâwã mahâdumy. ²¹⁻²² Orasi hâwã aõ heka adee binatyhymy kanakre amahâdu-ò wahe. Besaida hâwã mahâdu, kaiboho aõna aõna wiwhikýmy tabitenyte ahawâreny-ki. Tiu heka ixi-txi ôhötireny reaõhykymyhyre. Jiarý aõma Tiro hâwã-ki Sidô hâwã-ki aõna aõna wiwhikýy ariwinyre wana inihe heka ixi-txi töhötireny reare iniheka saumy tyky rexityynyre tule brybysi ixityrereny heka rexihumy. Sidô hâwã Tiro hâwã heka urihimyò adeereny isirakre. ²³⁻²⁴ Kafanaõ hâwã mahâdu! Kaiboho heka tule ixitxiren y ôhötireny reaõhykyre. Aõma kaiboho heka awireny ixidiren y tahoötinymahätenyte, awityhyremy. Kaiboho heka ôhötenamey bekoabenrekre bedebina heötihyký-ò dori besebenykre. Sôwemy dori aõwiwhikýmy kaiboho tabitenyte. Deysana wiwhiký-di wahe. Tiu heka ixi-txi ôhötireny reaõhykymy aðarurenenty-txi. Aõ wiwhiký Sodoma hâwã-ki rewinyre wana wahe. Tiu heka rabinaõhyyre inihe heka wiji-ò. Aõkô botýýbenykre aõma Sodoma hâwã ratyre heka aõhökýmy botýýbenykre, Deuxu ywisidýnatxu.

²⁵ Tahe Jesuisi rexitdenyre Deuxu-ò: —Waha, biu bede-wana iwedu atximahâte. Kai uladu-ò aõna aõna tetýnynyte. Tewòmahâte heka kia ibedeeryhykýy lau heka tewòmahâte. Kai ixi-di bedeeryhykýmy rôhötinymyhyre

lau wahe. ²⁶Tii heka adeewinare. ²⁷Ibutumy heka Waha wadee riwahinyre tii heka riwaeryre. Jiarý tule tii reeryre. Aõma ixidee wikeki inydee ariteòsinyke. Timybo Waha rare. ²⁸Elehydýymy buruke aõbo? Manake wadee. Jiarý heka araelehynykre. ²⁹Walötityreherina ixidee bitidibenyke. Tai tahe wawana maaõmysýdýbenyke. Arabederynykre heka ywina-di. Aritidiötyhy heka aõ utxieheký atyrereny. Elehyna deereny ariwahinykre awo araykyreny-ð. ³⁰Aaõmysýdýyna deereny rewahinymyhýre isiraõre heka. Iutxiemy aõkõ rare.

12

¹Sabado txuu, judeu elehynatxu Jesuisi rariamy ròirenyre maixõmoni oworu-ki. Tahe rekoarenryre aõma maixõmoni oworuro-di heka irenryre. Kia heka tahe Jesuisi taerydýyna mahädu heka riarimyhýre aõma riyrenykremy rama rahuraki. ²Iu-ki tahe fariseu mahäduõ retehemy ratximyhýre. Tiiboho tahe rarybere kia Jesuisi-ò rarybere: —Kia hewa bربuna rare aõma sabadotxu riwinymyhyré: —Aõherekibo aerydýyna mahädu iu riwinyrereri. ³Tahe Jesuisi tamy rýyraxire aõma ijyym ikorenly relyyre iwese Davi riwinyre wesemy heka riwinyreri ramy rahureu. ⁴Davi riki heka ralõre Deuxu dohodýyna hetowo-ò heka ralore. Tai tahe rirýsýmyhý kia aõma xiwena-ki heka riymy. Kia orotxu heka aõma xiwena-ò hidýyna mahäduõle rýimy. Tahe ihärele heka riyrenyre heka. Taijoi mahädu-ò riwahinyre. ⁵Kia wesemy aõma tariakôte bede ywina tyrity-ki wahe. Aõma xiwena wahidýudu heka rityynyõhyymyhyre. Aõma sabadotxu kia wahisidýyna. Xiwena bede ywina wahe. Iu dohodýyna hetowo-ki ratximyhýu. Tii heka sabadotxu bede ywina rityhynyõhyymyhyre. Tahe heka aõbina bina riwinyrenyõhyymyhyre. Kia tahe heka tule heka bede ywina tyrity heka ritidýyna roire. Idi tariatenyôte. ⁶Inatyhymy heka adee ararybekre. Inyõ kaki ratxikeki jiarý heka kaki heka inyõ ratximyhýre aõma dohodýynahaký heto-ki wahe. Dohodýudu mahädu ratyre heka watximahäre jiarý wahe. ⁷Kiamy heka ritidýyna rýimyhýre. Jiarý heka xiwena luure ihäre tahe sôwemy heka iratyre ruxetõena luure. Jiarý aõma xiwena luure ihäre tahe iratyre heka aõma ruxetõena luure sý. Kaiboho terytenyte wana. Aõma heka ibinamy tarybehynyhyte inyõ teðsamy ratxikeò. Aõma aõ riwinyrenykhõhyre. Kiamy wahe. ⁸Jiarý dori Deuxu Riõre Hâbu watximyhýre. Jiarý tule aõma sabadotxu wedu wâhäre.

⁹Tai tahe Jesuisi nade heka ixypy aõma tohodýñarenly heto-ò. Ralõre heka sabadotxu. ¹⁰Hâbuõ ratximyhýre debò binare. Debò rayjayja ihýmyhyre. Tahe fariseu mahädu heka Jesuisi-di mynamy ratximyhýre. Aõ rybebinamy rarybeke òraru-ki rimonykemy. Tai tahe rýyraxire Jesuisi-ò: —Timyrebohe bربuna aõbo sabadotxu deytedý ada aõkõre aõbo. ¹¹Tai tahe Jesuisi rirariwonyre: —Kaweselemy rökõhõtinyrenyke. Kai heka aõmy abudoeni sohojilere. Sabadotxu heka reseke hâlooro-txi aribi. Timybo mohõtinyke aõma bitake hâlooro-ribi. Inatyhyre aõbo. Sabadotxu hârele bitake. Kohe, inatyhyra. ¹²Hâbu heka budoeni ratyre heka iowy rare. Aõma sabadotxu aõwaxinyre heka reytek. ¹³Tai hâbu-ò rarybere Jesuisi: —Ebò bidityke. Debò ritytyra ta wiwesele debò relere awimy. ¹⁴Fariseu mahädu heka wii ributunyre, iribi röhõrenyreu wahe. Widee raryberenryre: —Aõma timybo rikisñyrenykre rikimyrenykre rikirubunyrenykre.

¹⁵Tahe Jesuisi rierymyh̄y kiamy rarybermyh̄yreny heka roholamyh̄y. Tahe Jesuisi rierymy heka. Iribi irehemery ratximyh̄yreny hārele, rierymy heka. Iribi tahe rexitare heka hāwā-ribi wahe. Idi heka ihemy heka rare riheludunyre.

Sōwemy heka webinadu ihemy rare. Ibutumy riteytenyre. ¹⁶Teyteyd̄ȳna mahādu-ò rarybere: —Uritere it̄nyd̄ȳömykremy tuu ijyyömykremy inyko-ò.

¹⁷Ihexiu Isaia tyyriti-ki heka kawesemy r̄yimyh̄re. Tii heka Deuxu rybeduo rare.

¹⁸—Kaheka Wadeòdu rare. Tuure heka jiar̄y, tii heka retare. Rehitxinyre. Tii heka deysana wadee riwahinymyh̄re Tatyytybytyhy tamy ariwahinskyre. Ywisd̄ȳna txuu heka ibutuko-ò relyykre.

¹⁹Tii heka ryryötyhy rebureötyhy heka inyö-wana widee. Tiu heka inyö roholoötyhy irybe dee. Ryki heka inyö irybe-ò roholoötyhy.

²⁰Aōma bötoreö iryböhömy roikeki. Tii raoröötyhy. Txuheötyjurà loosona urihimyökeki heka tiu ruriötyhy eleti-di. Tii ritakre iaōbinana, inatyhynaō binana wahe.

²¹Ibutumy heka irarösona iribi ritakre.

²²Hābu rybeō ruetäo heka iny didydenye Jesuisi-ò wahe ralömyh̄reki wahe. Tii tyytybybina iwo-ò ralömyh̄reki wahe. Jesuisi tyytybybina riteönryre. Tai irue heka awimy relere rarybere. ²³Ibutu iny sōwe heka heka ribedeötiid̄ȳnyre. Widee tahe raryberenre: —Ka heka Davi riore riore òsana rare, Deuxu deöd̄ȳna wahe.

²⁴Tahe fariseu mahādu-ò roholare. Tahe rarybere Jesuisimy: —Tii inatyhymy tyytybybina riteönmyh̄re inywo-ribi. Aōma tyytybybina wedu ruru-di heka riteönmyh̄re. Belisibu ruru-di wahe. ²⁵Jesuisi heka rieryre iraykyreny. Tai tahe tamy rarybere: —Ijyymy heka tamy rarybere. Iolònna mahādu wiribi ibutumy rexihitxinykeki tahe rexihukre ibutumy wiribireny. Tahe hāwā mahādu taijoiy-ribi rexihitxinykeki, awi aōkō rare tai wahe. ²⁶Wiribi rexihitxinyke wana. Tule awi aōkō rare tai wahe. Aōma Satanasi rexideönkyekki tahe tayreny-ribi rexitake.

²⁷Belisibu ruru-di tyytybybina ariteönkye wana aōdibohe aheludu mahādu riteönkyemy ratximyh̄re. Tiiboho heka aywisd̄ȳdurenymy ratximyh̄re. ²⁸Jiar̄y Tyytybytyhy ruru-di ariteönkyekki heka kaiboho arurunareny Deuxu-ribi nade. Iolònna adeereny rehemynyreri. ²⁹Inyō heka hābu rurutere hetowo-txi ralöötyhy wasimy wahe. Tai rawasiny my ratximyh̄keki tahe urile juhuu hābu ritaataake. Idi tahe iheto-ribi aōdibo rawasinyke. ³⁰Inyō wabiowamy aōkō ih̄yre wana heka, waoludu rare. Inyō wawana ibutumy ratxiömyh̄re wana tahe raybatàmyh̄re.

³¹Inatyhymy jiar̄y adee anarybekre. Ibutu òraruna kanaixåwidid̄ȳke. Hābu aōtxile aōbina bina rarybemyh̄re. Sohjile taruxåwidid̄ȳtyhy. Aōtxile inyō aōbina binamy Deuxu Tyytybytyhy rarybekiki. Tii aōraru rataötyhy. Kia heka òraruna tiehymy rarekemy ih̄yre. ³²Hābutyhyhyk̄y heka Deuxu riöremy aōbina binamy iny rarybekiki, wamy wahe, tii tahe ixåwidina dire. Deuxu Tyytybytyhyhymy rarybekiki, tii tahe iixåwidinyöhyre. Tiehyy kia òraruna-di rareke. ³³Jesuisi rawesenanyre iny òwòru wese rare. Òwòru awimy r̄yike wana, tai heka iratywihik̄y-ki iny rahake. Ruru rasunymyh̄re raruburerimy ih̄yre. Kia tas̄y iratywimy aōkō r̄yike ibinamy. Aōma òwòru iny rierymyh̄re aōbo iribi iraty

dejuxunymyhyde òraru-ki iny rierymyhyre, awire. ³⁴⁻³⁵Kaiboho heka hemylala mahädu wesemy atximyhytenyte. Kaiboho heka abinatyhymy ahätenyte. Timybo heka kaiboho aöwiwihihikymy marybebenyke. Arayky aöbina bina hakylemy töhötinyteri wana. Tai taheka ary tuu röhonyke ary tuu rarybeke. Aöma hâbu wihihikyö ratxiremyhyre wana aönama wihihikyle tarayky-ki riyrubunymyhyre. Tii heka rarybemyhyre. Hâbu bina tahe tarayky-ribi ibinalemy rarybemyhyre. ³⁶Ibutumy aömybo iny rarybemyhyre heka ywisdidýyna txu tuu rarybemyhyre rierymy timykibo tuu rarybere wahe. ³⁷Òrarukibo rarybere: —Arybe òraru-ki heka ywisdidýyna-ki atxiteri. Bitakemy aöbo ada aökore aöbo.

³⁸Bedeerydyýdu mahädumy heka fariseu mahäduö tamy rarybereri: —Erydýýdu, wadeereny biteösinyke awiwihihikyö. ³⁹Jesuisi dirawyonyde: —Iny kamahädu heka ibinatyhy rare aö awiwihihikyö rexitdenymyhyre. Abina binale wahe. Aö wihihikyle bobiothy. Tahe sohoji aöwiwihihikyömy heka mohötinyke. Jonasi widýyna wahe. ⁴⁰Jonasi Deuxu rybeduo widýyna wahe. Tii inataö txu inataö rumy uturahaký wona-ki ihýmyhywesemy. Iwese Deuxu Riore Häbuthyhyký bede-ki rarekremyhy wesemy inataö txumy inataö rumy. ⁴¹Ninive häwã mahädu heka roholarenetyxi töhötireny reare. Iu Jonasi rybe ritýnydýýreu wahe. Tahe inyö kaiboho tamy taholatenyte. Sowemy heka iny Jonasi ratyremy ihýre. Ihýrele kaiboho ixitxirený öhötireny reaore. Ninive tamahädu tahe ibinany adeereny rarybekre. Ywisidýynatxu wahe. ⁴²Iòlò Häwyýö heka ibò irehe-ribi nade. Aöma Salomaö bede erydýyna-ò roholakemy. Kaiboho heka inyö-ò taholatenyte. Salomaö ratyre heka sôwe inihiky ihýre. Ihárele ta ixitxi nohötireny reaore. Ywisidýynatxu heka Iòlò häwyý ibinanamy kýnarybekre umyreny wahe. Ywisidýynatxu. ⁴³Aöma tyytybybina häbu-ribi röhonykreu tahe elehyydýyna riijekre. Aöma bedebinana töteeheký tahe tuu reakre. Ihýre tahe tai rahaöhyykre elehyna-ki wahe. ⁴⁴Tai tahe ixidee rybekre: —Aròosekre kýhe. Iribi ranywýhýreò anakre. Tai tahe kia häbu-ki rahara. Tyerahakýmy iwo-ki iruxeramy. ⁴⁵Tai tahe ijö-txi reare. Debò inatxi reurò tyytybybina-txi iratyre tyhy wahe ibinare. Tai tahe ridyke tahäbu-ki rasýnyrenykemy. Kia häbu heka iwese juhu raremyhyre ratyre ibinamy ratximyhyre. Kaiboho heka kia tyytybybina wese atximyhytenyte.

⁴⁶Jesuisi tahe ijö-ò rarybere ijö ijoí-ò, tai tahe ise rehemynyre, iserioreboho-wana. Sowemy iny mahädu-ò heka rarybere. ⁴⁷Inyö tamy rarybere: —Inyö heka aräijerereri adi ahelýyna. Kie heka rehemynyreri adee rarybekemy adi ratxireri. ⁴⁸Jesuisi dirawyonyde: —Mota heka nadireri, mota heka waseriörereri? ⁴⁹Tai tahe tebòhe riteösiriteösinyre taerydýyna mahäduö-ò. Ka heka nadi rare. Ka heka waseriörere. Ka ijö heka waseriore. ⁵⁰Wahadeewi riwinymyhyreki tahe, tii heka nadi rare. Waseriore rare. Waha dori biu-ki ratximyhyre.

13 ¹Itxu taheka Jesuisi rare heto-ribi Kalileia aho ijà-ò. Tahe tai ronyre. ²Tai rexiterenyre Jesuisi iny ribedeerynymy. ²Tai ibututyhymy heka iny wirotyre. Tai tahe Jesuisi rexitareny urihimyò häworo-ò ronymy rexitaranyre. Iny sôweheký mahädu tahe aho ijákile heka roholamy rýimyhyre. ³Tii heka relyymyhyre aöma ijyyö relyyre: —Aöna aöna wese ijyy rawesenanyre.

Hābu alòbòròmy rara. Tii heka alòbòròna dehudu rare. ⁴Ijō heka idi rehumyhŷu heka ijō ryro-txi resere. Nawii heka riròmyhŷre riore heka. ⁵⁻⁶Ijō tahe rejuxunyre aõma manarutysu-txi. Tii tahe raumynre aõwesele. Iraruxiõlemy heka rŷimyhŷ suu ibutureki. Idi bedetõtee rimoedŷýnyre. Idi tahe rurure. ⁷Òwòrudŷý resere edey-txi. Idi ta ruhunyre edewanale. Idi tahe ede riòdesedŷýnymyhŷre. Tai heka raratyňolemyhŷre. ⁸Ijō tahe resere suwitxirawihiký-txi. Tai tahe sôwemy raratyňre. Sohoji òwòruty-ribi tahe 30my raratyňre iraty wahe. Ijō 60my raratyňre iribi. Ijō ta 100my raratyňre. ⁹Tahe Jesuisi heka rarybere: —Kia boholatyhymy bonyke. Òhötirenydikeki boholabenye.

¹⁰Tai tahe ierydŷýna mahâdu Jesuisi ritŷýraxinyre: —Aõhererekibo kai ijyy-di biernanykemy atxiteri, rawesenanyreri wahe. ¹¹Tai tahe dirawyònnyde: —Kaiboho aõmybo Deuxu reerynanyre kaiboho bierybenyke. Ijō mahâdu tiu ijyy rieryöthy. Kaiboho dori Deuxu Ôlôna teertyentye. ¹²Hâbuô iaõdikeki ijō heka iratyre tamy ariwahinyke. Tai tahe sôwemy tamy rauhenyke. Tahe hâbu ihoõkeki ibutelemy ijödikeki heka kiale iribi ibutumy aritakre. ¹³Retehemy ihâre tahe robiõhyymyhŷrenyre tahe ririõhyymyhŷre. Tai heka ijyy-di reerynanymy watxireri. ¹⁴Iwese Isaia tyriti-ki roire wese heka tiiboho ihŷrenyre:

—Roholamyhŷre, roholamyhŷre ihâre tahe rieryõhyymyhŷre.

Retehemy ihâre tahe tiu robiõhykymyhŷre.

¹⁵—Irayky tererenyreki wahe rieryõre heka. Òhötireny heka ritòbonymyhŷre ta ijohonana-ribi. Tarue ribrenymyhŷre robike lau. Tahe wadée ròoseõthy. Aõkõre heka ariteytenykemy idi watximyhŷre. Tibo heka terarený aõkõre.

¹⁶Jesuisi ijō relyymyhŷre tamyreny: —Kaiboho heka eysamy atxitenyteri. Kaiboho heka bobibenye tahe bierybenyke. Aõmybo kaiboho tabitenyteri heka, taholatenyteri wahe. ¹⁷Ihetxiu mahâdu, hŷýna mahâdu wahe, tuu lobiximy riwisýnymyhŷre. Aõma aõwobo kaiboho taholamyhŷtenyteri heka roholakemy riwisýnymyhŷre tahe roholaõhyymyhŷre. ¹⁸Tahe boholake heka adee aritynnyke aõbo ijyy rare. ¹⁹Òwòruty ryro-txi resemyhŷre heka iny ijoirený wesemy ihŷre. Ijohona tuuwesemy wahe. Tibo roholamyreny ihŷre tahe rieryõhyymyrenyre. Aõma Satanasi heka nade tai tahe warybe heka iribileny ritamyhŷre. ²⁰Ijō manarutysu-txi resemyhŷ mahâdu tahe ijō ijohonadu wesemy heka roire. Tiiboho heka deysana-di roholamyhŷrenyre. ²¹⁻²²Tai tahe urihimyôle rityhynymyhŷrenyre aõhõkýmy dŷýnana kanakeu tahe aõwesele riatyke ririmy reake. Kia edey-txi resera tasý aõma ijō ijohonadu mahâdu wesemy heka rare. Tiiboho heka aõma 1000 nierule aõnityhymy idi rôhõtinymyhŷrenyre nierudile. Tai tahe rexibedewonymyhŷrenyre. Tiu heka Deuxu aõmydŷýna riwinyõhyymyhŷre, Deuxu Rybe riwiõhenanyrenyre. ²³Kia suwitxira wihihiký-txi resera wana tahe iwitxira ijohonadu mahâdu wesemy heka rare. Tiiboho heka roholamyhŷrenyre rityhynymyhŷre sôwemy Deuxu dee roholamyhŷreny heka. Ijō 100my wesemy raratyňre. Ijō 60my raratyňre ijō 30my raratyňre. Iny sohoji sohoji heka Deuxu-ò aõ riwinyrerimy ihŷre.

²⁴ Idi tahe iwitxira ijyymy relyyre Jesuisi tamyreny: —Deuxu Iòlòna heka kia wesemy ihýre. Oworudu heka aõma alòbòròna wihikýo ritòbrònymyhýre taoworuro-ò. ²⁵⁻²⁸ Tahe iòluduõ rumy heka tamy nadé. Tahe iu ibutumy iny ròròmyhýreu, asibinaty-di tamy rehure. Tai tahe alòbòròna asibina-wana ruhunyre kia aõma ede wana wimy urilemy. Taiki tahe kia aõma oworudu kia aõmystsýdýudu mahãdu. Tuu heka ijyy-di nadé tuu ijyymy. Idinodu rarybere: —Aõma waõludu heka kia riwinyre wadée. Idi oworudu narybede: —Aõhebohe arotýynyrenykre? Ta idile aõbohe arisiherenykre araxirenre. Tai tahe rirawýonyre: ²⁹⁻³⁰ —Aõkore wahe, kia ibutumy alòbòròna rirarutxinykre. Ixinamy heka ratybienykre tii-wana wiurilemy kia maixõmo arixina bededýñnamy bede relerekeu tahe iribi raarike. Ararybekre heka tamy kia aõma oworu-di raaõmystsýdýykreò. Juhu delemy asi arisykre. Tahe ritoonykre. Idi tahe maixõmo heka riarikre kia maixõmo hetowo-ò riyrubunykre.

³¹ Tahe Jesuisi ijõ ijyy witxiramy relyymyhýre: —Aõma Deuxu Iòlòna heka aõma alòbòròna sõmo sõmo wesemy ratximyhýre. ³² Aõma raumynyreri heka aõma òwòru iyjatyhymy ibutumy òwòruty-ribi rariewesele relemyhýre.

Taiki tahe kia nawiile tuu rýtýnomyhýre kia òwòru-ò.

³³ Uri paõ uri ixiòlòdýyna heka Deuxu Iòlòna wesemy heka kia ihýre. Hâwy heka paõ riwinymyhýreu, riurinymyhýreu tahe ibutumy raubýtýmyhýre kia ibemy.

³⁴ Tai tahe rexìòlònomyhýre Jesuisi heka sôwemy tuu relyymy raremyhý. Iu iny ribedeerynymy raremyhýu. Tiiemy heka Jesuisi relyyhyy raremyhý iu ròbedeerydýymy raremyhýu. ³⁵ Deuxu rybedu dori ihetxiu rarybere:

—Jiarý ijyy-di rebedeerynymyhýre. Aõma tuu relyymyhýre heka ierykõna rare. Tiuhe rieryöhymyhýre. Iu bede rexideelenryauhyyle.

³⁶ Idi tahe Jesuisi rexitare iny sôwey-ribi rexitare. Hetòõ-ò heka ralore. Tai tahe aõmybohe wakorený inihe bedelyyke. Aòludu inybo arasýnyremy. Kia ijyy heka aõma hâbu ede-di rehure ioworu-ò, taòludu oworu-ò. Kia inihe wadée bitýnynyke aõbo rare wahe. Kia ijyy telyyté. ³⁷ Tai tahe Jesuisi tii dirawýonyde: —Kia hâbu alòbòròna wihiký ribòrònyre heka Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký, rare wahe.

³⁸⁻³⁹ Ioworu heka ibutu bede heka roimyhý wesemy roimyhýre. Aõma alòbòròna wihikýre heka ityhydýydu iwese rýirawesemy rýira. Asi tahe kia ityhydýydukódu mahãdu wesemy heka ihýre. Aõma kia iòludumy rarybereri tahe kia Satanasil heka ihýre. Kia iyresynamy rarybereri aõbo bedekonana heka tuu rininimy heka tuu rarybereri. Kia ýju heka iyresydumyhý tuu rarybereri. Kia rimykre ede riorokremy rarybereri heka aõma ityhydýydukódu mahãdu heka tuu rininimy rarybereri. ⁴⁰ Ritakre heka rihitxinykre. Heòty bedehéký heka idi rehukre risòkrex iu wahe. Iwesele taheka bedekonana heka rarakre. ⁴¹ Deuxu Riòre, Hâbutyhyhyký heka aõma ýju riteónykre ibutu iny ributunykre.

Ityhydýydukódu mahãdu ijõ iny òraruna-txi rityhedýydu mahãdu heka ibutumy ributunykre widee. Ibutumy aõbina bina widýydu wahe.

⁴²Idi tii rihukre. Tai tahe ryrykre aōkŷmy rotŷŷnykre tai. Robumyhŷre taju. ⁴³Kiau aōma

Deuxu hōrō mahādu tahe Waha Iolōmy ronymyhŷre kie ronykre.

Tiiboho loosὸny wesemy heka ritoosὸnanykre txuu loosὸna wesemy. Ōhōtirenydikeki ibutumy heka boholabenyke.

⁴⁴Deuxu Iolōna tahe nieru wesemy ratximyhŷre. Aōma nieru heka hynaō-ki rahara nieru-di tŷximy aōma surawo-ki idi hābu ixby riwore. Tai tahe tii reysatyhymy rōdsere. Kia ibutumy taaōmydŷŷna-di heka rohonyre. Kia bedero riwykremy.

⁴⁵⁻⁴⁶Ijō tahe tule Deuxu Iolōna wesemy ka ratximyhŷre. Iwese ixiura wydydu ihŷre wesemy heka Deuxu Iolōna ihŷre. Iwydydu heka iijese iijesemy riwymyhŷre. Aōwi riererimy riererimy heka tai rahamyhŷre iruxera-ki tii tahe riwymyhŷre. Kiau tahe tai rahare aō òwyhykŷ-ki heka rahare. Tii idi tahe rohonyre ibutumy taaōmydŷŷna-di idi tahe kia iwydymy idi ratxireriò riwyre.

⁴⁷Riāō wese heka tule Deuxu olōna ihŷre. Aōma riā-di iny rehumyhŷre wana heka ibutumy utura rimymyhŷre. ⁴⁸Kia aōma idi tahe idi raixŷnymyhŷre riarimyhŷre iky-ribi. Aōma awi-di awihe riarirerimy iky-ribi. Ibinare rihitxinymy iribi. ⁴⁹Kia bedekonanau tahe iweselemy heka rarekre. Kia aōma ūju heka riarikre awi heka ibinau-ribi riarikre. ⁵⁰Rehukre heōty bedebinakŷ-ò wahe. Tai ki tahe rirajuamyhŷre ta aōhōkŷmy rotŷŷnymyhŷre. Txuu rikyinymyhŷre

⁵¹Tahe Jesuisi tamy rŷŷraxire: —Kiamy ibutumy teerymyhŷtenyte? Tiiboho riraōwonyrenyre: —Kohe, reerymyhŷrenyre. ⁵²Idi Jesuisi rarybere: —Inyō bede ywina bedeerydŷŷna heka rityhynyreu, waheludu rarekreu wahe. Tii tahe iwese hābu butudŷŷdumy ratximyhŷre wese heka ronymyhŷre. Tii heka ibutudŷŷna heto-ribi ritamyhŷre, tasŷ mahādu-ò riwahinskykemy. Aō tyby aō tŷmyra. Ibutumy heka ritamyhŷre.

⁵³Tahe iribi Jesuisi rexitareu, ⁵⁴tahe tahāwā-ò rōdsere. Judeu dohodŷŷna heto-ki ribedeerynyre. Tahe ibutumy ribedeōtiidŷŷnyre. Tiribibo heka tii bedeeryna rierymyhŷre: —Timyrekibohe aōwihihikŷ rierymyhŷre. Tii kŷny heka aōma ḡwōrū besedŷŷwidŷŷdu riore heka rare. ⁵⁵Jye riore wahe. Marie heka tule rare ise wahe. Txiau, Simaō, Jyje, Judasi-wana iseriore ihŷre tule wahe inatyhy? ⁵⁶—Iseriore hāwyy heka tule kaki rasŷnymyhŷre inatyhy. Timyrakibohe aōna aōna ikōkō rierymyhŷre. ⁵⁷Tahe rityhynyōhyymyhŷre heka tai wahe. Jesuisi tamyreny rarybere: —Deuxu Riore Hābuthyhykŷ heka tiu tauludu wijirana hāwā-ki inyō rityhynyōtyhy rybeduō ihetomy ijirana-ki.

⁵⁸Tai tahe aōna aōna wiwihihikŷ heka tai riwinyōhyre, rityhynyōmyhŷreki.

14 ¹Kia bedeu tahe Herodi, Kalileia iolō, Jesuisini-ò roholare. Aōikōkō heka riwinyymyhŷre. ²My heka rarybere teōdu mahādu-ò: —Kia Joao Sebedŷŷdule aōbohe rubu-ribi riixixadŷŷnyre. Tai tahe tii aōikōkō riwinyymyhŷre. ³Herodi tahe juhui Joao rōtenawo-ki riteonyre. Tii taseriore hāwyy ḡararu-ki

kia wesemy riwinyre, Herodia òraru-ki wahe. Herodia heka Filipi hāwyi rare.
 4 Juhuu Joaõ Herodi-ò rarybere: —Awi aõkõ rare. Kai dori aseriore hāwyi-wana atxiteri. Uritere heriomyke. 5 Tai tahe Herodi heka Joaõ rubudŷymy riwisŷnyre. Urile ruberumy judeu mahādu lau. Tamryeny Deuxu rybeduõmy rŷiramý Joaõ Sebedŷdu rare. 6 Herodi kai beòramy bede reareu tahe worana bedehesi ritxiyenrenyre. Herodia riore ijadòma heka iko-ò resemyhŷre. Iixe-ki tahe awimy Herodi rahare, Ijadòma luure wahe. 7 Tii tahe tamy rarybere kanakemy. Aõmybo wadee bexitöenykre. Inatyhymy adee ibutumy ariwahinykre. 8 Tai ise ijadòma-ò rarybere: —Aõma bexitöenykre: Sebedŷkydu ratilemy tamy bexitöenykre. Tai tahe ijadòma tamy rexítöenyre: —Wadeke bidiwyke Joaõ Sebedŷkydu rati, pratoro-ki. 9 Tai tahe iõlõhe rabedewore. Ibutu ijomonaru-ò dori tuu rarybere ijadòma-ò. Tahe ibutumy riwinyke rŷire. 10 Tahe ihârele iõlõ heka soldadoõ riteónyre ròtenawo-ò kia Joaõ rati resymy. 11 Inyõ diwyde pratoro-ki. Ijadòma-ò heka riwahinyre. Tahe tii tadi-ò idi rare. Riwahinyre. 12 Idi tahe Joaõ erydŷyna mahādu dioryde iumy, riwykremy, rituunykremy. Iribi tahe roirenryre Jesuisiko relyyre.

13 Kia roholareu tahe Jesuisi röhonyre ixisohojilemy bederahu-txi. Håwò-di rexitaranyre rare. Iny sôwemy bede-di röhörenyre ihemy titxibo iru-ki rakemy. 14 Rehemynyreu tahe iny sôwehekýmy Jesuisi robire. Tai tahe Jesuisi riwotöenyre. Ibutumy riteytenyre webinadu mahādu. 15 Tahe ratxioronyre. Tahe ierydŷyna mahādu tamy nadé. Tamryeny: —Txuu ratxioronyra. Bederahy-ki dori atxiteri. Iny tahe biteónykre håwâõ-ò tai rŷsýna ixidee riwykemy. 16 Tahe Jesuisi rirawyonyre: —Aõkõre, ariteónyôtyhy jiary. Kaibohole tahe aõ tamy bidiwahinybedenyke. 17 Jiarýboho kñy diwatxiönyrerí iruyre orotxu-di, utura inatxire. 18 Tai tahe Jesuisi narybede: —Bidiwahiny wadee. 19 Jesuisi tahe ibutumy iny asityre-ki ronykemy risýnyre. Orotxu inaubiôwa, utura inatxi rŷire, utura-wana rimyre tahe ritehere biu-txi àlana Deuxu-ò riwahinyre. Idi tahe paõ riyreyrenymyhŷre teòdu mahādu-ò riwahinyre. Idi rare iny sôweheký-ò. 20 Ibutumy iny riroxirenryre ihâre rihydyre. Kia iuhe-di ierydŷyna mahādu 12 weriri ritýxinyre. 21 Håbumy 5000 òsana rŷimyhŷre. Ihâre tahe uladu-di rariaõhyyre håwyboho-di.

22 Tahe Jesuisi taerydŷyna mahādu riteónyre aho kanawe-ribi ijà-ò reuròrenykemy håwò-di. Jesuisi tahe rarire iny sôweheký mahādu rirybedŷymy. 23 Jesuisi heka iny tahetoren-y-ò riteónyremy rahudi tahe tii raòwonyre håwâõlò ratyy-ò ixitöedŷymy. Taihyyle idi bede roronyre ixi sohohiyyle. 24 Kiaule håwò ahota-ki rare. Òbò nihikýy-txi ixinalemy ratximyhŷre. Tiò tiò òbò riwelòrò riwelòròmy idi rehumyhŷ. Yhy deade txura-ribi. 25 Rudile tahe Jesuisi biura-di heka rare taerydŷyna mahādu-ò, beratyredile heka rare. 26 Iu Jesuisile betyredile tamy rarau tahe, tiiboho heka ruberurenryre. Rirajuarenryre: —Worýsý òsana inydee rareri. 27 Tai tahe Jesuisi rarybere: —Aworený bitamadŷynybenyke. Jiarýle watxireri. 28 Tahe Pedro rarybere: —Wanyrý, inatyhymy kai atxiteriwana heka wadee manyarybeke betyre-ki arariakemy. 29 Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Manake wahe. Aõwesele tahe Pedro håwò-ribi röhonymy reare, Jesuisi-ò

rakemy. Betyre-ki rariare. ³⁰Yhylemy tahe robure. Tii urile ruberure. Tai ijirahakýlemu riwisýnyra berahatxi-ò. Tai tahe Pedro rarybere: —Biwatakewa Wanyry. ³¹Tahe Jesuisi rimyre: —Ainatyhyнакýny ibutelemy atxiteri. Aôherekibo heka tiwatihynyöteri. ³²Idi haworo-ò wiwana rorukurenyre. Yhy ruhure. ³³Ierydýyna mahádu Jesuisimy reàlare. Inatyhymy heka kai Deuxu Riòretyhy tate.

³⁴Tai tahe reuròrenyre Kenesare bede-ò. ³⁵Ibutumy iny kowa Jesuisi rieryrenyre. Ti ibutumy webinadu mahádu-ò relyyrenyre Jesuisimy. Tahe

(Mateu 14.30)

hāwā ikōkō-ribi ritelenemy didydenye. ³⁶Tahe Jesuisi-ò rarybere. Ixinamy watyky-ò rerike, awimy relerenykemy. Ibutumy tamy rerire heka reyttere.

15 ¹Jerusalē hāwā-ribi bede ywina bede eryd̄yña mahāduō dehemynyde Jesuisi-wana rarybekemy. Tiiboho-wana tule fariseu mahāduō dehemynyde. Tiiboho heka Jesuisi-ò rŷ̄raxirenre: ²—Aōherekibo aeryd̄yña mahādu tebōreny risuhòkōrerri roxiko-ki. Inydeereny kia bede ywina rare. Aōherekibo rityhynyōreri ihetxiu lahi rybe. ³Jesuisi rirawyonyre ŷ̄raxina-di: —Aōherekibo kaiboho Deuxu rybe tetyhynyōteri kaiboho lahirybele tetyhnytenye. ⁴Deuxu bede ywina kawesemy rarybere:

—Boo adi-wana ibutumy heka bityhynybenyke. Inyō rybebina tadi-ò tyby-ò rarybekeki. Tii tahe ruruke, tuu bede ywina rybe wahe.

⁵Kaiboho tahe kawesemy tebedeerynytemy tewitxiranyte: Inyō tadimy tybymy rarybekeki Wanieru Deuxu-ò wahisid̄yñamy. ⁶Tai tahe inieru-ei tyby tadi-wana riwiōhenanyōre kia bede ywina witxira tewinymahāte. Deuxu bede ywina rityhynyōrek. ⁷Kaiboho itxerenadu mahādu atxitenyteri. Isaia inatyhymy umy rarybere:

⁸—Kia mahādu wadee rybe-di riwadeàlànanyrenre. Wowydyna wadee riwahinymyhýrenre. Inatyhymy aōkō heka kai tarybemahāte. Arayky dori Deuxu-ribi irehemy ratximyhýre. Teerytyhyölemy heka atximahāte.

⁹Iwowydyna heka wadee aō aōkō rare. Wabede ywina ribedeerynyötyhy. Texibedeerynymahātenyte abede ywinarenydile.

¹⁰Jesuísí rexidelenemy ribedeerynyre: —Boholabený warybe-ò. ¹¹Brebuna roxina-di biroxibenyekeki, aō adeereny ibinaötyhy aō aryrenemy ralòmyhýre aōkō heka ibinare. Ryribi ròhòmyhýre heka ibinare, arybe wahe. ¹²Tai tahe Jesuisi eryd̄yña mahādu Jesuisiko rarybere: —Fariseu mahādu kŷny tamy awiōre kia wiji tuu tarybeta wahe. ¹³Tahe Jesuisi rarybere: —Aōhere aōkō rare. Timyre aōkō rare. Ixinamy tuu raryberenyre. Iorutere-di nohōtirenyömy. Kia fariseu bedeeryna lòbòròná wese rare. Waha ribòrònýore. Ibutumy waha ribòrònýore suribi mahādu ritakre. ¹⁴Inatxi hābu ruetà widee ryò ritýnynymyhýre wese. Hāwáry-ribi wiwanale hāloo-txi resekre. Tiiboho ixinamy biribenyeke. ¹⁵Tahe Pedro Jesuisi-ò rŷ̄raxire: —Wakorený inihe biditynnyke, roxina borbuna ijyy wahe. ¹⁶Kaiboho ibutu wese atxitenyteri. Teeryötenyte. ¹⁷Ibutumy iny aō rirýsýmyhýre weryri-di ramyhýre tahe ròhònomyhýre. ¹⁸Tahe inyō rybebinamy rarybemhyhýre. Tii iwo ibinare, irayky ibutumy ibinare tai wahe. ¹⁹Raykywydyna binahaký-ribi heka òtaòtana, rubuna, wasina, ruina ujōmo inyry-ribi ròhònomyhýre. ²⁰Kia aōmyd̄yñana iny risurisumyhýre, inydee ibinare. Tahe roxinako-ki iny tebò risuhòmyhýré, kia tahe aō aōkō rare, ibina aōkō rare.

²¹Iribi tahe kia-ribi ròhònyreu tahe Jesuisi rare irehetytymy Tiro hāwā-ò Sidō hāwā-ò. ²²Kana bede hāwyō tamy nadé. Tahe tamy rexítöenre: —Wahí, Davi riòkore, biwaruxetoènyke hewa. Waritxore heka tykytyby bina-di iwoku-ki ratximyhýre. Anohökýmy heka idí rotýkýnomyhýre. ²³Tahe Jesuisi aōmy rarybeöhyyre tamy. Taeryd̄yña mahādu tahe rarybere: —Biteónyke

hewa. Inyboho dori riixiranyrenyneri. ²⁴Jesuisi tahe rarybere: —Jiarý Deuxu riwateònnyre judeu mahāduôle, tabudoeni mahādu iõre mahādu wese wahe.

²⁵Häwy yixityre nadē. Tatiowotimy resere. TAhe ixityre tamy rarybere: —Biawikòhenanyke hewa, Wahí. ²⁶Jesuisi rirawyònnyre: —Awiòhedýyna kia wese rare aõma hâbuõ tariõre-ribi rýsýna riwyra tahe idi rehura ijòròsaôle. Kiawese rarekre, jiarý arawiòhenanykeki. ²⁷Häwy y rarybere: —Inatyhy rare. Kuladu-ribi ano rýsýna resemyhýre bede-txi, tiki tahe itxòròsa ritxòre idi riwymy reakamy riròmyhýre. ²⁸Inatyhymy Jesuisi rirawyònnyre: —Kai ainatyhyna sôwera. Adee ariwinykre aõmybo textitõenyteri. Iule iriõre reytemy rare.

²⁹Tahe Jesuisi ròðsere ixityre Kalileia ahohoký-ò. Raòwònnymy rare hâwâlò-ò. Iratytyre ronyre. ³⁰Sôwemy heka iny webinadu didyde: itiere mahādu, iruetà mahādu, irybeõ mahādu, aõ ikökõ heka bina bina witxira witxira idi rare. Jesuisiko-ò heka ritidirenyreki ibutumy riteytenyre. ³¹Iny ruetà rýira mahādu itxeretyhymy riwinyre. Rarybekömy rýira mahādu, rarybemy rýimyhý teysamy. Itiere rýira mahādu, rariamy rýimyhý. Tai ibutumy iny ribedeòtiidýnyre heka tahe judeu mahādu Deuxu-ò wowydyna riwahinyre.

³²Jesuisi rarybere taerydýyna mahādu-ò kanakemy. Tahe tamyreny rarybere: —Jiarý kýny rewotðenyreki kainy mahādu rýireridi. Inataõ txumy bede riera waki. Aõ heka ihokõre rirýsýrenykemy. Iòwedýykólemy ariteònnykeki heka ijõ reseke ryrowetyakile. Rama riatyke. ³³Tai tahe ierydýyna mahādu rarybere: —Inyboho bederahy-ki, titxibo heka rýsýna arimykre iny sôweheký-ò ariwahinyrenykre? ³⁴Tahe Jesuisi tamyreny ritýràxinyre: —Tiwesebo roxina-di atxitenyteri. Tahe rirawyònnyre: —Debò inatxi reurò orotxu sômo sômomy idi watxireri utura deyre ijõ rare. ³⁵Jesuisi rarybere ibutumy iny ronykemy. ³⁶Tahe tíí rexítðenyre Deuxumy reàlare. Orotxu, utura-wana riereerenyre tahe taerydýyna mahādu-ò riwahinyre idi rakremy. ³⁷Ibutumy riroxire heka kia iny sôweheký ta rihydyre. Tabyre rahudi tahe riariре ierydýyna mahādu. Tai tahe rahure týxihikýlemy. Debò inatxi reurò weririmy heka ritýxinyrenyre. ³⁸Tahe 4000 hâbumy riòwenyre, kia txuu wahe. Uladu, häwy-di rariaõhyre. ³⁹TAhe Jesuisi iny-ò rarybere tasý-ò ròðsekemy ixypy. Iribi tahe Jesuisi hâwò-di reuròmy rare Magadâ hâwâ-ò.

16 ¹Fariseu mahādu saduseu mahādu nadē Jesuisi-ò iurihixidýymy riitxenanyrenykemy: —Aõbedeerydýynabo heka biu-ki iribi rexítðenyre. Biwateòsinyke heka aõwiwihihiký-di biu-ò jiarýboho arieyrenykre, kai inatyhy tate wahe. ²Idi tahe Jesuisi rarybere: —Kaiboho heka awirenryre biuwetyky erysy-ki. Jesuisi rarybere: —Kia rybe tarybemahâte. Txiorotxumy heka biuwetyy isòhòkýra-ki, biurasòmy tahe awimy txu kedeake. ³Biurasou ibede lyby lybymy txu-di kedeakeki tahe biu ròahyyhyy bede txu rariakre. Myhe tarybemahâte. Kaiboho heka iwitxira aõhebo rotýýnykre heka teerytenykólemañatenyte. ⁴Iny kamahâdu heka ibutumy ibina binare. Tiu heka ritýhynyöhyymyhýrenyre. Rexítðenymyhýrenyre heka biu-ò

rityhynykemy. Tahe riwahinyötyhy heka aõma bedeerynaõ. Kia Jonasi-ò bedeeryna rareõle tahe tamy rakre heka. Tahe Jesuisi rexitamy rare iribiren.

⁵ Idi tahe aho weribijà-ò reuròrenyreu tahe, tõhõtireny rosare tarýsýnaren-yribi. ⁶ Jesuisi tamy rarybere: —Fariseu mahãdu, saduseu mahãdu iurina-ò bexiebenyke. ⁷ Ierydýyna mahãdu tahe widee rarybere: —Tii kia rarybere iny orotxu diwyödeki. ⁸ Jesuisi roholare aõmybo raryberenyre tahe tamyreny rarybere: —Aityhynaren yurihimyore. Aõherekibo orotxumy jiarý rarybererimy tahõtinytenyte? ⁹ Tiu kaiboho bierybenyötyhy. Iruyre orotxumy remyre. Idi 5000 hâbumy reòwenyre. Ihäre tahe weriri txýxi týxihikýlem yímyhýre rauhenyre. Itxi aõbo õhõtireny reakõmyhýre. ¹⁰ Ixityreu tasý 4000my reòwenyre, debò inatxi reuò orotxu-di. Ixiyrubule rauhenyre. ¹¹ Jiarý orotxumy rarybeõre. Fariseu mahãdu, saduseu mahãdu urina-ribi bexiebenyke. ¹² Tai ierydýyna mahãdu rieryrenyre aõmybo rarybemyhýmy Jesuisi heka fariseu saduseu bedeerydýñam rybereri.

¹³ Idi tahe Sesaria Filipi hâwâ iõhomy rehemynyre. Jesuisi rýýraxire taerydýyna mahãdu-ò: —Iny wamy rarybereri. Mobo heka jiarý raremy heka wadi rýireri. Jiarý Hâbutyhyhyký rare, Deuxu Riõre wahe. ¹⁴ Ijõ kýny rarybemy rýireri: —Kai riki heka Joaõ Sebedýýdu atxiteri. Ijõ riki Elia atxiterimy adi rýireri. Ijõ tahe Jeremiamy adi rýireri. Ijõ heka Deuxu rybeduõ riki heka atxiterimy adi rýireri. ¹⁵ Tai tahe Jesuisi rýýraxire taerydýyna mahãdu-ò: —Mowexe watxirerimy wexe wadi tahõtinytenyeri. ¹⁶ Simaõ Pedro heka rarybere: —Kai Kristu atxiteri Deuxu deòdýyna heka tate. Kai heka Deuxu Riõre tate. ¹⁷⁻¹⁸ Tahe Jesuisi rirawýonyre Pedro-ò: —Inatyhymy Pedro tate, Waha, biu-ki Mana ani rare. Boholake, ratximyhýrele kia adee riteõsinyre. Iny aõkõ kia adee riteõsinyre. Wadohodýyna mahãdu kia mana tyre-ò ariwinskyre. Rubu dori heka tiu ituemedõna. ¹⁹ Waiõlõna rayna heka adee ariwahinskyre. Kabede-ki aõwidýýy adee binakeki tule biu-ki arijõonykre. Aõtxiletxibo aõwidýýmy burukre tasý biu-ki tule adee ariwinskyre. ²⁰ Jiarý inatyhymy Deuxu deòdýyna rare. Tuu ijyyrenyõmyke.

²¹ Iribi tahe Jesuisi itýny relyymy taerydýyna mahãdu-ò. Rurukremy heka relyyre: —Arakre heka Jerusalé-ò. Tai heka matuari mahãdu, õnosõna bedeeryna mahãdu, xiwena wahidýýdu mahãdu-wana riwarubunykre. Inataõ txu-di tahe ixby rubu-ribi adexixakre. ²² Idi tahe Pedro heka Jesuisi ridyre ijõ erydýýna-ribi tahe tamy rarybere: —Aõkore, Wanryr, tiu heka tiiboho ararubunyrenyötyhy. ²³ Tahe Jesuisi rarybere Pedro-ò: —Waribi bexihitxinyke. Kai heka Satanasi weselemy atximahâte. Iwese kai taraykynamahâte heka aõ Deuxu deewinam y aõkõ tuu tahõtinymahâte hâbudeewile rare. ²⁴ Idi tahe Jesuisi rarybere taerydýyna mahãdu-ò: —Inyõ wawanatomy rurukeki, ixi-ribi heka tõhõti rosake. Nomy rurukeki heka taitxeò rimyke idi tahe wahemy kanake. ²⁵ Inyõ wahemy rariakemy ixi-di rôhõtinyhykye wana heka irumy inonana irehemy ixi-di ratxikeki heka tii ihârele ruruke. Inyõ taumy riõnonykeki waõraru-ki tai tahe tii ròtake. ²⁶ Inyõ heka ibutumy aõna aõna bede-ki ributunykeki. Tahe ihârele heka tii ruruke. Tule umytuedõna riõnonyre. Aõ tarasana tamy aõ aõkõ rare.

Iny iruna riòwynyöhymyhýre, ixiyby tamy kanake wahe. ²⁷Jiarý, Deuxu Riore, Hâbutyhyhyký dori kanakre wana aôwesele. Taýju loosôna-ki tii kanake.

Iny ibutumy ariowynykre bibutunymy aôbo iny riwinymyhýré heka aôwiwihihiký aôbina bina.

²⁸Iu jiarý, Deuxu Riore, Hâbutyhyhyký, kanakeu tahe inyõ kaibohoõ tuu robikre, Iôlômìy kanakreu.

17

¹Reare heka debò sohoji reurò txumy. Tahe Jesuisi ridyre Pedro, Txiau, Joaõ-wana. Joaõ tahe Txiau seriore rare. Tahe raòwonyre tiiboho-wana hâwâlò ratòòhòký ratyy-ò. Inyõ heka tii wana raõhyyre.

²Ikorenky-ki tahe Jesuisi rexiwitxiranyre. Iôsana heka roosore. Txuwesehekyle relere iôsana heka ratyryrýnyre. Ityky tasý rauranyhýkýre. Tahe roosona itoosònadihikýre. ³Iu tahe tuu robire Moisesi rubu, Elia rubu, Jesuisi-wana widee rarybemyhýreny. ⁴Tahe Pedro tamy rarybere: —Awire, Wanry, kawese watxirenryreri kaki. Adeo wikeki hetomy ariwinyrenykre ijô adeekre, ijô ta Moisesiôkre, ijô Eliaôkre. ⁵Iu Pedro rarybereriule tahe biuwetyky urahaký relere. Iyribile rybeõ narybede: —Kia heka Wariore waluu heka rare. Boholabený irybe-ò. ⁶Idi tahe ierydýyna tamy roholareu, tahe ruberure. Tahe reserenyre iôsanareny bede-ò. ⁷Jesuisi tamyreny nade: —Breburenýomyke hewa bodorukubedenye heka. ⁸Reteherenyre tahe Jesuisi sohojile tai rýire.

⁹Iribi tahe diberenydenye hâwâlò ratyy-ribi, Jesuisi narybede: —Uritere waijyyömyke inyko wiji tuu tabitimy. Iu jiarý, Deuxu Riore Hâbutyhyhyký, rubu-ribi riixixanykreu tahe tuu belyykre. ¹⁰Tahe ierydýyna mahâdu Jesuisi-ò rýýraxire: —Aôherekibo tarybetenyteri —Elia juhuu kanakemy ako-ò juhuu kanakemy. ¹¹Jesuisi rirawyönyre: —Inatyhy rare tii juhuu kanakre. Ibutumy heka bede riywinykre. ¹²Tule ararybekre kiamy: —Elia nade tahe ihârele heka iny rieryöhyyre. Aôhökýmy risýnyre. Iwese Elia aôhökýmy risýnyre wesele tahe Deuxu Riore Hâbu heka aôhökýmy risynykre, jiarý wahe. ¹³Tai tahe Jesuisi erydýyna mahâdu rieryrenyre aômybo Eliamy tii raryberemy Joaõ Sebedýydule tahe Jesuisi rarybere.

¹⁴Iribi tahe dòòsedenyde iny sôwemy riraömy rýimyhýre. Hâbu-ò nade Jesuisiko-ò tatiowomy resere: ¹⁵—Wanry, ruxetôena wariore-di biwahinyke. Irayky awimy aôkô ratximyhýre. Bera-txi resemyhýre. Heòtyru-txi resemyhýre. Ibutumy aôna aôna riwinyrerimy ihýre. ¹⁶Aerydýyna mahâdu-ò heka adidye tahe tiu riteytenyöthy. ¹⁷Jesuisi rirawyönyre tamyreny: —Kaiboho isira mahâdu atxitenyteri. Aô heka inatyhyna heka akirený ijôkôre. Tiwese bede dýñana bohe araòludunyrenykre. Bedese inihe bididy uladu wadée. ¹⁸Tahe Jesuisi rarybere kia uladuwo-ki ratximyhýo: —Iribi wa bohonyke! Tahe uladu reytemy reare.

¹⁹Idi ierydýyna mahâdu Jesuisiòle rarybere: —Aôherekibohe jiarýboho tyytybybina iribi reteönyköreri? ²⁰Aômareki kiehe ainatyhyna ibutetyhyreki òwòruty sômowesele ainatyhyna dikeki heka kai aôwiwihihiký biwinyke. Kai hâwâlô-ò marybeke: —Iribi bexitake! Tai tahe hâwâlò rexitake iwitxira suò. Aô aôkô adee isirake, ainatyhyna

direki wahe. ²¹Kia tyytyby bina iwixira rare. Isiratyhyre heka. Kaiboho bexitòenybenykeki, binarehebenykeki, ixiery tyytybybina biteònnybenyke.

²²⁻²³ Kalileia bede-ki Jesuisi taerydýyna mahädu-wana rributunyre. Tai Jesuisi rarybere tamy: —Jiarý, Deuxu Riore Håbu, rare. Tai inyö riwahinykre håbubinaõ-ò warubudýymy. Inataõ txu-di tahe rubu-ribi adexixakre. Tai tahe ierydýyna mahädu rabedewo nihikýre.

²⁴Iu tiiboho heka Kafanaõ hawã-ò ritehemynyreu, inyö Pedro-ò nade. Tii dohodýyna òwy butudýýdu rare. Tahe rarybere: —Awedu aôbohe tii rexidowynykekó. ²⁵Pedro rirawyonyre: —Tii riowynymyhýre. Tai tahe Pedro rakemy reare. Iu Pedro tuu Jesuisi-ò rarybekemy hetowo-ò raloreu, Jesuisi juhuu rarybere: —Moribibo iõlõ rexitòenymyhýre òwydýynamy. Myndu mahädu-ribi aôbo ada ta taijoiribile aôbohe rotamyhýre. ²⁶Pedro tahe rirawyonyre: —Myndu mahäduôle rexitòenymyhýre. —Inatyhy rare, Jesuisi rarybere. Iijoí mahädu òsana riòwynyöhykymyhýre. Jesuisi rarybere: —Ihäre tahe rökòdowydýýkre. ²⁷Óbitimy rakaòwonyrenykre. Kia Templo heto òwymy. Ibinamy kia iny-ò ariwinyötyhy. Kai heka makre ahohoký-ò awaxi-di behukre. Juhu utura kanakrele heka bidimykre. Idi iry biraynykre. Tai nieruõ-ki mahake. Iribi biditamy tahe makre iny òwydýymy.

18 ¹Iule tahe Jesuisi erydýyna mahädu tamy rehemynyre rýýraxire: —Mobohe Deuxu Iòlõna-ki nihikýmy rarekre. ²Jesuisi heka ratximyhý uladuõ ibire-ki. ³Idi tamy rarybere: —Kai uladu weseleõmy mabeõkeki, Deuxu Iòlõna-ò malòbenyötyhy ⁴Uladu wese maraykynybenykeki heka, tii tahe Deuxu Iòlõna-ki inatyhymy rýirakre. ⁵Kai waõraru-ki uladu kawesemy biwiõhenanykeki tiwawiõhenanymahäte ⁶Kai uladuõ òraruna-txi resekemy risñykeki, kai abinatyhymy atximahäte. Inyö òy ritakamy reroti-di aratakemy heka inyö adi rehuke bera-txi. Tii tahe awityhyre adee.

⁷Sowemy heka aõna aõna rýira wary-ribi iny riatykemy. Tii adee ibinatyhyre. Tiiemy heka tuhyy rarekre. Inydee heka ibinakre heka. Wary-ribi riolòdýnymyhýre heka tamy ibinakre. ⁸Ebò òraru-ki tahe wainatyhyry-ribi bexitakeki, ebò biòròmy idi behuke. Awityhyre heka adee Deuxu Iòlõna-ò malòkre sohoji ebòdile. Inatxi ebò-di heòty bedebina-ò malòkeki, awiõre heka. ⁹Tule arue sohoji òraru-ki kia òrarunamy beseke lau, urile bitake idi behuke. Arue wiò-di heòty bedebina-ò malòheny arue-di wiòle. Biu bedewihiký-ò malòke tahe awire heka arueyremy. ¹⁰Iny nihiký ityhy iny yja mahädu heka tuuõre. Uritere heka iweserenyömy atxibenyeke kaiboho bexijebenyeke tamy. Iny aõkõ mahädu dori tii iýju dire heka. Iýjurený heka Deuxuko tii ibutumy relymyhýre tureny. Idi õhõtirený-ribi bosabenyoõke. ¹¹Jiarý Håbutyhyhyký rare, Deuxu Riore wahe. Ityhydýýdukõdu mahädu ibutumy aritakemy anade. ¹²Rakawesenanykre heka kaijyy wesemy. Rakarybekre heka kahåbu 100 budoeni ijödire wesemy. Sohoji heka iõre iy-ribi. Kia håbu idi itxeredu tahe iy-ribi iõre rakre ijesemy. Iuhe tahe hawãlõ-ki riroximy ririre. ¹³Tai rahakre

wana heka teysamy ratxikre. Kia sohoji òrarukile reysakre.¹⁴ Iwesetyhylemy taheka inyō iöötyhy Waha-ribi. Tamy dori kia ibinare.

¹⁵ Inyō adee rexiorarunykeki tahe tamy makre rybemy. Uritere inywitxirako-txi rybeömy tuu. Tahe tamyhyylemy marybeke. Aityhydÿýdu seriore heka arybe-ò roholakeki, tahe ixi-txi töhöti reake wana, ixi dee ibinamy röhötinyra wana, tai tahe kai ixby tii-wana ityhydÿýdu seriore biòwamy beleke.¹⁶ Aõhe wana tahe arybe-ò roholaõhyykre, tahe ixityre make inyō wana rexibiòwanymy.

Iny inatximy ixihe-ki bidyke. Tii tahe arybe-ò ijohonaduke inatyhy raremy arybera-txi resekemy wahe. Iu dohodÿýna-ki rarybekreu, tai tasŷ tii rarybeke teösamy aõkõ ratximyhýrelemy rarybeke.¹⁷ Tii irybereny-ò roholaõkeki, tai tahe dohodÿýna mahâdu-ò belyyke. Tii irybereny-ò roholaõkeki, tai tahe biteonyke. Tii iwese òrarudu mahâdu heka adee rarekre, bede dinodu-ò nieri wydydu wese wahe.¹⁸ Iwese kaiboho waityhydÿýdu mahâdu kabede-ki röhötinyre wesele, tule araykywesetyhyle Deuxu biu-ki röhötinykre. Aõbo adee kabede-ki aõwidÿý ibinare ada awire heka tule biu-ki ibinamy rarekre, awimy rarekre. Arybe riwitxiranyöthy kowa biu bede-ki.¹⁹ Iwitxiraõmy adeereny ararybekre: —Ijô titxibo inatxi ada inataõ ityhydÿýdu seriore wiweselemy raraykynykre. Waha-ò rexitòenymyhýreki iwese rexitòenyre wesele heka tamy riwinykre biu-ki.²⁰ Titxibo waniòraru-ki inatxi, inataõ wii ributunykre heka, jiarý taile watxireri.

²¹ Tahe Pedro rÿyraxire Jesuisi-ò: —Bede erydÿýdu! Waityhydÿýdu seriore heka wadee rexiorarunykeki, tiwesebo sôwe ariixâwididÿýnykre ixi-ribi debò inatxi reurò, my aõbo?²² Jesuisi rirawyönyre: —Aõkore, debòinatximy aõkore, 490 wesemy wahe. Ixityre ixityre biixâwididÿýnykre.²³ Deuxu lõlõna kawesemy rare: —lõlõn heka teòdu mahâdu kia contamy robikemy idi ratxireri. Tiwesebo inieru-di rasiranyre wesemy wahe.²⁴ Sohoji teòdu juhuu dehemynyde. Sôwemy heka tevedÿýna ratximyhýre, 1000,000 womati tÿrÿrÿhÿkÿ nieri wahe.

²⁵ Inieruõre heka iöwydÿýna wahe. Idi rohonykemy heka iwedu riteonyre deòdu mahâdu wesemy. Tariore-wana tahäwyy-wana ibutumy deòdumy roirekemy. Aõbo tai rÿimyhý heka ibutumy idi rohonyre.²⁶ Tai kia deòdu heka tatiowotimy resere kia iõlõko-txi: —Waiõlõreny, txioinihe biwaraõkre ariòwynykre ibutumy.²⁷ Tai tahe iõlõ riwotönenyre aõma ixinahykylemy ritusanyre.²⁸ Tai tahe kia hâbu he rare kia urihimyò tamy radevenymyhýo heka rexinohõtidÿýnyre. Tai tahe hâbu lõtikile rimyre. Rierenymy resere ribòtòrarytxynyre:

—Bidiwaòwynykre kÿnyhe wijityhyle.²⁹ Tai tahe tatiowomny resere, rarybere: —Txiokre inihe ariòwynykre ibutulemy.³⁰ Tai tahe rirutyre ròtenawo-ò idi riòtenyre. Riwoòdenyreöhyyre.³¹ Itxeredu mahâdu heka rabedewore tai tahe ibutumy relyyre iõlõko.³² Tai tahe ixityre tamy rarariòwyre tamy rarybere: —Aõherewe, deòdu binahaky, jiarý araixâwididÿýnyre ibutumy inatyhy? Kai dori ixitòedÿýna wadee tewinya.³³ Aõhererekibohe aleina kia adee nađevenymyhýde kia teixâwidinyôta, iwese jiarý araixâwidinyre wese.

³⁴Tai tahe tii rimyre reburere itere iòlò, tai imynymy riteònnyre rotenawo-ò riòwynykre xiery riòlòdýñykre. Tai aõhõkýmy rotýñymyhyre. ³⁵Jesuisi rexihura narybede: —Kiawesele heka adeereny rarekre. Ityhydýñdu seriore taseriore riixâwidinyökeki heka iwesele heka waha adi riwisýnykre.

19 ¹Jesuisi ibedeerydýña-ribi rexihureu, Kalileia bede-ribi ròhonyre. Bero Jordao weribijà-ò reurore, Judeia hâwâ bede kanawe-ribi ijà-ò rehemynyre. ²Tai tahe sôwemy iny webinadu mahâdu rýire. Idi tahe ihemy rare. Ibutumy riteytenyre. ³Fariseu mahâdu imynymy idi riwisýnymyhyre aõbinamy rarybekeki rimykemy. Tai tahe tamy dýrraximy namyhýde aõsirahakýmybo: —Iny bede ywinaren y tahâwy yriteònnymyhyre urirybelemy, wiribi resekemy. ⁴Jesuisi dirawyonyde: —Ritidýñnamy aõbo tariaõmyhyte idi?

—Deuxu ibutu widýñdu heka juhuu hâbu hâwy-wana riwinyre.

⁵Idi tahe rarybere:

—Hâbu heka tybyboho-wana tadiboho-wana wiribi
rexihitxinyhyre tai tahe tahâwywanale wii ributuny myhyre.

⁶Inatxi heka sohoji weselemy rarekre, hâbu tahâwy-wana. Deuxu heka hâbu tahâwy-wana ributunyreu, inyõ heka tiu rihitxinyötyhy. ⁷Tahe ijõmy fariseu mahâdu rityraxyne: —Aõherekibo Moisesi kawesemy juhuu rarybere:

—Hâbu tahâwy riteònnykeki juhuu urile tyriti tamy riwahinyke riteònnykekoki.

⁸Tahe Jesuisi kawesemy rarybere: —Kaiboho heka ieryna urihimyòlerek aõ isirareki heka kia riwinyre. Juhuu tahe kawese aõkõ rýire. ⁹Aõmale tahe ixinamy riteònnyke ixi-ribi òta ôtadule heka aõwaxiny tuu riteònnyre ixi-ribi. ¹⁰Tai tahe ierydýña mahâdu rarybere Jesuisi-ò: —Tahe kiawesekeki heka uritere heriomy hâwyomy, hâbuomy. ¹¹Jesuisi tahe dirawyonyde: —Kaa bede eryna heka aõ ibutuhuký-ò aõkõ tureri aõma Deuxu bede eryna tamy riwahiny myhyre òle heka tureri. ¹²Aõtxi-ki tahe tuu hâbuõ rýira hâwy my heridumy aõkõ rýira. Ijõ hâbuõ tahe tiiemy tunodumy rýirerimy ihýre. Iwitxira hâbu-ò rexiwahiny myhyre òle heka tuu rýirerimy ihýre. Ijõ tahe tuu rýirerimy ihýre aõma Deuxu aõmysydýña òraru-ki wahe. Kaa rybe tahe inyõ tahe rityhynykeki tii inatyhymy rityhynyke.

¹³Inyõ didyde uladuõ Jesuisi-ò tamy rexitòenykemy tebò iraty tyre-ki roirerilemy. Ierydýña mahâdu tahe uritere iixiradýñomyke. ¹⁴Tahe Jesuisi rarybere: —Ixinamy kanamyhyke uladu wadee. Uritere itinysyrenyomy. Uladu wesemy dori Deuxu Iòlona ròtedu mahâdu ratximyhyre. ¹⁵Jesuisi tahe iratytyre tebò ritidire tamy rexitòenyre. Idi tahe Jesuisi rare.

¹⁶Aõu tahe hâbuõ Jesuisi-ò nade: —Erydýñdu, aõhebo arotýñykre. Aõma, timykibo umytuedeõna aritakemy wahe. Aõwidýñ wiwihihikýbo ariwinskyke. ¹⁷Jesuisi rarybere: —Aõherekibo wadee aõwiwihihikýmy widýñ týrraxiteri? Iny sohojile awi rare, Deuxule wahe. Kai bede ywina ibutumy bityhynyke, umytuedeõna haký-ò molokre. ¹⁸Aõbedeywinabo arityhynyke? Tahe Jesuisi rirawyonyre:

—Rubudýñomy, òta òta widýñomy, wasiõmy, ruiõmy,

19 Adi boo-wana bityhynyke, iwese ixiluure wese heka abireludu mahādu luuke.

20 Hābu rarybere: —Kia heka aōu aōu jiarȳ retyhynyre. Aōijōmybo arotŷŷnykre? **21** Jesuisi rirawyonyre: —Kai òbitimy mabekeskile aōmydŷyna-di ibutumy. Kia idi bohonyke òwy tahe biwahinsky urimynodu mahādu-ò. Tai sōwemy aōna aōna biu-ki ahōrōmykre. Iribi tahe biwaheludunyke. **22** Iu hābu kia roholareu tahe rabedewonihikŷre inieru sōwerekı heka rabedewore.

23 Tai tahe Jesuisi taerydŷyna mahādu ribedeerynyre: —Isiratyhyre heka biu bede-ò raloke aōma ityhy nihikŷkeki. **24** Isirare heka aōma kamelo tyy rurena òtumy raloke heka isirare, inatyhy? Tai tahe aōma ityhy mahādu raloke tarasanamy reake heka isirare. **25** Jesuisi erydŷyna mahādu ribedeotiyne kai-ò roholareu. Tai tahe rōhōtinyre: —Aōkōre isiratyhyre tuu rōte. Inyō tarasanamy reaötyhy. **26** Jesuisi tamyreny retehore tahe rarybere: —Inatyhy rare hābu-ò isirare. Deuxu dee tahe isiraõle rare. **27** Tai tahe Pedro rarybere: —Jiarŷboho ibutumy aōmydŷñarený adiridenyde. Araheludunymy watxiwâhäre. Aōma ritarenykre? **28** Jesuisi tahe dirawŷonyde: —Kiamy heka adee ararybekre. Jiarŷ Deuxu Riore Hābu tyhyhykŷ wahe. Kaiboho heka tule borukubenyeke aiolònaryna-ki iu ibutumy ratŷmyrakre. Kaiboho iny sohoji sohojimy judeu ijoï biywisdŷñanybenykre, waijoi waòinatxi reurò mahāduō wahe. **29** Inyō kia ibutumy aōbo waòraru-ki ririmyhŷre iwese taheto ririmyhŷre waòraru-ki, taseriore, tadi, tyby, uladu, taoworu, ririmyhŷre. Kia sohoji sohoji-ribi heka aō sohoji sohoji òwymy 100 ritakre. Tule umytuedeóna ijōmy ritakre. **30** Inyō nihikŷmy ityhymy ratxirerimy ihŷre, tii iyajalemy relekre, aōma aōkō tai relekre. Tule iyya nihikŷmy relekre. Sōwemy urimynodu kaki ryirerimy ihŷre tahe biu-ki inihikŷmy rarekre.

20 ¹Jesuisi tasŷ riteòsinyrerı ijyyō timyrebo Deuxu lōlōna. Hābu aōmysŷdŷdu heka oworu widŷŷmy heka riteranymy tamy rarybemyhŷre: **2**—Aōmamy araòwynykre, sohoji prata womati nieru, iwese ibutumy raòwynamyhŷre wese, sohoji txuòwy wahe. Tai tahe tii raaōmysŷdŷyre uva oworu-di raaōmysŷdŷñamyhŷ. **3-4** Idi tahe tii reare 9 horau tule, txutyeu tule, titxibo iaōmysŷdŷyna rŷrireri titxibo hābu teaōmysŷdŷñamyhŷ. Tahe tuu robire urile ratximyhŷmyhe idi retehemyhŷ. Tai tahe tamy rarybere: —Maaōmysŷdŷýke hewa, waoworu-ki. Ikonana txu heka òbitihykı araòwynykemy adi watxireri. **5**Tiiboho raaōmysŷdŷyre tule. Txutye tasŷ ixiyrubule ijō riteranyre aōma iwese kia juhuu ijō-ò rarybera wesele. **6**Txuinyòbira-ò ijō rimyre, tule ijō txiorotxure. **7**Iruyre hora-ò ijō tasŷ riteònyre. **8**Tahe txiorotxumy rōhonyra tahe kia iòwydŷdu tamy ryryre. **9**Tahe 1 womati nieru tamy riwahinsky, sohoji hora raaōmysŷdŷyre mahādu wahe. **10**Tahe txusohojimy raaōmysŷdŷyre tahe iratyre rōtakremy ixi-di rōhōtinyre. Tahe tule riòwynyra iwese ijō riòwynyra weselemy, 1 womati nieru, sohoji sohoji wahe. **11**Tai tahe rimyre nieru urile tamy rexibinanymy rarybere: **12**—Kowa heka sohoji horale raaōmysŷdŷhärele heka 1 teòwynyta. Jiarŷ

boho tahe txuhyy raaõmysýdýýra, bede tòtee-ki wahe. ¹³Tahe iwedu rarybere: —Wabiòwa, adeereny rarybera. Wiji 1 womati nieru ariwahinykremy heka inatyhy? Tuheka adeereny rewahinyre. Aribi rawasinyora. ¹⁴Boibenykre heka ibutumy araòwynyryeri. Wiwesetyhylemy heka araòwynyrenyryeri, iwese rarybere wese. ¹⁵Hora sohojilemy raaõmysýdýýraò sohojimy wanieru ariòwynykre inatyhy. Tamy wanieru ariwahinykemy ixideewimy, aõhe inatyhy? Aõhererekibo tebureteri? Jiarý urihimyò raaõmysýdýýraò wawiremy tarybetenyeri wahe. ¹⁶Jesuisi tahe rexihure kia rybe-di, kiamykre bede: —Ikoludu heka ihewoludu-ò resekre. Ihewoludu tasý iko-ò resekre.

¹⁷Tai tahe Jesuisi ròwonyre Jerusalé hãwã-ò. Iny-ribi tawaò inatxi reurò mahãdu rihiitxinyre. Tamy relyyre timybo aõhebo rotýýnykremy Jerusalé hãwã-ki: ¹⁸—Jiarý, Hãbutyhyhyký adee ararybekre: —Inyö riwawahinykre aõma-ò Xiwena wahidýýdu wedu mahãdu-ò. Tule diwatyhennykre judeu wedu mahãdu-ò. Tahe riwarubunykemy heka tiiboho wamy rarybekre ijõ iny-ò. ¹⁹Tii heka riwamykre tahe riwawahinykre Roma iòlò-ò, judeuködu mahãdu iòlò wahe. Ibinatyhymy aõhebo riwasýnyny riwahetenyre. Itxeò nihiký-ò riwatamadýýnykre. Tahe txu inataõ-di rubu-ribi areixixanykre.

²⁰Zebedeu riorese Jesuisi-ò nadē. Tatiowotimy resere tahe rexitõenyre aõmybo Jesuisi-ò tariõre-wana nadē. ²¹Jesuisi tamy rarybere: —Aõbo rare hãwyty rarybere: —Waritxõre inatxi hábu rare. Tikiboho kýnyhe, aikòlonykuna rynana-ki ronykre awana. Ijõ aruruna-txi, ijõ ahywe-txi wahe, kai aikòlökunka-kò malokreku wahe. ²²Jesuisi heka iriõre-ò rarybere: —Kaiboho aõmybo texitõenyteri teerykôleteri. Kai Txiau, kai Joaõ, teerytenyte aõbo aõhebo wadi rotýýnykre arurukre dori jiarý kaiboho tulekre? Tiiboho dirawyonyde: —Tulekre. ²³Tahe Jesuisi rarybere: —Inatyhy rare kaiboho tule aõhökýmy botýýnybenykre. Tahe mobo warora-txi ada waruruna weribi rynana-txi ronykre. Jiarý reeryköre. Wahale heka rieryre. Tiile tamy riywinyre. ²⁴Idi tahe debòwiò ierydýýna mahãdu kia rieryre aõmybo Txiau Joaõboho rexitõenyrenyrá. Tai tahe tiiboho rakyarananyrenyre. ²⁵Tahe Jesuisi ibutumy taerydýýna mahãdu tamy kanakemy rarybere: —Iny iòlò iruru dire. Ibutumy dinodu tahe kia wesselere —taijoi mahãdu riteõnomyhýre. Teòdu mahãdu riteõnomyhýre. ²⁶Tahe aõ tuukre aõkõ heka rare ayreny-ki. Inyö dinodumy ixidikre heka deòdumy rarekre. ²⁷Kia iny nihikýmy ixi-di rexinohõtinyreri tasý aõ aõkõ tii rarekre. ²⁸Iwese jiarý riwinyre wesemy heka rarekre. Hãbutyhyhyký aõ dinodumy aõkõ anade. Iwese deòdu rýira wesemy heka nadē waumy riwahinykremy rubu-ò kabede-ki. Tai sôwemy iny ritakre.

²⁹Iu Ijeriò hãwã-ribi ròirenyreu, tahe sôwemy iny riheludunyre. ³⁰Inatxi iruetàmy heka ronymyhý iu Jesuisi ibire-di rareu. Tiiboho roholarenyre kia Jesuisi raremy. Rexidelenyre ryryre Jesuisi-ò: —Davi riokore, wadée hewa ruxetõena biwahinyke. ³¹Tai tahe iòhòmy iny iribi rýimyhý rarybere: —Txikre inihé, biyryke! Ixityre ryryre tarurutyhy: —Inynyrý Davi riokore, Biyawotõenyke hewa. ³²Jesuisi tamy rarybere: —Aõwexe adeereny ariwinykre. ³³—Wanyrý, Kai

wa bidiwaruenykre warue biraynykremy. ³⁴Tahe Jesuisi riwotòenyre iruebymy reare tebò-di. Aõwesele tahe ruòmy reare. Tai tahe Jesuisihe riheludunyre.

21 ¹Jesuisiboho tahe rehemynyrenyre Jerusalé hãwã iòhòmy. Betabají hãwã-ò heka rehemynyre. Kia Oliveira hãwãlò-ribi irehemy aõkõ ihÿre. Tahe Jesuisi inatxi iny riteònyre hãwã-ò, taertydÿyna mahãdu wahe. Tamy rarybere: ²—Juhu hãwã dele-ò malokreule aõma bobikre, jumenta tariore-wana. Tahe bitaanalawekre ta bididykre kaò. ³Inyõ aratÿyraxinykre wana, tai tahe kiamy bisýnykre aõma: —Wawedu hewa idi ratxikemy rôhötinyreri. Tai ki tahe ahemy kiditeònykre. ⁴Kia ihetxiu ritidÿyna tuheka relemy roimyhÿre. Kamy rarybere: ⁵—Marybeke heka Jerusalé hãwã-ò:

—Deuxu Ídlöna heka kanakre adeereny wahe. Tii inihiký wesemy aõkõ kedehemynymy, jumenta tyre-ki heka kedehemynymy.

⁶Tahe ierydÿyna mahãdu riwinyre iwese Jesuisi rarybere weselemy. ⁷Didyde tahe jumenta tariore-wana. Ihetyreny jumenta tyre ritidire. Jesuisi ityre ronyre tahe idi rare. ⁸Tahe inyõ sôwemy-ribi tahetyreny-di rehumyhÿre iryko-txi idi rariakemy ityre-di. Ijõ tasÿ hereru-di iryko-txi rehure iryube hetymy ityre-di rariakemy. ⁹Sôwemy tai iny rirajuamy rÿimyhÿ iko-ò, ihewo-ò:

—Iòlò Davi riokore heka sôwemy iny wowydyna tamy iny riwahinyreri.

Tii Deuxu Riore Hâbu rare. Deuxu deysana heka tamy biwahinyke!

¹⁰Jesuisi hãwã-ki rehemynyreu, ibutumy iny ribedeòtiidÿyna: —Mohâbuwe kia ralöreri Jerusalé hãwã-ki wahe? ¹¹Tai tahe iny mahãdu rarybere: —Aõkõre, kia Deuxu rybeduõ rare. Jesuisi inire Kalileia bede-ribi Nazare hãwã-ribi dehemynyde.

¹²Tahe ralore Deuxu dohodÿyna heto-ò. Tai kia aõna aõna-di rohonyreri heka riteònyre. Kia aõma nierz wiurðna iòwòruwebese tahe riatyre. Kia aõma bòtòe dohodÿdu ryna ibutumy ritxiwire riatyre.

¹³Tahe Jesuisi rarybere: —Deuxu Tyriti rarybere:

—Dohodÿyna heto heka waha heto rare, ixitòdedÿyna heto rare.

—Kaiboho heka inywasidu mahãdu-di tetÿxinytenya. ¹⁴Sôwemy iny itiere, iruetà, nade Jesuisi-ò dohodÿyna heto-ò. Jesuisi taile riteytenyre. ¹⁵Tahe xiwena wahidÿdu wedu tuu robire. Tule judeu bede ywina bede eryna mahãdu robireu tahe, aõma uladu templo-ki ryrymy rÿimyhÿ aõma:

—Davi riokore heka Deuxudeewina rare. Tai tahe kia rybe-ò reburerenyre.

¹⁶Tiiboho tahe raryberenyre Jesuisi-ò: —Kai aõbo taholate aõbo rarybereri. Jesuisi rirawyònnyre: —Kohe, raholare. Kaiboho teeryötenyte:

—Uladu dori wowydyna tamy riwahinykre. Tiu aõbo tariatenyöhyymahâte kia Tyriti-ki.

¹⁷Tahe Jesuisi iribi ròhonyre Betÿnia hãwã-ò. Taile tahe ruu idi rÿire.

¹⁸Biurasò txumy tahe tii dòosede Jerusalé-ò. Tahe rama risare iu.

¹⁹Òwòruõ tai rÿire. Tai tahe diaride figoraty-ò. Tahe iratyõre, txirule rÿire. Tai Jesuisi rarybere òwòru-ò: —Tiu heka kai maratynyöthy aõwesele tahe irade rairuxyrure. ²⁰Tai tahe ierydÿyna mahãdu heka ribedeòtiidÿyna:

—Timykibo heka aõwesele rairumyrömy reareri. ²¹Tahe Jesuisi tamy rarybere:

—Kai ainatyhyna ijödikeki heka iwesele biwinyke. Iratyre biwinyke. Kaiboho heka bitxiönyökeki kaa hāwälö-ò dori marybekre kiamy: —Iribi bexitake tahe aho-ò boikre. Tai hāwälö-ò aowesele heka ahorö-ò roikre.²² Aõtxile kai bexitönenykre heka adee ijö rýikre. Bityhyntyhykeki, tahe ibutumy bitake.

²³ Tai Jesuisi dehemynyde Deuxu dohodýyna heto-ò. Tai tahe ròbedeerydyýmy ratximyhÿ. Tahe xiwena wahidýyu mahädu, tule judeu bede ywina erydýyna mahädu tule tamy dýýraximy nadé. Tai tahe Jesuisi-ò rýýraxire: —Morurudibo heka kai aõmydýýnana tewinymahâte? Mobo heka arateranyre kia biwinykemy.²⁴ Tai tahe Jesuisi tamy rarybere: —Kai aõbo myýraxikeki wadée tai ako tuu arelyykre. Kai dýýraxinaómy bidiwatýnykeki tahe, adee tuu arelyykre.

²⁵ —Joaõ Sebedýyü heka morurudibo nadé morybekibo tuu tadiwinymahâte wesemy. Morybekibo Joaõ iny risebenemyhyre. Deuxu Rybe-ki aõbo ada iny rybe-ki aõbo. Tai tahe widee rarybe raryberenyre: —Aõma Deuxu Rybe-ki tuu rôsebedýýmyhyre. Mykeki rakarybenykre taheka: —Aõherekibo tetyhyntenyôte myle tii risýnykre.²⁶ Aõmamy rikisýnyrenykeki: —Iny rybekile tii tahe nadé. Myý rikisýnyrenykeki tasý kia ijoi inydeereny rakyarananyke. Joaõ Sebedýyü dori ibutumy iny rityhyntenyre moma tii Deuxu deðduõ ratximyhÿ heka. Rakarybenyökre tahe. ²⁷Tai tahe Jesuisi-ò raryberenyre: —Aõkore, reeryrenyöre heka irawyödý titxiribibo iruru nadé. Tahe Jesuisi irawyonyre: —Tule jiary yýýraxina adeereny aritýnyrenyötyhy.²⁸ Ijö Jesuisi relyyre: —Timybo maraykynybenykre ka ijyymy arelyykre. Hâbuõ heka inatximy iriõre raremyhy. Tariõre dela-ò rarybere: —Dàà, maaõmysýdýÿkre waoworu-ki, wiji wahe.²⁹ Tahe tamy dirawyonyde: —Waha, araõkre hewa. Ihârele tahe tawo rirahõrere rakremy. Tahe rare.³⁰ Idi tahe tyby rarybere helýýna-ò: —Kai tule makre waaõmysýdýyna biwinykremy: —Dei wahe, arakre araaõmysýdýÿkre. Ihârele tahe tii raõhyre.³¹ Adeereny inihe araýraxikre. —Tibohe weryrybò aõma tybyrybe rityhyntenyre? Tai tahe dirawyonyde: —Juduludule irybe rityhyntenyre. Tai tahe Jesuisi tamy rarybere: —Iny òrarudu tyhy heka wydena-wana ralõkre biu bede rôtena-ò. Ihârele tahe kaiboho birõnybenyötyhy.³² Joaõ Sebedýyü dori adeereny rarybere. Ihârele tahe kaiboho ixitxirený aõrareneny-txi ôhõtireny reakemy Deuxu bityhyntenykemy. Kaiboho heka teramy tekoamahâte tahe sôwemy òrarudu mahädu wydena mahädu rityhyntenyre. Kaiboho tuu tabitenyte ihârele teerytenykôte.

³³ Ijö ijyymy arelyykre:

—Hâbuõ heka uva oworuhukÿle ritòbronyre. Tahe òtityna riwinyre.

Tai tahe utà riwinyre yrubudýyü mahädu itxerenamy.

Tai tahe rihuòtere oworu wahe hâbu mahädu-ò. Tii tahe rabedetýnymy rare taheto-ribi.³⁴ Iu uva bederaty kia siredenamy bede reareu, riherehe txuramy ixidee ritxuakemy wahe.³⁵ Tai tahe huòtedu mahädumy heka teòdu mahädulemy raõhòtere. Ijö tahe rirubunyre ijö manadile tamy rehunanymy rýimyhÿ.³⁶ Iribi tasý teòdu mahäduõ didye sôwetyhymy juhuna ludu ratyre. Tahe ixybyle tuu raõhòtere juhuu iwese tuu rotýýnyra wesele.³⁷ Tahe iwedutyhy rôhõtinyre: —Aõma wariõrele kòri ariteónykre. Tai tahe wariõre rityhyntenykre heka.

Tahe tariore diteònyde. ³⁸Tahe huòtedu mahādu weryrybòmy robireu, tahe wideereny rarybere: —Kaa heka iwedu riorele rare. Aõma iwedu rurukreu iaõna aõna, ioworu heka ixideereny rikimyrenykre. ³⁹Tahe rirubunyrenyre iumy-di rehurenyre oworuro-ribi. ⁴⁰Tahe Jesuisi rarybere: —Adeereny araýraxikre aõbo iwedu tamyreny riwinykre huòtedu mahādu-ò iu tii rehemynykre wahe. Timybohe tii riwinykre? ⁴¹Tiiboho dirawyònydenyde: —Kia rirubunykre ibutumy hâbu bina. Inywixira-ò huòtenamy ele elemey wijuramy riatykre-ò riwahinskyre.

⁴²Tahe Jesuisi tamy rýýraxire: —Kaiboho aõbo Ryberiti-di tariaõletenyteri:

—Mana-di heka heto widýýdu rehumyhýre kia manale heto hàtxi-ki ritidimy roimyhýre. Jiarý kia mana wese rare. Inynyrý Deuxu kia riwahinskyre. Tai awi heka rare. Ijô riwiðhenanyre, mana wahe.

⁴³Tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Tule jiarý adeereny ararybekre: —Deuxu Iòlõna heka aribi ritakre. Tahe inywixira-ò aribi riwahinskyre. Inyõ txura wylemy riwahinskykre Deuxu-ò. ⁴⁴Kia iny mana tyre resemyhýkre heka tii heka wiòròmy ixòdumy rare. Mana intyre resekeki tasý iny risurusurunyke. ⁴⁵Inyõ roholakeki kia aõbo aõma xiwena wahidýýdu mahādu roholamy rýimyhý tule fariseu mahādu. Tule rexieremyhýrenyre tiiboho Jesuisi turenyle rarybereri heka rierymyhýrenyre. ⁴⁶Tai heka tii mahādu rimykemy idi riwisñymyhy tahe iny sôweheký lau ruberumyhyrenyre. Iny mahādu dori idi röhötiny tii Deuxu rybeduo ratximyhyremy.

22 ¹Jesuisi heka rexidelenyre ijyymy relyykremy: ²—Timybo Deuxu Iòlõna rare ijyymy heka relyykre. —Iòlõo heka tariore herinamy worana bedehesi riywinyre. ³Iaõmydýýnana ròrarukömy rýidi tahe teòdu mahādu iòrysmy roire. Rexihumy rýirikeri iaõmydýýnana, kanakremy wahe. Tahe òrysyna noderamy reare. ⁴Ijô riteònyre teòduò iny ritobinkyremy. Aõhere tahaka, wabroreni kÿnyhe rerubunyre heka. Ibutumy heka waaõmydýýna rehumy rýireri. Tahe kedeak kedeake heka kòdòidenyke heka. ⁵Tahe timy heka irybe rityhynyrenyöhyyre. Iny sohoji sohoji tatyyresi-di ijohona-ò, ijô taaõmysýdýýna-ò rea reare, ijô taoworu-ò reare. ⁶Ijô lobidýýna reburere teòdu mahādu dee. Tii teòdu dee heka rawobinare. Ijô aõbina bina heka ritxiényre ijô rirubunyre dori. ⁷Tai tahe iòlõ reburere lobidýýna mahādumy bina bina raõhòtedýýnyre, rirubunyre. Ihawã ritoonyre. ⁸Tai iòlõ rarybere teòduboho-ò: —Waworana bedehesi rexihumy rýireri ibutumy. Kia iny mahādu ijoi juhuu retobinskyra heka aõ ibina heka roire. Urile riòmystsñymyhyrenye. ⁹Tai tahe ibutumy boibenykre hawã-ò ibutumy iny-txi bekoabenymbekre heka bitobinkybenybekre ibutumy waworana bedehesina-ò kedeak kedeakremy. ¹⁰Tai tahe didyde iny wiwihiķy, iny ityhy iny bina mahādu. Hetowo tahe ritýxire týmyra mahādu-di. ¹¹Tahe iòlõ ralore hetowo-ò kia iny mahādu dee rybemy. Tahe tii robire hâbuõmy kia worana bedehesi kia tykõmy ratxirerimy. ¹²Tai tahe tamy iòlõ rarybere: —Waliiny, aõherekiwe worana bedehesi kia tykõ-di aõkõ atxiteri? Kia tahe hâbu rybeõmy rijere. ¹³Tai tahe iòlõ aõma rarybere teòdu mahādu-ò: —Bimybenyke kaa hâbu. Waa bitaataabenyke imy behubenyke tahe idi diòlòdýýmy idi rehukre luruhuky-ò.

Tai Aõhökymy dýñnana-ki tai txuraruti rikyikyinymy. Tai rahinykre. ¹⁴Tai tahe Jesuisi rarybere: —Söwemy iny heka kidirahukre tahe ibutemy kanaarikre.

¹⁵Tai tahe fariseu mahãdu ròhonyre wii rotyre. Aõbinamy Jesuisi rarybekeule heka rimykemy idi rýimyhý. ¹⁶Kia aõma fariseu ijoõ heka riteõnyre Jesuisi-ò. Tule Herodi ijoí mahãdu riteõnyre. Rýrjaxire Jesuisi-ò: —Erydýðu, kai heka hâbuwi tate, hâbu òbiti. Kai heka tòbedeerydýñmahâte Deuxu deewinamy. Awire aõbo ariowynyrenykre Roma hawã mahãdu dinodu-ò. ¹⁷Kai heka ixinamy aõma adee iny rarybererimy ihýre. Timybo iny raraykynyrerimy ihýre. Iny bede ywinaren yabohe ixinamy nieru aõna aõna òwydýñnamy ròhonyke aõbohe awire? ¹⁸Tai Jesuisi heka rierymyhý aõma awimy aõkõ tai rahareri heka rexierymyhýre: —Kaiboho òbitimy aõkõ toite. Aõhererekibo heka kai biwaitxenanybenykemy wamynymy wadi atxitenyeri? ¹⁹Timybohe nieru-ki rakaharenkyre aõna aõna òwydýñnamy. Biditeõsinyke kia-ò arrierykremy. Tai tahe tamy riteõsinyre womati nieruõ. ²⁰Tahe Jesuisi ritýrjaxinyre: —Motyytybybo koa rýire. Monibo ityre-ki koa roire? ²¹Tai tahe rirawyonyre: —Roma hawã iõlõnile tai roire. Tai tahe Jesuisi rarybere: —Tibo Roma hawã iõlõ nierubo heka tamy biwahinykre. Tibo Deuxu nierule tasý tamy biwahinykre. ²²Tai tahe urile ribedeõtiidýñnyre. Tai ririrenyre ròirenryre.

²³Tahe kia txule saduseu mahãduõ heka dòidenyde Jesuisi-ò.
Rityhynyõhyymyhyre kia aõma rubu-bibi ixixana heka
rityhynyõhyymyhyre, saduseu mahãdu wahe. ²⁴Tamy rarybere:
—Erydýðu, Moisesi tyyriti heka kawesemy ribedeerynyre:
—Aõma hâbumy hawyy heridumy roikeki aõbohe timykibo hawyy uladu-di ratxikeki. Hâbuõ iriorekõ-di ruruokeki tai tahe iseriore heka iriorese tyby-wana roike. Tai heka kia hâbu rubuweleu, kia derowymy heka uladu ritybienyke.

²⁵Aõu heka debò inatxi seriõremy kaki rasýnymy raremyhy. Telareny heka roire hawyyymy tahe iriorekolemy rurure. Tahe ihawyytybyhe kia iseriorewanale roire. ²⁶Ihelyýna sý tule rurure. Kia heka ibutumy debò inatxi reurõ tii-wana roihytre iriorekoule. ²⁷Tahe hawyy heka tule rurure. ²⁸Tai tahe kia ruru-ribi rexixakreu tahe, tiwexe ihabukre? Ibutumy dorihe tii-wana heka roilehekýlera. ²⁹Tai tahe Jesuisi rirawyonyre: —Kaiboho teerytenykõlemahâtenyte timybo Tyryriti-ki roimyhýre. Deuxu ruru tule teeryõte. ³⁰Tiu iny rubu-ribi rexixakreu iwixiramy rexixakre. Ÿju wesemy ronykre. Timy heka hâbumy hawyyymy roiothy. ³¹Kaiboho heka tetyhynytenyõhyymahâtenyte rubu-ribi ixixana. Idi heka tariatenyõhyymahâtenyte timybo Deuxu rarybere? ³²Kiamy heka rarybere: —Jiarõ heka Abraõ Deuxu rare. Ijai Deuxu rare. Ijaõ Deuxu jiarõ rare. Tii heka iru mahãdu Deuxu heka tii ihýre rubu mahãdu Deuxu aõkõ wahe. ³³Iu iny söwe ribedeerynyre, tahe urile iny ribedeõtiidýñnyre.

³⁴Fariseu mahãdu doidenyde Jesuisi-ò wii rotyrenyre. Roholareki wahe aõma saduceu mahãdu ribedeõtiidýñnyrengyreki. ³⁵Bede ywina erýdýñna mahãduõ rýrjaxire heka aõmybo Jesuisi-ò. Tii rimykemy heka idi riwisýnymy kia

rybebinaōmy rirawyònkyeki rimykemy. ³⁶Tahe rýýraxire: —Erydýýdu, tibohe aõbo bede ywina kia-ribi aõnityhymyhewe bedeòtiidýýnamy ratximyhýre. Wakoreny inihe tuu bedelyykre. Tibo kidiòtiidýýnamy ihýre. ³⁷Tahe Jesuisi dirawyònkyde: —Iny Deuxureny iny iõlöreny luuke heka. Ibutumy awo-ribi heka iluuke, ibutumy aruruna-ribi, ibutumy arayky-ribi luuke heka. ³⁸Tii heka inatyhy bedeòtiidýýna tyhymy ratximyhýre ibutu bede ywina-ribi. ³⁹Ijõ ihelýýna tahe iwesele heka rare: Iwese ixiluure wese heka ibutu luuke. ⁴⁰Ibutumy Moisesi bede ywina heka juhuu rare. Tule Deuxu rybedu mahádu erydýýna heka iribile rare. Kia bede ywina inatxi-ribi heka ibutumy iny bede eryna ròhonyre. Kia inatxi bityhynymy bohonykeki iuhe heka tetyhynymaháte.

⁴¹Iu fariseu mahádu iweroramy rýimyhýò tahe rýýraxire Jesuisi tamy: ⁴²—Mobo Deuxu deòdýýnamy ihýre, Kristu wahe? Moriõrebo tii ihýre. Tai tahe tiiboho rirawyònkyrenyre: —Moma Davi riokore òsana. Tahe ijõ Jesuisi rýýraxire: ⁴³—Tai tahe aõhererekibo Davi heka Wanyrýmy rininire Deuxu Tyytybythy irybe riwiõhenanyreu wahe. Davi dori kawesemy rarybere: ⁴⁴Deuxu wawedu-ò rarybere.

—Bodonyke warurunawe-ribi, jiärý heka aõludu mahádu-di arawo-txi. ⁴⁵Davi tawedumy Kristu rininirehäre, timykibo Kristu iriokore riokorekre. ⁴⁶Tahe inyõ heka Jesuisi rirawyònkyöhyyre. Tai tahe ruberumyhýre tamy rýýraxike lau.

23 ¹Jesuisi heka iny sôwe nihiký ribedeerynnymyhý taerydýýna mahádu-wana. Tii rarybere: ²—Judeu bedeerydýýdu mahádu heka Moisesi bede ywina bede erydýýna maháduõ rare. fariseu mahádu tule bede ywina riwinymyhýrenyre. ³Iwese ribedeerynyre wese tahe bityhynkyre. Uritere iwese tii riwinymyhýre wese uritere iwidýýomy. Aõwidýýmy rarybemyhýrenyrehäre tahe aõwitxira heka riwinymyhýrenyre. ⁴Tiiboho heka atyrereny riòdònnynihikýmyhýre bede ywina. Ihäre tahe rityhynrenyöhyymahárenyre. ⁵Aõma õbitimy ratxiķe sýny heka iny tamy roholamyhýre ixi-di ratxirerimy ihýre. Aõma walabu riõreõ heka rýimyhýre axiò-ki bede ywina heka ritidimy roimyhýre ityky ijeti retydyna bede ywina-txi tõhõti reakemy tuu riwinryrenyre. Sôwemy heka iretydyna riwinryrenyre.

⁶Ronymyhýreu heka ikoõhökyle ronymyhýre, worana bedehesina rýi-wana wahe. Dohodýýna heto-ki heka tule ronymyhýre, iko-ò tuu rexisñymyhý. ⁷Häwãy-ki iny tamy ryrymyhýre: —Waerydýýdu, Habimy, kia tahe irybe-ki bede erydýýdu rare. Tii tahe tamyreny awire. ⁸Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Kaiboho heka uritere Habimy inyõ adeereny irykõmy ihýke. Deuxu sohojile bede erydýýdu heka rare. Ibutumy kaiboho seriõre wesemy atximahâtenyte. ⁹Kasu-ki taheka inyõ heka tiu wahamy inyõ widee rarybeöthy Deuxu biu-ki ratximyhýrele tuu bininibenyke heka. ¹⁰Uritere Wawedu myý inyõ kia nidýýomy. Deuxu deòdýýnale heka awedu ratximyhýre Mesia wahe. ¹¹Anihikýmy ixi-di mohõtinykeki tahe, kia iny biwiõhenanyke. ¹²Kia ityhy rare ixi-di rõhõtinymyhýre, tii heka ihewo-ribi rabedewokre. Ihewo-ribi tahe aõma aõkõ relekre. Kia iaõkõmy ixi-di rõhõtinykre tahe nihikýmy heka relekre. ¹³Belâhàxe! Kaiboho itxenadýýluku. Ibina adeereny

kanakre, kai bede erydýyna mahádu, fariseu mahádu. Kaiboho uritere iny ròtedýrenyömy Deuxu Iòlôna-ò. Kaiboho bironybenyötyhy tule iny ròtedý-ò biebenyke. Kaiboho bexisýnybenyke òbitinamy.¹⁴ Axitòedýyna rehereheki wahe hawã ube-ki. Kaiboho urile iny teitxenanymahátenyte. Aõma wytese urimynodu heka iheto-ribi teteónymahátenyte kaiboho heka abinarenyre. Tai heka kaiboho yla aõkõ aõhökýmy botýnybenykre.¹⁵ Belàhàxe! Kaiboho ibutumy iny aratyhynyrenykemy ixi-di tahötinymahátenyte. Tai heka iny tesýnymahátenyte òrarudutyhymy wahe ixiratyre heka tejjiradýñymahátenyte. Aòraru-ki heka aõhökýmy botýnybenykre. Iny-di atxikemy heka tahötinymaháte.¹⁶ Kaiboho ruetà mahádu wesemy kai aháte. Kaiboho heka kia wesemy tebedeerynytenyte. Inyõ heka Deuxu bede eryna heto riwawiøhenanykeki heka aõna aõna ariwinykre. Myý marybebenykeki, heka aõ aõkõ heka rare. Deuxu dohodýyna heto womati týrýrýhýký-di marybekeki heka, tii heka rityhynyhyy. Ibutumy heka kia bede ywina òta òta tewinymahátenyte.¹⁷ Kaiboho heka bede erydýýdu bede erythykõ mahádu atxitenyteri dohodýyna heto kia-ò ralokeki. Aõbo bedeòtiidýyna tyhyre womati týrýrýhýký aõbo ada dohodýyna hetole aõbo teeryôte, Deuxu Dohodýyna heto wahe.¹⁸ Kaiboho tule tebedeerynyte kawesemy. Inyõ tarybe inatyhy-di rarybekeki, tai heka kia xiwena wahidýyna-di rarybekeki, tai tahe tii rityhynyökeki, awira. Tahe tii xiwena wahidýyna tyre-ki rarybekeki tahe, tii òbitimy heka rarybeke.¹⁹ Kaiboho ruetà mahádu wese, kaiboho heka erydýýnakõdu mahádtumy toite. Aõbo awityhyre? Xiwena wahidýyna aõbo ada ityre-ki wahidýyna roimyhýre aõbo?²⁰ Wahisidýyna heka wiwesele rare. Aõma xiwena tyre-ki roire wana tule wiwesele rare. Aõma xiwena tyre-ki roiore wana wahe heka aõ aõkõ rare. Xiwena utâle heka rierymyhýre inatyhy rare. Myheka kai mararybekeki heka tai tahe kai heka xiwena utâlemy tarybeteri. Ibutumy iny ityre-ki rýire bohom y tule heka tai tuu tarybeteri.²¹ Deuxu dohodýyna heto òraru-ki kai koityhyxemy marybekeki heka tai heka kai dohodýyna hetomy tarybeteri hâre tahe Deuxu iwo-ki ratxirerilemy tuu tarybeteri.²² Biu òraru-ki ka koityhyxenyteri marybekeki, Deuxusýmy tarybeteri. Tii dori tarynana-ki ronyreri.²³—Belàhàxe! fariseu mahádu! Kaiboho heka itxenadýýdu maháduõ toite. Tule bede ywina bede erydýýdu mahádu. Adeereny heka ibinamy ratxikre. Arýsýna uri juraõ heka kai Deuxu-ò tewahinyte, hortelã, erva-doce, cominho wahe. Kaiboho heka aõninihilýk tetyhynytenyöhyymahátenyte. Iwese òbitina, ruxetõena, inatyhyna kia-ribi heka ôhõti losamyhýre ibutumy. Aõmydýyna jura wahisidýyna heka awi rare. Tahe tule uritere ôhõti losaõmyke aõwitxira-ribi wahe. Aõbo bedeòtiidýynare bede ywina-ki. Kaiboho heka bede erydýýdu toite hâre tahe teerytenyôte.²⁴ Belàhàxe! Kai hâbuõ wese rare. Tiiboho imona berareny-ribi ohoruxõmo riaramahâre. Ihârele tahe tiiboho iròdu nihiký rirýsýmyhýre. Iwesele kaiboho tule terýsýmyhýtenyte.²⁵—Belàhàxe fariseu mahádu, bede ywina bede erydýyna mahádu. Amona deorenry tesuhòmamahátenyte iwe. Iwo tahe ka isuhukýlemy rýimyhýre. Itxenadýyna rýire. Aõma aumy weselemy heka kia ratximyhýre. Aõma aumy heka webòròsityy tyrare heka. Araykywo-ki

tahe ibutu itxenadŷ ū heka tai rŷimyhŷre. ²⁶Belâhàxè fariseu mahâdu! Kaiboho taruetà mahâdu. Kai mona hynawo bisuhòke heka biòtinyke. Aõma bisuhòke ihŷre tahe arayky bityranykre. Tahe ibutumy heka aumy ryranykre.

²⁷⁻²⁸—Belâhàxè fariseu mahâdu! Kaiboho heka koityhyxenyteri. Rubu heto wiwihiikŷ ixideereny tewinymahâtenyte. Kaiboho heka iwersetyhylemy toite. Aõma webòrösitylydu heka iruxeramy idi toite. Aõma aworenkyi tahe aõma iny rubu idi röhökýdileka atxitenyteri mahâtenyte. Ibutumy aõbina bina awo-ki arayky-ki idi atxiteri mahâtenyte. Aumyrenkyi heka tykywihiikŷ texitykyny mahâtenyte. Aõma hâbu wihiikŷwesemy. Hâbu òbitimy matxibenkye myheka iny adi röhötiirenykemy heka tuu texitykynamahâtenyte. Araykywo-ki tahe arimyrenkyo-ki tahe ibutu itxenadŷna-di heka toite, òrarudu mahâdu toite.

²⁹Belâhàxè! Tai heka kaiboho Deuxu rybedu mahâduō rirubunyre. Kaa nohöti ijaranamy tuu tewinymahâtenyte. Awabederenywo-ki heka noijasa ruxerahakýle tetidite. ³⁰Kaiboho heka tarybemahâtenyte. —Tiu waharenry riwinyre wese heka ariwinyrenyöthy. ³¹Kiamy tarybeteu heka hâbu bina rioremy texininite. Bowesele toite. Iriore toite. ³²Iwese juhuu ibinamy riwinyre wese heka iwersetyhyle aõhebo tatŷnymahâtenyte. ³³Iwese hemylala deborehekŷ wesemy heka kaiboho atximahâtenyte. Borenry tule iweselere. Timybo heka kaiboho heòty bede-ribi mahenybenkye? Kaiboho heòty bede-ò boibenyke. ³⁴Adeereny ariteònkyre aõma Deuxu rybeduō hâbu erydu, tyyriti erydu wahe. Kaiboho bidirubunybedenykre. Ohodŷna heto-ki ijõ bidihetenybedenykre awaru hetenaõ-di. Itxeòtyre-ki ijõ bidirubunybedenykre. Ijõ heka biheludumykre hâwâ hâwâ-ò tamy ibinamy riwinykremy. Aõhökýmy dŷñana heka tamy biwahinybenykre ijõ hâwâ-ò rakreu. ³⁵⁻³⁶Kia heka hâbu ibutumy rurure tyby òraru-ki wahe. Dohodŷna hetowokile rirubunyrenyre. Kaiboho Abeli juhuu terubunytenyte ikonana tahe Zacaria, Barakia riore wahe. Òbitityhy juratya-ki heka tuu tewinentyte. Wijinabòdu mahâdu tai aõhökýmy rotŷnykre. Ibutumy ibinamy kai atyre-ò kedeskre. ³⁷Jesuisi ikonana tahe rarybere: —Jerusalê hâwâ mahâdu, kaiboho heka terubunytenyte Deuxu rybemy rybedu mahâdu. Jiarŷ heka aramykemy adi rewisŷnryeri wariore wesemy tahe waderarenyre kaiboho. Iwese hânieõ iriore ridyre wese idewo-ki. ³⁸Aheto heka ixisohojilemy rŷimyhŷre. ³⁹Kaheka ararybekre adeereny: —Wamy heka bobîtyhy ixityre. Kai heka Deuxu deòdŷna bidykreule wamy bobikre. Iu rarybereu, Deuxu deysanamy, wamy bobikre.

24 ¹Iu Jesuisi röhönyreu dohodŷna-ribi, ierydŷna mahâdu tamy rarybere dohodŷna heto itxeremy ròikemy, eleri-ò wahe. Tai tahe Jesuisi dirawyonyde: ²—Inatyhy rare, awi heka rare. Urile tahe kidiixâwididŷnykre heka. Timy heka manaõ wityre-ki roïöhyykre. Ibutumy bede-ò idi rehukre. ³Iribi tahe Jesuisi rehemynyre Oliveira hâwâlò-ò heka ronyre. Tai tahe erydŷna mahâdu tii ritŷyraixinyre iny sôwe-ribi: —Tiubohe ibutumy kedeixixâwididŷnykre. Tiuboho ibutumy bede konanadŷnamy reakre. Timybohe rikieryrenykre kai bedehemynkye aõma bede ibutumy rexihukre. ⁴Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Uritere inyõ aitxenadŷyomykre.

⁵Sowemyhe iny itxenadýýnamy rýirakre. Jiarý Kristu rare, Deuxu deòdýýna heka jiarý rare, myheka adee kanarybekre. ⁶Kaiboho heka boholamy mabekre iny aöbina röhönymyhykre: boholamahäkre. Ihäre tahe iny rarybekre aöma: —Karibi heka aöbina urihimyò röhönykre. Myhe rarybemahäkre. Ihärele tahe kòdòoseökre aöma ikonana urihimyò. Ibutumy heka kia wesemy relekre. ⁷Aöma kia wesemy heka bede roimyhý rarekre aöbo iny witxira witxira heka ibutumy iölöna heka riteranymyhykre. Aöbinamy. Tai heka raaöbinanymy rýirakre. Aöma rama ijara reakre. Bede ibutumy ramytatakre hawäo-ki. ⁸Kia heka iwese hawyy uladu dese wesemy robumyhyre wese tukre. ⁹Adeereny heka aöhökýmydyýnana tiiboho riwahinskyre aöma wani òraru-ki wahe. Ijõ kaibohoö heka ararubunyrenykre. ¹⁰Sowemy heka iny riatymyhykre wary-ribi heka riatymy ririmyhýkre. Wii rityhenymyhykre. Widee rakyarananymyhykre. ¹¹Rybebina rybeduoö heka sówemy kedehemynykre tahe kia heka sówemy iny riitxenanymyhykre. ¹²Iu heka òraru nihiký iu röhönykremy roimyhýre. Sowemy heka luuna-di rýiramyhý katahe wiji ixawikre heka ihomy aökö relekre. ¹³Kia idi hyy rýirakre ikonana-ò. Tii mahädu tahe tarasanamy reakremy rýira. ¹⁴Ibutumyhe kia iny-ò rybe týnydýýnamy reakremy rýira, Deuxu Rybewihiký Týmyra wahe. Ibutu iny witxira witxira heka roholakre rybe wihihiký-ò. Kia rahudi hikýle heka taheka kedehemynykre heka ikonana. ¹⁵Aöbinahaký tyhybohe ibinatyhy rýikre. Tii heka rýikre heka aöma Deuxu ubetyre-ki, Deuxu isý-ki, kiaweselemy heka rýikre. Bieryke aöbo kia rare. Bieryke aöbo kia rare Danieli heka Deuxu rybeduoö ihetxiu kiamy heka rarybere:

¹⁶ —Judeia mahädu bede-ribi tahe kia bihenybenyke. Ibutumy heka bòibenkyre hawälö bede-ò biòturònkyre.

¹⁷ —Kia bededýýnanau heka tiu aö bimyötyhy ahetowo-ribi. Tiiemy heka röhönyhykyle rakre aöwesele wahe.

¹⁸Iu bedero raaömysýdýýkreu heka tiu kòdòoseötyhy tatyky itxemy. ¹⁹Tule aöma hawyy bòtòmy rýira kia bedeu aöhökýmy rotýýnykremy rýira. Kia tohouä-di ratxireri tahe tamy isirakre heka itybiedý idi rakeö heka isirakre. ²⁰Bedejutykókemy heka bexitönyke ahena mahenykeu. Tule sabado txu aökókemy bexitönyke. ²¹Tiu heka aöhökýmy dýýnanamy iny rotýýnyöhyyymyhyre kaa aöhökýmy dýýnana nihikýmy. Tule tiu tuu robiöhyyymyhyre. ²²Kia Deuxu irokorehemynkre wana heka ibutumy iny ituekre. Kaa urihimyölekre wana tahe kai Deuxu hörö mahädule tuukre. ²³—Aöma Mesia heka kowa-ò rehemynyra, Deuxu deòdýýna wahe. Ihäre tahe kai heka inyö adee rarybekiki tahe tetyhynyöhyyte heka. ²⁴Kia iu kedehemynykreu tahe aö Kristu tyhy aökö heka rarekre. Aöma rybedu itxenadýýdu heka tule aöna aöna wiwihihiký riwinykre. Aöma ityhydýýdu dori riitxenanykemy idi riwisýnykre: ²⁵Boholake, juhuu dori adee relyreri ibutumy aöhebo rotýýnykre. ²⁶—Aöma arateòwarinyre dori tuu. Kia Mesia, Deuxu Deòdýýna heka ròösereri. Beteheke bederahy-ki, tule hetowo-ki. Iu tahe timy heka tamy itxeremy raötyhy inatyhy aökoreki. ²⁷Iu jiary Deuxu Riore Hähutyhyhyký arehemynykreu ibutumy heka

rierykre loosôna delaana wesele heka wadehemynyna heka rarekre biu ibutumy ritýxinykre. ²⁸Iwese aõ rubu roimyhýre, rara heka tamy rabutumyhyre. Kaiboho rierykre iu rehemynykreu. ²⁹Iu kia bede dýýnanamy reakreu tahe txulyby heka kôdôhonykre. Ahâdu tule rybynykre. Taina tule ixewesehekýle kanakre. Ibutumy ramytatakre biu-ki. ³⁰Iule tahe kia wadehemynynamy iny robikre. Sôwemy heka hinana ibrunana bede bedemy rýirakre. Ibutumy heka iny robikre wadehemynynamy biuwetyky-ki, jiarý dori, Deuxu Riore, Hâbuthyhyhyký rare. Loosôna ruruna sôwekreu, tahe arehemynykre. ³¹Tule wajurôna-di, ýju aditeónykre iu, ajurôna wodýyhýký-di. Tahe ibutumy wahôrô mahâdu he ixidee aributunykre bede bede-ribi, ibutu rehetetyhy-ribi wahe. ³²Jesuisi tule relyyre: —Ijyyömy heka ako arelyykre. Kai heka ibede erynamy bimykre. Iu kia figueira òwòru hâbu wiji tybieheký. Kia aõma iruru týmyra rurunymyhyré. Tule aõma txirubô týmyra röhonykre. Tiu tahe bierykre. Kai iòhhora bohe wyra. Myhe tamy besekre. ³³Iwesetyhyle taheka kai heka bierykre. Aõma wadehemynyna röhony relekre wahe aõbitikre wadehemynyna iu, aõhökýmydýýnana wahe. ³⁴Tiu kia bededýýnanaule heka bedekönya rexihukre. ³⁵Biu heka bede-wana ituekre warybe tahe aõu aõu heka rýlhymy rarekre. ³⁶Inyö heka rieryöhyyymyhyre. Tiubo txuu ruu kai konany rýimyhýre wahe Ýju dori tiu rieryöhyyymyhyre. Aõma, jiarý Deuxu Riore dori rieryore. Aõma Waha Deuxule tahe rierymyhyre. ³⁷Noe bededýýnana wesemy heka rýimyhýkre iny risinykre kia bedeu. ³⁸Ibutumy heka worana bedehesi rýikre kiau. Lisisô tahe rýikre. Herina lisina aõma hâwyymy herina. ³⁹Tahe Noe bededýýnana wesemy heka reakre. Iu heka beòra rariare. Tahe rityyhynyöhyyre tiiboho. Tahe heka raòwonyre rariare ibutumy ituere. Iwesele tii heka rarekre heka, wadehemynyna Deuxu Riore Hâbuthyhyhyký wahe. ⁴⁰Inatxi hâbu heka oworu-ki raaõmysdýýkre. Ijô heka rakre dynamy reakre. Ijô tahe rarikre. ⁴¹Tule inatxi hâwyy heka raaõmysdýýkre heto-ki ratxikre mai risyrenykre. Ijô heka dynamy reakre ijô heka rarikre. ⁴²Tai heka iny rexiywiny my rýimyhýkemy rybe roimyhýre awedureny kanakreki. Tiubo rehemynykre, teeryôte. ⁴³Aõma hâbuõ kanakeki heka tiu aõma hâbuõ itxeredumy ronykeki heka, tiu hâbuõ iribi rawasinyötyhy. ⁴⁴Bexiywiny my heka wadehemynyna bijemy bonyke, jiarý Deuxu Riore Hâbuthyhyhyký wahe. ⁴⁵Ijô Jesuisi relyyre: —Inyö tadinodu deòdutyhy my ratxikeki, tii aõmysdýýna riwinyhy ronymyhýke tamy. Iheto riywinyhyke. Teòdu mahâdu txuõ txuõlemy riywinymahâke. ⁴⁶Kia riwinykeki, deysamy rarekre teòdu rehemynykreu. ⁴⁷Inatyhymy ararybekre: —Kia deòdu tadinodu aõmydýýnana ibutumy idi riywinykre, riyrubunykre. Tii ibutu wedu rarekre. ⁴⁸⁻⁴⁹Ibinamy tahe tii röhötinykeki, kiawesemy riwinykre: Deòdumy raòhòtemyhý, lisilemy ronymyhý, riroximyhý momodu mahâdu-wana riõmyhý. Tii ixidee rarybekre: —Wawedu kedehemynyötyhy, aõtxile ariwinykre. ⁵⁰Iu rehemynyökremy röhötinyreu, iwedu kiaule rehemynykre. ⁵¹Tai tahe raòhòtebinakre. Heòty bede-ò riteónykre, Iwese itxena mahâdu tii riteónykre wese. Kia-ò rahinykre, robukre, txuraruti rikyikyinymy aõhökýmy dýýnana òraru-ki.

25 ¹Jesuisi ijō relyyre: —Kia txu heka Deuxu lòlòna ka ijyy wesemy rarekre. Debòwiò ijadòma heka hâbumy herina riraòmyhýrenyre. Iny sohoji sohoji heka toosôna riwyre iximynamyna. ²⁻⁴Iruyrele tahe töhöti reare aôma adýý-di ritýxinykemy. Ihony tahe töhöti rosare iruyre wasý, ijō tule ihyna-ki riwykemy. ⁵Weryrybò rehemynyõre, tai tahe ijadòma mahâdu ele rihynymy rýimyhý tehemynyna riiraòmyhýrenyre. Iny sohoji sohoji heka toosôna riwyre iximynamyna. ⁶Tai tahe rarybera: —Týmyra mahâdu-ò wahe rehemynyreri. Birybenybenyke ruwetya. ⁷Tai tahe ijadòma mahâdu he rituranymy rýimyhýre. Toosò itýnytyhymy rookemy. ⁸Kia ijō tahe töhöti rosare mahâdu tahe uritere riijere. Itoodýýmy idi riwisñymyhý. Aôma widee he rexitðenye: —Urihimykò inihe wahörö-kò biditxiwike karihukòtekre. ⁹Tai tahe kialemy risýnyre: —Anokõre wadehunale dokuri rýire. Bikòryke tahe ijō itxe tahe. Maa. ¹⁰Idi tahe ròirenry iôbradýýmy. Tai titxi tai rohonymyhýre. Iôrysamy iôbradýýmy ròirenryra rookile tahe dehemynyde kia týmyra mahâdu wahe. Tahe rironyrenyre ibutumy riroxikemy. Riratòbonyrenyre. ¹¹Tai tahe kia iruyre ijadòma iôbradýýmy rare tahe dehemynyde: —Wahí, itxòtòbònà wadeke bidirakynybedenyke! ¹²Tai tahe kialemy rirawiyònyre: —Jiarý umyreny reeryõre. Kie riki ijyy. ¹³Tahe Jesuisi rarybere: —Tai kaiboho bexiywinymy ahâbenyke wadehemynyna bijebeny. Teertyenkôte dori tiubo addòsekre.

¹⁴Tii ijō rarybere: —Ijō jjymy adeereny arabedeerynykre timybo Deuxu lòlòna raremy. Inyô heka rakemy ratximyhýre ijō bede-ò ratýinykemy. Tii tahe taaõmydýýnana ririre teòdu mahâdu-ki. ¹⁵Tanieru tahe tamy riwahinyre timykibo isiraõmy nieru ritamyhýre myheka tamy riwahinyre. Ijō-ò 5000 riwahinyre. Ijō-ò 2000 riwahinyre. Ijō-ò 1000 riwahinyre. Idi tahe tii rare tabede týinamy. ¹⁶Kia iruyre ritara heka aôna aôna riôbranymyhýre. Diwymyhýre tasý idi rohonyrerimy ihýre. Tai wylemy heka inieru rabuture. Ijō ixityre iruyremy ritxiyenre iratyretypy. ¹⁷Kia ijō inatximy tamy riwahinyre tasý tulere aôwesele raaõmysýdýýre ta ròtare tule ijō inatximy ixityre. ¹⁸Kia sohojimy tamy riwahinyre tahe urile riyrubunyre inieru hâloole riare tamy tahe riyrubunykemy heka riare. ¹⁹Sôwemy rabededýýnana-ribi tahe iwedureny dehemynyde. Tahe tamyreny rarariowyre takötarený riòbitinykremy. ²⁰Iruyre riwyre heka debòwiò diwyde: —Beteheiny wawedu ijō iruyre anieru tyre rebutunyre. ²¹Tahe tawedu sôwemy riwowydynyre iaõmysýdýýna wiwihihýmy ròhonyraki wahe. Kiamy heka tamy rarybere:

—Óbitimy idi taaõmysýdýýteki heka. Sôwemy heka adee ariwahinykre riywinykemy. Aôwaxinyhe bitelenykre aõmysýdýýna. Kai heka wawana beysanihikýkre. ²²Idi tahe kia inatximy ròtaré sý dehemynyde: —Beteheke, inatxi tasý inaubiòwa ixityre adee rewinyra. ²³Tahe iwedu rarybere: —Awityhymyhe taaõmysýdýýta! Kai

(Mateu 25.25)

heka deòdu wiwiký tate. Kai ibutedile sôwemy tewinyte tahe sôwemy ixityre adee ariwahinskyre riwahinskykre. Kai heka wawana beysanikhikýkre. ²⁴Kia sohojimy tamy riwahinskyre tahe rarybemyhe retximyhý: —Kai heka hábu nieru tarasaery heka tate. Aõ taaõmysdýýteri-ribi aõkõ heka nieru tetamahâte. ²⁵Tai heka jiarý raberumahã alau watxireri. Tai heka rewore iny lau. Tahe tii sohojidile ratxireri. ²⁶Iwedu rarybere: —Kai heka eoruxerere, awi aõkõ heka tate! Inyõ tehuòtekota heka idi urihimyò ityre ròtakalemy wahe. Kai tiwaeryte wahe. ²⁷Aõhererekibo banco-ki aõkõ tetidite. Kia huoteòwy wanieru-ribi ritarerimy ihýre. ²⁸Bitabohe kia nieru-di atxitere, tahe kia debòwiò ritaraò wahe biwahinskyre. ²⁹Kia òbitimy raaõmysdýýra heka sôwetyhymy ròtakre. Kia òbitimy raaõmysdýýomyhýre kia heka ròonodýýkre. ³⁰Kia deòdu bimybenyke. Tii dorihe ibinatyhyre inihe bede luruhuký-ò idi behubenkyre. Tai heka tii aõhökýmy rotýnykre rahinskyre.

³¹Jesuisi tahe ikonana rarybere: —Ju jiarý, Deuxu Riore Hábuthyhyhýký, arehemynykreu heka Waiòlónary-ò aronykre. Arehemynykre waýju mahâdu-wana. ³²Ibutumy heka bede iny mahâdu wako-ki ributunykre. Iwese budoeni itxeredu heka tabudoeni, budõe-wana wiribi rihiinxnymyhýre wese heka bede iny mahâdu wiribi arihitxinskyre. ³³Wabudoeni heka warurunawe-ribi arisñykre. Budõe tahe wahywe-ribi arihitxinskyre. ³⁴Idi tahe waruruna ludu-ò ararybere: —Manake hewa, beysabenkye. Waha lõlona-ò rokonykre. Myheka tamy ararybekre. Juhuu bedeu ihetxiu heka ywimy adirený kia rýimyhýre. ³⁵Rama tahe riwasanyreu rýsýna wadee tewahintenyte. Iu bemy rarureu, wadee tewahintenyte. Jiarý heka tori rare asý-ò tiwadytenyte. ³⁶Jiarý heka watkyhoho aõkõu, kaibohole wadee tewahintenyte. Binamy rýimy rarewâhã, waroramy tadditenyte ròtenawo-ò. ³⁷Tai tahe òbiti mahâdu rarybekre: —Wanyrý, tiu taheka ramamy heka wadeereny teate — Adeee rewahinyrenyre? Tiubo heka bemy tarumy tatemahâ adee rewahinyrenyre? ³⁸Tiubo heka kai torimy tatemahâ idi wahetorený-ò aradyrenyre. Tiubo atkyõmy tatemahâ-di, tyky adee rewahinyrenyre. ³⁹Tiubo ròtena-ki týimy tatemahâ-ò ada webinadumy tatemahâ-ò, aroramy ròirenyre. Wanohõti atxi reaõhyymyhýre. ⁴⁰Tai Jesuisi rarybere: —Jiarý, lõlõ, tamy ararybekre: —Ju kaiboho waityhydýýdu seriore mahâdureny-ò waõraru-ki tewinymy toitemahâu, wadeele tuu tewintenyte. ⁴¹Idi tahe kia wahywenawé-ribi ludu tamy ararybekre: —Boibenkye karibi kaiboho heka abinarenyre heóty bede-ò ihyymy boibenkyre ixi-di ariteònykre. Diabo tatyytybybinasý-ò idi boibenkyre. Deuxu isý tamy riwinyre. ⁴²Tiu rama riwasareu rýsýna kaiboho wadee tewahintenyöhyyta. Iu bemy rarureu heka ijõ wadee tewahintenyöhyyte. ⁴³Torimy rarewâhã, tiu tiwatobinytenyöhyyte. Tykyõ wadee tewahintenyöhyyte. Binamy rãimy rarewâhã ròtenawo-ki wororana webinadumy tahe tòiöhyyte. ⁴⁴Tai tahe kiamy rarybekre: —Wanyrý, tiubohe tuu rewinyrenykõre. Wanohõti heka reaõhyymyhýre aramamy rubuna-txi, abemy rubuna-txi, torimy tatemahâu, atyykõmy tatemahâu, ròtenawo-ki webinadumy tatemahâu wahe. ⁴⁵Tahe jiarý lõlõ tamy ararybekre: —Kaiboho heka waityhydýýdu serioreõ tewiõhenanyõmahâtenyte tai heka tiwawiõhenanyõtenyôte.

⁴⁶Tahe Jesuisi ikonanamy rarybere: —Tai tahe tii tiuhymy rakre heöty bede-ò, aõhökýmydýñnana-ò. Òbiti mahädu heka umytuedeõna-ò rakre.

26 ¹Kia taijyy rahudi tahe Jesuisi taerymahädu-ò rarybere: ²—Ixityre inatxi txu-di tasý aõma Pascoa worana bedehesimy rýikre. Kaiboho tahe kia teertyentye. Iu iny riwatihenkyre Deuxu Riore Hâbu wahe. Irahу-di tahe itxeõnihiký-ò riwatamadýñkyre. ³Tahe aõwesele heka xiwena wahidýðu wedu mahädu ributunyre heka judeu wedu mahädu-wana wahe. Kaifa heto wii rotyre. Xiwena wahidýðu mahädu wedu wahe. ⁴Wiwana heka raryberenyre: —Timybohe Jesuisi aõhebo rikisñyrenykre aõma teburemy ijiranakõnahakyre. Timybo rikisiraõnyrenykre, rikimyrenykre, rikirubunyrenykre. Urile iny tuu rierykõre. ⁵Pascoa worana bedehesi rýireu tahe aõkõlemy idi rýire. Kia worana bedehesiko-ki iny raaõbinanykeki dori ibutuhukýlemy heka raaõbinanye.

⁶Jesuisi heka rare Betýnia hâwâ-ò hâbu tykybinaõ-wana heka isý-ò rare, Simaõ heto-ò wahe. ⁷Iu iheto-ki riroximyhýreu tahe hâwyÿõ tamy rare aderõna lñyrehheký-ò di manaurahyna-ki. Tai tahe Jesuisi tyre ritxiwire, irativityre. ⁸Ierydýñna mahädu heka urihimyò heka rebure riore iõraru-ki. ⁹Iowy nihikýtyhyre dorihe. Tai heka tanieru uriterehekýle rahuraki heka tai rawobinamy. Idi rohonykewile heka rare aõma iowy tahe iny aõkõ mahädu-ò riwahinykewihikýle tii rôhõtinyre. ¹⁰Tahe Jesuisi rierytyhymy aõmybo tuu raryberenyrerimy: —Aõhererekibo kaiboho ibinamy tarybetenyteri hâwyÿ-ò. Aõwidýñnana wihihý Wadee riwinyrer. ¹¹Aõma kaiboho heka urimynodu mahädu-wana ihyymy boibekre. Ibutulemy awanareny jiarý watxiwâhâde. ¹²Tii heka wahâloodýñna riwaywinyra aderõna watyre ritxiwireu. Kia tahe wadee riwinyre. ¹³Boholake, iny itxi tõhõti reahyy rýirakre iõraru-ki. Rybewihiký Týmyramy ritýnydýñmyhýkre heka rierymyhýkre bede bedemy wahe.

¹⁴Iribi tahe Judasi Isariõ, tii waõ inatxi reuròõ rare, tii heka rôhõnyre ierydýñna mahäduy-ribi. Tahe rare xiwena wahidýðu mahädu wedu-ò. Tahe tamy rarybere: ¹⁵—Adeereny Jesuisi ariwahikre wana heka tiwesebo biwaõwonybenykre? Kiamy tahe 30 prata womati nieru myhe tamy riwahinyre. ¹⁶Judasi kia ribile rarunymy raremyhý dohodýñnaõmy Jesuisi tamy riwahinykremy. ¹⁷Pascoa worana bedehesi rýireule rexidelenyre, Paõ iuridýkõ, kia txu rýimyhý wahe. Jesuisi erydýñna mahädu tai ritýñraxinyre: —Titxiwexe rikirysýkre Pascoa worana bedehesi jiarýboho dori ariywinyrenykemy? ¹⁸Tahe Jesuisi rirawyonyre: —Hâbuõ hâwâhâký-ki ratximyhýre tii riwaeryre. Tahe tamy marybekre: —Wawedu kýny rarybereri aõma aheto-ki heka Pascoa worana bedehesina rirysýkremy taerydýñna mahädu-wana. Ibededýñna dori iõhore riki. ¹⁹Tai tahe taerydýñna mahädu kia riwinyre idi kowa worana bedehesi rýsýna riwinyre.

²⁰Bedesõmy tahe tai riroximy rorukumyhýreny, taerydýñna waõ inatxi reurò mahädu-wana wahe. ²¹Aõma inyõ heka riwatihenkyremy ratximyhýre.

Jesuisi heka tuu rarybere: ²²—Mowexe tii rarekre. Tiiboho rabedewomy roire, tai tahe widee rarybere: —Jiarý kóaaōboka. ²³Tahe Jesuisi rarybere: —Kia wawana pratoro tebò rearerile taheka tiikre. ²⁴Iwese Deuxu Tyyriti-ki Rybe roire wese heka arurukremy jiarý Deuxu Riore Hābutyhyhyký watxiwāhäre. Kia hábu riwatyhennykre tahe tamy heka ibinatyhykre. Ratybienykôre wana inihe awityhyre. ²⁵Tai tahe Judasi ityhedydu rarybere: —Erydýdu, jiarý aăbohe rare? Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Kaityhy wahe tate. Kaile tarybeta.

²⁶Tai tahe Jesuisi orotxu sohojiō rimyre ibutumy riroxireu, tahe riyyreyrenymyhyre tahe inysohoji sohoji-ò riwahinyre. Tai tahe tamy Jesuisi rarybere: —Kia biybenyke heka. Waumy wese heka kia ratxireri. ²⁷⁻²⁸Idi vîi monahynaō rimymy rexitönenyre Deuxu-ò. Idi tahe tamy riwahinyre iribi sohoji sohoji riörenykemy. —Biörenyke kaa dori wahälubu wesemy ratxireri. Tai sôwemy iny biu-ò rahenykre Deuxu dee. Ibutumy òraruna ixâwididýymy heka tuu röhonyra. Wahälubu heka Deuxu, iny-wana wili riwoàxinykre rare. ²⁹Tahe boholake warybe-ò. Awanareny heka ixityre vîi monamy ariõötyhy. Kia Waha lólona-ò dehemynynahykyle tahe awanareny ixyby tuu ariõkre.

³⁰Idi tahe wiuō rawiunyrenyre idi tahe Oliveira hâwâlô-ò röirenyre.

³¹Jesuisi tamyreny rarybere: —Wijiru heka ibutumy kaiboho biwaribenykre. Tyyriti-ki heka roire kiawesemy:

Budoeni-di itxeredu rirubunykre. Ibutumy budoeni raubýtykre bede bedemy. ³²—Waixixana kînyikreu tahe Kalileia bede-ki awanareny aratxikre. ³³Pedro tahe rarybere: —Ibutumy ararirenkykre wana tahe jiarý aökôre. Ararirenötyhy. ³⁴Tai Jesuisi heka Pedro-ò rarybere: —Kai heka hânie dele robukôdile biwatxiö-ribi bexihukre, inataömy wahe. Tuu wijiru rarekre. ³⁵Pedro dirawyönyde: —Aökôre wa, arurukre heka tahe urile aratxiönyötyhy. Tule ibutumy ijô ierydýyna tule Pedro wesele rarybere.

³⁶Tahe Jesuisi ridyrenyre bederaty oworuô-ò, aôma Kesemani ninadu-ò ridyre: —Kakile bonykre arakre dori ixitöedýymy kowa-ò. ³⁷Tahe Jesuisi heka Pedro ridyre ixi-wana. Tule Zebedeu riore wiwana ridyrenyre. Tahe Jesuisi rabedeötiidýyre aôhökýmy rotýnyre bedeötiidýy òrarukile. ³⁸Tii tahe tamy rarybere: —Kaki wawanale atxibekre. Watyytyby heka týxihikýlem y bedeötiidýy-di ratxireri. Waki bexiebekre. ³⁹Urile tahe tako-ò rariareu tahe resere bede-ò. Jesuisi tahe tyby-ò rarybere: —Waha, rubu mona waribi bitake adeewikeki. Aökôkeki tahe ariõkre, arurukre adeewilemy aôhebo arotýnykre. ⁴⁰Idi tahe dòosede kia ierydýyna inataö tai rôrõmyhýo heka ixyby dòosemy nade. Jesuisi rarybere: —Pedro! Kai heka timy sohoji horamy adi bede rŷiötyhy wawana. ⁴¹Bexixaruhy atxibeke bexitöenymy. Aökôkeki tahe òraruna kanamykre. Kai heka ñbitimy matxikemy tahötinymahâte. Aumy tahe ibinare heka arurukore wahe. ⁴²Ixityre rare rexitönenykemy. Tahe Jesuisi rarybere: —Waha, adeewinale ariwinskyre. Aôhökýmydýynana monamy heka ariõkre. Kia mona waribi bitaõkeki ihârele heka arurukre. ⁴³Tai dòosede tai rôrõmyhýrenyole heka nade. Tiiboho ixixamy rŷiöhyre.

⁴⁴Tahe ròòsere ixybyle ikonanamy. Iweselemy rexitòenyre tyby-ò. ⁴⁵⁻⁴⁶Idi tahe dòòsede taerydýyna mahädu-ò rarybere: —Bexielehynybeny. Watyhedydú naderi. Rexihumyhe rare. Hábubina mahädu rehemynyre. Jiarý Deuxu Riòre Hábutyhyhyký, wahe. Bexixabeny, rakakre watyhedydú dori rehemynyreri.

⁴⁷Tahe Judasi dehemynyde wàoinatxi reuròò wahe. Jesuisi rarybere, tii nadé sówemy hâbu-di mayrehe-di, òhòte-di tònori-di widotyde. Judeu mahädu wedu tahe iteòdýydure xiwena wahidýdú wedu wana wahe. ⁴⁸Juhuu Judasi tamyreny bede riywinyre. Kamy rexirybenymy: —Iòsýny-ò aruwokrele heka tiikre. Tiile bimybenykre. ⁴⁹Tahe Judasi rarybere: —Rareri, Wawedu. Iòsýny-ò ruwore.

⁵⁰Tahe Jesuisi rarybere Judasi-ò: —Iò, aòwaxiny aôbo biwinykre iwidýymy tateri. Tahe Jesuisi imahädu rimyre. Ritaataare. ⁵¹Tahe Jesuisi mahäduo mayrehe-di rimymy resere. Tai hâbuö-ò reare. Tai tahe töhötile rikòròmy idi reare, xiwena wahidýdú wedu deòdutö wahe. ⁵²Tahe Jesuisi tamy rarybere. Aôkore amayrehe birutyke irasirahanawomy. Kia dori inyö maydese rimymy resekre heka tule rurukre maydeselemy. ⁵³Karibi ixitarasamy aruruukeki dori wahaôle ararybekre. Tai tahe waha sówemy ýju kiditeonyke, 12 aôbinadu ijoí mahädu wahe. Kia teeryötenyte. ⁵⁴Ihârele tahe ibutumy tuu bededýñana relekre iwese ritidýyna-ki roimyhýre wese. ⁵⁵Tahe Jesuisi rÿyraxire tamyreny: —Aôbo jiarý raremy wadi tahötintenyteri. Wasidu aôbo. Kai dori waòrysamy tehemynyte maydese-di, tònori-di. Aôherekibo wahe. Jiarý heka arabedeerynretyre txuö txuolemy wahe Deuxu dohodýyna heto-ki. Aôherekibo taile tiwamytenykôte kowa watxiwähäure. ⁵⁶Kia ibutumy Deuxu Ritidýyna-ki roimyhýre. Tai tahe tuu bededýñana relekre iwese Deuxu rybedu mahädu rarybere. Ibutumy aôna aõnamy rotýýnymy raremyhý. Tai tahe taryberahu-di. Ibutumy iery mahädu iribi tahe robýtýre.

⁵⁷Tiiboho heka Jesuisi ridyrenyre Kaifa heto-ò, xiwena wahidýdú wedu wahe. Tai ibutumy judeu mahädu wedu ributunyre bede ywina erydu mahädu tule wahe. ⁵⁸Pedro irehetyty-ribi riheludunyre. Iheto ube-ki tahe ronyre yrubu dýdú-wana. Tahe rehere aôhebo rotýýnykremy. ⁵⁹Xiwena dinodu mahädu tahe ributunyre Jesuisimy raruikremy heka rijemy. Aôma rirubunykre òbirele heka tuu rarybemyhý. ⁶⁰Tahe inyö-ki heka rahaöhyyre turybedu wahe. Iny sówemy tahe relyyre. Ihârele rirubunyöhyyre. Iroona-ribi tahe inatxi hâbu dehemynyde. ⁶¹Tai tahe kiamyhe tuu relyyre: —Aôma Jesuisi rarybere: —Aôwesele heka Deuxu dohodýyna heto ariatymy idi areake. Inataõ txudi tasý ixityre aditamadýýke, ibutumy adiwinyke. ⁶²Tai tahe xiwena dinodu heka Jesuisi-ò ryrraxire: —Aôbo marybekre kia umy ijyy rohonyreriki? ⁶³Jesuisi tahe rybeolemy ronyre roholare. Ixityre tamy rÿyraxire: —Kai heka inatyhy tyhymy Deuxu Riòremy kai atximahâte. Mesia aôbohe kai tate? Deuxu riwaeryre inatyhy my rarybereri. ⁶⁴Jesuisi dirawyònyde tamy: —Kaile kia tarybete. Ibutumy iny-ò ararybekre: —Kaiboho ibutumy bobibenykre

Deuxu Riòre Hábutyhyhykýmy, jiarýle wahe. Tii heka Deuxu rurunawe-ribi heka ronykre. Iribi tahe kanakre biuwetyky-ki. Jiarýle wahe tiire.

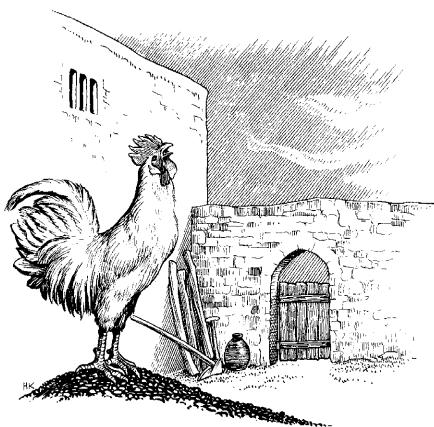
⁶⁵Tai tahe xiwena dinodu tatyky riykare. Reburere kie: —Aôhere tahaka. Deuxumy heka ibinatyhylem tarybemahâte. Ijô iny-ò aroholaôkre, rexihura! ⁶⁶Ibutumy kaiboho irybe-ò taholatenyteri, inatyhy? Aôbo rikiwinykre tii ibinatyhyre dori, rikirubunyrenykre tahe. ⁶⁷Tahe iòsýny-ò rarybexinyre. Rihetenyre. ⁶⁸Tamy ihetedýydu rarybere: —Marybeke Kristu, mobo arahetenyra inihe.

⁶⁹Pedro tahe ube-ki ronymyhý. Tahe ijadôma heka deôduô tamy rehemynyre: —Kai anôbo Jesuisi Kalileia ludu-wana atximahâ.

Kumymy rabire. ⁷⁰Iny ibutuko Pedro rarybere: —Aôkore, aômybo arybe reeryôhykyreri. ⁷¹Tai tahe rare ijô-ò. Ijô ijadôma deôduô rarybere kamahâduko: —Inatyhymy heka tiki Jesuisi Nazareludu mahâduno tiki rare. ⁷²Ixitylele Pedro ritxiönyre: —Reerrykore wahe hâbu. Tiu heka rabiôwâhâre. Inatyhy rare. ⁷³Idi hâbuô heka narybede tamy: —Inatyhy rare. Kakýny irybe weselemy tarybeteri, Kalileia rybe wahe. ⁷⁴Tahe Pedro rarybere: —Jiarý reerryköreri, tuu heka rabiôwâhâre. Deuxu riwaeryre inatyhymy rarybereri. Iule taheka hânie hâbu robumy reare. ⁷⁵Tahe Pedro töhöti itxi reare. Jesuisi rarybere weselemy heka tii riwinya. Ritxiönyre. Tai tahe Pedro röhönymy reare heka rahinyhyre.

27 ¹Ijô biurasò ruidile tahe rýire. Xiwena wahidýydu wedu ributunyre judeu mahâdu wedu-wana. Timywexe aôhe rikisýnyrenykre. Rikirubunyrenykre heka idi watxiwâhâre. ²Roma dinodu-ò òsana rikidyrenykre. Tahe tiiboho Jesuisi ritaataare idi ridyrenyre tamy, Pilato-ò.

³Judasí heka rieryre. Tai tahe tii rabedewonihikýre rityhenyreki wahe. Tai tahe raraykynyre tawo-ò raôhörere. Tahe nieru ôkesedýymy idi röhötinyre. Tahe nieru diwyde, 30 prata womati nieru tahe riokesedýýnykremy judeu wedu mahâdu-ò, Xiwena wahidýydu mahâdu-ò. ⁴Tahe Judasi rarybere: —Ixâwirahé, jiarý raôrarunyra hâbu ôbitityhymy ratximyhýrele retyhenyre heka. Tahe judeu mahâdu dinodu rarybere: —Jiarýboho, kia aô aôkô rare. ⁵Tahe Judasi nieru-di bedetyrele rihure. Tahe röhönyre iribi. Tahe rare. Rerotihiký-di rexbòtôtaare. Rexirubunyre. ⁶Tai tahe xiwena wahidýydu wedu riwyre nieru bede-ribi: —Aôwexe kanieru rikiwinyrenykre? Dohodýyna hetowo-ò rikirutyrenyke heka aôkore. Aôma dori rare rubuówymy iwahidýy heka rare. ⁷Urile suôle rikiwyrenykre idi. Tai tamy wabede rikiwinyrenykre. Aôma tori kaki rurukreu tahe rikitoonyrenykre tamyle wahe. Tai tahe tiiboho riwyrenyre aôma butxi widýyna subede heka riwinyrenyre. Kia heka inire

(Mateu 26.75)

suni wahe. ⁸Kia bedero tahe rininire aõma Hälubu Bederomy heka rininire. Wiji tule ini rare. ⁹⁻¹⁰Iwese Jeremia tyyriti-ki roire wesele heka tii riwinyre:

Tahe 30 —Womati nieroõ-di heka bedero riwyre butxiwidýydu-ribi.

Iwese kai riwateònnyre wese. Kia iòwy rare judeu mahädu-ò tamy riwahinyre wahe. Txiödýyna òwy wahe.

¹¹Jesuisi heka Pilato, bede dinodusý-ki ratximyhý. Pilato tahe tamy rÿýraxire: —Kai aõbo judeu mahädu iòlò atxiteri? Jesuisi dirawyònnyde: —Kai tuu tarybeta.

¹²Xiwsa wahidýydu wedu heka tamy rarybere: —Jesuisi rirawyònnyöhyyre.

Judeu mahädu wedu-ò tule rirawyònnyore. ¹³Pilato tahe tamy rarybere: —Kai aõbohe rybe-ò taholate. ¹⁴Tule tamy Jesuisi dirawyònnyöhyyde. Byy! Urile Pilato ribedeòtiidýyngre. ¹⁵Pascoa worana bedehesi bededýnana tikiemy tuure.

Ròtenawo-ribi heka sohoji beòra beòrahayyle ixinamy inyõ rexideònnymhý, inysõwe rybe òraru-ki wahe. ¹⁶Kia beòra tahe hãbu ibinatytyre ròtenawo-ki rÿire. Baraba inire. Ibutumy iny tuu rieryre. ¹⁷Aõma Pascoa worana bedehesi rÿireu ibutumy iny ributunyre. Tahe Pilato ritýyraxinyre: —Tibohe ixinamy ariteònnykre Jesuisi Kristu aõbo ada Baraba aõbo? ¹⁸Tahe iny heka ibutumy urile Jesuisi Kristu luure heka. Tai tahe judeu dohodýydu wedu mahädu tahe aõkõ tamy waritimy rityhenyrenyre. Pilato kia rieryre. ¹⁹Iu tabede ywina dohodýyna-ki Pilato rÿireu, ihäwyy tamy tyyriti riwahinyre. Kawese heka rarybere aõma: —Ixinamy Jesuisi bitekonykre. Anobinatytymbo dokuri rarasino txu wadi reakarer.

Jikary anohökýmy dýkýnnana sôwemy ratýkýnyre Jesuisi kòraru-ki wahe.

²⁰Iny sôweheký-ò heka xiwsa wahidýydu mahädu wedu rarybere: —Kaiboho mararybebentyke: —Baraba ixinamy biteònnykre. Tiiboho dirawyònnyde: —Jesuisi birubunykre. ²¹Iribi Pilato rarybere: —Tiwexe ixinamy ariteònnykre? Tiiboho dirawyònnyde: —Baraba biteònnykre. ²²Pilato tahe rÿýraxire: —Aõhebo tahe arotýynnykre Jesuisi-di, Kristu-di? —Itxeò nihiký-ki bitamadýynnykre. Birubunykre.

²³Pilato tamy rÿýraxire: —Aõbinahaký aõbo riwinyaki? Tai tahe ibutumy iny rirajuamy rÿimyhý: —Birubunyke kia bitamadýynnykre. ²⁴Pilato iny sôwe-di aõ riwinyöhyyre aõbinatyhy òsana ròhonykremy idi röhötinyre, tai tahe inyõ rarybere: —Bee kidiwkyremy baciaro-ki. Tahe tebò risuhore iny sôwehekýko-ki.

Tamy rarybere: —Jiarý kýny waõraru-ki aõkõ heka rurukre. Kaiboho heka irubudýy erydumyhe boibekre. ²⁵Tahe ibutumy iny rarybere: —Awire, inyboho heka irubudýydu erydumy rokoirekre, tule wariõrereny òraru-ki wahe ihälubu rejuxunykre. Soldado ridyre itxeò nihiký-ò ritamadýynkyremy rirubunykre.

²⁶Tai tahe Pilato heka Baraba riteònnyre ixinalemy. Iribi tahe Jesuisimy raõhòtere.

²⁷Pilato soldado mahädu urile idi juhu risinyre, soldado tyamy ritidire. Pilato heto-ò ridyre. ²⁸Ityky iribi ritare tahe aõma tykysò-di ritidire heka juhu rihetynyre. ²⁹Iòdýymy tahe idi ede lòrilòrihihý irati-ò ridekremy. Òwòruõ tebò-ò ritidire. Tai iko-ò resere tatiowotimy. Raryberenyre: —Awire, kai judeu iòlòtyhy. ³⁰Ityre rarybexinyre. Òwòru rimyre tahe iratimy tuu raõhòtere. ³¹Iribi ritarenenyrenyre ihõrõ itykyle ixityre rirutyre ityre-ki. Idi tahe ryò ròirenryre.

³² Iu ròhònyreu, hābuō Sireni bede luduō-wana witxi reare. Tamyehe rarybere Jesuisi itxeò riwykemy.

³³ Tahe Kòkòta hāwálò-ò rehemynyre. Aõma, rubu ratityby wesemy heka rare. Tai tahe Kòkòtam y heka rininimyhŷrenyre.

³⁴ Tii vĩi riurinyre bee ihyra-wana, idi tahe Jesuisi-ò kia riwahinyre. Iurihi-di teramy reare.

³⁵ Tahe itxeò nihikŷ-ki ritamadŷñytre. Irahu-di tahe

ityy heka ritxuatxuarenyre wimy rarudeòsanyre tibo iwydydukemy.

³⁶ Idi tahe retehemy rorukumyhŷrenyre. ³⁷ Irati tyre-ki tahe ritidŷñnaõ roire:
—Kia Heka Jesuisi Rare, judeu Iòlò Mahâdu.

³⁸ Tule wasidu brebunahakŷ tii-wana ritamadŷñyrenyre itxeò hòkŷ-ki, ijô iruru-ribi, ijô ihywe-ribi. ³⁹ Iny ibire-di reamyhŷ idi risinymyhŷ kam y rexirybenemy: ⁴⁰—Kai inihe bexitake, kai Deuxu Riore tateki. Bodobeheke itxeò nihikŷ-ribi. ⁴¹ Kai heka arurudiremy iximy tarybemahâte. Dohodŷña biatykemy heka iximy tarybete tahe inataõtxu-di heka biwinykemy tarybeta. Tule xiwena wahidŷñdu wedu mahâdu idi risinyre. Tii tahe rarybere: ⁴²—Tii heka iny iwtixira witxira aõbina bina-ribi ritamyhŷre ihâre tahe taaõbina bina-ribi rexitaõthy. Tii heka aõ judeu mahâdu iòlò aõkõ rare. Myheka tuu rarybemyhŷ. Kia itxeòhòkŷ-ribi kedexiberesedŷñykekile tahe rikityhynyrenykre inatyhymy. ⁴³ Tii heka iximy rarybemyhŷre Deuxu Riore raremy, Deuxu rityhynymyhŷremy. Reketeherenykre inihe aõbo Deuxu riwiõhenanykremy wahe. ⁴⁴ Wasidu mahâdu kia itxeò nihikŷ rŷire iwesele heka tamy rarybere.

⁴⁵ Txutyeu tahe bede luruhukŷ bede reare, txioro tirehehekŷule bede kam y reare. ⁴⁶ Kiaule tahe bede ratŷnyre Jesuisi iu ryryre:

—Eli Eli Lema Sabatani.

Kiamyhe rarybere:

—WaDeuxu, WaDeuxu, aõhererekibo waribi õhõti rosare?

⁴⁷ Tai tahe iny sôwe mahâdu irybe-ò doholade. Ijô kiamy narybede: —Eliasi-ò hòwa ryryreri. ⁴⁸ Kia ele elem y riwinyre noseõ. Idi tahe viõõ riry my tamy idi riteõnyre. Teòrehemy riwinyre bemy rimonykremy. ⁴⁹ Ijôhe raryberenyre:

—Txiokre inihe inatyhymy aõbo reketeherenykre inatyhymy aõbo Eliasi iwiõhenadŷñmy kanakremy aõbo inihe. ⁵⁰ Jesuisi ixityre rirajuare. Rurure.

⁵¹ Kia dohodŷña heto-ki heka ixiwõtenaõ rŷimyhŷre ierykõna. Tahe urile idi ixiwanale ruamy reare iratyre-ribi bede-ò. Suuhe ramytatare. Mana rabòhòbòhonyre. ⁵² Wabede hâlooõ heka riraynyre. Deuxu hõrõ mahâdu sôwemy rubu-ribi riixixanyre. ⁵³ Wabede-ribi ròhonyrenyre. Iu Jesuisi rubu-ribi riixixareu tahe Jerusalë-ò ròirenyre. Tai tahe sôwemyhe iny tuu robire. ⁵⁴ Tai heka soldado dinoduõ ratximyhŷ idi retehemy. Tule soldado mahâduõ tii-wana ratximyhŷre. Ibutumy tuu robirenyre. Tai tahe tabrebu-ribi narybedenyde: —Tii inatyhymy Deuxu Riore heka rare. ⁵⁵ Hâwyyõ tule retehemy ratximyhŷre irehe-ribi idi. Aõma hâwyy Jesuisi riwiõhenanymy

raremyh̄y heka idi retehemyh̄re. Tiiboho Kalileia bede-ribi doide. ⁵⁶Marie Madalena, Marie Txiause Jyjese, Zebedeu riorese tule tai ratximyh̄.

⁵⁷Bedesomy Jyje rehemynyre. Tii ityhy heka rare Arimatea h̄aw̄ luduō ratximyh̄re. Tii Jesuisi tyhyd̄yduō ratximyh̄. ⁵⁸Tai Jesuisi umy rexitōenyre Pilato-ribi. Tai tahe Pilato rarybere: —Tamy biwahinykre. ⁵⁹⁻⁶⁰Tahe Jyje linho tyky rirahananymy. Tai tahe aōma wabede t̄ymyrahak̄y riamy roireriō heka rituunykremy idi rara. Idi mana nihik̄y ritidire txiō. Idi rōirenyre. ⁶¹Marie Madalena ijō Marie-wana taile retehemy ronyre wabede-ki.

⁶²Ijō txu tahe fariseu mahādu wedu tule xiwena wahid̄ydu wedu heka Pilato-ò sexta feira rahudi tahe, judeu mahādu elehyna txu wahe ituere.

⁶³—Jesuisi irumy raremyh̄yu tii rarybere:

—Rubu-ribi heka ariixixanykre inataō txu-di.

⁶⁴Ruimy rare tahe ihārele tahe biyrubunyke iwabede. Aōkōkre-wana tahe ieryd̄yna mahādu heka iumy riwykre. Tai tahe rarybere: —Tii rexiixixanyre. Tai tahe ibutu rityhynykre iruina. Kia ibinatyhymy rarekre.

⁶⁵Tai tahe Pilato riteōnyre soldado mahāduō txiō-ki. Tamy rarybere: —Awimy biyrubunyke! ⁶⁶Kia bede erynaō heka tamy ritidire. Txiō-ribi resekreule heka rieryrenykre. Tahe soldado mahādu riyrubunymyh̄re.

28 ¹Ijō txu rudile tahe Marie Madalena, Marieō-wana rare ihāloona-ò itxeremy, domingo, nobiutxu wahe. ²Aōwesele tahe iu suu ramytatara. Wanrȳ yju heka dobehede biu-ribi iu. Tahe hāloo ijō-ribi mana ritamy ityre ronyre. ³Ios̄ny heka urile ritoosonyh̄kyre. Itky tas̄y iurahak̄yre. ⁴Idi itxeredu mahādu heka aōma ruberunihik̄yrenyre. Urile rōhōtiberemy reserenyre. ⁵Yju rarybere hāwȳ-ò: —Uritere berebuōmyrenye. Kai aōbo Jesuisi teijeteri, inatyhy? Aōma itxeō ritamad̄yñrenyre wahe. Reerryre kia. ⁶Aōkōre kaki aōkō heka ratxireri. Tii dori rubu-ribi rexiixixanyre iwese tii iximy rarybere wese wahe. Beteheke inihe iherina tyby-ò tai juhu roimyh̄ò. ⁷Make karibi ele elemy ieryd̄ynako belyykre tii rubu-ribi rexiixixanyraki. Tii heka rara Kalileia-ò tamy wirotyereri. Matahe, relyyra dorihe adeereny. ⁸Tai tahe rakōrunyrenyre, hāwȳboho. Ruberumy rōirenyre tas̄y reysamy rōirenyre. Ieryd̄yna mahādu-ò heka rijemyh̄re aōma yju rybemy ikorenly relyykemy. ⁹Iu rakōrunyrenyraule tahe wii reobonyra. Jesuiswanale heka itxi rekoare. Idi tamy rehemynyre iōhōmy. Iwa rimyrenyre tahe riwowydynyre. Jesuisi tamy rarybere: —Toiteri aōbo! ¹⁰Uritere breburenyōmyke. Boibeny tahe ijyymy waityhyd̄ydu mahādu seriōre-ò heka Kalileia-ò arōirenkykemy. Tai tiiboho-wana wii areōbynyrenykremy.

¹¹Tai tahe tiiboho rōirenyre. Kiaule tahe wabede soldado itxeredu rehemynyre xiwena wahid̄ydu wedu-ò wahe. Tahe ibutumy relyyre iko. ¹²Tai tahe nieruō riwahinyre ruiōmy relyykemy. ¹³Tamyreny raryberenyre: —Ieryd̄yna mahādu heka ridyra wat̄yirenly reobylemy. ¹⁴Tai tahe bede dinodu rierykreu heka aō adee beleōtyhy aōbinahak̄y. ¹⁵Tai tahe nieru sōwemy riwyrenymy tahe tuu rōirenyre ruimy. Wiji dori tuu ijyy r̄yra. Ibutumy judeu mahādu kia rybe-ò rityhynyh̄re.

¹⁶Idi tahe ierydŷyna mahâdu ròirenyre Kalileia-ò. Tiobo Jesuisi riteònnyrenyremy juhutyhy. ¹⁷Jesuisimy robirenyreu tahe tiiboho bede-ò reserenyre tahe riwowydynyrenyre. Ijõ mahâduõ riseõnylemy idi rôhôtinymyhŷre. ¹⁸Tai tahe Jesuisi iòhôtyhy my tamyreny relere kiamy tamy rarybere: —Waruruna heka ibutu ratyre ratximyhŷre kabede-ki tule, biu-ki tule. ¹⁹Tai kaiboho waha deòdumy boibenyke ibutumy iny bede bede mahâdu-ò, bede bede konananahakŷ mahâdu-ò ihyy behemynybenyke. Waityhydŷdumy heka bitxienybenyke. Wahanimy, tule Deuxu Riörenimy, tule Deuxu Tyytybytyhynimy, tahe bòratisebedŷýnybenyke wadeòdurenymy, Waha, Ityytybytyhy, Iriore kaboho deròwymy wahe. ²⁰Ibutumy aõbo wabede ywina adee rewahinyredi bibedeerykre. Uritere nohõti losarenymõmy awanarenhyhyy dori ararekre bededŷýnanahyy rekehemynykre.

Marku

Deuxu Rybe Wihikŷ Tŷmyra, Marku Tyyritidŷŷdu

- 1** ¹Kaki heka Rybe Wihikŷ juhu kaki roire. Ka Rybe Wihikŷ Jesuisi Kristumy heka rarybereri. [Tii heka Deuxu Riore rare.] ²Myheka Isaia tyyriti-ki kia rybe rŷire:
Deuxu rarybere: —Boholake, waōwàdàdu ariteònnykre akomy. Tii ary riwinykre.
- ³ Tii ryrymyhŷ bederahy-ki: —Kai biwinykre rywihikŷ Wanyrŷ dee.
Ôbiti tamy biwinyke.
- ⁴ Joaõ Sebedŷŷdu bederahy-txi taile ihŷmyhŷ rybe tyyriti ritŷnynyhyhŷ. Tii sebenaõmy riòbitinymyhyhŷ. Kia riwinykemy ixi-txi töhöti reakemy taðararu-txi kia Deuxu ritakemy. ⁵Ibutumy Judeia bede ludu mahâdu Jerusalë hâwâ mahâdu-wana rare bederahy-ò. Taðararumy relyymy rahudi tahe, Joaõ risebenyre bero Jordao-ò. ⁶Joaõ rexitynyre kamelo rade tyy-di, tule iròdutuy wereysana iwetya-ki roimyhŷre. Irŷsyna raremyhŷ, seihikŷle bidi-wana. ⁷Joaõ rybe tyyriti ritŷnynydŷŷmy rarybemyhŷ: —Jiarŷ aõ aõkõ rare, waruru-di aõkõ. Inyõ wahewomy kanakre tahe iruru waruru ratyredŷŷnadu rare. Waratyre awityhyke. Jiarŷ riwaixŷrunymy watxireri iwataana ese-ki. ⁸Jiarŷ bedi arâsebenyre. Tii heka Deuxu Tyytybytyhy-di arâsebenykre.
- ⁹ Kiatxu Jesuisi nade Nazare Kalileia bede ludu-ribi. Joaõ tii risebenyre Jordao bero-ò. ¹⁰Tii bera-ribi dotuodeu biuwetyky rarayre. Deuxu Tyytybytyhy heka bòtòe wese tamy dobehede. ¹¹Deuxu rybe-ò roholare biu-ribi: —Kai heka Wariore waluu tate. Adi Wadeysawihikŷrerri.
- ¹² Aõwesele Deuxu Tyytybytyhy heka Jesuisi riteònnyre bederahy-ò. ¹³Tii bederahy-ki 40 txumy bede idi rŷire. Satanasi aõhõkŷmy risŷnymy Jesuisi raremyhŷ. Iròdu deborehekŷ tai rŷiramyhŷ. Ýjureny iyrubudŷŷmy rehemynyre.
- ¹⁴ Joaõ rare ròtenawo-ò, idita Jesuisi Rybe Wihikŷ ritŷnynykremy dehemynyde Kalileia-ò. Jesuisi heka Rybe Wihikŷ ritŷnynydŷŷre: —Deuxu lõlona bede-ò wahe. ¹⁵Jesuisi rarybera: —Bededŷŷnanahe

bede reará. Deuxu Iòlòna bedehe iòhòra. Kaiboho ixi-txi òhòtireny reake àorarureny-txi bityhynybenyke Deuxu Rybe Wihiký.

¹⁶ Jesuisi aho ijáti-ki rariamy ihýmyhý. Tii robira tuurený taseriore-wana ihýmyhý-ò, Simaõ Pedro, Andre-wana. Tiiboho rehumy ihýmyhýreny rià-di. Tiiboho heka waxidu roire. ¹⁷ Jesuisi rarybera tamyreny: —Kaiboho bodoibedenyke wahemy. Tai tahe araerynanyrenykre iny rimykemý utura temyta wese. ¹⁸ Tahe aôwesele rià ririrenýre. Roire Jesuisi-wana.

¹⁹ Iko roire Joaõ, Txiau, taseriore-wana. Tiiboho heka Zebedeu riore roire. Tiiboho hâworo-ki ratximyhýreny rià riywinymyhýrenyre. ²⁰ Jesuisi tamyreny rarybera: —Wahemy bòdòike. Tahe aôwesele tybyreny ririrenýre teòdu-wana. Tahe tiiboho roire Jesuisi-wana ierydýÿnamy roirekemý.

²¹ Tiiboho rirónyrenyre Kafanaõ hâwã-ò. Judeu mahâdu aõmysýdýyna txu aõkõ. Jesuisi ralore judeu mahâdu dohodýyna heto-ò erydýÿmy. ²² Kowa mahâdu urile bede riòtiinyre irybe-ki. Tii heka irurutyhy-di rierynanyre, ierydýýdu mahâdu wese aõkõ rohodýÿnanymyhýre. ²³ Kia bedeu heka hâbu tyytybybina-di ratximyhýre dohodýyna heto-ki. Tyytybybina hâbuwo-ribi rarybere: ²⁴ —Aõhebo wadi botýÿnykre Jesuisi Nazare ludu. Biwahubenýkre aõbo? Jiarý araeryre mobo kai tatehe, kai heka hâbuotyhy inatyhy Deuxu-ribi kai tate. ²⁵ Jesuisi tarurumy rarybere: —Kai rybeõmyke. Iribi bòhonyke tyytybybina. ²⁶ Tyytybybina hâbu riatyre riworýsworýsnylemý. Tyytybybina ryryre rybe iteremy, idi ròhonyre. ²⁷ Ibutumy iny ribedeõtiinyre. Rityýraxinyre ijõ: —Aõwexe ratxireri, aõerydýÿnatýmyrabo ratxireri. Tii riteõnyre tyytybybina. Tyytybybina Jesuisi rityhynyre. ²⁸ Ityhynina Kalileia bede bedemy reare.

²⁹ Tahe dohodýyna heto-ribi ròhonyrenyre. Jesuisi, Txiau, Joaõ-wana roirenýre Simaõ, Andreboho heto-ò. ³⁰ Simaõ riore lahi roimyhý rubunamy. Tahe aôwesele tuu relyyre Jesuisiko. ³¹ Jesuisi rimyre tebò-ki, tahe, aôwesele irubuna ixâwira. Idi tahe hâwy tamyreny bede redere.

³² T Xu ralõmy rahudi, ibutumy tamy didydenyde inybina bina. Tule iny tyytybybina tamy didydenyde. ³³ Ibutumy iny hâwã ludu iheto ijõ wirotyre.

³⁴ Tii ibutumy binana òta òta riywinyre. Sôwemy tyytybybina riòlòdýÿnyre. Tyytybybina Jesuisi rierymyhýre. Tai tahe Jesuisi rijjönyre tyytybybina rarybekeò.

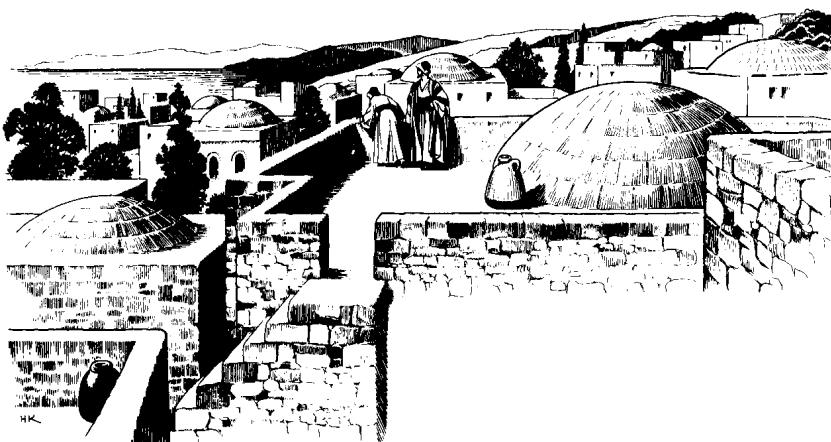
³⁵ Rudile Jesuisi rare bederahy-txi rexítöenykremý. ³⁶ Simaõ, ijõ mahâdu-wana Jesuisi ijesetyhymy roire. ³⁷ Tiiboho Jesuisi raharenýre. Tamy rarybere: —Ibutumy iny arâijererí. ³⁸ Jesuisi tamyreny rarybere: —Rokoikehe rekexinoranyrenyke hâwã witxira-ò. Jiarý tamyreny rybe tyrriti aritýnnykremý. Iurenana tahe jiarý anade. ³⁹ Jesuisi rare ibutumy Kalileia bede-ò. Tyytybybina iny-ribi riteõnyre. Tule dohodýyna heto-ki tii rybe tyrriti ritýnnyre.

⁴⁰ Hâbu tyybina mahâduõ Jesuisi-ò nadé. Tii tatiowotimy resere Jesuisiko-ò. Tahe Jesuisi-ò hâbu rarybere: —Adee awikeki tahe, biwateytenyke. ⁴¹ Jesuisi juhu urile riwotöenyre. Tii hâbu ritorunyre. Tahe rarybere: —Wadée awire, atyy awimy relekre. ⁴² Tahe aôwesele itybina reytera. ⁴³ Jesuisi hâbu riteõnyre. Rarybere: —Kai tahe inyõdee rybeõmykre. ⁴⁴ Kai bexiteòsinykre Deuxu aõmysýdýÿdu-ò.

Iwese Moisesi ròerynadŷnyre wese, kai bexiteòsinykre. Kia heka inydee deòsinamy riteòsinyre. Kia iny rieryke timybo teytemy atximahâtemy. ⁴⁵Tahe hâbu rare ibutumy inyko relyyra. Kia heka Jesuisi tahe uritere hâwâhâkŷô-ô ralôöhyyre. Tahe bederahykile rare. Ibutumy iny tamy rare ibutumy bede bede-ribi.

2 ¹Tiutxuõmybo Jesuisi dòòsede Kafanaõ-ô. Idi tahe rybe reare rehemynymy ratximyhŷ heto-ki. ²Tahe iny, aõriore aõkõ, tamy wirotyre heto ijõ-ô. Tahe Jesuisi relyymyhŷ Deuxu rybemy. ³Hâbu inaubiôwa heka hâhubina-di tamy detyydenye. Kia hâbu rawòronyre taumy-ki. ⁴Jesuisi-ô rehemynyôhykylere iny sôwerekî. Tahe raòwonyrenyre idi heto ratyytyre-ô. Hetotyre riraynyrenyre tahe reru-di diberesedŷnydenye byretyre-ki Jesuisiko-ô. ⁵Jesuisi rieryre hâbu rityhynyrenyre, tai rarybere hâhubina-ô: —Waexi aõraru-ribi araxitarasadŷnyre. ⁶Bede ywina erydŷy mahâdu rorukurenryeri, ixideele rarybemy rŷimyhŷre: ⁷—Aõhererekibo hâbu kiawese rarybereri. Tii iòwe òwelemy rarybereri. Deuxu dee aõbina binalemy rarybereri. Mobo tahe òraru-ribi iny ritake. Deuxule òraru-ribi iny ritake. ⁸Jesuisile roholâlere ihârele rieryre aõmybo raryberenyre. Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Aõhererekibo kiawese tarybetenyeri. ⁹Tibohe isiraõtyhyre, tuu ararybeke: —Aõraru-ribi anaixitarasadŷnyre ada myike, abyre bimyke, mariake. ¹⁰Kaiboho bierykemy Deuxu Riõre Hâbutyhyhykŷ irurudire iny òraru-ribi iny ritakemy. ¹¹Tahe hâhubina-ô rarybere: —Boholake, myike, abyre bimyke tahe makre aheto-ô. ¹²Tahe hâbu rŷire, tabyre rimymy tahe rare ibutumy inyru-ô. Ibutumy bede riòtiinyre tahe réallare Deuxumy. Ibutumy rarybere: —Tiu heka aõmy kawese rabiohyymyhyre.

¹³Jesuisi rare ahohokŷ ijà-ô. Ibutumy tamy doide. Tii iny ribedeerynyre. ¹⁴Levi, Afeu riõre, ronymyhŷ nierumynydu hetowo-ki.

(Marku 2.1)

Jesuisi ibire-di rareò, tii robira. Jesuisi heka Levi-ò rarybere: —Waijoimy mynake. Tahe rýimy reare Jesuisi ijoi-ò ralore.

¹⁵ Jesuisi taerydýyna-wana rorukure Levi hetowo-ki. Tule nierumynydu maháduō ronymyhýre òrarudu-wana. Ibutumy riroximyhýrenyre. Sówemy heka kia iny mahádu Jesuisi riheludunyrenyre. ¹⁶ Bede ywina erydýÿ mahádu, lahi rybe-di erydýyna mahádu tuu robirenryra. Idi raryberenryre Jesuisi erydýyna mahádu-ò —Aöherekibo tii riroxireri òrarudu-wana, nierumynydu-wana. ¹⁷ Jesuisi roholareu, tamyreny rarybere: —Iny ibinaókeki tahe luahidu tamy kanaótyhy. Tahe iny ibinakeki, tamy kanake bina-ò. Ôbiti mahádu itxemy aôkô anade. Tahe òrarudu mahádu itxemy anade.

¹⁸ Joaô erydýyna mahádu, lahi rybe-di erydýyu mahádu-wana byreõhyky txuu tutyhyle rýimyhýrenyre. Tahe roire Jesuisi dýyraxidýymy. Inyô Jesuisi ritýraxyinyre: —Aöherekibo Joaô erydýyna mahádu byreõmy rýiõmyhýre. ¹⁹ Jesuisi rirawyonyre: —Heriduô, itxeredu-wana ratxireriu, byreõmy rýiötyhy tutyhylemy. ²⁰ Tiutxulemybo tahe heridu iribi kanatakre, tai tahe byreõmy kýnyikre tutyhylemy. ²¹ Moheka tyytýmyra dòbôna ritidikre tyytyby-ò. Idi inatyhymy dòbôna rayjakre tahe tyytyby sôwemy raykake. ²² Moheka ôteti bederatyrube týmyra rihynymyhýre iròdutyy walabuutybywo-ò. Idi tahe raberryònomyhýreu, urile iròdutyy walabuu raykake tahe irube rejujuke. Tule iròdutyy walabuu ribinadýymyhýre. Irubetýmyra awire heka iròdutyy walabuu týmyrarokile.

²³ Judeu elehydýñarenry txu Jesuisiboho ririranomyhýrenyre maixômo wesena oworumy, tai ierydýyna riòròmyhýrenyre riroxirenykemy. ²⁴ Tahe lahi rybe-di erydýyu mahádu rarybere Jesuisi-ò: —Aöherekibo aerydýyna mahádu riwinyreru aôwidýyna aôkô karare sabado txu. ²⁵ Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Kaiboho aôbo teriranyôletenyta tyyriti-di. Iwese Daviboho-wana aôhebo rotýñyneri aômy rekorenymaháu, rama rahumyhýrenyu. ²⁶ Tii ralore hetotyhy-ò. Tai tahe orotxu sira ybina riyre, tule tamahádu-ò riwahinyre. Kia tahe Deuxu deòdule rirysýmyhýre. Kia Davi aôhebo rotýñyre Abiata heka Deuxu deòdu wedurau. ²⁷ Jesuisi tamyreny rarybere: —Sabado txu heka rawidýyre inydee, iny tahe rawidýyore sabado txu dee. ²⁸ Deuxu Riore Hâbutyhyhykÿ tahe sabado txu wedu rare.

3 ¹ Ixityre Jesuisi ralore dohodýyna hetowo-ò. Hâbu debò binahakÿ tai ratximyhý. ² Lahi rybe-di erydýyu mahádu Jesuisi retehemyhýrenyre. Jesuisi sabado txuule riteytenykeki, tiiboho rarybekemy aôbinabinakibo raharenykemy Jesuisi. ³ Jesuisi heka hâbubina-ò rarybere: —Manake. ⁴ Tahe Jesuisi ijô mahádu-ò rarybere: —Aôwihiķywídýy awire ada aôbinalemy widýy awire. Tibohe awire, itarasa-ki aôbo ada rubu-ki aôbo. Hâbu mahádu urile riyryre. ⁵ Jesuisi tamyreny retehere raôbinamy. Tii heka iaõona aõona riwotõenyrenymyhý. Jesuisi hâbu debò bina-ò rarybera: —Ebò biterenyke. Tai tebò riterenyre, aôwesele awimy relere. ⁶ Lahi rybe-di erydýyu mahádu rara Iòlò Herodi mahádu-ò. Tiiboho raryberenryre timybo tahe Jesuisi rirubunyrenyke.

⁷Jesuisi rexitare taerydýýna mahádu wana aho-ò. Tahe sôwemy iny Judeia mahádu, Kalileia mahádu riheludunyre. ⁸Ibutumy aõna aõna roholare Jesuisi riwinyreò. Tahe sôwemy tamy nadé: Jerusalé hâwâ mahádu, Idumeia hâwâ mahádu. Iny Jordaõ bero ijà-ribi tule nadé. Tule iny Tiro hâwâ, Sidô beà hâwâ-ribi iòhomy tamy nadé. ⁹Tahe Jesuisi taery mahádu-ò rarybere: —Walawò bidiwykre. Iny sôwemy dori rehemynyreri. Kidiyawotömonykre òsana. ¹⁰Ibutumy bina mahádu ibymy tebò reareri ixideytedýýmy. Urile iny sôwemy riwinyre dori. ¹¹Tyytybybina Jesuisi reteherenyre, urile iko-txi resere ryryreri: —Kai Deuxu Riòre tate. ¹²Tai tahe Jesuisi rarybere tyytybybina-ò, uritere iteòsidýýomykemy.

¹³Tii raòwonyre bederatòòmy. Tahe taerydýýna-ò ryryre tibo tamy reòbykemy. Tahe tamy nadé. ¹⁴Tahe ierydýýna waòinatxi reuròmy rarunyre tii-wana rarekemy, rybe ritýnynydýýkemy. ¹⁵Tule iruru-di rarekemy inybina riteytenykemy. Tule irurudikemy tyytybybina riteònykemy. ¹⁶Kie ierydýýnanirenre: Simaõ, (tii tahe Jesuisi ijõni riwahinyre, Pedromy) ¹⁷Txiao ijõ, tii Zebedeu riòre rare. Kia seriòre Jesuisi rininirenre, Boanejimy, inireny. Kia heka irybereny rare, Biumytxy riòrereny. ¹⁸Ijõ heka Andre, Filipi, Bartolomeu, Mateu, Tome, Tadeu, Txiao. (Kia Txiao heka Afeu riòre rare.) Ijõ Simaõ iwitxira, (tii brebuömy rybe-ki, tasubedeluudu wahe.) ¹⁹Judasi Isariõ ijõre, kia heka Jesuisi riwahinyre iòludu-ò.

²⁰Tahe Jesuisi nalode taheto-ò. Ixityre iny sôwemy tamy nadé. Tai tahe Jesuisi taerydýýna-wana riroxiöhyyre. ²¹Idi tahe Jesuisi leinareny itxýtesana roholarenyre, riòryrenre. Tiiboho raryberenyre: —Jesuisi itxýte iòhòlere. ²²Bede ywina erydýý mahádu doide Jerusalé-ribi rarybemyhýrenre: —Belisibu idi ratximyhýre. Tyytyby wedu ruru-di tyytybybina iny-ribi riteònyreri. ²³Jesuisi inyko ijyymy relyyre: —Timy taheka Satanasi rexiteònykre Satanasi. ²⁴Iòlona wiribi rexihitxinykeki tahe, rexihukre ibutumy wiludu. ²⁵Tahe sýro luduõ wiribi rahitxikeki, rýiötyhy. ²⁶Satanasi rýikeki reburemy, tii ixiòbitile rexirubunyke. ²⁷Inyõ heka hâbu rurutere hetowo-txi ralòötyhy. Tai rawasinykeki, urile iny ritaataake. Urile hâbu rataataakeki, iròòbymy iny rawasinyke. ²⁸Inatyhy jiarý adee ararybereri, ibutumy òraru heka kanaixâwidinykre hâbu dee aõtxile aõbina binamy rarybemyhýre. ²⁹Kia inyõ aõtxile aõbina binamy Deuxu Tyytybythymy rarybekeki, tiu heka iòraru rataötyhy. Kia òraru riwinyre tiiheyymy rarekemy. ³⁰Jesuisimy kiamy narybedenyde: —Tii heka tyytybybina dire.

³¹Tadi tahelyýna-wana nadé. Tahe ahanakile ritamanyre. Tamy riteònyrenre iòrysymy. ³²Iny sôwemy iwerora-di ronyre. Tahe Jesuisise-ò rarybere: —Adi aseriòre-wana ahanakile nyide, arajerereri. ³³Jesuisi rarybere: —Mowe nadi rare, waseriòreboho rare. ³⁴Juhu urile idi retehereri iwerora-ki. Tahe rarybere: —Betehekre, kaiboho ibutumy kaki nadiwesere, waseriòre wese toite. ³⁵Inyõ aõna aõna riwinymyhýkeki, Deuxu dee awira. Kia heka nadi, waseriòre roire.

4 ¹Jesuisi ròòsera ahobero ijà-ò iny dohodýýmy. Sôwemy iny wirotyre. ²Tai Jesuisi ronyre hâworo-ò tahe rexitaranyre ahorò-ò. Aho ijà-ò iny wirotyre ijomahamy. ³Tii aõna aõna sôwemy roerydýýnanyre ijytyhydile. Kaa ijyymy tii relyyre: ³—Boholake, alòbòròna-di dehudu

rara alòbòrònemy. ⁴ Alòbòrònà-di rehumyhŷu, ijõ ryro-txi resere. Tahe nawiixõmo rirore. ⁵ Ijõ rejujure manarutàsu-txi. Tahe aôwesele raumynyre iraruxiõlemy su dori ibutere. ⁶ Irauxiõreki, bede tòtee alòbòrònà rimoenyre idi rurura. ⁷ Ijõ oworuty resere edehu-txi idi ruhunyre edewanale. Tai tahe ede-ò riòdesenyre tai raratynyölere. ⁸ Ijõ resere su witzira wihiķ-txi. Kia tahe raumynyre. Tahe sohoji oworutyō 30my iraty raratynyre. Ijõ oworuty 60my raratynyre. Ijõ tahe 100my raratynyre. ⁹ Tii rarybera: —Kaiboho aôbo òhòtidirenyre, inatyhymy warybe-ò boholake. Adee awikeki, bierybenyke.

¹⁰ Iny robŷtŷreu, ijõ rarilere ierydŷyna mahâdu-wana. Tiiboho rŷŷraxire Jesuisi-ò: —Aôhekemybo telytya ijyymy. ¹¹ Jesuisi tamyreny rarybera: —Deuxu Iòlònà rybemy Deuxu araerynanykre. Kia heka tuu teeryõmahâte. Kowaboho-ò jiarŷ urile ijyymy relyyra. ¹² Tai tahe kia wesele relyyra.

Iny retehemyhŷkemy tahe robiöhyyemyhŷre. Roholamyhŷre ta, rieryöhyyemyhŷre. Tai tahe ralòkemy aôkô, taòraru riixâwididŷynakemy aôkô.

¹³ Tii tamy rarybera: —Kaiboho aôbo teeryöhyyletenyteri ijyy. Ihâre tahe timykibo bierybenyke ijyy ibutumy. ¹⁴ Aloborodu rehumyhŷ alòbòrònà-di. Kia oworuty heka rybe wese rare. ¹⁵ Oworuty ryijàti ludu heka iwese urijjohnadu wese heka rare. Rybe-ò roholarenyre, Satanasi nadé rybe iwo-ribi ritakremy. ¹⁶ Manarutàsu ludu iwese iny reysamy roholarer. ¹⁷ Iny urihimyôle rarorehenymyhŷre iraruxi sôweõreki. Idihe rasirara irybe. Tule iny ralahatxinamyreki, ihyyle tahe riixâwidinyra. ¹⁸ Ede rawo ludu iwese iny witzira roholarer. ¹⁹ Tiiboho taaõmydŷynadile rôhõtinymyhŷre. Sôwemy nieru-di ratxikemy rexinohõtinymyhŷre ta nieru riitxenamymyhŷre. Ijõ aôna aõnadile rexinohõtinymyhŷre. Kia aôna aôna rybe rirarutxinyemyhŷre. Tai tahe rybe raratynyõomyhŷre. ²⁰ Suwihiķ ludu iwese iny witzira roholarer. Kia inatyhymy rŷrireri heka raratynyre alòbòrònà raratynyre wese. Ijõ raratynyre 30my, ijõ tahe 60my raratynyre. Ijõ tahe 100my raratynyre.

²¹ Tii rarybera tamyreny-ò: —Uritere loosôna ideõmyke butxi worawo-txi ada herina raworawoõ-txi aôbo. Loosôna bidekre bedewiõ-ò. ²² Inyô iwôteõmy aôna aôna tiehyymy. Tiutxulemybo ratŷnykemy ihŷre. Iwôteõmy atximahâbenyke aõu bodobikemy atximahâtenyte. ²³ Kaiboho aôbo òhòtidirenyre, inatyhymy boholake. ²⁴ Tahe Jesuisi tamyreny rarybera: —Kaiboho inatyhymy boholaben yamy taholamahâtenyteò. Urihixina iwese teõteri wesele, kai biwykre. Ihâre tahe biwykre ijõ teõta-ribi ritamy. ²⁵ Hâbuõ ijõdikeki tamyle rawahidŷyke, tahe hâbuõ ijõõkeki iribi ratatyhyke.

²⁶ Jesuisi relyyra kia ijyymy: —Deuxu Iòlònà kia ijyy wese rare. Hâbu rehumyhŷre alòbòrònà-di suò. ²⁷ Hâbu rumy rôrõmyhŷre txulemy rexixamyhŷre. Tii rieryôlemyhŷre timybo alòbòrònà ratybienymyhŷre. ²⁸ Suu ixi dee sohojile raratamyra. Juhuu iôle ramyhŷre. Idi tahe raratamy myhŷre, ihewonau, tahe, iraty rasõnymyhŷre. ²⁹ Bederaty rasõnymyhŷre, iyresydu riteõnymyhŷre. Mayrabu-di riòròkemy bederatysò butudŷyna dori rexihumyhŷre.

³⁰Tii rarybera, Deuxu Iòldona wexe aôwesere. Aõ-ò wexe rikioirenkyre. Tiwexe ijyy kawesere. ³¹Kia heka mostardaty wesere. Tii heka iylatyhymy ratximyhŷre kabede-ki. ³²Tahe tii raumynymyhŷre wana, ireitòbòròdŷr ratyre rarurururunymyhŷre. Tahe nawii tamyle rasñymyhŷre. Iubòròrò rawolemy taheto riwinyre.

³³Tahe Jesuisi Deuxu rybemy rierynanymyhŷre. Kia ijyy wese sôwemy ijyy rierynanymyhŷre. Kialemy iny-ò Jesuisi relyymyhŷ ibutumy tamy reny ritynynynyhŷreki. ³⁴Kia-ò riòbitinyôlere ijyyo. Tahe iny-ribi irehemty taerydŷyna-ò riòbitinyre.

³⁵Iu txu txiorolemy Jesuisi rarybere taerydŷyna-ò: —Rikiòhòrerenyke kowa weribi ijà-ò. ³⁶Sôwemy iny rareire aho ijà-ki. Tahe taerydŷyna tamy ralore. Roire hâwò-di. Tahe ijõ hâwò idi ratximyhŷre. ³⁷Tahe bede binahakŷ rexidelenyre yhymy. Tahe ôbò hâwò rihâtenymyhŷ tai ritymnykemy ritelenyre. ³⁸Tai tahe Jesuisi rôrõmy roimyhŷ tôro-ki irati tarahynatyre-ki. Tai tahe riixixanyre. Ijõ rarybere: —Waerydŷýdu, adeehe awimy aõbo iny ituerenykre. ³⁹Rexixamy Jesuisi. Tii yhy riixãwididŷnyre. Tii ahohokŷ-ò rarybere: —Biyryke! Tai bede ruhuwihikŷre. ⁴⁰Tamyreny rarybere: —Aôherekibo kaiboho taberutenyteri? Deuxu aõbo tetyhynyömahâtenye? ⁴¹Tai tahe tiiboho bede riòtiinyrenyra. Tahe widee raryberenye: —Mowexe tuu yhy ahohokŷ-wana irybe riywinyke.

5 ¹Ritehemnyrenyre ijõ berohokŷ weribi ijâna-ò. Kowa heka ibutumy hâwâhâkŷ Kadarena inirenyre. ²Jesuisi hâworo-ribi resereu, hâbu tytybybina-di robire röhonyreri wabede-ribi. ³Kia heka tiiemy rasñymy raremyhŷ wabede-ki. Katahe wiji moheka womati reroti-di rataataaöthy. ⁴Aôdorihe òhôore tebô iwa rataataare womati reroti-di. Tiiemy heka rimoenymyhŷ. Teòruty ludu tawararu ludu tule ritotnymyhŷre iyresymy. Moheka iruruõre iny erydŷýmy. ⁵Txuu ruu-wana heka tii rasñyre wabedewo-ki. Tii rariamyhŷre bederatòòmy. Tule rirajuamty tai rexihâtenyre mana-di. ⁶Tai tahe Jesuisimy robireu, tii raijaranyre Jesuisi-ò. Resere tatiowotimy Jesuisiko-ò. ⁷⁻⁸Jesuisi tytybybina-ò rarybere: —Iribi bòhonyke. Tahe tytybybina rarybera: —Aôwe wadi tate. Kai, Jesuisi, ibutumy inyõ dee inyratyre tate. Kai Deuxu Riore tate. Lâhâmy lâhâ, uritere aôbina binahakŷmy wahôrôdŷýomykre. ⁹Jesuisi ritŷraxyinyre: —Mobohe anire. Tytybybina rirawonyinyre: —Wanireny sôwetyhyre wasôwerenyreki. ¹⁰Urile karibi wateodŷýrenyömykre. ¹¹Tahe kowa-ki ixýni juramy riroximy rŷimyhŷ bederatò-ki. ¹²Ibutumy tytybybina rexitdenyrenyre: —Biwateónybenyke ixýni jurawomty aralörenykemy. ¹³Tahe Jesuisi riteónytre. Tytybybina aôwesele röhonyre tahe ixýniwomty ralore. Ixýni jura tahe raòrunyre reduxunyre ijôtira-ribi. Berawo-txi tahe rabòròròre ahohokŷ-ki. Inatxi mil ixýni rabòròròre. ¹⁴Ixýni-di itxeredu reare ijyymy ibutumy hâwâ hâwâmy relyrenyre. Tahe iny dirahude tamy itxeremy. ¹⁵Tiiboho Jesuisi-ò doideu, tuu robirenyra hâbu tytybybina-di raremyhŷ. Tii rexitynnymy ronymyhŷre. Tii heka ôbitimy röhötinymyhŷre. Tai iny mahâdu rabedeòtiidŷnyre. ¹⁶Tiiboho tuu robirenyre, ijõ-ò relyrenyre ixýni ijyymy,

timybo aõhebo rotýñyremy hâbu tyytybybina-di ratximyhýre. Tule relyyrenyre timybo rotýñyre ixýni jura. ¹⁷Iny rexitõenyre Jesuisi-ò rexitakremy isurenry-ribi. ¹⁸Jesuisi hâworo-ò ralore. Tahe hâbu tyytybybina-di ratximyhýre, rexitõenyre Jesuisi-wana rakemy. ¹⁹Tahe Jesuisi idy derare. Tamy rarybera: —Mahe asý-ò, aijoi-ò belyyke aõna aõna Deuxu adee riwinyremy, iwese tii araruxetõenymyhýre wese. ²⁰Tahe hâbu rare Debòwiò hâwâreny-ò. Ibutumy Jesuisi aõna aõnamy ixidee riwinyremy relyyre. Ibutumy iny ribedeòtiidýñymyhýre.

²¹Iximityre Jesuisi rare ahohoký weribi ijà-ò. Ixidee iny sôwemy ributunyre. Tii heka ihýmyhý ahohoký ijà-ki. ²²Tahe dehemynyde tamy dohodýña heto weduõ. Ijairu inire. Tii Jesuisi robireu, resere tatiowotimy iko-txi. ²³Ijairu rarybere Jesuisi-ò: —Wariõre irubu iôhôtyhylemy roireri. Kai manakre tamy ebò bitidikremy. Tai awimy relekre, ruruõtyhy. ²⁴Tahe Jesuisi tii-wana rare. Iny sôwemy tule rare iôhòkile tamy rýire.

²⁵Kia heka hâwyýö binamy ramyhýre. Ihâlubu rejuexunymy raremyhý. Beòra waòinatxi reuròmy rejuexunymyhýre, rihuõhy raremyhý. ²⁶Tii aõhökýmy rotýñymyhýre sôwemy òhotibedu mahâdu-di. Tahe awimy rotýõlemyhýre. Urile tanieru ibutumy rahure òhotibedu mahâdu-ki. Awimy releolemy, ire bede-ò resere. ²⁷Tahe roholare Jesuisi nina-ò tahe iòhò-ki nadie inyy-ki. Idi ihewo-ribi rimyra ityynora-ki. ²⁸Hâwyý ixidee rarybemyhýre: —Krile itykynora-ki karimykeki, karekyteke. ²⁹Tahe aõwesele ihâlubu ijera ixâwire. Ixidee awimy rôhötinyre. ³⁰Jesuisi rieryre iruru iribi rôhonyremy, tai rarybere: —Mobo watynnora rimyra. ³¹Tahe ierydýña raryberenyra aõhererekibo tuu tarybeta ibutumy taheka iny abirelemy rýireri. ³²Jesuisi retehemyhýre urile mobo rarekemy. ³³Hâwyý rierymyhý aõhebo rotýñyre. Tii ruberumy Jesuisiko-ò resere relyykemy iko. ³⁴Jesuisi rarybera: —Lerý, atyhydýña kýnyhe aratara. Mahe, kai dori texiywinya.

³⁵Tii rarybemyhýò, dohodýña wedu deòdu rehemynyrenyri. Tiiboho raryberenyra: —Wawedu, Ijairu, ariõre rurumy roireri. Aõmybo tahe Erydýydu-di atxiteri. ³⁶Jesuisi kia-ò roholara tahe rarybera dohodýña wedu-ò: —Brebûomy, urile bityhynykre. ³⁷Jesuisi-wana roire, Pedro, ijõ Txiau, ijõ Joaõ. Joaõ heka Txiau seriõre rare. Kaõle heka reòbyre tii-wana rakemy. ³⁸Dohodýña wedu heto-ò dehemynydeu, ixiyjadý-ò roholara, robureriò, rirajuareriò. ³⁹Jesuisi ralore tahe rarybera: —Aõhererekibo tabutenyteri. Hirarihiký rurumy aõkõ roireri. Tii urile rôrõreri. ⁴⁰Juhu urile tai rutxuenyrenyra Jesuisi-ki. Tahe Jesuisi ibutumy iny riòlòdýnyra hetowo-ribi. Tahe isele, tybyle, ixidee rimyrenyra ratxirenkyemy. Tahe tamy rirònnyrenyre tai hirarihiký roimyhý. ⁴¹Jesuisi hirarihiký debò rimyre tahe rarybera: —Talita kumi. (Katahe iwitxira rybemy rarybera. Kiamyreri heka, mynyikemy.) ⁴²Aõwesele hirarihiký rýimy rearra. Tahe rariara aõmyreki iwyra waòinatxi reuròmy iwyramy. Tahe urile bede riòtiinyrenyre. ⁴³Jesuisi riteranyre moõ rierydýkemy aõkõ. Jesuisi tule rarybera: —Rýsýna tamy biwahinskyre.

6 ¹Jesuisi dexitade kowa bede-ribi. Tahe tauladu tybiena hâwâ-ò dehemynyde. ²Taerydýña mahâdu riheludunyre. ³Sabado txumy rierynanyre dohodýña

heto-ki. Sowemy iny roholamy rýimyhý bede riòtiinymy. Tahe rarybere: —Tiribibo kia hâbu aõna aõna bede rieryre. Aõbedeeryhykýbo ratximyhýre. Timyta heka bedeòby riwinyre. ³Kia aõbohe aõwidýydule ratxireri, Marie riorele. Tiiboho aõbohe Txiau, Jyje, Judasi, Simaõ, seriorebohole ratxirenryreri. Terýboho aõbohe tule kakile ratxireri. Ibutumy iny heka Jesuisi derarenyre. Irybe rityhynyõre. ⁴Jesuisi rarybere tamyreny: —Deuxu rybedýydu heka tyhydýyna ritaõlekre tahawäreny-ribi, taijoi-ribi, tasý-ribi. ⁵Tahe Jesuisi kowa-ki bedeòby riwinyõlere. Urile tebò ritidire inybina bina tyre, taile riteytenyre. ⁶Jesuisi urile bede idirenry riòtiinymy rityhynyõlemhyõrenyrek. Tahe Jesuisi reurore hawã hawã-di erydýymy.

⁷Tii ixidee ributunyre tawaõinatxi erydýyna mahâdu. Tii riteõnyre inatxi inatxi iubýtñyre. Tamyreny taruru-ribi riwahinyre tyytybybina deòdýyki. ⁸Jesuisi tuu rarybere: —Urile biwykre adebôna. Uritere orotxu aõkõ, nieruhyna aõkõ, nieru wereysanawo-ki aõkõ, iwydysyrenyõmykre. ⁹Uritere waubehetyõmy noõmykre. Uritere inatximy wirawomu tyy-di ixityydýyõmykre. ¹⁰Hawã-txi malõkeki, tiiemy taile bonykre tiubedemybo iribihyle böhonykre. ¹¹Titxi behemynbenykeki, uritere iny erarenymy reakeki, roholoõkeki, txiorare, urileta awareny bitötynkre bede erynamy. ¹²Tahe tiiboho roire. Rybe ritýnydýyõmyhýre iny ixidee rexirahïrenykemy. ¹³Tyytybybina irehemy iny-ribi ririradýyñykemy. Sowemy inybina tyre òlyre ritxiwire. Tai tahe riteytenyre.

¹⁴Kia heka iõlõ Herodi roholara. Jesuisini dori erynatyhymy raremyhý. Tahe ijõboho rarybemyhýreny: —Joaõ Sebedýydu rexixara rubu-ribi. Ijõ rarybemyhýreny: —Eliale ratxireri. ¹⁵Ijõ rarybera: —Deuxu rybedýydu ratxireri. Deuxu rybedýyduo wese heka ratxireri. ¹⁶Herodi roholareu aõbo Jesuisi riwinyreu, rarybera: —Kia hâbu Joaõ ratxireri. Kia heka irati reorore heka rare. ¹⁷Kia heka iõlõ Herodi riteõnyre imynamy. Idi tahe ritisanyre rôtenawo-ò. Taseriore hawyy òraru-ki kia riwinyre. Filipi iserioreni rare. Iseriore hawyyini Herodia rare. Herodi, Herodia-wana roire iseriore riorese-wana. ¹⁸Juhuule Joaõ rarybere Herodi-ò: —Kai aõkõre aseriore hawyy-di mabeõtyhy. ¹⁹Herodia tamy iky reamyhý rirubunykemy ratximyhý tahe aõkõhyylere. ²⁰Herodi tahe Joaõ rityhynyre. Tii rierymyhýre Joaõ hâbu wihikýõ ratximyhý. Tai riyrubunyre rôtenawo-ki. Herodi Joaõ roholareu, urile bede riòtiinymy urile roholawihikýre. ²¹Kia txuu ibeõra reare Herodi lisina berenamy riwinyre. Tahe ibutumy hawã dinodu, soldado wedu mahâdu, tule ibutumy hâbu ninihiký Kalileia mahâdu-ribi rihuõtere. ²²Ijadõma ralore resere, Herodia riore. Herodi, iny huõtedu mahâdu-wana tamyreny awire. Iõlõ ijadõma-ò rarybera: —Aõtxile aõma wadee bexitõenyke, adee ariwahinskyre. ²³Inatyhymy adee ararybekre. Waaõna aõna iweeremy bexitõenykeki, adee ariwahinskyre. ²⁴Ijadõma tadi rityýraxinyre aõmybo tahe tamy rexitõenykre. Ise rarybera: —Joaõ Sebedýkýdu rati kai bexitõenykre. ²⁵Tahe ijadõma ròsere iõlõ-ò. Tahe ijadõma rarybera: —Joaõ Sebedýkýdu rati kai biwahinskyre hyna tyre-ki. ²⁶Iõlõ sowemy rabedewore irybe-ki. Rexitxiõnyõlere iny dori sowemy ibire-ki. ²⁷Iõlõ soldado rariare Joaõ rati òrysymy. Tahe irati riorore rôtena-ki. ²⁸Tahe irati diwyde besetyre-ki.

Ijadòma-ò riwahinyre, tahe ijadòma tadi-ò riwahinyre. ²⁹ Joaõ erydýyna rieryreu tahe, nade iumy òrysymy. Tahe iumy riwyre wabede-ò.

³⁰ Jesuisi erydýyna mahãdu ròoserenyre Jesuisi-ò. Tahe relyyrenyra ibutumy aõmydýnana tule ibutumy riernanymyhyre. ³¹ Jesuisi tamy rarybere: —Inyboho sohojile rokoiren bederahy-txi ixielehydýymy. Tii dori rarybera tamy heka byrena iòhòtyhyölere tamy roxina raõhòõlere. Iny sôwemy tamy wii reutdynyreri.

³² Tahe tiiboho sohojile hâwò-di roire bederahy-txi inyõ-ò. ³³ Iny sôwemy tuu robira ròhonyrerimy. Tahe iny ibutumy hâwâ hâwâ ludu raijaranyre tòròsôna-ò. Tiibohole juhu rehemynyre iko-ki. ³⁴ Jesuisi rororeu, tahe inymy sôwemy robire, riraõreriò. Jesuisi tamy ratõenymyhyre. Tiiboho dori iwese budoeni idi itxereduõmy rýireri wesemy. ³⁵ Txuu raloreu, ierydýyna mahãdu Jesuisi-ò roire. Tiiboho rarybere: —Ka kýnyhe bederahy roire txuuke rexihura. ³⁶ Kai tahe iny biteõnykre hâwâ hâwâ mahãdu-ò rýsyna ixideereny õbradýymy. ³⁷ Jesuisi tamyreny rarybera: —Kaiboho tamy rýsyna biwahinykre. Tahe raryberenyre: —Timybo tahe inyboho 200 prata womati nieru-di orotxu rikiõbranyrenykre. Timy wexe tamyreny rýsyna rikiwahinyrenykre. Jesuisi tamyreny rarybera: ³⁸ —Twese orotxu bohe rýire. Maa tamy itxeremy. Idi tahe rieryrenyreu, rarybera: —orotxu iruyre, utura inatxi. ³⁹ Idi tahe Jesuisi iny rabòròhòký asityre rorukukremy. ⁴⁰ Idi tahe iny rabòròhòký wii rirareare, ijõ sîwëtam, ijõ 100my. ⁴¹ Jesuisi orotxu utura-wana rimyre tahe retehere biu-ò Deuxu-ò rexitõenye. Idi tahe orotxu reòròròre. Riwahinyre taerydýyna mahãdu-ò riwykremy iny-ò. Tule utura inatxi wirarea riwahinyre iny mahãdu dee. ⁴² Ibutumy iny riroxire. Rihydymy rýimyhý. ⁴³ Idi tahe rityxinyre waoinatxi reurò weririmy orotxu yre yre utura-wana rauhenyredi. ⁴⁴ Kia heka rerysýre 5000 inymy rýsyna-di.

⁴⁵ Juhu Jesuisi riteõnyre taerydýyna mahãdu ixiko-ò kanajjöwe-ribi ijà-ò, Besaida hâwâ-ò. Tii tahe ririre iny riteõnykremy. ⁴⁶ Tahe riteõnyreu, tii rare ixitòedýymy bede ratòbòhòký-ò. ⁴⁷ Txioro bedesou hâwò ahotya-ki ratximyhýre. Jesuisi suki ratximyhýre ixisohojile. ⁴⁸ Tahe yhy rebònymyhy iutedereny-ribi. Hâwò rariaõlemyhy. Tahe Jesuisi tuu robire txu ijera iòhò-di. Tahe betyredile tamyreny rariare. Jesuisi iratyreny wese rariakre. ⁴⁹ Tahe tuu robireu, betyre-di rariarerìò, tiiboho unisýna röhötinyrenyre, rirajuarenyre. ⁵⁰ Tahe ibutumy tuu robira ibutumy ruberurenyre. Jesuisi aõwesele rarybere: —Urile beysaben, breburenõomy. Jiarýle watxireri. ⁵¹ Tii ralore tamyreny hâworo-ò. Yhy urile ixâwire. Ierydýynaboho bede riòtiinyrenyre. ⁵² Tiiboho ruberurenyre, orotxu bedeòbyna dori rierykörenyre.

⁵³ Tiiboho riòhòrenyreu, ritehemynyre Kenesare-ò. Kia-ki hâwò ritisarenyre. ⁵⁴ Tahe hâworo-ribi ròtuõreri, ibutumy iny Jesuisi rieryra. ⁵⁵ Juhu raõrunyrenyre bina bina mahãdu òrysymy. Idi tahe didydenyde roholarenyre titxibo tai Jesuisi ratximyhýò. ⁵⁶ Tii raloreu iny hâwâ-ò aõbo ada hâwâhâký-ò aõbo ada bedero-ò aõbo, tiiemy iny bina bina mahãdu iryko-txi ritidire. Tai tamy rexitõenihikýre tamy debò reakemy ityygora-ò. Ibutumy tamy debò reareu, tahe riteytenyre.

7 ¹Jesuisi-ò ributunyre fariseu mahādu lahi rybe-di erydýýdu mahādu wahe.

Tule bede ywina erydýý mahāduributunyre. Jerusalē-ribi ritehemynyeri.

²⁻⁵ Jesuisi erydýýna mahādu tebò risuhòömy riroxireri. Fariseu mahādu, Bede ywina erydýý mahādu-wana Jesuisi-ò ritýýraxinyrenyre: —Aôherekibo aerydýýna tebò risuhòömy riroximyhýrenyre. Aôherekibo ihetxiu bede ywidýýnana rityhynyöreri. Lahi rybe-di erydýýdu mahādu judeu mahādu-wana ihetxiu iwidýýnana riwinymyhmýrenyre. Tii heka tebò tiu suròduömy riroxiömyhmýre. Tiiboho aõna aõna wydyna heto-ribi dòòsemahâdeu, tiu heka röhöödile riroxiömyhmýre. Sôwemy iwidýýnarený rityhynyölemymyhmýre. Bemonia butxi, womati bese-wana risuhörenyre. ⁶Jesuisi tamy dirawyonyde: —Isaia juhuule rarybere tiwesebo kaiboho toite. Kaiboho itxenadýýdu toite. Riritinymy rýire:

—Kaiboho riwawowydynamyhmýre tary-di. Tahe awo-ribi waluuõlemyhmýre.

⁷ Kaiboho riwawowydynamyre tahe watxi nohõti ijeraõlerenymy. Kai teerynanyteri erydýýna-di iny nohõti-ribi namyhýdeôle.

⁸ Kai Deuxu erydýýna tyhydýýömy. Iny erydýýnale tetyhynytenyte.

⁹Tii tamyreny rarybera: —Kaiboho aõbo ijõ bihõrõnybenyleke,biaõmysýnybenyke. Deuxu rybe bede ywina kaiboho tetyhynyölemymyhmýtenyte. Arybe bede ywinale tetyhynyölemymyhmýtenyte. ¹⁰Moisesi rarybera:

—Kaiboho biytyhynybenyke adirybe-ò, tybyrybe-ò. Inyõ tadimy tybymy iehehemy rarybekeki, aõtaxiny ruruke.

¹¹ Kaiboho teerynanyteri hâbuô-ò tadi tybywana-ò rarybekemy: —Wanieru waribi bitaõke. Ariwahiny dori Deuxu-ò. Wanieru heka korbý rare. (Korbý heka uri wahidýýna rare, iwitxira rybe wahe.) ¹²Jesuisi rarybehymy rare: —Kiawese rierynanymy raremyhmý, kaiboho uritere hâbuô tadiboho-ò aõmydýýömy rarekemy. ¹³Kawese ityhydýýrenyömy Deuxu rybe, aerydýýna òraru-ki. Sôwemy aõna aõna kawese tatýýnytenyte. ¹⁴Tahe Jesuisi ixityre rarybera inysôwe-ò: —Bodoholabenyke, ibutumy bierybenykemy. ¹⁵Aõbo iny-ò ralõömyhmýre, kia tahe iny risunyölemymyhmýre, inywo-ribi tahe namyhýde kia tahe iny risunyölemymyhmýre.

¹⁶Inyõ bierybenykeki, boholawibenyke. ¹⁷Tahe iny-ribi röhönyreu, heto-ò raloreu, ierydýýna mahādu tahe tamy rýýraxire ijyymy. ¹⁸Tii tamyreny rarybere: —Kaiboho tule aõbo teeryõmahâtenyte. Aõbo iny-ò ralõömyhmýre, kia iny risýnyölemymyhmýre. ¹⁹Tawotyhy-ò dori ralõölemymyhmýre. Urile weryri-ò ralõömyhmýre idi umy-ribi röhönymyhmýre. (Ibutumy rýýsýna tahe awire riki.)

²⁰Tule rarybere: —Aõbo iny-ribi namyhýde, kia risurisunyölemymyhmýre. ²¹Inywo-ribi tahe röhönymyhmýre ibutumy nohõtinana binahaký. Kia heka rare nohõtinana binahaký: òta ôtalemy, wasilemy, rubudýýlemy, ijõ hâbu riõrese ridymy, ²²ibutumy aõna aõna wedu iny ratyrekemy, binamy röhöntinymyhmýre, ruilemy, aõbina binaõle, itxeredu, aõbina binalemy rybedu, tule itxýtelemy. ²³Kia heka ibutumy bina bina inywo-ribi namyhýde. Kia heka iny rexisunyölemymyhmýre.

²⁴Jesuisi rexitare. Tahe r re Tiro hâwãreny-ò, Sidô beà hâwã hâwã-ò. Tahe tii ralore hetowo-txi tahe moõ rierykôdi ixidire hetowo-txi. Ralõrau tahe, rexiwòke aõkõ. ²⁵Jesuisi tyhynina-ò hâwyi roholare, tahe tamy nadé, tatiowotimy resere.

Iriõre-riki tyytybybina dire. ²⁶Kia heka hāwyy Grego mahādu rare. Ilahinanire heka Siru Senisia. Tii Jesuisi-ò rŷ̄raxire tyytybybina iriõre-ribi deòdŷ̄my.

²⁷Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Txioiny, juhu inihe uladu mahādu riroxikre. Wadee awiõre uladu-ribi rŷ̄sŷ̄na ritake ijõrõsa-ò. ²⁸Hāwyy rirawyonyra: —Inatyhy rare, Wāhī. Kurile rŷ̄sŷ̄na kyre kyre rejujumahâre. Kòwòruku bese-ribi, kuladu-ribi. Kiamy heka itxoõrõsa rirakuximyhŷ̄re. ²⁹Tahe Jesuisi tamy rarybera: —Kia rybe òraru-ki heka kaa tarybeta tyytybybina ariõre-ribi rohonyra. Kia bòosekre aheto-ò. ³⁰Hāwyy taheto-ki rehemynyreu, iriõre-ki rahara byretyre-ki roire. Hāwyy rieryre tyytybybina iribi rôhonyre.

³¹Tai tahe Jesuisi ixityre rexitare Tiro hāwâreny-ribi, Sidō beà hāwā reny-ò rara Kalileia aho-ò. Tii raremyhŷ̄u, Debòwiõ hāwā hāwā reny ririre.

³²Tahe tamy didydenye hâbuõ nohõtityõ. Tii roholaõlemyhŷ̄re. Tule awimy rarybeõhyylemyhŷ̄re. Tahe rexitõenyrenyra Jesuisi-ò, tebò ityre ritidikemy.

³³Jesuisi tii ritare inysõwehekŷ̄-ribi tahe tebò ritidire tõhõti-ò. Tahe rarybexinyre tahe idi tòròtobymy reare. ³⁴Tahe Jesuisi tarue ruwyre biu-txi, ele-di reare. Tahe rarybere: —Ebata. (Kia heka rybe riwiurõsõdŷ̄my rare, —Biraynyke.) ³⁵Aõwesele tõhõti riraynyre. Tòròtò riykoykonyre. Tii aõwesele awimy rarybere. ³⁶Jesuisi rarybere: —Uritere iny-ò ijyyõmykremy. Ihârele tahe ibutumy kiamy iny-ò relyyomyhŷ̄re. ³⁷Idi bede riõtiinyrenyre. Tahe raryberenyre: —Ibutumy tii riteytenymyhŷ̄re. Tii nohõtity aõwesele roholamyhŷ̄re. Hâbu rybeõ aõwesele rirybedŷ̄nymyhŷ̄re.

8 ¹Kia txuu ixityre iny sôwemy ributunyre. Kiau tule aõryšñamy ijõohyylera. Jesuisi taerydŷ̄yna mahādu ixidee ributunyre. Tahe tamyreny rarybere: ²—Jiarõ inysõwe rewotõenyrer. Tiiboho txuu inataõ waki rŷ̄rirer byreõlemy. ³Jiarõ byreõlemy ariteõnyrenykeki, ryrowetyakile reserenykre iõderawyrinymy. Tule, iny sôwemy irehe-ribi nade. ⁴Ierydŷ̄yna tamy dirawyonyde: —Timytaka inyboho tamyreny orotxu rikiwahinyrenykre kabederahy-ki. ⁵Tii ritŷ̄raxinyre: —Tiwesebo orotxu kai ijõdire. Tiiboho rarybere: —Debò inatxi reurõmy. ⁶Jesuisi iny sôwemy risyðõyñykremy sutyre-ò. Tii orotxu debõinatxi reurõmy rimyra. Tii rexitõenyre tahe riorore. Tahe riwahinyre taerydŷ̄yna mahādu-ò riwykemy iny sôwe-ò. ⁷Tule utura ibutemy rŷ̄imyhŷ̄. Tahe rexitõenymy rahudi tahe taerydŷ̄yna-ò rarybere: —Kaa tule biwybenyke iny sôwe-ò. ⁸Tiiboho riroxirenymy tahe rihydymy ratximyhŷ̄. Iyre yre rauhenyre riwyrenyre weriri debò inatxi reurõmy riwyrenyre rŷ̄yximy. ⁹Inaubiõwa mil iny iõhõmy rŷ̄imyhŷ̄. Tahe Jesuisi rexideòwarinyre iny sôwe-ò. ¹⁰Tii ralore hâworo-ò taerydŷ̄yna-wana. Tiiboho roire Damanuta hâwâreny-ò.

¹¹Lahi rybe-di erydŷ̄du mahādu nade fariseu mahādu wahe. Tiiboho tamy nade rybe òbitidŷ̄my. Tiiboho rŷ̄raxirenymy bede erydŷ̄ynaõ kiditeõsinykremy. Lahi rybe mahādu riwykemy tii inatyhy rare urenana. ¹²Tii raelewesenanyre tawo-ki rarybere: —Aõhererekibo kaa iny mahādu rŷ̄raximyhŷ̄re bede erydŷ̄ynamy. Inatyhymy jiarõ ararybekre: —Bede

erydŷýna heka tamy rawahidŷýtyhy. ¹³Tahe idi Jesuisi rexitare. Hâworo-ò ralore. Idi rohorere kanawe-ribi ijà-ò.

¹⁴Ierydŷýnaboho tahe töhöti rosare orotxu wydysy-ribi. Sohojityhyle heka orotxu roimyhý hâworo-ki. ¹⁵Jesuisi tamy ribedeerynyre: —Beteheiny, biyrubuny, lahi rybe mahâdu, Herodi mahâdu-wana wirŷsýna uri-ribi. ¹⁶Jesuisi erydŷýna mahâdu ixideele rarybere: —Aôherekibo Jesuisi kia rarybereri. Inyboho iorotxurenyöreriki òsana. ¹⁷Jesuisi heka rieryra tahe rarybera: —Aôherekibo raryberemy orotxu ijõöremy. Kaiboho aôbo teerytenyôte. Kaiboho aôbo arawoxierynyrenyore.

¹⁸Kaiboho aôbo arueörenyre. Tabioletenyteri. Kaiboho aôbo itxi ôhötireny reaôlereri.

¹⁹Jiarý 5000my iny-ò orotxu reareareu, tiwesebo weririmy orotxu yre yre-di ritŷxinyre. Tahe tiiboho rirawyonyre: —Waòinatxi reurò weririmy. ²⁰Tahe debòinatxi reurò orotxumy reòrora 4000 inymy, tiwesebo weriri orotxu yre yre-di ritŷxinyre. Tiiboho rirawyonyre: —Debòinatxi reuròmy. ²¹Tahe tamyreny rarybere: —Timyrekiibo tahe teerytenyôte.

²²Dehemynyde Besaida hâwâ-ò. Tahe hâbu ruetâ-di tamy didydenye. Rexitönenyrenyre tamy debò reakemy. ²³Jesuisi tebòmy rimyre tahe ridyre hâwâ-ribi bederahy-ò. Iruetyre rarybexinyre. Tebòmy tamy reare. Tahe ritŷýraxinyre: —Aõmybo aôbo tabiteri. ²⁴Hâbu tahe biu-txi tarue riukora, tahe rarybera: —Hâbumy rabira, òwòru wese rýireriò, rariarer. ²⁵Ixityrele Jesuisi tebò reare irue-ò. Hâbu heka irue reyteramy òbitilemy retehereri. Robire irehetyhy-ò itýnyhýkýlem. ²⁶Tahe Jesuisi riteönyre isý-ò urile ihâwâ-ribi ròoseömykre.

²⁷Jesuisi taerydŷýna mahâdu-wana ròhönyrenyre Sesaria Filipi hâwâreny-ò. Ryki taerydŷýnarený-ò ritŷýraxinyre: —Mowe hâbureny wamy raryberenyra jiarý raremy. ²⁸Tiiboho rirawyonyre: —Joaõ Sebedŷýdu riki, ijõ Eliasi riki, ijõ riki Deuxu rybedŷýduõ. ²⁹Tahe Jesuisi tamyreny ritŷýraxinyre: —Kaiboho, mobo tarybetenye jiarý raremy. Tahe Pedro rirawyonyre: —Kai Kristu atximahâte. ³⁰Tii raraybinihikýmy ixi-ki rarybera: —Inyko wamy ijyyömykre.

³¹Jesuisi rexiranyre erydŷýmy: —Deuxu Riore Hâbutyhyhýký heka aôna aônamy aôhökýmy rotýynihikýkre. Matuari mahâdu heka ixideramy rynanakre. Tule Deuxu aõmysdŷýdu wedu, Bede ywina erydŷý mahâdu ixideramy rynanakre. Jesuisi kudurukre idi tahe txu inataõ rýidi kedexixakre rubu-ribi. ³²Idi tahe iòrurehekýlem tamy rarybere. Pedro iny-ribi Jesuisi ritare, tahe tamy rarybere: —Kawese rybeömyreke. ³³Jesuisi ròosemy reare, retehemyhý taerydŷýna-ò tahe Pedro-ò rarybere: —Bexitake wako-ribi Satanasi. Kai dori Deuxu ijoí aõkõ atximahâte. Kai hâbu ijoí tate. ³⁴Jesuisi ributunyre iny sôweheký, taerydŷýna-wana tahe rarybere: —Inyõ wahemy kanakeki, ixideele rexirahíke, tahe taitxeò rimyke riwaheludunykemy. ³⁵Mobo taumy tarasamy ruruukeki, riononykre. Tahe aõtxile iny waluuukeki, Rybewihiký luukeki, taumy wadee riononykeki, kia heka taumy ritakre. ³⁶Aôbo tahe awire, ibutumy aõna aõna bitake tai aumy biononyke. ³⁷Aôbo tahe iny riwahinskyre

taumy wydyna òkesena aôbo. ³⁸Kai wijnabòdu òrarudu mahâdu rare, òta òtadu rare. Aôtxile iny walau warybe lau raixýrukre, tule Deuxu Riore Hâbutyhyhyký ilau kanaixýrukre tii nadeu ȝjuwihihý-di boo wowydyna-ò.

9 ¹Tii tamyreñy rarybere: —Inatyhymy adeereny ararybekre. Ijôõ kaki ratximyhýre ruruôtyhy Deuxu Iòlònau taruru-di kedehemynykreu.

²Tahe debò sohoji txuu rýidi, Pedro, Txiau, Joaõ-wana Jesuisi ridyre. Tiiboho sohojile bederatò-ò roire. Jesuisi tamyreñy rexiwitxiranyre. ³Ity heka urile rabòtòranyre. Iurahakýmy relere suròna ratyre heka rauranymy ritoosònyre.

⁴Tahe tamyreñy dexitýnynyde Eliasi, Moisesi-wana tahe rarybemyhýre Jesuisi-wana. ⁵Pedro rarybere Jesuisi-ò: —Wawedu, awithyhymy inihe kaki ratxirenryeri tahe rikiwinyrenykre inataõ hetomy, ijô adee, ijô Moisesi-ò, ijô Eliasi-ò. ⁶Pedro rieryôlemyhýre aõmybo rarybekemy ruberumyhýremy. ⁷Nonoe dobephede iubòròna bede ritòbonyre. Tahe rarybere reare rybeuni iy-ribi: —Kia heka wariore waluu rare. Kaiboho tamy boholabenyke. ⁸Tiiboho reteherenyre tahe inyõ robiolerenyre. Jesuisilemy robirenyre.

⁹Dobehedeu tahe inydee Jesuisi rarybere: —Uritere inyõ-ò tuu ijyyõmykre aõmybo tobitemy. Uritere Deuxu Riore Hâbutyhyhyký rubu-ribi rexixareu, tai tahe tuu belyybenykre. ¹⁰Kia rybe wasimy riworenryre. Ixideerenyle wii ritýraxyinyrenyre: —Aõmybo rarybereri, rubu-ribi rexixamy nade.

¹¹Tiiboho tamy rýyaxirenryre: —Aõherekibo bede ywina erydýy mahâdu rarybere Eliasi juhu kanakremy. ¹²Tii rirawyonyre: —Inatyhymy, Eliasi juhu nade. Ibutumy aõna aõna riywinykre. Tewesebo raritinanymy rýireri: —Deuxu Riore Hâbutyhyhyký aõna aõnamy aõhökýmy rotýynynihikýre. Tahe tii inydee awiöhyykre. ¹³Adeereny ararybekre: —Eliasi nade. Tule iny ixideewilemy tamy riwinyrenyre. Kaheka iaõmydýynana riritinanymy rýire.

¹⁴⁻¹⁵Jesuisi dehemynydeu taerydýyna mahâdu-ò, tahe robire iny sôwehekýmy tahe bede ywina erydýy mahâdu taerydýyna-wana ritxiõnomyhýre. Tahe Jesuisimy robireu, tahe tiiboho riumysaõnyrenyre. Raòrunyrenyre irybedýymy.

¹⁶Tamy rýyraxire: —Aõmybo tamyreñy tatýyraxinyteri. ¹⁷Inyõ rirawyonyre: —Erydýydu, wariore adee redyrieri. Tii tyytybybina rybeõhöký-di ratxireri.

¹⁸Tyytybybina rimyreu tahe riatyre bede-ò. Idi tahe urile txuu riyiyinyre. Tahe tii rubureriwesele roire. Aerydýyna-ò jiarý rarybera tyytybybina riteranykre, tahe tiiboho iruruõhymyhý. ¹⁹Jesuisi tamyreñy rarybere: —Tiwesebededýynanabo wijnabòdu ityhyôlemy rýira. Tiwesebededýynanabo awanareny ariijekemy. Wadee uladu bididyke. ²⁰Tahe didydenye Jesuisi-ò. Jesuisimy robireu tahe tyytybybina urile raitxýteitxýtenymp resere. Idi tahe urile bede-ki rara òhòremy raratomyhý rybexi irywomy ròhònomyhý. ²¹Jesuisi rýyraxire uladutyby-ò tiubedemybo taheka kaa binana tamy dehemynyde. Tii rarybere: —Uladuylaule idi ròrarunyre. ²²Tiwese wese aõkõ idi rehure bera-ò, heòty-ò rahukemy. Aõ biwinykeki, jiarýboho biwawiõhenanyke wijile. Kai biwaruxetõenybenyke. ²³Jesuisi rarybere: —Kai bityhynykeki, ibutumy aõna aõna rýimyhýre. ²⁴Aowesele uladutyby ryryre idi tahe rarybere: —Jiarý

retyhyntyre, biwiòhenanykre aôbo rauhenyre.²⁵ Jesuisi iny sôwemy robire wii rotyrerimy, tahe riteranyre tyytybybina-ò: —Kai tyytyby rybeõ tule roholao iribi böhönykre, tiu ixityre malôöthy.²⁶ Tyytybybina ryryre. Uladu ritxýtenyre idi tahe röhönyre. Uladu rubuwesele roire herimy. Tahe iny sôwemy rarybere: —Tii rurura.²⁷ Jesuisi rimyre tebò ritamadýñyremy tahe uladu rŷire lamamy.²⁸ Heto ralorenryreu ierydýña mahâdu tamy rŷyraxirenre: —Aôherekibo jiaryboho tyytybybina riteönyörenryra.²⁹ Tamreny rarybere: —Kaiboho bexitðenybenykeki byreõna-di bonybenykeki, kiawesele heka röhönyke.

³⁰ Iribi röhönyreu, Kalileia lowysy-di roirenryre. Jesuisi heka inyerydýñderamyh tai ratximyhíki.³¹ Taerydýña mahâdu Jesuisi rierynanymyhre. Jesuisi tamreny rarybere: —Deuxu Riore Häbutyhyhyký heka rawahidýñkre hâbureny-ò. Tii hâbureny rirubunykre. Idi tahe txu inataõ txuu rýidi tahe kedexixakre rubu-ribi.³² Tiiboho rierykôlere tahe ruberurenryre týyraxidýki.

³³ Idi tahe rehemynyre Kafana-ò. Ralore heto-ò. Jesuisi tamreny rŷyraxire: —Aômywe widee tarybetenyteri ryro-ki.³⁴ Tiiboho urile roholarenryre rybeolemy. Ryro-ki dori rarybemyh mowexe wiribi aõnimy röhönykre.³⁵ Tahe Jesuisi ronyrenyredi, Jesuisi taerydýña mahâdu ributunyre erydýymy:³⁶ —Inyô juhuludumy rarekemy ratxikeki, tai heka tii ihewoludukre. Tule tii reakre ibutumy deòdumy. Tahe Jesuisi uladu rimyre risñnyre iubetya-txi tahe taerydýña-ò rarybere:³⁷ —Moõ uladu kawese wadee riwiòhenanykeki, riwawiòhenanyre. Moõ riwawiòhenanykeki, tule wateðdýydule riwiòhenanyre.

³⁸ Joaõ tamy rarybere: —Erydýydu, jiaryboho tuu rabirenryra inyô tyytybybina-di ani-ò rehureriò. Tahe iny mahâdureny aôkô rare. Tahe jiaryboho tamy reijónyrenyre iny mahâdureny dori aôkô rare.³⁹ Tahe Jesuisi rarybere: —Bijjónybenyökre. Inyô wani-di bedeòby riwinykeki, wanimy heka ibinamy rarybeóthy.⁴⁰ Iny ôluduõkeki, tii heka iny ijo rare.⁴¹ Inyô beõ adeereny waninamy riwahinskyre-wana, kai waerydýña dori tate, inatyhymy adee ararybekre. Tii tawahidýyna ritakre.⁴² Inyô kaa uladu ityhydýydu riatykre òraruna-txi, kia heka tamy awire tötì-ki myna ritaamy idi bera-txi rehure.⁴³ Ebôle araatykeki òraruna-txi, juhuule adee awire ebô biòròke. Kia heka awityhykre iny welytyle ralokre biu-ò, tahe awiôthyhykre heòtytòteeheký-ò ralokeki debò inatxi-di.⁴⁴ [Tai mohô ruruöthy. Heòty ruruöthy.]⁴⁵ Awa araatykeki òraruna-txi, juhuule adee awire awa biòròke kia awire iny rariake awa sohojilemy, awiôre heka heòtytòteeheký-ò ralokre awa inatxi-di.⁴⁶ [Tai mohô ruruöthy. Heòty ruruöthy.]⁴⁷ Arue araatykeki òraruna-txi, bitake idi behuke juhuule adee awire arue sohoji-di Deuxu lòlò biu-ò ralokre, tahe awiôre heòtytòteeheký-ò ralokre arue inatxi-di.⁴⁸ Tai mohô ruruöthy. Heòty ruruöthy.⁴⁹ Ibutumy iny heka heòty-di rijyrranykre.⁵⁰ Jyyra heka awire, saa wahe. Urile taruru riononykeki, tiwesebo tarýsyna uri ixybyle tawo-ki bitidikre. Kaiboho ibutumy widee eysarenylere.

10 ¹ Jesuisi iribi rexitare. Tahe rare Judeia bede bede-ò, tule Jordaõ kanawe-ribi ijà-ò. Iny sôwemy tamy ributunyre, tahe tiiboho Jesuisi rierynanyre. Tii reòarimy tuu ratximyhre.

²Tamy lahi rybe-di erydýýdu mahádu dehemynydenye irutaadýýrenymy. Tahe tamy rýýraxinyre: —Hábu aôbo tahäwyy ririleke, awire aôbo ibinare aôbo. ³Tahe Jesuisi tamyreny rirawyönyre: —Aôrybe bede ywina-di Moisesi rierynanyre. ⁴Tahe tiiboho Jesuisi-ò dirawyönydenye: —Tii rierynanyre iny tahäwyy ririkemy. Urile juhuu hääwy bede erydýýna rybe tyyriti riwinykemy, idi tahe tahäwyy ririkemy. ⁵Jesuisi tamyreny rarybere: —Öhötitxyre dori Moisesi kia rybe bede ywina adee riwahinyre. ⁶Juhu bedeu Deuxu riwinyre hábu, hääwy-wana.

⁷Iurenana tahe hábu tadibohosý-ribi röhönymyhýre tai roimyhýre hääwy-wana.

⁸Hábu inatyhy hääwy-wana roimyhýreu, sohoji tyhylemy radenymyhýre. Iny inatxi inymy aôkô rýimyhýre, sohoji tyhylemy rýimyhýre. ⁹Hábu hääwy-wana Deuxu ributunyre, iny iwitxira wiribi ritöhörarienyötyhy. ¹⁰Hetowo-ki tahe ierydýýna ritýýraxinyre kia rybe-ki. ¹¹Jesuisi tamyreny rarybere: —Aõtxile hábuô tahäwyy ririkeki tahe ijô-wana roikeki, kia heka ôtadu rare. ¹²Hääwy tahäbu ririkeki tahe ijô hábu-wana roikeki, kia heka wedena rare.

¹³Tiiboho tamy didydenye uladu tamy debò reakemy. Tahe ierydýýna riononymy rarybere tamy idyrenyömykre. ¹⁴Jesuisi kiamy robireu, rikyarananyre rarybere: —Txiò, kididyke uladu wadee. Uladu wese dori Deuxu Iòlònà rare. ¹⁵Inatyhymy ararybekre: —Moô heka uladuwesemy Deuxu Iòlònà ralòökeki, kia heka Deuxu Iòlònà-ò ralòötyhy. ¹⁶Tahe Jesuisi rexiranyre uladu manamy taaxiò-ò rimyre. Tahe tebò iratytyre ritidimy tamyreny rarybewihikýre.

¹⁷Tahe Jesuisi rydi raloreu, hábuô tamy reare. Tahe hábu iko-txi resere tatiowotimy. Rarybere: —Erydýýdu wihiķ, aôwexe ariwinskyre biu-ò hena aritakremy tiehyymy umywihiķ-di ararekremy. ¹⁸Jesuisi tamy rarybere: —Aôherekibo wihiķmy wadee tarybeta. Hábu awiõre. Deuxu sohjile tahe awire. ¹⁹Bede ywina kai teertye: rubudýýomykemy, tule ôta ôtaõmykemy, wasiõmykemy, tule ruiõmykemy, iny wii itxenadýýomykemy, adi bityhynykemy, boo tule. ²⁰Hábu tamy rarybere: —Erydýýdu, kia bede ywina rewinyhyylere, uladuule wiji-ò. ²¹Jesuisi tamy retehere tuu reòarire tahe rarybere: —Kai sohoji aômydýýnale aki nasiranyde. Kai makre, ibutumy aôna aôna-di bòhonykre, idi tahe idi biwahinskyre iny aôkô mahádu-ò. Kia tahe aômydýýnadikre biu-txi. Tahe manakre biwaheludunykre. ²²Kia rybe-ki heka hábu rabedewore. Rexitare ibedewomy urile iaõna aõna sôwetyhyreki.

²³Jesuisi retehemy iwerura-di tahe rarybera taerydýýna-ò: —Kia iny iaõna aõna sôwemy rýireri, tamy Deuxu Iòlònà-ò ralòke isirare. ²⁴Ierydýýna mahádu bede ribedeòtiinyrenyre irybe-ki. Jesuisi ixityre rarybere: —Waexiboho, isiratyhy rare Deuxu Iòlònà-ò ralòkemy. ²⁵Kamelo tyyrorenawo-di ralòkemy isirakeki, kia-ribi isiratyhyre iny iaõna aõnadikeki ralòke Deuxu Iòlònà-ò. ²⁶Tiiboho bede ratiinyre sôwemy. Widee rarybere: —Mobo tahe iôraru-ribi iny ritakre.

²⁷Jesuisi iwerora-di retehere tahe rarybera: —Inatyhymy kōaōboka hābu-ò isiratyhyre. Deuxu-ò tahe ibutumy aōna aōna isiraōre. ²⁸Pedro rexiranyre rarybere: —Boholake, jiaryboho ibutumy rerirenyra araheludunykremy. ²⁹Jesuisi rarybere tamy: —Inatyhymy adeereny ararybekre. Moō waluuukeki, rybewihiky luukeki, kia heka ririkre: heto, taseriore, tyby tadi-wana, tariore, tabede, ibutumy ririkre. ³⁰Wijile itarasamy rarekre: 100 s̄ymy, 100 seriore, 100 tybyboho, 100 tadiboho, 100 tarioreboho, 100 tabede. Iny tamy rarybebinanykre tule. Ijō bede kanakre tahe taumy t̄ymyra-di tiemy rarekre. ³¹Tahe sōwera juhu ludu ihewomy rōhonykre. Ihewo ludu ijō iko-ò rōhonykre.

³²Tiiboho rydi raōwōnyrenyre Jerusalē hāwā-ò. Jesuisi heka rare ikorenymy. Ieryd̄yna mahādu bede ribedeōtiinyre. Tiiboho Jesuisi riheludunymy ihewo-ribi. Tahe Jesuisi reraōmyh̄ idi rare waōinatxi reurō taeryd̄yna mahādu-wana. Tii relyyre ixityre aōbo ixidee k̄yñikremy. ³³Boholabenyke inyboho roirenryreri Jerusalē-ò. Kowa, jiary Deuxu Riore Hābutyhyhyk̄y, inyō riwawahinskyre Deuxu aōmysyd̄ydu mahādu wedu-ò, bede ywina eryd̄y mahādu-ò. Kia warubud̄y myriwawahinskyre tori-ò. ³⁴Tiiboho kidiwalahikre. Watyre kanarybxinskyre. Òhôte-di kidiwahätenykre. Idi tahe kidiwarubunykre inataō txu-di. Tahe rubu-ribi adexixakre.

³⁵Joaō, ijō Txiau, wii Zebedeu riore, tamy nadē. Tahe rarybere: —Eryd̄ydu, kai aōma aō Wadeereny biwahinskyre. ³⁶Jesuisi rarybere: —Aōbohe jiary adeereny ariwahinskyre. ³⁷Tahe tamy rarybere: —Kai, aiolōnas̄-ò kedehemynykreu, aruruwe-ribi aronykre, waseriore ahywewe-ribi ronykre. ³⁸Tahe Jesuisi rarybere: —Kaiboho teeryōlemahāte aōmybo textitōenyteri. Kaiboho aōbohe wabemonā-di biōbenyke idi Jerusalē-ò adiōkremy wahāredi. Kaiboho aōbohe wasebena-di mohōlebenyke idi jiary anohōkremy wāhāredi. ³⁹Tiiboho dirawyonyde: —Kohe tulekre. Jesuisi tamyreny rarybere: —Bemonā-di ariōkre kaiboho tule idi biōbenykre. Sebena-di jiary adohōkremy, kaiboho tule idi mohōbenykre. ⁴⁰Tahe mobo wabire ronykre ruruwe-ribi hywewe-ribi kia heka jiaryle ariwahinyōkre. Kia tahe iyrubud̄y myriyreri Deuxule kidiwahinskyremy. ⁴¹Tai debōwiō eryd̄y mynahādu heka Joaō-ò, Txiau-ò tamyreny iky reare.

⁴²Jesuisi tamyreny ryryre tamy kanakemy, tahe rarybere: —Kaiboho teerytenyte toriwedu irurusōwe dire. Iny nihiky heka iny my deodū luure. ⁴³Jesuisi kiāmy rarybere: —Kia wese tahe aworeny-ki aōkōkre. Kaiboho aōtxile mobo bōtīhyhykyre, ijō iny deodumy rarekre. ⁴⁴Mobo juhutyhy rarelekre, deodumy rarekre. ⁴⁵Deuxu Riore Hābutyhyhyk̄y nadē teōdu sōwekemy aōkō tahe ixilemy reōdunykemy. Nade taumy wahid̄y my sōwemy iny tarasamy.

⁴⁶Idi tahe roire Ijeriō hāwā-ò. Jesuisi taeryd̄y myna-wana iny sōwehek̄y-wana rōhonyrenyra. Tahe rahare Bartimeu ruetāhāk̄y-ki. Bartimeu tahe Timeu riore rare. Tii ronyre rywe-ribi aōna aōnamy rexitōenyrieri. ⁴⁷Tii roholare Jesuisi Nazare ludu kia rare tahe tamy ryryra: —Jesuisi, Davi riore, wadē maruxetōekre. ⁴⁸Sōwemy tamy rarybere: —Rybeōmyke. Tahe aōhe-wana tii rarybemyhyre: —Davi riore wadi mawotōeke. ⁴⁹Jesuisi riyryre

tahe rarybere: —Tamy byryke wadee kodoikemy. ⁵⁰Tahe rexitareu rŷire, wylemy nadē Jesuisi-ò. ⁵¹Jesuisi tamy rarybere: —Aõmybo kai taruteri adee ariwahinykremy. Tahe hâbu ruetâhâký tamy rarybere: —Wawedu, ixityre arobikremy. ⁵²Jesuisi tamy rarybere: —Makre, athydýyna kai arateytenyra. Kialehe rare. Aõwesele ixityre tii robire. Tahe Jesuisihemy rare, ryki.

11 ¹Jerusalé iõhomy ritehemynyrenyreu, tahe inatxi taerydýyna riteònnyra hâwã-ò. Inatxi hâwã-ò iõhomy, Betabaji, Betýnia-wana. Kia-ò Oliveira hâwâlô roire. ²Jesuisi rarybere: —Kaiboho boikre kowa hâwã-ò. Kowa-ò birõnykreu jumentinho mahabenkyre. Moheka ityre rariaolemy ratximyhýre. Bieseke, wadee bididyke. ³Inyõ adeereny rarybeki: —Aõhekrememybo idi atxitenyteri. Tahe tamy marybebenykre: —Wanyrý tuu rurureri. Ixityre kaò kidiokesedýynykre. ⁴Tahe hâbu roire. Jumentinho ryro hetoijò-ki ritisanymy rýimyhý. Tai riesere. ⁵Kia hâwã mahâdu rarybere: —Aõhererekibo jumentinho kaiboho tetatenyta. ⁶Tai tiiboho Jesuisi rybe tamy riwahinyra. Tai hâwã mahâdu jumentinho riwahinyre. ⁷Tahe ridyrenyre jumentinho Jesuisi-ò. Tiiboho tatyyreny ritidirenre jumentinho tyremy. Tiiboho risñyrenyre Jesuisi ityre-ò. ⁸Ijõboho tahe horerule ritidire ryromy, ijõ tahe tauwòhi ryromy ritidire ityre rariakemy. ⁹⁻¹⁰Ihewo ludu, iko ludu rawyhyrarõnyreri, tule ryryreri: —Tii heka wowydyna rare. Tii heka Wanyrý niwesekemy naderi. Wowydyna rare iny labie Davi Iõlõna. Kai Iõlõna kanakre. Wyhyrarò biu-txi kodoholakre.

¹¹Kia wese Jesuisi ralore Jerusalé-ò. Dohodýyna heto-ò ralore, ibutumy retehere, idi tahe röhonyre txiorotyhyreki. Tahe Betýnia-ò roirenre.

¹²Ijõ txu biòwamy tahe Betýnia-ribi rexitarenyre tahe tii rama rahure. ¹³Ówòru figureira rademy robirenymy irehe-ribi. Tahe tamy ritehemynyrenyreu iraty-ki raharenyölere, aõmyreki figureira raty bededýñanamy aõkõ bede rýimyhýre urenana. ¹⁴Ówòru figureira-ò Jesuisi rarybere: —Tiu heka moõ araty ritòöthy. Tahe ierydýyna roholare.

¹⁵Tahe ritehemynyrenyreu Jerusalé hâwã-ò. Tahe Jesuisi dohodýyna hetowo-ò ralore. Tahe kia-ribi aõna aõna-di rohonymyhýre mahâdu, õbradu mahâdu diteònnyde. Tahe nieru wibydýdu mahâdu, òwòrubedesdý-di Jesuisi rehure. Bótõe dinodu mahâdu rynana-di Jesuisi rehure. ¹⁶Inyõ heka ritxyddýñyölere dohodýyna hetowo-ki.

¹⁷Riernanymyhýre tahe tamy rarybere: —Raritidýõlemy aõbo rýireri: Waheto kõaõboka inatyhymy ibutumy iny witxira witxira dee

ixitoedýyna hetomy rýirakre. Waheto tewinytenye wasidu hetowesele. ¹⁸Bede ywina erydý mahâdu, Deuxu aõmysydýdu wedu mahâdu roholarenyre, röhötinyrenyre: —Timybo inyboho Jesuisi rubudýymy rokiwisýnykre. Tiiboho ruberumyhýrenyre iny sôwemy dori bede riõtiinymyhý ibedeerydýñareny-ki.

¹⁹Txioromu dehemynydeu, tiiboho rexitarenymyhýre hâwâhâký-ribi.

²⁰Txu röhony-di, rehemynyrenyre ówòru figureira-ò. Tiiboho robirenre rarubumy rýireriò, taru-wana, tararoti-wana. ²¹Pedro ixi-txi tõhõti reare tahe

(Marku 11.8)

rarybere: —Erydýydu, betehe inihe aõma òwòru figureira rarubumy rÿire arybebina-di tamy tarybetaki. ²² Jesuisi dirawyonyde: —Kaiboho Deuxu bityhynymyhybeny. ²³ Inyô rarybekeki kaa bede ratòòhòkÿ-ki: —Kai myike, adi adehu rÿikre berohokÿ-ki. Tahe irybe heka kedelekre. Tai inyô rityhynykeki, tumy heka kedelekre. Tahe uritere iseõdýyõmykre urile bityhynykre, irybe heka kedelekre. ²⁴ Iurenana adee ararybekre: —Aõtxile aõ bexitõenytre, kia heka bitakre. Bityhynykeki, inatyhymy bitake. ²⁵ Kaiboho texitõenytenyteri wana aõbo inydee aky reamyhyre kia biixãwididýyñymyhyke ratximyhÿre,

Deuxu dori riixāwididŷnyke àòrarureny-ribi. ²⁶Kai iny witxira òraru biixāwididŷnyökeki, boo biu-ki ratximyhŷre àòraru riixāwididŷnyökre.

²⁷Tiiboho ixityre doide Jerusalē hâwâ-ò. Ririranymyhŷrenyreu dohodŷyna hetowo-ki, bede ywina erydŷý mahâdu, Deuxu aõmysýdŷýdu wedu mahâdu, matuari mahâdu tamy doide. ²⁸Tiiboho tamy ritŷýraxirenyre: —Mowe ateòdŷýdu kia aõna aõnamy tatŷýnymphŷte.

²⁹Jesuisi dirawŷonyde: —Adeereny tule araÿraxikre. Kaiboho bidiwawyonykeki, tahe jiarý akorený ūraxina arelyykre, aôrurudibo aõna aõna rewinymyhŷre. ³⁰Tahe Jesuisi ritŷýraxinyre: —Ratyysebedŷýna, Joaõ hõrõ, kia heka tiribibo nadé, biu-ribi ada hâbu mahâdu-ribi. Kia manarybeke. ³¹Tiiboho widee rarybera: —Biu-ribi inyboho raryberenykeki, tai tii rarybekre: —Aõhererekibo tahe tii tetyhynytenyõte. ³²Hâbu-ribi inyboho raryberenykeki, iny aruberumyhŷrenykre. Ibutumy iny rityhynyre Joaõ heka Deuxu rybedu raremyhŷ. ³³Tai tahe tiiboho raryberenyre: —Inyboho reeryõrenyre. Tai tahe Jesuisi rarybera: —Hebo, jiarý adee arelyyötyhy modeòdŷýdubo jiarý watxireri.

12

¹Iribi tahe Jesuisi tamyreny ijyy-di rierynanymyhŷre: —Hâbu uva oworuõ wese ròrbore. Tahe riòtitynyre. Tahe hâloo riare oworuubetya-ki, ruýdŷýnymy. Tahe utò riwinyre. Idi tahe rihuòtere hâbu mahâdu-ò. Tahe rexitare tasý-ribi ijõ bede-ò. ²Tahe bederatysiredemy bededŷýnana rehemynyre, iwedu teòdu riteònnyre bederaty ritakemy.

³Huòtedu mahâdu teòdu rimyrenyre, rihetenyre tahe riteònnyre ixihyykemy.

(Marku 12.1)

⁴Ixietyre oworuwedu teòduō riteònnyre. Kia heka irati rihetenyre ta tamy rawobinarybenyre. ⁵Ijō riteònnyre. Kia heka rirubunyrenyre. ⁶Tahe oworuwedu iriòre sohojilere, tahe iluumy raremyh̄y ihewomy tii riteònnyre. tahe wedu rarybere: —Wariorele heka tiiboho rityhynyrenykre. ⁷Kia huòtedu mahādu widee raryberenyre: —Kia heka wedu aõna aõna tarasadu rare. Rikirubunykre tahe iaõna aõna inydeerenykre. ⁸Tahe rimiþrenyre idi rirubunyre tahe idi rehurenre oworu-ribi. ⁹Jesuisi ritýþraxinyre: —Aõhebo tahe oworuwedu rotýþnykre. Tii kodoikre huòtedu mahādu hudumy, tai tahe oworu riwahinskykre inywitxira-ò. ¹⁰⁻¹¹Ritina-di aõbo tariaõletenyte kia ryberiti:

—Mana-di hetowidýdu rehura. Kia mana heka hetohàtxi-ki ritidimy doide.

Kia heka Wanry ðiwinyre kia iny ruereny dee aõna aõna nihiký rare.

¹²Tai ijohonadu mahādu Jesuisi mynnymy ratximyh̄y tii dori rieryre ixidee lau Jesuisi ijyymy rellyymyh̄re. Tiiboho ruberurenyre iny sôweheký lau. Tahe rexitarenyre, rexixâwidinnyre.

¹³Idi riteònnyrenyre Lahi rybe-di erydýðu mahādu, Herodi mahādu-wana tamy imynamy irybe-ki. ¹⁴Tiiboho rarybere Jesuisi-ò: —Erydýðu, jiarýboho araerymy adi watxiwähärenyre kai inatyhy hâbu tate. Iny ibutumy adee wiwese wiweselere. Inatyhymy iny-ò Deuxurymy teerynanymahâte. Tahe tiiboho ritýþraxinyrenyre: —Awire aõbo ada ibinare aõbo nieru rawahinymyh̄re bede dinodu-ò. ¹⁵Timybo tahe, rikiowyny aõbo ada aõkõre aõbo. Jesuisi rierymyh̄re töhötinanarenre, tahe ritýþraxinyra: —Aõherekibo kaiboho tiwaurihitenyteri. Wadee womati nieroö bidiwy waitxerenamy. ¹⁶Tahe tamy diwydenye. Tahe tii ixietyre ritýþraxinyra: —Kawe moõ tytarasana rare, katahe moõ tyritina rare. Tiiboho dirawyonyde: —Kiae bede dinoduhõrõ rare. ¹⁷Jesuisi rarybere: —Hýdebo, bede dinoduhõrõ tahe tamy biwahinbeny tule tahe Deuxu aõna aõnahõrõ tamy biwahinbeny. Tiiboho bede riòtiñyrenyre.

¹⁸Saduseu mahādu tamy nadé. Kia heka iny rubu-ribi rexixamy aõkõre-riki rierynanyymyh̄re. Tiiboho ritýþraxinyre Jesuisi: ¹⁹—Erydýðu, Moisesi raritinyra bede ywina-di: —Hâbuö rurukeki, tahawyy iriòre ijõdiókeki, tahe kia hâwyi tahâbu seriore-wana roike. Iriòredikre taseriore rubuòwymy roikre. ²⁰Seriore debõinatxi reuròmy raremyh̄y. Juhuu ijõ roire hâwyi-wana. Tahe tii rurure iriòreõlemy. ²¹Tahe ihewo ludu iseriore wytese-wana roire. Tii rurure iriòreõlemy. ²²Ihewoludutyhy tule ibutumy roire wytese-wana, tahe ituerenre iriòreõlemy. Iròðbymy tahe hâwyi tule rurure. ²³Ixixanau tahe mohâbubo tuu rarekre. Ibutumy dori wytese-wana roire. ²⁴Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Kaki kaiboho teòsamý toite aõoma ritina teeryõtenytekí. Tule Deuxururu teeryõtenyte. ²⁵Ixixanau heka moõ roiõtyhy. Ibutumy iny ýju wese rarekre biu bede-txi. ²⁶Kaiboho aõbo tatyyritintenyota iny rubu-ribi kedexixakremy. Kia heka raritinyymy rýire Moisesi tyriti-ki, òwòrusõmo ijyy-ki rýimyh̄y. Iwese Deuxu rarybere Moisesi-ò: —Jiarý heka Abraõ Deuxu rare. Ijai Deuxu rare. Ijaõ Deuxu jiarý rare. ²⁷Jiarý heka rubu mahādu Deuxu aõkõ rare, tahe iru mahādu Deuxu jiarý rare. Kaiboho teòsamý toite.

²⁸ Bede ywina eryd̄ȳ mahāduō nadē ijohonamy. Tahe tiiboho widee raryberenymy roholareu, Jesuisi tamyreny rirawyònwyihik̄yre, tahe tii Jesuisi-ò rit̄ȳraxyinyre: —Tibo rybe bede ywina juhuure. ²⁹ Jesuisi rirawyònnyre: —Ka heka juhu ludu rare: —Boholake Israeli mahādu, judeu ijo mahādu wahe. Wanyr̄y, iny Deuxu sohojile rare. ³⁰ Kia aDeuxu luuke ibutumy awo-ribi, aumytytyby-ribi, ibutumy aruru-ribi. ³¹ Ka heka ihewo ludu rare: —Kai abireluduluuke iwese ixiluuke wese. Ijō bede ywina heka ka ratyreõre. ³² Tahe Bede ywina eryd̄ȳ mahāduō rarybere: —Inatyhymy kai tarybeta. Deuxu heka sohojile ratximyh̄re. ³³ Ibutumy awo-ribi iluukemy. Ibutumy aruru-wana iluukemy. Tule ibutumy aeryna-wana iluukemy. Iwese kai ixiluure wese, abire ludu mahādu luukemy. Kia heka ibutumy iròduxiweloo ratyre rare. Ibutumy wahid̄ȳnalood̄ȳna ratyre rare. ³⁴ Jesuisi rieryre kia hābu rirawyònwyihik̄yre tai tamy rarybere: —Kai heka Deuxu lòlòna-ribi irehemey aôkō. Tai tahe ibutumy ilau ruberure t̄ȳraxyid̄ȳki.

³⁵ Jesuisi dohod̄ȳna heto-ki rierynanymyh̄re, rarybere: —Timybo Bede ywina eryd̄ȳ mahādu rarybemyh̄re Kristu Davi riore raremy.

³⁶ Davi rarybere aômybo Deuxu Tytybytyhy tamy narybedemy: —Wanyr̄y rarybere Wanyr̄y-ò: —Bodony warurunawe-ribi. Txiohe rare, aôludu awarawo-txi aritudikre. ³⁷ Tahe Davile Wanyr̄y rininire. Timybo tahe Davi irioremykre. Tahe iny sôwemy deysana-di roholarenyre.

³⁸ Tii rierynanymyh̄re, rarybera: —Bexiemyh̄beny bede ywina eryd̄ȳ mahādu lau. Tiiboho heka tytrehe-di riraluurenryre. Tiiboho heka rybed̄ȳluurenryre hâwâhâk̄y riranaki. ³⁹ Dohod̄ȳna heto-ki juhuryana luurenryre. Tule ta anar̄ȳ r̄yiwaná, juhu rynanadile tamyreny awire. ⁴⁰ Tiiboho tule wytese urimynydu aôna aôna ritarenyre. Ixitôed̄ȳna rehehek̄y rexitôenymyh̄renyre. Tiiboho heka aônihik̄y my aôhök̄y my dýñana riòwynyrenyre.

⁴¹ Jesuisi retehemey r̄ymyh̄ dohod̄ȳna heto nieruhyna ratya-txi. Tii retehere timybo iny sôwemy tanieru-di tamy rehumyh̄. Tahe ityhynihik̄y tamy sôwemy nieru-di rehure. ⁴² Tahe nadē wytese iaôkôdu mahāduō tii rare. Tii inatxi nieru sômo-di rehure. Tanieru tahe nierukonana rare. ⁴³ Jesuisi ryryre taeryd̄ȳna-ò: —Inatyhymy adee araybekre. Kowa heka wytese nieru-di rehure ibutumy iny witxira ratyre. ⁴⁴ Kaa mahādu ibutumy nieru-di rehure rauhenyredile. Tahe wytese idi rehure ibutumy tanieru-di rexihumy taumy-ribi idi rehure.

13 ¹ Dohod̄ȳna heto-ribi ròhonyreu, ieryd̄ȳna tamy rarybere: —Eryd̄ȳdu, beteheke inihe mana nihik̄y-ò, hetohok̄y-ò. ² Jesuisi rirawyònnyre rarybere: —Kaiboho betehebenykre heto nihik̄y-ò. Kia heka mana ijō wityre-ki r̄ȳiôthy, ibutumy heka kedejuxunykre.

³ Oliveira bederatòhök̄y-ki tii ronyreu dohod̄ȳna hetoko-txi, tahe Pedro, Txiau, Joaô, ibutumy tamy doide r̄ȳraxyimy iny-ribi irehemey. ⁴ Wakoren bedelykye, tiubo kia kÿnyikre. Ibutumy aôna aôna kÿnyikre wana tibo iny bedeerynyrenykre.

⁵ Jesuisi rexiranyre tamyreny rarybere: —Kaiboho anaitxenanydenyheny lau bexiebenyke. ⁶ Sôwemy dori roikre wanimy rarybemy rarekre: —Jiar̄y dori Kristu rare. Tahe iny sôwemy anaitxenanykre. ⁷ Kaiboho wounarybe-ò,

aōbinarybe-ò, boholakreu, breburenyōmykre. Kia heka kanakremy ratximyhŷre. Urile bededŷñana ikonanamy aōkōhyylemyhŷre. ⁸ Uritere inylahinarený, ijôlahinarený-wana wii kidiaōbinanykre. Tule iòlònà mahâdu ijô iòlònà mahâdu-wana wii kidiaōbinanykre. Bede bedesu ijô hâwâ-ki kanamytatakre. Tahe aōkore rama kedeakre. Kia heka juhu aōhôkymydŷñana rarekre.

⁹ Kai bexiekre anamydenyheny lau. Tiiboho anawahinydenykre aòludu wedu-ò, iòlò-ò. Tiiboho anahatenydenykre dohodýña hetowo-ki. Kiabohoko-txi wadée kaiboho kedelyykre inatyhymy aõna aõna rŷiremy. ¹⁰ Rybewihiký juhuu ibutumy bede hâwâ hâwâ-ò kiditynydŷñykre. ¹¹ Tiubo aradyrenykeu, urile nohötiomy aõbo kaiboho marybebenykre. Kiautyhyle aõmybo rarybekremy bierykre. Kia tahe marybekre. Kai dori aõkõ tarybemahâte, Deuxu Tytybytyhy tahe rarybemyhŷre. ¹² Seriore seriorele wii kidirubunykre. Tyby heka tariore kidirubunykre. Uladule tadi, tyby kidirubunykre. ¹³ Ibutumy heka iny iy kedeakre wani òraru-ki. Kia heka ikonana-ò rijekre, taumy tarasanakre.

¹⁴ Aõna aõna binahaký kanakreu, ibutumy rahukemy. Tiiboho kanakeu itxinonana-txi aõkõ rarekemy, kaiboho mahenybenykre bederatòhòký-ò, Judeia hâwâ hâwâ-ki ratxikeki, mahenybenykre. ¹⁵ Inyõ hetotyre-ki ratxikeki, urile ròteõmy aõna aõna wydysymy. ¹⁶ Inyõ bedero-ki ratxirekeki, uritere òkeseõmy tyy òrysymy. ¹⁷ Kobexe heny hâwy yòtomy rŷira, tule hâwy tariore ritõnomy rŷira. ¹⁸ Bexitõenykre kia kanaheny bededŷñana siraú. ¹⁹ Aōhôkymydŷñana kanakre tiu heka tuuõre. Juhule Deuxu bede riwinyreule wiji tuu yrubule bede roimyhŷre. Tiu heka kiamy bede roiõtyhy aōhôkymydŷñanamy. ²⁰ Deuxu bede iòhomy rirawetyyòrõkeki, moheka irumy ròhonyötyhy. ²¹ Inyõ adee rarybekeki: —Kaki heka Kristu ratxireri. Kowa-ki ratxireri. Uritere ityhydŷñomy. ²² Sowemy Kristu kanakre, urile Kristu inatyhy aõkõ rarekre. Tule Deuxu rybedŷñdu kanakre. Kia Deuxu rybedŷñdu inatyhy aõkõ rarekre. Tiiboho heka bedeòby riwinykre tule bede eryna. Deuxu hõrõ riitxenanykemy inatyhymy kõaõboka. ²³ Kaiboho warybe biyrubunykre. Adee ibutumy juhuule reòbitinyre.

²⁴ Idi webòhona rŷira txuu, aōhôkymydŷñana itue-di,
txuu heka rurunykre. Ahâdu tule rurunykre.

²⁵ Taina heka kedejuxunykre biu-ribi. Biururu raòweòwenykre.
²⁶ Iny retehekre Deuxu Riõre dehemynyna-di. Biurawetyky-ribi kodobehekre. Kia heka lobixina kanabòtòranykre. ²⁷ Tahe taÿju kiditeõnykre tawedu ijoihõrõ butudŷñmy.

Kidibutunykre ibutu bede bede konana-ribi, tule ibutu biukonana-ribi.
²⁸ Tahe figureira òwòru-ribi erydŷñna bierybenykre. Tahe iruru raixinykreu tahe, txiru ròhonykreu, tai tahe bierybenykre wyra iòhoreri. ²⁹ Tule kia aõnamy bobïbenykreu, tii iòhòlereri. Ijòkile wese nyide. ³⁰ Inatyhymy adee ararybekre, kia wijinabòdu itueõtyhy aõna aõna rŷikre hârele. ³¹ Biu, bede-wana ituekre, tahe warybe itueõtyhy. ³² Moõ heka rieriõtyhy tiubededŷñnanamybo tii kòdòòsekre. Tule ýju biutxile rieryõre. Tule iriõre rieryõre. Tule tyby sohojile rierye.

³³ Kaiboho bexieke, beteheke. Kai dori teeryōtenyte tiubededŷýnanamybo kòdòsekre. ³⁴ Kedehemynykremy dori iwese hābu tŷimy rarewese tii rexitareu, ririre tadeòdu. Tadeòdulemy tule ridyre itxeredu retehemyhŷkemy. ³⁵ Tahe betehe inihe teeryōteri dori tiubo kanakre heto wedu, txioromy ada ruwetya aôbo, ada hânie hâbu ryry-di aôbo, ada txumy aôbo. ³⁶ Betehe inihe iny araraôôlemy tii rehemynyreri aki rahakre atýi-ò. ³⁷ Aôna aõnamy jiarŷ rarybemyhŷre, rarybera ibutu-ò: —Bijebeny.

14 ¹Kia-ribi inatxi txumy riuhenymy ratxireri anarŷý kodohònonykremy. Kia anarŷý wehityhynamy heka iny ratya-di reare. Tule orotxu anarŷý kia ròhonyre. Tule Deuxu aõmysdŷýdu wedu mahâdu tule bede erydŷýdu mahâdu Jesuisi rimykemy ratxireri idi rirubunykemy. ²Tiiboho rarybemyhŷrenyre: —Kiahe aõkôre anarŷý rýrireru, iny sôwemy inydeereny kana aõbinanyheny.

³ Jesuisi Betýnia hâwâ-ki ratximyhŷu, Simao tyybina heto-ki ratximyhŷre. Jesuisi òwòru besedŷýbire-ki roimyhŷ. Tahe hâwyu aderònà òwynihiký-di lñyrena wihihý-di nade. Tai ihyna riwebòhònonyra tahe Jesuisi ratityre-ò ritxiwira. ⁴Inyöreny rexiykaranye. Tahe widee rarybera: —Aõherekibo aderònà rahura. ⁵Inywitzira tahe iòwynykewi sôwemy nierumy kia-ò. Kia nieru-di tahe iny aõkôdu-ò rawahidŷýnykre. Tahe tiiboho rexibynyreri hâwyu dee. ⁶ Tahe Jesuisi rarybere: —Txiòhe rare, uritere ixibydŷýomyke. Tii heka aõwihihikýbo wadee riwinyra. ⁷Kiamy aõu aõu iny aõkôdu rýikremy. Aõule heka tamy aõwihihiký biwinybenyke. Jiarŷ tahe, aki aõu aõu aõkôlekre. ⁸Tii heka rexikonananymy ròwidŷýre. Aderònà-di watyre ritxiwire wabede-ò jiarŷ raõule. ⁹Inatyhymy adeereny ararybekre. Aõtxile Deuxu Rybewihiký iny relyykre. Kia-ò kahâwyu ijyymy relyykre, ibutumy iny idi rôhötinykremy aôbo riwinyredi.

¹⁰ Tahe Judasi Isariò Deuxu aõmysdŷýdu-ò rara Jesuisi tamy rawahidŷýkemy. ¹¹ Tiiboho tamy roholarenyre, reysare. Tahe tamy nieru riwahinykemy riurenanyre. Tahe Judasi rijemyhŷre aõu aõu bedewihiký tamyreny riwahidŷýnykemy.

¹² Juhu orotxu anarŷýtxure budoeni xiweloo rirubuny rahudi tahe Jesuisi erydŷýna mahâdu tamy rarybere: —Titxibo anarŷý rýsýnamy biroxikemy atxiteri. Jiarŷboho kowa-ò aroikre. ¹³ Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Kaiboho boikre hâwâhâký-ò. Tahe hâbu-wana wii biöbynykre butxi-di riwyerìò. Tahe tii bicheludunybeny. ¹⁴ Aõtxile hetoõ-txi ralòke, kaiboho marybebenyke hetowedu-ò: —Waerydŷýdu rarybera: —Titxiwexe anarŷý rýsýna arirýsýkre waerydŷýna-wana. ¹⁵ Tii heka adee kiditeõsinykre hetowowitxiraõ biu-txi. Ibutumy rexihumy rýire inydeereny. Kowa rýsýna inydeereny biywinykre. ¹⁶ Tahe ierydŷýna rexitare. Roire hâwâhâký-ò. Tahe ròhonyre iwese Jesuisi relyyre wese. Tahe ibutumy rexihurenyre anarŷý-ò.

¹⁷ Txiorou Jesuisi nade taerydŷýna waòinatxi reurò-wana. ¹⁸ Tiiboho òworubesesdŷý riroximahâu, Jesuisi rarybere: —Kaiboho wawana teroxitenyteri sohojiô biwawahinykre. ¹⁹ Tahe urihimyò rexiranyre rabedewomy. Tahe widee raryberenyre: —Jiarŷle heka ariwahinykre.

²⁰Tii rirawyònnyre: —Kaiboho, waòinatxi reurò mahädu sohojiõ. Kia mahäduõ orotxu-di wawana rebenymyhõ besero-ki. ²¹Inatyhymy Deuxu Riore Hâbutyhyhyký rakre iwese iritina rŷirewesele. Kobexeheny kowa hâbu heka kidiwahinykre. Tamy iny awire kedeaoolede.

²²Tiiboho riroxireriu, Jesuisi orotxu rimyre, raorore, rexitòenyre, tahe tamyreny riwahinyre. Rarybere: —Ãhâxe, kia heka waumy wese rare.

²³Tahe vîihynamona rimyre, rexitòenyre, tahe tamyreny riwahinyre. Ibutumy ibute bute iribi tuu riörenyre. ²⁴Tamyreny rarybere: —Kia wâhälubu wese rare. Kia hâlubu heka rybe týmyra ywidŷyna hâlubu rare. Kia inyboho kidinohötijuadenykre. Wahälubu heka kedejuxunykre iny rabòrñihiký dee. ²⁵Inatyhymy ararybekre: —Ariôötyhy heka ôtetibederatyrube týmyra ihyy tahe tiutxumybo Deuxu Iòlòna-ki ariôkre.

²⁶Deuxuwimy rawinyrenyreu, tahe rexitarenyre Oliveira bederatòòhòký-ò.

²⁷Jesuisi tamyreny rarybere: —Kaiboho ibutumy wijirumy biwaribenykre. Kia heka iritina rŷire.

Itxeredu tahe rirörenykeki, budoeni rahenykre.

²⁸Tahe rubu-ribi adexixakre, arakre akomy Kalileia-ò. ²⁹Pedro rarybera Jesuisi-ò: —Ibutumy ararikeki, arariötyhy. ³⁰Jesuisi tamy rarybera: —Inatyhymy ararybekre. Wijirumy hâniehâbu inatxi kydyrykreule, kai iny witxira-ò biwatxiönykre inataõ bedemy. ³¹Tahe Pedro rarybera tarurutyhymy: —Aökore, aratxiönyötyhy, ihârele tahe awanale arurukre. Ijõ mahädu tule kia wese rarybera.

³²Tahe roire Kesemani hâwãmy ninadu-ò. Taerydŷyna-ò rarybera: —Biwaradõny bonykre kakile. Kowa-ò arexitòenykre. ³³Tii ridyrenyre Pedro, Txiau, Joaõ-wana. Jesuisi rexiranyre rabedewom yihyy rexitòenyre. ³⁴Tahe tamy rarybera: —Watyytyby heka rabedewom ratxireri rubuhyy-ò. Kaki bonykre bijemys. ³⁵Tahe iko-txi urihimyò rareu, resere. Rexitòenyre: —Waha, adee arexitòenykre. Adee awikeki, kia òraule tiu warôteõna. ³⁶Tii rarybere: —Waha, adee ibutumy isiraõre. Kia bemona inyhe waròbi bitake inihe. Tahe Wadeewi Wadeewi-ki aõkõ watxireri, tahe adeewi-ki. ³⁷Tii rehemynyre tai rahare rôrörenemy roireri. Rarybere Pedro-ò: —Simaõ, Tarôteri aõbo. Bijeötyhy sohoji òramy bededŷynnana. ³⁸Bijebenykre, bexitòenykre, uritere rutaanam yrôteõmykre inatyhymy atyytyby irurudire tahe ade iruruõre. ³⁹Tahe Jesuisi ixityre rare rexitòenyre ixiwesele. ⁴⁰Ròðsereu, ijõ-ki rahare rôrõmy ixiwesele, irururen yautxienymyhõ dori. Tiiboho rierykore idi rirawyònnyrenyre. ⁴¹Tahe ixibile ròðsere tahe rarybere: —Morõbeny bexielehynybeny. Òra iòhoreri. Kia heka Deuxu Riore Hâbutyhyhyký kanawahidŷÿkre òrarudu mahädu-ò. ⁴²Bitýmynybenyke, rokoiren, walòsedŷyü iòhòmy rareri.

⁴³Tii rarybereriu, aowesele Judasi nade. Kia heka waòinatxi reurò mahäduõ rare. Tii-wana doide hâbu mahädu mayrehe-di, òhòtemy debôna. Kia heka hâbu mahädu doide matuari mahädu-ribi, Bede ywina erydŷÿ mahädu-ribi, Deuxu aõmysdŷyü wedu-ribi. ⁴⁴Lòsedu tamyreny juhuu bede

eryna riwahinyre. Kawese heka rarybere: —Kowa heka inyō-ò aruwokre, tii heka hābu rare. Bimybenykre, birarenybenywihihikýkre. ⁴⁵ Judasi rehemynyrenyreu, tahe rarybere: —Wedu, wedu. Tahe tamy ruwore. ⁴⁶ Juda ijo Jesuisi rimyra. ⁴⁷ Kia ijoī mayrehe ritare tahe Deuxu aōmysydýydu wedu deòdu nohōti riorore. ⁴⁸ Tahe Jesuisi dirawonyde: —Kaiboho mayrehe-di tiwaorynyteri wasidu-wesemey aōmy, òhôte-di. ⁴⁹ Jiarý tahe dohodýyna heto-ki watximyhý txuō txuolemy adeereny araerynanywähädenyde. Kowa-ki heka tiwamyölemyhýtenyte. Tahe aōbo iritina-ki rýireri, kia heka kýnyikremy. ⁵⁰ Ibutumy ierydýyna mahādu ririrenyre, rihenryrenyre.

⁵¹ Kia heka hābuō riheludunymyhý tyy tayredile rexityynymy tiiboho ridyrenyre. ⁵² Tii tahe tyy ririre tahe rahenyre tadelemy.

⁵³ Deuxu aōmysydýydu wedu-ò tiiboho Jesuisi ridyre. Bede ywina erydýy mahādu, matuari mahādu-wana ributunyre. ⁵⁴ Pedro riheludunyre irehetyhytyhymy. Rehemynyre Deuxu aōmysydýydu wedu heto-ò. Tai tahe ixítóteenymy heòtywera-ò rorukumyhý heto itxeredu mahādu-wana. ⁵⁵ Deuxu aōmysydýydu mahādu wedu, tule dohodýydu mahādu alobixidu rijemyhýre aōlemy Jesuisi òludu relyymyhýre, Kia òraru-ki rirubunyrenykemy. Rahaôre. ⁵⁶ Sōwemy iny ruimy relyymy rýimyhý. Iruinarený wiribi hitxi hitxilera. ⁵⁷ Ijō mahādu rýimyhýre relyyrehâre ruimy rarybere: ⁵⁸ —Inyboho irybe-ò roholarenymy: Jiarý heka dohodýyna heto ariixawididýynykre kia heka hābu iwidýyna rare. Txu inataō-di ijō ariwinykre iwidýynaweseôre. ⁵⁹ Kia heka aōmybo tuu relyyrenyremy irybe wiribi hitxi hitxire. ⁶⁰ Deuxu aōmysydýydu mahādu rýire inysowetya-txi. Tii Jesuisi rityýraxinyre: —Kai aōbo biwarawyonykre aōmybo relyyrenyreri adee òludumy. ⁶¹ Tii rerawonyölere ixypy tahe Deuxu aōmysydýydu mahādu rityýraxinyre: —Kai aōbo Kristu tate, Deuxu wityhy riore. ⁶² Jesuisi rarybera: —Jiarý heka. Kaiboho betehebenykre

Deuxu Riore Hābutyhyhyký Deuxu rurunaweribi-ò ronyreri. Kaiboho tii betehebenykre Deuxu Riore Hābutyhyhyký biuwetyky-ribi naderi. ⁶³ Deuxu aōmysydýydu wedu ityy riykara idi rarybera: —Aöherekibo ijō alobixidumy iny rururenryreri. ⁶⁴ Kaiboho taholatenyta aōbina binalemy rarybereriò aōmybohe kaiboho tahötinymyhýtenyte. Ibutumy heka tawo riraohörerenyra rubudukremy. ⁶⁵ Tahe ijō ityre rybeximy rarutaara rexiruehetenyre tahe tule rihetenyre. Tahe rarybere: —Mota làhà arahâtenyra. Idi tahe heto itxeredu tule rihetenyre.

⁶⁶ Pedro heka ratximyhý bedeube-ki tahe ijadòma dehemynyde, Deuxu aōmysydýydu deòdu. ⁶⁷ Pedro rexítóteenymyhy heòtywera-ò tahe ijadòma tamy retehere. Tahe rarybera: —Kai tule Jesuisi Nazare ludu-wana atximahâte. ⁶⁸ Tahe tii rexixionyre: —Jiarý reeryõre aōmybo kai tarybeteri. Tahe Pedro hetowo-ribi ròhonyre. ⁶⁹ Ijadòma ixypy ixypy itxeremy rarybere kowa ijoī-ò: —Kowa heka tii mahāduō rare. ⁷⁰ Tahe tii ixypy rexixionyre. Ixybyle kowa ijoī Pedro-ò rarybera: —Inatyhymy kai ijō mahāduôle tate. Kai dori Kalileia mahādu tate. ⁷¹ Tii inatyhyhyrybemy rarybera: —Jiarý reerykõre hābumy tarybetenyteri.

⁷² Tahe hānie hābu ryryra, inatxi hewoludumy. Ta Jesuisi rybe-txi Pedro tōhōti reare. Iwese Jesuisi rarybere: —Inatxi hānie ryrykredi, ihewoludukomy ryrykre, wadee bedexitxiōnykre inataōmy. Pedro tahe iribi rexitareu, rahinyre.

15 ¹Txuu reareu, Deuxu aōmysd̄ȳdu wedu, matuari mahādu, Bede ywina eryd̄ȳ mahādu ibutumy ributunyre. Tahe Jesuisi ritaataare tahe ridyrenyre Pilato-ò. ²Pilato Jesuisi-ò ritý̄raxinyre: —Kai aōbo judeu iōlōtate. Tii rirawyònnyre: —Kai ka tuu tarybeta. ³Deuxu aōmysd̄ȳdu mahādu wedu rarybere Jesuisi aōna aōna awimy aōkō riwinyre. Tahe Jesuisi riwawyònnyōhyylere. ⁴Pilato ixybyle rý̄raxire: —Kai birawyònnyōtyhy aōbo. Kai aōbo taholaeteri aōmybo tiiboho auted-ò raryberenyreri. ⁵Tahe Jesuisi rarybeōhyylere tahe Pilato urile bede riōtiinymyhyre.

⁶Kia heka juhuu iny deòwarixina rare hābu rōteduo ritakemy anarý̄txuu. Aōtxile iny tamy rexitöenyke. ⁷Rōtenawo-ki raremyhy inyō Barabamy ninadu-ki. Tii tahe inywixira aōbinadu mahādu-wana ratximyhy. Kiamy inydinodu òraru-ki aōbina rŷireki, tii iny rirubunyre. ⁸Iny sōwehekýky-ki doide, tahe rexiranyre ixitoedý̄my: iny deòwarixina kōdōhonykre. ⁹Pilato dirawyònnyde: —Adeereny ariolodý̄nykekō aōbo ka judeu iōlō. ¹⁰Tii riryre dori Deuxu aōmysd̄ȳdu mahādu wedu tamy Jesuisi ridyrenyre iwobinanarenay lau.

¹¹ Deuxu aōmysd̄ȳdu wedu inysōwe rixitöedý̄nyre Baraba riolodý̄nykemy.

¹²Pilato ritý̄raxinyre ixybyle: —Aōhebo tahe idi arotý̄nykre. Kaiboho tuu teninimyhýtenye judeu iōlōmy. ¹³Tiiboho rirajuaerenyre: —Bitamadý̄nyke itxeò nihiký-ò. ¹⁴Ta Pilato tamyreny ritý̄raxinyre: —Aōbina taka riwinyre. Aōhe-wana ixityre rirajuaamyhýrenyre: —Bitamadý̄nyke itxeònihiký-ò. ¹⁵Pilato inydee aō riwahinskykemy rōhōtinyra, tai ta Baraba riolodý̄nyre. Idi tahe Jesuisi rihytanymy rahudi, riteónyre itxeònihiký-ò riukörenykremy.

¹⁶Soldado ridyrenyre heto woube-ò. Tai tahe ibutumy soldado ributunyre. ¹⁷Tahe tyssòboreheký-di rityynyrenyre. Tahe ede rataana ritidire ira-ò. ¹⁸Tahe rirybenyrenyre: —Adee nihikýre judeu iōlō. ¹⁹Tahe rihetenyre bòtore-di irati-ò, tahe ityre rarybexinyre tahe rŷire tatiowotimy rityhynykemy. ²⁰Tahe tyssòbore iribi ritara, tahe ityyle tamy ritidira. Inatyhymy ridyrenyre itxeònihiký-ò riukörenykremy.

²¹Kowa-di rekoarenyre hābuō. Simao Sireni inire. Kia heka Alexýdre, Rufu-wana tyby rare. Tii nadē bedero-ribi. Tiiboho tahe riitxydd̄ȳnyre itxeò-di retyykemy.

²²Riwyrenyre bederahy-ò Kòkota ninadu-ò. Kia heka iwixira rybe rare. Kia heka rubu rattybyho wese rare. ²³Tiiboho vīi riurinyre òwòruburu-wana. Tahe tii tuu riōōlera. ²⁴Itxeònihiký-ò raukörenymy rahudi tahe ityy wirarea riatyre, tahe ityy-di rarudeòsanyre tibo iny sohoji sohoji ityy riwykremy. ²⁵Biurasò txu Jesuisi itxeò-ki raukore. ²⁶Iratya-ki tahe ritina rŷire: JUDEU IÒLÒ. Kia heka iny tuu rarybemyhýrenyre. ²⁷Tahe tii-wana inatxi wasidu itxeònihiký-ò riherinanyre, ijō ruruweribi-ò, ijō hyweweribi-ò. ²⁸Tahe rotý̄nyre aōbo Deuxu ritina-ki rŷire wese: Tii ratximyhy òrarudu mahādu-wana. ²⁹Iny reareare

tara riohowimy rarybere aõbina binamy: —Kobe, kai korihe dohodýyna heto biatykemy inataõ txudile tahe ixityre bidiwinykre.³⁰ Kaile inyhe bexitakre itxeõ-ribi.³¹ Iwesehyyle Deuxu aõmysýdýdu wedu, bede ywina erydýy mahâdu-wana widee raryberenyre. Jesuisinimy raujõmorenyreri: —Tii iny witxira ritare, tille tahe rexitaõtyhy.³² Kristu, judeu lõlõ, bodobeheke itxeõ-ribi jiarýboho arobirenkyremy, tai tahe aratyhynyrenkyremy. Tule wasidu tii-wana raukõrenyre itxeõ-ki Jesuisimy raujõmorenyre.

³³ Txutyeu ibutumy bede rurunyre. Tahe roire txu kaõ resemy.³⁴ Kiaule tahe Jesuisi rarybeterenyre: —Elõi, Elõi, lema sabatani. Kia heka iwitxira tybe rare. Kia rare: —WaDeuxu waDeuxu, aõhererekibo kai tiwarite.³⁵ Ijoõ heka tamy roholareu, rarybere: —Tii heka Eliasi-ò ryryreri.³⁶ Hâbuõ reare bexi ritýxinyre vîi jubерere-di idi tahe ritidire tabótorejura-ò. Riwahinyre Jesuisi ritòkemy. Tahe rarybere: —Deinyhe tamy inyhe reketehereny Eliasi kanakremy aõbo inyhe itarasamy.³⁷ Jesuisi ryryre irariemy idi rurure.³⁸ Dohodýyna hetowetyy raykare inatxi weryna tyymy, biu-ribi, bede-ò.³⁹ Soldado dinodu Jesuisiko-txi ratximyhýre. Tahe rurureu, irubumy robire. Tahe rarybere: —Ka heka inatyhymy Deuxu riõre rare.⁴⁰ Tule hâwyj mahâduõ retehemy rýimyhý irehe-ribi, tòwysyreny-ki, Marie Madalena, Marie (Txiause, Jyjese tii rare. Txiau heka Jyje hewoludumy rare.) Salome tule ihýre ijõ-wana.⁴¹ Kia heka Jesuisi Kalileia raremyhýu, tiiboho tahe sõwemy iny-wana doide Jerusalë-ò.

⁴² Txioromyhe dehemynyde. Wirareasanatxu rare. Kia heka sabadotxukokile rare.⁴³ Jyje Arimatea hâwã ludu dohodýdu nihikyõ rare. Tule heka tii riraõmy ratximyhý Deuxu lõlõna. Tii ruberuõlemy rare Pilato-ò Jesuisiumymy ixitõedýymy.⁴⁴ Pilato rabedeõtidyñanyre Jesuisi rurumy roimyhýdi tai ryryre soldado dinodu-ò. Tai Pilato ritýraxinyre, Jesuisi rurumy roimyhýdi.⁴⁵ Soldado rarybereu Jesuisi rurumy roiremy tahe Pilato riteõnyre Jesuisiumy Jyje-ò iwahidýymy,⁴⁶ Jyje ritare itxeõnihiky-ribi tahe ritýtenyre tyjurahák-y-di. Idi tahe ritidirenre mana hâloo wabedewo-ò. Tahe mananihiky-di riijötobonyra.⁴⁷ Marie Madalena, ijõ Marie Jyjese reteherenyre titxibo tii ritidirenreò.

16

¹ Tahe nobiutxu, Marie Madalena, ijõ Marie-wana ihewoludu Marie, Txiause, Salomese-wana rare. Tiiboho lñyrena riõbranyrenyre. Tahe roire Jesuisibymy idi rekoakremy lñyrena-di.² Juhutxu semana bededýñnanau txuu deadeule roire wabede-ò.³ Widee raryberenyre: —Mowexe mana ritakre ijõ-ribi.⁴ Tahe tuu robirenre. Mana nihiky ritam yryire.⁵ Wabede-ò rirõnyrenyre, robirenre weryrbòweselemy ronymyhý ruruweribi-ò. Ityy urahakýmy ronymyhý. Tahe tiiboho bede riõtiinyrenyre ruberurenymy.⁶ Tii tamyreny rarybera: —Uritere breburenymy. Kaiboho aõbo teòrytenya Jesuisi Nazare ludu. Kia itxeõ-ki rurure. Tii aõkõ kaki ratxireri. Rexixara rubu-ribi. Betehebeny inihe tai ritidiraò.⁷ Makre. Marybekre ierydýyna-ò tule Pedro-ò. Tii rakre akorenymy Kalileia-ò kaiboho tuu lobiximy boikre tuu adeereny raryberemy.⁸ Tahe tiiboho rihenryrenyre wylemy wabede-ribi ruberumy. Tiiboho moõ heka rarybeõhylerenyre ruberumyhýrenyi.

⁹ Juhutxu semana bededýýnau Jesuisi rubu-ribi rexixare. Idi tahe juhuu àsitereribile rexitýnnyre Marie Madalena dee. Kia-ribi heka juhuule ritare debò inatxi reurò tyytybybinamy. ¹⁰Tii rare Jesuisi-wana raremyhý mahädu-ò. Tiiboho rabedewomy ratximyhýreny, rahinymyhýreny.

¹¹ Tamyreng relyyreu iwese Jesuisi tamy rexitýnnyre wese Jesuisi irulemy ratximyhýmy tuu robireke, rityhynyölerenyre.

¹² Jesuisi rexixamy rahudi tahe, iwitxiramy rexisýnymy inatxi erydýýna-ò. Tiiboho heka roimyhýreny bedero-ò. ¹³Tahe dòdsede relyyrengre taijoi-ò, tahe tule rityhynyölerenyre.

¹⁴ Tahe waòsohojí reurò erydýýna-ò Jesuisi àsitereribile rexitýnnyre. Tiiboho riroximyhýrenyò rexitýnnyre. Tahe Jesuisi tamyreng rarybera: —Aôherekibo kaiboho iny wamy robira mahädu tetyhynyöteri. ¹⁵Kaiboho boibenyeke ibutumy bede bede-ò Rybewihiký bitýnnykremy. ¹⁶Inyô Rybewihiký rityhynykeki, idi kidisebenyekiki, tii Deuxu ritake. Inyô rityhynyökeki, Deuxu ixi-ribi riteònnykre iòraru-ki. ¹⁷Kia bede eryna ityhydýýdu kidiheludunykre. Tiiboho tyytybybina kiditeònnykre wani-ki. Tule heka tiiboho itýmyra rybe kanarybedenykre.

¹⁸ Hemylala rimyrenyreu, aôhe rotýýnyölere tule rubuna monamy riökeki, rotýýnyölere. Tiiboho tebò ritidirenkyre bina mahädu-ò tahe riteytenykre.

¹⁹ Idi tahe Jesuisi tarybe rahuredi, Deuxu ridyre biu-ò. Tahe ronyre Deuxu ruruweribi-ò. ²⁰Tahe tiiboho roire ibutumy bede bedemy tai bede ritýnnyrenyre. Wanyrý riwiòhenanyrenyre tahe bede eryna-di irybe ixidee rimyrenyre ihelududýýdu mahädu-ò.

Luka

Deuxu Rybe Wihik̄y T̄ymyra, Luka Tyyritid̄ȳdu

1 ¹⁻³Wyla, Teòfilo. Adee heka watyyriti ariwahinykre timybo Kristu rot̄yñyre. Tuu lobixidu mahādu tuu relymyh̄re-ribi, jiar̄y ire ariòbitinytyhykre. Kia heka jiar̄y adee reritinymyh̄re, waiòlò, iwese ibutumy reeryrenyre juhu beded̄yña-ribi. Aõma inatyhymy kia rot̄yñymy rare wahe. ⁴Kia wese wahe. Iwese iny adee relyyre wese, jiar̄y adee arelyyre inatyhymy aõbo rot̄yñyre. ⁵Zacaria heka Deuxu xiwe wahid̄ydu rare, Abia ijoïo wahe. Iriòrese Isabeli tahe tule xiwe wahid̄ydu riokore mahāduõ rare. Kiau heka Herodi judeu bedes̄ iòlòmy raremyh̄, Araõ riokore mahāduõ wahe. ⁶Wiwanale heka awirenyre Deuxuru-ò. Òbitihyy heka ratximyh̄renyre ibutumy Deuxu beded̄yñananako-ò. ⁷Tiiboho iriòreöhyyre. Ihäwy Isabeli heka rasenadunyre, uladu herina dori awiõre. Ihäbu tule ramatuarinyre.

⁸Aõutxumy tahe Zacaria raaõmysd̄yñnymyh̄re aõma templowo-ki. Kiatxu heka iròtenatxumy bede r̄ymyh̄re templowo-ò. Tahe iwo-ki ratximyh̄re. ⁹Hewydysi lñnywi ritoomyhy Deuxu kia deàlanamy, iwese riwinymyh̄rewesehyyle. ¹⁰Iu ahana-ki tahe sôwemy iny rexítòenymyh̄. ¹¹Iu Zacaria xiwena ruruwe-ribi loosõna-ò r̄yireu, hewydysi lñnywi ritoomyhy. Tahe aõwesele ÿjuõ rexítynnyre Zacariako-ò. ¹²Tii tuu robireu heka rexiràomy ruberumy reare. ¹³Ýju rarybere: —Brebûõmykre, Zacaria. Deuxu roholare aixítòed̄yña-ò. Tai heka adee ijyymy rareri. Ahäwy Isabeli rariòrenykre. Kai heka Joaõmy bininikre. ¹⁴Tai kaiboho heka iura heka beysabenyeke sôwemy; ijõ iny tule reysakre iòraru-ki. ¹⁵Tii heka hâbutyhyhk̄my rarekre Deuxu dee tiu heka vîi riõötyhy mona hârihik̄y riõötyhy. Deuxu Tyytybythy. Juaõtykymy ralokre tii reareu. ¹⁶Sôwemy heka aõma Israeli mahādu Deuxu rityhynykre iòraru-ki wahe. ¹⁷Tii heka hâbutyhyhk̄my rarekre Deuxu rybedumy Elia wesemy. Tii heka aõma Deuxu deòd̄yña juhuu rehemynymy reakre ikòlemy iny ywisid̄yñakre rehemynykre juhuu, aõma Deuxu Tyytybythy dehemynyna riijemys tuu rehemynymy rakre. Tii bede ywina riòbitinykre inyy-ki. Tyby

tariore-wana wii riwoxinykremy. Tii heka iny ribedeerynykre aõma õbitimy rÿirakremy. Deuxu luumy rÿirakre aõma ilahireny rÿira wesemy juhuu.

¹⁸Zacaria rarybere ſju-ò: —Jiarÿ ramatuarinryre timykre heka? Hääwy tule rasenadunyre ihärele òsana tukre. ¹⁹Ýju rarybere: —Jiarÿ Gabrieli watxireri, Deuxu deòdutyhy wahe. Tii heka diwateònnyde kaò adee rybemy wahe. ²⁰Kai tetyhynyöhyyteri tai kai marybeökre uladu reakre xiery tahe marybekre. Kaa adee rarybereri dori õbitimy rarybereri warybemynamy ibutumy rÿikre. ²¹Iny riraòmy rÿimyhÿ Zacaria òlona, tahe raroorehenemyhÿ. Iroorehena rieryöhyymyhÿreny. Dòhonydeu ta, rybe-ki rexisiranymy rarybeöhyyre. ²²Tii rehemynyreu tamy rybeöhyykyre rahòra. Idi tebò-di raramynyre urile rybe riwisýnymy rarybeöhyykymyhÿre aõma timybo aõhebo rotýýnryrá heka riòbitinykemy heka rarybeöhyymyhe timyrabo. ²³Tahe taaõmysydÿyna rihudi, taheto-ò ròösere ixypy.

²⁴Idi tahe Isabeli rabòtönyre iruwyre ahädumy bede rijere rexiwòmy. ²⁵Isabeli rarybere: —Deuxu awi heka rare, riwatare waixyruna-ribi. Kuladu wadeke riwahinyreri.

²⁶Ijõ ahädu tahe Deuxu Gabrieli riteònnyre Nazare hääwã-ò Kalileia bede-ò. ²⁷Ýjuõ heka rybe-di ijadòma-ò. Kia ijadòma heka wii ritobinymy rÿireri tybyboho iseboho Jyje-wana roikremy. Jyje heka iòlò Davi kia mahäduõ rare. Ijadòma tahe Marie inire. ²⁸Ýju heka kiamy rarybere: —Beysakre Marie! Inynyrÿ heka awana ratxireri. Bedeöhyykÿ adee kidiwahinykre. Tii aräwowydydynyreri. ²⁹Kia rybe-di tahe Marie rexiraykynyre. Tii rieryömy aõmybo rare. ³⁰Tahe ſju tamy rarybere: —Marie, Brebuõmy! Deuxu teteysanyte. Kai awi heka rare. Tii aõwihiykÿbo adee kidiwahinykre. ³¹Kai heka mariòrekre, uladu heka Jesuisimy raninikre. ³²Tii heka hääbu nihikÿ rarekre. Tii Deuxu riòremy raninikre. Deuxu heka tii iòlòmy risýnykre, iwese Davi alabiehekÿreny ronyre wese, tii ronykre. ³³Tii heka ibutu Ijaò mahädu iòlòmy rarekre. Iòlona heka tiu itueöthy. ³⁴Tai tahe Marie ſju-ò rarybere: —Jikarÿ heka ijadòkòmatyhy watxireri. Timykibohe krabòtönykre. ³⁵Tahe ſju rirawyönyre: —Tyytybytyhy adee kanalokre. Deuxu ruru heka adee kanakre. Tai heka kia uladu Deuxu õbiti riòremy raninikre. ³⁶Nohõti lusaõmy anymy-ribi Isabeli riki bòtökomy rareke-ribi tahe bòtomy ratxireri. Debò sohoji reurò ahädumy iahädu. ³⁷Deuxu dee heka tiu aõ isiraõre. ³⁸Marie rarybera: —Jikarÿ Wahí dekòdu rare. Anomybo tarybeteri ka ibutumy rekyrubunyreri. Wadeke awire. Anowaxina tuukre irybemynamy karotýkÿnykre. Idi ſju rikömy reare.

³⁹Idi ta ii heka Isabeli roramý rare. Zacaria sýmy Judeia bede hääwälò hääwã bede-ki. ⁴⁰Iu Marie rehemynyreu tahe wii rirybenyrenyre: ⁴¹Tiu kia aõbo uladu Isabeli kia-ki iule rexiwatxinyemyhÿ Marie-ò. Isabeli heka týxiykÿle Deuxu Tyytybytyhy-di ratximyhÿ. ⁴²Riajuamy rare deysana-di sôwera: —Kai hääwy ibutu-ribi deysana rarekre. Auladu tule deysana rarekre. ⁴³Anoherekibo Wahíse waroramý naderi. Jikarÿ ano anokõ rare. ⁴⁴Adeke rahokujareku, kuladu wawoku-ki rexilõrelõrenemyhÿ tabedesa-di. Tai tahe Isabeli rÿýraximy ratximyhÿre Deuxu Tyytybytyhy-di. ⁴⁵Kai

bekysabenyke kia tetyhyntyteki. Deuxu rybe dokuri adeke nadé. Iwese tiki raryberewesele ibutumy räikre. ⁴⁶Marie rarybere: —Jikarý wawoku-ribi Wahí rewokuwydynyre. ⁴⁷Wawokuribityhy wadekysarerí Wahí watarasadu dokuri rare. ⁴⁸Ihyky tahe tiki tekòdu-ribi walankonakona-ribi töhöti rosakre. Tahe iny ibutumy hääwyky dekysanamy riwaninikre. ⁴⁹Deuxu dokuri anomydýkýnana wiwihiiký wadeke riwahinyre. Tii tahe ityhy rare.

⁵⁰Tikiemy inydeke ruxetòena riwahinymyhyre iny tamy wowydyna riwahinyrekí.

⁵¹Ixityhy nohötidi mahádu tiki rehure. ⁵²Bede ikòlò sówemy tiki rehure. Tule iny ianokó mahádu Deuxu riwikòhenanymyhyre.

⁵³Rama risamahádu deke rýsýna tiki riwahinyre.

⁵⁴Irybe tahe tiki rityhyntyre anobo tiki inytybyreny deke tiki raryberemy. Tikiboho tahe Deuxu riwikòhenanyre. ⁵⁵Ruxetòena tahe Abraõ deke riwahinyre tule tikiemy iriokore deke riwahinymyhyre.

⁵⁶Marie tahe inataõ ahádu Isabeli-wana riwyra. Idi tahe tasý-ò ròosera.

⁵⁷Bededýnana Isabeli-ò rehemynyre. Iriòre reakremy ratxireri, Iriòre reare.

⁵⁸Isý mahádu heka teysana-ò roholarenyre, iery mahádu tule rabedesarenyre tamy Innyrý raruxetòenyredi, Innyrýreny ruxetòena tamy riwahinyreki.

⁵⁹Tahe debò inataõ txu-di, uladu notyky resynamy bede rýire. Zacaria raninykemyre. ⁶⁰Tai tahe ise rarybere: —Anokore, Joaõmy rarekre. ⁶¹Isý mahádu rarybere: —Joaõmy ninadu taheka ijököhkyre inysýreny-ki. Anoherekibo tuukre? tai tuu raninike wahe. ⁶²Tuu Zacaria-ò rýýraxiren: —Momybo raninykre? ⁶³Tahe Zacaria tababese riòreõ rimyre. Riritinyra kia: —Joaõ heka inikre. Tahe ijõ mahádu ibutumy ribedeòtiidýynyre. ⁶⁴Iu tahe Zacaria rarybere Deuxu riwowydynyre. Tahe ibutumy isý mahádu heka ruberure. ⁶⁵Ibutumy heka tii relyy whole raremyhy Judeia mahádu hääwälõ nihikýmy. ⁶⁶Ibutumy tamy roholaré heka raryberenyre: —Timybo uladu rarekre? Innyrý idi tarukimy iweribikre.

⁶⁷Tahe Deuxu Tyytybytyhy heka Zacariatykymy ralore. Tahe Deuxu aõmydýñnanamyhe relyyre timybo rabededyñnananykremy. Tii rarybere:

⁶⁸—Judeu mahádu Deuxu awi rare. Tii dori taijoi roramý nadé.

⁶⁹Iwiòhedýymy tulemy tarasadu tyhy Tii heka Iòlò Davi mahádu rare.

⁷⁰Deuxu Rybedýdu mahádu kia wesemy tuu raryberenyre.

⁷¹Inydirený òludu mahädurený-ribi riki iny ritarenýkre. Iny-di heka raruxetðerenyre.

⁷²Tahe iny-ribi töhötireny rosaõhykyra. Tahe rarybekre timybo raryberemy inytybyrenymy. ⁷³⁻⁷⁵Tii heka iny ritarenýkemy inydirený ratxireri inyòludurený-ribi. Kia-ò heka rarybere inylabiereny Abraõ-ò. Tai heka rikiwiòhenanyrenyke brebuõlemy. Òbitimy iko-ò rakatxirenhyhykre.

⁷⁶Kai wariõre Deuxu rybedumy mabekre. Kai heka mabekre Deuxuhuký rybemy rybedumy. Kai heka bòhonykrey.

Innyrý-kò iry biywinykremy.

⁷⁷Asŷ mahādu-ò marybekre biu-ò hena kanakremy ihŷre. Deuxu heka tōhōti rosakre iòrarunareny-ribi. ⁷⁸Iny Deuxureny dori inydeereny ruxetöedu rare. Tii heka biu-ò hena ibutu-ò kidiôkre, tarasana wahe.

⁷⁹Kia bede lurumy rŷira mahādu biuloosònamy robikre.

Zacaria rybe tahe rikonananyre. Loosònà ywinary-ò tahe ritŷnynykre.

⁸⁰Ihewo-ribi tahe uladu ratybienyre taumy-di Deuxu tyhydŷýna-ki tule. Tii heka bederahy-ki raremyhŷ. Tiutxumy rexitynynykremy judeu mahādu-ò.

2 ¹Kia mahādu iòlò Augusto inire. Kia heka ibutumy bede-ki inyni rityyritinykemy bede riywinyre. ²Kurina heka Siria bede dinodu rare. ³⁻⁴Jyje heka Nazare hâwâ-ki rasŷnymy raremyhŷ. Tai tahe Kalileia bede-ribi tiiboho roirenkykemy Judeia bede-ò. Iòlò Davi dori tai reare, Belê hâwâ-ki. ⁵Jyje tahe rare, tii dori Davi ijoimy rareki. Marie bòtomy tii ridyre tai ihâwy. ⁶Tahe Belê hâwâ-ò rehemynyre. Tahe herina roxina heto ihoore herina tamyreny. Taihe awaru roxina heto-ò roire. ⁷Tai hâwy ratohouâsenyre. Idi rihetynyre awaru roxina hynaro-ò ritidikemy.

⁸Iu tahe budoeni-di itxeredu mahādu bedero-ki ratximyhŷreny. ⁹Idi tahe ŷjuõ tamy nadé Deuxu-ribi. Deuxu loosònà tamy ritynyre. Ruberurenryre. ¹⁰Ŷju tamy rarybere: —Brebuõmyrenyke. Rybe wihiký-di adee rehemynyreri. Ibutumy iny reysakre ka rybe-di. ¹¹Atarasadu heka ratohouânyra Davi hâwâ-ki, abiu-ò hedu wahe. Tii heka Kristu rare, Inynyrŷreny wahe. ¹²Kaiboho heka awaru roxinaõ-ò inihe bòike itxeremy. Tai heka tohouã roireri tyy-di rarahananymy. ¹³Iule tahe sôwemy ŷju widotyde Deuxu dee rawiunykremy, kiawese rawiunyrenyre riwowydynyrenymy:

¹⁴ —Biu-ki Deuxu loosònà ratxihyyymhŷre.

¹⁵Tahe ŷju ròòserenyre biu-ò. Budoeni-di itxeredu mahādu widee raryberenyre. Wylemy Belê-ò ròkòirenkykemy itxeremy kia aõmydŷýnanamy Deuxu inydee riteòsinyreriò. ¹⁶Tahe roirenkyre idi tahe Marie, Jyje-txi rekoarenryre. Tuu robirenryre. Tahe broreni dòròtòhòhyna-ki uladu roire. ¹⁷Tai tahe budoeni-di itxeredu mahādu timybo ŷju tamy raryberamy, rarybere. ¹⁸Tai tahe ibutumy kia tamy roholaré ribedeòtiinymy rŷire. ¹⁹Marie heka tōhōti itxi reare. Tahe sôwemy raraykywydynanymy ronyre. ²⁰Budoeni-di itxeredu mahādu ròòserenyre rawiunyrenymy Deuxu-ò Deuxumy réalâre ibutu òraru-ki. Iwese ŷju raryberewesetyhle heka ibutumy rŷire.

²¹Iribi tahe txu rŷireu tahe rare Jesuisi notyky orokré. Debò inataõ reurotxu rŷireu Jesuisi notyky raorokremy raywire. Tahe rininirenryre Jesuisimy iwese ŷju rarybere myna.

²²Xiwena rŷikemy bede rŷire Moisesi bede ywidŷýnamyna. Aõutxumy tahe dehemynyde Marie Jyje-wana kia idi riwinyrenykemy. Tahe Jyje ridykemy Jerusalé-ò idi ratxireri. Tai uladu-di roirenkyre Deuxu-ò riteòsinykemy. ²³Kiamy heka Inynyrŷ Ritidŷýna-ki roire.

Weryrykeki, Deuxu dee rawahidŷýkre. Tii uladudelaa weryrykreki.

(Luka 2.16)

24 Iwese tule bótōe inatximy rawahidŷýkre ada bótōerurà inatxi heka xiwenamymy reakre Moisesi bede ywidŷýna myna.

25 Hâbuõ tai ratximyhŷre Simeao inire. Jerusalê hâwâdu wahe. Deuxu rityhynymyhŷre hâbuwi rare. Tii Kristu riraðomyhŷre Deuxu deðdŷýna wahe. Iijoi aôbina bina-ribi tarasadumy Deuxu Tyytybytyhy heka tai ratximyhŷre.

26 Deuxu Tyytyby ihetxiu tamy rarybere: —Kai buruôtyhy Deuxu deðdŷýnamy bobiodi. **27** Iu Jesuisise tyby-wana rehemynyreu Deuxu Tyytybytyhy heka Simeao riteònnyre kowa-ò. **28** Simeao uladu taâxiò-ki rimyre. Tahe Deuxu riwowydynyre: **29-31** —Kiamy heka Wanry Íolò arybe retyhynyre timybo tarybete

wahe. Ibutumy dorihe tewinya. Tahe aôwaxinyhe arurukre.

Abiuðhenamymy heka rabira. Tii ibutu iny tarasadumy rarekre biu-ò hena wahidŷýdu wahe.

32 Kia heka ibutumy iny-ò loosònà tewahinya judeukòdu mahādu-ò.

Tai judeu mahādu tahe wowydynamy tii rarekre.

33 Tai tahe Jyje Marie-wana bede riòtiinyre aõmybo rarybereki. **34** Simeaō tahe Deuxu deysanamy tamyreny rarybere: —Deuxu biu-ò henamy heka kia uladu rare. Sõwemy judeu mahādu tarasadumy rarekre, tule sõwemy tasŷ ituekre. Kia heka Deuxu deòsina rare. Sõwemy heka Jesuisimy rakyararybenynykre.

35 Ibutumy iny rayky-ribi heka ibutumy ritõnynynykre. Bederyry sõwemy bieryke tai aõhökýmy botõyñykre. **36** Tule Deuxu rybe erydõyñaõ rehemynyre. Ana inire. Hääwy rare. Tii heka Fanueli riore rare. Asere mahādusõõ

rare. Tii heka rasenadunymy raremyhý. Ijadõmamy raremyhý heka roire hääbu-wana. Debò inatxi reurò beðoramymy heka tii-wana raremyhý tahe tii rawytesenyre. **37** Tii 84 beðoramymy heka bede idi ryire wytessemy. Tii Deuxu dohodõyña heto-ribi röhönyõhyymy hýre. Tii heka rexitõenymy hýre rumy txumy tabyreõ-di. **38** Tahe tii rehemynyre Deuxu dohodõyña heto-ò. Deuxumy reäläre. Idi Jesuisimy imahādu-ò rarybere tii tarasadumy rarekremy.

39 Iu Marie, Jyje-wana ibutumy bede ywidõynamy ituereu, riòðserenyre tahäwã-ò Nazare-ò. **40** Jesuisi raumynymy hýre beðora beðoramymy. Iruru, ibede eryna sõwemy ijõdire Deuxu dori idi tarukimy hýre.

41 Pascoa worana bedehesi riòlòdõyñyre Jerusalé hääwã-ki. Jesuisi tyby heka iseboho roihymy hýrenyre tamy. **42** Tule Jesuisi waðinatxi reurò beðora-di ridyrenyre tamy. **43** Worana bedehesi rexihureu kidiòkesedenykremy doide. Tahe Jesuisi naride Jerusalékihikýle. Tiiboho rieryrenyõhyyre naridemy. **44-46** Taijoirenwanale ratxirilemy idi röhõtinyrenyra.

Txusohojimy heka bede idi ryidi, rierenyre. Tai rahaõhyrenyra iijesemy diòkesedenyde Jerusalé-ò ixypy. Inataõ txu-di tahe tai nahadenyde, Deuxu dohodõyña hetowo-ki wahe. Tii heka bede erydõydu mahādu-wana ronyre. Roholamy hýrenyre irybe-ò ronymy hýreny. Tule rýraxyimy hýrenyre. **47** Tii heka ibutumy rirawyònymy hýre. Tii dori bede ery nihiký rare. **48** Iseboho tahe bede riòtiinyrenyre tai ronyreki wahe. Ise tamy rarybere: —Waritxõre, anoherekibo kai ikykyreny-ki tanyte. Anoherekibo tuu wadekereny tewinyteri aijesereny-di watxireri. **49** Tahe Jesuisi rirawyònnyre: —Wajjeserenykõmyke. Waha heto-ki watxireri, Waha aõmysdõyñnamy reywinyhyy watxireri. Kia aõbo teeryõhytenyte. **50** Tiiboho rieryrenyõhyre aõmybo Jesuisi rarybereri. **51** Idi tahe dòðsedenyde Nazare-ò. Tahe Jesuisi tyby rybe rityhynyhyymy raremyhý. Tahe Jesuisise kia ibutumy riyrubunyhyymy raremyhý tarayky-ki.

52 Jesuisi tahe raumynyre. Bede erytyhymy relere. Ibutumy he iny iluure. Deuxu wowydyna-di ihýre.

3 ¹ Tiberiò heka waiyre beðoramymy iòlõmy raremyhý. Poncio Pilato heka Judeia bede dinodu. Ijõ heka Herodi inire. Inataõ iny whole heka bede dinodumy raremy. Herodi heka Kalileia bede dinodu. Iseriore, Filipi tahe Itureia bede, Traconite bede-wana dinodu rare. Ijõ iny tahe Lisõnia inire. Tii Abileni bede dinodu rare. ² Anasi, Kaifa-wana heka inatxi hääbu roire. Tiiboho

wiwana xiwena wahidýýdu wedu raremyhý. Kia bedeu heka Joaõ rehemynyre bedero-txi. Tii iny-ò Deuxu rybe tñyndýýdu rare. Zacaria riore rare. ³Tii kia bede ibutumy rybe ritñynyre, Jordaõ beroweramy ibutumy wahe. Kia wesemy rarybere: —Aðararu-ribi böhonyke. Maratisebenyke. Tahe Deuxu aðararu riixãwididýýnykre. ⁴Iwese Isaia ròritidýýre wesemy heka wiji rÿire.

Inyõ heka ryrymyhý bedero-ki.

Kia:

—Inynyrýry bexiywinybenyke. Ryòbitihiký biwinybenyke. Hâloo bitýxinybenyke wimyny bijaranybenyke. Iry iòweòwena ramyhýre heka, biòbitinybenyke.

⁵Iratðoratòkeki, wimyna bijaranybenyke. ⁶Ibutumy iny heka Deuxu biu-ò henamy robirenkyre. ⁷Sòwemy iny nadе riratisebenykremy Joaõ-ò. Tahe tii tamyreny rarybere:

—Kaiboho hemylalaweselemy toite. Deuxu ykarana-ribi bexitabenkye, aõwihihiký.

⁸Uritere kawese ryberenyömykre: —Abraõ dori iny labiereny rare. Tai tahe ibutumy awityhy rare inydeereny.

Jiarý dori adeereny ararybekre: —Deuxudeewikeki, Tii kia manadile iny riwinyke. Abraõ dee ijõ rioreõmy kia manadile riwinyke. ⁹Woma heka òwòruraruti riòròmyhýre. Kia raratomyökeki heka, raðòkre. Heòty-di wòmy ririradýýnymyhýke. ¹⁰Tai tahe iny rÿýraxire Joaõ-ò: —Timybohe rakanxirenykre. ¹¹Tai tahe rarybere: —Inyõ töre inatximy ijödikeki, sohoji iny ijõ-ò riwahinyke. Irýsñadikeki, tule ritxuatxuake ijõkõ mahâdu-ò. ¹²Iny witxiraõ Joaõ-ò rehemynyre. Tiiboho nieru tarasadu mahâdu rare bede dinodu-ò. Tai rÿýraxirenyre: —Timybo aõhebo rokotýýnyrenkyre. ¹³Joaõ rirawyönyre: —Uritere aõnihikýmy itarasarenyömykre. Bede ywidýýna tyyriti myna ta tuukre. ¹⁴Tai tahe soldado tamy rÿýraxire: —Inyboho tahe aõhebo rokotýýnyrenkyre. Joaõ rirawyönyre: —Inyõ biteranyötyhy adee nieru kanakemy. Inieru dori ahõrõ aõkõ rare. Beysake, adinodu-ribi tiwesebo nieru tetamahâte-di. ¹⁵Tahe kia iny mahâdu raraykynre Joaõ-di. Kowa aõbo hâbu Kristu ihýre. ¹⁶Tai heka Joaõ rarybere: —Jiarý heka bedi araratisebenykeri. Ijõ wahewo-ribi kanakre tahe woratyre inihiký rarekre. Tii heka awityhy rare. Jiarý heka raixýruwâhäre iwataana aritake lau. Tii heka akanaratisebenykre Deuxu Tytybythy-di. Heòty-di tule wahe. ¹⁷Iti tebò-ki ratxireri. Maixõmo ruxity hitxina-di wahe. Tii heka ritakre. Maixõmo riyrubunykre ihyna-ò. Iruximityy tahe ritoonykre. Kia heòty heka tiu ruriötyhy. ¹⁸Aõ heka Joaõ rarybere. Sòwemy aõna aõnamy iwesele rarekemy. Dohodýýna wihihiký-di tamyreny rarybera. ¹⁹Bede dinodu Herodi heka taseriore riòrese-wana roire. Aõbina binahakýle riwinyre kia. Tai tahe Joaõ tamy rarybere: —Kia awi aõkõ rare. Ibina heka rare. Sòwemy aõna aõna bina tule tii riwinyre. ²⁰Tai Herodi heka Joaõ mynzymy riteranyre ròtenawo-ki roikemy. ²¹Joaõ ixiwesehyyle rexítymyranymy iny riratisebenyre. Tahe tule iny witxirahe-ki Jesuisi riratisebenyre, Jesuisi rexítódenyreu, biuwetyhy

rarayre. ²² Biuwetyky-ribi tahe Deuxu Tyytybytyhyle dobememy nade bòtòerurà wesemy. Biu-ribi rybeo-ò iny roholare: —Kai heka Wariore tate. Aluure heka jiärý wadeysatyhyre. ²³ Jesuisi 30 beòramy raremy taaõmysýdýyna tyhy ritelenyreu, iny heka Jyje riorelemy röhötinymyhyre. ²⁴ Jyje heka Eli riore rare. Matate, Levi, Maki, Janai, Jyje, ibutumy labieheký Jyje rare. ²⁵ Ijõ tahe Matatias, Amos, Naum, Eslí, Nagai, ²⁶ Maate, Matatias, Semei, Jyje, Joda, ²⁷ Joana, Resa, Zorobabe, Salatieli, Neri, ²⁸ Meki, Adi, Cosã, Elmadaõ, Er, ²⁹ Josue, Eliézer, Jorim, Matate, Levi, ³⁰ Simeaõ, Juda, Jyje, Jona, Eliaki, ³¹ Melea, Mena, Matata, Natã, Davi, ³² Ijese, Obede, Boasi, Sala, Nasaõ. ³³ Aminadabe, Adimim, Arini, Esraõ, Peresi, Juda. ³⁴ Ijaõ, Ijai, Abraõ, Tera, Nakõ, ³⁵ Serui, Raau, Faleki, Eber, Sala, ³⁶ Aina, Arfaxade, Sem, Noe, Lamei, ³⁷ Metusalë, Enoi, Jarete, Maleleel, Aina, ³⁸ Enosi, Sete, Adaõ. Tii tahe Deuxu juhuu riwinyre iriore wese.

4 ¹Bero Jordaõ-ribi Deuxu Tyytybytyhy heka Jesuisi diòsedyñyde Tai heka tule bederò-ò rexiykynra. ²Tahe Satanasi Jesuisi riurihire, 40 txu-di wahe. Aõ heka rirýsýohhyre Jesuisi kia itxumy txu rýireu wahe. Idi tahe sôwemy rama risare. ³Satanasi tamy rarybere: —Kai Deuxu Riòretyhy tate-wana heka, mana bitxiyenkyre hinamy. ⁴Tai Jesuisi dirawhyonyde: —Deuxu Rybe tule kiamy rarybere. —Häbu hewa byre sohojiribile aõkõ irumy rýimyhýre.

⁵Tai Satanasi heka Jesuisi ridyre heto ratyi tyre. Ibutumy hâwâhâký riteösinyre bede bede rýirá. ⁶Tahe Jesuisi-ò rarybere: —Kai biwalâhànanykeki, ibutumy aõna aõna adee ariwahinskyre, ibutumy hâwâhâký dinodumy tule wahe.

⁷Wahõrõ heka rare. Inyõ-ò aõtxile ariwahinskyre. ⁸Idi tahe Jesuisi dirawhyonyde: —Deuxu-ò sohojile walâhâna biwahinskyre. Kiamy Deuxu Rybe rarybere. ⁹Idi Satanasi Jesuisi ridyre Jerusalë hâwâ-ò. Biu-txi tahe rýire, Deuxu dohodýyna heto tyre-ki wahe. Tii narybede, kai Deuxu Riòre tyhy tate wana heka bexiwatxitxinyke inihe karibi hetoratyti-ribi. ¹⁰Ýju riki arayrubunykre wa. Deuxu taÿjuõ bede riywinyre aramykemy. ¹¹Tule kia rarybemyhyre Deuxu Rybe.

Awa riki manaõ riwotõmonyötyhy.

¹²Tahe Jesuisi dirawhyonyde: —Tule Deuxu Rybe rarybere: —Inyõ heka Deuxu uri urihixiöthy. ¹³Rexihure tahe Jesuisi urihixina. Tahe Satanasi heka Jesuisi ririre. ¹⁴Idi tahe Jesuisi ròòsere Kalileia bede-ó. Deuxu Tyytybytyhy ruru tahe tii-wana ratximyhýre. Ibutumy heka kia hâwâ-ki ibededyñana rierymy hýreny. ¹⁵Jesuisi heka dohodýyna heto-ki ròbedeerydýymyhyre. Ibutumy tuu rarybere. Tuu reàlãmy rarybemy rýimyhý. ¹⁶Iribi tahe Jesuisi ròòsere tai raumynyréò, Nazare hâwâ-ò. Sabado txuu tahe dohodýyna heto-ò reamy raremy iwesehyyle. Tii tahe lamamy rýire tyyriti-di rariakremy. ¹⁷Tahe tamy Isaia tyyriti riwahinyreò. Tahe Jesuisi rijjemhyhýre rybeo idi rariakemy. Tai idi rariare:

¹⁸—Wanyrý Tyytybytyhy waki ratxireri. Rybe Týmyra wihiiký inyko arotohodýykremy. Iny aõkõ mahâdu-ò rybe wihiiký ararybekemy riwatare. Tule iny ròtena-ki rýira mahâdu, jiärý ariolodýñykemy. Kiamy heka tamyreny ararybekre. Tule ruetýmyra ariwahinskyre

ruetà mahādu-ò. Iny idi rarŷñymyhyre mahādu-ribi, aritakre idi risinymyhyreki. (Aõna aõnamy risŷnyrenymyhyreki wahe.)

¹⁹Tibedeubo Inynyrýeny taijoi ritakremy ararybekre. ²⁰Idi tasŷ ixypy riwerasenye. Tahe riwahinyre ixypy kia hâbu riyrubunymyhyre. ²¹Tahe Jesuisi ritelenymy rarybera: —Wiji idi rariará heka aõbo tamy ibededŷñanamy roire. Kia aõbo ritidŷña-kí roireri ihetxiu. Kaimy tahe wiji rarybereri, jiary heka tii rare. Tii adeereny tyrity rariará wahe. ²²Tai tahe bede riötintyrenye. Kia tahe aõmybo raryberakí. Tahe widee raryberenyre. Kaa heka Jyje riorele ratxireri. ²³Tahe Jesuisi ixityre tamyreny rarybere: —Aõu kaiboho wamy tarybetenyteri rybeômy, myý manarybeke: Kai bexideytenyke, hâri, ôhotibedu. Kaimy aõbohe wadee manarybebonykemy atxitenyteri:

Iwese Kafanaõ bede-ki tewinyte wese ariwinyrenykemy wadi atxitenyteri, ahâwâ-ki.

²⁴Adeereny inihe tuu ararybekre. Rybe týnydŷýdu heka õmo rityhynyötyhy ihâwâreny-ki. ²⁵⁻²⁶Tahe iwixiramy ararybekre. Ibedeu kia raremyhyú, sôwemy heka rama reamy raremyhy judeu sý mahâdu. Sôwemy wytese mahâdu heka ramamy rurumyhyre. Biu heka roaõhykyre tai inataõ beòra weeremyhy wahe Sareta hâwâ heka Sidõ bede-ki tii rasŷnymyhyre. Tahe Deuxu bede riywinyre Eliasi rakemy iny sohoji wytese-ò, rýsyña riwahinykelemy wahe. ²⁷Eliseu bedeu heka sôwemy tyybinadu rýmyhy. Sohoji inyle riteytenyre. Naamy heka inire. Tii heka Siria bede luduõ rare. ²⁸Kia dohodŷña mahâdu heka ibutumy iu tamy rakyarananyre. ²⁹Rimyrenye heka Jesuisi. Idi retŷhirenyre hâwâlò ratya-ò ridyrenye. Idi rehurenkyemy riwisŷnyrenye. ³⁰Tahe Jesuisi inysôwehekýy-txi ralore. Idi rahenyre. ³¹Iribi tahe Jesuisi rare Kafanaõ-ò, Kalileia bede-ò. Sabado txuõ txuôlemy heka Jesuisi iny ribedeerynmyhyre. ³²Sôwemy heka iny ribedeerynmyhyre mahâdu tamy awimy rýira, irybe dori awireki wahe. ³³Hâbuõ raremyhy dohodŷña hetowo-ki tyytybybinahaký-di tahe taumywo-ki ratximyhy. Tai tahe tii ryryre: ³⁴—Jesuisi, Nazareludu, aõhebohe ijoí bisýnykemy atxiteri? Biwahubenkyre aõbo? Jiarý heka araeryre mobo taté. Kai heka Deuxu deòdu atxiteri. ³⁵Tai tahe Jesuisi tamy rarybere tyytybybina iumywo-ki riyrykemy. Iribi riòlòdŷñytre. Tahe idi rehure iutyde-ò idi iribi ròhonyre. Hâbu aõhe risŷnyöhyyre. ³⁶Ibutumy heka iny ribedeòtiidŷñytre. Iny sohoji sohoji widee rarybere: —Aõrybemy aõwe tii rarybereri? Timybo iny-ribi tyytybybina riteònkye. ³⁷Ibutumy timybo Jesuisi riwinyre, ijyynamy reare.

³⁸Tahe Jesuisi ròhonyre Simaõ heto-ò idi rare. Simaõ riòrelahi webinadumy roire rubuna-di. Tai Jesuisi-ko tuu relyyrenye. ³⁹Tai Jesuisi ibireweribi-ò rare. Tahe irubuna iribi riòlòdŷñytre. Tahe tii ritamadŷñytre. Rýsýnaõ tamy riwahinyre. ⁴⁰Ibutumy iny tawebinadu mahâdu didydenye. Ibutumy Jesuisi riteytenyre tibò iratityre rilidimyhyre. Sôwemy iny tyytybybina-di rýrireri mahâdu riòlòdŷñytre. ⁴¹Iu tahe ryrymy reamy rýmyhy: —Kai Deuxu Riõretthy tate. Tii Jesuisi rierymyhy tii Deuxu deòdu raremy, tyytybybina wahe. Tai Jesuisi tamy rarybere

rybeōkemy. ⁴²T Xu ijiramy Jesuisi rare bedero-txi ixisohojile. Iny sōwemy riijemyh̄y. Itxi rearenyreu, iatysy deramy rekoamyh̄yreny. ⁴³Tai Jesuisi rarybere tamyreney: —Jiar̄y heka Rybewihik̄y T̄ymyra arelyykre iwitxira hāwā Deuxu Ölōna T̄ymyramy arelyykre. Tuu Deuxu diwateōnyde. ⁴⁴Jesuisi ibutumy Judeia mahādu bede bedemy dohodýyna r̄yiraki rotohodýymyh̄re.

5 ¹Jesuisi tahe aho ijà-ki r̄yire Kenesare aho ijà-ki. Iny heka sōwemy Deuxu rybe-ò roholakemy iu r̄yimyh̄y. ²Tii robire hāwōō inatximy roinyimyh̄re. Waxidumy mahādu heka rirahure rià-di risuhöreri. ³Idi tahe rimyre hāwōō. Simaō hāwōō heka rare. Tii tahe ixi-di ritaranyre beroro-ò. Tai tahe tii rexidelenemy relyyre. Kia iny r̄yimyh̄y mahādu heka ribedeerynymy relyymyh̄re. ⁴Rexihure rybe-ribi. Idi tahe Simaō-ò rarybere: —Make wa bera-txi. Rià bitidike. Bimykemy utura. ⁵Tahe Simaō rirawyonyre: —Wanyr̄y, ruu wa wadirenay aōkōhykylemy bedewadirenay rarer, uturamy ho aōkō. Tarybete urenana anakre. Aritidikre heka rià. ⁶Tahe ritidireu tahe, rià utura sōwemy rimyre, kia rautxienyre. Tule riykamyh̄y rià. ⁷Talawò biòwa mahādu-ò ryryre: —Bòdòibedenyeke bidiwawiòhenanybenykemy. Inatxi hāwōō heka r̄yxire. Rityxinyre utura-di. Ihyy berahatxi-ò ijiramy riwisýnymyh̄y ilawòreny. ⁸Simaō tuu robire. Tii Jesuisi ratximyh̄re tahe tatiowomy resere Jesuisiko-txi. Simaō Pedro rarybere: —Wanyr̄y, aribi k̄yny iòhōmy ar̄yiothy. Jiar̄y heka waōrarudimy rare. ⁹Simaōboho bede riòtiinymy rabedewore aōma utura sōwemy tamyreney riwahinyraki wahe. Tii tuu iximy rarybere. ¹⁰Ibutumy tiiboho mahādu ribedeòtiidýynyrenyre Zebedeu riore kia Txiau, Joaō-wana. Jesuisi rarybere Simaō-ò: —Brebuōmyke heka ikonana-ò heka utura bimyōkre. Wadee dori maaomysydýynykre hābu wadee bimykremy. Tamyreney biwatýnynykre. Iwese utura temymyh̄te wese, wadee hābu wiji bimykre waerydýyna mahādumy rarekremy. ¹¹Tahe waxidumy mahādu ibutumy kaa tawaxi tarià iu ririra Jesuisi riheludunykremy.

¹²Ròirenyre rirónyrenyre ibutumy hāwā-ò. Idi tahe hābuō rare ityyjjyhykyle. Hābu Jesuisi robireu tahe resere iko-txi, rexitöenyre: —Wanyr̄y, adeewikeki biwateytenykre. ¹³Jesuisi tamy tebò ritetemy rarybere: —Kohe, arateytenykre. Tii reytemy reare. ¹⁴Tai Jesuisi rarybere tamy: —Inyō-ò tahe ijyyōmykre. Xiwena wahidýydu mahādu-ò make. Tai maxiwekre tuu Moisesi bede riywinyre myna. Xiwenaō heka biwinymy biwahinykre. Moisesi rarybere wese wahe. Iny mahādu-ò heka biteōsinykre. Kia riteōsinykre teytetamy. ¹⁵Tahe ihārele Jesuisi ibutumy rieryre. Sōwemy iny heka wirotyre raholakremy. Ijō nade aōma iwebinaduna ibina-ribi riteyteuykemy. ¹⁶Tahe Jesuisi iribireny aōma rexitöenykremy rexitare.

¹⁷Ijō txuu ròbedeerydýymyh̄y, fariseu mahādu, bede ywina rybe bede erydýyduō-wana ronymyh̄reny. Ibutu hāwā hāwā-ribi dotydenyde wese tahe sōwerenyre, Kalileia bede-ribi Judeia bede-ribi, Jerusalē hāwā-ribi. Deuxu deytena Jesuisi-ki ratximyh̄y. Jesuisi hāwālō-ribi dobephede tii-wana, taerydýyna mahādu-wana wahe. Tahe sōwemy iny iube-ki ributunymy ronymyh̄re. ¹⁸Iny mahāduō heka hābu iumymy manadu kididyenkykemy ratxireri Jesuisiko-ò

ritidirenkyemy. Idi tahe hābu webinadu wahe Jesuisi-ò rakemy bede riywinyre. Inatyhyle riatyhynyre. ¹⁹Inysōwereki tahe tamy rehemynyrenyötyhy. Tai tahe hectoratyti-ò rāowönyre hābu webinadu-di. Iribi tahe ciberesedýñnyde reroti-di. ²⁰Jesuisi robire, rieryre aōma rityhynymy ratxirenryreri. Hābu-ò Jesuisi rarybere: —Wy, aōraru heka raixāwidýñnyra. ²¹Tahe fariseu mahādu he wídee raryberenrye: —Mobo kia hābu ratxireri, timyhe tu kia irybeōna rybe-di. Deuxu-ò kia rybe ibinatyhy rare. Deuxu sohojile òraru-ribi iny riixāwididýñnymyhýre. ²²Tahe Jesuisi rierymyhý timybo rexinohötintymyhýreny. Tai rarybere: —Aōherekibo kia wesemy texiraykynytenyteri. ²³Tibohe irutaõre webinadu-ò rybe: —Aōraruna reixāwididýñnyra ada myimy mariake aōbo. ²⁴Deuxu Riore Hābutyhyhký jiarý rare. Tai waruruna wadee Deuxu Riore òraruna ixāwididýñnamy. Katahe bierybenykre inatyhymy aōbo rarybereri: —Myike, abyre biwymy asý-ò ta mahe. ²⁵Hābu tabyre rimymy tahe aōwesele tasý-ò rare. Deuxu riwowydynymy rare. ²⁶Sōwemy iny ribedeòtiidýñnyrenyre. Riwowydynymy rýimyhý. Tiiboho raryberenrye: —Aōwitxiramy wiji inyboho robirenrya. Tiu juhuu tukõre-ribi wahe robirenrya.

²⁷Iribi tahe nieru bede dinodu nieru mynydumy robire, Levi heka inire. Tii heka raaōmysýdýñnymyhý titxibo nieru tarasana-ki. Jesuisi tamy rarybere: —Manakehe wawana. ²⁸Tahe taaōna ibutumy ririre, idi ihemy rare.

²⁹Levi tahe taheto-ki roxinaõ riòlòdýñnyre Jesuisi dee. Tamy rehemynyre nieru arisidu mahādu, tule fariseu mahādu. Ibutumy iny iarixina mahādu. ³⁰Kia fariseu mahādu kia bederydýñdumy mahādu tyrritirybedýñdu mahādu kie heka aōbina binahylemy rarybereri Jesuisimy. Jesuisi terydýña mahādu-wana kiamy rarybereny: —Aōherekibo kaiboho teroxitenyteri, nieru arixidu-wana, iòrarudu sōwe mahādu-wana. ³¹Jesuisi rirawayònryre: —Iny awimy ratxireri-wana, òhotibedumy reaōmyhýre. Webinadu mahādule ta tuu reamyhýre. ³²Òbiti mahādu-ò aōkõ heka jiarý anade rybemy. Tiibohole heka ixi-txi tōhōti reakemy idi watxireri.

³³Tahe tiiboho Jesuisi-ò rarybere: —Joaõ heludu mahādu roxiōmy txumy rýire. Tule tiiboho rexitõenyrenyre. Sōwemy rexitõenymyhýre fariseu mahādu erydýyna tule. Tahe ajioi tahe riroximyhýrenyre riōmyhýrenyre. ³⁴⁻³⁵Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Häwyymy heridu týmyra ijoí ratxikeki heka tiu itobidýñnana mahādu wahe. Kia heka riroximyhýke. Kia tahe týmyra iribireny ratakreu, iijoi mahādu renarehekre. ³⁶Tyky týmyraõ tiu tykytyby dòbónamy iny ritidiötyhy. Timyki dori wii wiobydýñona. ³⁷Vii týmyra heka tiu aōiròdu tyky watxiwe yla tyby-ò rarareōmyhýre, tukeki ta kia raykakre idi vii urile rejujukre. ³⁸Vii týmyra heka hyna týmyra-ò rararemyhýke. ³⁹Inyō vii tybyhyký riōkeki, itýmyra rexitõenötyhy. Kiamyki rybe. Vií tyby dori itýmyra-ribi awi rare.

6 ¹Judeu elehydýñnymyhýreny txi kia idi rekoarenryre maixõmoho-di. ²Ierydýña mahādu rimyra maixõmo, maixõmo, debò-di riroxitytxiwimyhý riymy idi rare. ³Fariseu mahādu tuu robire. Tamy rýyraxire: —Aōherekibo kia wese tewynyteri. Kiamy heka iwidýñomyke bede ywina rybe rarybemymyhýre

judeu elehydýñymyhyrenytxumy. ³⁻⁴ Jesuisi tamyreny rarybere: —Ihetxiu Davi tamahädu-wany rama risareu, Deuxu dohodýña hetowo-ò rirónyre. Tai Davi xiwena rýsýnale taijoi-wana rirýsýre. Xiwena wahidýðule heka irýsydure, inywixira ta aökö. ⁵ Jesuisi ritýnnyre tamy: —Häbutyhyhyký jiarý rare, Deuxu Riore wahe. Kiata sabado wedu jiarý rare, elehydýñymyhyrenytxu wedu wahe.

⁶ Ixityre ralore dohodýña mahädu heto-ò ròbedeerydýðkemy. Häbuo tai rare tebò rabinamy. ⁷ Tahe fariseu mahädu Jesuisi-ò retehere. Riteyteynkemy kia häbu webinadu judeu elehydýñymyhyrenytxu. Rexiwodohonanyre. Kiatxuu tii riwinyrekeki tahe ribinanyke judeu elehydýñymyhyrenytxu, riwinykeki wahe. ⁸ Jesuisi rierymyhyre aómybo tiiboho raraykynyrenyteri. Jesuisi tamy ryryre, —Aóma häbu debòbina-ò: —Mynyike ini, ityaren-y-txi. ⁹ Tahe fariseu mahädu-ò Jesuisi rarybere: —Arýðraxikre inihe adeereny, awire adee ka häbu debò ariteytenyke sabado txuu. Aðbo adeereny awire sabadotxu widýý. Aöwihihikýwidýýmy aðbo ada aðbina widýýmy. Rubu-ò wahidýý aðbo ada rubu-ribi itarasa aðbo. ¹⁰ Retehere! Ibutu-ò idi häbu-ò rarybere: —Ebò inihe biditeòsinyke. Tiu häbu tebò riteòsinyreu tahe, reyttere. ¹¹ Reburerenyre heka. Timybo Jesuisi risýnyrenykemy rexinohötinyrenyre.

¹² Idi tahe Jesuisi heka hawälöratyy-ò rare ixitòedýýmy Deuxu-ò. Rureherehemy heka tamy rexitòdenemy bede idi ryire. ¹³ Txuijaramy tahe ludu mahädu-ribi waðinatxi reurò taheludutyhy mahädu ritare. Tarybemy rybedumy rininirenryre. ¹⁴ Sohoji ijõ heka, Simaõ inire, Pedromy idi ranire, ijõ tahe Andre rare, iseriore. Idi Txiau, Joaõ, Filipi, Bartolomeu. ¹⁵ Mateu, Tome, Tadeu Txiau, (Kia Txiau heka Afeu riore rare.) Ijõ Simaõ Kana bedeluduõ rare, tasubedeluïdure. ¹⁶ Juda Txiau riore, ijõ Juda Isariõ tahe Jesuisi tyhedýýdu rare. ¹⁷⁻¹⁸ Jesuisi dobehede bedero-ò hawälö-ribi. Tahe sôwemy iny iheludu mahädu tii-wana rýimyhý. Judeia bede mahädu Jerusalë hawã mahädu. Tule Kalileia bede, Tiro hawã, Sidõ hawã mahädu. Tiiboho wii ributunymy hawã mahädu Jesuisi-ò roholakemy idi reytekemy. Kia tai ròteytedýýmyhy. ¹⁹ Ibutumy Jesuisi tyky-ò tamy adereximy risýnymyhyre adeytena iribi ròhònzymyhy.

²⁰ Tamyreny retehere tai ibutumy rierynanyrenyre: —Kaiboho aökörenyre-ki, beysebenyke. Deuxu Ölona dori ahöröreny rare. ²¹ Rama arasarer-wana beysabenkye. Bihydymy dori mabekre. Tule tahinyteri wana beysakre ihewo-ribi. ²²⁻²³ Beysamy butxuenykre, inyõ umy radonykeki tule. Kaiboho dori Deuxu Riore tetyhyntente jiarý tiire, Häbutyhyhyký Riore wahe. Kia mahädu eramy ijira Riore rýikeki beysake. Beysa tyhyki tai. Biu-ki dori aöwihihiký bitakre. Deuxu rybemy rybedu mahädu tule rotýýnyrenyre iòraru-ki. ²⁴ Kobe lâhàxe kaiboho ityhy mahädu abedesanareny dorihe rexihura. ²⁵ Kobe lâhàxe ahàdyreny mahädu, aramasanareny dori rehemynyre. Kobe lâhàxe abedesareny, ahinanareny dori abrunareny rehemynyre. ²⁶ Kobe lâhàxe atyhydýý sôwereny tule dori. Ilabereny rybemy rybedutyhy aökö rityhynyrenyre.

²⁷ Warybe-ò taholatenyteriki inihe ararybekre. Aðolu luumy atxibenyke amykyaradureny-di, awimy idi mabeke. ²⁸ Ibinamy aóma umy rarybekeki

aõbinahaký riwinykeki, tamy bexitðenykre Deuxu-ò. ²⁹Aòsýny-ribi anahatenykeki iyre-ribi iwyòdýýmy tamy bexirahòreke. Inyõ atky riwykeki tule tamy arahana biwahinyke. ³⁰Iwese aõtxiu aõna inyõ adee rexitðenykeki, tamy biwahinyke ixypy iribi iwydykökemy. ³¹Aõbina inyõ adee riwinykökemy atximahäte. Iwese tiu kia aõhökýmy inyõ isýdýýomykre. ³²Kai aluu mahädu sohojile iluuõmyke; òrarudu mahädu dori tuu rýimyhýre. ³³Kai aery mahäduôle tawotðemahäte, timyki Deuxu-ribi aõ atarasaõna. Iny itxýte iehehe mahädu dori widee rawotðemyhýre. ³⁴⁻³⁵Òrarudu mahädu heka widee rihuòtemyhýre. Iribi tahe iwesele ixypy kidiwykemy idi riwisýnymphý. Kai ta buhuòtemyhýke idi tehuòtete ixypy iraròsökomyke. Tukókeki ta Deuxu-ribi aõ atarasaõna. Aòludu luumy atximahäbenyke. Tai Deuxu-ribi aõwiwhiký bitakre. Tai Deuxu wihihý rioremy mabekre. Tii dori inywí-ò inybina-ò awire. ³⁶Awimy kaiboho boibeke, iwese boreny awimy biu-ki ratximyhýre wese. ³⁷Inyõdee kyarakömyke tai Deuxu adee rakyarananyheny. Inyõ taõraruna biixâwididýýnyokeki, Deuxu tahe aõraruna riixâwididýýnyökre. ³⁸Ainytyhyke inyõdee imyna Deuxu adee rainytyhynanyhyykre. Deuxu ibutumy aõwi adee riwahinykre. Tiwesebo tòwahite wesemyna idi Deuxu adee ròwahikre.

³⁹Aõmybo ribedeerynyre ijyyomy relyyre: —Inyõ ruetà heka riwiøhenanyöthyhy iwitzira iny ruetà. Tuukeki heka hâlloo-txi wiwana resekre. ⁴⁰Ierysydýýdu, kia ratyre aõkõ ratximyhý. Kia uladu ratyyritinyre nihikýmy tahe erysydu tiu taerysydýýdu ratyre ratxiómyhýre. ⁴¹⁻⁴²Òwòrukre nihiký aruety-ki roire. Aõherekibo aseriore ruety-ribi òwòru rýnysiõ tarasamy tewisýnteri. Kia heka itxenadýýdu tate. Juhuu òwòrukre aruewo-ribi bitakre. Idi tahe betehemy iruewo-ribi aõsõmo bitakre. ⁴³⁻⁴⁴Òwòru wihihý tiu bederaty binaõ riwahinyöhyymyhýre. Tule òwòru binahaký bederatywimy raratynyömyhýre. Òwòru raerymyhýre iraty-ò itxere rýimyhýreu, beraty-ò retehemy awire ada ibinare aõbo beraty-ò retehemy awire ada ibinare aõbo. Figoraty uvaraty tiu iwitzira òwòru-ribi raheõmyhýre. ⁴⁵Hâbuwi heka aõwimy rotýýnymyhýre iwo-ki tuu rýimyhýremyna. Tule hâbu bina aõbinamy rotýýnymyhý iwomu tuu rýimyhýremyna aõbina bina. Inyõ dori aõmy raraykymyhýremyna rarybemyhýre.

⁴⁶Kai rarybere boholoõkeki aõbo biwinykeki. Uritere wanidýýomy. Wanyrýmy tiwaninimyhýtenyte tahe warybemynamy atxõhyylemyhýtenyte. ⁴⁷Tiwese hâbu warybe riywinyre wese adee ararybekre. Tiu heka ariteõsinykre. ⁴⁸⁻⁴⁹Hâbuõmy akorený arelyykre. Tii warybe-ò roholare idi imynany rotýýnyre. Tii kiata taheto riwinyre manadelemy ria-di. Beòra iheto reseõhyyre manatyre-ki relereki wahe. Ikõmyta warybe-ò roholakõre, kawese

(Luka 6.43-44)

rotýnyre. Taheto uritere sukile riwinyre. Beòrau ta, urile resere. Ikyhynakõreki wahe. Kiamyta rotýnyre warybe tyhydýdu-ò idi ityhydýdukõ-ò.

7 ¹Jesuisi tarybe rahu-di tahe Kafanaõ hãwã-ò rare.

²Tai Roma soldado dinoduõ tai ihýmyhý. Teòduõ tahe binamy irubu iòhomy roimyhý. ³Soldado dinodu Jesuisini-ò roholareu tahe, iòrysy my rarybere. Taita judeu mahãdu kia matuariõ rexitðenyre aõma kididykremy riteytenykremy kia webinadumy roireri. ⁴Tahe Jesuisi nadé juhu be kiamy Jesuisi rarybere: —Ka hãbu heka awi biwiöhenanykre heka. ⁵Ka hãbu heka wajjoi luu nihiký rare ihyyymy ta dohodýyna hetoõ riwinyre wajjoi-ò. ⁶⁻⁷Tai tahe Jesuisi rare tiiboho-wana. Tehemyny sý iòhomy rare. Idi tahe ryrowetyakile Jesuisi-wana wii riöbynyre. Aõma soldado dinodu kia biòwa-ò wahe. Rarybere he aõma soldado dinodu kiamy rarybereri: —Noõmy heka. Ihärele teka awimy rareõle heka bedehe mymyke. Awi tate timy heka anaixiranyöthy dori raixýruwýhýre alau adee ixitòedý-ò aõma dori adee rybe rýikekile aõweseleke wadeòdu kia reytemy reake. ⁸Jiarý dori inydee radýýdu jiarý rare. Aõbo riwinykemy. Kia riwinyre warybemynale kia heka jiarý rare. Wadeòdu-ò rarybewähäraki heka: —Kia biwinybenyke. Riwinymyhýrenyre. Kai tule marybeke, beyteke. Tahe aõwese reytemy reake. Robedeòtiidýýnyre, kia tuu rarybereki wahe. ⁹Jesuisi ròkesereri kia rarybemyhýò wahe: —Jiarý ka tiu judeu mahãduy-ki. Hâbuõmy rabiõ watyhydýýnamy. Rabireri riwatyhynyreri rabireri. ¹⁰Soldado dinodu deòdu ròokesereri. Ixyby reytereri idi ronyre.

¹¹Jesuisi rare terydýyna mahãdu-di ijõ hãwã-ò. Naï hãwã-ò heka rare. Kiemy rahyymy heka rahyyre. Sowemy iny iheki rare. ¹²Hãwã ijõ-ki rehemynyreu tahe kia ibutumyle rehemynyre. Sowemy iny rubudu rareò wabede-ò. Weryrybò rurure. Ise, wytese, heka iriore sohojihylere. Iny sowemy heka riheludunyre tahí-di taibru-di. ¹³Tai Jesuisi tuu robireu, idi rexiwòtenymy kamy rarybere: —Ibrukõmyke! ¹⁴Jesuisi debò ritidire caixaõ-ò. Iu idi itxyydu ruhurenyre. Idi tahe rarybere: —Weryrybò, bexixake wahe. ¹⁵Weryrybò rexixamy reamy ronyre. Idi rarybere. Tai tahe Jesuisi ise-ò riwhinyre. ¹⁶Ibutumy tasý mahãdu ribedeòtiidýýdunyre. Tai tahe Deuxu riwowydynymyhýreny: —Ebe, aõherewe, Rybedu nihiký kýnyhe witxijumy inydeereny rehemynyre. ¹⁷Kia taheka bede bede hãwãmy Jesuisini reare.

¹⁸Joaõ heludu mahãdu ibutumy tuu relyre iko. ¹⁹Inatxinarený Joaõ riteónyre Jesuisi dýýraximy kamy wahe: —Kaiwe nodu aõbo tate, ada txiõ aõbo ini nodutyhy ariraõrenykre? ²⁰Idi Jesuisi-ò ròirenyre tuu itýýraxidýýmy; —Kai we nodutyhy tate? Ta txio aõbo ini ijõ ariraõrenykre? ²¹(Iu ta Jesuisi yla aõkõ webinadu, binanamy binana mahãdu riteytenyra, tyytybybinamy ykydu mahãdu, iruetà mahãdu sowemy tule.) ²²Irahú-di ta Jesuisi rarybere Joaõ ijoi-ò: —Bòõsebenyke. Ibutumy kamy tabitenyta taholatenyta Joaõko-ò tuu belyybenyke: —Iny ruetà bina mahãdu retehererimy, Iny rutiaiare mahãdu rariarerimy, tyybinamy binana mahãdu reytererimy, iny nohõtity mahãdu roholarerimy. Iny

rubu mahādu heka rubu-ribi rexixarerimy, urimynodu mahādu heka Rybewihiký Týmyra-ò roholarerimy. ²³Iny bedesa heka rare, warybe tyhydýýdu mahādu.

²⁴Joaõ heludu mahādu iribi röhonyreu tahe Jesuisi rarybere Joaõ bededýýnanamy: —Aõmybo wahe Joaõ-di töhötintytenye aõmy tubedi nohötintyrenyre tamy itxerena bederahy töitenyteki wahe. Otxirarade wese yhy-ki idi tahötintytenye. ²⁵Aõma hâbu urimynodutyhy aõbo tahötintytenyteri. Hâbu tyywihihikýdiremy tahe tahötintytenye. Iwese iõlõ taheto wihihiký-ki ratximyhýre wesemy aõbo tahötintytenyteri. ²⁶Wadee manarybeke aõbo betehekemy tahötintytenyteri. Deuxu rybeduõmy aõbo tahötintytenye. Inatyhy tii rare. Kia ratyre heka tii rare. ²⁷Aõma dori tyyriti-ki rarybemyhýre:

—Tii heka wakoki kadehemynkemy ratximyhýre, tamy relyykemy, ryõ riywinyemyhýre.

²⁸Inatyhy kaa rare. Tie heka ibutu hâbu ratyre ratximyhýre. Ihârele tahe inyõ Deuxu Iõlõna-ki ratxiukeki heka iratyre ratximyhýre. ²⁹Tahe nieru butudýýdu mahādu kia-ò roholare. Tule sôwemy iny kia-ò roholare.

Tiiboho Deuxu bede ywina tyhydýýdu mahādu roire. Tule Joaõ Sebedýýna mahādu roire. ³⁰Fariseu mahādu tahe, bede ywina erydýýdu mahādu tahe Deuxudeewina dera rare. Tai Joaõ-ò ratisebemy roïotyhy. ³¹—Mowesebo heka wijinabòdu mahādu wesemy ratxireri. ³²Uladu mahādu wesemy tiiboho ratxireri. Tiiboho ijõ uladu mahādu-ò ryrymyhýre: —Inyboho rawiunyre, tahe kaiboho teseötyhy. Wobina wiu rawiunyre tahe kaiboho tahinyötyhy. ³³Joaõ Sebedýýdu renareherenyõmy rÿire, vîi riõore. Ihâre tahe kaiboho tarybete: —Tii tyytybybina-di ihýre. ³⁴Hâbutyhyhyký jiarý rare, Deuxu Riore wahe. Jiarý reroximyhýre tule reõomyhýre. Tai tahe tarybemahâte jiarý wabyre nihikýlemey wamomohõkýremey. Jiarý riki òrarudu liinatyhy heka jiarý rare, nieru tarasadu liina wahe. ³⁵Ihâre tahe aõikõkõlemy heka taraykynymyhýtenye ihâre taheka òbitilemy ixi-di tahötintymahâtenye.

³⁶Fariseu mahāduõ heka Jesuisi ritobinyre taheto-ò roximy. Jesuisi tahe rare idi ronyre roximy. ³⁷Kia hâwâ-ki tahe hâwyoy rasñyre, wydena wahe. Tii heka Fariseu heto-ki riroxirerimy roholareu, tii tule rare. Tahe hyna òwyhyký rimyre. Alabastro aderõnahynani rare. ³⁸Hâwyoy tahe Jesuisi hewomy ronyre, iõhomy. Tahe aderõna ritxiwire iwatyre. Tule iwa-ki ruworuwõmy ratximyhý irube-di iwa risuhòra idi irade-di rabunyre. ³⁹Fariseu kiamy robireu, ixideele rarybera: —Kia hâbu Deuxu rybeduõ aõkõ rare. Tuukeki tii hâwyoy rieryke aõhâwybo tii ratxireri. ⁴⁰Jesuisi tahe fariseu-ò rarybere: —Simaõ, adee ararybekemy watxireri. Simaõ tahe rarybere: —Manarybeke Waerydýýdu! ⁴¹Tahe Jesuisi rarybere: —Nieru huòteduõ heka inatxi hâbu-ò nieru riwahinyre. Ijõ 500 rihuòtera, ijõ tahe 50my rihuòtera. ⁴²Idi tahe hâbu inatxi nieruõhyymy rÿire òosemy tanieru tamy. Tai tahe nieru huòtedu riwotõdenyrenyre tahe ritusanyre, wiwana iòwy riixãwididýýnyre. Tibo huòtedu ilàhànadýýdu tyhyre. ⁴³Simaõ dirawyonyde: —Kia òsana 500my rihuòtere. Tahe Jesuisi rarybere: —Inatyhy rare. ⁴⁴Jesuisi tahe hâwyoy, riijemy, tahe Simaõ-ò rarybere:

—Kahāwyy ini bidijke. Jiarŷ nadehemynydeu, tii tarube-di wawa risuhòra. Kai beeō tadiwyôte. Tii tarube-di riawasuhòra. Iu tarade-di riawarabunyra. ⁴⁵ Kai tiwawehityhnanyôte rehemynyrau, tii tahe riwaatyöhymy ratxireri. ⁴⁶ Kai warade-ki òlŷre tetxiwiöta tii tahe aderònâ wawatyre-ki ritxiwire. ⁴⁷ Tai tahe adee ararybekre. Tii inatyhymy walure. Taòraruna ixâwidýyna-ki. Inyô iòraruna ibutemy raixâwidýñymyöhyre, tii inatyhymy aôkô taòraruna ixâwidýðu luure. Ijô tahe inatyhyhykylemy taòraruna ixâwididýðumy reamyhŷre. ⁴⁸ Tai Jesuisi hâwyy-ò rarybere: —Aòraruna reixâwididýñytre. ⁴⁹ Tai roxidu mahâdu widee raryberenyre: —Mohâbubo kia rare? Tii òraruna riixâwididýñynerimy. ⁵⁰ Tahe Jesuisi hâwyy-ò rarybere: —Atyhydýñamymy texitarasadýñyte aòraruna sôwe-ribi biu-ò hena tetateri. Mata hîny.

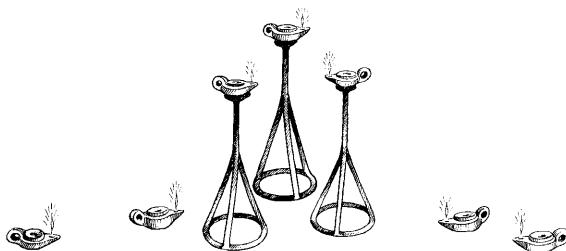
8 ¹Rexideleny raremyhŷ ralôralòmy hâwâ hâwâ ikökõmy reamy rare kia aôma Deuxu Rybewihikŷ Tîmyra rellymy rare. Tai ierdýña mahâdu waðinatxi reuròmy idi ròirenryre. ²Tule hâwyyö tiiboho wana ròirenryre Ijôta Marie Madalena heka rare. Juhuu tahe tytybybinahakŷ-di raremyhŷ. Idi debò inatxi reuròmy tytybybina iribi riòlòdýñytre. ³Ijôta Joana Kusa hâwyy rare. Tii iòlò Herodi heka aômysdýðu heka rare. Tule ijô hâwyyö Susana inire. Idi tule ihona hona Jesuisi tajjoi-wana ibutumy tanierurenry-di riwiòhenyrenymyöhyre.

⁴Idi iny sôwemy titxitribô dirahude kia-ò. Kia mahâdu-ò heka Jesuisi ribedeerynre ijyyomý. ⁵Alòbòrònâ-di dehudu heka ròhonyre taoworu-ò. Alòbòrònâ-di imahâdu ijô ryro-txi resere. Tai heka iny rariamyhŷre alòbòrònâ tyre-ki. Nawii tule tuu riroximyhŷ. ⁶Mana rotysu-txi ijô rejuxunyreri mana rotysu-txi suu dori ibututere tai tahe iraruxiôlemy raumynyre. ⁷Ijô tahe edey-txi resere. Raumynyreu tahe edemy riòhŷtînyre. ⁸Ijô resere suwi-txi. Tai ta raumynyre idi sohoji alòbòrònaty-ribi 100my raratomyre. Jesuisi tamy rarybere: —Kaiboho ôhôtirenydikeki heka inatyhymy warybe-ò boholabenyke.

⁹Tai tahe Jesuisi-ò rŷraxyrenyrenyre: —Aôwe kaa tekewesenanyteri? ¹⁰Jesuisi rirawyònnyre: —Kaiboho heka teerytenye aôbohe wasimy ijyy rare Deuxu dori adeereny ritýnynynyre. Kia tahe rare, Deuxu Iòlònâ aômydýñana wahe. Ijô iny-ò tahe rarybere ijyy-di relyyre.

Tai robikre tahe, rieryötyhyke. Roholarenkyre tahe rieryötyhyke, timybo juhuu Deuxu rybemy rybedu mahâdu rarybere wese.

¹¹Aômybo kia aôijyybo kia rare wahe. Alòbòrònâ heka Deuxu Rybewihikŷ wese rare. ¹²Ryro-txi resere heka ijohnadu wesemy rare. Deuxu ijyy heka resera ede sôwey-ki. Tii heka Deuxu Rybe-ò roholamyhŷre mahâdu wese rare. Idi tahe Satanasi heka ritamyhŷre iwareny-ribi. Tai rityhyrynenykõmy idi biu-ò rahenyökremy. ¹³Ijô tahe manasuô-txi resere heka, kia Deuxu Rybe-ò roholamyhŷre mahâdu wese rare. Rybe-ò juhuu roholamyhŷre deysana-di rityhynyhyhŷre. Kia manatyre resera heka irarutiöhykre. Iny mahâdu wese heka rare. Idi ikyhynakõreki, iwodelòlòtõmoreki urile tatyhydýñna riatomyhŷre. ¹⁴Ijô tahe edesuyky-txi resere heka, kia Deuxu rybe-ò roholamyhŷre, idi iwarekena sôwemy, iaôdelòlòtõmomy, idi ityhyna wahe urile riòhòtînymyhŷre.

(Luka 8.16)

Tai ròwiòhenadýyöhymyhýre Deuxu tyhydýyna-ki. (Kia tahe alòbòrònaõ ede yky-txi resera tahe iny umy witxira wesemy heka rare. Iny umy tyhyna idi ratxireri heka kia wesemy kia ede-txi iny reseremy. Aõma kia inytyhyna ratxireri. Tiu heka ityhydýyna riòlòdýyötyhy. Kia alòbòròna tahe tai heka rokuötyhy.)¹⁵ Kia ijõ alòbòròna suu witxi-txi reserá tasý iwitxira inywesemy rare. Kia ijohonadu aõma rierymyhýre. Irayky-ò ralòmyhýre. Kia iwotyhywo-ò òbitimy ratxirerí tahe, òbitilemy aõ riwinymyhýre. Iwese kia alòbòròna sôwemy ratyy rawahinyre wese tahe tii rare.¹⁶ Ijõ ijyy tahe kiamy roire. Uritere inyõ loosònaõ rideõmykre butxi rawo-txi ada herina rawoo-txi aõbo. Loosòna bidekre bedewiõ-ò. Tai tahe ibutumy bede ritoosònanykre.¹⁷ Aõ heka tai wasimy ratxiöhymyhýre. Aõutxumy dori ibutumy erynamy rarekre.¹⁸ Tahe bexijebenykre ijohona-ò. Kia sôwemy idi rýrirerimy ihýre heka sôwemy rimykre. Kia urihimyò iwo-ki rýrirerí heka iribi ritakre. Idi ibutumy rýrirerí heka iribi ritakre. Urihimyò iribi iny ritakre. Urihimyò iwo-ki rýrirerí heka hulemy iribi ratakre.

¹⁹ Jesuisise, tariòreboho tamy doide. Tii ròbedeerydýymyhýki isirare tamy dehemysý iny sôwe òraru-ki. ²⁰ Tai inyõ Jesuisi-ò rarybere: —Adihe wa aseriore boho hewa ahanakile ratxireri umy robikemy ratxirenryrerí. Adeo rarybekemy. ²¹ Tai Jesuisi rarybere: —Waseriore wa kia Deuxu rybe erydýynaõ rare. Kia tamy roholamynyrele heka rityhynymyhýrele heka nadi wesele rare. Tii-wana iwese waseriore wesele rare.

²² Iribi tahe hâworo rorukurenryreu Jesuisi rarybere: —Ròkòirenry kanawe-ribi ijà-ò. Idi tahe roirenryre. ²³ Jesuisi rôrômy tòru-ki. Idi tahe yhynihiký òbònihiký-wana tamyreny reare. Ruberurenryre tiiboho rýmyrenyke lau. ²⁴ Tai tahe wylemy riixixanyrenyre: —Erydýýdu, Erydýýdu rekekoarenrykre berahatxi-ò. Idi Jesuisi donymy deademy tahe yhy dee rarybere: —Biyryke, Biyrykewa. Yhy ruhumy resere. Òbò tule ruhumy ibutumy riiryre, iny rurukre. ²⁵ —Kaiboho tiwexe ainatyhynarenryre? Tiiboho rabedeòtidýymy ruberumy widee raryberenryre: —Aõhâbuwe kaa rare. Yhyhyký dori òbò dori irybemy reòbyrerí.

²⁶ Kanawé-ribi ijà-ò rehemynyrenyre Kerase bede-ò kalileia aho weribi-ò. ²⁷ Hâbuõ heka tamyreny dobehede hâwâhâký-ribi tamyreny dobehede. Tiiboho riòtyróny hâwâro-ribi iu ta tytybybina-di ratximyhýre hâbu tiu

rexitynyöhyymyhŷre tatyy-di hyymyhŷre. Kiamy wabedekihyyle ratximyhŷre. 28 Jesuisimy robireu tahe bedetxile resere tairy-di ryryre: —Aõhebo biwasŷnykre Jesuisi. Kai Deuxutyhy Riõre atxiteri. Uritere aõhökŷmy wasŷdŷõmykre. 29 Tahe Jesuisi heka tytybybina iribi riõlõdŷnyre. Sõwemy dori riuwinyre hâbu rimymyta. Riuwinyre idi rihure. Tai heka tii uritiere womati reroti-di ritaataamy riijemyhŷre. Ihäre tahe ixi-ribi riõrõmyhŷre. Tai bedero-txi reamyhŷre tytybybinamy rawonymy. 30 Idi tahe Jesuisi rŷýraxire tamy: —Mobo anire? —Sõwemy wanire. Tytybybina sõwemy dori tuu rexikynyreki. 31 Tiiboho raryberenyre: —Uritere bedebinahakŷ-ò wateõdŷýrenyõmykre. Uritere sŷ-ò noõma rarekremy hâlootxi-ò. 32 Iu tahe ixýni juramy riroximyhŷ hâwälõ-ki. Tai tytybybina mahâdu Jesuisi-ò rarybere: —Biwateõnyõke. Kowa ixýnijura-ò biwateõnybenyke aralorenkyremy. Tai Jesuisi rirõtenyrenyre. 33 Iu kia hâbu-ribi tytybybina röhõnyrenyreu tahe ixýniwo-ò ralõreki wahe. Raõlõnyra ijõ-di rejuunyre taraõ wahe. Ibutumy ahorõ-txi rejuunyre. Ibutumy rururenyre berahatximy. 34 Ixýni-di itxeredu mahâdu ibutumy rajiranyra hâwã-ò tule relyyrenyre tuu iny rasñymyhŷre mahâdu-ò. 35 Tai iny dirahude tamy itxeremy. Idi tahe rare Jesuisi-ò. Hâbu robimyhŷrenyre tatyky-di ronymyhŷ ibutumy rexiywinymy Jesuisi-ribi iõhõmy ronyre. Kia iny mahâdu heka sõwemy ruberure rabedeõtiidŷýnomyhŷre. 36 Ibutumy relyyre. Kia tytybybina timybo aõhebo rotýnyremy. 37 Kia Kadara bede ludu kia mahâdu tahe rexitõenyre Jesuisi-ò iribi röhõnykremy, ilau ruberurenyreki wahe. Idi tahe Jesuisi rôkõsere ixybyle reare hâworo-ò. 38 Hâbu tahe rexitõenyre Jesuisi-wana rakremy, kia tytybybina-di iwo-ki ratximyhŷ wahe. Tamy rarybere: 39 —Aõkõre bòkese aheto-ò. Ibutumy belykye aõbo adee Deuxu riwinyremy. Tai ta ibutumy hâwã hâwã-ò relyyre aõhebo Jesuisi risñyremy.

40 Kia iny sõwehekŷ mahâdu heka teysa-di rimyre ridyremyhŷre riraõhyymy ratximyhŷreny. 41 Kia hâbu dohodŷýdu hetowo erydŷýdu tahe nadie Jesuisi-ò. Tii heka dohodŷýnana dinoduõ rare. Ijairu inire Jesuisi-ò sutxi resere: —Mynake wasŷ Jesuisi 42 Jiarŷ wa wariõre sohojile rare waõinatxi reurõmy iwyra. Tii ka rurukremy roireri. Idi ta Jesuisi rare isŷ-ò. Sõwemy iny Jesuisi riheludunyre.

43 Hâwyyõ raremyhŷ heka hâwyy webinadu rare iõhõ Jesuisi rexisñy waõinatxi beõramy heka idi röhõnyre hykyky hâlubu ratxireri. Tiu heka inyõ reteytenyöhyymyhŷre luahidŷýdu, õhotibedu mahâdu he risiranyre. 44 Tai tahe Jesuisi tykysi-ò reare. Tai ta aõwesele reytemy reare. 45 Jesuisi rarybere: —Mowe watxi reare? Ijõ rarybereri: —Erydŷý mahâdu aõkõre, jiarŷboho aõkõre. Pedro rarybere: —Aõheta sõwe iny kaki rŷireri. Timykibo tuu tŷýrayiteri. 46 —Jiarŷ dori reeryre. Mobo watxi rearaulre reytera. 47 Tiihe hâwyy ratxiremyhŷ ramytatamy. Tamy ramytatamy heka tamy rehemynyre. Iõraõ rexibedenyre. Ibutumy iko tuu relyyre. Aõherekibo itxi reriramy. 48 Tai tahe Jesuisi tamy rarybere: —Lerŷ, atyhydŷýna myna teyteta. Ta bexiywinymytahŷny maa! 49 Kie raryberemyhŷwanale tasŷ iny witxiraõle dehemynyde. Kia aõma dohodŷýna wedu heto-ribi dehemynyde. Ijairu-ò rarybere: —Ariõre wa rurura.

Uritere ta òhotibedu-ò ijiraõma ixinamy tii rakre. ⁵⁰ Jesuisi kia-ò roholareu tahe Ijairu-ò rarybere: —Urile bityhybenykre. Breburenymõma tii reytekre. ⁵¹ Tii rehemynyre heto-ò. Jesuisi ralõre iny deramy reare. Tii wana rake lau. Kia uladuse, uladutyby, Pedro, Txiau, Joaõ wana kiale ralõre tamy tiiboho wana. ⁵² Ibutumy rasýbinamyhý Jesuisi rarybere: —Ibryrenyõmyke hewa rurumy aõbo roire, urile rôrõmy roireri. ⁵³ Ibutumy rieryrenyreri tiiboho urile tai idi risinyrenyre rurumy roimyhýki. ⁵⁴ Jesuisi ihäre ta hirari debò-ki rimyre. Tai tahe idi rarybere: —Hirari, bexixamy, bodonyke. ⁵⁵ Ityytyby aõwesele ixityre tamy ralore. Dexixade, donyde. Rýsýna hirari-ò riwahinskykemy Jesuisi rarybere. ⁵⁶ Tai tahe tybyboho sõwemy rabedeòtidýrenyre rabedesarenyre. Jesuisi rarybereri: —Urile wamy ijyyrenykomykre. Aõbo adeereny rewinyramy.

9 ¹ Jesuisi tahe tawaõinatxi reurò taerydýna mahädu ributunyre. Taruru tamy riwahinskyre tyytybybina iny-ribi ritakremy. Tule iny webinadu mahädu riteytenykre. ² Tule rarybere tamyreny: —Kaiboho belyybenykre Deuxu kia Iõlõnamy tule webinadu biteytenybenykre. ³ Aõ awanareny wydryrenyõmykre debõna aõkõ, aõna hyna tule aõkõre. Tule rysýnake aõkõ, nieruke aõkõ. Ainatxityye aõkõkre. ⁴ Hâwã-ki hetoõ-txi malõkeki taille bonykre. Hâwâribihyyle bòhonykreu, kia heto-ribi bexitakre. ⁵ Ibinamy aramyrenykreki, urile bixitakre. Idi òlõna-ki, awa bitótnykre ibinamy tai tahatenytaki. ⁶ Tiiboho ròirenyre hâwã sõmo sõmo-di Rybewihiký Týmyramy relyrenykemy ròirenyre. Tule iny webinadu ibutumy iteyteynrenyre hâwã hâwã-di.

⁷ Idi tahe iõlõ Herodi ibutumy heka aõna aõna rierymy ratximyhý. Tai tii bede ryy rieryöhymy ratximyhý aõbo riwinykre. Roholamyhýre heka iny rybe rybe-ò. Joaõ heka rexixamy ratxireri. ⁸ Ijõ tahe kiamy rarybereri: —Eliasile ratxireri. Ijõ rarybere Deuxu rybemy rybeduõ ratxireri. ⁹ Tai tahe Herodi kiamy rarybereri: —Jiarý heka Joaõra resymy rewhainyre. Mobo ratxireri iwese Joaõ raremy wese he ratxireri. Moobo ta kiamy raholamy watxireri. Tai Herodi tuu robikemy riwisýnymyhý.

¹⁰ Jesuisi eryna iko relyymyhýreny ibutumy aõbo aõhebo rotýñyrenyremy tabededýñana. Jesuisi riõlõnyrenyre ijõ hâwã witxira-ò, Besaida hâwã-ò wahe. ¹¹ Tai iny sõwemy heký rieryôlemy idi ta rieryreu tahe sõwemy ihemy rare roirehe. Jesuisi he ributumy ikole relyyre. Deuxu Iõlõmy relyymyhýre. Tai ròteytedýñymyhý webinadu mahädu. ¹² Aõtxu tahe katxioromy Jesuisi eryna mahädu, waõinatxi reurò mahädu tamy raryberenye: —Bede biywinky ibutumy iny rýireri hâwâõ-ò tarýsýna õbradýymy. Inyboho dori bedero-ki ratxirenryreri. ¹³ Tahe Jesuisi rarybere: —Kaibohole rýsýna biwahinskybenyke. Rirasýnyrenykemy ierydu mahädu diwyónydenye: —Aõheretahaka, iruyre orotxu idi inatxi uturale heka roireri. Aroikemy aõbo wadirený atxiteri rýsýna õbradýymy inysõwe-ò. ¹⁴ Txibo 5000 hâbu sõwemy heka rýimyhý. Jesuisi rarybere: —Bihitxinybenyke 50 iny heka iny bisýnybisýnybenyke. ¹⁵ Tii myna ieryna mahädu rotýñyrenyre. ¹⁶ Idi tahe Jesuisi utura inatxi, orotxu iruyre rimyre. Biu-txi reteheremy rexitõenyre. Deuxu reálare tamy rexitõenymy rireyrenymy riwahinsky taerydýna mahädu-ò. Riwyrenyre

tahe riwahiriwahinyrenymy idi roire. ¹⁷Ibutumy riroxirenre idи rihydyrenre. Ihăre ta waoinatxi reurömy hyna ixby ryximy rauhenyre. Idi ierydÿyna mahădu ixby ributunyre.

¹⁸Jesuisi heka ixisohojile rare ixitòedÿymy. Ierydÿyna mahădu heka irarò-ki ryimyh̄ riijemy rÿimyh̄. Idi tahe tamy nadе tÿyraximy: —Mobojo jiarý raremy wamy raryberenyeri? ¹⁹Tai narybedenyde: —Ijо Joао Sebedÿynamy adireri. Ijо ta Eliasimy adireri. Ijо ta juhuu Deuxu rybedu mahăduömy adireri. ²⁰Jesuisi tamy rarybere: —Adeereny tahe. Mobo jiarý watxireri. Idi Pedro rirawyonyre: —Kai Kristu tate, Deuxu deòdÿyna wahe. ²¹Tahe Jesuisi tamy rarybereri: —Uritere tuu iny-ò ijykökremy. ²²Jiarý Hăbutyhyhyký, Deuxu Riòremy, aôhökymy arotÿnykre. Judeu wedu mahădu, xiwena wahidÿdu wedu mahădu, bede ywina erydÿdu mahădu waderamy reakre. Jiarý arurukre. Inataõna txu-di arexixakre. ²³Idi ibutu-ò rarybere: —Wahemy kanake mahădu urile ixi dee rexijönykre. Txuõ txuõlemy taitxeò rimymy kidiwaheludunykre. ²⁴Waðrary-ki rubudu heka biu-ò hedukre. Tukökeki urile ixinany inatyhymy rurukre. ²⁵Aõmydÿynamy iny ritakeki, tahe taumy riõnonykeki, kia heka aõmy aõkökre. ²⁶Inyõ raixýrukeki warybe lau tule jiarý Hăbutyhyhyký, Deuxu Riòre wahe, tai ilau araixýrukre. Deuxuko-ò ýjuko-ò iu adehemynysýu Deuxu lõlõna-ki wahe. ²⁷Inatyhymy heka adeereny ararybekre. Ijо kaki rare. Deuxu lõlõnamy robikre tarubukötyre

²⁸Tahe debò inataõ txuu rÿidi, Pedro, Txiau, Joао-wana Jesuisi ridyre. Tiiboho sohojile bederatò-ò roire Deuxu-ò rexitòenykemy. ²⁹Jesuisi rexitòenyereriu tii tamyreny rexiwitxiranyre iu rexitòenyreu ityy heka urile rabòtòranyre. Iurahakýmy relere. ³⁰⁻³¹Tahe tamyreny dexitÿnynyde Eliasi, Moisesi-wana tahe rarybemyhýre Jesuisi-wana. Jesuisi rubunamy Jerusalé hâwâ-ki widee rarybemyhýrenyre, kia Deuxu bedeywidÿñana myna. ³²Pedroboho rörörenyeri. Idi tahe rexixarenyre, tiiboho Jesuisi loosònamy robirenre. Eliasi, Moisesi-wana tiiboho tuu robirenre. ³³Ròrieriu, Pedro rarybere Jesuisi-ò: —Wawedu, awityhymy inyhe inyboho kaki ratxirenryeri tahe rikiwinyrenykre inataõ hetomy, ijо adee, ijо Moisesi-ò, ijо Eliasi-ò. Pedro rieryõlemyhýre aõmybo rarybemyhý. ³⁴Tai rarybereu Nonoe dobephede iubòróna bede ritòbonyre. Pedro, Txiau, Joао-wana ruberumyhýrenyremy. ³⁵Tahe ròhönymy reare rybeuni iuribi: —Kia heka Wariòre waluu rare. Kaiboho tamy boholabenyke. ³⁶Tiiboho reteherenyre tahe inyõmy robiolerenyre Jesuisilemy ta robirenre. Tahe rybeõmy rÿirenre. Iu inyõ-ò aõmy raryberenyõre tuu.

³⁷Tai tahe ijо txu ratò-ribi dehemynydeu iny sôwehekýmy Jesuisi-ò ròirenre. ³⁸Inyõ rarybere: —Erydÿdu, wariòre adee redyreri. Beteheke wariòre sohoji-ò. ³⁹Tyytybybina rimymyhýreu tahe riatyre bede-ò. Idi tahe urile txuu riyyidÿñymyhýre. ⁴⁰Aerydÿyna-ò jiarý rarybera tyytybybina riteõnykremy, tahe tiiboho riixãwidÿñyöhyyrenyre. ⁴¹Jesuisi tamyreny rarybere: —Tiwesebededÿñanabo wijinabòdu ityhyõlemy rÿira. Tiwesebededÿñanabo akyreny-ki arijekemy. Wadeu uladu bididyke. ⁴²Tahe didydenyde Jesuisi-ò. Tahe tyytybybina urile riitxýteitxýtenymy resere. Idi tahe urile bede-ki

rexiraòhòòhòremy sutxi resere. Idi rarybexinymy. Rybexi irywomy ròhònymyhy. Jesuisi tahe tytybybina iribi riòlòdýñyre uladu riteyteyre. Idi uladu tyby-ò riwahinyre. ⁴³Ibutumy iny Deuxu aôwidýña-di bede riòtiinyre.

Jesuisi taerydýÿ mahâdu-ò rarybere:

⁴⁴—Boholatyhyki warybe-ò, Deuxu Riore Hâbutyhyhykÿ heka rawahidýÿkre hâbu mahâdubinao-ò. ⁴⁵Tiiboho rierykôlere. Kiamy dori ilaureny riwore. Tahe ruberurenryre týÿraxidýÿki.

⁴⁶Ryro-ki ierydýÿna mahâdu wídee rarybemyhyre: —Mowexe wiratyre ityhykremy. ⁴⁷Jesuisireny rexiraykynymyhyreny rieryre. Idi tahe uladuò rimymy rarybere. Jesuisi uladuò wana ronyrenyra. ⁴⁸Tahe taerydýÿna-ò rarybere: —Moõ uladu ka wese wadee riwiòhenanykeki, riwawiòhenanyre. Moõ riwawiòhenanykeki, tule waha riwiòhenanyre. Mobo deòdumy reakre, tii ibutu ratyrekre.

⁴⁹Joaõ tamy rarybere: —Erydýÿdu, jiaryboho riòlòdýÿnyrerimy tuu rabirenryra inyò tytybybina-di animy rehureriò. Tahe iny mahâdureny aôkô rare. Tahe jiaryboho tamy rejönyrenyre iny inyjoirenryre aôkoki. ⁵⁰Tahe Jesuisi rarybere: —Bijjönybenyôkre. Inyò inymyrenydòdukôkeki, inyweribirenky-ki tii rare.

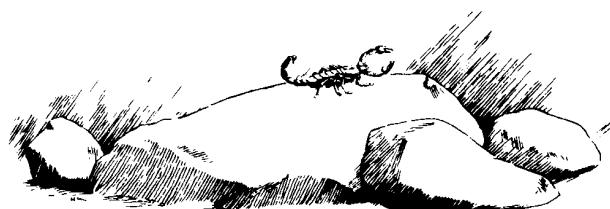
⁵¹Tahe Jesuisi bededýÿnana iixihidu iòhòmy idi biu-ò rakre, tii Jerusalê hâwâ-ò rakremy rexiywinyra. ⁵²Tahe takomy inybute bede riywinyre. Tai itýhinamy rutòmy Samaria hâwâ-ò. ⁵³Tai tahe Jesuisi deramy rekoarenryre Jerusalê-ò ramyhýreki. ⁵⁴Txiau Joaõ-wana kia rierymy tahe narybedenyde: —Wanyrýhýkÿ, adee wikeki heòty biu-ribi ityrereny kedeskemý aritxuhorenkyre risörenykyremy. ⁵⁵Tahe Jesuisi irybereny-ki ibinamy rahare tahe reburemy taò riòðsere iribirenky. ⁵⁶Idi ta iwitzira hâwâ-ò roire.

⁵⁷Tahe Jesuisi taerydýÿna mahâdu-wana roirenryre, hâbuò tamy rarybere: —Ihyymy awana arakre titxibo makre, ahekile arakre. ⁵⁸Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Ijòrò heka ihâloo dire. Nawii týtý dire. Tahe jiary, Deuxu Riore wahetoore, Hâbutyhyhykÿ rare hârele. ⁵⁹Tahe ijõ hâbu-ò rarybere: —Biwaheludunyke. Tahe tii dirawyònnyde: —Wanyrý, Waha heka rurura. Tai tahe juhuu arituunykyre. ⁶⁰Jesuisi rarybere: —Txioinihe, rubu mahâdu wii rituunykyre. Kai tahe makre Deuxu Iòlònamy belyyykyre. ⁶¹Ijõ rarybere: —Wanyrý, araheludunykyre. Urile juhuu wasý mahâdu arawehityhynanykyre. ⁶²Tai Jesuisi dirawyònnyde: —Inyò ritelenykeki, tahe ixypy òðsemey rexinohötinykeki, tii waheludu mahâduómy rareötyhy.

10 ¹Jesuisi 72 hâbu heka ritare inatxi inatximy tako-ò tihâwâhâwâtxibo rakreò bede riywinyre. Kiamy tamyreny rarybere: —Wajjymy rybemy boibenkyre. ²Kiamy heka tamyreny rarybere: —Waaõmysýdýÿna heka inihikÿ-di isirare. Iwese maixõmo iny riòròmyhyre wese heka waaõmysýdýÿna rare. Maixõmo oworu heka inihikÿre, idi aõmysýdýÿdu heka ibutere. Tai oworuwedù-ò aõmysýdýÿdumy bexitònybenykyre, Deuxu-ò wahe. ³Kiaboho heka budoeni wesemy iyreny-ki boibeke. Kia-ribi nohõti losaõmykyre. ⁴⁻⁵Tai heka bexijebenkyre anierurenryre wydyõmy. Aõna aõna renyhynykeõ aôkô

awareny wydyōmy iny-ò ryberenyōmy iny iny-ò ryberenyōmy, rywetyatyamy abededjýna nodjýmy. Inyheto-ò malokreu Deuxu deysanamy birybenybenyke. ⁶Tii adee awirenykre wana heka teysakre kahetoludu. Tai tahe ixibile adee Deuxu deysana ròdosekre adee awiôhyykeki wahe. ⁷⁻⁹Aõma hawâo-ò malô-wana uritere deuròsò deòròsòomy matximahâke. Tai tehemynymy atxiterikile bexijemahâ tetxilemy. Uritere rysyna òta òtaõ autbeò ritidi wana uritere rybeòlòömy. Birysýmy rybeòlemy. Awiòhedjýmy ruruke wana bimymyhý aõbo adee riwahinymyhýre. Iny raaõmysjdýmyhýre heka ròtamyhýre. Kia wese heka biwinymyhýke. Birysýmahâke aõbo adee riwahinymyhýke. Binaõ roiwana biteytenymahâbenyke. Kia wesemy tamy marybeke: —Deuxu Iòlònà heka iòhòmy ihýre. ¹⁰⁻¹¹Hawâo-ò bironykeki, inyô aradyrenyokeki, boibenyeke hawâky-di. Myy marybebenyke tamyreny: —Aõbo wawa-ki hawâ-ki rýireri. Wawa aritòtynykre bryby iribi ròhònykremy. Adeereny ariteòsinykre nohõti ijaranamy tamyreny. Nohõti losarenymy Deuxu Iòlònà adeereny iòhòmy dehemynyde. Tahe kaiboho teramy tekoatenyte. ¹²Aõma ywisidjynatxu heka tiiboho aõhökýmy rotjýnyrenykre. Jesuisi rarybere: —Tiro hawâ Sidô hawâ heka awimy aribirený ròhònykre. ¹³Kobe lâhâxe kai Korasi hawâ, tule Besaida hawâ. Ôhotibe ayreny-ki rýire, kia heka Txiru hawâ, Sidô hawâ tule kire-wana taõ òta òtareny-ribi rexiatyrenyre. Tiiboho tyksausuhukýtyre rexisjnyre bryby-di rexierenyre. ¹⁴⁻¹⁵Ôhotibetxumy heka Deuxu raruxetòenykre Txiru hawâ mahâdu, Sidô hawâ mahâdu! Kaiboho tahe aõkore. Deuxu araruxetòenyökre. Kai Kafanaõ hawâ yludu mahâdu aõbo adeereny rotjýnykre. Biu-ò aõbo bòibenyeke. Aõkõ heka heotybina bede-txi heka boibenyeke. ¹⁶Tahe Jesuisi taerydjýna mahâdu-ò ixuby rarybere: —Inyô aradyrenykre wana tasj-ò. Iwese riwadymyhýre wesele, aradyrenykre. Moo adeereny roholamyhýre iyrubu wadée roholamyhýre. Wana tahe waderalemy reamyhýre. Waderamý reamyhýre tahe tule Waha deramy reamyhýre. Deuxu wateòdýjydu wahe.

¹⁷Tanonanareny-ribi iribi tahe kia erydjýna mahâdu ibutumy dòòsedenyde. Tiiboho heka teysa nihikýmy dòdenyde. Tybybinanahaký heka irybe-ki ròhònyhýre irybereny-ki. Riòlòdýjnymyhýreny wana Jesuisini-di heka ròhònyhýre kiamy Jesuisiko-ò tuu relyrengyre. ¹⁸Tii rarybere tamyreny: —Bexijebenyke jiary dori Satanasmý biu-ribi rabire, biudelaa wesemy

(Luka 10.19)

reseremy tuu rabire. ¹⁹Inatyhy rare waruruke nyderi rewhahinyre. Tai hemylala tyre-ki mariabenkykeki. Tiu inyō ruruōtyhy itytibòrò nihikŷ arawerenykeki, tiu buruōtyhy. Tule kai aoludu rururatyre arururený-di boibekre. ²⁰Ihârele tahe uritere deysarenýkömy atxibenkye ka ruru òraru-ki tytybybina deòdýyna, ruru wahe. Kaiboho dori anirený raritiny my roimyhŷre biu-ki kia ta ateysanarenykre.

²¹Iule tahe Jesuisi reysare heka Deuxu Tytybytyhy iwomy reareu. Kiamy rexítönenyre: —Waha, kai wa biuwedu tate ibutu bede wedu tate. Umy reàlìamy watxireri tamy retönenyre. Wadeysamy watxireri ka aôma dýynana bederaremy nihikŷ iribi tewòmy atxiteriki wahe. Tamy hete iwese iny uladu wesemy rityhynymy hŷre heka. Tai tahe tamy ritýnynymy hŷre. Kia adeewimy tuu rare. ²²Jiarŷ heka ibutumy Waha wadee riwahinyre. Inyō rieryöhyy my hŷre Waha wahe. Waòrarukile tahe iny riery my hŷre. Mobo Waha rare wahe. Waòrarukile dori riery my hŷre. Ijõ aritynnykemy watxireri. Tai tahe tiki tule riery iruru. Taile riery kre. ²³Rexitönenymy rahudi tahe wasimy iwòtemy heka rarybere taerydýyna mahâdu-ò: —Kaiboho heka sôwemy aôwiwihikŷ my tabimyhŷtenyte. Tai kaiboho beysabenkye. ²⁴Ihetxiu heka Deuxu rybedýdu wana kia aomysýnanamy iòlò mahâdu wana. Kaireny aômydýynanamy robikemy risýnyre, tahe aôkôhyyre. Wijile heka tuu robireri aôrareneny-ki. Tule tabitenyteri kaiboho ratximyhŷ inatyhymy aôbo ôbitimy Jesuisi ijyy-ò roholarenykemy tahe aôkôhyyre.

²⁵Moisesi bede ywina rybe-di râire Jesuisi lýráxidýymy. Iwese kai ixiluure wese, iny witxira luuke! Tii tahe Jesuisi rihibidýymy rarybere: —Aôhebo arotýnyke biu-ò arahenykemy. ²⁶Jesuisi dirawyònnyde: —Timybo kýnyhe Moisesi bede ywina tyyriti-ki roimyhŷre? Timybo tuu manarybekre. ²⁷Tii tahe diwyònnyde timybo tyyriti-ki roimyhŷre myna:

—Deuxu adinodurený, ibutumy awo-ribi iluuke, ibutumy arayky-ribi aruruna-ribi, ayky-ribi heka iluuke. Tule ibutumy iny ixiwesemy idi atximahâke.

²⁸Tai tahe Jesuisi tamy rarybere:

—Kai inatyhymy tarybeteri tai inatyhymy mahenykre biu-ò.

²⁹Kia hâbu heka rexíòbitinykemy idi ratxireri. Taita rarybere Jesuisi-ò: —Mobota waeryre? ³⁰Tahe Jesuisi ikô relyyre ijyy my. —Judeu mahâdu hâbu heka ratyinamy hŷ Jerusalé hâwâ-ribi, Ijeriò hâwâ-ò. Iribi tahe kia wasidu mahâdu rimyrenyre. Inieru ibutumy iribi ritarenyre. Ityy hŷre raòhòtere irubudýyle rasiranyre ririre. Tahe ruruôki rýimyhŷ. ³¹Aôma judeu xiwenawahidýduô heka idi rare. Tahe hâbumy robire. Idi hâbu-ribi irehemy rexiemy reare. Tahe týtxi rerikôle rare raty resere. ³²Hâbuô rehemynyre tie-ki dohodýyna wiòhedýduô rare, Levita wahe. Tule ratyresemy ririre. ³³Tahe ijõ nade Samaria bede hâwâ luduô heka rare. Judeu mahâdu heka Samaria mahâdu luuköre. Idi tahe kia judeu mahâdu roimyhŷ. Tahe Samaria mahâdu hâbu sôwemy riruxetòenyre. ³⁴Idi tahe tamy rexítymynymy tahe iwtômona rituahinymy ritaataamym iwtômona. Idi tahe ka hâbu relyymy idi rare. Aôma ijumenta tyre-ò ritidimy. Idi rare rirarehu tahe heto-ò ritidikremy ririkremy ridymy heka idi rare. Rumy heka ritönenyre hykyky idi

bede nadē awimy ris̄nykemy. ³⁵⁻³⁷Rudile heka heto òwy-di iwedu-ò heka nieru riwahinyre riòwynyre inatxi womati nieru. Tamy rarybere: —Biwiòhenanyre idi mabekre addòsekre rirokre. Moma arýnaderenykre Arýnadebenykre heka adiòwynykre addòsekrekwahe. Ka hâbuhe rarybere: —Hâbu bireludu ratxireri. Kia taruxetòdenyreri tiòsinyre waha tieka idi hâbubireludu ratxireri. Wimy raòludumyh̄re hârele taheka riwìohenanyre. Jesuisi tamy rarybereri. —Iwesele biwinykre iweseka hâbu riwinyra weselemy biwinykre. Kai aõhebo botÿtyhy mahake. Iwesele wahe. Jesuisi rÿraxyre: —Mobo hâbu aõtxino biòwa rare? Moto ibireludu wahe? Bede ywina erydu tai rirawyonyre: —Iwiòhedýydu wahe.

³⁸Jesuisi, ijõ mahâdu-wana ròirenryre. Hâwâ-ò riòronyrenyre. Hâwyyo rare Marta inire. Tahe ridyre tasý-ò tai ratxirenkykre. ³⁹Tahe Marta heka iseriore dire. Marie inire. Marie urile ibire-txi ronyra aõbo tarybeke roholakelemy. ⁴⁰Marta heka raelelemy ratxireri. Aõna aõnale rotÿnymyhyre riwinymy taile rare ratximyh̄. Tai tahe nadē Jesuisi-ò rarybere: —Jikarÿ sohojile wa watxireri waseritxore riwawikòhenanykôhykyrer. Kai anobohe kòbitimy tai tahateri. Tamy marybeke riwawikòhenykre. ⁴¹Tai tahe Jesuisi he tamy rarybereri: —Marta, Marta, aõhererekibo kai taelelemy teamy atxiteri? ⁴²Sohoji aõmydýyñale heka awire. Marie awityhy aõmydýyñana ixidee rimyre. Kia moo iribi ritaõtyhy. Riwinymyhy awityhyreki wahe. Tamy rarybeõtyhyo wadee roholarerir. iribi ariòlòdýyñke wahe.

11 ¹Tiutxubo Jesuisi rexitòdenymyhyre, iny rieryôlemyhyre. Jesuisi rexihudi, ijoí rarybera: —Biwaerynanybenykre iwese textitòenyeri wese, Joao tahe taijoi rierynanyre. ²Tai rierynanyre. Kai bexitòenyekeki, kawese marybekre:

—Waha, ani ibutumy tamywimy. Wylemy mynake iny òlòdýyñmy.

³Rÿsña txuõ txuõlemy biwahinybenykre.

⁴Inyòraruna biixâwidinykre, iny iwitxira-dori taòraruna ariixâwidinykre. Waatysesrenyom y òraruna-txi.

⁵Jesuisi heka taerydýyna mahâdu rierynanyre ijyy-di: —Kai arÿsñaõomy bonykeki, abiòwa-ò make ruetya rexitòedýymy rÿsñaõo huòtemy bidiwykemy: —Wy, ahina inataõ wadee bidihuòteke. ⁶Wabiòwa rehemynyreri bedetÿi-ribi. Aõ heka wawahisidýykônare. ⁷Tii òsana myy adee rarybekre: —Wadee ixitòedýyñmyke ruetyahakymy. Arÿiõtyhy waherina-ribi rexiyrubunymy heka râireri. Ibutumy iny heka rôrõmy rÿrireri. Uladu, tule iumy rôrõmy rÿrireri. Wadee ixitòedýyñmyke. ⁸Rexitòenymyhy tai hyhyhy rÿikeki tai ihârele rÿike. Abiòwatòenamy aõkõ kñyhe rÿike. Textitòenyerikile rÿike. ⁹Tai heka adeereny rarybereri. Bexitòenyekeki, biwyke. Bijjeke aõbo teijeteri, tai tahe mahake. Ijòtòbóna bihetenyke tahe adee riraynomy tahe malòke. Tai tahe adeereny rarybera. Ibutumy rexitòenymahâke, tamy riwahinymahâke. Ibutumy iny riijemahâke, tai rahake. Iny rihetenymahâke riraynyke. ¹⁰Tai adeereny rarybere: —Ixitòedýyki iny aõ rimymyhyre. Aõitxe-ki aõtxi ijara rÿimyh̄. Ijò-di ròtemy ijara-ki iny ralòmyhyre. Ijò-di ròtemy ijara-ki, iny ralòmyhyre. ¹¹Uladu tyby-ò uturam y rexitòenyekeki aõbo, hemylalaõ tyby tamy riwahinyke irÿsñamy?

Timyki tuukōna! Kaiboho kiamy aōbo botȳnybenykre? Timyki tuukōna!

¹² Uladuō tyby-ò hāniesimy rexitōenykeki aōbo, itytiborò tamy riōkre. Timyki tuukōna! ¹³ Kaiboho aōbina binahakýdile tahōtīnymahātenyté, aōwihiký aōbohe ariörereny-ò biwahinyke. Boreny aratyre heka bede rieryke, Deuxu wahe. Tamy bexitōenybenykeki, tii Deuxu Tyytybytyhy adeereny riwahinyke.

¹⁴ Ixityre tas̄y hābuō raremyh̄y irybeōmy. Jesuisi taile ratximyh̄y tahe tyytybybina riolödýnyre iribi. Iu tyytybybina iribi rohonyreu tahe, hābu rarybere kia rybeōmy ratximyh̄ré wahe. Tahe iny sōweheký mahādu sōwemy idi rabedeōtiimy rŷire. ¹⁵ Inyō tahe, inysōweheký yluduō tahe kiamy rarybere: —Kia diabo ruru-di, Belisibu ruru-dí heka iribi riolödýnyre. Tii tyytybybina mahādu wedu rare. ¹⁶ Ijō tamy rarybere: —Jesuisi, araeryrenykre inihe aō biditeōsinskyre wadeereny. Inatyhy aruru biuludu ratximyh̄re. Widŷýnaō inihe wadeereny bityñnyke kialemy heka rarybemyh̄yre urile riurihimy tamy aō itxerenamy riwinykelemy. ¹⁷ Jesuisi tahe rierymyh̄y aōmybo raraykynymyh̄reny. Tai heka tamy tuu rarybere: —Kia iny mahādu wiribi hitximy raraykywydynykeki, tii tahe rexihuке itueke, s̄y mahādu tule wahe. ¹⁸ Timybo Satanasiiboho bede widee ribinanymyh̄renyke, awityhymy roirekre. Jiarý araeryrenyrei timybo taraykynytenyteri. Aōma Satanasi ruru-di tyytybybina ariolödýnykemy tarybetenyteri heka reeryrer. ¹⁹ Kia riki ariwinykeki, kaiboho tule wawesele tewinytenyte. Timybo? Mobo awiōhedýydurenry rare? Satanasi aōbo? Kaiboho boibenyeke ixitōedýymy awiōhedýydurenry-ò. ²⁰ Jiarý Deuxu ruru-di ariolödýnykeki, kaiboho bexijebenyeke, Deuxu lōlōna tahe adeereny iōhōra. ²¹ Hābu debureheký tadebōna-di taheto iyrubunykeki, rexityhynymy ronyke. Iaōmydýyna ibutumy iyrubudýynamy rŷike. ²² Tahe ijō kedehemynyke iratyre teburetyhy, tahe iaōmydýyna ibutumy iribi riwyke. ²³ Iny wawana aōkō ratxirerimy ih̄yre, tii heka waribi hitximy ratixmyh̄re. Iny wawana aōkō ratxireri, tii tahe aōtxile ramyh̄yre ixideōna. ²⁴ Jesuisi ijō ijyy relyre: —Iny-ribi tyytybybina rōhōnymyh̄reu, tii heka rake ixitawo-di rake titxibo. Rubumy raruonymy rake. Bedeō-ki rahakeki tahe, rōhōtinyke. Arōosekre, tikibo rarawāhāole. ²⁵ Ixyby kōdōsekeu tahe, is̄y ibutumy, tytymy roike iruxeraō. ²⁶ Idi ixityre ijō rimyke debō inatxi reurò tyytybybinaō. Idi tahe tamy ras̄ynyrenyke. Iratyre tyhy wahe ibina. Iu kia ixisohojimy tyytybybina-di aōmysdýymy raremyh̄yu tahe, ihewo-ribi rimyra tahe iroona-ribi tahe aōnityhymy releke. Ibinatyhymy tamy rare.

²⁷ Iribi tahe hāwȳo ryryre ibutu ijohnamym: —Hāwyky heka aratxurananyre, aratibienyre heka iny bedekōby rare. ²⁸ Tahe Jesuisi rarybere: —Deuxu Rybe tyhydýdumy iratyre wadee awire. Deuxu deysanamymy tamy kanakemy idi watxireri.

²⁹ Idi tahe inysōwetyhymy dehemynyde Jesuisi-ò. Jesuisi kiamy rarybere: —Iny heka kia mahādu ibinatyhymy rŷire aōwihikýle heka riijemymy rŷire. Itxerenaōmy robikre ratxireri tahe itxerena Jonasi-ribi nadelemy tahe robikre. ³⁰ Jonasi heka Ninive hāwā mahādu-ò itxerenaō heka tii rare. Tule jiarý heka Deuxu Riōre Hābutyhyhyký rare wijinabōdu mahādu dee itxerenaō jiarý rare. ³¹ Ibōo mahādu

bede konana-ribi iòlò hāwyy Salomaõ bede eryhykŷ-ò ijōhonamy irehe-ribi nade. Wijinabòdu mahādu taheka naôhyymahāde wadée ijohonamy. Salomaõ ratyre heka jiarŷ watxireri. Ikonana txu tahe ibòò iòlòhāwyy rŷikre rarybekremy. Tii rarybekre: —Añoherekibo Jesuisi deramy teakamahätenye wahe. Timykibobe irybe bedekeryna-kò ijohokuna rŷikömyhŷreki wahe. ³²Ninive hāwā mahādu tule rŷikre rarybekremy iwesele. Jonasi rybe tŷnydŷyna-ki rexirâhirenre. Kaki heka Jonasi ratyre hābuō ratximyhŷre, jiarŷ wahe. Wadee ijohonadu aõkõ heka toite.

³³Moheka loosõnaõ rideõhyymyhŷre herinarawo-txi toosò iwasihikŷmy roosõmyhŷkemy. Tiiemy heka biuõhyy rademyhŷre ibutumy bede ratýnymyhykemy. ³⁴Arue umy dori itýnymy roimyhŷre. Arue awikeki heka ibutumy aumy awikre. Arue ibinakeki tasŷ aumy heka bedelorokile rŷimyhŷkre. ³⁵Awo toosomy ratximyhŷre wana, bexijjemahâke. Aumy biemahâke bedeloro-ki rurunyheny. ³⁶Bedelorohokŷ aumy-ki rŷiõmyhŷre wana, tai tahe boosokre ibutumy titxibo bede-txi mamahâkre wana.

³⁷Jesuisi kiamy rarybereu tahe, fariseu mahāduõ tamy rarybere: —Manake wasŷ-ki rikiroxikremy. Tai tahe Jesuisi rare, ralore, ronyre roximy. ³⁸⁻³⁹Jesuisi ronyreu, tebò risuhòore. Tai tahe idi bede riòtiinyre. Jesuisi rarybere: —Kaiboho fariseu mahādu, ibutumy heka texisuhòsuhòmahätenye. Ebò tesuhòmahâte, aumy ibutumy tesuhòmahätenye. Webòròsityyludu wahe. Kaiboho heka isuhukŷlemy toimyhŷte ibutu aõikökõ-di isumy roimyhŷre aworeny-ki. ⁴⁰Iu heka òbitimy taraykynytenyõhyymahätenye. Deuxu heka iwebrò ludu riwinyre, inatyhy? Tule aworeny, arakyreny wana riwinyre. ⁴¹Iny aõkõ mahādu-ò maruxetõemyhŷbenyke. Tai tahe byranybenykre heka. Ibutumy awo-ki, ahana-ribi tule ryranykre.

⁴²Kobe lâhàxe kaiboho fariseu mahādu. Kaiboho Deuxu dee tewahinymahätenyeke uriõno. Debòwiò aõ tetatenywana heka, sohoji tewahinymahätenye. Tule aõmydŷñareny aoworuoludurenõ tewyteny wana, tule tewahinymahätenye. Kia awire, biwahinymahâbenyke. Urile tahe teerytenyõhyymahätenye Deuxu luuna, Deuxu òbitina. Biwahinymahâbenyke heka Deuxu dee aõmydŷñaõ. Tii tahe awire. Tule nohõti losarenymyke, luuna, òbitina. ⁴³Kobe lâhàxe kaiboho fariseu mahādu. Dohodŷña heto luurený ikoõhòkŷlemy heka torokomahätenye. Kaiboho arybedŷñareny-ki awimy tahamyhŷtenye. ⁴⁴Kaiboho kobe lâhàxe. Wobrona wesemy toite. Iwese iny rubuhâloo tyremy iny rariamyhŷre wese ierykõnamy, kiawesele toite.

⁴⁵Bede ywina bede erydŷýduõ heka tai ratximyhŷ. Tii tahe Jesuisi-ò rarybere: —Erydŷýdu, kai heka aõbinahakŷlemy wamyreny tarybeteri, kia wese rybe-ki. ⁴⁶Inatyhy rare. My tahe Jesuisi risŷnyre: —Inatyhy dori tule bironybenyke aõhökŷmydŷñana. Iny dori adeereny rarybemyhŷre iny rybe bityhynymyhŷbenyke mydŷñana. Iny dori adeereny rarybemyhŷre iny rybe bityhynymyhŷbenyke tahe ihârele tetyhyenyõhyymahätenye. Bede ywina ritidŷýna tewinymahätenye, ihârele tahe tiu heka tetyhyenyõhyymahätenye. ⁴⁷Kobe lâhàxe kaiboho, alahirený, alabiereny wese toite. Iwese tiiboho Deuxu rybedu rirubunyre wese kaiboho toite. ⁴⁸Kaiboho rubudŷýdumy toite. Òbitile

tewinymahātenytelemy ixidee tahōtinymahātenyte. ⁴⁹ Deuxu tahe rarybere umyrenemy wahe: —Tahe jiarŷ aditeònnykre heka Deuxu rybedŷýduō tule Deuxu deòdŷýnaō heka aditeònnykre. Imahāduō birubunybenykre ihona tahe biteònnybenykre. ⁵⁰ Kaiboho heka bede òrarumy boibekre kia rubudŷý òraru erydumy wahe. ⁵¹ Abeli hälubu txiwina tahe xiwena hure rubuna. Idi tule Zacaria hälubu txiwina wahidŷýna bire-ki heka Deuxu hetobire-ki. Kohe, ihure ruburený òraru-ki aõhökýhykýmy biòwynybenykre. ⁵² Kobe làhàxe, kaiboho bede ywina erydŷýdu mahâdu, bedeeryna ijò rayna dinoduboho wahe. Kaiboho tahe terònýomy bede eryny heto-ò. Tule inywitxiraõ tetòenytenyte iròte lau.

⁵³ Jesuisi ròhonyreu, teburemy tiiboho ritýýraxinymyhyre aõna aõnamy. ⁵⁴ Tuu ròtýýraxidŷýmyhyre timykibo rirutaõnyrenykemy.

12 ¹Sowemy iny tahe ributunyre. Ube tahe rýximy ratxireri. Tahe juhuu Jesuisi taerydŷýdu mahâdu-ò rarybere: —Fariseu mahâdu, saduceu mahâdu urina biebenyke. Tiiboho dori ruidu mahâdu roire. ² Wasimy wiji adeereny relyyre. Tiu ta ibutumy ijyynamy rýikre ³Aõbo wasimy wiji taholate heka ibutumy biurasomy ratýnykre. ⁴ Uritere iny lau brebuõmyke. Aumyle tii rirubunykre. Ijõ ibinamy adee aõkõ tii rotýýnykre. ⁵ Iny lau sohojile bubreñomyke. Deuxu lau ta buberukre. Tii dori atyytyby bede bina-ò rahuke ixideewikeki. ⁶ Nawiiõ kaiboho bidymyhýbenyke iòwy riore iny heka riwymyhýrekre. Ibutumy heka Deuxu nawii rieryre sohoji sohojimy. ⁷ Deuxu ara erymy heka aõma arati-ki tiwesebo aradeti rýimyhýre rierymyhyre. Brebuõmyke, aõma Deuxu heka anaerymyhyre nawii sômo ratyre heka rierymyhy. ⁸ Kai marybeke: —Jiarŷ Deuxu retyhynyre dori tahe umy arelyyke Deuxu ýjukomy rarybeke biu-ki wahe, jiarŷ Deuxu Riore Hâbutyhyhyký wahe. ⁹ Iny sôwehekýy-ki riwatxiönykeki tule aritxiönykre jiarŷ Deuxu ýjuko-ò. ¹⁰ Inyõ Deuxu Rioremy aõbina binamy rarybekeki, irybe-ribi nohõtilosa rýikre. Deuxu Tytybytyhymy tahe inyõ ibinabinamy rarybekreki tahe, aõhökýmy rotýýnykre irybe òraru-ki. ¹¹ Aramykeu heka uritere nohõtiõmyke aõmobo marybekremy ywisdidŷýna-ki. Bede heka ariwahinskyre rybedŷýnanau. Rybeõmyke ikotyre. ¹² Kai ixiwanale aõkõre marybeke. Deuxu Tytybytyhy arâwiõhenanymyhyreny.

¹³ Hâbuõ inysôwey-ki tahe Jesuisi-ò rarybere: —Wanyrŷ, Waha rurura. Waseriore tahe ibutumy waha aõna aõna riwyra ixidee sohojile. Tamy marybeke wadee ritxuranykemy. ¹⁴ Jesuisi tamy rarybere: —Hâbu, kia waaõmydŷýna aõkõ rare. Timybo ayreny-ki araywisiidŷýnyke? ¹⁵ Tahe Jesuisi ibutumy iny-ò rarybere: —Warybe-ò bodoholabedenyke. Ixityhyõmy! Arutyhy heka aaõna aõna-ki aõkõ rare aõna aõna sôwerêhâre. ¹⁶ Tahe Jesuisi ijyymy ròkewesenadŷýre: —Hâbutyhy riki ioworu nihikýre. Tahe sôwemy rýsýna ributunyre. ¹⁷⁻¹⁸ Iheto tahe ijare ibutumy ributunykemy. Tahe ixidee rarybere: —Aõhebo arotýýnykre? Waaõnaheto butumy aritxiwikre. Ijõ iribi inihikýmy ariwinskyre. Tai ibutumy waaõwiwi. tamy aridekre. ¹⁹ Tai tahe ibutumy waõwiwi-di areysakre. Arexielehynykre, ariroxikre, ariõkre. Waruhyy areysakre. ²⁰ Deuxu tahe kia hâbu-ò rarybekre:

—Hābu itx̄ytere. Kai wijirulemy burukre. Tai tahe mobo aōna rimykre.

²¹ Jesuisi taijyy rihure rexirybenemy. Kia heka aōhebo rot̄ȳnyre iny ityhy mahādu. Tiiboho dori Deuxuôle ityhymy aōkō ih̄yrenyre.

²² Kia heka Jesuisi taeryd̄ȳna mahādu-ò rarybereri. Uritere nohōtiōlemy ar̄ys̄na tule atyymy, idi matykynkemy. ²³ Aumy heka r̄ys̄na ratyre aōnityhy ratximyh̄re. Aumy heka atyky ratyre aōnimy ratximyh̄re. ²⁴ Nawii-di betehebenyke. Tiiboho heka ioworuōrenyre. Tar̄ys̄na riyrubunyōhyymyh̄renyre. Deuxu heka nawii riyrubunyhyh̄re, ir̄ys̄na tamy riwahinymyh̄re. Kaiboho tahe nawii ratyretypy toite Deuxu dee. ²⁵ Sōwetyhymy maraykywydynanykeki aōbo arumy arirarehemy mariake? Aōkōre! ²⁶ Kia aō iyjare tahe Deuxu-ò. Kia biwinybenyōkeki, aōherekibo ijō aōna aōna nihik̄y-di tahōtinymyhytē?

²⁷ Betehemy inihe noijsa-di. Aōma tiiboho raaōmys̄d̄ȳohyymyh̄renyre. Ihāre tahe iruxerarenyre ityy wihihik̄yrenyre wese. Tyy ixidee riwinyōtyhy Deuxu rityyny wihihik̄y heka tyy wihihik̄y tamy riwahinryeri. Salomaō heka ityynihik̄y rare. Ihāre tahe ityy heka awityhymy aōkō noir̄sō wese. ²⁸ Deuxu heka noijsa rityynymyhyh̄re kia wijilemy idi ih̄yre. Biurasōmy tahe ixāwimy reamyh̄re. Tii heka tyy adee kidiwhahinykre. Tai tii atyyreny. Tai ta ixinohōtiyred̄ȳrenyōmy. Aōherekibo ainatyhyna ibutere? ²⁹ Tahe raykyōmy nohōtiōmy titxiribibo ar̄ys̄na adee kanakredi. ³⁰ Tyhyd̄ȳdukōdu mahādu heka tuure. Intybyreny heka rierymyhyh̄re aōmybo tarumahāte. Ibutumy heka arerymyhyh̄re aōmybo teamyh̄te. ³¹ Tii Deuxu aōmy d̄ȳnana sohojidile maraykynkeki heka tii ibutumy adee riwahinymykre. ³² Brebuōmy ahābenyke wariōreboho. Deuxu lōlōna adee kanakemy, Deuxudeewina wahe. ³³ Aaōna aōna-di bohonybenyke. Iōwy tahe iaōkōdu mahādu-ò biwahinyke. Anieruhyna wihihik̄ydile boibeke. Kaki ibutud̄ȳlemy heka biu-ò bibutunyke. Tai heka judōera aō rir̄oōtyhy tule rararyōtyhy. Tule tai wasidu ralōōtyhy. ³⁴ Tikibo aōwireny r̄yikeki, tai heka araykyreny ratximyh̄re.

³⁵ Ijō tahe Jesuisi rarybere: —Kaiboho bexiywinybenyke, ibutumy aōhebo rot̄ȳnykremy bexiywinyke. Awereysanareny-di atyky beximyke. Aloosōna bitoonyke. ³⁶ Deōdu mahādu wesemy boibenyke. Bexiywinybenyke awedu dehemynyna-ò, tii worana bedehesi-ribi rehemynyremy wahe. Iu rehemynyreu, teōdu mahādu heka ijō riraynyke. ³⁷ Tiiboho riraōrenykeki, deysamy r̄yikre. Iwedu dori reximykre ityky wereysana-di tahe r̄ys̄na teōdu mahādu-ò riwahinymykre. ³⁸ Tii ruwetyakile rehemynykeki, deōdu mahādu reysakre. Tiiboho dori rexiraōmy r̄yimyh̄renyre. ³⁹ Tai heka iny rexiywinymy r̄yimyh̄kemy rybe roimyh̄re awedureny kanakreki. Aōma hābuō kanakeki heka tiu aōma hābuō itxeredumy ronykeki heka, tiu hābuō iribi rawasinyōtyhy. ⁴⁰ Kaiboho tule bexiywinybenyke wadehemynyna txu heka bijemey bonymyh̄benyke.

⁴¹ Tahe Pedro rarybere: —Wanyr̄y, kai wadeerenyle ijyymy telyyte ada ibutumy iny-ò aōbo telyyte? ⁴²⁻⁴⁴ Tahe Jesuisi riwyōnyre: —Aōtxile inyōdee, tibo deōdu taaōmys̄d̄ȳna riwinymyhyh̄re, kia idinodu tai awimy rahamyh̄re tii dori r̄ys̄na òbitimy riōriōmyhyh̄re. Idi tamy aōwiwi riwahinymykre taaōna aōna-di itxeredumy tule ris̄nykrek. ⁴⁵ Tii iwitxiramy rexiraykynkeki tahe, ijō

teòdumy raòhòtemy urile idi risinymy kamy rexirybenymy: —Wawedu dori wiji aòkò rarerikre. ⁴⁶Tai ierykona-di iwedu kedehemynykre. Tuu rierymy iaõmrysýdýyna-ribi ritamy aõhökýmy risýnykre ityhydýdukódu mahádu wese. ⁴⁷Deòdu tawedudeewi rierymyhýre. Tai heka tuu rotýýnyökeki, tii tahe sôwemy aõhökýmy rotýýnykre, òhòtemy wahe, tamy riywinyöreki. ⁴⁸Ijõ deòdu tahe tii iwedudeewimy rieryökeki, tii tahe aõbinamy riwinykeki, tamy tahe urihimyò òhòte tai rýikre. Inyõ sôwemy ityhykeki, sôwemy ijõ iny tamy rexitòdenykre.

⁴⁹Jesuisi ijõ rarybere: —Heòty-di bede ariworonykemy heka jiarý anade. Tii òte raworonykremy idi watxireri. ⁵⁰Jiarý ratisebenaõwesemy aralokre. Arurukre dori. Ele elemy rýlkemy ixi-di watxireri. ⁵¹Kaiboho tahötintye wadehemynyna-di. Ywina adiwydemy wadi tahötintye. Aõkorehe, bede jei jeidýýmy anade iribi widee rahitxihitximy rýikremy. ⁵²Iruyre inysý mahádu heka widee rahitxihitximy rýikre. Inataõ iny iuhe òludumy rýikre. ⁵³Hábu mahádu heka tyby òludumy rarekre. Håwyy tule tadi òludumy rarekre. Iriokorese heka tarìrelahi òludumy rarekre.

⁵⁴Ijõmy Jesuisi rarybere: —Iu biuwetyky biura-ribi ròhonyreu, Kaiboho kia rybemy tarybemahätenyte biu kòdòakre. Inatyhymy biu ròamyhýre. ⁵⁵Tule tarybemahäte. Yhy ibòò-ribi rebonyreu, bede ratòteekre. Inatyhymy tuu ratòteemyhýre. ⁵⁶Itxenadýdu mahádu! Kaiboho kia terymahätenyte bede, biu aõmydýyna tule iwxixira aõmydýnana teerytenykõlemahätenyte, bededýynana konana eryna wahe. ⁵⁷Ijõ Jesuisi rarybere: —Kaibohole teywinyõmyhýtenyte, aõòbitinamy wahe. ⁵⁸Aõòrarumy heka aõludu umy rarybekiki, idi ywisdýýna ube-ò aradykemy ratxireri, tii-wana widee marybeke idi widi bede biòbitinykemy. Aõkokeki, tii aradykre ywisdýýdu-ò idi ròtenawo-ò soldado mahádu araròtenykre. ⁵⁹Tiu heka aõlökomy heka mabrekre. Ibutumy iòwy biòwynyke xiery böhonyke.

13 ¹Tahe inyõ Jesuisi-ò relyyre: —Pilato rybemynamy Kalileia mahádu rururenyre Deuxu-ò raxiwerenyriò. ²Kia ta Jesuisi narybede: —Kaiboho timybo irubureny-di texinohötintytenyteri. Ijõ wiratyre raòrarunanyrenyreki aõbo? ³Ture aõkõ, kaiboho bexirähõbenykeki tule burubenykre irubureny wese. ⁴Iasýse ijõ. Iu Siloe háwã mahádu tyre heka heto rarie resereu 18 iny sôwe rirubunyrenyre. Arãýyraxikre Jerusalé háwã mahádu ratyre raòrarunanyrenyreki aõbo? Aõbo tahötintytenyteri? ⁵Kaiboho bexirähõbenykeki tule burubenykre irubureny wese.

⁶Tahe Jesuisi kaa ijyy-wana rikewesenanyre, Figoratyò wese heka. Tahe Jesuisi kaa ijyy my delyyde: —Hábu oworu-ki figoòò rýimyhýre. Tii iraty dilawijunyde tiubo. Tahe iraty-txi reakõre. ⁷Tahe hábu taoworu-di itxeredu-ò narybede: —Inataõ wyramy relawijunyre tahe aõköhyyra. Urile ta biòròkre. Iraty ihoõreki, awi aõkõ rare. ⁸Tahe oworu-di itxeredu dirawyonyde: —Wawedu, txioini kawyramy idi warukikre, isu ariywinykre. ⁹Aõköhyykreki tahe urile raorokre ijõ wyrau.

¹⁰Judeu mahádu elehyna txuu Jesuisi rotohodýýmyhý judeu mahádu dohodýýna heto-ki. ¹¹Tai ta háwyyõ ratximyhý. Tii 18 beòra webinadumy ratximyhý tyytybybina òraru-ki. Tii iumy rarabunymy rariamyhýre. Ixitadarðý risiranymyhýre. ¹²Jesuisi tuu robireu, tamy narybede: —Håwyy,

kai heka teytemy tate. ¹³Tahe Jesuisi tebòmy rimyre iuleta reytere. Tai tahe hāwy y heka Deuxu riwowydynyre. ¹⁴Dohodýyna heto wedu tahe ibinamy Jesuisi-ki rahare, judeu mahādu elehynatxureki wahe. Takamy inyreny-ò narybede: —Debò sohoji reurò txumy aōmysdýýnamy rýimyhýre iu heka adeytemy ixi-di bòdòimyhýke, judeu mahādu elehynatxu ta aōkôre. ¹⁵Tahe Jesuisi dirawýonyde: —Kai, itxenadýýdu tate uriteremy iximy rybedu. Kaiboho judeu mahādu elehynatxu dori abroreni, aawaru heto-ò toimahâte tuu teesenymahâtenye, tedymahâtemy idi ibemomodýýmy bidybenykremy.

¹⁶Kaa heka Abraõ riore rioreõ heka Satanasi 18 beòramy rimyre. Aõhererekibo ta iribi retaraki sabadotxu ibinamy tahateri. ¹⁷Tahe Jesuisi òludu mahādu raixýrurenyre Jesuisi rybe òraru-ki. Tahe ixý mahādu awityhymy tai rahamyhý òrararu-ki. Ibutumy reysarenyre.

¹⁸⁻¹⁹Tii rarybera: —Deuxu Iòlòna wexe aõwesere. Aõ-ò wexe rikiwesenanyrenykre. Tiwexe ijyy kawesere? Deuxu Iòlòna heka alòbòròna sõmo sõmo wesemy ratximyhýre. Raumynyreu heka òwòru rariewesele relemyhýre. Nawiile tuu rýtñymyhyre kia òwòru-ò.

²⁰Iximityre tamy rarybere: —Aõ ijyy wese heka Deuxu Iòlòna rare. Aõwexe rikiwesenanyrenykre. ²¹Paõ ixiòlòdýýna wese rare, iuri rare. Hâwy paõ riwinymyhyre, inataõ urihixina-ki iuribemy riurinymyhyre. Tai tahe raubýtýmyhyre, rexioòlonymyhyre.

²²Jesuisi tahe Jerusalé hâwâ-ò rareu, hâwâ hâwâmy rotohodýýmy. ²³Iu inyõ ritýýraxinyre: —Wanyrý, Hedu mahâdu we sôwekre aõbo? ²⁴Jesuisi tamyreny narybede: —Bexityhynybenyke ijòyja-di birónybenykemy. Sôwemy iny tahe ròtemy reakre tahe ralòöhyykre. ²⁵Hâbuõ kie taheto ijòtòbòna ritòbonyre. Iu kaiboho uritere bydyrydenykre: —Wanyrý, aralòrenyke ini. Kiata tii anawyònydenykre: —Tiludubo toite, araeryrenyõre. ²⁶Kamy ta bidiwyònydenykre: —Inybohole riroximy roiremyhý. Wahâwâreny-ki tòbedeerydýýmyhý. ²⁷Iximityre anawyònydenykre: —Boibenyke aõbina bina widýýdu.

Tiludubo toite dori reerykore. ²⁸Deuxu iòlò-ki Abraõmy, Ijaimy, Ijaõmy, tule ibutumy Deuxumy rybedu mahâdumy bobibenykreu, kaiboho malòbenyötyhy. Tai hii, ibru, jumytata rýikre. ²⁹Iny ibutu bede bede-ribi, Ibòò-ribi, Iraru-ribi, Biura-ribi, Beà-ribi Deuxu iòlò-ò hâwâmy. ³⁰Kiaremy ta, koludu mahâdu heka ibutuhewomy kedeakre. Ikõmyta, hewoludu mahâdu, koludumy kedeakre.

³¹Iu ta fariseu mahâdu Jesuisi-ò narybedenyde: —Mahenyke, Herodi dori arubudýýmy araijereri. ³²Jesuisi dirawýonyde: —Bòsébenyke kamy ijòrò-ò marybebonykre: —Jiarý tytybybina iny-ribi retareri, tule ròteytedýýrerí wiji biurasomy. Ijò txumy ta waaõmysdýýna arihukre. ³³Kiaremy ta kia rewinyrerí arihukre. Deuxumy rybedu dori Jerusalé hâwâ-ki sohojile rurukre, iwitxira hâwâ-ki ta aōkôre. ³⁴Jerusalé, Jerusalé hâwâ, amahâdu heka rirubunyrenyre Deuxu rybedu mahâdu wahe. Iwese hânie tarìore ributunymyhyre wese terawo-ò, kia wesele arayrubunykemy rexinohõtinyre tahe kaiboho terarenyre.

³⁵Aheto-ribi heka Deuxu rexitakre. Kaheka ararybekre adeereny: —Wamy heka bobiötyhy iximityre. Tiutxumy kamy bexirybenykre bede-ò, myý: —Deuxunimy nodu awityhy heka rare. Kiaule wamy bobikre.

14 ¹Sabadoôu Jesuisi heka fariseu mahâdu wedu mahâduô heto-ò ralore roximy. Tahe iny idi retehemyhýreny. ²Iu inyô taruti, tadera-di taritari-di tamy dehemynyde. ³Tahe Jesuisi narybede bede ywina erydýýdu-ò, fariseu mahâdu-ò: —Sabado txuu deytedýýwe awire aôbo, aôkore aôbo. ⁴Tiiboho rirawyonyöhyyre. Tahe Jesuisi hâbu riteytenymy bede riywinyre iribi tahe riòlòdýýnyre. ⁵Ixyby narybede Jesuisi: —Txibo kaiboho arioreõ ada abroreniõ hâlloo-txi resekeki, bitabenyke Sabadotxu hârele. Aôhe inatyhy. ⁶Tiiboho rirawyonyöhyyre.

⁷Tahe Jesuisi roxidu mahâdu-di retehemyhýyre. Tiiboho dori rynana wihihý-txi ronymyhýreny. Tai kamy tamyreng rarybere; ⁸—Txibo inyô bedesanaõ araarikeki. Uritere rynanawi-ò rýomykre. Txibo dori inyô aratyre ityhy kanake lau. ⁹Tukeki bedesa dinodu inyô aratyre-ò arynana-txi ronykemy adee kanarybekre. Tai tahe maixýrumy rynana bina-ò bonykre. ¹⁰Kialemyta inyô araarikeki, rynana bina-txi bonykre. Tahe bedesa dinodu adee kanarybekre: —Wy, katxi bodonyke rynanawihiký-ò. Tai tahe kai mabedesakre ibutuko-ò. ¹¹Tahe ixityhydýýdu mahâdu uritere reakre. Kómyta urixi dinodu mahâdu rawowydykre.

¹²Tahe Jesuisi bedesa dinodu-ò rarybere: —Txibo roxina biwahinykeki, uritere asý mahâdu, aery mahâdu, ityhy mahâdu aarixiömykre. Urikô-ribi iwese teariteri wese araariheny. ¹³Tukómyta roxi biwahinykeki, uriteremy rýira mahâdu, iny tiere mahâdu, iny ruetâ mahâdu biarikre. ¹⁴Tai adeysatyhymy mabekre. Tiiboho dori tiu ixiwesemy araariötyhy. Deuxu tahe aòwydýýdukre iu bede awikre.

¹⁵Ijô roholare Jesuisi rybe tai tamy rarybere: —Deuxu lòlôna-ki, òwòrubese rýdu mahâdu reysamy rarekre. ¹⁶Tahe Jesuisi rarybere: —Inyô roxina nihikýö riwinykemy ratxireri. Sôwemy iny ritobinyre. ¹⁷Rexihumy rýireu, teòdu mahâdu bede riywinyre iny kididykremy. ¹⁸Sohoji sohoji tahe tarybe tamy riwahinyre. Ijô taoworu týmyra-ò reteheke. Ijô kanaötyhy heka. ¹⁹Ijô tahe broreni debòitue riöbranyre tai riurihikreki kanaöke. ²⁰Ijô tahe hâwy herinamy rexihumy rýire tai kanaöke. ²¹Teòdu tahe ròòsera tawedu-ò tamy relyyre. Tii reburere tahe rarybere: —Wylemy makre ibutury-di hâwã-ki. Ibutumy iny witxira witxira bididyke, iaôkô mahâdu, itiere mahâdu, ruetâ mahâdu wahe. ²²Iribi tahe teòdu ròòsera rarybere: —Ibutumy rewinyre wawedu, tahe heto rýxiömy rýire. ²³Tahe iwedu ixybymy bede riywinyre hâwã-ribi ibryrary-ò iny kididykemy: —Aruru-di bididyke, waheto dori rýximy rýirakremy idi watxireri. ²⁴Juhuu watobidýýna mahâdu warýsýna riurihiötyhy.

²⁵Iu sôwemy iny Jesuisi heludumy roire. Tai Jesuisi tamyreng rarybere: ²⁶—Kaiboho aôbo inatyhymy waluu mahâdumy toite. Tuu tarybeta. Tahe boluu, adiluu, ahâwyyluu, arioreluu, aserioreluu, ixiluu ratyre waluuôkeki, wamahâdumy aôkô boibeke. ²⁷Inyô riwaheludunykemy ratxireri, tii juhuu

taitxeò riwykre. Kialemy tahe riwaheludunyke inatyhy my. ²⁸Inyō heto rarei riwinykemy ratxikeki, juhuu iòwy-di röhötinykre. Inieru rimykeki tahe riwinyke, aôkokeki tahe riwinyötyhy. ²⁹Tii tuu röhötinyökeki, tii ibutelemy riwinykre tahe inieru ituereu, ibutumy iny idi risinykre: ³⁰—Tii taheto rarei ritelenyre tahe rexihuötyhy. ³¹Iòlòò wou riwinykeki, juhuu taaöbinadu mahädu-di rariamyhÿre. Idi röhötinyre. Ijõ iòlò wawiò mil soldadomy ijödikeki, tahe tii debòwiò mil ijödikeki, tahe wou riwinyötyhy. ³²Juhuu tahe teòdu riteònnyre ijõ iòlò-ò ireheribile tii-wana wou ixawidÿymy rarybekemy. ³³Akiren y tule iweselere. Ibutumy aaöna aöna biriöbenykeki, waheludu mahäduömy boibeötyhy.

³⁴Saa heka aöni awi rare. Tatzuberere rexihukeki tahe turibi ixawike. ³⁵Tai tahe suurina-ki ahirana silýna binaköki awiöhötidirenykeki boholabenyke warybe-ò. Suò awiöre, tule ahirana bitòbonykemy awiöre. Urile idi behuke. Kaiboho ôhötidirenykeki, boholabenyke!

15 ¹Idi nieru tarasadu mahädu sôwemy tamy roholamy doide. Tule ijõ iny òrarudu mahädu rehemynyre. ²Fariseu mahädu, tule bede ywina erydu mahädu kawesemy rarybere: —Kahâbu ibinare. Tii òrarudu mahädu-wana riroximyhÿre, iny iehehe-wana.

³Idi Jesusi rierynanyre ijyy-di rawesenanyre. ⁴Kaibohoô òsana 100 budoeni ijödire. Sohoji heka iy-ribi iore. Kai aöbo makre ijesemy? Kohe, iuhe, 99, birike bedero-ki tahe biöryhyyke. Aöhe inatyhy? ⁵Mahakre wana tahe eysamy atxikre. Tahe bidyke iuhe-ò. ⁶Taheto-ò rehemynyreu, tasý mahädu-ò tahe ritobinyre: —Wawana ini kÿny bedeysabedenyke. Wabudoeni-ki rahara, ioreõ wahe. ⁷Iwesetyhylemy taheka adee reerymahâre iny òrarudu

(Luka 15.4)

mahādumy. Iu sohoji iny rexirahīkeki, biu-ki deysana sōwemy rŷikre. Iny òbiti 99my tahe urihimyò biu-ki deysana rŷikre.

⁸Ijō Jesuisi relyyre: —Hāwyoyō òsŷny womati ura nieru debòwiò dire. Sohoji iōre-wana, tii riijeke inatyhy? Loosôna ritoonyre, iube riwysynre, sōwemy riijeke ihyymy tahe tai rahara. ⁹Tii itxi reakreu, reysamy rŷira. Iu tasŷ mahādu ritobinyre: —Wawana inihe bedeysabedenykre. Wanieru-txi dokuri rahara. ¹⁰Jesuisi tahe ritŷnynyre: —Iwesetyhyle biu-ki rare. Deuxu ūju mahādu reysamy roirenryre, sohoji òrarudu rexirahīreu.

¹¹Ixyby tahe Jesuisi narybede: —Hābuō iriòre inatxire. ¹²Tiutxumyta ihelŷyna tyby-ò rarybere: —Waha, ibutumy aõna aõna burukre wadée rawahikre, wijile bidiwahinskyre. Tyby tahe iaõna aõna jura tamy riwahinskyre. ¹³Iriòre helŷyna tahe ibutumy taaõna aõna-di rare irehe-ò, iwitxira bedehâwâ-ò. Tai aõbina binale riwinymyhyre. Ibutumy tanieru tai rahure. ¹⁴Taaõwiwi rahu-di ta, tai rama ibede mahādu rahumyhŷre. Tii uritere reamyhŷ wahe. ¹⁵Tahe aõmysydŷynamy rarunyre. Hāwâduō tahe taixŷniòwedŷydumy bede riywinyre taoworu-ò. ¹⁶Tai rama risamy ta ixŷni rŷsŷna rŷsŷmy rexinohôtinyre. Tahe aõkõre. ¹⁷Kia tahe tõhõti deade. Kamy dexinohôtinyde: —Yla aõkõ waha aõmysydŷyüdumy mahādu irŷsŷnadireri iwana jiarŷ kaki rama warubudŷymyreri. ¹⁸Ixyby aròosekre. Kamy Waha-ò arexirybenymy: —Waha, Deuxuko-ò aka-ò rexiitxŷtenyre jiarŷ raõraruñyre wahe. ¹⁹Ariòre wese aõkõmy wadi mabeke, waitxŷte òraru-ki. Aaõmysydŷyüdumy mahādu wese ta ararekre myŷ tii röhötiny. ²⁰Tii tahe tyby heto-ò rare. Irehemy nadéò, tyby tuu dobide. Idi rexiwobrunymy tamy raijaranyre iwehityhydŷymy. ²¹Tahe tii narybede: —Waha, Deuxuko-ò, aka-ò rexiitxŷtenyre jiarŷ, raõraruñyre wahe. Ariòre wese aõkõmy wadi mabeke, waitxŷte òraru-ki. ²²Iule ta tyby teòdu mahādu-ò rarybere: —Wylemy tyywihiky tymyra-di bityynybenyke. Debõo tebò-ò roikre. Waõ-di rawanykre. ²³Tasŷse broreni riòre dedi birubunybenyke. Idi rikiroxirenykemy rekeysarenkyre dori. ²⁴Wariòre dori rubu-ribi wese rexixara. Ikõ-ribi itxi ijara rŷira. Tahe rawobedesarenyre. ²⁵Iwana ta iumydela tahetoren-ò dehemynymy nadé taaõmysydŷyna-ribi. Tahe wobedesana-ò roholamy. ²⁶Tahe deòduō-ò narybede: —Aõhereriwe. ²⁷Dirawyonyde: —Ahelŷyna kie ròõsereri aõhe rotŷnyöhyyylemy. Tai boo broreni rirubunyra. ²⁸Iumydela tai reburere ròte deramy reare. Idi tyby tamy nadé rirõtenykemy. ²⁹Tahe iriòre dirawyonyde: —Aõhe ðòkõ adee raaõmysydŷnymyhyre. Ibutumy arybe retyhynymy watximahâre. Ihãreta budoeni wadée tewahinyöhyyymyhyte, waijoi mahādu-wana idi arexideysanykemy. ³⁰Katahe ariòre urile aõnawiwi rahura wedena mahādu-wana. Ròõsemetya kai broreni riòredé tamy terubunya. ³¹Tai tyby dirawyonyde: —Wariòre iny ratximyhŷre kiaremyta ibutumy waaõwiwi heka ahõrôle rare. ³²Iny bedesarenymy heka kawese rewinyre, wadée awireki. Ahelŷyna dori ruruwese-ribi rexixara. Ikõ-ribi itxi ijara rŷira. Tahe rawobedesarenyre.

ributunykemy. Ijōtxu tahe inyō rarybere: —Eòdu riki heka anieru-di òbitimy aôkô raaõmysýdýymyhýre. Anieru sôwemy rexihumyhýre. ²Tahe didyde ixidee taonta retehekemy. Tamy rarybere: —Inatyhymy aôbo umy iny rarybemyhýre? Wanierumy tyrity aretehekemy watxireri. Òbitimy aôkôkeki, waribi arateónyke. Wanieru-di tiu maaõmysýdýnyôkre. ³Tahe teòdu iximy rexiraykynyre: —Wadinodu riwateónyke. Aôhebo arotýñyke? Warurukôre dori tahe aõmysýdýsira ariwinyötyhy. Tule ijô iny-ribi ixitödedyña riwaixýrure. ⁴Reeryre tahe, aôhebo arotýñykre. Aôwihihiký wabiôwa dee ariwinykre. Riwateónykeki tahe wabiôwasý-ò arakre. ⁵Ibutumy nieru huòtedu mahâdu-wana rarybere, tawedu-ribi huòtedu wahe. Tamyreñy rarybere: —Tiwesebo tewyta wawedu-ribi? ⁶Tahe diwyonyde: —Adýy rehuòtera, 100 hynamy wahe. Tai tahe rarybere ijô: —Iwekre tahe wylemy biritinyke, 50 wahe. ⁷Ijô-ò tahe rarybere: —Tiwesebo adeve? Diwyonyde: —Trigo rehuòtera, 1000 prato wahe. Tai tamy rarybere: —Kai 800my biritinyke. ⁸Iribi tahe hâbu ityhy heka teòdumy rarybere: —Tii inatyhy nieru erydu ratxireri. Tahe Jesuisi rarybere: —Kabede wijinabòdu mahâdu heka aõmydýñana erydutyhy rare, ityhydýdu mahâdu ratyre wahe. ⁹Tai tahe adee ararybekre. Kabede mahâdu biòwamy boibeke, anieru-di. Tahe anieru ituekeki, Deuxu taheto wiwihihiký-ò aradykre, biu-ò heto wiwihihiký wahe. ¹⁰Aõmydýñana aô aôkômy kai òbitimy masýnykeki, tule aô nihikýmy kai iweselemy mabeke. Inyô heka ibutemy wasikeki, tii tule aô nihikýmy rawasinykre. ¹¹Kaiboho heka kabede nieru-di òbitimy aôkô atxibenyekeki, tule biu-ki araròsôna bitaötyhy, aô wiwihihiký inatyhy wahe. ¹²Iny witxira nieru-di heka òbitimy boibebenyökeki, timybo anieru tyhy-di òbitimy boibeke. ¹³Inyô iny inatxi deòdumy aôkô rarekre. Inatxinaô dori iluukre, ijô ta iluukôkre. Deuxu dee maaõmysýdýñötyhy. Tiu nierurahi inatyhymy teamyhýteki.

¹⁴Fariseu mahâdu tamy roholareu, urile idi nierurahi risinyrenyre, tiiboho ire nieru ributunymyhýrenyre bòdýyluurenyre. ¹⁵Tahe Jesuisi tamyreñy rarybere: —Kaiboho heka òbitimy inyko-ò ixi-di atximahâtenyte. Ihâre tahe Deuxu timybo toimahâte rierymyhýre aõna aõnarený bina. Aõmy hâbu rexinohõtinymyhýre, aõtxi-ki Deuxu-ò awiöhyyre. ¹⁶Moisesi bede ywina rybe tahe tule Deuxu Rybedu mahâdu awi rare, Joaô Sebedýydu rehemynyre tahe ixâwire. Iu tahe Deuxu Iòlôna Rybe wihihiký tamyra röhonyre. Kia tahe iny ritohodýñyre. Ibutumy iny kia-ò ralokremy idi ratxireri. ¹⁷Biu, bede rexihuken tahe isiraõre. Deuxu rybe tahe rexihuötyhy. Kia isiratyhy rare. Ityyriti rybe wedenaô riõnonyötyhy. ¹⁸Hâbuô tahâwyy-ribi ixâwikeki, idi iwitxira-wana roikeki, tii ôtadu rare. Hâwyy ixedu-wana tii roikeki, ôtadu rare.

¹⁹Ityhy mahâduô riki tyy òwyhykýwi-di rexitynzymyhýre. Tii idi rexirabedesiranonymyhýre. Awimyhýre tuu ratximyhýre. ²⁰Tahe urimynodu tyymy binadumy ijô-ki ixyby ixyby ratximyhýre. Lazaru inire. ²¹Tii ityhy rýsýnauhe rirýsýkemy raòbirenymyhýre. Ijòrosa dori ityybinatòmy dirahumyhýde. ²²Lazaru rurureu, ýju mahâdu ridyrenyre biu-ò ilabiereny rora-ò, Abraô wahe. Tule ityhy rurureu idi rituunyrenyre. ²³Tahe rubu-ki rubu mahâdu bedebina-ribi

aõhõkýmy dýñnana ityhy Abraõmy robire irehe-ò Lazaru tule irora-ki.²⁴ Tahe ityhy dyryde: —Abraõ, walabie, wadi inihe bedexiwoboronyke. Lazaru ini wadee tebõ-ki beruty-di kanake wadõrótõ elehynamy. Jiary dori raõhýtýhtýreri kaheötywo-ki.²⁵ Tukõleta, Abraõ narybede: —Dàà aõwiwihiký-di tatemyhý-di bexinohõtinyke. Tukõlemyta Lazaru aõbina binahakýle rimyre. Tahe kaki aõwimy Lazaru ratxireri. Tukõmyta kai ibymy atxiteri.²⁶ Ihäre ta hâloohuký inyko-ki rýire. Timyki kaludu kia-ò iõhoreseõna. Tule kia ludu kaõ iõhoreseõna.²⁷ Hebose, Abraõ walabie, kamy ityhy narybede, Urile Lazaru wasý-ò biteõnykekõ aõbo. Waseriõreboho deòwarisidýýmy.²⁸ Waseriõrereny dori iruyrerenyre urikõ-ribi kabedebina-ò kôdõlheny.²⁹ Tahe Abraõ diwyonyde: —Tiboho dori Moisesi tyyriti, Deuxu rybedu mahâdu tyyriti dire. Tii tahe tamy roholarenymy rityhyhnyrenyke.³⁰ Ityhy narybede: —Aõkõre Abraõ walabie. Kia inyõ tarubu-ribi rexixam yòosekeki xiery ta, taõraranareny-ribi rexirahïrenyke.³¹ Tahe Abraõ dirawýonyde ixypy. —Moisesi tyyriti rybe-ò, Deuxumy rybedu mahâdu rybe-ò roholaõkeki, tii mobo rexixake tule ityhydýýona.

17 ¹ Tahe Jesuisi taerydýýna mahâdu-ò rarybere: —Kiemy inyõ wodohonadýýmy aradykre òraruna-ò besekemy. Kobe lâhâxe tii kiawesemy rotýýnykreki. ² Tii dori ibinatyhy rare. Wadee heka kabera-txi mana-di rataataamy sýy-ò reakenawi rare. Tukõmy uri-ribi watyhydýýdu týmyraõ riõraruadýýnyheny. ³ Bexijebeny ta. Aityhydýýdu seriõre rexiorarunanykeki, tamy marâhîke. Tii rexirâhîkeki, iaõna aõna bina-ribi bexinohõtilosanyke. ⁴ Txu sohojiõmy adee rexibinanykeki, kai tule ibinamy tai mahamy. Tii ixi-di rexiwotõenymy adee nakeki, tule idi bexiwobrunymy bexinohõtilosanyke iaõna aõna-di.

⁵ Jesuisi erydýýna mahâdu dexitõenenydenye: —Wanyrýreny, wainatyhynareny ini bisôwedýýnyke. ⁶ Jesuisi dirawýonyde: —Ainatyhynareny heka sunysisõmo wesekeki, kamy bederarade-ò marybebenyke: —Bexitake inihe idi bera-txi myike. Tahe tii aratyhynykre. ⁷ Titxibo kaibohoõ eõdudirenkykeki aoworu-di itxeredu ada budoeni-di itxeredu wahe. Tii taaõmysdýýna-ribi kanalokreu, kawesemy aõbo tamy manarybekre? Wy, wylemy rikiroxikre dori. ⁸ Timyki kawese tamy arybeõna. Tukõmyta tamy marybeke: —Warýsýna biywinyke idi wadee, idi manakre. Ariroxikre dori. Wabyre arihu-di ta bexiõeneykre. ⁹ Teòdu deòdumy rearahu-di aõbo, txiótõetuuukemy tamy rarybere aõbo. Timyki tukõna. Kiemy dori taaõmysdýýnale riwinyre. ¹⁰ Iu aõmysdýýnareny bihuði, iwese heka atximahâbenyke kamy bexirybenymyhybenyke: Inyboho deòdule roire, aõtyhy aõkõ mynodu, iny aõmysdýýnarenyle heka inyboho riwinyrenyre.

¹¹ Jesuisi Jerusalë hâwã-ò ramyhýreu, Samaria bede, Kalileia bede wotya-di rare. ¹² Iu hâwãõ-txi raloreu, debo ituemy sôwereny tyymy binamy mahâdu iry-ò doide, tahe irehemy rexierenyre. ¹³ Iribi tamy dyrydenye: —Jesuisi, Erydýýdu, wadirenny ini bexiwobrunyke. ¹⁴ Tureny robireu, narybede Jesuisi-ò: —Xiwena wahidýýna mahâdu-ò ixi-di itxerenamy bòike. Kia-ò rariamy roirenryre, tahe reyterenyre. ¹⁵⁻¹⁶ Ijöreny Samaria ludu mahâduõ reytemy iximy robireu, Deuxu

riwowydydýñymy tamy dòòsede, rawiunymy. Tatiowomy Jesuisiko-ò resere. Tahe rarybere: —Txiòtòetuuke. ¹⁷Tahe Jesuisi ritý̄raxinyre: —Debò itue wese, asöwerenyre? Titxibo ta debò inaubiòwaboho roire? ¹⁸Aõherekiwe kaa iny witzira sohojile Deuxu wowydydý̄my dòòsede, Samaria luduõ wahe? ¹⁹Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Mynyike, idi makre. Atyhydý̄na òraru-ki dori teyteta. ²⁰Idi fariseu mahádu Jesuisi-ò rý̄raxirenre: —Tiubo Deuxu Iòlòna kanakre? Tii diwyònyde: —Timyki Deuxu Iòlòna dehemynysñnamy inyõ robiötyhy. ²¹Tule inyõ kiau rarybeötyhy: —Betehebeny inihe ka-ò: —Tukömy aõbo: —Kowaki heka rare? Deuxu Iòlòna dori aworeny-ki rare.

²²Tahe taerydý̄na mahádu-ò rarybere: —Tiutxumy heka Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký txumy bobibenykemy tahe bobibenyötyhy. ²³Tahe ijõ adeereny kanarybekre: —Bedetehebeny inihe kaò ada kowa-ò. Tahe iitxerenyömykre. ²⁴Iwese tiribi tiò biu relaanymyhýre wese heka Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký txu kýnyikre. ²⁵Delemy tahe tii aõhökýmy rotý̄nykre. Wijinabòdu mahádu teramy reakre. ²⁶Noe bededý̄nana wesemy heka rý̄imyhýkre. Iu beòra rariareu. Tahe Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký kedehemynykre iu. ²⁷Ibutumy heka worana bedehesi rý̄ire. Lisisò tahe rý̄ire. Häwyy herina lisina rý̄ire iu. Iu tahe beòra rariare. Ibutumy ituere. ²⁸Lòò bededý̄nana tule iwasere. Tiiboho worana bedehesidile rý̄ire. Tiiboho rityhynyötyhy. Urile hetomy riwinymyhýre, oworumy riwinymyhýre, aõna-di rohonymyhýre. ²⁹Iu tahe Lòò ihawã-ribi ròhonyreu, Deuxu heöty ityre riteönyre. Biu-ribi heöty ityre resere enxofre-wana. ³⁰Iwesele txu tii heka rarekre heka, Wadehemynyna Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký wahe. ³¹Kiau tahe inyõ ihetotyre heka rý̄ire. Malõkekõ heka ahetowo-ò aõnamynamy. Inyõ tule oworu-ki rý̄ire, taheto-ò aõkõ ròðoseke. ³²Lòò häwyy-di mohötinyke. ³³Inyõ taumy riyrubunykeki, tii ruruke. Ijõ tahe wadeewimy rurukeki, tii taumy rayrubukre. ³⁴Adee rarybere: —Bede rurureu heka inatxi hâbu rôröreri. Ijõ heka rakre dynamy reakre. Ijõ tahe rarikre. ³⁵Inatxi häwyy heka rý̄sña-di raaõmysdý̄ñymy heto-ki ratxikre. Ijõ heka dynamy reakre, ijõ heka rarikre. ³⁶Inatxi hâbu heka oworu-ki raaõmysdý̄ñkre. Ijõ heka rakre dynamy reakre, Ijõ tahe ririkre. ³⁷Ierydý̄na mahádu rý̄raxire. Titxibo rý̄ikre, Wanry? Tii riawayònyre: —Titxibo iumy rubu roire-wana, rara tai wii ributunyre.

18 ¹Jesuisi heka ròkewesenanyre ribedeerynyre. Kia wese heka tii ijyymy relyyre. Rexitöenyhykemy tii ribedeerynyre tule ixitöedý̄y-ò ixirarenyömy. ²Hawã-ki tahe hâbu matuariõ rare, tii tahe ibinare. Juizimy heka ratximyhýre ywisdidý̄du wahe. Tii iny rityhynyötyhy, Deuxu lau ruberuõmyhýre. ³Tule heka häwyy wyteseõ tai rasýñmyhýre. Kia tamy ramyhýre sówemy. Tamy rarybera: —Biwawikõhenakykre wahe. Wakõludu tahe riwahureri. Kywisdidý̄kýdu kai atxiteri. Anoherekibo tiwawokutöenykóteri. ⁴⁻⁵Aõöhökõmy hâbu iaõna aõna óbitidý̄ deramy reamyhýre. Tahe Hâbu ixidee rarybehhyra. Inatyhymy jiarý inyõ retyhynyötyhy. Tahe häwyy wytese sówemy wadée rarybereki, jiarý ariðbitinykre iaõna aõna ibutumy iõludu-wana. Aõkõkeki tiiemy kidiwarulõlõenyke. ⁶Tahe Jesuisi ritýñnyre: —Juizi bina

rybe-ò kaiboho boholabenyke. My wahe. ⁷Deuxu heka taijoi mahādu-ò roholake. Òbitimy iòludu-di riywisinykre. Taijoi mahādu dori tamy rexitòdenyre. Tii wymy riwióhenanyke. ⁸Tii inatyhymy taijoi mahādu riwióhenanykre. Jiarý, Deuxu Riòre Hábuthyhyky wemy adehemynykreu, watyhydýýdu-txi aôbo areakre.

⁹Tule Jesuisi kia ijyy relyyre, iny ixityhymy ixi-di ratxityhymy kia ijô inymy kiale radònomyhyre. Kia tahe rikewesenanyre. ¹⁰—Iny inatxi hâbumy heka templo-ò ròirenyre rexitòdenykemy. Ijô fariseu rare, ijô tahe nieru arisidu rare.

¹¹Fariseu tahe rýimy rexitòdenykemy ixidee. My wahe: —Deuxu, jiarý aôhâbubina aôkô rare. Tai tahe umy réalàamy wahâre. Jiarý aôwasidu aôkô, aôòrarudu aôkô, aôòtadu aôkô. Iwese kowa nieru arisidu wese aôkô jiarý rare. Txiotòetuuke tai. ¹²Semana sohoji heka wabyreö-di inatxitxumy rewymyhyre. Tule waaõna aõna ibutumy ijura adee rewhahinyre. Debòwiôna-ribi sohoji rewhahinymyhyre wahe. ¹³Nieru arisidu tahe irehemy rýire. Biu-ò aôkô retehere, tahe rexihetenyre rexitòdenyrerimy Deuxu-ò. My wahe: —Deuxu, biyawotòdenyke. Jiarý òrarudu rare. ¹⁴Jesuisi ijyy ritýnynyre: —Adee ararybekre. Mobo teysamy taheto-ò nadé? Ixityhydýýdu aôbo ada ijô aôbo. Kohe ijô tuure, ixityhydýýdukô wahe.

¹⁵Tiiboho heka uladu tamy didydenye. Iu Jesuisi tebò iratityre ritidimy ritxuhore awimy roirekemy. Tahe ierydýýna mahādu tamy idyrenyökremy raryberenyre. ¹⁶Jesuisi rarybere: —Txio, kididyke uladu wadee. Uladu wese dori Deuxu Iòlôna rare. ¹⁷Inatyhymy ararybekre: —Moõ heka uladu wesemy Deuxu Iòlôna rityhynyökeki kia heka Deuxu Iòlôna-ò ralòötyhy.

¹⁸Idi tahe iweduö rarybere: —Erydýýdu wihiķ, aôwexe ariwinskykre idi biu-ò arahenykemy. ¹⁹Jesuisi tamy rarybere: —Aôbo wa wihiķmy wadee tarybeta. Hâbuô tiu awiore. Deuxu sohojile tahe awira. ²⁰Bede ywina tyyriti kai teeryte:

—Rubudýýomykemy, tule ôta ôtaömykemy, wasiömykemy, tule ruiömykemy, iny wii itxenadýýomykemy, adi biywinskykre, boo tule.

²¹Hâbu tamy rarybere. —Kia bede ywina rybe retyhynyhyylere, uladudihyle wahe. ²²Jesuisi rarybere: —Kai sohoji aômydýýnale aki nasiranye. Kai makre, ibutumy aõna aõna-di bohonykre, idi tahe kia nieru biwahinskyre iny aôkôdu mahādu-ò. Kia tahe aômydýýnadikre biu-ki. Tahe manakre biwaheludunykre.

²³Kia rybe-ki heka hâbu rabedewore. Rexitare ibedewomy iaõna aõna sôwetyhyreki. ²⁴Jesuisi retehemy ibederyry-di tahe rarybera taerydýýna-ò: —Kia iny iaõna aõna sôwemy rýireri, Deuxu Iòlôna-ò ralòke isirare. ²⁵Kamelo tyrörenawo-di ralòkemy isirakeki, kia-ribi isiratyhyre iny iaõna aõnadikeki ralòke Deuxu Iòlôna-ò. ²⁶Ijohonadu tahe widee rarybere: —Mobo tai biu-ò hedukre. ²⁷Jesuisi rarybera: —Inatyhymy kôaõboka hâbu-ò isiratyhyre. Deuxu-ò tahe ibutumy aõna aõna isiraõre. ²⁸Pedro rarybere: —Boholake, jiarýboho ibutumy rerirenryra araheludunykre. ²⁹Jesuisi rarybere tamy: —Inatyhymy adeereny ararybekre. Moõ waluuukeki, rybewihiky luukeki, kia heka ririkre: heto, taseriõre, tyby tadi-wana, tariõre, tabede, ibutumy waõraru-ki, Deuxu Iòlôna òraru-ki, ririkre. ³⁰Ka bedekile ritakre sôwetyhymy ibutumy aõna aõna. Ihãreta biu-ò rahenykre Deuxu-wana rasýnykemy.

³¹Jesuisi taerydýyna mahâdu ridyre inysôwe-ribi tamyreny rarybekemy: —Boholabenyeke waijoi! Jerusalé-ò rokoirenkyre. Tai iny riwarubunykre jiary Hâbutyhy rarehâre, Deuxu Riore rarehâre wahe. Iwese Deuxu Rybemy rybedu mahâdu rarybere wese. ³²Tiiboho riwahahinykre judeukôdu mahâdu-ò. Tiiboho riwabinabinadýynykre, riwalahikre, watyre rarybexinykre. ³³Riwhetenykre òhôte-di, idi riwarubunykre. Ihâre tahe inataõ txu-di tahe adexixakre rubu-ribi. ³⁴Jesuisi erydýyna mahâdu urile bede riòtiinyrenyre. Aömybo tii rarybere rierytyhyörenyre. Irybe tamyreny dori iernatyhyköreri.

³⁵Iu Ijeriò hâwâ-ribi iòhòmy roirenkyre, inatxi iny ruetàmy heka ronymyhý Jesuisi ibire-di rareu. Tiiboho nierumy rexítöenymyhýrenyre. ³⁶Inysôwe-ò roholarenkyre tahe, tii rÿràxirenyre: —Aöhereriwe. ³⁷Tahe tamy rarybere: —Jesuisi wa rareri Nazare hâwâ ludu wahe. ³⁸Tahe ruetâo ryryre: —Jesuisi, Davi riokore! Biwatöenyke hewa! Wadi lâhâ inihe belixiruetöenyke. ³⁹Iny sôwemy tamy rarybere: —Iryömyke! Ihâre ta tii ryrymyhýre: —Davi riokore, wadi mawotöeke! ⁴⁰Jesuisi riyyre tahe rarybere: —Tamy byryke wadee kanakemy. ⁴¹Jesuisi tamy rarybere: —Aömybo kai taruteri adee arutýnykremy. Tahe hâbu ruetâhâký tamy rarybere: —Wawedu, ixityre arobikremy. ⁴²Jesuisi tahe tamy rarybere: —Makre, atyhydýyna kai arateytenyra. Kialehe rare. ⁴³Aöwesele ixityrele tii robire. Tahe Jesuisihemy rare ryy-di. Taihe ibutumy iny heka Deuxu riwowydynymyhý.

19 ¹Ijeriò hâwâ-ki Jesuisi rehemynyre. Idi rariarer. ²Tahe hâbuõ tahe Jesuisi riere. Zaqueu inire. Inieru sôwere. Tii nieru tarasadu weduõ rare. Inieru sôwere. Tii heka iyjare tahe Jesuisimy robiötyhy. Raòwonyre tahe òwòru-txi. ³Tii Jesuisimy robikemy risñymyhý, tiu tuu robiöhyyymyhýreki. Iyjare-ki tahe rexisiranyre. Kiemy dori iny rarie rarie iko-ki rýimyhý. ⁴Tahe ijoko-ò rexiraõre tai òwòru-ò raòwonyre Jesuisimy robikemy iribi idi kanakreò. ⁵Iu Jesuisi tamy rehemynyre, biu-txi retehemy Zaqueu-ò. Narybede: —Wylemy bedeseke Zaqueu. Wiji dori aheto-ki bede wadi rÿike. ⁶Tahe rabedesamy wymy resere. Awimy Jesuisi rybe-ki rahare. ⁷Tahe inyô mahâdu ìoraru-ki kamy rexirybenyrenyre: —Aöhewe Jesuisi iheto-ò rara? Tii iny òbikömy nodu hârele wahe. ⁸Zaqueu tahe Jesuisi rarybere: —Bodoholake ini, Wanry. Tahe waaõna aõna iwekre iaõkôdu mahâdu-ò ariwahinymy ararekre. Tule txibo inyô-ribi rowasire inaubiôwa wawasi ratyre tamy ariwahinykre. ⁹Tai Jesuisi narybede: —Wijityhyle kahâbu sýmahâdu-ò henana rehemynyra. Kahâbu tule Abraõ riore riore rare. ¹⁰Deuxu Riore Hâbutyhyký dori iny òraranamy resere mahâdu òrysamy itarasamy nadé. Jiarý tiire.

¹¹Jesuisi tamyreny rawesenanyre timybo Deuxu Iòlònâ raremy. Jerusalé hâwâ-ò iòhòmy ratximyhýre. Tai tahe Deuxu Iòlònâ iòhòmy ratximyhýremy roholare. ¹²Tahe Jesuisi rarybere iny ityhý heka: —Inyô nihiký heka rakemy ratximyhýre ijô bede-ò ratýnykremy. Tai iòlòmy ronykremy rare. Iribi tahe ròösere. ¹³Tii tahe taaõmydýñana ririre teôdu mahâdu-ki. Teôdu mahâdu debòwiömy heka womati týrýrhýký nieruõ sohoji sohoji tamyreny riwahinyre. Tamyreny rarybere: —Nieru bitakre, idi bibutunybenykremy adireny watxireri adoosekreu. ¹⁴Tahe kia

bede ludu mahādu iòlò deramy ratximyhýre tai tahe tamy rybemy iny mahāduō riteònnyre: —Kahābu aõkõ iny iòlöreny ronykre. ¹⁵Ihāre tahe iòlomy ronyre. Idi tahe tanieru wedu mahādu-ò rarariòwyre. Tiwesebo teòdu mahādu nieru ritare rierykemy. ¹⁶Juhuludu tahe rehemynyre: —Wawedu, betehe inihe ijō debòwiò anieru ratyre rebutunyre. ¹⁷Tahe iòlò sówemy riwowydynyre: —Awityhymyhe taaõmysdýýta. Kai heka deòdu wihiký tate. Kai ibutedile sówemy tewinyte tahe debòwiò hāwā adee ariwahinskyre. ¹⁸Ijō tahe rehemynyre: —Wawedu, betehe iny iruyre anieru tyre rebutunyre. ¹⁹Tahe iòlò tamy rarybere: —Kai sý iruyre hāwāmy dinodu mabekre. ²⁰Ijō deòdu rehemynyre: —Wawedu, ahāxe anieru. Jiarý tyky-di rererasenymy rerarenyre. ²¹Jiarý alau raberure. Kai dori hābu nieru tarasaery heka tate. Aõ taaõmysdýýteri-ribi aõkõ heka nieru tetamahāte. ²²—Kai heka deòdu awi aõkõ heka tate. Arybe xiery waribi arateònnyre. Kai tiwaertye jiarý nieru tarasaery heka watxireri. Aõ raaõmysdýýre-ribi aõkõ nieru retamahāre. ²³Aõherekibo. Kia nieru yrubuna heto-ki terikôte. Tai iximyna ratyre ini iribi ratare. ²⁴Iòlò teòdu inatxi-ò rarybere: —Wanieru iribi bitabenyeke. Ijō hābu sówemy ròtareò rawahikre. ²⁵Ijō raryberenyre: —Tii heka debòwiò nieru ijödire. ²⁶Adee ararybekre: —Inyō òbitimy raaõmysdýýkeki, tii sówetyhymy ritakre. Tule inyō òbitimy raaõmysdýýkeki, tii ibutumy ròõnodýýkre. ²⁷Iwedu rarybekre: —Waòludu mahādu tahe wadee bididybedenyke. Wadera mahādu wahe. Wako-ki birubunybenyeke.

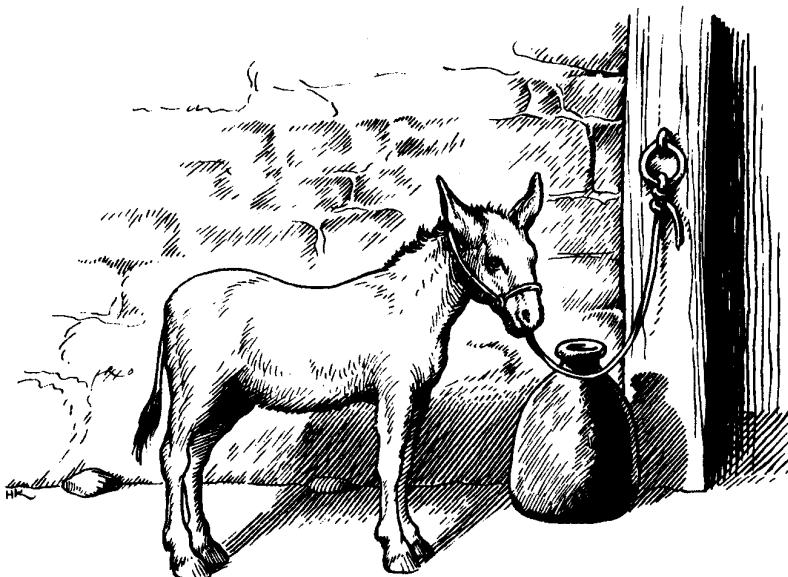
²⁸Tarybe rahudi tahe Jesuisi rare Jerusalē hāwā-ò.

²⁹Jerusalē iòhòmy ritehemynyrenyre, tahe inatxi taerydýýna bede riywinyra hāwā-ò roikemy. Inatxi hāwā iòhòmy roire, Betabají, Betýnia-wana. Kia-ò Oliveira hāwālò roire. ³⁰Jesuisi rarybere: —Kaiboho boikre kowa hāwā-ò. Kowa-ò birónykreu jumenta riore mahabenkyre. Moheka ityre rariaõlemy ratximyhýre. Biesemy, wadee bididybedenyke. ³¹Inyō adeereny rarybekeki: —Aõhekremeybo idi atxitenyteri. Tahe tamy marybebennyre: —Wanyrý tuu rurureri. Ixityre kaò kidiokesedýýnykre. ³²Tahe hābu roire. Iwese Jesuisi rarybere wese ibutumy rýire. Jumenta riore ryro hetojò-ki ritisanymy rýimyhý. ³³Tai riesereu, iwedu rarybere: —Aõherekibo teeseteri. ³⁴Tai tiiboho Jesuisi rybe myna tamy raryberenyre: —Inynyrý tuu rurureri. ³⁵Tahe ridyrenyre jumenta riore Jesuisi-ò. Tiiboho tatyyreny ritidirenre jumenta riore tyremy. Tiiboho risýnyrenyre Jesuisi ityre-ò. ³⁶Jesuisi rehemynyre, ijõboho tahe tauwðhi ryromy ritidire ityre rariakemy. ³⁷Jerusalē iòhòmy rehemynyre, Oliveira hāwālò-ribi, ierydýýna mahādu rawyhyrarónyreri, tule ryryreri.

³⁸Tii heka wowydyna rare. Tii heka Wanyrý niwesekemy naderi. Wowydyna rare Deuxi Iòlòná. Kai Iòlòná kanakre. Wyhyrarò biu-txi kodoholakre.

³⁹Ijō fariseu mahādu rarybere Jesuisi-ò: —Marybeke aerydýýna mahādu-ò tiiboho riyrykemy. ⁴⁰Jesuisi tamy rirawyònnyre: —Tiiboho riyrykeki, manale wowydynamy ryryke.

⁴¹Jesuisi Jerusalē hāwā-ò iòhòmy rehemynyre, rahinyre. ⁴²Tii rarybere: —Kaiboho ywinatyhy teeryôte. Inatyhymy teeryte wana wadee awire, tahe

(Luka 19.30)

aōkōre. ⁴³Ijō txu kanakre. Ahāwā ibutumy rirurawonykre aōbina mahādu, aòludu. ⁴⁴Ibutumy hāwā ituekre. Iny iwo-ki tule rurukre. Mana ibutumy kedeskrekre. Rierykōre dori tiubo jiarŷ ahedŷ̄renymy nanade.

⁴⁵Tahe Jesuisi dohodŷ̄na hetowo-ò ralore. Tahe kia-ribi aōna aōna-di rohonymyh̄re mahādu, óbradu mahādu diteònnyde. ⁴⁶Riernanymyh̄re tahe tamy rarybere:

—Raritidŷ̄olemý aōbo rŷireri: —Waheto kōaōboka inatyhymy ixitòedŷ̄na hetomy rŷirakre. Idi kaiboho tewintenye wasidu hetowesele.

⁴⁷Txu ibutumy Jesuisi dohodŷ̄na heto-ki ròbedeerydŷ̄myh̄. Xiwe wedu mahādu, Deuxu aōmysydŷ̄du wedu mahādu roholarenyre, rōhōtinyrenyre: —Timybo inyboho Jesuisi rubudŷ̄my rikiwisŷnyrenymykre. ⁴⁸Tiiboho tahe aōkōhykyre iny sōwemy dori bede riōtiimyhy ibedeernadȳna-ki.

20 ¹Ijō txu tahe Jesuisi ròbedeerydŷ̄my, Ijyy Tŷmyra Wihiķy wahe. Ririranymyh̄renyre dohodŷ̄na hetowo-ki, bede ywina erydŷ̄na mahādu, Deuxu xiwena wahidŷ̄du mahādu wedu, tule matuari mahādu tamy doide. ²Tiiboho tamy rŷ̄raxirenyre: —Mowe ateòdŷ̄ydure kia aōna aōnamy tatŷ̄nymyh̄temy. ³Jesuisi dirawiyonyde: —Adeereny tule araȳraxikre. Kaiboho bidiawayonykeki, tahe jiarŷ akorený ūraxina ariwyokre aōrurudibo aōna aōna rewinymyh̄re. ⁴Tahe Jesuisi ritŷ̄raxinyre: —Mobo Joaō ratisebedŷ̄my riteranyre? Deuxu aōbo ada iny aōbo? ⁵Tiiboho widee

rarybera: —Deuxu riteranyremy inyboho rakaryberenykeki, tai tii rarybekre: —Aôhererekibo tahe tii tetyhyntyenyôte. ⁶Inyō riteranyremy rakaryberenykeki, iny aruberuwŷhŷrenykre. Ibutumy iny dori Joaô rityhynyre tii Deuxu rybe-di rybedumy. Ijô ijo mahâdu urile inyreny kidihetenykre. ⁷Tai tahe tiiboho raryberenyre: —Jiarŷboho reeryõrenyre. Tai tahe Jesuisi rarybere: ⁸—Hebo, jiarŷ adeereny iximy ararybeötyhy modeðdýýnamy jiarŷ tuu watxirerimy.

⁹Iribi tahe Jesuisi tamyreny ijyy-di rierynanimyhyre: —Hâbu uva oworuô wese rôbrorre. Tahe riòtitynyre. Tahe hâlloo riare oworu ubetya-ki, ruýdýýnymy. Tahe utò riwinyre. Idi tahe rityhere hâbu mahâdu-ò. Tahe rexitare tasý-ribi ijô bede-ò. ¹⁰Tahe bederaty siredemy bededýýnana rehemynyreu, iwedu teòdu riteònnyre bederaty ritakemy. Tahe oworu-di itxeredu oworu wedu deòdu rimyrenyre, rihetenyrenyre idi riteònnyrenyre ixihyylemy. ¹¹Ixietyre oworu wedu teòduô riteònnyre. Kia heka irati rihetenyre ta tamy rawobinarybenyre. ¹²Ijô riteònnyre. Kia heka rirubunyrenyre. ¹³Iwedu ixi dee rarybere: —Aôhebo arotýýnykre. Tahe oworu wedu iriôre sohojilere, wariôre kie kie sohojile ariteònnykre. Tai tiiboho rityhynyrenykre. ¹⁴Kia oworu-di itxeredu mahâdu widee raryberenyre: —Kia heka wedu aõna aõna tarasadu rare. Rurukre, idi tahe iaõna aõna inydeerenykre. ¹⁵Tahe rimyrenyre idi rirubunyrenyre tahe idi rehurenryre oworu-ribi. Jesuisi rityýraxinyre: —Aôhebo tahe oworu wedu rotýýnykre. Tai Jesuisi ixityre narybede: ¹⁶—Tii kanakre oworu-di itxeredu mahâdu hudumy, tai tahe oworu rityhekere iny witxiraõ-ò. Kia-ò tiiboho roholareu, tahe raryberenyre. Timyki tukõna. ¹⁷Jesuisi idi reny retehemy tahe rarybere: —Ritina-di aõbo tariaoletenye kia ryberiti:

—Mana-di hetowidýýdu rehura. Kia mana heka hetohàtxi-ki heridu rare. ¹⁸Inyō kia manatyre resekeki, kia urile raoroorokre. Mana tahe inytyre resekeki, kia urile risyrisynykre.

¹⁹Bede ywina erydýýna mahâdu, tule xiwena wahidýýna mahâdu wedu rimykemy riwisýnyre kiaule. Brebumy ta turenykore. ²⁰Tiiboho hâbubinaõ riowynyre tamy imynamy irybe-ki. Tai tahe Dinodu-ò riwahinskyremy aôsirakomy timykibo irutaõmy rirybewitxiranyrenykemy. ²¹Tiiboho rarybere Jesuisi-ò: —Erydýýdu, jiarŷboho araerymy adi watximahärenyre kai inatyhy hâbu tate. Iny ibutumy adee wiwese wiweselere. Inatyhymy iny-ò Deuxuryymy teerynanimahâte. Tahe tiiboho rityýraxirenryre: ²²—Awire aõbo ada ibinare aõbo nieru rawahinskyhyre bede dinodu-ò. Timybo tahe, imposto raòwymy aõbo ada aõkore aõbo. ²³Jesuisi rierymyhyre tõhõtinanareny, tahe rityýraxinyra: —Aôhererekibo kaiboho tiwaurihitenyteri. ²⁴Wadée womati nieruõ bidivy waitxerenamy. —Kawe moõ tytarasana rare, katahe moõ tyritina rare. Tiiboho dirawyonyde: —Kiahe bede dinodu hõrõ rare. ²⁵Jesuisi rarybere: —Hýdebo, bede dinodu hõrõ tahe tamy biwahinskybeny, tule tahe Deuxu aõna aõnahõrõ Deuxu-ò biwahinskybeny. ²⁶Tiiboho aõkore. Irybe-ki rimynamy aõkõ. Urile ribedeötiiinyre.

²⁷Saduseu mahādu tamy nadē. Kia heka iny rubu-ribi rexixamy aōkōre-riki rierynamyhyre. Tiiboho ritŷ̄raxinyre Jesuisi:

²⁸—Erydŷ̄du, Moisesi raritinyre bede ywina-ò, kaimy:

—Hābuō rurukeki, tahāwy yriore ijōdiōkeki, tahe kia hāwy y tahābu seriore-wana roike. Irioredikre taseriore rubuōwymy roikre.

²⁹Seriore debōinatxi reurōmy raremyhy. Juhuu ijō roire hāwy-wana. Tahe tii rurure irioreōlemy. ³⁰Tahe ihewoludu iseriore wytese-wana roire. Tii rurure irioreōlemy. ³¹Ihewoludutyhy tule ibutumy roire wytese-wana, tahe ituerenyre irioreōlemy. ³²Irōbymy tahe hāwy y tule rurure. ³³Ixixanau tahe mohābubo tii-wana rarekre. Ibutumy dori wytese-wana roire. ³⁴Jesuisi rirawyonyre: —Kabede-ki hāwy my iny roimyhȳre. ³⁵Ixixanabedeu heka moō roiothy, inyō dori bede kia riobynkyre. ³⁶Ibutumy iny ūju wese rarekre biu bede-txi. ³⁷Moisesi tatyyriti itŷ̄nyhȳkylemy rarybere: —Iny rubu-ribi kedexixakremy. Tai ta heđty òwōru sōmo riworonymyhyki ixybyleşy rarybera:

—Deuxu heka Abraō, Ijai, Ijaò kia Deuxu rare.

³⁸Tai Deuxu inyru mahādu Deuxu dori rare. Iny rubu mahādu ta aōkōre.

³⁹Inyō rarybere: —Arawyònakyhyna, Wanyrȳ tate. Bede ywina tabohe teerytyhyte! ⁴⁰Tai tahe ixypyby rŷ̄raxyiōhyhyrenyre.

⁴¹Jesuisi rarybere: —Timybo bede ywina erydŷ̄du mahādu rarybemyhyre Kristu Davi riore raremy. ⁴²Davi rarybere aōmybo Deuxu Tyytybytyhy tamy narybedemy iwiuna-ki:

—Wanyrȳ rarybere Wanyrȳ-ò:

—Bodony warurunawe-ribi.

⁴³Txiđhe inihe, aōludu awarawo-txi aritudikre.

⁴⁴Tahe Davile tanyrȳmy rininire. Timyki tahe Davi itybymykre.

⁴⁵Tii taerydŷ̄na mahādu rierynamyhyreu. ⁴⁶Tii rarybera: —Bexiemyhybeny bede ywina erydŷ̄du mahādu lau. Tiiboho heka tyrehetyhywidihikȳle rexitynymyhyrenyre. Tiiboho heka ixi rybedŷ̄luurenryre hāwā riraki. Dohodŷ̄na heto-ki rynanawi luurenryre. Tule ta anarŷ̄ rŷ̄i-wana, tyhytyrekile rynana tamyreny awire. ⁴⁷Tiiboho tule wytese aō aōkō mahādu aōna aōna ritamyhyrenyre. Ixitđedŷ̄na rehehekȳ rexitđenomyhyrenyre. Tiiboho heka aōnihikȳmy aōhōkȳmy dŷ̄nanamy rotŷ̄nyrenykre.

21 ¹Jesuisi retehemy rŷ̄myhy dohodŷ̄na heto nieruhyna-txi. Tii retehere tibo iny tanieru-di rehumyhydi. Tai inieru sōwe mahādu nieru sōwemy ritidimyhy. ²Tule tahe nadē wytese aō aōkō mahādu. Tii inatxi nieru sōmo-di rehure. ³Tai Jesuisi rarybere: —Kowa heka wytese nieru-di rehure ibutumy iny witxira ratyre. ⁴Ijō mahādu tanieru uhedile rehumyhy. Tahe wytese idi rehure ibutumy tanieru-di rexihumy taumy-ribi idi rehure. ⁵Dohodŷ̄na hetomy ierydŷ̄na tamy rarybere: —Erydŷ̄du, beteheke mana wihiķy ruxera ruxera-di eryna heto riruxeranyreridi. ⁶Jesuisi rirawyonyre: —Kaiboho betehebenykre hetonihikȳ-ò. Kia heka mana ijō wityre-ki rŷ̄iōthy, ibutumy heka kedejuxunykre. ⁷Tiiboho ritŷ̄raxinyre. Tiubohe ibutumy kidiixixawididŷ̄nykre. Tiiboho

ibutumy bede konanadŷñamy reakre. Timybohe arieryenykre, aõma bede ibutumy rexihukre. ⁸ Jesuisi tamyreny rarybere: —Kaiboho anaitxenanydenyheny lau bexiebenyke. Sõwemy dori rŷikre wanimy rarybemy rarekre: —Jiarŷ dori Kristu rare. Tahe iny sõwemy itxenadŷñmy reakre. ⁹ Kaiboho wounarybe-ò, aõbina rybe-ò, boholakreu, breburenýomykre. Kia heka kanakremy ratximyhŷre. Urile bededŷñana ikonanatyhy aõkõ rare.

¹⁰ Tii tamyreny rarybere: —Uritere iny lahinareny, ijõ lahinareny widee kanaaõbinanykre. Tule iõlõna mahâdu, ijõ iõlõna mahâdu-wana widee kanaaõbinanykre. ¹¹ Bede bedesu ijõ hâwâ-ki kanamytatakre. Tahe aõkõre rama kedeakre. Kia heka juhu aõhõkýmydŷñana rarekre. Aõbrebuna brebbe kýnyikre. Idi biu-ki aõwixira kýnyikre. ¹² Tiiboho arawahinyrenykre aõludu wedu-ò, iõlõ-ò. Kaiboho heka aõhõkýmy iu botýýnybenykre, watyhydýý òraru-ki. Tiiboho arahatenyrenykre dohodýña hetowo-ki. Kiabohoko-txi wadee kaiboho kedelyykre inatyhymy aõna aõna rŷiremy. ¹³ Rybewihikýmy ibutumy bede bede hâwâ hâwâ-ò belyybenykre. ¹⁴ Tiubo aradyrenykeu, urile nohõtiömy aõmybo kaiboho marybebenykre. ¹⁵ Kiautyhyle aõmybo marybebenykremy bierykre. Kia tahe marybekre. Kai aõkõ dori marybekre, Deuxu Tytybytyhy tahe rybedukre. ¹⁶ Asŷreny dori ròtenawo-ò araròtenyrenykre. Seriore seriorele wii kidirubunykre. Tyby heka tariore kidirubunykre. Uladule tadi, tyby kidirubunykre. ¹⁷ Ibutumy heka iny iy kedeakre wani òraru-ki adeereny. ¹⁸ Ibedeu araderenytiõ reseöthy. ¹⁹ Bexityhymy ta tai ixiery dori biu-ò mahenybenykre. ²⁰ Ijõ tahe Jesuisi rarybere: —Woudu mahâdu Jerusalê rirurawonykre heka bierybenykre aõhuluhudunamy bede rŷirerimy. ²¹ Judeia hâwâ hâwâ-ki ratxikeki, mahenybenykre bederatòhòký-ò. Inyõ Judeia hâwâkikeki, iribi òlõ rŷikre. Idi inyõ bederokeki ixypy Jerusalê-ò ròteömykre. ²² Kia txuu heka òwynatxumy rare. Ibutumy rybe tyyriti myna heka bede rŷikre. ²³ Kobexe heny hâwy yòtòmy rŷira, tule hâwy tarioré ritònymy rŷira. Aõhõkýmydŷñana kanakre tiu heka tuuõre. Debure nihiký heka kanake kia iny tyre-ki. Tiu heka kiamy bede roiöthy aõhõkýmydŷñanamy. ²⁴ Sõwemy iny rurukre mayrehe-di. Iny sõwemy radykre ijõ bede-ò aõhõkýmy tai rotýñymy, tatõhõtibre-di tiiboho reserenyre sutyre-ki tai. ²⁵ Iny retehekre Deuxu Riõre, Hâbuthyhyhyký dehemynyna-di. Biurawetyky-ribi kodobehkre tatyhy-di.

²⁶ Tahe kia aõmydŷñana rŷikre, ywinamy bòibenykeu, iõhõlereri.

²⁷⁻³⁰ Tai tahe Jesuisi figueiraò-wana tahe bede ròkewesenanyre: —Figueiraò-di ini bexinohõtinybenyke. Tii heka tairu-txi, tanoiròsò ritýmyranymyhyreu, tai tahe bierybenykre wyra iõhõreri. ³¹ Tule kia aõna aõnamy bobibenykreu, tii iõhõrereri.

Ijò-kì iòhòwesele rŷire. ³²Inatyhymy adee ararybekre, kia wijnabòdu itueôtyhy aõna aõna rŷikre hârele. ³³Biu, bede-wana ituekre, tahe warybe itueôtyhy.

³⁴Tahe Jesuisi tarybe rihumy rarybere: —Kaiboho bexiebenyke, betehebenykre ixinohötidŷŷrenytyhykömy. Roxina worana bedehesi-di timybo kaiboho atximyhŷtenytedi. Mona juberere biöbenykemy mohötinyöke. Kaiboho dori teeryötenyte tiubedemybo adòòsekre. ³⁵Kiatxu kanakre tahe iwese nawii mynyna wese aõwesele rimykre ibutumy bede iny mahâdu rimykre. ³⁶Biebenyke tahe, Deuxu-ò bexitönenybenyke. Kia tahe aõhebo rotŷŷnykre-ribi mahenyke. Bityhynyke Deuxu Riore, Häbutyhyhykŷ, jiarŷ wahe.

³⁷Txuõ txuõlemey tii Dohodŷyna heto-ki ribedeerynyre ihâre tahe rumy Oliveira hâwâlô-ò rara. ³⁸Rudile tahe sôwemy iny dohodŷyna heto-ò rehemynymyhŷre Jesuisi rybe-ò ijohomy.

22 ¹Iòhòmy ratxireri Pascoa worana bedehesi kodohònkykremy. Kia anarŷŷ wehityhynamy heka iny ratya-di reare. Tule orotxu anarŷŷ kia ròhònkyre. ²Deuxu aõmysdŷyüdu wedu mahâdu, tule bede erydŷyüdu mahâdu Jesuisi rimykemy ratxireri idi rirubunykemy. ³Satanasi heka Judasi Isariôwo-ki ralore, tii Jesuisi erydŷŷnaõ ihŷre. ⁴Juda Isariô heka Deuxu aõmysdŷyüdu-ò rara Jesuisi riwahinskykemy. ⁵Tiiboho tamy roholarenyre, reysare. Tahe tamy nieru riwahinskykemy riurenanyre. ⁶Tahe Juda rijemhyhŷre aõu aõu bedewihiký tamyreny riwahinskykemy. Wasimy riwahinskykemy tii roholare.

⁷Juhu orotxu anarŷŷtxure budoeni xiweloo rirubuny rahudi tahe Jesuisi erydŷyna mahâdu tamy rarybere: —Titxibo anarŷŷ rŷsŷnamy biroxikemy atxiteri. ⁸Tahe Jesuisi heka Pedro, Joao-wana riteónyre: —Kaiboho boike iny rŷsŷnareneny ywidŷymy. ⁹Tiiboho rŷyträxire. Titxibo ariywinyrenykre? ¹⁰Jesuisi tamy rarybere: —Kaiboho boikre hâwâhâkŷ-ò. Tahe hâbú-wana wii biöbynykre butxi-di rettyreriò. Tahe tii biheludunybeny. Titxibo heto-txi ralokreò, kaiboho tule bironybenymy bitŷŷraxinybenykre heto wedu: ¹¹—Wawedureny rarybera: —Titxiwexe anarŷŷ rŷsŷna arirŷsŷkre waerydŷyna mahâdu-wana. ¹²Tii heka adee kiditeösinskyre hetowoõ-txi biu-ki. Ibutumy rexihumy rŷire inydeereny. Tai rŷsŷna inydeereny biywinybenykre. ¹³Tahe ierydŷyna rexitare. Roire hâwâhâkŷ-ò. Tahe rotŷŷnyrenyre Jesuisi rybe myna. Tahe ibutumy rexihurenyre anarŷŷ-ò.

¹⁴Kia txu rimyreu tahe Jesuisi nade taerydŷyna waõinatxi reurò-wana byremy ronyrenykre. ¹⁵Tii tamyreny rarybere: —Jiarŷ awanareny ariroxikemy watxiwâhâre. Karibi dori warubuna-ò arakre. ¹⁶Inatyhymy ararybekre: —Jiarŷ konanamy ayreny-ki ariroxikre. Ixyby ta Deuxu Iòlònakile tahe rikiroxirenkykre. ¹⁷Tahe vîõ mona hyna rimyre, rexitönenyre, tahe tamyreny riwahinskyre. Ibutumy ibute bute iribi tuu riörenyre. ¹⁸Inatyhymy ararybekre: —Tiu ixyby tuu ariõõtyhy Deuxu Iòlònâ-ki kotyre. ¹⁹Tiiboho riroxireriu, Jesuisi orotxu rimyreu, raorore, rexitönenyre, tahe tamyreny riwahinskyre. Rarybere: —Ahâxe, kia heka waumy wese rare. Iu biroxikeu, warubuna-di mohötinybenykre. ²⁰Biõbenyke! Kaa dori wahâlubu wesemy ratxireri. Tahe tamy riwahinskyre riörenykre. Tai sôwemy iny ròhònkyke biu-ò hena-ò ibutumy òraruna ixâwididŷymy. Tuu ròhònkyra. Kia heka

wadeewimy iny Deuxu-wana ratxiinhýre, wahálubu òraru-ki. ²¹ Boholabený inihe watyhedydu inkyrenykile ronyre. ²² Iwese tyyriti-ki roire wese heka arurukremý, Deuxu Riòre, Hábutyhyhyký, jiárý wahe. Kobe lâhàxe watyhedydu. ²³ Tiiboho tahe widee rarybere: —Mobo tahe rare? Mobo Jesuisi riwahinykre.

²⁴ Iribi tahe widee raryberenyre, mobo wiratyreremy? ²⁵ Tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Kabede iòlò maháduy-ki iruru dire. Bede dinodu tahe iny rininire: Iny biòwa. ²⁶ Tahe ayreny-ki kawese aôkô ihýre. Inihikýtyhy inyô ratxikeki, tii inyuhe deòdumy ratxikre. ²⁷ Tibo inytyhy rare? Roxidu mahádu ada deòdu mahádu? Roxidu mahádu, aôhe inatyhy? Jiárý tahe ayreny-ki deòdu wesemy jiárý rare. ²⁸ Kaiboho heka wawanahyy atxitenyte aôhökýmy ratýñymyhyreu. ²⁹ Tai tahe adee ruruna ariwahinykre. Iwese Waha wadée riwahinyre wese, adee ariwahinykre. ³⁰ Waiòlòná-ki kaiboho wawana biroxibenýkre, biôbenýkre. Tule rynana wiwihiký tyre-ki rýdu mahádumy bonybenyke. Israeli iny mahádu heka kaiboho biobitinybenýkre, ibutumy judeu mahádu wahe.

³¹ Jesuisi ijô rarybere: —Simaõ, Simaõ, wadée boholatyhyke. Satanasi araurihirenýkemy wadée rexitönenyre. Tahe adeereny kanake araurihidýymy. ³² Dori rexitönenymyhyre, Simaõ, kai bityhynyhykemy. Wadee bòdòsekeu, abiòwa mahádu biwiòhenanyke. ³³ Tahe Pedro diwyònyde: —Awanañy arakre, wanry, arurukre hâre, ròtenawo-ò arakre hâre. ³⁴ Jesuisi tamy rarybere: —Pedro, kai biwatxiönyke, hânie hâbu ryrykôule biwatxiönyke inataõmy.

³⁵ Jesuisi tamyreny rýràxire: —Juhu arateònyrenyreu anieruhynakómy, asaurenýkomy, awarenyömy, adeereny aôbo aô rasiranyre? Tiiboho dirawyömy: —Aôkô, aô rasiranyöhyre. ³⁶ Tahe Jesuisi narybere: —Wiji tahe txibo inyô inieruhynadíkeki, saudiíkeki, biwykre. Txibo inyô imayrehedikókeki tayhyitxena-di rohonykre iòwy-di tahe tii riôbranykremý. ³⁷ Kamy dori Deuxu rybe tyyriti-ki roire: —Ôbitikómy nodu mahádu-wana tii rýire.

Ibutumy timybo tyyriti wamy rarybere heka rýikre. ³⁸ Tamy ierydýyna mahádu rarybere: —Wanry, kaa inatxi mayrehe rýire. Tahe Jesuisi rýire rarybere: —Awire kia.

³⁹ Tahe Oliveira hâwälò-ò roirenyre, taerydýyna mahádu-wana. ⁴⁰ Tiiboho kowa-ò rehemynyre, Jesuisi rarybere: Bexitönyke! Tai tahe òraruna-txi beseóke. ⁴¹ Tahe iko-txi urihimyò rareu, taowotimy resemy. Rexitönenyre: ⁴² —Waha, adee arexitönenyre. Adee awikeki, aôhökýmy dýñana waribi biixawidýnyke. Tahe adeewikomykre, wadeewi ta aôkore. ⁴³ Ýjuô tamy nadé biu-ribi tamy ruru riwahinyre. ⁴⁴ Sôwemy tahe rexitönenyre, iôsana-ribi resere bee wahe. Hâlubu wese heka ihýre resereri bede-ò. ⁴⁵ Tii rehemynyre tai rahare rôrörenymy roireriò. Tiiboho ele risarenyre sôwemy rabedeworenýkre. ⁴⁶ Tamyreny rarybere: —Aôherékibo tarôtenyteri? Biijebenýkre, bexitönenyre.

⁴⁷ Tii rarybereriu, aôwesele Judasi nadé. Tii-wana doide hâbu mahádu. ⁴⁸ Jesuisi rarybere Judasi-ò: —Judasi, Deuxu Riòre bityhenykre aôbo, jiárý hâbutyhyhyký wahe? Waðbuò-di aôbo biwatheyenkre? ⁴⁹ Jesuisi erydýyna mahádu tuu robireu, tamy rarybere: —Iny mayrehe-di araaõbinanyrenykre,

Wanyrŷ. ⁵⁰Kia ijoio mayrehe ritare tahe Deuxu aõmysýdýydu wedu deòdu nohõti riorore. ⁵¹Tahe Jesuisi rarybere: —Ixãwike. Tahe hãbu nohõti riteytenyre. ⁵²Tahe Jesuisi dirawyonyde tamyreny, Xiwe wahidýydu mahãdu-ò, dohodýyna heto itxedu wedu-ò, matuari mahãdu-ò: —Kaiboho mayrehe-di, òhote-di tiwaõrytenyteri jiarŷ wasidiòrys wese. ⁵³Jiarŷ tahe dohodýyna heto-ki watximyhŷ txuõ txuõlemy adeereny anaerynanymahãdenye. Kowa-ki heka tiwamyõlemyhŷtenyte. Kia heka bededýÿnana rexihure. Bede luru ruru roirerimy. Tahe aõbo iritina-ki rýireri, kia heka kÿnyikremy.

⁵⁴Xiwena wahidýydu mahãdu dinodutyhy-ò wedu-ò tiiboho Jesuisi ridyrenyre. Pedro riheludunyre ireheriõremy. ⁵⁵Rehemynyreu tai Pedro ixítõteenymy heótywera-ò ronyre heto itxeredu mahãdu-wana. ⁵⁶Pedro ratximyhŷ-ò tahe deòduo rehemynyre, ijadõma wahe. Pedro-di ijadõma retehemy ta rarybere: —Tii tule Jesuisi Nazareludu-wana ratximyhŷre. ⁵⁷Tahe tii rexitxiõnyre: —Jiarŷ reeryõre aõmyboho kai tarybeteri. ⁵⁸Ixybyle kowa ijoio Pedro-ò rarybera: —Inatyhymy kai ijõ mahãduleõ tate. Tii inatyhytyhyrbemy rarybera: —Jiarŷ reerykõre hãbumy tarybetenyteri. ⁵⁹Ijõ òrau tahe ijõ rarybere: —Inatyhy rare kai Jesuisi-wana ahâte, Kalileia mahãduõreki. ⁶⁰Tahe Pedro rarybere: —Hãbu, reeryõre aõmybo tarybeteri! Tahe hânie hãbu robura. ⁶¹Jesuisi heka Pedro-ò retehere. Tahe Jesuisi rybe-txi Pedro tõhõti reare. Iwese Jesuisi rarybere: —Hânie inataõmy robukre myna, kai waheludumy bedexitxiõnykre. ⁶²Pedro tahe iribi rexitareu, ixidee iky reamy rahinyre.

⁶³Tahe hãbu mahãdu Jesuisi rihetenymy, rilahirenymyhyre. ⁶⁴⁻⁶⁵Tiiboho riruehetynymy rihetenymy idi ritýÿraxinymyhyre: —Mowe arahâtenyra. Idi tahe sôwemy idi risinymyhyreny.

⁶⁶Rudile tahe judeu wedu mahãdu ributunyre xiwena wahidýyna mahãdu-wana. Jesuisi ridyrenykemy raryberenyre dohodýyna mahãdu-ò. ⁶⁷Tamy ritýÿraxinyre: —Kai aõbo Kristu tate, Deuxu Riõretypy. Jesuisi rarybera: —Jiarŷ heka kohemy ararybekeki, kaiboho biwathyhnyöthy. ⁶⁸Adeereny arýÿraxikeki, kaiboho biwawyonybenyöthy. ⁶⁹Kaiboho bierybenykre

Deuxu Riõre heka jiarŷ rare. Idi Waha rurunaweribi-ò aronykremy. ⁷⁰Ibutumy tahe tamy rarybere: —Kai aõbo Deuxu Riõre tate? Tii rirawyonyre: —Iwese kaiboho tarybetenyteri wese jiarŷ inatyhy rare. ⁷¹Tahe tiiboho raryberenyre: —Inyõ irybe-ò ijohoke heka aõkõre, inybohole dori tuu roholarenyre.

23 ¹Kia iny ka ibutumy Jesuisi ridyrenyre Pilato-ò, bede dinodu-ò wahe. ²Idi tahe aõbina binahakýmy tuu raryberenyre: —Kahãbu heka bede rijejeinyreri iõlõmy ijoí radõnykemy. Iribi iõlõ-ò õwydýy rýiõmyhýkemy rarybere. Ihäreta Deuxu Deòdýynamy raremy idi iõlõmy rexininimyhyre. ³Tahe Pilato rýÿraxire Jesuisi-ò: —Inatyhywe kai Deuxu mahãdu iõlõthy tate? Tai tahe Jesuisi riwyonyre: —Kai tuu tarybeteri, Wanyrŷ. ⁴Tai tahe Pilato rarybere xiwe wahidýydu mahãdu dinodu-ò, tule insysówe mahãdu-ò: —Timyki kahãbu aõhökýmy wasýdýyona, aõõ bina dori riwinyõlere. ⁵Tai ixyby idi

risýnyrenyre: —Kahābu heka Kalileia bede-ribi bede rijejeinymy rareri, idi Judeia bede-di tule katahe kakile tuu rotýnyre. ⁶Taita Pilato rýraxire: —Tii aðbohe Kalileia mahāduō ratxireri? ⁷—Tii Kalileia mahādu rare. Kia Pilato rieryreu, Herodi-ò riteðonykemy rexinohötinyre. Tii kia dinodureki. Ihäreta Herodi Jerusalē hāwā-ki iu ratximyh̄.

⁸Herodi Jesuisi robireu heka reysare. Jesuisimy robikemy riwisýnymyhyre sówemy. Idi tahe tuu robireke, reðsare. Tai tahe reysare. Ini-ò roholahyymyhyre. Tule aðwihihiký witxira riwinykemy idi riwisýnymyhyre. ⁹Idi tahe Herodi sówemy rýraximyh̄. Jesuisi tahe rirawyónyöhyyre. ¹⁰Aðbo xiwena wahidýydu mahādu wedu, tule bede ywina erydýydu mahādu sówemy aðna aðna binamy tuu raryberenyre. ¹¹Herodi tasoldado-wana tuu raðhòtemy idi risinymyhyreny. Tywwihiký-di rirahananyrenyre. Iribi riokesedýyhyre Pilato-ò. ¹²Juhuu heka Herodi Pilato òludumy widi raremyh̄. Kia txule tahe widee rowoixirenre.

¹³Idi tahe Pilato tahe ibutumy xiwena wahidýydu wedu, tule matuari mahādu tule ijō iny mahādu ributunyrenyre. ¹⁴Tamyreny rarybere: —Kaiboho heka wadee tedytenyteri bede jei jeiwidýydu tuu tarybetenyte tebutenyteri heka. Jiarý akoreny-ò retýraxinyre idi aðhe tai ibinamy rahaöhyyre. ¹⁵Tule iðlò Herodi tai ibinamy rahaöhyyre. Tai diòkesedýyhyre. Tai iurenana ta aðhereki timyki irubuõna. ¹⁶Urile raðhòtedýykyemy bede reywinyre idi ta ixinamy rakre. ¹⁷Kiemy dori worana bedehesi, ròtena-ribi inyõ heka ròhònymyhyke. ¹⁸⁻¹⁹Sówemy iny heka rirajuare: —Aðkore uritere ta Baraba biteðonyke. Kia hābu urile ruruke. (Baraba inyrubudýydure. Bede jei jeidýy-ki heka ròtena-ò ralore.) ²⁰Tai Pilato Jesuisi òlòdýyhyri wiwisýnymyhy tai ixby rarybere: —Aðkore Jesuisile ariteðonykre. ²¹Sówemy iny ixby ryryre: —Aðkore, itxeò-ki bitamadýyhyke! ²²Tahe Pilato tainatäõnamy narybede: —Aðherewe, aðwe tii ibinamy riwinyre. Aðheka tai ibinaðhyreru rubu-ò rawahikemy. Òhòteole ta arawahinskyre idi ariteðonykre. ²³Ihäre ta iny sôwe mahādu ire rirajuamyhyrenyre itxeò nihiký-ò rurukemy. Ixieryta iryreny-ò roholare idi tukremy. ²⁴Iu Pilato heka Jesuisi riwahinskyre rubu-ò tumyna rexitðenymyhyrenymy. ²⁵Ijõ hābuõ ta ròtenawo-ribi riòlòdýyhyre, ixitòedýyhyre myna wahe. Tii hābu aleerydu rare, tahe bede jei jeidýydu tule. Iwana ta Jesuisi rawahire irybemynarenymy aðhebo rotýyhykremy.

²⁶Tahe Jesuisi ridyrenyre. Ryki tahe hābuõ iutedereny-ò nade, Simaõ inire, Sireni hāwā ludu wahe. Nohötiôlemy ta ityre itxeò nihiký ritidirenre, iherenymy idi kanakremy.

²⁷Sówemy ihemy nodu sôwe. Iy-ki hāwy mahādu Jesuisi-di robumyhyreny. ²⁸Tii tahe tamyreny rexíokesemy narybede: —Jerusalē hāwā ludu hāwy mahādu! Ixirahi bobubenyke ariore rahi tule warahi ta aðkore. ²⁹Tiutxumybo bexirybenybenykre: —Hāwyky bedeköby heka raritxörenyköre mahādu rare, tohokuu ritonyköre mahādu tiku kuladu-di tarukiköre mahādu. ³⁰Tiutxumybo bexirybenybenykre hāwälö-ò: —Watyrereny bedesake tule hāwälö riore-ò bexirybenybenykre: —Biwawòbenykre.

³¹Wiji kawesemyhyre hee itukure häre. Timykrebo tahe hee irubukre.

32 Ihāre tasŷse iny inatxi hābu òbitimy nodu aōkō ridyrenyre Jesuisi-wana rururenkyremy.

33 Tahe hāwālō riore-ò ratitybymy ninadu-ò ritehemynyrenyre. Tahe tii-wana inatxi wasidu itxeò nihikŷ-ò rilamadŷñyrenyre. Ijō ruruweribi-ò ijō hyeweribi-ò. 34—Waha, idirený bexiruxetòenyke rieryõhyrenyneri dori aōmybo rotodŷñyneri.

Tai tahe ityy wimy ritxuatxuakremy dado-di rehumyhŷreny tibo iwydydukremy.

35 Iny retehemy rŷimyhŷ taile wahe. Judeu wedu mahādu tule Jesuisimy rarybere: —Tii iny sôwemy rihedŷñyrene, kia aōherekibo tii rexitaōreri rubu-ribi, tii Deuxu deòdŷña rarehâre. 36 Tule soldado mahādu rarybere aōbina binahakŷlem. Diwyde tii aōna ta iny kremy rirahōreny tamy idi reare rijeny; 37—Kai inatyhymy judeu mahādu iòlomy atxiteri wana heka kaa bexitakre iribi. 38 Itxeò ratya-ki tahe aōma timy roire tyyritidŷña.

—Kaa Heka judeu Mahādu Iòlò Rare.

39 Ijō heka rarybereri Jesuisibire-ki roireriöle tamy rarybereri: —Deuxu deòdŷña tateki, bexitake tule biwatabenyke. 40—Wy, Deuxu lau taberuōlemahâte aōbo tule dori iny aōhōkŷmy rokotŷñykrelemy iny roireri. 41 Lòwudu tamy rarybereri: —Iny heka rurureri, aōbina binahakŷ iny riwinyre òraru-ki. Iny rurureri. Kaa hābu rŷire tiu aōbina riwinyõhykyre. 42 Jesuisi-ò rarybere: —Jesuisi, watxi ôhōti beakre Iòlomy bonykreu. 43 Jesuisi tamy rarybere: —Wijile heka biu-ò heka rakakre.

44-45 Txutxemy bede roronyre idi txioro txu rehehekŷ-ò bede tuu rŷire. Inataō òramy bede rybynyre, rŷire. Heto-ki rahanaheridu urile raykare templowo-ki wahe. 46 Tahe Jesuisi rirajuare: —Waha, watyytyby adee rawahinyrer. Iu irybe rexihureu rurure. 47 Soldado mahādu wedu tuu robire kia aōhebo rotŷñara tuu rarybere: —Kia inatyhymy hābu òbitityhy rare. 48 Ibutumy iny kia robire Jesuisi rubu-ò rahinymy ròdsere rexihetenyrenymy tabreti-ò. 49 Ibutumy tii mahādumy ratximyhŷre iribi ireheriōremy rexijemhy.

50-51 Tii judeu bede mahāduō rare. Jyjemys inire. Tahe Kristu rubuna-ki awimy rahaõhŷre taijoi mahādu-ribi. Tii dori Deuxu Iòlôna riraõmyhŷre. Ihāwā Arimatea inire. 52 Tai ta rare ixitòedŷñy Pilato-ò, Jesuisi umy kidiwahinykremy. 53-54 Tai tahe ritare itxeò-ribi tyy ura nihikŷ-di tyy-di ritŷtetŷtenyre. Manawabedewo-ò ritidire. Tai tiu iny rahaloonaõmyhŷre. Aōma judeu mahādu elehyna txu wahe ixiywidŷñatxumy txu rŷireu heka aōma worana bedehesi txu. 55 Hâwy mahādu Kalileia-ribi Jesuisi-wana. Tiiboho doide Jyje-wana Jesuisi hâloo-ò itxeremy. 56 Tahe timybo roimyhŷ riòtudunyrenyre. Dòòsedenyde iribi aderôna lŷnyre ywidŷñy iumy tŷnyrenamy.

Kia rexielehnyrenyre sabado txu bede ywidŷñy myna-di.

24 ¹Juhu txu semana bededŷñanau txuu deadeu hâwy roire wabede-ò. Tiiboho riwyre lŷnyrena. ²⁻³ Rehemynyrenyreu, mana nihikŷ tahe

ijò-ribi ratamy rŷire. Tahe ralörenyre, Jesuisumy ihoôhyre. ⁴Wabede-ò rirònnyrenyre, robirenyre inatxi hâbu. Ityy urahakýmy ronymyhýre tai. ⁵Tahe tiiboho bede riòtiinyrenyre idí tabrebu-dí suò reserenyre. Ýjyô tamyreny rarybere: ⁶—Iny irumy kaiboho teijeteri kaki wabede-ki aõbo? Tii kaki ratxireri. Tii rexixara rubu-ribi adeereny rarybere wese Kalileia bede-ki: ⁷—Inyô riwawahinykre inybina-ò Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký. Itxeòtyre-ki aryíkre tai arurukre. Inataõ txu-di tahe rubu-ribi arexixakre. ⁸Tahe hâwyy irybe-di rôhötinyrenyre. ⁹Wabede-ribi raijaranyrenyre Jesuisi erydýyna mahâdu-ò ijyymy. ¹⁰Kia tiibohore: —Marie Madalena, Joana, Marie Txiause. Ijô hâwyy tule tii-wana roirenyre. ¹¹Iu tamy relyyre, rityhyñyôlerenyre. ¹²Pedro tahe rŷimy reare idi raijaranyre wabede-ò. Urile tykylemy robire tahe dòòsede, rexiòtiinyre.

¹³Itxuleu ta iny inatxi hâbu Jesuisi tyhydýýdu mahâdu tahe roirenyre Emau hâwâ-ò. Jerusalë hâwâ-ribi txibo 10 km wese irehere. ¹⁴Ibutumy aõhebo rotýñyramy wiko relyymy ròimyhýre. ¹⁵Iuleta Jesuisi tamyreny dehemynyde idi tiiboho-wana roire. ¹⁶Tiiboho tuu robirehâre timykibo rieryköhkyrenyre. ¹⁷Tahe Jesuisi ròtýrxaxire: —Aõmywe widee tarybetenyteri. ¹⁸Ijöreny Klopamy nidu narybede: —Kai sohojilewe Jerusalë-ki aõhebo bede rŷira teeryköte. ¹⁹Tii dotýñraxisde: —Aõherabo ta. Tiiboho tuu relyre: —Jesuisi Nazare ludu kie. Tii Deuxumy rybedu nihiký heka rare, Deuxu-ò dori ibutu iny-ò heka rybe-ki aõni heka aõmywidý-ki heka ihýýna rare. ²⁰Waxiwenarený wahidýýdu wedu tahe wadinodurený itxeò nihiký-ò rurukremy riwahinyrenyre. ²¹Tule judeu mahâdu tarasadukresýna raholarenyre. Ihâreta tukôlemyta inataõ txumy rubu-ki bede idi rŷira. ²²Bederarasò-di wajoireny hâwyoy ihâloo-ò roire. ²³Tai itxi rekoãhyre. Dòòsedenydeki tahe Ýjumy riki robirenryremy delyydenyde. Tii Jesuisi rubu-ribi rexixamy tamyreny rarybere riki. ²⁴Wajoirenyô tule ihâloo-ò roirenyre. Inatyhy rikihe rare. Urileta riki Jesuisimy robiörenyre. ²⁵Tahe Jesuisi tyhy Klopaboho-ò narybede: —Aõherewexe Deuxu Rybedu mahâdu rybe awo-ki teximytenyteri tetyhyñkôte nyteriki wahe. ²⁶Kialemy dori Kristu dori aõna aõnamy rotýñykremy tai Deuxu riwowydynykremy. ²⁷Tahe Jesuisi rexidelenyre aõbo rybe ritina roiremy. Moisesi ryberiti juhuumy ritýnynynyre. Timybo Deuxu rybe ritidýýdu raremy. Tiiemy heka iximyhyyle rarybere. ²⁸Ibutumy tamy relyhyhyre ramyhýrehyy tahe ritehemyny Emau hâwâ-ò, tai inatxi hâbu rarikreò wahe. Tahe Jesuisi rarybere: —Aõkõ arexinoranykre. ²⁹Tai ta tamy ihârele rarybemyhýre: —Txioinihe bodonyke kakile. Aõma bede ratxinyra ratxioronythyra. Taile tiiboho-wana rare ihetorený-ò. ³⁰Rorukurenyre riroxirenkykremy. Tahe Jesuisi orotxu rimyre rexitónenyre Deuxu-ò. Tahe orotxu rioriorore imynarený. ³¹Iu tahe aõwesele rierymy reare Jesuisi. Tai iruereny raraymy rieryrenyre. Tahe aõwesele iõmy iribi reny reare. ³²Tai widee raryberenyre kiamy. Iu tii Ryberitimy inydeereny rydi relyyre, urile wawo ratooteemy. Kai tahe. Ijô diwyònnyde: —Kohe jiarý tulere. ³³Iribi tahe ritamanyrenyre. Diòòsedenyde ixiby Jerusalë hâwâ-ò. Tiu waõsohoji reurò erydýyna itxi rekoarenyre. Tai tiiboho narybedenyde:

³⁴Inynyrȳrenyhe rexixara. Pedro heka tuu robira: ³⁵—Jiar̄ȳboho tulerenyra wawanale rōirenyra rydi. Tule Wadeereny orotxu riyreyrenyra. Taile reeryrenyre.

³⁶Iu kiamy relyymyh̄rele, Jesuisi dehemynymy deade ityareny-txi. Riryberenyre ibutumy: —Ywina heka akirenkye! ³⁷Ibutumy ruberurenryre ilau. Urile rares̄ny tamy raholarenryre. ³⁸Jesuisi rarybere: —Aõhebo taberutenyteri. Breburenyõmyke hewa biwatyhynybenyke. ³⁹Jiar̄yle ratxireri. Wadebò-di bedetehebedenyke, wawa-ò tule. Jiar̄ȳ karare wadée inihe bideribedeny. Jiar̄ȳ uni aõkõ watxireri. Uni dori idedire aõkõ wawese aõkõre bedetehebedeny inihe. ⁴⁰Tai tahe tebò wotõ mona, tawa wotõmona, riteõsinyre tamyreny. ⁴¹Ihãrele tahe rityhynyrenyore, ibedesamy bede riõtiinymyh̄reny. Jesuisi tahe rexitõenryre tamyreny aõ rirys̄kemy. ⁴²Tamy riwahinyrenyre utura wòsi deyreõ. ⁴³Riras̄re ikorenøyole.

⁴⁴Idi tamyreny rarybere: —Aõma wawanale ratximahâre, õhõtireny itxi rearra. Aõma wawana atximahâtenyte juhuu. Ibutumy heka adeereny retõnynymy rarybere aõmybo wamy rybe roimyh̄remy. Ibutumy heka Moisesi rybedu ritidõyñaki iritina-ki roimyh̄re. Wiuna tule wamy riritinyre. ⁴⁵Tai tahe ritõnynyre òbitimy irakyreny riraynyre. ⁴⁶Ihetxiu rybe wâhâ aõma Deuxu Deòdõyñna rurukre heka aõhõkõmy rotõyñykremy. Ruru-ribi inataõ txu-di rexixakremy bede roire. ⁴⁷Kaa rybe wihiķy ritidõyñna heka kaa Jerusalë bede-ki robõtÿkre ihãreta ibutumy iny iny kõkõmy bede bedemy robõtÿkre. Kiamy heka ibutumy inydee marybebenykre. Iny riwatyhynyryirakre heka ibutumy iõraru-ribi ariixãwididõyñye. ⁴⁸Tule terytenyteri ibutumy aõhebo rotõyñykremy. ⁴⁹Tahe adee ariwahinykre iwese Deuxu rarybere wesemy heka adee ariwahinykre. Kaki hewa matxibenkyre hâwâ-ki. Tahe kanakre heka adee ruruõ biu-ribi. Iribi tahe bõhonykre karibi.

⁵⁰Iribi tahe Jesuisi ridyrenyre Betõniary-ò. Tai tahe rilàhànananyrenyre tuu tamy rexitõnynrenyre ibutumy tamyreny. Tamy rexitõenryre heka ilàhànamy tamy rexitõenryre biutxile ire rexidymy ramyh̄re rynanamy ramyh̄re. ⁵¹Iu rilàhànanymyhyrenyu, biu-ò rare. ⁵²Tamy rexitõenryra aõma lâhànamy, wowydynamy rexitõenymyhyre Deuxu-ò. Tai riwowydynymyhyreny. Teysa-di diòkesedenyde Jerusalë-ò ixypy. ⁵³Tai tahe Deuxu dohodõyñna heto-ki ixypy ixypy rowowydynanymyhyrenyre.

Joaō

Deuxu Rybe Wihikŷ Tŷmyra, Joaō Tyyritidŷŷdu

1 ¹⁻²Ibutu aôna aõnakõou, Jesuisi rarehyymy raremyhŷ. Tii rybehyyymy raninira. Tii Deuxu-wana ihŷre. Ihâre tahe tii Deuxule rare. ³Tii ibutuhukŷlemy riwinyre. Tiiõhyykeki tahe, aõ releötyhy.

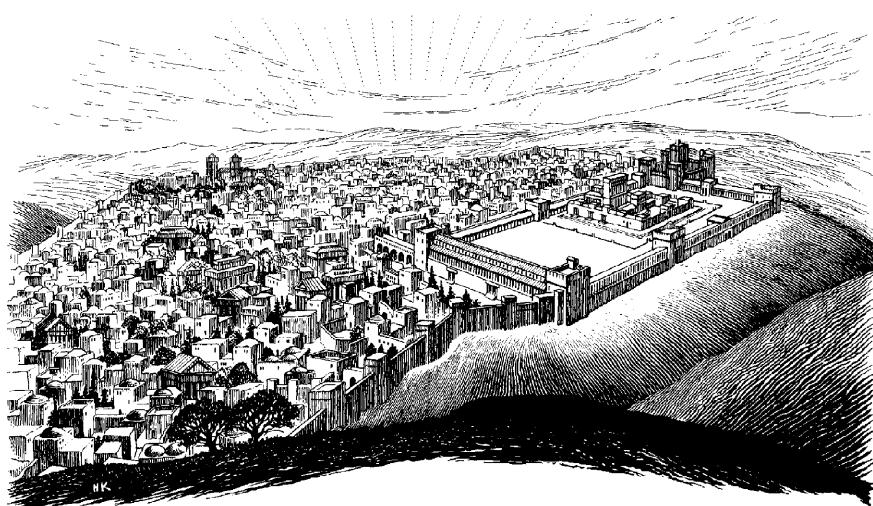
⁴Umytuedeõna wahidŷŷdu tii ihŷre kia-di iny mahâdu rayky ritoosònomyhŷre ritýnynyhŷre wahe. Kia loosõna heka bede luru ludu loosõna rare. ⁵Bede luru týnyna loosõna rare. Loosõna rótamyhŷre, bede luru tahe ròanodŷŷmyhŷre.

⁶Deuxu teòduô diteõnyde, Joaō inire. ⁷Tii loosõnamy rarybekremy nade. Kia rybe-di roholamyhŷreki, ibutumy iny rityhyynyrenykremy.

⁸Joaō loosõna aõkõ rare. Urile tuu rarybekemy nade.

⁹Jesuisile loosõnatyhy rare. Tii bede-ò nadeu, ibutumy iny rayky ritoosõnyre. ¹⁰Tii bede-ki raremyhŷ, bede widŷŷdu rare, ihâre tahe iny rieryöhyyre mobo tii ihŷre. ¹¹Tasŷ mahâdu-ò dehemynyde, judeu mahâdu-ò wahe. Ihâre tahe ridyöhyyre, rityhyynyöhyyre urile teramy reare. ¹²Iu inyõ Jesuisi rityhynymy ridyre. Deuxu riòreolemy risydŷŷnyre inimy rityhynyreki. Kia-ò tahe ruru tamy riwahinyre. ¹³Kia ityhydŷŷdu tahe Deuxudeewilemy tule iriòreomy roirekemy. Hälubu-ribi aõkõ ratybienyre, urariribike aõkõ, hâbudeewike aõkõ. Deuxudeewilemy iny ihŷmyhŷrenyre.

¹⁴Rybe tahe umyõ rimyre, demy rexijjenyre, inyyreny-ki rasŷnomyhŷre. Tii tŷxihikŷlemy Deuxu loosõna-di ratximyhŷre, ruxetõena-di inatyhyna-di nade. Inyboho tuu robirenyre. Deuxu Riòre delamy ratximyhŷre, sohojihyyre. ¹⁵Joaō Jesuisimy rarybere kia wese: —Kiamy heka adeereny rarybere. Tii wahewomy kanakre heka waratyre awityhyre. Tii dori wako-ki rarehyymyhŷ waribi juhuutyhy wahe. ¹⁶Inyboho dori sôwemy ruxetõena iribi ritarenyre. Luuna sôwetylhy my tawo-ribi Jesuisi inydeereny diwahinyde. ¹⁷Deuxu bede ywina tahe Moisesi òraru-ki nade inydeereny. Ruxetõnamy tahe inatyhyna Jesuisi Kristu òraru-ki nade. ¹⁸Inyõ heka tiu Deuxumy robiötyhy. Deuxuriòre delale heka ifýnydŷŷdu rare. Tuunatyhy-di taãxiöti-ki rimyre. Tiile iny-ò Deuxu ditýnynyde.

(Joaõ 1.19)

¹⁹ Judeu mahădu Jerusalē-ribi xiwena wahidŷýdu mahăduō diteònnyde Joaõ dýýraxidŷýmy. Levita mahăduō tule diteònnyde. Tahe roirenryre ritŷýraxinykemy mobo tii raremy. ²⁰ Tahe Joaõ-ò rýýraxirenryre aôhereriwe mobo atxiteri. Joaõ dirawyònnyde inatyhymy rexitxiönyrer: —Jiarý Kristu Deuxu deòdýýna aôkô jiarý rare. ²¹ Tai tahe ixityre tamy rarybere: —Mobo tahe atxiteri, Elia aôbo. Aôkôre, Joaõ rarybere. Tahe Deuxu dee rybedu atxiteri inyboho riraôrenyrerio wahe? Joaõ rarybere aôkôremy. ²² Tamy tahe ixityre raryberenryre: —Wakorenry bedelyyke mobo atxiterimy. Tai iny deòdýýdu mahădu-ò arelyyrenykre. Aômybo iximy manarybeke? ²³ Tahe Joaõ rarybere: —Jiarý Isaia Deuxumy rybedu wesele adeereny ararybekre. Jiarý rybeterenaduô jiarý rare. Jiarý bederahy-ki iny-ò rarywâhã.

Inynyry-ò ryô biòbitinyke.

²⁴ Fariseu mahădu-ribi kia mahădu roirenryre. ²⁵ Tai tamy rarybere: —Kai Kristu aôbo tate? —Aôkôre. Elia aôbo? —Aôkôre. Deuxu dee rybedu aôbo? —Aôkôre. —Aôhereki tahaka iny teratysebenyteri? ²⁶ Joaõ dirawyònnyde: —Jiarý bedi iny reratysebenyrer. Inyô tahe ayrenykile ratxirer. Tii tahe teeryômahâtenye. ²⁷ Tii wahewo-ribi kanakre. Jiarý raixýrumy watxirer iwataana ese-ki, tii waratyrereki. ²⁸ Kia ibutumy aôhebo rotýýnyre Betýnia hâwã bede-ki. Jordao bero kowa weribi ijà-ki ihýre. Tai iule Joaõ iny riratysybenymyhýre.

²⁹ Txubiôwau tahe Jesuisi Joaõ-ò kedehemnykemy nade. Tahe rarybere: —Beteheke, kowa Deuxu budoeni naderi. Tii òraru-ribi iny ritakremynade. ³⁰ Tuu jiarý rarybereu, inyô wahewomy kanakre. Tii waratyre awityhy rare. Tii dori wako-ki rarehyymyhý waribi juhuure. Kia rarybereu tule jiarý tuurarybemahã. ³¹ Reeryore heka tii, ihâre tahe anade tii aritynykemy judeu mahădu-ò. Tai tahe

anade iny bedi reratysebenymahāremy. ³²Tahe Joāo tamyreny relyyre: —Jiarŷ Deuxu Tyytybytyhymy rabire tamy dobehede-ò. Bòtòe wesemy ityre-ò desede. ³³Deuxu riwateònnyre bedi iny ariratysebenykemy. Tahe riwateònnyreu tahe wadeararybere: —Aōmy kai bobikre? Deuxu Tyytybytyhy ronymy resekele inyōtyre-ò. Tii sohjile tahe Deuxu Tyytybytyhy-di iny riratysebenykre. ³⁴Jiarŷ tuu rabire, tai tahe reeryre, tule taheka relyywähäre, tii inatyhymy Deuxu Riore raremy.

35 Itxubiòwau tahe Joao taerydýyna inatxiò-wana raremyhý. 36 Tahe Jesuisi nadeò tuu robire. Tahe tamahädu-ò rarybere: —Kowa tahe Deuxu Budoeni naderi. 37 Kia rybe-ò tiiboho roholareu, tahe ròirenyre Jesuisi riheludunyrenykremey. 38 Jesuisi tahe tuu robire ihemy roirerimy. Tahe tamyreny rarybere: —Aöbo teijetenyeri. Tahe dirawyònude: —Rabi (kia rybe tahe irybereny-ki, erydýydu rare), titxibo kai tasýnymaháte. 39 Jesuisi rirawyònure: —Bòdòibedenyke betehebenykemy. Tahe tii-wana roirenyre, tamy reteherenyre. Tahe txioromy tii-wana ihýmyhý. 40 Joao rybe-ò ijohonaduõ, Jesuisi helududýyduõ, Andre rare. Tii Simaõ Pedro seriore rare. 41 Andre tahe taseriore Simaõ aôwesele rioryre. Tahe tamy rarybere: —Mesia-ki inyboho rahamy ratximyhýrenyre. (Ka rybe, Mesia, heka. Kristumy rare, Deuxu deòdýyna rare.) 42 Tahe Andre Jesuisi-ò Simaõ didyde. Jesuisi Simaõ-ò retehere urihimyò idi tamy rarybere: —Kai Simaõ tate, Joao riòrere. Iribi tahe ani Sefamy rarekre (Kani heka Pedro rare.)

43 Itxubiòwau Jesuisi Kalileia-ò rakremy ixi-di röhötinyre. Tahe Filipi rijiere. Tamy rarybere: —Wahemy manakekö aôbo. 44 (Filipi tahe Besaida hâwâ luduô rare Pedro, Andre-wana ihäwäluduôle rare.) 45 Filipi tahe Natanaeli witxi reare. Tamy rarybere: —Moisesi bede ywina tyriti-ki inyömy rarybere: —Tule Deuxu dee rybedu tyriti-ki rarybere. Taile rahare. Jesuisi ihýre. Nazare hâwâ luduô rare. Jyje riore rare. 46 Tahe Natanaeli ritýyraxinyre: —Aöwihihiký aökàbo Nazare hâwâ-ribi kadòhonykre. Filipi rirawyònnyre: —Manake betehekemy. 47 Jesuisi Natanaelimy robire naderimy tahe tuu rarybere: —Kowa judeu mahâduô inatyhy rare. Tii hâbu òbiti rare. 48 Tahe Natanaeli rarybere: —Timykibo tiwaeryteri. Jesuisi rirawyònnyre: —Figueira òra-ki tanyteò, umy rabire. Filipi aðrysmy raõreule, umy rabire. 49 Natanaeli rimasajuam rirawyònnyre: —Kai Deuxu Riore tate Inyerydýydu tate. Kai judeu mahâdu Iòlò tate. 50 Jiarý adee rarybera: —Figueira òra-ki umy rabireki. Kiakile aôbo, tiwatyhynyteri. Iratyre aôna aôna wiwihihiký adee ariteòsinskyre. 51 Inatyhytihymy adee araybekre: —Biuwetyy riranyakre. Jiarý biuloosôna hâbu jiarý rare. Ýjuboho Deuxu-ribi wadee doideò kai bobikre. Idi waribi roireò bobikre.

2 ¹Inatao txu-di t̄ymyra herina txumy reare. Kana hāwā-ki Kalileia bede-ki. Jesuisise tai ratximyh̄re. ²Jesuisi tule ritobinyre tamy rakremy taeryd̄ȳna mahādu-wana. ³Lisinaube tyā-ki vī̄ mona ituere. Tai Jesuisise Jesuisi-ò rarybere: —Vī̄ mona ituere, imona kōre. ⁴Jesuisi rarybere: —Nadi, aōhebo arot̄ȳnykre. Aōka wawid̄ȳkōna wabeded̄ȳnanamy aōkōka bede r̄ȳrireri. ⁵Tahe Jesuisise deōdu mahādu-ò rarybere: —Anowid̄ȳkymy adekereny tiki rarybekeki, ibutumy biwinybenyke. ⁶Debōsohoji reurò mana butxi nihik̄y tai r̄ȳmyh̄y judeu mahādu

ibe-di brebu òraru-ki aõna aõna risuhòmyhŷre worana bedehesinau. Mana butxi sohoji sohoji 80 urihixina ratyre rimyre. ⁷Jesuisi tamyreny rarybere: —Ibutumy bedi bitŷxinybenyke. Tahe ibutumy ijà ratyre ritŷxinyrenyre. ⁸Katahe iribi bitake. Worana bedehesi wedu-ò biwybenyke imona. Tahe riwyrenyre. ⁹Kia bee heka Jesuisi riwitxitanyre vñ monamy. Tahe iwedu riurihire, rieryõre tiribibo nadé. Deòdu tahe rieryre juhuu bee rare. Tahe iwedu rarybere weryrybò heridu-ò: ¹⁰—Katahe awityhyre. Kai ijõ-ribi iwitxitratyhymy tewinyteri. Ijõ iny heka awityhy iko-ò ritxiwimyhŷ. Ihewomy tahe awiriore ritxiwimyhŷre. Kai tahe awityhy ikonana-ò teyrubunya. ¹¹Katahe aõna aõna wiwihihiky iny itxerenamy juhu ludu rare. Kana hâwã-ki Kalileia bede-ki ihŷre. Tii tarurutere riteòsinymyhŷre taerydŷyna mahâdu-ò. Tai ierydŷyna mahâdu rityhynyre.

¹²Iribi tahe Kafanaõ hâwã-ò Jesuisi dobehede tadi, taseriore, taerydŷyna mahâdu tii-wana roirenyre. Ijõtxumy tahe tai bede tñynna rŷira.

¹³Pascoa worana bedehesi iòhòmy rŷireu, Jerusalé rotuore kia tahe judeu mahâdu worana bedehesina rare. ¹⁴Tai Jesuisi Deuxu dohodŷyna hetowo-ò ralore. Tahe iwo-ki itxi reare sôwemy aõna aõna-di rohonyrerio, broreni-di ijohodu-txi, budoeni-di ijohodu-txi, bótde-di ijohodu-txi, tule nieru witxira witxira wibydŷýdu mahâdu-txi reare tai ronymyhŷki. ¹⁵Jesuisi reroti awaru hâtena wesemy riwinyre. Idi tahe dohodŷyna hetowo-ribi ibutumy riòlòdŷyre, budoeni, broreni-wana, tahe nieru wibydŷýdu mahâdu oworubesedŷý-di

(Joaõ 2.7)

Jesuisi rehure, tai nieru rejuunyre. ¹⁶Tahe rare bòtòe-di ijohodu-ò. Tamy rarybere: —Biòlòdýnyke wa. Waha heto dori aõ-di ijohona aõkõ rare. ¹⁷Tahe Jesuisi erydýyna mahâdu töhöti-txi reare aõbo Deuxu Tyyriti-ki roiretxi:
—Waha heto yrubudýyna-ki dori riwasamyhýre. Ariyrubunykemy dori watxireri, tai riwasareri.

¹⁸Judeu mahâdu Jesuisi-ò rýràxire: —Aõherekibo kai teòlòdýnyteri. Mobo he arateranyreri tuu biwinykemy. ¹⁹Tahe Jesuisi rirawyònyre: —Deuxusý-di behuke tahe inataõ txu-di aditamadýnykre. ²⁰Tahe judeu mahâdu rarybere: —Ka heto 46 beòra-di relere, timykibo kai inatâõ txu-di biwinykemy. ²¹Jesuisi tahe Deuxusýmy taumylemy rarybere. ²²Iribi tahe iu rubu-ribi iixixana-txi töhötireny reare, kia tuu rarybere-txi. Tai heka iritina rityhynyre, tule Jesuisi rybe rityhynyre.

²³Jerusalé-ki Jesuisi Pascoa worana bedehesidýyna riwyre. Aõna aõna wiwihiiký inyy-ki ritxiyenre riwinyre. Tai sôwemy iny inityhy rityhynyre. ²⁴Jesuisi tahe urihimyôle iny rityhynyre. ²⁵Tii dori ibutumy iny rayky rierymyhýre. Inyõ timy iny raremy tiu tamy aõna relyyoþhy tii ibutumy aõerydu rareki.

3 ¹Nikodema fariseu mahâdu rare. Tii judeu mahâdu weduõ rare. ²Tii rudimy Jesuisi roramý rara. Tahe tamy rarybere: —Wanyrý, reeryrenyre kai Deuxu-ribi erydýydu tate. Inyõ Deuxu-diôkeki tii aõ wiwihiiký riwinyoþhy. Iwese aõ wiwihiiký kai tewinyte wese. ³Tahe Jesuisi rirawyònyre: —Inatyhytyhymy adee ararybekre: —Inyõ ixityre reakókeki, tiu Deuxu Òlõnasýmy robiyoþhy.

⁴Nikodema rýràxire: —Timykibo matuari ixityre reakemy. Timyrabo, ixypyby tadiwo-ò iny ralókeki aõbo ixyby iny raumynyke. ⁵Tahe Jesuisi rirawyònyre. Inatyhytyhymy rarybere. Inyõ bera-ribi ratybienyókeki Deuxu Tytybythy-ribi ratybienyókeki, tiu ralòoþhy Deuxu Òlõna-ò. ⁶Deribi tybie heka dee rare. Deuxu Tytybythy-ribi tybie tasý tytyby rare. ⁷Idi wanaõtaõmy aõmybo rarybereridi ixityre ijiranamy. ⁸Tiò tio yhy ribonymyhýre: —Iwodýy taholate, tahe tiribibo namyhýde teeryõmahâte tiõhe ramyhýre teeryõte, kia wesele iny Deuxu Tytybythy-ribi tybie iny rýire. ⁹Tahe Nikodema rýràxire: —Timyrebohe kia ratxiike. ¹⁰Jesuisi dirawyònyme: —Kai judeu bede erysydýydu tate ihârele teeryõte aõbo. ¹¹Inatyhytyhymy adee rarybere aõmybo reeryre, aõmybo rabire. Ihârele tahe kia tetyhynyõte. ¹²Bede aõmydýýnanamy rarybere tahe tetyhynyõte. Timybo bityhynyke biu aõmydýýnanamy ararybekre. ¹³Iny sohojile biu-ò raòwonyre, Deuxu Riore Hâbutyhyhyký rare. Tiile iribi juhu dobehede. (Tiile isýre. Taile isý roire.) ¹⁴Iwese Moisesi bederahy-ki womati hemylala ritamadýýnyre wese, Kiawesele jiary, Deuxu Riore Hâbutyhyhyký, wadi kidiwatamadýýnykre. ¹⁵Tahe inyõ wadi rityhynykeki, umytuedeõna tuu ritamy rýihyy rakre.

¹⁶Deuxu Riore sohojihyyle rare. Deuxu bede ludu mahâdu ibutumy iluutyhyre. Tai tahe tariore diteõnyde iny rityhynykremy. Inyõ tii rityhynyre-wana, umytueõnahaký ritakre. Tii ruruõtyhy rubu bina bede-ò. ¹⁷Deuxu taRiore bede-ò diteõnyde bede iny mahâdu tarasadumy rarekemy. Aõ iny ywisdýýna-ò rirutykemy aõkõ. ¹⁸Inyõ rityhynymyhýreki, tii ywisdýydu idi rehuõtyhy. Iny rityhynyõmyhýreki tiihe aõhökýmy

(Joaõ 3.2)

dýñnana-txi riteònkykremy Deuxu idi ratximyhýre, tii dori Jesuisi rityhynyöhymyhýre, Deuxu Riòre dela wahe. ¹⁹Ibinatyhymy iny aômydýñnana bede bedemy rýira, tai bede luru-ki rira tamy awira. Tuu loosôna nadeu, tamy ibinare. Tai tahe Deuxu riteònkykemy idi ratximyhýre. ²⁰Inyô aôbinahaký rotýñnymyhýre, loosôna dera heka tuu rýira; loosôna-ò rehemynyötyhy, rehemynyre-wana, iny taaôbina bina rierymhýre. ²¹Iny tahe awiwihiykýle rotýñnymyhýre-wana tii tahe loosôna-ò rehemynykremy rýira, taaomydýñnana dori Deuxudeewimi ririmyhýre, ibutu iny rierykremy ririre.

²²Iribi tahe Jesuisi taerydýyna mahâdu-wana Judeia bede-ò ròirenryre. Tai heka bededýñnanaô riwyre. Tiiboho iny ityhydýyu mahâduô tai riratysebenyrenyre. ²³Joaõ iribi iòhòmty ratxireri. Iny riratysebenymyhýre. Tii Eno hâwâ-ki Salí hâwâ-ribi iòhòmty roire. Tai riratysebenyre sôwemy bee tai roimyhýreki. Sôwemy iny tamy ratysebenymy rare. ²⁴(Joaõ iu rotenamy ralôôlemy ratximyhý.) ²⁵Judeu mahâduô, Joaõ erydýyna mahâdu-wana rybetere txiôdýyna ròhonyra, bede

ywina òbiti aõmydýñanamy wahe. ²⁶Tahe Joaõ erydýyna Joaõ-ò doidenyde rarybekremy: —Waerydýdureny. Kai hãbumy telyymy tatemahã, kia Jordao kanawe-ribi ijá-ki umy-wana raremyhý, tii ròratysebenyreri. Sòwemy iny tamy wirotyre. ²⁷Tahe Joaõ tamy rarybere: —Kia wadée awire aõ aõkõ iny ritamyhýre, biu-ribi kanakekile tahe iny aõ ritake. ²⁸Jiarý heka Jesuisi nonanamy ijyymy diwateònyde wahewo-ribi kanakremy. Jiarý tii aõkõ rare. Tii tahe Kristu tyh rare. Jiarý kiamy juhuu rarybewähäre: —Kia tahe teerytenyte. ²⁹Inatyhymy tahe hãbumy heridu wesemy Jesuisi rare. Ibutumy iny tuu robikemy tamy wirotyre. Ibiôwa weselemy jiarý rare. Tahe irybe-ò raholareu, reysamy rarewähä. ³⁰Tai wadée awire iny tii rieryreki, waribi tahe nohõti rosakemy idi watxiwähäre.

³¹Tii biujuxahaký-ribi nadeki ibutu ratyremy ratximyhýre. Bede-ribi jiarý anadeki, tahe bede ludu jiarý rare, bede aõmydýñanamy rarybewähäre. ³²Tii rarybere aõmybo roholare, robire, tahe ijõ iny rityhynyöhyyre irybe. ³³Inyö tahe rityhynykeki, tii tule ijõ-ò rarybere, Deuxu inatyhy rare wahe. ³⁴Deuxu deòdýyna heka irybelemy rarybere Deuxu dori Tatyytybythy ibutumy tamy diwahinyde. ³⁵Tyby taRiore luure, tai tahe ibutu aõmydýñana ywisidýymy tamy diwahinymy diteònyde. ³⁶Iny Jesuisi rityhynymyhýreki, umytuedeònahanaký-di iny rýira. Inyö tamy ratxiókeki, tiu umytuedeõna robiötyhy, Deuxu ykarana dori tii-wana ratximyhýre.

4 ¹⁻⁴Inyö fariseu mahãdu-ò rarybere: —Jesuisi Joaõ-ribi iny sòwemy diratysebenymyhýde. Sòwemy iny ritamyhýre ierydýymy. Tahe Jesuisi aõkõ ròratysebedýymyhýre, ierydýnale tahe riratysebenymyhýre. Iu Jesuisi kiamy rieryreu tahe, Judeia-ribi rexitare. Roirenre Kalileia bede-ò ritehemynykemy. Roirenre tahe Samaria bededihyle riòhörenre. ⁵Samaria bede hawãô-ô tahe ritehemynyre. Sika inire. Ijaò riòresu-ribi iòhòmy ròira, tariore Jye-ò riwahinyre wahe. Ijaò behâlloo tai rýimyhý. ⁶Txutyeu tahe Jesuisi elerihynymy ronymyhý tatilemy nadeki berysyna werora-ki. ⁷Tahe Samaria mahãdu hawyyö dobehede beitxemy. Jesuisi tamy rarybere: —Beõ inihe wadée bidiöke. ⁸Jesuisi erydýyna mahãdu tahe juhuu roirenre hawã-ò rýsyna itxemy. Tai Jesuisi riraõmy ronymyhý. ⁹Tahe hawyy rarybere: —Kai judeu mahãdu tate, jikarý samaria mahãdu rare. Anoherekibo wadeke texitõenyteri bemomomy. (Judeu mahãdu Samaria mahãdu-wana wiymy reaõhyymyhýre. Widi òludu wesemy rare.) ¹⁰Tahe Jesuisi rirawyonyre: —Kai heka teeryöhyyteri mobo jiarý rare wahe. Tule, Deuxu wahisidýyna teeryôte. Tiwaertyeriwana kai bedexitõenyke, tahe bee irumy ihýre adee ariwahinyke. ¹¹Hawyy rarybere: —Wahí, timybo bee irumy ihýre wadeke kanakre. Kai ahynakõre, hâloko heka behekýre bee irehere. Timybo bee iru kumy-wana ratxireri. ¹²Kai anobohe inntyby Ijaò ratyrrere. Tiki heka behâloko wedu juhuku rare; idi riwahinyre inydekereny. Iribile iritxiore riõmyhýre tiki-wana, ibroreni riõmyhýre. ¹³Jesuisi tahe tarybetyhy-di rarybere: —Inyö kahâloobemy riõkeki, ixityre bemomomy ruruke. ¹⁴Jiarý bee ariwahinyke. Inyö tahe kiabemy riõke-wana, tiu bemy tamy umytuedeònahanaký riwahinyhyymyhýre. ¹⁵Tahe hawyy rarybere: —Wahí bee tuedekõdu ikuny tuu

kariõke. Tai kakò kanakötyhy berysymy. ¹⁶Tahe Jesuisi rarybere: —Maa hýny, ahâbu biöryke, tahe manake. ¹⁷Häwyy dirawyonyde: —Anokõre, wahâbukõre. Jesuisi rarybere: —Inatyhymy tarybeteri ahâbuõremy. ¹⁸Kai heka iruyre ahâbu tate. Wijina tahe ahâbu aõkõ rare atýhibiowale wahe. Kia tahe inatyhymy tarybeteri. ¹⁹Wahí, wiji tahe arakeryra, kai Deuxu rybeduõ tate. ²⁰Wahareny Deuxumy reálàmyhýre kahâwâlõ-ki. Amahâdu anakõ, tamy tahe Jerusalë Deuxu deàlâna rare. ²¹Tahe Jesuisi rarybere: —Lerý, warybe bityhynke. Kanakre itxu kahâwâlõ-ki aõkõ, Jerusalë-ki aõkõ Waha Deuxu deàlâna rarekre. ²²Kaiboho aõmybo teàlâtè teeryötenye. Jiarýboho tahe aõmybo reálâre, reeryrenyre, tarasana dori judeu mahâdu-ribi nadé. ²³Kia bededýýnanamy reará. Inyô Waha Deuxu àlânamy ratximyhýreki Deuxu Tyytybytyhy-di, inatyhyna-di reálàmyhýke. Tuu deàlâna mahâdu Deuxu rijjemyhýre. ²⁴Deuxu Tyytyby rare: —Tai tahe tudeàlânadu tatyytyby-ki inatyhyna-ki tuu reálàmyhýre. ²⁵Kia tahe jikarý rekeryre, Mesia kanakre, Deuxu dekòdýkýnamy wahe, Kristu inire. Tiki kanakreku wahe, ibutumy inydekereny anona anonamy relykykre. ²⁶Jesuisi rarybere: —Jiarý tahe tiire, umy-wana wiji rarybereri wahe.

²⁷Tahe Jesuisi erydýýna mahâdu rehemynre. Häwyy-wana rarybereriki tahe ribedeòtiidýýnyrenyre. Tahe inyô tamy rýýraxiöhyyre. Aõmybo tamy rýýraxire, ada aõhererekibo tamy rarybereriki. ²⁸Iu tahe häwyy tabutxi ririre, hâwâ-ò rara. Tahe tahâwâ mahâdu-ò rarybere: ²⁹—Bodoibedenyke wahemy. Betehebenykemy hâbu-kò. Tiki wakoku relykyre ibutumy anohebo ratýkýnymahâremy. Tiki kòsana Kristu ratxireri. Deuxu dekòdýkýna rare. ³⁰Hâwâ-ribi roirenyre Jesuisi-ò. ³¹Iu häwyy hâwâ-ki rareamyhýreu, tahe ierydýýna Jesuisi-ò rarybere: —Iny erydýydurený rýsýnaõ birýsýke. ³²Tahe Jesuisi rarybere: —Warýsýnadire wahe. Kaiboho heka kia rýsýna teeryötenye. ³³Tahe widee raryberenye: —Inyô kôaõboka tamy rýsýnaõ riwyareri. ³⁴Jesuisi rarybere: —Wadeòdýýdu deewimy ariwinykemy idi watxireri. Kia tahe warýsýnare, iaõmysýdýýna arihukemy wahe. ³⁵Maixõmo butuna inaubiôwa ahâdu-di bidiòrarunybenykremy kaiboho tahötintytenyteri. Tahe aõkõre adeereny ararybekre. Betehebenyke bedero-ò. Maixõmo redenamy rýire. ³⁶Kia maixõmo butudýýdu iöwy ritake, tahe umytuedeõnahaký-ò iny ributunyre. Tahe wiwanale riwodeysanymyhýre ibròdýýdu ibutudýýdu-wana. ³⁷Iwese inyô rarybere wese, inatyhy rare. Ijô tahe ibòròdýýdu rare. Iwitxira tahe ibutudýýna rare. ³⁸Jiarý kaiboho arateõnymahâre. Aõbo tebòrònyötenyte tahe bibutunyke. Juhuu inyô raaõmysýdýýre: —Kaiboho tahe iraty temytenye.

³⁹Tahe häwyy òraru-ki sôwemy Samaria hâwâ mahâdu rityhynre. Häwyy rarybere juhuu: —Tiki wakoku relykyre ibutumy anohebo ratýkýnymahâre walananonanamy relykyre. Kia rybe òraru-ki tahe rityhynrenyre. ⁴⁰Samaria hâwâ mahâdu tahe Jesuisi-ò rexitõnenyre tii-wana roirekemy. Tahe Jesuisi tii-wana inatxi txumy riwyre. ⁴¹Sôwemy tahe rityhynre Jesuisi Rybe òraru-ki. ⁴²Tahe häwyy-ò rarybere. Wiji tahe arybe òraru-ki aõkõ retyhynreri. Tamy tyhy-ò jiarýle raholare, tahe reeryre tii bede iny tarasadu tyhymy raremy.

⁴³ Inatxitxu-di tahe Samaria-ribi rare Kalileia bede-ò. ⁴⁴ Jesuisile dori rarybere: —Deuxu rybeduõ uladumy ijirana bede-ki iny rityhyntyöhymyhy. Tiu tamy wowydynaõ riwahinyötyhy. ⁴⁵ Kalileia mahãdu juhuu Jerusalẽ-ò tule roirenre, worana bedehesi rýimyhýraò. Ibutumy aõbo Jesuisi riwinyra heka tiiboho reteherenre. Tai Jesuisi tasubede-ò rehemynyre tiiboho awimy ridyrengre.

⁴⁶ Tahe ixityre Jesuisi rehemynyre Kana hãwã-ò. Juhuu tai bee riwitxiranyre vĩ monamy wahe. Bede dinodu aõmysdýyüdu Kafanaõ-ki rasñyre. ⁴⁷ Jesuisi Kana hãwã-ki ratxirerimy häbu roholareu, tamy rara. Tariore dori ibinamy roire taheto-ki. Jesuisi-ò häbu rarybere: —Manakekõ aõbo waheto-ò wariore biteytekemy. ⁴⁸ Jesuisi rirawhyonyre: —Kaiboho bede aõmydýynana wiwihikey tetehetenyteule tetyhyntenyte. ⁴⁹ Häbu heka Jesuisi-ò rarybere: —Wanyrý, wylemy manake wariore rurukreko-txi. ⁵⁰ Jesuisi rarybere: —Bòðeke, ariore dori awimy relera. ⁵¹ Tahe tii Jesuisi rybe rityhyntyra tai ròðsere taheto-ò rakemy. Ijõ txu tahe ryro-ki teðdu-wana witxi reare. Tii rarybere: —Ariore reytera ahetokile. ⁵² Häbu ritýyraxinyre tiubo reytera. Tahe relyyre. Kaule, txutyeu reytera. ⁵³ Jesuisi rarybereu, kiaule iriore reytera. Häbu rieryre. Tai tahe idi ibutumy häbu sýmahãdu Jesuisi rityhyntyre. ⁵⁴ Kia tahe Jesuisi inatxina aõna aõna wiwihikey iny itxeranamy riwinyre Kalileia bede-ki.

5 ¹Iribi tahe judeu mahãdu worana bedehesimy rýimyhý. Tai tahe Jesuisi rare Jerusalẽ-ò. ²Hãwãy-ki tahe hãlloo ibedý roimyhý budoeni ryijõ iohò-ki rýimyhý. Beteta inire, hebraika rybe ini rare, judeu rybe wahe. Iruyre iwòtena ube iwerora-ki rýire. ³Sowemy webinadu ube-ò wii rotyre, iny ruetã ijõre, iny tiere ijõre, inytibina ijõre. ⁴Tiiboho ýjuõ riraðomyhyre. Ýju beò rerireu tahe raukyre. Mobo juhu itxi resekeki tahe, tii reytemyhýre. ⁵Häbuõ 38 beðoramym ibinamy roimy raremyhy. ⁶Jesuisi tamy retehereu, rieryre tiwesebeðarabo ibinamy roimy rare myhy. Tahe tamy rarybere: —Kai aõbohe beytekekõ. ⁷Häbu dirawhyonyde: —Aõkõre Wanyrý, wawiòhedýyüduõre. Bee rexikýnyrau, ijõ wako-ò ralòmyhyre. ⁸Jesuisi tamy rarybere: —Myikewa, abyre bimyke, mariake. ⁹Aõwesele häbu rýimy reare, awimy. Tabyre rimyre tahe rariare. Kia txu tahe sabado txu rare. Kia txu tahe judeu aõmysdýyna txu aõkõ rare. ¹⁰Tai tahe judeu mahãduõ tamy rarybere: —Abyre-di riraðomy, sabado txu dori òbiti aõkõ rareki. ¹¹Tahe dirawhyonyde: —Wadeytedýyüdu wadee rarybere wabyre arimykemy. ¹²Tahe tamy rýyraxire: —Mobo adee rarybere abyre bimykemy idi mariakemy. ¹³Tahe häbu deytedu rieryõre mobo rare. Jesuisi dori dexitade iribi. Sowemy iny tai rýimyhý. ¹⁴Deuxu dohodýyna heto-ki Jesuisi idi häbu-ki rahara. Tamy rarybere: —Kai teyteta, inatyhy. Tai tahe aõraruna biixãwidinyke, aõbinatyhy aõhe adee rotýynyheny. ¹⁵Häbu tahe rare. Judeu mahãdu-ò rarybere, mobo teytedýyüdu raremy, Jesuisi wahe. ¹⁶Tai tahe judeu mahãdu Jesuisi ibinamy rexidelenymy rarybere, sabado txuu kia riwinyreki. ¹⁷Jesuisi tahe rarybere tamyreny: —Waha, Deuxu aõu raaõmysdýyre, jiary tulere. ¹⁸Tai tahe sowemy irubudýymy rurumyhyre. Sabado txu bede ywina-ribi tii riywinyore. Tule Jesuisi Deuxu wesemy rexioire, Wahamy dori rarybemyhyreki.

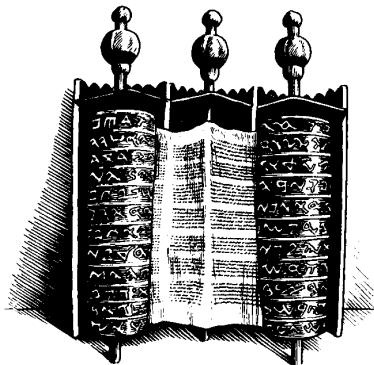
¹⁹Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Jiarŷ ixi-di aõkõ aõmydŷñanamy ratŷñymahâre aõbo Waha riwinymyhŷre, jiarŷ tule rewinywâhâre iweselemy. ²⁰Waha Deuxu dori waluu. Aõbo riwinyre wadee riteõsinyre, tai tahe aõruxerahâkytymybo bobibenykre, idi bede biõtiinybenykre. ²¹Waha Deuxu dori rubu-ribi iny riixixanymyhŷre. Tai tule jiarŷ iny areixixanyke ixideewikeki. ²²⁻²³Ibutumy iny hitxidŷña Waha wadee tuu rarybera, tii dori iny rihitxidŷñyötyhy. Jiarŷle tahe iny ywisidŷñdumy arõhonykre, tai iwese Deuxu iny riwowydynamyhŷre wesele iny riwawowydynamyhŷkre. Adeereny Deuxu diwateõnyde. Tai inyõ riwawowydynamyokeki, tii Deuxu riwowydynamyoreri. ²⁴Inatyhytymy adeereny ararybekre. Inyõ warybe roholakeki, wateõdŷñdu rityhynykeki, tii wijityhyle umytuedeõna ritake, ywisidŷñduko-ò rôhonyötyhy, rubu ryribi rôhonyre umy irumy ihŷre ryò iny ralõmyhŷre. ²⁵Inatyhytymy adee arelyykre: —Bededŷñana-ki kõhõra, bede dŷñnanamy rearra. Tahe rubu mahâdu Deuxu Riõre rybe-ò roholakre. Roholamy rŷikeu tahe irumy rŷike. ²⁶Tyby dori iumyõnanaõhyyre wese tule iRiõre rare. Umytuedeõna wedu rare. ²⁷IRiõre heka hitxidŷña wedumy relere. Tii dori Deuxu Riõre Hâbutyhyhykÿ tii rare, jiarŷ wahe. ²⁸Bedeõtiidŷñomy tahe bededŷñnanamy he rearre. Rubu mahâdu wabedey-ki warybe-ò roholakre, tai iribi rôhonykre. ²⁹Ibutumy aõwibo riwinyre mahâdu kedexixakre umytuedeõnahakÿ-di. Kia ibinamy riwinymyhŷre mahâdu ywisidŷñdu-ò rexixakre.

³⁰Jiarŷ ixi-di aõkõ aõmydŷñanamy ratŷñywâhâre. Iwese Waha-ò raholare wese iny ywisidŷñmy arõhonykre. Waywisidŷña heka õbiti rare. Wadee wimy aõkõ dori tuu watxiwâhâre. Waha wadeõdudeewimy tuu watxiwâhâre. ³¹Iximy ararybekeki, inyõ riwatyhynyötyhy. ³²Iwtxira heka tuu rarybereri wamy wahe. Reeryre inatyhy raremy. ³³Kaiboho inywitxira teteõnytenyte. Joaõ ratysebedŷñdu-ò rŷýraxikemy ibutumy kia wamy rarybere inatyhy rare jiarŷ inatyhy rare. ³⁴Iny wamy rarybemyhŷre, tahe jiarŷle kia reijeõhyymahâre inyle rieryõre wamy rybe, wahe. Tahe kiamy adee relyywâhâre kaiboho ritamy rŷikemy. ³⁵Joaõ tahe loosõna wesemy raremyhŷ. Tii urihimy-ò bededŷñana ritoosõnomy raremyhŷvesemy tahe kaiboho atximahâtenyte. Idi urihimy-ò teysatenyte iloosõna-di, idi iribi kaiboho terarenyre. ³⁶Jiarŷ Waha òraru-ki aõmydŷñana wiwihiikÿ, rewinymahâre. Kaheka inatyhy myurihixina rare. Joaõ wamy rarybere ratyre heka kaa roire, Deuxu Waha inatyhy myriadeõdu raremy riteõsinyre. ³⁷Waha wadeõdu wamy tule relyyre. Kaiboho rybe-ò taholaõtenyte tule tii tabiõtenyte. ³⁸Kaiboho tamy taholaõhyymahâtenyte, tiwatyhynyöteki, jiarŷ dori iteõdŷña rare. ³⁹Tyyriti-ò tetehetenyte iwo-ki dori umytuedeõna-ki mahakemy tahõtinytenyte. Ritidŷñakile wamy relyymyhŷre. ⁴⁰Ihârele tahe wadee taõmahâte adeereny umytuedeõna ariwahinykemy. ⁴¹⁻⁴²Aõmybo wamy iny rarybemahâkeki, aõ aõkõ rare wadee, jiarŷ dori reeryre Deuxu luuna-di aõkõ atxitenyeri. ⁴³Jiarŷ Wahani-di anade, tahe kaiboho tiwatyhynyömy

wadi ahāte. Inyō ixideewilemy kanakeki, kaiboho bityhynybenykre. ⁴⁴Tai heka tetyhynyōmahātenyte. Widee dori kaiboho tewowydynymahātenyte, tahe Deuxu-ribi wowydyna ritakemy terarenyre, sohojihyyre heka Deuxu. ⁴⁵Kiamy tahe Waha-ò arelyyōkre, Moisesi tahe relyykre. Moisesi bede ywina dori, ararὸsὸnyreny rare. ⁴⁶Inatyhymy Moisesi tetyhynamahāte-wana tule jiary biwatyhynamahāke, wamy dori Moisesi roratidÿyre. ⁴⁷Irybe bityhynyōkeki, timybo warybe bityhynyke.

6 ¹Iribi tahe Jesuisi Kalileia aho-ki ixyby reurore, Teberiade ahoniōre. ²Tahe sōwemy iny riheludunyre tuu robireki, aõna aõna wiwihiķ, deytedyŷna wiwihiķ robireki. ³Tahe hāwälōratatty-ò Jesuisi raðwònryre taerydŷna mahādu-wana — rorukurenyre tai. ⁴Judeu mahādu worana bedehesi rexidelenykemy iôhore. ⁵⁻⁶Tahe Jesuisi retehere inysōwehekŷ-ò, tamy rehemynyeriò. Tai Filipi-ò riurihimy rarybere: —Tikibo orotxu tamyreny rikiōbranyke riyenykemy. Jesuisi rierymyhŷre aôbo riwinskykremy ratxireri ihārele tahe Filipi-ò kia rarybere. ⁷Filipi tahe dirawyòngyde: —Inyō sohoji sohoji orotxu yre sohoji riykeki, 200 prata womati nieru rakahurenyke ihāre rimyōtyhy. ⁸Andre Jesuisi erydŷyna-ò rare, Simao Pedro seriore rare. Tii tahe Jesuisi-ò rarybere: ⁹—Weryryboō kaki ihýmyhŷ. Iruyre cevada orotxu idi ratximyhŷ, utura inatxi. Kia tahe aõ aõkõ rare inysōwe-ò. ¹⁰Tahe Jesuisi taerydŷyna-ò rarybere: —Tamy marybebentyke ranyrenykemy asityrekile. Tahe rorukurenyre ibutumy. Häbu 5000 ronyre ijõ inyō tahe sōwetylhy rorukure. ¹¹Jesuisi orotxu rimyre. Deuxumy reàlare, idi tahe tamyreny riwahinyre. Tule utura-wana wiwesele risñymy. Tuu rotŷnyre. Ibutumy heka ixideewina rirŷsŷrenyre. ¹²Rihydryenyreu, Jesuisi rarybere taerydŷyna mahādu-ò: —Bibutunybenyke rauhenyra uritere ixinamy itxiwixirenyōkemy idi watxireri. Uritere idi dehurenŷomy. ¹³Tahe ributunyrenyre iuhe waðinatxi reuròmy weriri ritŷxinyre orotxu yrere-di. ¹⁴Jesuisi aõwiwihiķ widŷnamy robirenyre kiamy tahe raryberenyre. Tii inatyhymy Deuxu Rybedutyhy rare. Juhuu dori tuu rarybere kabede-ò kanakemy. Inyboho tii riraòmyhŷre.

¹⁵Röhōtinyrenyre: —Jesuisi inyiòlörenymy rikimyrenykre. Tamy rökòirenykre. Iu Jesuisi kia rieryreu, ixisohojilemy rexitare ixyby, hāwälò-ò. ¹⁶⁻¹⁷Ibedesou aho ijà-ò ierydŷyna mahādu riberenyre riraòkemy. Bede rurunyre tahe Jesuisi rehemynyōhyre. Tai hāwôõ rimyrenyre idi reuròkemy ijõwe-ribi ijà-ò, Kafanaõ hāwã-ò. ¹⁸Tahe yhy deborehekŷ tiribi

(Joaō 5.39)

tiribi rebonymyhý. Òbò tahe resemyhý. ¹⁹ Sohoji urihixina iõhòmy ròireny tahe Jesuisimy robirenre. Tii betyredile tamyreny nariamy nadé.

Tiiboho ruberunihikýrenyre. ²⁰ Jesuisi tamyreny rarybere: —Jiarýle wa rare, breburenýomyke. ²¹ Tai tahe hãworo-ò Jesuisi ronykemy tiiboho disýnydenye. Aõ wesele tahe rehemynyrenyre tiòbo ròirenyraò.

²² Itxubiòwamy sôwemy iny wii ributunyre aho kanawe-ribi ijà-ki. Hãwò sohojile tahe tai roire aho-ki. Jesuisi erydýyna mahâdu roirenryemy rieryrenyre. Tahe Jesuisi aõkõ idi rare. ²³ Tahe hãwòò dehemynydenye. Teberiade hãwâ-ribi Jesuisi tai ratximyhý iõhò-ò. Tai juhu Jesuisi rexitðenymy rýimyhý tahe orotxu tamy riwahinyre. ²⁴ Jesuisi iõre tai, ierydýyna mahâdu iõre. Kia tahe iny sôwemy robirau, hãwò-ò rimyrenyre. Iòrys my roirenryre, Kafanaõ-ò. ²⁵ Kanawe-ribi ijà-ò rehemynyreu, tii-wana witxi reare. Tahe tamy rýýraxire. Waerydýdureny, tiubo kaò tadehemynyte. ²⁶ Aõwihihiký rewinyremy aõkõ tiwajetenyteri, rýsýna adeereny rewahinskyakile, tehydymy terýsýtenyakile. ²⁷ Rýsýna tyhy ituemyhýre kiaôle aõkõ maaõmysdýýbenyke, tahe iwitxira rýsýnaõ-ò maaõmysdýýbenyke, kia ituedeõna-di aõkõ rare. Deuxu Riore Habutyhyhiký dori adee riwahinykre. Kia rýsýna umytuedeõnahaký wesemy rare. Taile tahe Deuxu Waha riwateõnyreri. ²⁸ Tahe Jesuisi-ò rýýraxire: —Timybo iny Deuxudeewimy arotýnyrenykemy. ²⁹ Jesuisi dirawyònnyde: —Kialemy, biwatihybenyke: —Deuxu dori wateõdýýdumy rare. ³⁰ Tahe raryberenyre tamy: —Aõwihihikýbo inyko-ò biitxeredýnykye. Aõhebo botýnykre, iny aratyhyhnykremy. ³¹ Intybyreny orotxu riyrenyre bederahy-ki. Kia wese Tyyriti-ki roire:

—Moisesi tamy orotxu riwahinyre biu-ribi.

³² Jesuisi rirawyònnyre: —Inatyhy tyhymy Moisesi aõkõ tamy riwahinyre. Waha dori biu-ribi orotxu tyhy adee riwahinyre. ³³ Deuxu orotxu tahe irutyhymy inydee riwahinymyhýre, biu-ribi diwahinymyhýde. ³⁴ Tahe raryberenyre: —Wanyrý, tiu kia orotxu bidiwahinymahâkre. ³⁵ Jesuisi iximy rarybere: —Jiarý orotxu irutyhymy rare. Inyõ wadee kanakeki, tiu rama risaõtyhy. Inyõ riwatihybenyke, tiu bee risaõtyhy. ³⁶ Adeereny heka rarybere: —Wamy tabitenyte, ihârele tiwatihybenytenye. ³⁷ Ibutumy iny Waha wadee riwahinymyhýre wadee kanakre. Tiu ixi-ribi ariteõnyötyhy. ³⁸ Adobehede dori aõ ixideewimy aõma arotýnykemy aõkõ. Wadeõdýýdudeewimy arotýnykemy watxiwâhâre. ³⁹ Tiu ariõnonyötyhy wadee diwahinymyde ñ kiaboho ibutumy ikonana txuu rubu-ribi ariixixanykre. Kia tahe wadeõdýýdu deewimy rare. ⁴⁰ Inatyhy Waha deewimy kia rare. Iny iRioremy robireu, rityhnykeu, umy tuedeõna ritake. Ikonana txuu tahe rubu-ribi ariixixanykre.

⁴¹ Jesuisi rarybere: —Jiarý biu ludu orotxu rare. Tai tahe judeu mahâdu aõbina binahakýlemy rarybemyhýre. ⁴² Kia wese rarybemyhýre: —Kaa Jesuisile rare. Jyje riore rare. Tyby he ijoí eryna rare ise tule. Aõherekibo tii rarybereri biu-rubu nademy. ⁴³ Tahe Jesuisi dirawyònnyde: —Tuu wamy ryberenyömyke ayludurenymy. ⁴⁴ Wadeõdýýdu iny wadee rayky-ò

rarybemyhýre namyhýde. Kia wesele iny wadee kedehemynykre, ikonana txuu tiiboho rubu-ribi ariixixanykre. ⁴⁵ Deuxu rybedu Tyrriti-ki kia rybe rýire:
—Deuxu ibutumy iny ribedeerydýýnykre.

Tai tahe Waha-ribi iny rierymy roholamyhýre, tii tahe wadee rehemynykre.

⁴⁶ Inyõ Wahamy robiôhyymyhýre jiarýle tahe tuu rabimahãre, iribi anadeki.

⁴⁷ Inatyhytyhymy adee rarybemahãre. Inyõ riwatyhynykeki, umy tuedeõnahaký tiiwanale ratxireri. ⁴⁸ Jiarý orotxu wesemy jiarý rare. Umytuedeõna wahidýýdu jiarý rare. ⁴⁹ Borený dori biu-ribi orotxu riyre bederahy-ki. Irabihyy ibutumy tiiboho ituerenyre. ⁵⁰⁻⁵¹ Jiarý tahe biu ludu orotxu wese rare, inyõ tahe kia orotxu riykeki, tiu ruruótyhy. Waumy ariwahinskykre rubu-ò ibutumy iny òraruna òwydýýmy. Tamyreñ umytuedeõna riwahinskykre rubu-ò ibutumy iny òraruna òwydýýmy. Tamyreñ umytuedeõna riwahinskykre.

⁵² Judeu mahãdu tahe txiödýýna rybemy widee raryberenyre: —Timybo tadelemy inyboho riòwenyrenykemy wahe. ⁵³ Jesuisi rirawyònonyre:

—Inatyhytyhymy adee ararybekre. Kaiboho Deuxu Riore Hâbutyhyhykýde biròöbenykeki, umytuedeõna bitabenyoýtyhy. Ihälubu biöbenykeki, umytuedeõna-di aökö atxitenyteri. ⁵⁴ Inyõ waderòdu wahälubumy momodu tii umytuedeõna-di ratxireri. Tii tahe ikonana txuu rubu-ribi adiixixanykre. ⁵⁵ Wade heka juhu irònatyhy rare, wahälubu tu monatyhy rare. ⁵⁶ Inyõ wade rirokeki, wahälubu riókeki, wawana tiuhyy ratxireri. Jiarý tule tii-wana watxihyreri. ⁵⁷ Waha irumy ratxireri. Tii waderòdu rare iòraru-ki warumy watxireri. Tule waderòdu irumy ratxiike waòraru-ki. ⁵⁸ Jiarý biu ludu orotxu inatyhy jiarý rare. Iwese bederahy orotxu heka boreny riyrewesemy aökö jiarý rare. Ihârele tahe ituerenyre. Inyõ riwaykeki, rexixahyymy rarekre. ⁵⁹ Kia ibutumy Jesuisi rarybere Kafanaõ judeu dohodýýna-ki, rierynanimyhyreu.

⁶⁰ Iribi tahe Jesuisi-ò ijohona mahãdu rarybere:

—Kia isira tyhyre iny rieryke. Inyõ heka kia rityhynyötyhy.

⁶¹ Jesuisile heka rexierymyhyre tiiboho tuu rarybemyhýreki, tahe tamy rýýraxire:

—Kaa aôbohe arabinadýýnyrenyke.

⁶² Tahe jiarý Deuxu Riore Hâbutyhyhyký, ixypy biu-ò aròòsekeki, timybo marybebenyke, kaiboho wamy bobibenykeki. ⁶³ Deuxu Tyytybytyhyle umytuedeõna riwahinskyhyre. Umydetyhy umytuedeõna-di aökö rare. Urile adee rarybemahãre Deuxu Tyytybytyhymy rybena rare, adeereny umytuedeõna rare. ⁶⁴ Tahe inyõ ayreny ludu riwatyhynyöteri. Jesuisi tahe juhuu-ribi rierymhyre mobo rityhynyömyhyre, tule mobo tatxiödýýdumy rarekremy.

⁶⁵ Jesuisi raryberehyymy tii-wana: —Jiarý juhuu rarybewâhãre. Inyõ Waha wadee riteónyökeki tiu wadee kanaötyhy. Tai heka tuu adee jiarý rarybere.

⁶⁶ Kia rybe òraru-ki sôwemy taerydýýna mahãdu ririrenyre. Tahe roirenyre.

⁶⁷ Tahe Jesuisi rýýraxire taerydýýna waòinatxi reurò mahãdu-ò. Ka bexe boibenyökre aôbo biwaribenyökre aôbohe. ⁶⁸ Tahe Simaõ Pedro rirawyònonyre. Wanry moobo aròirenykre. Kaile heka umytuedeõna rybe-di atxiteri.

⁶⁹ Jiarýboho ka aratyhynymahãrenyre. Araerynonyre ka, kai Deuxu-ribi hâbu

òbitityhymy atximahâte. ⁷⁰ Jiarý aratarenyre waðinatxi reurò inymy erydýyna mahâdumy. Ihâre tahe inyõ ratximyhýre diaboõ heka tii rare. ⁷¹ Jesuisi tahe Judasi Isariomy rarybereri. Iwò inatxinamy wahe. Simao-Isariò riore tii rare. Judasi dori Jesuisi riwahinskykremy ratxireri iòldu mahâdu-ð.

7 ¹ Judeu mahâdu Jesuisi rubudýymy rurumyhýre. Tai tahe Judeia bede ludu hawâ-ò ralðömyhýre. Kalileia bede hawâdile rariamyhýre. ² Tahe judeu mahâdu worana bedehesi iòhòmy rýimyhý. Kiani tahe heto riore worana bedehesi rare. ³ Tahe Jesuisi serioreboho tamy rarybere: —Make wa karibi Judeia mahâdu bede-ð aerydýyna mahâdu dori aôwiwhiký kai tewinyteò tuu robikemy. ⁴ Aôwiwhikýmy tewinyteri, tai tahe ixinamy iny tuu ibutumy robikre. Ibutumy iny ixierysamy tahötinyteri-wana urile iny lau iwôteömy aôna aôna wiwhiký. ⁵ Jesuisi seriore mahâdu tule rityhynyöre. ⁶ Jesuisi tahe dirawyonyde: —Wiji araôkre wabededýñanamy dori tuu reaömy ratxireri. Kaiboho tahe adohotalemy bòike. ⁷ Bede ludu mahâdu iny dori aluurenyre, tahe waderamy rekoarenyre. Iòrarunamy dori jiarý tamy rarybemahâre, ibinatyhyremy. ⁸ Kaiboho boibenyeke worana bedehesi-ð. Jiarý tahe wiji araôkre, wabededýñanamy reaömy doimyhýde. ⁹ Kia tahe Jesuisi tamyreny rarybere. Tahe Kalileia-ribi Jesuisi ròhonyömy rýimyhýre.

¹⁰ Tahe iseriore roirenyre worana bedehesi-ð. Idi tahe tule tii rare iherenymy itýnymy aôkô wahe, wasimy inyõ tuu robiheny. ¹¹ Judeu mahâdu tahe Jesuisi riijemyhýre worana bedehesi òrake-ð. Rarybemyhýre: —Titxibo tahe tii ratximyhýre. ¹² Jesuisimy rybe ixitxiödýyna ròhonyre inysôweheký-ki. Inyõ heka awimy tuu rarybemyhýre. Ijô tahe ibinamy tuu rarybemyhýre, tii iny itxenadýýdu raremy. ¹³ Inyõ tuu rarybeöhyymyhýre ibutumy ijomonamy judeu mahâdu lau ruberureki.

¹⁴ Worana bedehesi ty-a-ki Jesuisi Deuxu dohodýyna heto-ð ralore ribedeerynykemy. ¹⁵ Ribedeerynyreu tahe judeu mahâdu ïjô-ð rarybere: —Timykibo he kia ritidýyna rierymy tuu rarybemyhýre. Rierykô ihârele iny rierynanymyhýre. ¹⁶ Tahe Jesuisi dirawyonyde: Waerydýyna-di aôkô rebedeeryre, Deuxu wateödýýdu rybe-di wahe. ¹⁷ Inyõ Deuxudeewimy ratxikeki, tii rierykre aôerydýñabô òbitimy ratxireri. Tii rieryke Deuxu-ribi aôbo rarybereri ada ixi-ribi rarybereri. ¹⁸ Iny ixi-ribi rarybekeki, tiile rexiloosònanyke. Tahe iny iteödýýdumy rarybekeki, tii tahe inatyhy rare. Tii inatyhy òbiti rare. ¹⁹ Moisesi adee bede ywina riwahinskyre: —Tahe kaiboho ôtetyhnyöhyymahâtenyte. Tai tahe aôherekibo biwarubunykemy atxitenyteri. ²⁰ Tamy inyõ dirawyonyde. Kaita itxýteteri. Inyõ ka ararubunykemy aôkô ratxireri. ²¹ Jiarý inyõ reteytenyre sabado txuu tahe kaiboho wadi bede teòtiintenyte. ²² Boholake, Moisesi bede ywina arateönyke ariore ritotyky aròkemy resynanykemy. (Boboho tahe kia tuu ritelenyre Moisesi aôkô.) Tahe notyky resyna txu rýikeki, tuu tewinyte sabado txu hârele. ²³ Kia sabado txu biwinybenykeki Moisesi bede ywina riywinskykemy, tahe aôherekibo wadée taykarananyteri häbu sabado txu reteytenyrek. ²⁴ Aô òbitimy aôkô rare, òbitimy tahötinyterikile. Òbitinale-di maraykynybenyke.

²⁵Ijõ Jerusalē hāwā ludu mahāduō rarybere: ²⁶—Kia rarybemy rýirerile, tii irubudýymy rexinohōtinyreri. Beteheke. Butumy ijomananamy kia rarybemyhýre. Ihārele taheka inyō tamy rarybeôhyymyhýre. Wedu mahādu röhötinymyhýre: —Ina aôkâbo Kristumy inatyhymy tii rare. ²⁷Inyoho tahe rierymyhýre titxiribibo tiò namyhýde. Kristu Deuxu deòdýyna tahe kanakeu, inyō tahe rieryôtyhy titxiribibo kanake. ²⁸Jesuisi tahe Deuxu dohodýyna heto-ki ribideerynymyhýreu rarybere: —Kaiboho tiwaerytenye, titxiribibo anade tule teerytenye. Tahe wateòdýýdu teeryötenye. Teròwymy heka jiarý anade. Tule tii inatyhytyhymy rare. ²⁹Iribi jiarý anade Tii riwateònnyre, tai jiarý tii reeryre. ³⁰Inyō rijjemyhý riròtenykemy. Tahe rimyôhyre ruberureki, ibededyñanamy aôkô bede rýireki. ³¹Iny sôweheký-ribi sôwemy iny rityhynyre. Tahe inyō rarybere: —Kristu Deuxu deòdýyna iratyre aôna aôna wiwhiký riwinykemy tahötinyteri. Aôkore, tii dori inatyhymy Kristu rare. ³²Fariseu mahādu kia-ô roholareu, tahe wii ributunyre xiwe wahidýýdu wedu mahādu-wana. Tahe tiiboho soldadu mahādu riteònnyrenyre Jesuisi rimykemy. ³³Jesuisi tahe tamyreny rarybere: —Urimyò umyreny-wana watxikre, idi ta aròdsekre wateòdýýdu-ò ixypy. ³⁴Kiaboho biwajebenykre, waki mahabenyothy. Titxibo watxireri kia-ô heka bitehemynothy. ³⁵Judeu mahādu tahe widee rarybere: —Titxiwexe tii rakremy ihýre, tuu rokobirenóthy tai rakaharenóthy, myý rarybemyhýre wahe: judeukôdu mahādu bede-ô aôbo rakremy ixi-di ratxireri. Tai ribedeerynykemy, judeu mahādu-wana rasýnykremy. ³⁶Timybohe rarybere: —Waki mahabenyothy, titxibo watxireri-ô behemyhyothy, myý rarybereri.

³⁷Ihwewotxu worana bedehesi aônihikýthy rare. Jesuisi iu rexiukýnyre rarybekemy: —Inyô bemomy risakeki, wadée kanake, riôke. ³⁸Inyô riwatyhynykeki, Tykritina-ki kia wese rybe rýire:

—Iwo-ribi benihiký iru röhonyke.

³⁹Iu Jesuisi kia rarybereu, Deuxu Tytybythy aômy dýñanamy rarybere. Iny dori rityhynykeki, iwo-ô Deuxu Tytybythy ralôke. Urile tahe Deuxu Tytybythy riwahinyômy rýire. Jesuisi dori ròoseore biu-ô. ⁴⁰Tahe roholare mahādu tahe rarybere: —Ka heka hâbu Deuxu Rybedutyhy rare. ⁴¹Ijõ tahe rarybere: —Tii Kristu rare. Ijõ tahe rarybere: —Kristu aôkô Kalileia bede-ribi dori tii rareri. ⁴²Tykritina rybe-ki roire: —Kristu, Davi sý-mahādu ribi kanakremy. Belê hâwâ-ribi; titxibo Davi rasýnyre-ribi. ⁴³Tai tahe wiwese wese aôkô röhötinyrenyre Jesuisi-di. ⁴⁴Inyô riròtenykemy ixi-di ratximyhý, ihârele tahe inyô rimyôhyre.

⁴⁵Tahe soldado mahādu ròosemy rare rimyôhyylemy fariseu mahādu-ô xibewahidýýdu mahādu wedu-ô. Tahe soldado-ô rýýraxirenre: —Aôherekibo tedyöteri. ⁴⁶Tahe dirawiyonyde: —Timybo inyô kowa hâbu wesemy rarybeôhyre rybe iwitxira wiwikýmy tii rarybere. ⁴⁷Tahe fariseu mahādu rarybere: —Kaiboho aôbo tule araitxenanyrenre. ⁴⁸Inyoho mahādu reny-ribi moô rityhynyôhyymyhýre, fariseu mahādu wahe, wedu mahādu wahe. ⁴⁹Inyô rityhynyre, tahe tiiboho Moïsesi bede ywina riveryore tai Deuxu aôhökýmydýñana-txi idi rehukre. Aôhökýmydýñana-ô ritamadýñnykre.

⁵⁰Nikodema iyreny-ki ratximyh̄. Fariseu mahāduō tii rare, juhuu Jesuisi raraò rare wahe. Tii heka rarybere imahādu-ò. ⁵¹Juhuu roholamyh̄re aõhebo rotŷnyraò wahe idi tahe ibinakeki rirotenykremy rijemyh̄re. Kia tahe iny bede ywinareny rare. ⁵²Tahe rirawyonyrenyre: —Kai wa tule Kalileia mahāduō atxiteri. Tyriti-ò beteheke timybo rarybereriò: —Kalileia-ribi rybeduō ròhonyötyhy wahe.

8 ¹[Tahe ibutumy he tasŷ-ò reareare. Iu tahe Jesuisi rare Oliveira hâwâlò-ò.

²Biura-di tahe dòòsede Deuxu dohodŷyna heto-ò ixypy. Sôwemy iny tamy rare; Jesuisi ronyre; ribedeerynyre. ³Hâwyô ratximyh̄ hâbu witziraõ-wana wasimy ratximyh̄. Tahe inywitziraõ itxirenry reare. Tai tahe Deuxu rybe erydŷdu mahādu fariseu mahādu-wana hâwy y didyde Jesuisi-ò. Tahe hâwy-ò rarybere rýkemy iny sôweheký-ki. ⁴Tahe raryberenre Jesuisi-ò: —Bede erydu: —Kahâwy týwe rare inyô itxi rear. ⁵Iny bede ywina Moisesi riwawahinyré tahe rarybere mana-di rurumyh̄kemy. Tahe aõmybo kai mynarybeke. ⁶Tiiboho kiamy rarybere Jesuisi riurihire timybo rarybekemy. Tai tahe ibinamy tamy rarybekemy idi ratxireri. Jesuisi tahe suò resera ròritidŷkremy tebò-di suki riritinyra. ⁷Tahe rítŷraxinyhy ihýmyh̄. Tahe Jesuisi rýire; rarybere: —Inyô òrarukömy ratxirerile, tii mana-di juhuu tamy rehukre. ⁸Ixityle sý Jesuisi ròritidŷrre suò. ⁹Kia rybe-ò roholarenre, tahe rexitarenre sohoji sohojilemy, tarayky dori ribinadŷnyrenyre. Matuari mahādu tahe juhuu rexitare. Ikonanatyhy dori rare, tahe Jesuisi hâwywanale tai rýire. ¹⁰Jesuisi retehere: —Hâwy sohojilemy robire rýraxire tamy: —Hâwy, titxibo mana-di arubudŷmy rybedu mahādu rirahura. Inyô aõhe arasânyöhyyra. ¹¹Tahe dirawyonyde: —Anokõre, Wahí. Tahe Jesuisi rarybere: —Jiarý tulere! Mahe, òraruna-txi tahe ixypy ixeomy.]

¹²Ixityle Jesuisi rarybere tamy: —Jiarý wabede loosôna rare. Inyô wahemy kanakeki, bede luru-ki rariaötyhy. Tii heka loosôna-di tarayky-ki rarekre. ¹³Tahe fariseu mahādu tamy rarybere: —Aõkõre, kai wa iximy tarybeteri tai tahe arybe inatyhymy aõkõ rare. ¹⁴Jesuisi dirawyonyde: —Inatyhymy iximy rarybereri jiarý, tahe warybe inatyhy rare, jiarý dori reeryre titxiribibo anade, tule tiubo arakre reeryre. Kaiboho tahe kia teeryötenyte. ¹⁵Kaiboho waywisidŷmy tadiòlonyte, ihâre tahe òbitimy tiwaywintenyöte tiwaerytenyköteki. Tahe jiarý inyô reywinyöreri. ¹⁶Jiarý inyô ariywinykeki, waywisidŷyna tahe òbiti rare. Jiarý dori ixwanale aõkõ rare. Waha, wadeòdŷdu wawana raremyh̄. ¹⁷Abede ywina-ki kia rybe riritinymy rýimyh̄re: —Inatxi hâbумy wiwesehyylemy rarybekeki kia tahe inatyhy rare. ¹⁸Jiarý iximy rarybemahâre tule Waha wadeòdŷdu wamy adeereny rarybemyh̄re. ¹⁹Tahe tiiboho Jesuisi-ò rýraxirenre: —Titxibo boo ratximyh̄re. Jesuisi rarybere: —Kaiboho tiwaerykõmahâtenyte, Waha tule teeryõmahâtenyte. Kai biwaerybenyökeki, tule Waha bierybenyötyhy. ²⁰Kia Jesuisi rarybere Deuxu dohodŷyna hetowo-ki, iubeweri yrubudŷyna ube-ki. Tahe inyô rimyöhyyre, ibededyñanamy aõkõ bede rýireki.

²¹Iribi tahe ixityle tamy rarybere: —Jiarý he arakre karibi. Kaiboho biwaijebenykre tahe aõrarurennydile burubenykre. Boiötyhy titxibo arakre-ò. ²²Tai

tahe judeu mahādu widee raryberenre: —Inatyhymy aõbo tii rexirubunykre. Tii raryberaki: —Titxibo arakremy boiötyhy, myki tuu idi röhötinyrenyre. ²³Tahe Jesuisi rarybere: —Kaiboho kaludu toite; jiarŷ aõkõre, biu ludu rare. Kaiboho bede ludu toite, jiarŷ tahe kabede ludu aõkõ jiarŷ rare. ²⁴Tai heka adeereny rarybereri aõrarurenny-di burubenkykre. Inatyhymy jiarŷ tii rare: —Iwese rarybere wesemy. Tahe kia warybe bityhyňöbenykeki, aõrarurenny-di burubenkykre. ²⁵Tahe tiiboho rÿýraxirenyre Jesuisi-ò: —Mobo he tate. Jesuisi dirawyonyde: —Timybo adeereny rarybewähäre, juhuu wahe. ²⁶Jiarŷ sôwemy rÿire aõna aõnamy umyreny ararybeke umyreny ariywinyke ta ararybekre Waha tuu wadée rarybelemy. Tii diwateonyte tii inatyhymy rare. Irybelemy bede iny-ò ararybekre. ²⁷Rieryöhyyre tamyreny rarybere, tybymy. ²⁸Kaiboho heka biwatamadýýnybenykre, bierybenybenykre mobo jiarŷ rare. Tule ixi-ribi aõkõ aõna aõna rewinywähäre bierybenykre; tule iwese Waha riwaerynanymyhyre wese, rarybemahäre. Kia tule bierybenykre. ²⁹Wateödýýdu wawana raremyhy. Iximy riwariötyhy, jiarŷ tamy wimy rewinyhyymahäreki. ³⁰Kiamy tarybe rahudi tahe, sôwemy iny rityhyntyre.

³¹Judeu ityhydýýdu mahädu-ò Jesuisi rarybere: —Kaiboho warybe tyhy-di mohötinybenyhykeki, inatyhymy watyhydýýdu waheludumy boibekre.

³²Inatyhyna tahe bierybenykre. Kia dori aratarenyke, deòdumy aõkõ boibekre.

³³Dirawyonydenye aõkõre inyboho Abraõ riökore roire, tiu heka modeòdumy roirekõmahäre. Timybo tarybeta: —Deòdu-ribi riwatakemy. ³⁴Tahe Jesuisi tamy rarybere inyö òraru-di hyy rexiörarunykeki, tii òraruna deòdu wese hyyle rare.

³⁵Deòdu heka heto wedu ijoihymy aõkõ rarekre. Iwedu ixinamy rakre. Riore tahe iijoihymy rare. ³⁶Tahe Deuxu Riore heka ixinamy arateönykeki, tiu òraruna deòdu wesemy ixby bonybenyötyhy. ³⁷Abraõ riökore inatyhymy toite. Kia tahe reeryre. Ihärele tahe biwarubunybenykemy atxitenyteri warybe dori araykywo-di aõkõ ratxireri. ³⁸Waha-wana ranymahäu, aõmybo rabire, wiji tuu rarybereri.

Kaiboho tule boo-ribi tabitenyte tuu tewinytenyteri. ³⁹Rirawyonyrenyre:

—Wahareny heka Abraõ rare. Jesuisi rarybere: —Abraõ rioremy inatyhymy toite-wana, Abraõ aõmydýýnana iwesemi biwinybenyke. ⁴⁰Katahe warubudýýmy wadi atxitenyteri. Inatyhyna Deuxu-ribi raholaremy, adeereny rarybemahäre, tai tahe warubudýýmy atxitenyteri. Abraõ tahe tiu tahe tuu rotýýnyötyhy. ⁴¹Kaiboho heka borenythy wesele tatýýnymahätentye. Dirawyonyde: —Aõkõre, jiarŷboho waxiriore aõkõ roire. Deuxuhylle iny tybyreny rare. ⁴²Tahe Jesuisi rerawyonyre: —Deuxu boo inatyhymy rare-wana inihe kaiboho waluurenre. Jiarŷ dori Deuxu-ribi anade. Ixidee wimy aõkõ anade tii diwateonyde. ⁴³Aõhererekibo teerytenyôte warybe. Isiratyhyre aõbo ijohona. Aõkõre, ityhydýý isirare adeereny.

⁴⁴Kaiboho Diabo riore toite tamywimy biwinykemy atxitenyteri. Tii juhuu rubudýýdu hyy rare. Tii heka raruireri inatyhywesehekyle wahe. Tii ruidu rare. Ruiwedu tii rare. ⁴⁵Kaiboho heka tiwatyhyňöhyymahätentye inatyhyna dori jiarŷ rarybemahäre. ⁴⁶Inyö inihe wamý rarybeötyhy jiarŷ òrarudu raremy. Adeereny inatyhynamy rarybereri. Aõhererekibo tiwatyhyňöteri. ⁴⁷Iny Deuxu-ribi ratxireri,

Deuxu rybe roholamyhýre. Kaiboho Deuxuhõrõ aõkõ toite. Teòdu aõkõ toite. Taita warybe-ò taholaõteri.

⁴⁸ Jesuisi-ò tiiboho dirawyònnydenye: —Inatyhymy rarybewâhärenyre. Kai Samaria mahâdu tate. Kaludu mahâdu aõkõ tate. Kai tytybybina dire. ⁴⁹ Jesuisi rirawyònnyre: —Aõkõre, tytybybina-di aõkõ watxireri. Waha tahe rewowydynywâhäre. Kaibohole tiwabinadýñymahâtenye. ⁵⁰ Wowydyna ixi-di aõkõ reijereri. Waha tahe kia aõmydýñnanamy riywinykre, tii rierymyhýre. ⁵¹ Inatyhytihymy adee ararybekre: —Inyõ warybemy reòbykeki, tiu rubumy tii robiõtyhy. ⁵² Tai judeu mahâdu rarybere: —Katahe inatyhymyhe inydeereny aerisydýyna rýira tytybybina-di tate wahe. Abraõ tahe rurure; Deuxu rybedu tule. Tahe timybo kai tarybeta: —Inyõ warybemy reòbykeki tiu rubu urihixinamy roïötyhy tamy. ⁵³ Kai aõbo intybyreny Abraõ ratyre awikemy aõbo ixi-di tahötinymahâte. Abraõ rurure Deuxu rybemy rybenadu amahâdu tule rurure. Mobo raremy he tahötinymahâte. ⁵⁴ Tahe Jesuisi rirawyònnyre: —Jiarý ixi-di wowydyna arijekeki, tahe wawowydyna aõ aõkõmy rareke. Waha tahe riawowydynymyhýke aDeuxumy raremy tu tarybeteri. ⁵⁵ Tahe aõkõ teeryötenye. Jiarý tate reerymahâre. Jiarý reeryömähäremy ararybeki, tai ruidumy rareki, iwese kaiboho toite wesele wahe. Tahe reerywâhäre, tule irybemy reòbymahâre. ⁵⁶ Borený Abraõ, wamy dobide, wabededýñana kanakremy tuu dobide, wabededýñana kanakremy tuu dobide tai tahe reysatyhymy rare. ⁵⁷ Tahe judeu wedu mahâdu rarybere: —Kai 50 beòramy aõkõ atxiteri timyrekiwo tarybeta Abraõ tabitemy. ⁵⁸ Jesuisi dirawyònnyde: —Abraõ reaõule,

Jiarý rarehyymahâ.

⁵⁹ Tahe manadile rimymy reserenyre idile rirabunykemy. Jesuisi tahe rexiwòmy iribi ròhònymy rare, dohodýña heto-ribi.

9 ¹ Jesuisi rariamy rareu, tii robimy rare hâbu ruetàmy. Tii iruetàhàkýmy ratohouãmy herinanyre. ² Ierydýña mahâdu rýràxire tamy. Erydýdu, aõherekibo hâbu ratohouãnya iruetymy, ise tyby iõrarudireki aõbo ada taõrarumy aõbo. ³ Tahe Jesuisi rirawyònnyre: —Tahe aõkõre tyby ise-ke aõkõ tiike aõkõ. Deuxu ruru wiji riteòsinykremy tahe tii kiawesemy rohonyre. ⁴ Wateòdýdu aõmydýñnanamy arotýñyrenykemy watxiwâhärenyre. Inyboho rikiwinyrenyke ibededýñnanamy rýikre, iwese txumy rýikre wese tahe rumy heka kanakre tai raaõmysyðýomyhýre. ⁵ Kabede-ki watxiwâhäreole tahe jiarý bede ludu mahâdu loosõnatyhy my jiarý rare. ⁶ Tarybe rahudi tahe rarybexinyre suõ idi tahe suboromu ritxiényre. Idi ta hâbu rueyre-ò subororo ritidire. ⁷ Tahe hâbu ruetà-ò rarybere: —Make wa bexisuhõke Silõe ahobe-di. Silõemy ninadu heka iny rybe-ki deòdýña wesemy rare. Hâbu tahe rare, risuhore, dòòsede robimy. ⁸ Tahe ierydu mahâdu, tuu robire idi itxeredu mahâdu raryberenyre widee: —Kabe hâbu ixitòdýdu rare, nierumy kowa-ki rexítønemy ronymyhýrele rare. ⁹ Ijõ rarybere tule rare. Ijõ rarybere: —Aõkõre, iwesele tahe iwitxitirari. ¹⁰ Rýràxirenyre tamy: —Timykibo arue reytera. ¹¹ Rirawyònnyre: —Hâbuõ Jesuisi inire. Tii tahe suboro borole riwinyra warue-ò ritidire. Tahe wadee rarybera: —Make Silõe ahobe-ò aõ

bisuhòke. Tahe rare, resuhore, tai rabimy watxireri. ¹²Rÿ́raxirenre titxibo tahe tii rara. Rirawyònrya: —Reeryõre.

¹³⁻¹⁴Kia ruedeytena Jesuisi riwinyre sabado txuu, judeu aõmysyñdÿna txu aõkõ. Tahe tiiboho hãbu ridyrenyre fariseu mahãdu-ò. ¹⁵Iximityre hãbu-ò rÿ́raxirenre: —Timykibo riteytenrya. Tahe rirawyònrya: —Subororole waruetyre-ò ritidira, idi resuhòra, iule tahe retehera. ¹⁶Tai tahe fariseu mahãdu-ò narybede: —Ka hãbu Deuxu-ribi aõkõ nadé. Kakÿny sabadotxu bede ywina riywinyöhyyre. Tahe ijõ imahãduõ rarybere: —Hãbu òraruduõ tiu deytenawiwihikÿ kia wesemy riwinyötyhy. Tai tahe wiribi hitximy raraykynyrenre. ¹⁷Tahe ixityre hãbu-ò rÿ́raxire: —Tii arue arue riteytenrya: —Tai tahe timybo tuu marybekre. Hãbu rarybere: —Tii Deuxu rybemy rybeduõ rare. ¹⁸Tahe judeu mahãduõ rarybere: —Ise-wana tybywana widee ararybekekile, arityhynykre. Tai riteònryre tybybohoòrysymy. ¹⁹Rehemynyreu, tahe tamy rarybere: —Kaa aõbo ariõre rare. Inatyhymy aõbo iruetàmy reare. Timykibo tahe wiji robira. ²⁰Tahe tybyboho rirawyònryre. Inatyhymy wariòrereny rare. Iruetàlemy ka reare. ²¹Reerykörenre timykibo retehera. Irue riraynyre dori, reeryöhyyre. Tamy marybebentyke. Ibeòra dire ka, iximy relyyleke. ²²⁻²³Tybyboho ruberumyhÿrenre judeu mahãdu lau. Judeu mahãdu dori, rarybemyhÿre: —Inyõ Jesuisimy rarybekeki, tii Kristu Deuxu deòdÿna raremy rarybekeki, tahe dohodÿñawo-ribi riteònkykemy idi rÿira. Tai tahe hãbutybyboho kia wesemy raryberenyre. Tii ibeòra dire: —Tamy marybebentyke.

²⁴Juhuu iruetàmy raremyhÿò ixityre ròtedÿmy rarybere. Òbiti rybe-di marybeke. Inydeereny tahe ka dori òrarudu rare. Tai tahe Deuxu biwowydynke. Tahe tii rarybere: ²⁵—Tii òrarudu rare, reeryköre. Sohoji aõmydÿñana reeryre. Juhuu waruetàle heka reeryre, wiji tahe retehereri. ²⁶Tahe ixityre tamy rÿ́raxire: —Aõbo tii riwinyre. Timybo arue roire. ²⁷Hãbu rarybere: —Adeereny tuu rarybere tahe taholaõhytenya. Aõherekibo ixityre ijohonamy tarybetenyteri. Ierydÿñamy boibekemy aõbo atxitenyteri. ²⁸Tuu raryberenyre aõbina binalemy. Kai heka iijoõi atxiteri. Jiarÿboho Moisesi erydÿña jiarÿboho roire. ²⁹Deuxu Moisesi-ò rarybemyhÿre. Kiamy reeryrenre. Ka hãbumy tahe aõmy raholaõmahäreny, tiludubo rare. ³⁰Kia wa riwateytenrya bedeòtiidÿña urenana tii rare. Ihãrele tahe kaiboho teeryömy tuu tarybetenyteri. Wadee kia ajuedena rare. ³¹Deuxu wa òrarudu ixitòedÿña-ò roholaõtyhy. Kia reeryrenre. Tahe inyõ Deuxu rityhynykeki tamywimy rÿirakeki, kia-ò Deuxu roholakre. ³²Bede rexidelenyre, inyõ roholatyhý iruetàmy raumynyre heka reytere. Inyõ tiu riwinyõre, wiji tahe diwinyde. ³³Kia hãbu Deuxu-ribi nokõduõ aõkõkeki tiu aõ riwinyötyhy. ³⁴Tahe fariseu mahãdu aõbinahakÿkemy tuu rarybere: —Kai uladumy teateu, òrarudutyhymy tate. Kai aõmybo biwabedeerynybenykremy aõbo wadireny tahötinyteri. Tahe riteònryre dohodÿña heto-ribi. Ihymy riteònryre. ³⁵Kia-ò Jesuisi roholareu hãbu rijere tahe rÿ́raxire tuu: —Kai Deuxu Riore Hãbutyhyhykÿ aõbo tetyhynyte. ³⁶Hãbu rarybere: —Mobo tii rare,

Wanyrŷ, arityhynykemy watxireri. ³⁷Wamy wa tabita, jiarŷleheka watxireri. Adee rarybererile watxireri. ³⁸Tahe rarybere: —Wanyrŷ aratyhynyra he. Tahe hâbu Jesuisi riwowydnyre. ³⁹Jesuisi rarybehyra: —Jiarŷ anade kabede-ò iny ruetà aritobixidŷnykemy; tule robimyhŷre mahâdu ariruetâdŷnykre. Iny òwydŷñamy anade. ⁴⁰Fariseu iôhòmŷ iribi rŷimyhŷ roholare irybe-ò. Tahe tamy rŷyraxire. Inatyhykõ aôbo ka jiarŷboho tule waruetârenyre. ⁴¹Jesuisi rarybere: —Aruetâmy ahâtenyteki, aôraruna-di aôkô toite. Tahe tarybetenyte reerywâhâ, rabiwâhâre. Tai aôraruuhyy-di toite.

10 ¹Inatyhytyhymy adeereny ararybekre: —Inyô budoeni yrubudŷña ijôtòbôna-di, ralôokeki, tii tahe wasidu ixiwatxidŷñumy rare, raôwonymy heka ralòmyhŷre. ²Ijôtòbôna-di ròtedu, tii budoeni-di itxeredutyh rare. ³Iu ijôtòbôna-ò rehemynymyhŷreu, ijôtòbôna ludu tamy riraynzymyhŷre. Tule budoeni irybe rierymyhŷre. Sohoji sohoji-ò ininimy tamy ryrymyhŷre, tahe idi rôhonymy ridymyhŷre. ⁴Ihôrõ ahana-ò ridyreu, tii iko-ò rŷimy idi ramyhŷre. Riheludunymy idi raremyhŷ rierymyhŷreki irybe. ⁵Budoeni ieryôdu riheludunyôtyhy, irybe rieryôrekî. Iny ieryôdu-ribi rahenylkre. ⁶Jesuisi tamy kia bede eryna ijyymy relyyre. Tiiboho tahe rieryôhyyrenyre timybo ibede erydŷñamy rororerimy.

⁷Tahe Jesuisi ritýnynyre tamyreny: —Jiarŷ budoeni ijôtòbôna wesemy râimahâre. ⁸Ibutumy iny wakôule rehemynyre wasidu ixiwatxidŷñumy rŷiramymyhŷ. Wabudoeni ityhydŷñdu wesemy rŷirerimy ihŷre. Tiiboho wasidurybe-ò roholaôhymymyhŷrenyre. ⁹Jiarŷ ijôtòbôna wesemy râiwâhâre. Inyô wamy ralôkeki, tii heka tarasanaômy rarekre. Iwese wabudoeni ralômyhŷre idi rôhonymymyhŷre asi wiwihiykŷmy riroximyhŷre wesemy, tule ityhydŷñdu mahâdu rŷirakre, bedeôbyna wiwihiykŷ ritakremy. ¹⁰Wasidu heka rubudŷñmy nade, bedehudumy wasimy, jiarŷ tahe anade inyô umytuedeôna ariwahinykremy, irutyhytyhy wihihikŷmy wiji rŷirakremy. ¹¹Jiarŷ budoeni-di itxeredu wihihikŷ rare. Ihyy ta waumy ariwahinykre terôwyrenymy. ¹²Inyô budoeni-di itxeredumy deôdumy risŷnykeki, tii riwisinanyôtyhy, tii dori budoeni wedu aôkô rare, deôdule rareki. Tahe irôdu borbunaô tamy kanakeki tahe rahenyke iribi, tai ijô rimyke, ihona tahe raôrunyke. ¹³Deôdu heka rahenyke tii iwedu aôkô rareki, tii aômy aôkô idi rôhötinymyhŷre, iòwydimy aôkô. ¹⁴⁻¹⁵Jiarŷ heka itxeredu wihihikŷ rare wabudoeni riwaerymyhŷre. Jiarŷ tule tii mahâdu reerywâhâre. Waha riwaeryre, tule tii reeryre. Iwesetyhyle wabudoeni-wana wii reerynyre. Iôraru-ki tahe waumy ariwahinykemy idi wâhâre. ¹⁶Jiarŷ wabudoeni-di watxiwâhâre. Aô kabede-ki aôkô. Ibutumy aributunykemy idi watxireri. Tai tahe sohoji ijoihyylemy heka roikre. Ibutu-di itxeredumy ararekre. ¹⁷Tai heka Waha waluure, waumy ariwahinykreki wahe. Ihârele tahe ixypy idi arexiiumydŷñykre. ¹⁸Inyô heka ixideewiôkeki riwarubunyôtyhy. Arexiwahinykre tamyreny riwarubunyrenykremy. Ixideewikre, arexiwahinykre, tule waumy arimymy arexiixixanykre. Waha dori wadée rarybere tii ariwinykremy.

¹⁹ Kia rybe òraru-ki judeu mahādu rybe rexijejeinyre. ²⁰ Sōwemy iny ritxiõnymy rarybere: —Tii tyytybybina-di ratximyhŷre ada raitxŷtemy aõbo ihŷre. Aõhererekibo tamy taholamahâtenyte. ²¹ Ijõ tahe rarybere: —Aõ tyytybybina-di aõkõ rarybemyhŷre. Tyytybybina aõbo hâbu ruetà riruedyŷnyöthy.

²² Jerusalé hâwã-ki heka bedorahyy rare. Worana bedehesi hetxina Týmyradyŷna rŷire. ²³ Salomaõ Ube-ki, Deuxu dohodŷŷna heto ubeõ-ki. ²⁴ Jesuisi rariamy ihŷmyhŷ. Tahe judeu mahādu rirurawonyre ityŷraxidŷŷmy. Tiwese bededŷñanymybo nohötidihiyy bede ariwyrenykre. Kai inatyhymy Kristumy tate-wana, tahe manarybeke ityñymy. ²⁵ Jesuisi dirawŷonyde: —Rarybere wahe, tahe kaiboho tiwatyhynytenyöhyyte. Inatyhymy ierysmy mohõtinybenykeki, waaõmydŷñana wiwihiķ rewinymahâre-di betehebenyke. Wahani-di kia rewinymahâre. ²⁶ Kaiboho tahe tiwatyhynyolemahâtenyte, wabudoeni wesemy aõkõ toite. ²⁷ Wabudoeni warybe rierymyhŷre, riwaheludunymyhŷre; jiarŷ heka ibutumy wabudoeni reerymahâre. ²⁸ Tamy umytuedeõna re wahinywâhâre tii heka ruruôtyhy. Inyô waribi ridyöthy. ²⁹ Waha wadee riwahinyre. Tii heka ibuturatyre rare. Inyô iribi ritaöthy. ³⁰ Jiarŷ Waha-wana sohojihyyle watxiwâhâre.

³¹ Ixityre tahe judeu mahādu mana-di rirubunykre idi rŷire. ³² Tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Jiarŷ sōwemy bedeòbyna inydee rewinywâhâre Waha ruru-di. Aõðarukibo biwarubunybenykre.

³³ Tahe judeu mahādu rirawyonyre: —Kai aõmydŷñana wiwihiķ te wintye. Kia òraru-ki aõkõ ijoi adi rŷireri mana-di arubudŷŷmy Deuxumy binatyhymy tarybeteriki. Kai dori hâbu tate, ihârele Deuxumy texiniteri. ³⁴⁻³⁵ Jesuisi rarybere: —Abede ywina-ki ryberiti rŷire. Deuxu Rybe òbitihymy raritinyymy rŷire. Kiamy: —Jiarŷ rarybere: —Kaiboho Deuxu toite. Deuxu Rybe heka inyõ-ò diteönyde. Kia mahādu tahe Deuxulemy rininire. ³⁶ Deuxumy tiboho rininirenyre-wana, aõhererekibo wadee takyarananyteri jiarŷ tule Deuxu Riorelemy rexininireki. Waha dori, riwatamy diwateönyde. Timykibo kaiboho tarybetenyeri Deuxumy ibinamy jiarŷ rarybererimy ³⁷⁻³⁸ Waha-ribi bedeòbyna ariwinyõkeki, biwatyhynybenyöthy. Tahe ariwinykeki, aõbo rewinyre-wana bityhynybenyke, biwatyhynybenyõke hârele. Tai tahe bityhynybenymy boibeke jiarŷ Waha-wana wâhâre tule Waha wawana ratximyhŷre.

³⁹ Kabedeu ixityre riijere Jesuisi rimykemy tii rexitamy rexihedŷŷnyre.

⁴⁰ Jesuisi ixityre Jordaõ bero kowa weribi-ò reurore. Joaõ juhuu ròsebedŷŷmyhŷò rare. Taile tahe tii raremyhŷ. ⁴¹ Tahe sōwemy iny tamy roirenyre. Tamy rarybere: —Inatyhymy Joaõ bedeòby iny itxerenamy riwinyõre. Tahe ibutumy tii Jesuisimy rarybemyhŷre, inatyhy rare.

⁴² Sōwemy heka taile Jesuisimy rityhynyymyhŷre.

11 ¹⁻²Lazaru ibinamy roimyhŷ Betýnia hâwã-ki. Marie, Marta-wana iseriörereny rare. Juhuu Marie Jesuisi-wana raremyhŷu, tii Jesuisiwa

tyre-ò tarinalýnyrehékŷo ritxiwire, idi tahe tarade-di rirubudýýnyre. ³Lazaru ibinamy roimyhýki tahe tiiboho riteónyre Jesuisi-ò rarybekremy: —Wahí, abiôwa tyhy binanihikýmy roireri. ⁴Jesuisi kiamy roholareu rarybere: —Kabinana hâwâ Deuxu wowydynamy tamy nadé. Tule riwawowydynamy kemy jiarý dori Deuxu Riôre rare. Kabinina tahe rubuhyyymy aôkô tamy rýike. ⁵Jesuisi heka ibutumy iluurenyre, Marta, Marie, Lazaru-wana. ⁶Iu Jesuisi rieryreu Lazaru webinaduna, tahe taile ratximyhýre, rerihârele inatxitxumy. ⁷Iribi tahe rarybere taerydýýna mahâdu-ò: —Rökôirenkye ixypy Judeia bede-ò. ⁸Tahe ierydýýna mahâdu tamy rarybere: —Erydýýdu aôhererekibo ixbynomy tamy tarybeteri judeu mahâdu adi heka riwisýnymy rýimyhý mana-di arubudýýmy. ⁹Jesuisi dirawyonyde: —Txu heka waðinatxi òra bededýýnanamy rare. Aôhe inatyhy. Inyô txumy rariakeki, tiu aô òraru-ki reseöthy loosònamy dori ibutumy robimyhýre. ¹⁰Bede lurumy rariakeki tahe, aô òraru-ki reseke, loosôna dori ihoðreki wahe. ¹¹Tahe ijômy Jesuisi tamyreny rarybere: —Iny biôwareny rôrômy roireri. Tamy arakre ariixixanykremy. ¹²Tahe imahâdu rarybere: —Wanyrý tii rôrômy roireri-wana bohe, reytekre. ¹³Jesuisi heka rarybemyhý Lazaru rubumy roirerimy. Tiiboho tahe rôhôninyrenyre urile rôrômy roirerimy. ¹⁴Tahe Jesuisi ritýnynytyhyra tamyreny: —Lazaru rurure. ¹⁵Jiarý wa aôrarurenkyi wadeysamy watxireri tai watxiõraki. Ka tahe biwatyhynybenykre. Rökôirenkyre tamy. ¹⁶Tome ierydýýna mahâduô rare. Didimomy iniõre. Tamahâduô rarybere: —Rökôirenkye, tule tii-wana rukururenkyremy.

¹⁷Jesuisi rehemynyreu, Lazaru inaubiôwatxumy hâlloo iwòdýýwo-ki roimyhý. ¹⁸Betýnia Jerusalé hâwâ-ribi sohoji urihixinamy roire. ¹⁹Judeu mahâduy-ribi sówemy doidenyde Marta Marieboho wotöenamy, iseriôrereny rurureki. ²⁰Marta Jesuisi kanakre rieryreu, tahe ròhonyre tii-wana witxi reakemy. Marie tahe tahetokile ronymyhý. ²¹Tahe Jesuisi-ò Marta rarybere: —Wahí, kakile atxiberi-wana waseritxòre rurukôhykyra ikuny. ²²Ihârele tahe rekeryre ibutumy Deuxu-kò bexitöenyekki, tiki adeke kidiwahinykre. ²³Jesuisi tahe tamy rarybere: —Aseriôre wa rubu-ribi kedexixakre. ²⁴Tahe Marta rarybere: —Rekeryre jikarý ikokunanatxu-ku rubu-ribi rexixakre, ibutumy ixixanatxu-ku. ²⁵Jesuisi rarybere: —Jiarý waixixanadýýdu rare, umytuedeõna wahidýýdu rare. Inyô riwatyhynykeki, tii rubu-ki roire hârele, kedexixakre. ²⁶Ibutumy irumy roirekeki, tiu rururenööthy, tii dori riwatyhynyreki. Kai aôbohe kia tetyhynyteri. ²⁷Tii dirawyonyde: —Kohe, Wahí, aratyhynywâhâre. Kai Kristu tate, Deuxu ritxòretyhy. Deuxu tuu rarybereki, bede-kò kanatekonyde wahe. ²⁸Tahe Marta ròösere Marie taseriôre-ò rarybere: —Inyhi rehemynyri, kai makremy rarybereri. ²⁹Kiamy roholareu, tahe, wylemy rýimy reare tamy rare.

³⁰Jesuisi dori hâwâ-ò ralôolemy raremyhý Marta tamy rarybereki raremyhý. ³¹Tii rýimy ròhonyre, judeu mahâdu tuu robire. Tahe riheludunyre, wabede-ò robukremy raresýny tamy roholare. ³²Marie rehemynyre Jesuisi-ò. Tahe tii tuu robireu, resere iko-ò, tahe rarybere: —Wahí, kaki atxiberi-wana ikuny waseritxòre rurukôhykyra. ³³Jesuisi Marta ibru-di

tule judeu mahāduhi-di retehereu tule tii rabedewonihikŷre. ³⁴Iule Jesuisi rŷ̄raxire: —Titxiwexe tii tetiditenyte. Tiiboho rirawyonyre: —Wanyrŷ, manake itxeremy. ³⁵Jesuisi tahe rahinyre. ³⁶Tai tahe judeu mahāduō rarybere: —Betehebenyke sōwemy heka tii Lazaru luure. ³⁷Ijō tahe rarybere: —Tii iny ruetà riteytenyre. Aõhererekibo Lazaru irumy ratxireriule riteytenyora.

³⁸Jesuisi ixypy tawo-ki bederiötiinyre. Tahe rariamy rare wabede-ò Lazaru suiwodŷ̄wo-ò roire. Mana-di tahe ritxiotòbonyre. ³⁹Tahe Jesuisi rarybere: —Mana bitake Marta tahe iseriore rarybere: —Wahī, rarónyreri wahe inakubikòwa txumy dokuri txuu idi rŷira. ⁴⁰Tahe Jesuisi rarybere: —Rarybere taheka, bityhynykeki, Deuxu rurumy bobike. ⁴¹Tahe mana iribi ritarenyre. Jesuisi retehere biu-ò rexitönenye: —Umy reàlàmy wahe watxireri kai wadée taholataki. ⁴²Wadée taholahyy atxiteri mahâte: —Kia reeryre, kata inysõwehekŷ òraru-ki kiamy rarybera adee, tai tiiboho rityhynyrenykemy wahe, kai tiwateönyteki. ⁴³Kia rexihureu tahe ryryre: —Lazaru, bodohonyke wa ahana-ò. ⁴⁴Kia rurumy roimyhŷ-ribi tahe dòhonyde. Iwa heka tebò-wana widee ritýtenylemy roimyhŷ. Irati tahe tyybese-di ritýtenymy ihŷmyhŷ. Jesuisi rarybere: —Biesebyke wa ixinamy rake.

⁴⁵Tahe judeu mahāduy-ribi, Marie Martaboho roraludu mahādu, aõbo Jesuisi riwinyremy robireu tahe, rityhynyre. ⁴⁶Ijō tahe fariseu mahādu-ò roirenyre tamy relyykemy aõbo Jesuisi riwinyremy.

⁴⁷Iribi tahe xiwe wahidŷ̄du wedu, fariseu wedu mahādu-wana heka ywisdidŷna mahādu ributunyre. Dohodŷ̄na mahādu wedu heka imahāduni rare. Tahe inyō rarybere: —Ka hābu heka aõwiwhikŷ sōwemy diwinymyhŷde. Aõhebo he rokotŷnyrenykre. ⁴⁸Tiihyyle riwinymy rarekeki, heka ibutumy rityhynykre. Idi tahe Roma hāwā mahādu soldadu kanakre iny riòlòdŷnyke inysŷ rahurenkyre. ⁴⁹⁻⁵⁰Kaifa imahāduō rare. Kabeòrau tahe tii ibutu xiwena wahidŷ̄du wedu rare. Tahe tii rarybere: —Kaiboho aõ teeryôhytenyte. Hābuō tahe rurukre ibutu inydee. Tai tahe ibutu iny itueötyhy. ⁵¹Kia heka irayky-ribi aõkō ròhonyre. Deuxu irayky-ò ritidire, tii dori xiwena wedu tyhy rare kabeòrau. ⁵²Kiamy rarybereu, tahe Jesuisi rubunamy rarybereri. Jesuisi dori ibutumy judeu mahādu dee rurukre. Tamy sohojile aõkō rurukre. Tahe sohoji mahāduôle rabutukre Deuxu riore bede bedemy rŷira mahādu wahe. ⁵³Itxuule tahe Jesuisi rubudŷ̄my röhötinyrenyre.

⁵⁴Tai tahe ihāwāy-ki rariaõre, Judeia mahāduy-ki. Tahe iribi rexitare bederahy-ò iòhomy. Hāwāo-ò heka rare, Efraī heka inire. Taile taery mahādu-wana ihŷmyhŷ. ⁵⁵Judeu mahādu worana bedehesi iòhomy rŷimyhŷ Pascoa heka inire. Ritelenykôule heka sōwemy roirenyre Jerusalē hāwā-ò, tai rexiywinyrenykemy iwese bede ywina rarybere wese Pascoakomy wahe. ⁵⁶Sōwemy iny Jesuisimy robikemy rŷimyhŷ. Tahe Deuxu dohodŷ̄na hetowo-ki widee rarybemyhŷre tahe rarybere: —Kanakre aõbo Jesuisi worana bedehesi-ò. ⁵⁷Xiwena wedu fariseu-wana juhuu inyō rarybemahâre: —Inyō Jesuisimy robikeki, tuu wadeereny kanarybekre, tii ramykremy wahe.

12 ¹Jesuisi rare Betÿnia hâwâ-ò Pascoa worana bedehesi rÿikrekoki. Debòsohoji txumy rauhenemy rÿimyhÿ tamy. Tai heka Lazaru rasñymyhyre rubu-ribi rexixare-ribi wahe. ²Martaboho tahe rÿsña wiutàdâna riwinyrenyre Jesuisideewina. Lazaru Jesuisi-wana riroxikremy ronymyhÿ. Tahe Marta tamyreny rÿsña riwymyhÿ. ³Marie tahe sôwemy aderònà lÿnyre-di ratximyhÿ, iowyhykÿre heka. Tahe tii Jesuisiwatyre ritxiwire idi tahe taradedile risuhore. Heto tahe tÿnyrehékelyroire. ⁴Judasí Isariò tule Jesuisi erydÿynaõ rare tii tai ratximyhÿ. Tii Jesuisi rityhenykremy tii raremyhy ihewo-ribi. Tii tahe rarybere: ⁵—Kaa aderònà heka iowyhykÿ rare. Aôhererekibo idi tahonyôte niero idi bitakemy iny aôkô mahâdu-ò niero biwahinykemy. ⁶(Judasí heka iny aôkô mahâdu luu aôkô rare. Erydÿyna mahâdu niero rubudÿydu tii rare. Kia nieroõ tahe ixideele ritosinymyhÿre. Tai tahe aderònà òwy ixidee ributunykemy idi ratximyhÿ). ⁷Tahe Jesuisi rarybere: —Ixinamy wawatyre ritxiwike, wahâloo-ò waherina heka riryrymy tuu ritxiwireri. ⁸Kaiboho heka aôu biwiôhenanymy ahâbenyke iny aôkô mahâdu awanareny dori rarehyymy rarekre. Jiarÿ tahe kaki aratxihyke aôkô rare.

⁹Judeu mahâdu Jesuisi rehemynyrerîò roholare. Tahe sôwemy iny tamyreny nade itxeremy. Tule Lazaru-ò itxeremy nade rubu-ribi rexixareki. ¹⁰Tai tahe xiwe wahidÿydu mahâdu wedu tule Lazaru rubudÿympy rarybere. ¹¹Lazaru òraru-ki dori sôwemy judeu wedu Jesuisi rityhynyre.

¹² Itxubiowau tahe Jesuisi nade Jerusalê-ò kia-ò tahe roholare ibutumy worana bedehesi ludu mahâdu. ¹³Tai tahe roirenryre tii-wana witxi reakemy horeru riwyre ityre-di kanakre. Ryryrenyre Jesuisi-ò: —Waiôlöreny, kai arawowydyryneri, kai bedeôbydÿydu tateki! Kai Deuxuni-di tateri. Kai judeu Iôlôtyhy tate. ¹⁴Jesuisi nade jumenta riore tyre-ki, tuu dori ihetxina tyyriti-ki roire wesemy. ¹⁵Kiamy wahe roire: —Judeu riore mahâdu uritere brebuömy atximahâbeny aiôlöreny dori kanakre jumenta riore tyre-ki.

¹⁶Iery mahâdu kia rieryöhyyre juhuu. ¹⁷Iribi tahe tôhôti itxi reare ritidÿyna hetxina-ki roiremy, Jesuisi biu-txi ròosemy rareu wahe tôhôtireny itxi reare. Tule sôwemy iaômydÿyñana rybe hetxina-ki riritinymy rÿimyhÿre. Kia-di tahe idi tôhôtireny reare. ¹⁸Inyô itxeredu heka Lazaru ixixanamy relyyre. Tai tule iny sôwemy doidenyde. Kia Jesuisi riwinyreò heka roholarenyre. ¹⁹Tai tahe fariseu mahâdu widee raryberenyre: —Ibutumy ihemy roirenryre. Timyore, aôhe heka rikisñyrenyöthy.

²⁰Inyô worana bedehesi-ki grego rybedu mahâduô ratximyhÿ. Tii tai Deuxu realàkemy ratximyhÿ. Tii Besaida hâwâ ludu-ò Kalileia bede luduô ratximyhÿ. ²¹Tahe grego rybe mahâdu tamy rarybere: —Wanyrÿ, jiarÿboho, Jesuisimy arobikemy watxirenryneri. ²²Filipi tahe Andre-ko relyyre. Ta wiwana roirenryre Jesuisi-ò. ²³Jesuisi rarybere: —Aôkora, Wabededÿyñana iôhôra Deuxu Riore Hâbutyhykÿ rubuna-ò, wahe. ²⁴Inatyhymy adeereny ararybekre: —Jiarÿ alôbòrònà rijuxunymyhÿre wesemy aresekre suò, arurukremy. Aruruôkeki

ixiwanahyyle ararekre. Arurukre-wana sôwemy araratynykre. ²⁵Inyô ixiluuukei heka, ruruke. Kabede-ki tahe ixiluuökeki, tii rexiywinymy umytuedeöna-ò ratxike. ²⁶Inyô wadeödumy ratximyhýkeki, tii riwaheludunyke. Tai titxibo aratxikeò tii wawana ratximyhýke. Inyô wadeödumy rareke-wana, tii Waha riwowydynykre.

²⁷Katahe wabedewonihikýmy watxireri. Timybo ararybekre, Waha, kia rubu aõmydýñana-ribi biwatake. My òsana arexitòenykre. Aõkõre, kiaõle heka kabede-ò anade. ²⁸Waha, anityhy-ò iny riwowydynykemy watxireri. Iule tahe rybeö-ò roholarenyre: —Kia rotýñyre ihâre ta ixityre tuu rotýñyre. ²⁹Tahe iny sôweheký kia rybe-ò roholare. Tahe rarybere: —Biumyxyle rare. Tahe ijõ rarybere. Aõkõre ýju rare. ³⁰Tahe Jesuisi rarybere: —Waõraru-ki aõkõ kia rybe rýireri, aõrarurenky-ki, tamy boholabenkykemy. ³¹Wiji tahe ywisidýyna kýnyikre, bedem yny rýira mahâdu-ò. Kia mahâdu iõlõ, Satanasi, kanahitxidýÿkre. ³²Iu jiarý itxeö-ki riwaukokreu, ibutumy iny heka ixidee adiwitùdànykre riwatyhynykre. ³³Iu tii kia rarybereu, tarubuna ritýnynyre timybo rurukre. ³⁴Iny sôweheký dirawyònnyde: —Jiarýboho raholarenyre bede ywina-ò. Tii rarybere: —Tiem Kristu rarehyymy rarekre. Timybo kai tarybeteri: —Biwakokremy. Mobo tahe Deuxu Riõre Hâbutyhyhykýmy tuu tarybeteri. ³⁵Tahe Jesuisi dirawyònnyde: —Urihimyôle loosóna awana rariamy ratxireri. Idi atxiteriule idi mariake, bede luru atxi kanakelau. Inyô bede luruki rariakeki, tiobo rake rieryöhyyre. ³⁶Waloosóna atxiteriule, biwatyhynyke waloosónamy, taile waloosóna mahâduömy boibeke. Kiarybe rahu-di tahe Jesuisi iribi rexitamy rexiwore. ³⁷Tii sôwemy bedeötidiyýna ikoren-txi riwinyre. Ihârele tahe sôwemy rityhynyõre. ³⁸Kia tahe Isaia tyriti-ki roire, tahe iwesele tuu rarybere wese wiji rýira rotýñyre: —Wanyrý, Iny rybe týnydýñnarený tiiboho rityhynyöhyyre, Deuxu taruru tamy riteösinyrehârele rityhynyõre.

³⁹Tai rityhynyöhyyre. Isaia, Deuxu rybedu ijõmy ròritidýÿre:

⁴⁰—Deuxu riruetànyre, irayky riteredýñyre. Tai rieryöhyyymy robiöhyyymyhyre. Tiu heka Deuxu rityhynyöhyyre. Tiu riteytenyöhyyre.

⁴¹Isaia Jesuisi loosónamy robire. Tai tahe tuu ròritidýÿre. ⁴²Ihârele tahe dohodýýna mahâdu wedule sôwemy rityhynyre. Urile fariseu mahâdu òrarukile, ijõ-ò tuu rarybeõre, dohodýýna mahâduy-ribi riõlõdýñnyheny. ⁴³Tiiboho dori Deuxu wowydyna luurenýre inywowydynale luurenýre.

⁴⁴—Iny riwatyhynymyhykeki, wadeödýdûle rityhynymyhyre. ⁴⁵Inyô wamy robikeki, iule wadeödýdumy robike. ⁴⁶Jiarý loosóna wesemy anade bede-ò. Tai tahe iny riwatyhynymykeki, bede luru ribi ròhonyke. Tai heka anade. ⁴⁷Inyô warybe-ò roholake hârele riwyinyökeki, tahe jiarý tii wiji ariywidýñnyöke. Jiarý dori tarasaduhyylyemy anade. ⁴⁸Inyô riwatyhynymykeki, warybe-ò roholoõkeki, ikonana txuu tahe ywisidýýna-ò raloke, warybe-ò rityhynyömyhyreki aõhôkýmy dýñana-ò heka kia ralokre. ⁴⁹Jiarý ixi rayky-ribi aõkõ rarybemahâre. Wahale rybe wadée riwahinymyhyre. Kia wesele relyymahâre. ⁵⁰Deuxu rybe bede ywina-di diwateònnyde umytuedeöna wahidýýna kia rare. Kiale heka reeryre.

13 ¹⁻³Pascoa worana bedehesi txumy txuu rŷire. Tahe Jesuisi rexeryre ixby tyby-ò ròsekremy ihŷre, ibededyñana iòhòmy roireki. Tule rexeryre tyby ibutumy tamy riwahinyremy. Tii tyby-ribi nadé tule ixbyle tamy rakemy. Txioro roxinau Jesuisi taerydýyna mahâdu-wana riroximyhýreny. Judasi Isariò (Simaõ riore) taile ratximyhý. Juhuu diabo tamy rarybere iruule Jesuisi rityhenykemy. ⁴Jesuisi sôwemy taerydýyna mahâdu luure. Tai tahe rŷire, tatyytyre ludu ritare òsurònà rimyre, idi rexiwetyataare. ⁵Hynaro-ò bee ritxiwire taerydýyna mahâduwaa risuhokremy tahe òsurònà-di tawetya-ki ihýmyhý-di iwa rirubudýnyre. ⁶Tahe Jesuisi rehemynyre Simaõ Pedro-ò, Pedro rarybere: —Aôkore kai wawareny suròdôomyke. ⁷Jesuisi rirawyonyre: —Kai heka teeryote aôherekibo resuhoreri. Ihewo-ribi tahe bierykre. ⁸Pedro rarybere: —Aôkore, wawasuròdôdýomy. Jesuisi rirawyonyre: —Arisuhòokeki wawanahyy aôkô mabeke. ⁹Pedro rarybere: —Wawasohojile aôkô bisuhokre, wadebò warati-wana tule wahe. ¹⁰Tahe ritynynyre Jesuisi; inyô röhore-wana iwale rasuhòke. Iuhe ibutumy tyralemu rýimyhýre. Kaiboho yralemy toite. Sohoji tahe aôkore. ¹¹Jesuisi tatyhedýdu rayky rierymyhýre. Tai tahe rarybera, ibutumy aôkô tyraremy.

¹²Jesuisi iwasuròdò rexihureu, tatyytyre ludu retyynyra roxina-ò ròsere. Tamyreng rýýraxire: —Kaiboho teerytenye. Aôhebo jiarý kia ratýñyra. ¹³Adeereny aritynynykre. Kaiboho tiwaninitenye anyrýmy, aôhe inatyhy? Aerydýdumy, inatyhy heka jiarý rare tahe òbitimy tarybetenye. ¹⁴Jiarý aerydýdureny anyrýreny heka awareny resuhore. Tai tahe kaiboho wiwa bisuhòbenykre. ¹⁵Iwese jiarý rexideòsinyre wese kaiboho biwinybenyke. ¹⁶Inatyhymy adeereny ararybekre. Deòdu dori tawedu ratyre aôkô rare. Rybe-ò ijohonadu dori rybedutyhy ratyre aôkô rare. ¹⁷Kia warybe teerytenye. Tahe biwinybenykeki bedeòbynatyhy adeereny kanakre. ¹⁸Ibutumy umyreny aôkô rarybereri jiarý araeryrenyre, aratarenyreki, wahe. Rybe tyyriti-ki roire kiamy: —Kia wawana riroximyhýre heka riwatyhennykre. Ele elemy tuu rotýñykre.

¹⁹Wiji rarybereri heka wylemy kia tuu rotýñykre. Tuu rotýñykreule, kaiboho bierybenykre òbitimy raryberé wahe; jiarý biwatyhynybenykemy wahe. ²⁰Inatyhytymy ararybekre: —Inyô adee aditeònykre. Inyô tii rityhynymy kididykeki, tii riwadymyhýre. Inyô kidiwadykeki wadeòdýdu ridymyhýre, Deuxu rityhynymyhýre wahe.

²¹Tahe Jesuisi rabedewonihikýmy ronymyhý. Tahe rarybera: —Iny sohojio ayreny-ribi riwatyhennykre. ²²Tahe wii rijerijerenyre. Mokobo rarekremy röhötinyrenyre. ²³Jiarý, Joao Jesuisi weribi ranywýhý, tii dori sôwemy waluure. ²⁴Tahe Pedro wadee narybewasidi: —Tamy inihe myýraxike mobo raremy. ²⁵Tahe jiarý retorunyre: —Wanyrý, mowexe ratxireri. ²⁶Jesuisi rarybere wadee: —Kia orotxu ituudý tamy ariwahinykrele tiikre. Tahe Jesuisi orotxu yre rituunyre idi tahe Judasi Isariò-ò riwahinyre. Tii Simaõ riore rare. ²⁷Tahe Judasi riyre. Iribi tahe Satanasi aôwesele tamy ralore. Jesuisi heka Judasi-ò rarybere: —Aôhebo botýñykre wylemy makre biwinykremy. ²⁸Tahe riroximy rýimyhý

mahādu rieryōre aõmybo Jesuisi rarybemyh̄y. ²⁹ Judasi Isariò dori nieru hyna yrubudŷydu heka rare. Tai tahe röhötinyrenyre Jesuisi worana bedehesi aõna aõna riwykemy riteónyre, ada iny aokôdu mahādu-ò nieruõ riwahinykemy.

³⁰ Judasi orotxu yre riymy rahudi tahe röhönymy rare bede luru-txi.

³¹ Judasi röhönymy rahudi tahe Jesuisi rarybere: —Wiji tahe Deuxu Riõre Hâbutyhyhyk̄y loosõnamy iny robimyh̄re taraykywo-ki. Tii heka jiarŷ rare. Deuxu-ò waõraru-ki wowydyna riwahinskykre.

³² Deuxu loosõnamy tahe waki iny robikeki, Deuxu riwatoosõnyrerí aõwesele ibutumy iny tuu robike. ³³ Waluudu mahādu wariõre wesemý atximahâtenyte, umywanareny urihimyôle ararekre, idi tahe arakre. Tahe biwijebenyhârele waki mahabenýtyhy. Iwese judeu mahādu-ò rarybere wesele adeereny ararybekre: —Titxibo arakre-ò kaiboho boibenyõke. ³⁴ Bede ywina tõmyra wese adeereny ariwahinskykre kiamy wahe: —Wiluurenkyemy wahe: —Iwese jiarŷ aluurenkyemy wese tule kaiboho wiluurenkyke. ³⁵ Wiluurenkyke ibutumy iny rieryrenkykre kai waerydŷyna mahādumy tate.

³⁶ Tahe Simaõ Pedro ritýyraxinyre: —Wanyrŷ, titxibo kai makre. Jesuisi dirawyonyde: —Titxibo arakre-ò wiji kaiboho boibenyõke, iribi tahe wahemy bodoikre. ³⁷ Tahe Pedro rarybere: —Wanyrŷ aõhererekibo araõkre wiji ahemy waumy kie aõraru-ki ariwahinskyemy watxireri. ³⁸ Inatyhymy aõbo aumy biwahinskykre waõraru-ki. Inatyhythyhymy ararybekre: —Hânie hâbu robukõule kai biwatxiõnykre inataõmy.

14 ¹Kaiboho bedeötidiyŷrenyõmyke bedewona-ki. Kaiboho Deuxu tetyhyntyenye, tai tahe biwatyhynykre. ² Wahasŷ-ki sôwemy syŷ rýimyh̄re kialemyre heka tai. Kaweseõkeki adee inatyhymy rarybemahâre. Jiarŷ tahe arakre syŷ adeereny ariwinykemy. ³ Ariwinymy arahudi tahe ixybyle aõrysmy addõsekre. Tahe aradyrenykre titxibo-txi aratxirerí kaiboho tule matxibenykre. ⁴ Kaiboho dori teerytenye titxibo wasŷry roire. ⁵ Tahe Tome rarybere tamy: —Wanyrŷ, titxibo makreõ reerykõrenyre. Tai tahe timykibo asŷry reeryrenkyemy. ⁶ Jesuisi dirawyonyde: —Jiarŷ wa ryy rare. Deuxu inatyhyna jiarŷ rare. Umytuedeõna wahidŷydu jiarŷ rare. Inyõ waõrarakile Waha dee rakre. ⁷ Kaiboho tiwaertyenye-wana tule Waha teerytenye. Wiji tyhyule Deuxu teerytenye, tuu tabitenye. ⁸ Idi Filipi rarybere: —Wanyrŷ, boo inydee biteõsinyke, tai tahe awike. ⁹ Tahe Jesuisi rarybere: —Filipi, sôwemy bededŷynana umy-wana rewyre. Ihârele tahe tiwaeryôte. Inyõ wadee kanakeki, Wahamy robike. Aõhererekibo wadee tarybeta boo wadee biteõsinykemy. ¹⁰ Jiarŷ Waha-ki watxiwâhâre tule Waha waki ihŷre. Kia aõbohe tetyhyntyôte rarybewâhâre, kia iximy aõkõ rarybewâhâre. Waha waki ratximyhy tii taõmydŷynanamy rotŷnyre waumy-ribi. ¹¹ Waha-ki watxiwâhâre, tule tii waki ihŷre, kia bityhyntybenyke. Aõwiwhiky rewinywâhâre òraru-ki biwatyhynybenyke. ¹² Inatyhythyhymy adeee ararybekre: —Inyõ riwatyhynykeki, wawesele aõwiwhiky riwinykre. Tahe watyreleaõ riwinykre. Jiarŷ dori Waha-ò arakre. ¹³ Tai wanimy aõmy

bexitòenybenykeki, tii tahe ariwinykre. Iny Waha-ò wowydyna riwahinykemy idi watxireri, iRiore wahe jiarý rare. ¹⁴Tai aõma wani-ò bexitòenybenykeki, tii tahe riwinykreadeereny. ¹⁵Inyō waluuukeki tii wabede ywina riywintyhyke. ¹⁶Waha-ò arexitòenykre ijô wiòhedýýdu adeereny kiditeõnykremy waderowymy. Tii aõu aõu adeereny hyyle rarekre. ¹⁷Tii Deuxu Tytybytyhy rare. Tii inatyhynamy rieryrenyre, iny bede bede mahãdu wahe. Deuxu Tytybytyhy ixidee ridykemy. Tuu dori robiöthy rieryöthy. Kaiboho tahe teertyentye. Tii dori umywanareny ratximyhýre, aworeny-ki ratxikremy. ¹⁸Jiarý heka ixisohojimy ararisidýýnyöthy. Jiarýle adee adooserekre. ¹⁹Wijile arurumy arakre bede-ribi. Bede bede mahãdu tiu wamy robiöthy. Kaiboho tahe wamy bobilebenykre, jiarý dori ixityre rubu-ribi adexixamy ararekre. Tai tahe tule kaiboho rubu-ribi bexixamy boibekre. ²⁰Kia txuu kaiboho bierybenykre jiarý heka Waha-ki watxiwähäremy. Kaiboho tasý waki ahätenyte. Jiarý tule akirený watxiwähäre. ²¹Inyō wabede ywinarený dikeki tahe, riywinykeki, waluuudu rare. Waha tule iluukre. Jiarý tule iluutyhyre. Tamý tule arexideösinykre. ²²Judasi tamý rarybere: (aõ Isariò aõkõ kýny, iwitxiraõ.) —Wanyrý, aõhekremybo Wadeereny bedexideösinykre tahe bede bede ludu mahãdu-ò aõkõ wahe. ²³Jesuisi rarybere: —Inyō waluuukeki, wabede ywina riywintyhyke. Waha, heka iluutyhykre. Jiarýboho tamý adoidenykre tamysýmy. ²⁴Iny waluuókeki, warybe tiu rityhynyöthy. Aõ warybe-di aõkõ heka rarybereri. Waha wadee riwahinyredi heka rarybereri.

²⁵Tai arakrekoki tuu rarybereri adeereny. ²⁶Tahe Deuxu Tytybytyhy, awiòhedýýdu, tii araerynanykre ibutumy aõna aõnamy. Timybo jiarý adeereny raryberemyakananohõtijaranydenykre. ²⁷Ywina adeereny adiwahinykre waywina wahe. Iwese bede bede ludu mahãdu riwahinymyhýre wese aõkõ ariwahinykre. Uritere nohõtiyreõmy brebuõmy. ²⁸Rarybere dori arakremy tule adooserekremy. Waha waratyre rare. Tamý he arakre. Kaiboho waluuukeki, beysabenkyre tamý arakreu. ²⁹Kaa bede reakoki tuu rarybereri. Tuu reakreue tahe, kaiboho biwatyhynybenykre. ³⁰Sõwemy heka adeereny ararybeõkre, bede dinodu dori tehemynsý iõhõmy ihýre, Satanasi wahe. Tii heka wadee iruruõhyre, riwateõnyöthy. ³¹Jiarý Waha luure. Rewinywähäre aõbo Waha ariwinykemy riwateranymyhýre. Botamanyke: —Rökõirenyke.

15 ¹Hajutò òwòna wese wihiķ jiarý rare. Waha tahe bede rade wysydýýdu wese rare. Bede òbebure iratyókeki iõ riõròke. Iratydikeki iõsõmo iribi risihere. Tai tahe sõwetyhymy nihikýmy raratyneke. ²Kaiboho bede rade-ò wesemy toite. Warybe-di aõsõmoreny aribireny resihemahãre. Katahe òbitimy toite bederatymy raratyneke. ³⁻⁴Kaiboho biwamymy wadi myikre. Iwese bede radeõ raõrõomyhýkeki irulemy rýikre raratyneke. Aõkõkeki ruruke. Kaiboho iwesele toite. Waki beàrenyõbenymyhýkeki, tiu Deuxudeewimy atxibenyöthy. ⁵Jiarý hajutò òwòna wese rare. Kaiboho ibede radeõ wese toite. Waki beerenybenykeki, jiarý aki ararike, tai bederaty wese sõwemy maratynyke. Wahoõkeki tiu aõ biwinybenyöthy. ⁶Inyō waki rariõkeki,

iwese iny bede rade rubu-di rahuleke, tii iwesele inyō rahukre. Juhuu rimyre, idi heôty-ò rehure, tai roomyhŷre. ⁷Kaiboho waribi boibenyökeki, warybe õhõti-ribi rosaötyhykeki, aótaxina waddee bexitöenybenykre, tai ibutumy adee ariwahinykre. ⁸Iwese bede rade sôwemy raratynymyhŷre wese, kaiboho, aõna aõna wiwihihiký biwinybenyke Deuxu dee. Kiakeki tahe Deuxu deàlana sôwemy ritakre. ⁹Iwese Waha waluuure wese jiarý aluurenryre waluuuna-ribi boibenyöke. ¹⁰Wabede ywina inyō riywinykeki, tii waluuna-ribi raöthy. Iwese Waha bede ywina reywinymyhŷre wese tahe Waha luuna-ribi jiarý tiu rahònýöhyyre. ¹¹Wadeysana awo-ki ratxikemy jiarý adi watxireri. Eysana sôwemy mabekemy adi watxiwâhã. Tai tahe warybe adee rarybere. ¹²Wabede ywina heka kaa rare: —Wiluukemy. Iwese jiarý aluure wese wiluurenkyemy. ¹³Inyõ taery dee rurukeki taluunadireki, tii luunatyhy ijödire. ¹⁴Kaiboho wadewi biwinybenykewana tai inatyhymy wabiôwa toite. ¹⁵Tahe aõ Wadeòdumy aõkõhe araninirenykre. Kaiboho wabiôwa toite jiarý dori Waha-ribi raholare adee tuu relyywâhäre. ¹⁶Kaiboho tahe tiwatatenyöhyyte, jiarý tahe aratarenyre kaiboho boibenykemy. Sôwemy aõna aõna wiwihihiký botýýnbynyke. Tule kia aõna aõnamy tule roihyykemy. Tai tahe aõmy Waha-ribi wani-di bexitöenybenykeki, adee riwahinyhyy rareke. ¹⁷Wiluubenkye: —Kia tahe wabede ywina adeereny adiwahinyde. ¹⁸Bede ludu iny mahâdu eramy reakeki myõ uritere nohõtiomý juhuu dori waderamy waluuõre. ¹⁹Kai bede ludu iny tate-wana iny aluuke, tahe aõkõre. Tai tahe iny eramy reamyhŷre. Bede ludu mahâdu ribi jiarý aratara. Bede ludu mahâdu aõkõ tate urenana. ²⁰Adee heka rarybere aõmybo. Uritere iribi nohõti lusaõmy kia wahe: —Deòdu tawedu ratyre aõkõ rare. Tai wadée aõbina binamy iny rotýýnmyhŷre. Adeereny tule aõmy rotýýnykremy wahe. Tiiboho warybe riywinyrenykeki, arybe tule tiiboho riywinyrenykre. ²¹Kia tahe adee ratýýnmyhŷre wanîmy rybe òraru-ki, tiiboho dori wadeòdýyna rieryõreki. ²²Tuu ararybeõre wana inihe tiiboho òrarudiöhyyrenyre. Katahe rarybere tai tahe tiiboho rarybeõtyhy rieryõremy. ²³Inyõ waluuõkeki, tule Waha luuõthy. ²⁴Jiarý heka ibutuko-ò wowydyna iitxerenarenymy rewinyõrewana, tiiboho ìòrarudiöhyyre inihe. Tahe rewinymahâre, tuu robimyhŷrenyre, ihârele tahe waluuõre tule Waha luuõre. ²⁵Kiamy heka rotýýnnyre bede ywina ritidýyna-ki roireki. Tai heka tuu rotýýnmyhŷre. Kiamy wahe ritidýyna-ki roire:

—Tii heka bede òraru aõkõ rare, ihârele tahe iluuõrenyre.

²⁶Deuxu Tytybytyhy adee ariteónykre. Tii, wiòhedýýdu rarekre inatyhynamy rierynanykre. Tahe, tii kedehemynykreu wamy rarybekre. ²⁷Tule kaiboho wamy marybebenykre, wawana hyy ahâtenyteki.

16 ¹Kiamy adee rarybemahâre òraruna-txi ixeõkemy. ²Tiiboho heka anatakre tohodýyna hetowo-ribi. Kobe, bede dýýnana iòhòmy kadeakre inyō anarubunykeki, kia Deuxudeewimy tuu konohõtinykre. Tii Deuxu wiòhedýýdu raremy ixi-di kõnohõtinykre. ³Tiiboho Waha rieryöhyyymyhŷrenyre tule riwaeryömyhŷre. Tai tahe kiamy adeereny rotýýnmyhŷrenyre. ⁴Iu adeereny aõmydýýnana kedehemynykreu, õhõtirene itxi reake timybo adeereny

relyyretxi. Tiu heka tuu rarybeõhyre, umywanarenhyh dori wâhâre. ⁵Katahe arakre wadeõdý̄du-ò. Kaiboho bý̄raxibenkyekõ aõbo tiobo arakre-ò. ⁶Kaiboho heka tabedewomy toite kamy rarybereriki. ⁷Ihârele tahe inatyhymy adeereny ararybekre: —Adeereny awikre arakreki wahe. Jiarý araõkeki awiõhedý̄du, Deuxu Tytybytyhy kanaõkre. Arakeki tahe tii aditeõnykre adeereny. ⁸Iu kanakreu, tii inydee kiditeõsinykre irayky binadiremy, iòbitina-di aõkõremy, iòrarunadiremy. Deuxu dori òrarudu riywisdý̄nykre. ⁹Taòraruna ixidee kiditeõsinykre tiiboho riwatyhynyörenyriki. ¹⁰Tahe ixidee kiditeõsinykre. Jiarý iratyre waòbitina direki. Waha-ò dori arakre, wamy bobibenyöthykemy. ¹¹Deuxu ixiywisdý̄yna ixidee kiditeõsinykre kabede dinodu dee rarybere tii rexihukremy. ¹²Jiarý heka sôwemy adee ararybekemy watxireri, ibutumy tahe isiramy ixidee boholabenkye. ¹³Txiõhe rare. Deuxu Tytybytyhy kanakreu, inatyhymy adeereny rarybekre inatyhyna-di ibutumy. Tarybe-di tahe rarybeõkre. Deuxu-ribi aõmybo roholaremy tahe rarybekre. Tule timybo aõna aõna rarekremy kanarybekre. ¹⁴Tii waaõmydý̄ynana adeereny ritýnynykre. Tai kidiwatoosònanykre. ¹⁵Ibutumy Wahahõrõ heka wahõrõ rare. Tai heka tuu adeereny rarybereri waaõmydý̄ynana adeereny kiditýnynykre. ¹⁶Urihimyò riõre heka waõkre, idi tahe ixityre wamy bobibenykre. ¹⁷Tahe ijõ ierydý̄yna mahâduõ widee rarybere: —Timybo tii rarybere: —Urihimyò iökremy tii rarybereri, tule ixiryre wamy bobibenykre. Tule Waha-ò arakre. Timybo heka rieryrenyöhyre aõmybo rarybera. ¹⁸⁻¹⁹Tiiboho Jesuisi-ò rý̄yjaxirenykre ratxirenryeri. Tahe Jesuisi rierymyhýre tuu rý̄yjaxikre. Tahe Jesuisi tamyreny rý̄yjaxire: —Kaimy ixidee tý̄yjaxitenyteri. Wananañy waõkesenalemy. ²⁰Inatyhymy adeereny ararybekre: —Iny bede mahâdu urile reysakre, kaiboho tahe araeryrenyra urile mahinybenykre, birajuabenkyre, mabedewobenkyre. Idi tahe kaiboho beysabenkyre. ²¹Iwese hâwyijjera iõhõrek, rabedewomhyh, taaõhõkýmydý̄nana-di rôhõtinymyhy. Idi tahe reamhyh. Iu tahe tõhõti rosamyhýre tohouã tý̄myradile reysamyhýre. ²²Iwesele kaiboho mabedewobenkyre, ixityre wamy bobebenykreu tahe, kaiboho beysabenkyre. Inyõ heka deysana aribireny ritaõthy. ²³Kiatxu tahe uritere watý̄yjaxidý̄yomkyre inatyhymy adeereny rarybereri. Waha-ribi aõmybexitõenybenykeki. Tii adeereny kidiwahinykre wani òraru-ki. ²⁴Tiu heka aõmybexitõenytenyõmahâte wani-di. Bexitõenybenyke, tai bitabenkyre. Tai tahe kaiboho beysabenkyre.

²⁵Ibutumy rybewòtemy adeereny rarybewâhâre wahe. Idi tahe tuu adeereny ararybeõkre. Idi tahe itýnytyhymy Waha aritynynykre adeereny. ²⁶Kiatxu tahe bexitõenybenykre wani-di jiarý ararybeõkre umyreny Waha-ò. ²⁷Waha dori aluurenryre, kaiboho waluurenryreki, Deuxu-ribi anade tetyhynytenyteki. ²⁸Waha-ribi anade, bede-ò adehemynyde ihârele bede-ribi arakremy Waha-ò. ²⁹Jesuisi ierydý̄yna mahâdu rarybere: —Wiji tahe itýnytyhymy tarybeteri. Rybewòte-di aõkõ tarybeteri. ³⁰Kai ibutumy teertye. Inyõ dý̄yjaxiõmy adee. Kai inatyhymy Deuxu-di tanate. Kia jiarýboho retyhynyrenyre. ³¹Tahe Jesuisi tamy rý̄yjaxire. Inatyhymy wijityhyle tetyhynytenyta. ³²Wabededý̄nanamy

heka reará. Kaibohoō sohojimy tasý tasý-ò rakre. Biwaribenkyre ixi sohojilemy arýikre. Tahe ixi-wana aókō watxikre, Wahawanale arýikre.

³³Kaheka aõna aõnamy adeereny rarybere ywina-di arakyreny-ki boibekre. Bede-ki kaiboho aôhökýmy botýýnybenkyre. Ihärele beysabenyke, Jiarý heka Deuxu òludu mahädu-di ròtara.

17 ¹Jesuisi rarybemy rahudi tahe retehere biu-ò rarybere: —Waha, wabededýýnanamyhe reará. Ariore watxiwähäre. Wowydyna wadee biwahinyke tai tahe adee wowydyna adee ariwahinykre. ²Kai, Waha, ibutumy wadee ruruna tewahinya iny deòdýýnamy. Tai umytuedeõna ariwahinykre biu-ò hedu mahädu-ò. ³Kia heka umytuedeõna rare: —Deuxu inatyhy tate sohojihyy tate. Tii araeryenykeki tahe eòdýýna Jesuisi Kristu rieryrenykeki. Kia umytuedeõna rare tamyreny. ⁴Aõ aõmysýdýýnabo wadee tewahinyte, ibutumy adee rewinyre. Tai heka arawowydynyra kabede-ki. ⁵Iu bede rexidelenyreu umywanahyy rarewähä. Sowemy loosõna nihiký-di rawähäre. Tahe wiji, Waha, kia loosõnale ixityre bidiwahinykre umywanahyy my ararekre. ⁶Kai iny mahäduõ wadee tewahinyte bede mahädu-ribi. Tamyreny umy rarybemahäre. Juhu tiiboho ahörö roire. Idi wadee tewahinyte. Tiiboho arybe riywinymyhyre. ⁷Ibutumy waaõmydýýna aribi retamahäre. Kia heka wiji tiiboho rieryrenyra ibutumy aribi nade. ⁸Aõrybebo wadee tewahintamy tamy rarybemahäre. Tiiboho rityhynyrenyre, rieryrenyre aribi jiarý anade, kai wateòdýýdu tate. ⁹Iòraru-ki adee rexitõenyre. Tiiboho amahädu roire. Wadee tewahinyte, bede mahädu-ò raru-ki aókõ adee rexitõenyre. ¹⁰Ibutumy wahörö, ahörö rare. Tule ahörö, wahörö rare. Tai heka iny mahädu riwatoosõnamymyhyre. ¹¹Jiarý adee arakre tai kaki arareõkre. Tiiboho heka kaki rarirenkyre. Tiiboho biyrubunykre, Waha, ani òbiti-di biyrubunyke, wadee tewahinteki. Tai tahe iraykyreny wiwesehyymy roirekre. ¹²Tiiboho-wana rarewähäu ani òraru-ki reyrubunymahäre, wadee tewahinteki. Timy heka reõnonyöhyyre ijô, sohojile tahe reõnonyre. Juhuu dori Ritidýýna roire ijô sohojio ariõnonykre. Ihyy tahe reõnonyre, Judasi Isariò õnodýýduhyymy rarekre. ¹³Ka tahe arakre arora-ò. Tii heka inyõ rarybemahäre ibutumy wadeysana iworený-ò ralõmyhýkemy. ¹⁴Jiarý arybe tamyreny rewahinymahäre. Bede mahädu iny dori terarenyre, tiiboho bede mahädu iny aókõ roireki. Iwese jiarý bede ludu hâbu aókõ rare wese. ¹⁵Bede-ribi tarasamy aókõ heka adee rexitõenyreri. Urile ibina bina widýý-ribi biyrubunykemy. ¹⁶Tiiboho tahe wiji ijô bede witxira ludu roire, iwese jiarý rare wese, wahe. ¹⁷Arybe-di tiiboho biòbitinyke, tai ahörö mahädumy rarekre. Arybe dori òbitityhy rare. ¹⁸Iwese bede iny-ò tadiwateònonyte wesemy, Jiarý tiiboho reteònonyre bede ludu mahädu-ò rarybekremy. ¹⁹Tamyreny xiwena wesemy adee arexiwahinykre. Òbitihyyymy ararekre, tai tiiboho òbitihyyymy roirekremy inatyhyna-di. ²⁰Aõ tamy sohojile aókõ heka rexitõenyreri. Ibutumy kia rityhyny my rýirakre-ò dori rexitõenyreri. ²¹Tai tahe ibutumy wiwese wesemy röhötinyrenykre. Iwese, Waha, kai waki atxiteri wesemy tule aki watxireri wesemy tiiboho iny-ki roirekre. Tai bede iny mahädu rityhynyke ateòdýýna watxireri urenana. ²²Kai loosõna

wadee tadiwahinyte, tahe tamyreny rewahinyre. Tiiboho sohojihyy weselemy roirekremy, iwese iny sohojihyy rare wesemy. ²³Jiarÿ tairený wâhâre, kai waki ahâte. Tai tahe inyboho butuhyyymy rokoirekre. Wii riòbitinymyhÿrenykre. Tai bede mahâdu rierykre tadiwateònnyteki. Tule wamahâdu luu tate urenana Waha, iwese waluuure wese. ²⁴Waha, titxibo ararekre, tiiboho wawanahyyymy roirekre, wamahâdumy wadee tewahinyteki. Tai tiiboho waloosònãmy robikre. Kai dori bede ihokôule waluuure, tahe loosõna wadee tewahinyte. ²⁵Waha òbiti, bede mahâdu araeryöre Jesuisi tahe araeryre. Wamahâdu tule rieryre tadiwateònnyte. ²⁶Jiarÿ tiiboho reerynanyre ani-di. Ihâre ta arierynanykre. Tai aluuna iwese waki ratxireri weseemy tairený rarekre, tule jiarÿ tairený ararekre.

18 ¹Jesuisi rexítøenymy rahudi tahe roirenryre taerydÿýna mahâdu-wana Cedrô beàwe-ribi kowa ijà-ò heka reuròrenyre, tahe bederaty oworuro-ò rirònyrenyre. ²Judasi heka Jesuisi tyhedÿýdu heka ibede rieryre, Jesuisi dori taerydÿýna mahâdu-di tamy rahyymyhÿre. ³Tahe Judasi, soldado mahâduõ tadinodu-wana ributunyre. Fariseu mahâdu-ribi xiwena wedu wahidÿýdu-ribi Judasi soldado yrubudýýdu mahâdu rihitxinyre tule xiwena deòdu mahâduõ rihitxinyre tii-wana rakremy roirenryre. Tahe tamy ritehemynyrenyre tòbora heòty-wana. ⁴Jesuisi rexiryre ibutumy aõmybo tamy kodotyñykre. Tahe iny mahâdu-ò rexidorunyre. Tahe rÿyraxire tamy: —Mowe tejetenyeri. ⁵Tahe dirawyonyde: —Jesuisi Nazare hâwâ ludu reijerereri. Tahe Jesuisi rarybere: —Jiarÿ wa tiile rare. Tahe Judasi ityhedÿýdu tii mahâdu wanale nadé. ⁶Jesuisi tamyreny rarybereu, tahe rexilòhòrarienyre iribi, tahe suõle reserenyre. ⁷Ixityre Jesuisi tamy rÿyraxire: —Mowe tejeteri. ⁸—Jesuisi Nazare hâwâ ludu, tiiboho dirawyonyde. —Rarybera tahe jiarÿ raremy wahe. Tiwajeteri-wana tahe biwadyke urile ixinamy waijoi rirahuke. ⁹Kawesemy wahe irybe hitxina wadee tewahinyteo heka tiu reõnonyöhyywâhâre. Jesuisi, kiamy rarybere tamyreny irybe hitxina wesemy ibutumy tuu rotyñykremy. ¹⁰Tahe Pedro tamaydese ritamy reare tahe xiwena wedu deòdu riwotõmonyre. Malòò heka inire. Pedro Malòò nohõti riorore ruruwe-ribi ludu wahe. ¹¹Jesuisi rarybere Pedro-ò: —Amaydese birutyke. Jiarÿ Waha deewimy aõhebo arotyñykrekõ aõbo wadi tahötinyteri. Aõhökymy arotyñyökemy aõbo wadi tahötinyteri.

¹²Tahe soldadu, tadinodu-wana, judeu yrubudýýdu-wana Jesuisi rimyre ritaataamy ridyre. ¹³Kia beòra Kaifa xiwena wedu tyhy rare. Anasi iriòre labie rare. Tai tahe juhuu Ana-ò ridyre. ¹⁴Kaifa tahe juhuu judeu mahâdu-ò rarybere: —Wiji beòramy hâbuõ iny mahâdu òraru-ki rurukremy rahötinyrerí.

¹⁵Simaõ Pedro inyõ-wana rare Jesuisi hewomy. Kia Pedro-wana rare, kia xiwena wedutyhy eryna rare. Tai tahe ralore òtity ijòrore-di. ¹⁶Pedro tahe ahanakile rÿire. Kia Pedro-wana rare. Rohonyre hetowo-ribi hetoijò-di itxeredu-ò rarybere, tahe Pedro ridyre hetowo-ò. ¹⁷Kia ijadòma, heto ijò-di itxeredu rarybere Pedro-ò: —Kai Jesuisi erydýkyna mahâdunokõ anobo tate. Tahe Pedro dirawyonyde: —Aõkõre. ¹⁸Tahe soldado yrubudýýdu tai rahetõmy rÿimyhÿ, heto ludu deòdu mahâdu-wana txutâtà riki. Pedro iyrenykile rÿimyhÿ rahetõmy.

¹⁹ Tahe xiwena wedu tahe Jesuisi-ò rŷýraxire. Aõhebohe aerydýýna mahãdu-wana tadotýñymahãte. Timybohe tebedeerynymahãte. ²⁰ Tahe Jesuisi ritýnnyre: —Ibutumy inyko relyymahãre iwasimy aõkõ heka relyymahãre. Judeu dohodýýna hetokile relyymahãre Deuxu dohodýýna heto-wana. Titxibo judeu mahãdu ributunymyhýremy relyywähãre. ²¹ Tai aõhererekibo wadeele týýraxiteri. Myýraxike wadee ijohonadu-ò. Tiiboho ka rieryrenyre aõmybo rarybere. ²² Jesuisi kia rarybereu, soldadu itxereduo rihetenyre. Tahe rarybere: —Tu heka rybeõmyke xiwena wedutyhy-ò. ²³ Jesuisi dirawyónyde: —Jiarý ibinamy aõmybo rarybera-wana, manarybeke tuu. Aõkõkeki, awimy rarybera-wana aõhererekibo tiwahetenyte. ²⁴ Anasi tahe Jesuisi ridykemy riteónyre tataanadihyyle Kaifa-ò, xiwena wedutyhy wahe.

²⁵ Kowa tahe Simaõ Pedro ratximyhýre rahetômy rýimyhý. Inyõ rŷýraxire: —Kai aõbo ierydýýna mahãduõtate. Tahe rexixiönyre. Jiarý ijõ aõkõ rare. ²⁶ Xiwena wedu deòduõ Pedro-ò rŷýraxire: —Tii heka Pedro ritöhõtiorore ijoio rare. Tahe tamy rarybere: —Umy taheka rabire tii-wana bederaty oworuro-ki atximahã-ò. ²⁷ Pedro ixityre rexixiönyre. Aõwesele tahe hânie hâbu robure.

²⁸ Idi tahe Kaifa heto-ribi Jesuisi ridyrenyre ywisdidýýna-ò bede dinodu heto-ò rudiulere. Tiiboho rirónyöhyyre brebbe-di rexisunyrenyheny. Rirónyrenykeki, tahe Pascoa worana bedehesi rýsýnaõ rirýsýöthy. Tiiboho dori röhõtinyre rirónykeki, brebbe raremy. ²⁹ Tahe Pilato röhõnyre tamy rarybekremy: —Tahe Jesuisimy tamy rŷýraxire kia hâbumy terajuatenyteri aõhebohe rotýñyra. ³⁰ Tahe dirawyónyde: —Aõbibina binamy rotýñykôhyra wana inihe aridyrenyöhyyrer. ³¹ Tahe Pilato rirawyónyde: —Bidyke abede ywina rybe-di biywinyke. Tahe judeu mahãdu rarybere: —Wabede ywina rybe warubudýýmy rybe aõkõ rare. Inyõ heka arirubunyrenyöthy. ³² Kia rybe tahe Jesuisi rybe wesemy rare. Tii dori iximy rarybere timybo rurukremy. Tai timybo irybe hitxina wesemy raryberemy ibutumy rarekre.

³³ Ixityre Pilato ralore ywisdidýýna-ò Jesuisi-ò rŷýraxire: —Kai aõbo judeu mahãdu Iòlò tate. ³⁴ Jesuisi ritýýraxinyre: —Ýraxina aõbo ahõrõ rare ada ijõ aõbo wamy kia rarybere. ³⁵ Tahe Pilato rarybere: —Jiarý wa judeu mahãdu aõkõ wâhãre. Aõbinatyhymy aõbo he tewinyte. Judeu mahãdu wadee tiwadyte. ³⁶ Jesuisi dirawyónyde: —Waiòlònâ hâwâ bede ludu aõkõ rare. Waiòlònâ kaki ratxikeki wamahãdu wadee raaõbinanyke. Tai tahe judeu mahãdu-ò riwawahinskykemy aõkõ watxiwähãre. Tahe aõkõre kabede ludu aõkõ Waiòlònâ rare. ³⁷ Pilato tahe rarybere: —Kai aõbo inatyhy iòlòmy tate. Tahe Jesuisi dirawyónyde: —Kai ka wamy tarybeta. Kia-ò uludumy anade. Kia-ò anade, inatyhynamy arelyykemy. Inyõ inatyhynamy luukeki warybe-ò roholamyhýre. ³⁸ Tahe Pilato rŷýraxire: —Aõbo inatyhyna rare. Ta rybe rahudi tahe judeu mahãdu-ò rarybekemy rare. Tiu kýny kahâbu-ki aõ ibinamy tai rahaõhyrya. ³⁹ Inyõ ariteónykemy watxireri kaiboho wadi töhõtinyhytenyteri ka woranabedehesi-ki. Tahe judeu Iòlò aõbohe ka

ribi ariteònkykre ywihyyle. ⁴⁰Tahe ixityre ibutumy ryryrenyre: —Kia hâbu aôkôre, Baraba biteònkyke (Baraba heka hâbu debore wasidu rare.)

19 ¹Ildi tahe Pilato Jesuisimy rerotiyhya-di raôhòtekremy soldado mahâdu riteranyre. ²Soldado mahâdu edeheký rataanadile ira-ò ritidire, iumy tahe tylýrehéký-di ritynyre iòlòtyywesekemy. ³Tamy rehemynymyhýre: —Aôherebo iòlòtyhy wesena, tahe rihetenyrenyre. ⁴Pilato tahe ixityre ròhònymy iny-ò rarybekemy: —Ixityresý adeereny redyreri. Bierybenyke. Aô heka tai ibinaõhyymy idi retehewâhäre. ⁵Tahe Jesuisi ròhònyre ede rataana-di tylýrehéký-di. Tahe Pilato tamy rarybere: —Kakýnyhe tiire. ⁶Tahe xiwena wedu mahâdu, ryubudýydu mahâdu tuu robireu, ryryrenyre birubunybenyke, itxeò dee bitamadýynyke. Pilato rarybere: —Kaibohole itxeò-di bitamadýynybenyke. Jiarý tahe tai ibinamy aôki rahaõhyymahâre. ⁷Tahe judeu mahâdu rarybere: —Jiarýboho kýny wabede ywina renydire. Rurukemy heka tuu bede ywina roireri, tii dori Deuxu Rìoremey rexininimyhyre. ⁸Pilato kia-ò roholareu tahe, ruberutyhyre. ⁹Ixityre ralore ywysidýyna heto-ò: —Rarybere Jesuisi-ò, tiribi wexe tanate. Jesuisi rirawyonyõhyyre. ¹⁰Tahe Pilato rarybere: —Bidiwarawyonyõkre aôbo. Jiarý warurudire anarubunyke aôbo ada arateònkyke aôbo. ¹¹Jesuisi rirawyonyre: —Aruru-di aôkô tate. Deuxu kidiwahinykekile tahe biwateònkyke ada biwarubunyke. Tai tahe adee wawahidýydu aratyre iòraru dire. ¹²Tai tahe Pilato iteòdýyymy rurure. Tahe judeu mahâdu tamy ryryre: —Kai biteònkyeki tahe, Iòlò Cesar biôwa aôkô tate. ¹³Kiarybe-ò Pilato roholareu tahe, Jesuisi diòlòdýynyde ahana-ò. Pilato tahe ywisdýyna ryna-ò rexisýnyre. Kia ubeni heka Rirana Ijáti inire. Tahe judeu rybe-ki heka Kabata inire. ¹⁴Pascoa worana bedehesitxu sexta feira rýire. Txutye iòhòmy tahe bede rýire. Tahe Pilato rarybere judeu mahâdu-ò: —Betehebenyke aiòlöreny-ò. ¹⁵Tahe tiiboho ryryrenyre. Bidybenyke! Itxeònihiký-ò birubunybenyke. Pilato tahe tamy rarybere: —Aiòlò aôbo, birubunybeny. Tahe xiwena wedu rirawyonyre: —Iny iòlöreny sohojile wa rare: —Cesar heka inire. ¹⁶Tahe Pilato Jesuisi tamyreny riwahinyre rirubunyrenykemy.

¹⁷Tiiboho heka Jesuisi ridyrenyre. Itxeò tamy riwahinyre idi retyykremy. Tahe Kalvariu-ò idi ridymy rare. Kalvariu heka Kôkota inire judeu rybe-ki. ¹⁸Tai itxeò nihiký dee ritamadýynyre ijô hâbu inatxiô-wana Jesuisi itxeònihiký itya-ki rýire. Hâbu wiò wiômy idi rýire. ¹⁹Pilato riritinyre ritidýyna-ò Jesuisi tyre-ò ritidire. Kawesemy ritidýyna roire: —JESUISI, NAZARE HÂWÂ LUDU, JUDEU MAHÂDU IÒLÒ. ²⁰Hâwâ-ribi ireheriòremy roire. Tai tahe sôwemy judeu mahâdu tuu robire iritidýynamy. Inataõ rybemy witxira riti heka inataõmy roire. Judeu rybe ijõre, latim rybe ijõre, grego rybe ijõre. ²¹Judeu xiwena wedu mahâdu Pilato-ò rarybere: —Judeu mahâdu Iòlò rarybere: —Iritidýyomyke wa. Kawesemy biritinyke: —Tii rarybere judeu mahâdu Iòlò raremy. ²²Tahe Pilato dirawyonyde: —Iwese reritinyre wesemy rarehyykre.

²³Soldado Jesuisi itxeònihiký-ò ritamadýynymy rahudi tahe, itty ritxuatxuakremy diwyde. Inaubiôwa heka riywinyra. Wirarea riwykremy soldado mahâdu idi rýireri. Iyhyitxena tahe iretydyna-di aôkô rare.

²⁴Tahe ijō widee rarybere: —Iyreyredýýrenyömyke wa urile ta idi rikihurenykre mobo ritakremy. Kia ryberiti-ki tuhyy roire:

—Watyy ritxuatxuare ijō yre wimy riywinyrenyre. Tule wayhyitxena tyre-ki rehurenryre mobo ritakremy. Tahe iwese Tyyriti rarybere wese, soldadu mahädu ibutumy aôhebo risýnyre.

²⁵Inaubiôwa hawyy retehemey rýimyhý Jesuisi itxeònihihý iòhòmy. Jesuisise taseriore-wana, Marie Madalena ijore, Klopá hawyy ijore.

²⁶Jesuisi tadimy robireu, Joaõ, taerydýýna luunadu bire-ki, tahe rarybere: —Nadi beteheke wa kowa ariore rare. ²⁷Tahe Joaõ-ò rarybere: —Kaa adi rare. Ierydýýna Joaõ tahe ridyre taheto-ò tai rasýnykemy.

²⁸Jesuisi tahe rieryre ibutumy rexihuramy tahe rarybere: —Ariökemy watxireri. Kaimy heka rarybere aôbo Ritidýýna-ki roire riwinykemy. ²⁹Tai tahe vîi mona silýnyhýký-ki raharenryre. Tahe Jesuisi-ò iwereheni wese-ò rituunymy idi riteónyre iry-ò teòdimy. ³⁰Jesuisi tuu riore idi tahe rarybere: —Ibutumy Waha aômysýdýýna rexihumy roire. Tahe ròtiòròmy resere iule ta rurure.

³¹Kia sabadotxu heka worana bedehesitxu nihikýo rare, brebuna rare. Tai tahe hâbu rubu itxeò-ki ririkökemy tuu rarybemyhýre. Tai Pilato-ò judeu mahädu rexitönenyre hâbuti riòròmy riteónykemy, itxeò-ribi ritakemy. ³²Tahe soldado mahädu hâbuti wiôle riorore. ³³Jesuisi tahe rurumy roireki iti riòròore. ³⁴Soldadoõ tahe Jesuisi-ki rojyre iweki tahe hâlubule rohonyre bewana. ³⁵Kia tuu rabire tahe òbitimy tuu jiarý rarybere, Joaõ wahe. Waritidýýna inatyhy raremy, reeryre. Kaiboho bityhynybenykemy, adirený watxireri. ³⁶Kaheka ibutumy iritina hetxina tuu rarybere heka ibutumy tuu rotýýre. Kia wesemy roire: —Iti riòròokre, sohoji aôkô. ³⁷Ijó iritinaõ kawesemy roire:

—Rirorenykre tñori-di idi reteherenykre tamy.

³⁸Jyje heka Arimatea hawã luduo rare. Idi tahe tii Pilato-ò rexitönenyre Jesuisi umymy rituunykemy. Tii heka Jesuisi heluduõ rare. Judeu mahädu lau ruberumyhý tai Pilato-ò rare wasimy. ³⁹Pilato tahe awiremy rarybere. Tahe Jesuisi umy riwyre. Nikodema tule rare Jyje-wana. Tii juhule rumy Jesuisi-wana widee raryberele rare. Tii òwòrutyby òwòruòbru-wana aderòna wesemy diwyde sôwemy, ⁴⁰urihixinamý riutxiénanyre. ⁴⁰Tahe Jesuisi umy tyky jurarehe-wana ritýtenyre aderòna wanahyyle. Kawesemy dori judeu mahädu iny rituunymyhýre. ⁴¹Itxeòalamana-ribi bederaty oworu iòhòmy roire. Ityi-ki tahe wabede tamyra roire. Mana hâlloo rýire tai heka moo rawabedenyöhyyre. ⁴²Tai tahe rawabedenyre iòhòreki, tule judeu worana bedehesina txumy roireki.

20 ¹Semana juhu ludu txu Marie Madalena rehemynyre wabede-ò, rudile wahe. Mana ijòtòbònà iraylemy rýiremy idi retehere. ²Tahe raijaranyre Simao Pedro-ò, ijô Jesuisi luunaduõ wahe, Joaõ-ò, jiarýle wahe. Tahe Wadeereny rarybere: —Wahí tahe hâlokowoku-ribi ritakarenryra. Titxibo ritidira, rekerykore. ³Pedro tahe ròhonyre, Joaõ-wana wabede-ò roire. ⁴Wiwana raijaranyre tahe jiarý Pedro ratyre raijaranyre tamy. Jiarýle heka juhu tamy rehemynyre. ⁵Tahe rawebesere iwo-ò itxeremy. Irahanalemý

rabire. Ta ralôõhyyre tamy. ⁶Idi Pedro rehemynyre ralore tamy. Tule irahanamy robire. ⁷Jesuisi rati rasirahana rihitxiny my roire ixiwanale. ⁸Tahe jiary juhu rehemynyre tahe Pedro hewomy ralore. Tuu robire, retyhynyre. ⁹Tiiboho dori ritina rieryrenyre ihâre tahe riertyhykôlerenyre. Jesuisi rubu-ribi rexiiixanykemy ritina roire. Tii tahe riertyhykôlerenyre. Tahe wiji rieryrenyra. ¹⁰Tahe ixypy raokeserenyre inyhetoren-y-ò.

¹¹⁻¹²Marie tahe robumy wabede-ribi iòhkomy ryire. Rawebesere tahe wabedewo-ò itxeremy. Inatxi ýjumy robire iwo-ki itkyuramy roimyhý. Ijô heka rymy ronymyhý Jesuisi ratisherina tyre-ki. Ijô tahe iwaherina-ki ronymyhý. Jesuisi umy tahe iore. ¹³Tahe ýju Marie-ò rýyraxire: —Hawyy, aôherékibo tabureri. Rirawyonyre: —Wahí kumy dokuri riwymy ramyhýre. Rekerykôre titxibo ritidira. ¹⁴Iu rarybereu tahe tahewoôle roosere. Jesuisimy robire ryimyhý. Tii heka rieryöhymyhý tii Jesuisi raremy. ¹⁵Tahe Jesuisi rýyraxire: —Hawyy aômybo tabuteri, mobo teijeteri. Bederaty oworu ywidýydu! raremy heka tii röhötinyre: —Tahe dirawyonyde: —Wahí, kai anobo karibi tetakata-wana wakoku tuu belykyke. Tahe jikarý karikorykremy. ¹⁶Tahe Jesuisi tamy ryryre: —Marie! Marie rokesemy reare rijemy: —Wahí, erydýkýdu! (Tii hebraika rybe tuu rarybere: —Raboni, wahe.) ¹⁷Jesuisi rarybere tamy: —Waroorehedýyömyke wa. Waha-ò dori raolemy wâhâre tahe arakre. Kai tyhydýydu seriore-ò makre tamy rybemy. Jesuisi rarybere kawesemy: —Arakre inytybyreny-ò, iny Deuxureny-ò. ¹⁸Idi tahe rarybere erydýyna mahâdu-ò Wanyrýmy rabira. Marie Madalena relyyre timybo raryberamy.

¹⁹Semana juhu ludu txuu, txioromy heka Jesuisi erydýyna mahâdu wii ributuny my rymyhý hetowo-ki. Ibutumy ijô ritobótobónyra judeu mahâdu lau brebumy. Jesuisi tahe nade iyreny-ò rexitñynyre. Rarybere: —Ywina araykywo-ki atxikemy idi watxireri. ²⁰Kia rarybereu tahe tebò rurena riteösinyre, tawerurena tule riteösinyre tamy. Iule tahe reysarenyre Jesuisimy robireki wahe. ²¹Ixypy tamy Jesuisi rarybere: —Ywina araykywo-ki rarekemy idi watxireri. Iwese Waha diwateónyde wese tule arateónykre. ²²Iu tahe ribuny my rarybere: —Deuxu Tytybythy tetateri. ²³Inyðaruna ñ biixâwididýyñykeki tule kia ñaruna ariixâwidinyke. Tule aôkokeki, ijô ñaruna biixâwididýyñyokeki, kia tule ariixâwididýyñyoke.

²⁴Tome (Inatxina iniore) tii waòinatxi reurò mahâdu ñ rare, tahe tairenyore heka Jesuisi nadeu. ²⁵Jesuisi erydýyna ñ rarybere: —Wanyrýmy rabirenryra. Tahe Tome tamyreny rarybere: —Retyhynyore kñyhe.

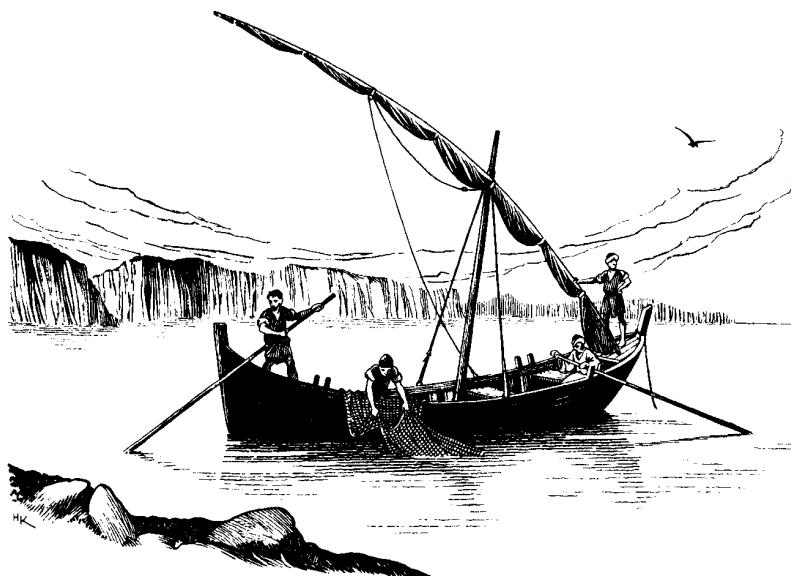
²⁶Semana sohoji bededýñanam y idi ryire, ixypy wii ributunyre Jesuisi erydýyna mahâdu. Iu tahe Tome tii mahâdu-wana ratximyhý. Ijô ritobótobóny my rymyhý. Tahe Jesuisi nade iyreny-ò. Tamyreny rarybere: —Ywina-di araykywo-ki atxikemy idi watxireri. ²⁷Tahe Jesuisi Tome-ò rarybere: —Betehe inihe wadebörurena-ò ebò inihe tamy biditidike. Tule wawerurena-ò ebò biditidikre. Itxiódýyñyke wa, bityhynyke. ²⁸Tome tai dirawyonyde: —Wanyrý, waDeuxu. ²⁹Tahe Jesuisi rarybere: —Tome, kai

aōbo biwatyhynykre wamy tabiterikile. Sōwemy deysana inyō kanakemy wāhāre tiiboho dori wamy robiōre hārele riwatyhynyrenyre.

³⁰ Jesuisi heka sōwemy aōwiwihikýbo riwinyre. Ierydŷýna mahādu heka kia aōmybo robire. Kia aōmydŷýnana heka ihoore kaki iritina-ki.

³¹ Kaa ritidŷýna reritinyre Jesuisi Kristumy rare. Deuxu deòdŷýna rare. Kia bityhynybenykemy wahe, Deuxu Riore wahe tetyhynyteri-wana tahe umytuedeõna bitakre, ini òraru-ki wahe.

21 ¹Iribi tahe Jesuisi rexitŷnyre Tiberiade ahohoký ijà-ki. Kia wesemyre heka. ²Ibutumy heka juhu rŷimyhŷ: —Simaõ Pedro, Tome Didimo iniõre, Natanaeli. Tii Kana hāwā ludu rare, Kalileia bede-ki. Zebedeu rioreboho ijõre, inatxi Jesuisi ierydŷýnaõ ijõre. Rarekie. ³Tahe Simaõ Pedro rarybere tamyreny: —Rià teredŷýmy arakre. Imahādu rarybere: —Jiarýboho aroirenkyre ahemy. Tahe roirenryre hāwò-di. Aõhomys aõkõ ruu idireny nade. ⁴Tahe bede ratŷnyrau heki Jesuisi ūnyrakile ratximyhŷ. Ierydŷýna mahādu tahe rieryöhymyhŷre. ⁵Jesuisi ryryre tamyreny rŷýraxire: —Ijoi moõ rokoren. Utura aōbo temytenyta? Rirawyonyre: —Aõkõre wa. ⁶Kaiboho biterebenyke rurunawe-ribi taita bimybenykre. Tahe riterenyre sōwemy rautxiyenre irià heka ritusinyöhymyhŷrenyre utura sōwerek. ⁷Kia ierydŷýnaõ Jesuisi luunaduõ rare jiarý, Joaõ wahe. Jiarý tahe Pedro-ò rarybere: —Inynyrylē wa rare. Pedro Jesuisi raramy roholareu, tatyky tawetyamym ritaamy tamy resere, tade hekýlemey rareki. Tahe resere bera-txi tamy rakremy. ⁸Ijoi mahādu rià-di narurunymy nade utura sōwerek. Tahe 100 urihixinamym ūnyra-ribi ratximyhŷreny. ⁹Ūnyra-ò

(Joaõ 21.6)

rejuxunyreu tahe, robirenyre heòtymy obiurawo-ki. Orotxu tule tai rÿire.
 10 Jesuisi tamy rarybere: —Uturaõ bidiwybedenyke wiji temytenytaõ. Simaõ Pedro hawororibile rià-di rarurunyre. Sôwemy heka tai utura nihikÿ rÿimyhÿ, 153 wahe. Ihäre tahe rià raðròöhyyre. 11 Tahe Jesuisi rarybere: —Manake hewa biroxibenyke. 12 Ibutumy ierydÿyna mahädu rieryre tii inynyryreny raremy. Tai tahe inyõ rÿraxiöhyyre: —Mobo tii raremy. 13 Tahe Jesuisi orotxu rimyre. Tamy riwahinyre. Ixiyrubule utura tamy riwahinyre. 14 Kia tahe ihewotyhymy Jesuisi rexideòsinyre taerydÿyna mahädu-ò, rubu-ribi dexixade hewomy wahe.

15 Riroximy rahudi tahe Jesuisi Pedro-ò rÿraxire: —Simaõ, Joaõ riore, kahabu mahädu waluuure. Kai tahe iratyre aõbo waluuure. Tii rirawyonyre: —Kai tiwaeryte, aluure. Tahe Jesuisi rarybere: —Wabudoeni riore bidiowenyeke. 16 Ixityre rÿraxire: —Simaõ, Joaõ riore, kai aõbo waluuure. Tahe Pedro rirawyonyre: —Kohe, Wanry ÿaluure jiarÿ, tiwaeryta. Tahe Jesuisi rarybere: —Bidyke wabudoeni biowenyeke. 17 Ihewotyhymy tahe Jesuisi rÿraxire: —Simaõ, Joaõ riore, kai aõbo waluuure. Iu tahe Pedro rabedewomy ronyre, ixityremy rÿraxireki. Tahe dirawyonyde: —Wanry ÿ, ibutumy teeryte aõna aõna. Aluure heka, tiwaeryta. Tahe Jesuisi rarybere: Wabudoeni biowenyeke. 18 Inatyhymy adee ararybekre. Iu ijoí morökomy tatemahäu, ixiwanale texitynymphähate ixidee wimy titxibo tamahäte. Iu tahe mamatuarinhykre inywitxira aratyynhykre, Ebò biteòsinykre iny arataataanykre tahe inyõ aradykre titxibo noderamy beakreò. 19 Kiamy heka Jesuisi rarybere ritynynhykremy timybo Pedro rubu-ò rÿikremy. Tai Deuxu riwowydynykre. Idi tahe Jesuisi rarybere: —Biwaheludunyke wa. 20 Tahe Pedro retehere Joaõ Jesuisi hemy rarerìo, Joaõ Jesuisi luumy raremyhÿ. Joaõ ihetxiu Jesuisi-ò iòhòmy rÿraxire jiarÿ wahe: —Mobo iwahisidÿydukremy, ihewo ludu roxina rÿireu. 21 Tahe Pedro Joaõmy robireu, rÿraxire Jesuisi-ò Joaõmy. Aõbo he tamy rotÿnykre. 22 Tahe Jesuisi rirawyonyre: —Tii rurukölemy addòosekemy idi watxikeki, timybo tahötintyke. Adee tahe biwaheludunykekile awike. 23 Ierydÿyna mahädu rarybemy raremyhÿ: —Kiamy wahe Joaõ rurukölemy Jesuisi rarybere. Tahe kiamy aõkõ Jesuisi rarybere. Jesuisi juhuu rarybere: —Tii ruruköole adooskre-wana, timybo tahötintytenyteri.

24 Jiarÿ tahe kia aõmydÿýnanamy relyymahäre, Joaõ wahe, reritinymahäre. Inatyhymy kia tuu rare, jiarÿ tuu relyymahäre.

25 Sôwemy aõmydÿýnanamy tahe Jesuisi riwinyre. Inyõ ibutumy riritinykeki, iritina heka bede ritÿxinykre tyyriti sôwekre-wana.

Aõhebo Rotŷñyre

Aõhebo Rotŷñyre Jesuisi Erydŷña Mahãdu

1 ¹Juhuu adee ratyritinyreu, Teòfilo, relyyre ibutumy Jesuisi aõbo riwinyré, aõmybo bede riernanyrémy. ²Deuxu Tyytybytyhy bede erydŷñamy taerydŷña woludu mahãdu riernanyre. Tahe taerydŷña mahãdu-ò bede ywina riwahinyre. Iribi tahe Jesuisi ròösere biu-ò. Kia ibutumy juhuu adee relyyre. ³Iribi itxeõnihiký-ki rurureu, taerydŷña woludu mahãdu-ò rexitynnyre hâbu irudilemy. Tamyreny rexideòsinyre sôwetxu-di rulemy ratximyhýmy. Inatyhy wa warybetyhy rare, tamyreny rarybere. Rexitynnyreu, tamyreny riernanyre Deuxu Iòlònamy. Txuõ txuõlemy iny inatxiwaitue txumy riernanymyhýre. ⁴Tiiboho-wana riroximy raremyhýu, Jesuisi tamyreny rarybere: —Uritere Jerusalë-ribi ixitarasarenyömy. Urile Deuxu Tyytybytyhy aworeny-ò kanalokre. Kia ratisebenaõ wesele rare, Deuxu Tyytybytyhy ratisebena. Iwese Joao juhuu bero-ki iny risebenyre wese, kia rare. Kia-txu tahe, iòhòmy roire.

⁶Tahe, juhuu ibutumy wirotrenyreu, Jesuisi dee rŷyraxirenre: —Wanyrý, kai aõbo wiji iny Iòlòreny bediwahinyleke inywadureny wesemy ixypy ronykemy. ⁷Tahe Jesuisi dirawyonyde: —Waha-ki ywisidýnatxu doimyhýde. Tiile rierymyhýre. Kai aõkõhykkre. ⁸Tahe Deuxu Tyytybytyhy aworeny-ò kanalokre, rurunatyhy arayky-ò bitabenyke. Kia tahe warubu-ribi waixixanamy belyykre ibutumy Jerusalë hâwã mahãdu-ò, Judeia hâwã bede mahãdu-ò, Samaria hâwã bede mahãdu-ò, iribi tahe ibutumy bedekonana bede iny-ò. ⁹Tarybe rahudi tahe Jesuisi ixihyy rexidymy raòwonyre biu-txi. Iore biuwetyky-txi. Tiiboho rarirenre bede-ribi idi reteherenre. ¹⁰Idi retehemyhý iòtududýtyhymy. Inatxi hâbumy ityy uramy aõwesele rýimy reamyhýre hâbu mahãduko-txi. ¹¹Tahe tiiboho raryberenre: —Hâbu, Kalileia bede mahãdu, itxereõmahâbenyke. Jesuisi ka ramyramyhýre biu-ò, Deuxu sý-ò. Iwese rarawesele ka ixypy kòdòòsekre.

(Aõhebo Rotýñyre 1.12)

12 Jesuisi erydýyna mahádu ratximyhýrenyre Oliveira òwòruraty hawáló-ki. Tahe dòosedenye Jerusalé hawá-ò. Jerusalé rehe iribi doide sohoji urihixina rehemy rimyolemy. 13 Tahe wii rotyrenyre rorukure ixitòedýymy hetoratyawo-ki. Kahekani-di rirana rarekre tai rýimyhýrenyre: Pedro, Joaõ, Txiau, Andre, Filipi, Tome, Bartolomeu, Mateu, ijõ Txiau (tii Afeu riore rare), Simao Zelote, Judasi (ijõ Txiau iwitxira, kia riore rare). 14 Ijõ iny tule tai ronymyhý, Jesuisise, hawyy ijõ ronymyhý, Jesuisi seriore mahádu tule rorukumyhýrenyre. Ibutumy rexitòenymyhýrenyre wiwese wiweselemy röhötinymyhýrenyre.

15-16 Ijõ txubiowamy 120 inymy wii ributunyre ixbyyle. Tahe Pedro rýire kiamy tamyreny rarybere: —Waityhydýdu seriore mahádu, iwese Judasi aõhebo rotýñyre wesemy Davi tyyritinamy roimyhýre. Kiamy wahe: —Jesuisi taõluduboho-ò röhonyreu, Judasi tiiboho riwiõhenanyre. Iwese ka tyyritina-ki roire wesele, inatyhymy ibutumy rotýñyre. 17 Judasi inybohoõmy raremyhý. Tii nieruõ ritare Jesuisi òludu-ribi tamyreny ridyreki. Tahe kia nieru-di subutebedeõ riwyre. 18 Tahe idi Judasi rexibótotaara. Idi tahe tasubute bedero-txi taratytihikýle-ribi resere. Tahe iumy ruare iwona rejuunyre. 19 Iribi ijyy heka ibutumy Jerusalé mahádu-ò tuu ijyy rýire. Tahe kia subutebede rininirenyre hâlubu bederomy. 20 Iolõ Davi kia wese riritinyre tawiunatyyriti-ki:

—Ixinamy iheto rýike, inyõ taisyomy.

Ijõ:

—Inywitxiraõ teròwymy tai rarekre iaõmysýdýyna rimykremy.

21-22 Inyõ tahe teròwymy iaõmysýdýyna rimykremy. Tule rikimyrenyke Jesuisi ixixanamy ijyyduõ inywanahyy rybe ritýnynykemy. Inyõ Jesuisi sebedýyna-di itxereduo rikimyrenykre, inyõ tuu robire Jesuisi nonanamy tule rikimyrenyke. 23 Tahe inatxi hâbumy ritarenyre: Jyje (Basaba inire) Justu iniòrysyna rare, ijõ hâbu tahe Matxia rare. 24 Iribi tahe rexitòenyre: —Kiamy heka Deuxu dee raryberenyre:

Kai Wanynyrýreny, ibutumy inyrayky teeryte, Deuxu. Biteòsinyke tibo rikitarenykemy.

²⁵Tii ritýxinykre ixihyyymy ratximyhýre mahádu. Judasi deròwymy rarekemy, Judasi dori iny-ribi ròhonyre taòrarunaòwydýýnamy rare aõhökýmy rotýýnykemy. Tahe rare tiobo rareò. ²⁶Wypy raheto lisina wesemy idi rehure. Kiamy heka riwinyre tibo ròtakemy. Matxia tahe iribi ròtare. Tii tahe ralore waõsohoji reurò erydýýnaky-txi.

2 ¹Pentecostemy ninadu lisina kia txumy txuu rýireu, ibutumy iny rorukurenyre tarynanakile. ²Aõwesele biu-ribi wodýýo nade yhynihikýwesele ibutumy heto-ò ralore tai rorukumyhýrenyrewo-ò. ³Heòty helýýresi wesemy nade. Iny sohoji sohoji tyre resere. ⁴Ibutumy iny tykymy heka Deuxu Tyytybytyhy ralomy rýire. Ta raryberenyre iwitxira rybemy. Deuxu Tyytybytyhy tamy rybe riwahinyre wese tahe raryberenyre.

⁵Deuxu dee òbitimy hâbu mahádu noduõ rasýnymy raremyhý Jerusalé hâwã-ki. Judeu maháduõ ihýre. Ibutumy bede bede hâwã hâwã-ribi nade.

⁶Kia-ò roholareu, wii ributunyre ijomonamy. Tahe rexiryöhykyre aõmybo röhötinyrè tahe widi bede riòtiinyre iny sohoji sohoji tarybe tarybeòlemy roholareki. ⁷Urile bede riòtiinytyhyrenyre. Tahe raryberenyre deysana-di:

—Betehebeny iny, kowa rybedu Kalileia bede ludu mahádu ratxireri.

⁸Timykibo iny ryberenymy rarybereri. Iny sohoji sohoji tarybeòle raholareri.

⁹⁻¹⁰Kaheka inyboho bede bede ludu roire: Partia mahádu, Media mahádu, Elaõ mahádu, tule ka bede ludu mahádu: Mesopotamia, Judeia, Kapadosia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egito, Libia Sireni-wana iòhore, Roma hâwã luduõ tule kaki ihýre. ¹¹Timybo inyrybereny witxira witxira-ò iny roholarenyreri. Deuxu rybemy rarybereri ibutumy inyryberenymy. Ibutumy inyboho: Judeu, Judeuerydýýna ityhydýýdu, tule Kreta mahádu, Arabia mahádu, Deuxu aõmydýýnana wihikey-ò raholarenyreri. ¹²Tahe bede riòtiinyrenyre. Rieryörenyre aõbo rare. Tahe widee rýýraxirenyre iny sohoji sohoji-ò aõbo raremy. ¹³Ijõ tahe tawobinarybe rarybere:

—Tiiboho rururenryreri, itxýtemonamy riõreri.

¹⁴Tahe Pedro rýire waõsohoji erydýýna-di, tahe tii rexidelenyre rarybekemy:

—Boholake inihe, ibutumy kaidboho, Judeia mahádu, Jerusalé sýludu-wana — kia bierybenykemy.

¹⁵Inyõ rarybereri itxýtemonamy riõrerimy. Tahe inatyhymy aõkõ rare. Txuu rati rariarerile heka rudileyhyre. ¹⁶Joel juhuu Deuxu rybeduõ rare. Tii narybede wijitxumy. Tahe iwese tii rarybere wesele, wiji ratximyhýre. Tii rarybere:

¹⁷—Kiamy Deuxu rarybere:

—Ikonanatxuu watyytybytyhyky aditeònykre ibutumy inydee. Ariõrereny, hâwyy hâbu-wana, warybe rierynanykre. Weryrybò tahe matuari-wana rarasintyhykre.

¹⁸Ibutumy wadeòdu-ò, lerý, hâbu, ibutuwo-ò Deuxu Tyytybytyhy kanalokre. Tuu raryberenyre, ritýnynyrenyre.

¹⁹Aõ týmyra ariteòsinykre biu-ki, bede-ki. Hâlubu, heòty, worona-wana ròhonykre.

²⁰ Txuu heka ilybyhykýlemy relekre. Ahádu isöhökýlemy relekre. Iribi tahe Inynyrytxu-ò rehemynykre. Kia txu awimy roikre. Inynyry kòdöhönykre.

²¹ Kia bedeu, inyò Inynyrynimy rexitönenykeki, tii jiarý aritakre iòraru-ribi. Kia Deuxu rybe rare.

²² Judeu mahádu, Israeli mahádu, boholabenyke warybe-ò: Deuxu sôwemy aõna aõna witxira witxira-di, bedeòby-di riwahinyre. Inatyhymy Jesuisi Nazare hâwã ludu maháduo riteòsinyre. Inatyhymy rare. Kaiboho heka teerytenyte. ²³ Kaiboho Jesuisi temyeu, Deuxu juhuu rimykremy rierymyhýre. Rexierymy röhötinyre kawesemy bede roimy rarekre. Kaiboho Jesuisi terubunytenyte. Kaiboho itxeò nihiký-ki tetamadýnytenyte hâbubina debòreny-di. ²⁴ Tahe Deuxu ritare rubu-ribi riixixadýnyre. Wabede Deuxu riböhönyre. Iribi Jesuisi riòlòdýnyre. Rubu heto tii rimyötyhy. ²⁵ Davi juhuu rarybere iwese Jesuisi rarybekremy:

—Wanyrý wawana ratxireri, brebu-di watxiókre. Tii riwawiòhenanymyhýre. Tai wawo deysana-di ritýxinxymyhýre.

²⁶ Wadòròtò wowydyna tamy rewahinymyhýre. Reeryre ibutumy rubuhetowo-ki awityhymy wâhâré, iribi dori aröhönykre.

²⁷ Kai watyytyby teriõte rubuheto-ki. Jiarý ariõre òbitityhy rare, tai waumyde rasunyötyhy.

²⁸ Kai tiwaeryte ibutumy umytýmyra aõmydýñana awana aratxikreu, deysana-di týximy biwasýnykre.

[Kia ibutumy Jesuisi rarybekremy Davi rarybere.] ²⁹ Pedro ijõ rarybemyhýre: —Tahe kiamy heka mohötinybenyke, Waseriõreboho. Davi heka aõ iximy aõkõ rarybereri. Tii tahe hâloowo-ò roire. Itityby heka kakile iny-wana ihýre. ³⁰ Tahe Davi Inynyry deròwymy rybeduo raremyhý. Deuxu inatyhyna rybe-di Davi-ò narybede. Kia tahe: Iriõre riõreõ bede dinodumy kodonykremy taiòlò rynä-ki. Kia iòlò Davi rieryre. ³¹ Davi tahe Kristu ixixanamy juhuu narybede. Kristu umy dori rubu-ki rariöhyyre. Iumyde raronyõre. ³² Jesuisi Kristu, Deuxu riixixanyre. Ibutumy inyboho tuu robirenyre. ³³ Jesuisi ronymyhýre Deuxu rurunawe-ribi. Iwese rarybere wese Deuxu Tatyytybytyhy tamy diteònnyde. Tii adee diwyde. Kiamy tahe wiji tabitenyteri, taholatenyteri.

³⁴ Davi raðwonyõre biu-ò. Tahe kiamy rarybere:

Deuxu rarybere Inynyry-ò:

—Bodonyke katxi warurunawe-ribi.

³⁵ Aòludu awarawo-ki arisesýnykre. Aòludu-di arehukre.

Kiamy tahe Deuxu Jesuisi-ò rarybere. ³⁶ Boholake judeu mahádu. Kaa inatyhy hyy rare. Itxeõnihiký-ki Jesuisi terubunytenyte. Deuxu tahe Jesuisi ritidire ibutu-ò wedumy, ibutu-ò Kristumy, aõma, Deuxu deòdýñna.

³⁷ Tahe Pedro rybe-ki urile röhötinyrenyre. Tai tahe Pedro-ò ijõ erydýñna-ò rýyraxirenyre:

—Waseriõreboho, aõhebo rokotýñnyrenyre.

³⁸ Tahe Pedro dirawyonyde: —Bòðsebenyke àðrarurený-ribi ixby Deuxu-ð. Idi tahe Jesuisini-di maratysebekemy àðraru ritakemy. Tai bimykre Deuxu Tytybytyhy wahidýyna wesemy awo-ki rarekremy. ³⁹ Kristu juhuu rarybere: —Ibutumy heka Deuxu Tytybytyhy bimybenykre, ariore rimykre, iny hawã witxira ludu rimyke. Ibutumy Deuxu dee wimy tahe rimykre.

⁴⁰ Pedro relyymy raremyhy. Tamyreñ rarybere tarasamy roikemy: —Iny bina binahaký-ribi bexitabenkyre.

⁴¹ Kia rityhynyré heka tahe ratisebedumy roiremyhy. Ralore kiatxuu 3000 iny iòhomy Jesuisi tyhydýudu mahádu-ð. ⁴² Tahe Jesuisi erydýyna mahádu rierynanimyhyre, wii ributunymy roiremyhy, paõ rioroororenýre wideereny: rexitðenymy roiremyhy.

⁴³ Iny sohoji sohoji bede riòtiinymy rabrebumy hitxinymyhyre. Jesuisi erydýyna mahádu bedeòby sòwemy riwinymyhyre. Aõna aõna wiwihihikýmy riwinymyhyre. ⁴⁴ Ibutumy rityhynymyhyre mahádu, sòwemy wii riwiutyre. Ibutumy aõna aõna wimy riywinyre. ⁴⁵ Taaõmydýyna, tasu-wana idi rohonyre. Wimy tahe ritxuatxuare. Ibutumy ityhydýudu iaõkõ mahádu dee riwahiriwahinyre. Inyõ aõna aõna rauhenykeki, tamy riwahinyre. ⁴⁶ Deuxu dohodýyna heto-ki txuõ txuõlemy wii ributunyre. Tahe tota hetomy paõ riyeriyrenýre. Riroxirenýre ibutumy teysarenymy wii wese röhötinyrenýre. ⁴⁷ Tuu reàlärerenýre Deuxumy. Ibutumy iny hawãháký mahádu awimy tai raharenýre. Deuxu rimyre txuõ txuõ lemy ralore mahádu kia ritakemy.

3 ¹Pedro, Joaõ-wana rare Deuxu dohodýyna heto-ò rexitðenykemy, inataõ òra bedeu. ²Deuxu dohodýyna heto ijõ inyõ rininire, ijõ ruxerahaký. Txuõ txuõlemy hâbu tibina ridhyhyhy my iny tamy reamyhyre. Tamy iny ralòmyhykeò tamy nierumy rexitðenykemy. Tii tuu hyy uladumy reareu ihyy itibinare. ³Pedroboho rirònyrenýre, hâbu tibina tuurený robire. Nierumy tahe tamyreny rexitðenýre. ⁴Pedro juhu tamy retehere idi rarybere: —Bedeteheke wadirený.

⁵Tai hâbu retehemy ronyre, nieroõ iribi riwykemy röhötinyre. ⁶Pedro rarybere:

—Aõ ijökõre, womati týrýrýhýký ijökõ, pratakõ. Tahe aõbo idi watxirerile ta adee ariwahinykre. Jesuisi Nazare hawãludunýmy adee ararybekremy idi mariakremy. Kia deytena adee ariwahinykre. ⁷Pedro, hâbu debò rimymy ritamadýynyre. Aõwesele iruru iti-ò ralore. ⁸Hâbu rexiwatxiny my tahe, ririradýynyre. Ihyy ralore dohodýyna heto-ò. Deuxu dee deysamy rexiwatxiny my ralore. ⁹Ibutumy iny idi retehere riararerimy, Deuxumy reàlärerimy. ¹⁰Inyõ rarybere: —Tii ijõ ruxerahaký-ki nierumy rexitðenymyhyremy, inyboho tii reeryrenýre. Tai tahe idi bede riòtiinyreri timykibo aõna aõnamy rotýnyramy.

¹¹Hâbu ta Pedro, Joaõboho werora-ki xiery. Idi tahe ibutumy ributunyre Salomaõ heto ijõ ahanawo-ò. ¹²Pedro kia robireu tahe, tamy rarybere: —Judeu mahádu, wadirený itxereõmy, bedeòtiidýõmy. Jiarýboho inyruru-di aõkõ ka

hābu reteytenyrenyra, Deuxu rurudile wahe. ¹³ Abraõ, Ijai, Ijaò kiaboho Deuxu heka hābu riteytenyra. Tybyreny Deuxu kia heka riwinyra. Deuxu, Kristunimy riwowydynyre, rubu-ribi riixixanyraki. Kaiboho tahe Jesuisi Kristu tedytenyte Pilato-ò. Pilato tii riteònkykemy ratxireriu, kaiboho tamy rarybere: —Aôkôre, tii deòdýömy. Ijõ biteònkyke. Tai tahe rubudýduo riteònkyre. ¹⁴ Jesuisi òraru widýýdu aôkô rarehyymy raremyhý, ithydýýdu ihýre, òbiti widýýdu ihýre. Kaiboho tii tetxiönytenyte, tewahinytenyte. ¹⁵ Umytuedeõna wahidýýdu tii rare. Kaiboho tahe terubunye. Deuxu tahe tii riixixanyre rubu-ribi. Inyboho ierydu, iitxeredu ratximyhýrenyre. ¹⁶ Rityhynyrekile hābu tibina reytemyhýre. Kia hābu teerytenyte. Jesuisini tyhyna kia riwinyre. Hâbu ibuturu-ò reytera, tai òbitimy raramy ratximyhýre. ¹⁷ Jiarý reeryre kaiboho teeryôte aôbo tewinytemy. Tule adinodu rierykölemy kia riwinyre. ¹⁸ Tahe Deuxu tarybe riwahinyre ihetxiu rybedu mahâdu-ò kia wahe tii rarybere Jesuisi rurukremy. Idi tahe irybe uludumy Jesuisi rurure. Iwese Deuxu rarybere wesemy heka irybe uludumy röhönyre. ¹⁹ Kaiboho ixi-txi ôhöti reakemy Deuxu-ò biòsekemy. Tai tahe aòraru aribi tii ritakre. Inynyry adeereny kiditeònkyke aôwihikýmy Deuxu-ribi, biu-ribi. ²⁰ Jesuisi Kristu wijityhyle kanaôkre. Aõna aõna juhu rýmy rareke rexihudi, tahe kanakre. ²¹ Tii biukile rarekre wiji. Ijõ bede týmyra wihihikýkre iòhòmy rahudi tahe kanakre. Kia bededýýnanau tahe rarybere ihetxiu rybedu mahâdu. ²² Tahe Moisesi ijömy rarybere: —Deuxu rybeduô kedelekre asý, aijoi-ribi tii rarekre. Iwese Deuxu riwatara wese rybeduômy ararekremy, iwesele tii Inynyry kiditakre. Tamy boholabenkyre irybe aõmybo kanarybekremy. ²³ Kia, Deuxu rybedu rybe-ò inyô roholakôkre-wana, Deuxu tii kanahukre. Kia Moisesi rybe rare, Pedro rarybere. ²⁴ Deuxu rybedu sôwemy kia bededýýnanamy rarybere. Samueli juhuu rarybere. Idi sôwemy ijõ kiamy rarybere. Ihyyymy ta wiji kabededýýnana roimyhýre. ²⁵ Kaiboho Deuxu ihetxiu rybedu roire atximahâtenyteri Deuxu juhuu rarybere Abraõ-ò. Ariore-ribi iny sôwemy ruaruakre. Kia ibutumy ariore hâwã hâwã-ki rasýnykre. Kia iny-ribi inyô röhönykre ibutumy iny wiòhedýýdumy rarekre. ²⁶ Deuxu tariore Jesuisi adeereny riteònkyre aòraru-ribi arahitzinkyemy, arawiòhenanykemy. Kia tahe Pedro tamyreny rarybere.

4 ¹Pedroboho tamyreny rarybereu, tamyreny rehemynyre Deuxu heto dohodýýna mahâduo, ijõ tahe kia heto itxeredu dinoduô, ijõ, saduseu mahâduo. Inataõ ijoi tamy rehemynyre. ²Pedro, Joaõ-wana iny-ò relyymy raremyhý: —Inyô Jesuisimy rityhynykeki, tii tule rubu-ribi riixixanykre. Jesuisi dori riixixanyre. Tahe Jesuisi ixixanamy tiiboho relyymyhýreki, kia hâbu mahâdu riykaranyrenyre. ³Taita rimyre, Pedro, Joaõ-wana. Ròtena-ò ridyre. Wijile tahe tamy ixidee roholaõrenyra, txiorotyhyreki. Biurasou tahe roholakremy riòlôdýýnykre. ⁴Iny sôwemy Deuxu rybe-ò kia txuu roholare. 5000 hâbumy, ijõ iny tule. Tiiboho Pedroboho-ò roholare. Tahe sôwemy rityhynyrenyre.

⁵Itxu biòwamy tahe Jerusalé-ò rehemynyre dinodu mahâdu, matuari mahâdu, judeu bede ywina erydýýna mahâdu. Kia ijoi mahâdu ibutumy rehemynyre. ⁶Anasi tule rehemynyre. Deuxu-ò xiwena wahidýýdu mahâdu

wedu tii ratximyhýre. Tule Kaifa ijõ, Joaõ ijõ, Alexýdre ijõre. Anasi sý mahãdu tule ijõre. ⁷Tahe dinodu mahãduõ Pedroboho ritamadýñytre ibutu kia mahãdu koò. Tahe ritýrxaxinyre: —Aõrurudibo iny teteytedýñymahãte. Monidibo kia tewinytenyte. ⁸Ta Pedro tykymy heka Deuxu Tytybytyhy ralore. Idi tamyreny rarybere: —Iny dinodu mahãdu, matuari mahãdu, adeereny ararybekre. ⁹Hábu tibina aõmydýñanamy tiwatýrxaxinyte-wana, adeereny kiamy arirawyonykre. ¹⁰Jesuisi Kristu Nazare hawã luduni-di kia rybe ruru-di rewinyrenyre. Kia tahe bierybenyke. Kaiboho dorikýhe Jesuisi itxeò nihiký-ò teukotenyte. Deuxu tahe riixixanyre rubu-ribi. Tai tahe ka hábu reytemy rýmyhýre. ¹¹Jesuisi manaõ wesemy ratxireri. Kia-di rehure heto widýyduõ. Wiji tahe heto idile rýmyhýre. Kaiboho Jesuisi-di tehute heto widýydu mana-di rehure wese. Wiji tahe Jesuisi Deuxu heto dinodu rarekre. ¹²Tamy inyõ rityhynyõkeki, òraru-ribi ritaõthy. Ijõni aõkõ iny rityhynyke, Jesuisi nile iny rityhynymy rýikrele, òraru-ribi ritamy rýirakre.

¹³Pedro, Joaõ-wana brebuõ-di kia rybe ritýnynyre. Tai iny bede riõtiinyrenyre, tiiboho dori tyrriti erydu aõkõ roire. Urile Jesuisi-wana roiremyhý, kiale iny rieryrenyre. ¹⁴Hábumy inyboho robirenryra juhuu itibinamy. Tai tahe inyõ aõbinamy tamyreny rybedu aõkõ rare, hábu tibina riteytenyrenyraki. ¹⁵Tahe ibutumy iny dohodýyna heto wo-ribi riteõnyre. Tahe wimy rarybere: ¹⁶—Aõhebo rokotýnyrenykre kia hábu-di. Inatyhymy tiiboho aõwiwhiký riwinyrenyre. Kia rikitxiönyrenyöthy. Ibutumy Jerusalé hawã mahãdu kia rieryre. ¹⁷Tai kiamy rokotýnykre. Tamy rakarybekre tiu Jesuisimy ixyby rybeõmykremy. Tai Jesuisimy rybe-di rikiixwãdidýnykemy. Inyõ-ò kiamy rarybeõthy. Kiawese raryberenryre rybe ywidýydu mahãdu. ¹⁸Idi tahe rarariowyre Pedro Joaõ-wana tamyreny rarybere: —Jesuisi nimy rybeõmy, bibedeerynöthy irybemy. ¹⁹Tahe Pedro, Joaõ-wana tamyreny dirawyonyde: —Aõbo awityhyre. Inyboho arybe arityhynykre aõbo ada Deuxu rybe aõbo arityhynykre. ²⁰Aõbo jiarýboho rabirenryré, raholarenryré, kialemy araryberenrykre. Inyõ riwarybebinanyöthy. ²¹Idi ta ixityre tamyreny raryberenryre, rybedýyökemy. Tahe riteõnyrenyre. Tamy aõwidýyomy rýmyhý hawã mahãdu dee ruberurenryreki. Hawã mahãdu dori Deuxu reálãmyhýre hábu riteytenyraki. ²²Kia hábu dori 40 beôra ratyremy tabeõra-di ratximyhýre riteytenryau.

²³Pedroboho rexitamy roirenryeu, ityhydýydu seriõre òrysymy roirenryre. Tahe tiiboho tamyreny relyrenyre iwese dohodýyna heto wedu matuari mahãdu-wana tamy rarybere wesemy. ²⁴Tahe wiwese wesele röhötinyrerri wese, Deuxu-ò rexitõenyrenyre: —Kai, Waha, inylõlöreny atximahãte. ²⁵Kai, ibutuwidýydu tarybete: Davi, inytybyreny-di tarybete Atyytybytyhy tamy ritýnynyre, iwese tii rarybekemy. Davi eõdumy raremyhý. Irybe tyrriti-ki roimyhýre kiamy:

—Judeukõdu mahãdu raykarananyrerri. Kia awimy aõkõ ihýre.

Wajoi aõ õbitinadibo aõkõ röhötinyrerri.

²⁶Dinodu mahãdu wiributunyre Deuxuõludumy rýikremy. Tule Kristu, kia Deuxu deòdýyna òludumy rýikremy.

27 Arybe-ki, Waha, kia ritidýyna roire. Tule Waha, inatyhy rare. Ka hâwâ-ki, Herodi, Poncio Pilato, Judeu mahâdu, Judeukôdu mahâdu, kia ibutumy ributunyre ariore Jesuisi ôludu rýirakremy. 28 Tiiboho riwinyre iwese kai tarybete wese, Waha, kia aõmydýynanamy rýirakremy. 29 Kai, Waha, teeryte iwese tiiboho raryberemy, aõma, rybeõmykemy. Tahe eðdu biwiòhenanykre arybe-di ihârele rarybekemy brebuõ-di. 30 Biwiòhenanykre, Waha, eðdu mahâdu, webinadu mahâdu riteytenykemy. Tule aõna aõna wiwihiký riwinykremy, Jesuisi, Arioreni òraru-ki kia riwinykremy. 31 Tahe ixitöedýyna rexihureu, heto ramytatamy. Deuxu Tyytybytyhy ibutumy iny tykymy ralore. Tai tahe Deuxu rybe rarybemyhýre. Brebumy aõkõ tiiboho relyymyhýrenyre.

32 Ityhydýýdu mahâdu iaõna aõna-di wii riwiòhenanyre. Inyõ rarybeõhyryra: —Kaa wahõrõ sohojile rare. Ibutu aõna aõna ibutu hõrõmy rýimy raremyhý.

33 Deuxu Jesuisi erydýyna mahâdu riwiòhenanythyhyre irybemy relyyrenyre, kia Jesuisi rubu-ribi ixixana rybemy. Deuxu teysana tamy riwahinyre tule iny sôwemy iluurenyre. 34-35 Tai tahe ityhydýýdu mahâdu aõna aõnamy rasiranyõhyrya. Ityhydýýduõ ityhymy rýirakeki, taheto, tasubede rohonyre tahe nieru Jesuisi erydýyna mahâdu-ò diwyde. Idi tahe tii ritxuatxuam y riwahinyre ibutu-ò timybo iny sohoji sohoji tuu rurumy rýiram.

36-37 Jyje tule kiawesele riwinyre. Tasubedeõ-di rohonyreu, idi iòwy nieru diwyde Jesuisi erydýyna mahâdu-ò. Jesuisi erydýyna mahâdu Jyje rininire, Banabemy. Kiani inyrybe-ò riwiurònanyre, rybe-di wiòhedýýdu kiani rare. Tii Levi mahâduõ rare, Xibri bedebutesydu tii raremyhý.

5 ¹Idi tahe tule ijõ hâbu, Anania ninadu, tahâwyy Safira-wana tasubederenyõ-di rohonyrenyre. ²lòwy tahe txuralemy diwyde Jesuisi erydýyna mahâdu-ò tasubede òwyreny ibutumy risýnyrenyteri. ³Tahe Pedro tamy rarybere: —Aõherekibo Satanasi-ò taholamy araykywo-ki atxiteri Deuxu Tyytybytyhy-ò taruiteri. Aõherekibo iòwyjura-di atxiteri. ⁴Juhuu asubede tahonyõteu, ahõrõ rare. Aõhe, inatyhy? Inyõ adee rarybeõre idi bohonykemy. Idi tahonyteu, tahe, nieru ahõrõ rare, aõhe inatyhy. Aõherekibo aõbinahâkýmy tahõtinyteri. Hâbu-ò aõkõ heka taruiteri Deuxu dee. ⁵Kia-ò Anania roholareu, rurulemy resere. Tai ibutumy iny ruberutyhyre. ⁶Weryrybò tahe iumy rihetynyre. Tahe ritamadýñnymy riwyre rihâloonykremy.

⁷Inataõ òra bededýñnamy reare tahe Safira, Anania hâwyy rehemynyre. Aõ heka rieryõhyrye tahâbu rubuna rieryõhyryre. ⁸Pedro tamy rýýraxire: —Tiwesemybo asu teòwynyta —ahâbu rarybere wesele aõbo. Tahe tii dirawyõnyde: —Kohe, iwesele rakòwonyre. ⁹Ixityre Pedro rarybere: —Aõherekibo ahâbu-wana kai taruiteri. Tii teurihite aõbo riwinykeò. Beteheke, weryrybò ahâbu loodýÿ-ribi rehemynyteri. Tule tii aradykre rubumy. ¹⁰Tule tii aõwesele rurulemy resere. Weryrybò mahâdu ralore. Tai riwyre ritoonykre tahâbu biremy roikremy. ¹¹Tai tahe ibutumy ityhydýýdu mahâdu ruberure. Ibutumy kia-ò roholareu, tule ruberumyhyre.

¹² Jesuisi erydýyna mahádu sôwemy wowydyna aõmydýñana riwinyrenyre. Tule deytenawiwhikýtyhy sôwemy riwinyrenyre. Ityhydýdu mahádu wii ributunymyhýre Deuxu dohodýyna heto ube-ò. Salomaõ ubetyhy inire. ¹³ Kaa hâwã mahádu dori sôwemy ruberumyhýre Jesuisi erydýyna mahádu-ò wiutàdà lau. Tamy rabutuõhyyre ijomony. Ihârele tahe ijõ rityhynymyhýre, ityhydýdu mahâdumy ralokemy. Aõbinatyhymy heka inyõ ityhydýdu mahádu dee raryberenyõhyyre. ¹⁴ Ityhydýdu mahádu rasôwerenymyhýre. Hâbu, hâwyi tule ralòmyhýre Inynyrytyhy-ò. ¹⁵ Webinadu mahádu iny ridymyhýre ryò, hâwã hâwã-ribi. Tai Pedro nonana-ki riraõmy roimyhý byretyre-ki, herina tyre-ki. Pedro ubðrò webinadu-txi reakemy tai riteytenykemy rexinohõtinyre. ¹⁶ Ibutumy Jerusalé-ribi iòhòmy rýira mahádu nadé webinadu-di, tule iny tytybybina-di didyde. Tai tahe ibutumy reyttere.

¹⁷ Xiwenawidýdu wedu mahádu, Jesuisi erydýyna mahádu-ò rexinaanymyhýre. Tule kiawedu eryna mahádu riwiõhenanyre. Saduseu imahádu ni rare. ¹⁸⁻²⁰ Tai tahe xiwe wedu mahádu, Jesuisi erydýyna mahádu rimyrenyre idi rehurenyre hâwã ròtenawo-ki. Rumy tahe Inynyry ýjuõ riraynre ijõ, tahe ridyre ahana-ò. Tamyreng rarybere: —Boibenye Deuxu àlana heto-ò. Bexideòsinybenyke iny sôweheký-ò. Tamyreng bitýnynybenyke timybo Jesuisi umytýmyra inydee riwahinymyhýre. ²¹ Iwese ýju rarybere wese, txuu ratýnyreu, dohodýyna heto-ò ralomyhýre. Tai rierynarenymyhýre. Tahe xiwena mahádu wedu dehemynyde, tii-wana ratximyhý-wana. Israeli nohõti juradýdu mahádu ributudýnyre. Ibutumy judeu mahádu, matuari mahádu bedeerytyhy maháduõ rare. Tahe soldado itxeredu-ò riteõnyre ròtena-ò iòrysrenymy. ²²⁻²³ Tahe roirenyre. Ròtena-ki tai rahaõre. Ròösere tamy relyyre: —Ròtena-ò rehemynyra. Txiotòbòhòkýlemey rýire. Tahe reraynyreu, aõho aõkõ rare. ²⁴ Dohodýyna wedu xiwena wedu-wana kia roholareu, tiiboho rexiryrenyõhyyre aõbo riwinyrenykemy, aõhebo rotýnyrenykemy. ²⁵ Iwesemey rôhõtinyrerikõnalemy, inyõ dehemynyde. Tai rarybere: —Ròtena-ki tetidite maháduõ, dohodýyna heto-ki ratxireri. Iny kowa ritohonyrer. ²⁶ Tai tahe soldado dinodu, soldado itxeredu-wana riöryre ta didydenye ywilemy. Tamy heka aõhe risýnyõhyyre mana huna-di tamyreny kedehukemy heka soldado rôhõtinyre. ²⁷⁻²⁸ Tahe dehemynyde ritamadýnyre inysõwe weduko-txi. Tahe wedutyhy rybe ritelenyre: —Jiarýboho heka juhu adeereny rarybere uritere Jesuisi nimy bede erydýrenykõmykemy. Ihârele tahe tuu tebedeerynytenya ibutumy Jerusalé hâwã iny-ò. Ibutu-ò aeryna-di tariate. Wamy tarybetenyteri jiarýboho Jesuisi rerubunyrenyramy. ²⁹ Tahe Pedro taijoi-wana rarybere: —Iwese Deuxu Wadeereny rarybere wese, arityhynyrenykre. Häbuõ iwixiramy Wadeereny rarybeki, tiu arityhynyöthy. ³⁰ Kaiboho inatyhymy Jesuisi terubunytenye. Òwòru nihiký itxeò-ò tetamadýnytenye. Inytyby Deuxu tahe rubu-ribi riixixadýnyre. ³¹ Deuxu tarurunawe-ribi debò-di biu-ò ritamadýnyre ibutu iõlomy rarekemy, ibutu tarasadumy rarekemy. Tai ibutu Israeli ijoi mahádu-ò òraru bedewona

ixâwina riwahinykemy. ³²Inyboho heka kia aõmydýýnamy robimyhýrenyre, tai heka reerymahãrenyre inatyhy raremy. Inyô Deuxu rityhykeki, tii Tatyytybythy tamy kidiwahinyke. Tii tule kia aõmydýýnamy rarybemyhýre.

³³Xiwena wahidýýdu mahãdu wedu tamy roholarenyre, rakyarananyrenyre, irubudýýmy idi ratximyhý. ³⁴Tahe fariseu mahãduõ lamamy rýire. Õnosõna erydýýduõ tii ihýre. Ibutumy iny tii rijemyhýre rityhynymyhýreki. Kamalie heka inire. Tahe tii rarybere: —Jesuisi erydýýna mahãdu-di biòlonyke urihimyò ahana-ò. ³⁵Idi tahe tajtoi-ò rarybere: —Häbu, Israeli mahãdu, bexijebenyke kia häbu-ò, aõhebo botýýnybenykre. ³⁶Kaiboho dori ôhötireny beabenye Teudani-txi. Juhuu dori dinoduõmy tii raremyhý. Tii ixiolòdýýnihikýmy iximy rarybere. Sowemy heka iny tii-wana raremyhý tahe 400 häbumy ihemy rare. Inyô tahe rirubunyre rityhynymyhýre mahãdu tahe iribi raubýtýre. Tahe aõ heka rimyôhyre, ibutumy ijore. ³⁷Iwitxitrau ijõ-txi ôhötireny rearenyke. Judasi inire. Tii Kalileia mahãduõ rare. Iu bede dinodu iny-di rariareu tahe, tii rexiolòdýýnyre. Sowemy iny riheludunyre. Tii tule rurure. Taityhydýýdu mahãdu tule raubýtýre. ³⁸Tule wahe kahäbu mahãdu rare ixinamy biteónyke. Häbu kia aõmydýýnana dinodukeki, aõmy aõkõ relekre. ³⁹Deuxu tahe idinodukeki, tiu heka idi behuötyhy. Deuxu òludu wesemy heka kai tesumahâte. Tai tahe Kamalie rybe-ò ibutumy rityhynymyhýre. ⁴⁰Didyde he Jesuisi erydýýna. Rihetenyre. Idi tamyreny rarybere: —Rybeömyke Jesuisi nimy. Tahe ixinamy riteónyre. ⁴¹Tiiboho iribi rexitarenyre, reysatyhymy ratximyhý, Jesuisini òraru-ki dorikýhe tiiboho aõhökýmy rotýýnyrenyraki. ⁴²Txuõ txuõlemy Rybewihiký ritýnynymyhýrenyre dohodýýna hetomy dori, heto hetomy tiiboho rarybehymy rýimyhýre: —Jesuisi inatyhymy Kristu rare, Deuxu deòdýýnamy nade.

6 ¹Tahe ityhydýýdu rasowetyhynymy rýiramyhý. Iu ityhydýýdu wytese mahãdu-ò rýsýna riwahinyhýreu, grego rybedu rexinaanyhýre rýsýna wahidýýdu mahãdu dee. Judeu mahãdu wytese sowemy rýsýna ritamyhýrenyre waratyrereny. Kia wesemy heka judeukõdu mahãdu rarybere. ²Jesuisi erydýýna waò inatxi reurò mahãdu, ibutumy ityhydýýdu didydenye kia aõmydýýnana-ò roholakemy. Tahe raryberenyre: —Deuxu rybe erydýý rikiixâwidinyrenykeki, wytese rýsýna ariwahinyrenykemy, kia heka òbiti aõkõ rare. ³Tai tahe kaiboho häbu mahãduõ bitabenyke ayreny-ribi debò inatxi reurò häbumy bitabenyke. Häbu tyhydýýnale, Deuxu Tytybythy-di týximy rýiralemy, iny bedeeryhykýle, kiaweselemy häbu bitake. Tiiboho dori aõna aõna ywisidýýdumy roirekre, kiawesemy iaõmysýdýýnarenykre. ⁴Tai jiarýboho arexitõenywähärenyre watxiwähärenyre. Deuxu rybemy arierynanymahãrenyre. Kiawese Jesuisi erydýýna mahãdu rarybere. ⁵Ibutumy heka tuu raryberé, tamyreny awire. Tai tahe häbu mahãdu ritarenyre. Estevaõ ijore, tii Deuxu Tytybythy-di týximy rýira, tatyhyna-ki týximy rýira. Filipi ijore, Prokoro ijore, Nikanu ijore, Timao ijore, Parmena ijore, Niolau ijore, Niolau tahe Atxiòkia mahãdu juhuu rare. Judeu bede erydýýna tyhydýýdu juhuu tii

rare. ⁶Ityhydýýdu mahádu tiiboho didydenye Jesuisi erydýýna mahádu-ò. Deuxu-ò rexitöenyrenyre tahe Jesuisi erydýýna ityre tebò ritidirenyre.

⁷Deuxu rybe heka ibutu ijohonanamy rýire. Ityhydýýdu mahádu-ò sôwetyhymy tamy ralòmyhýre Jerusalé hâwâ-ki. Xiwena widýýdu tule sôwemy Jesuisi rityhynyre.

⁸Estevaõ heka Deuxu luuna sôwemy ratximyhýre. Sôwemy Deuxu ruru-di ratximyhýre. Deuxu urihixina nihikýmy inyko-ò riwinymy raremyhý. Aôdeytenawiwihi ký wesemy tule riwinyre. ⁹Kowa hâwâ-ki tahe judeu dohodýýna heto iwitzira rýimyhýre. Libertu mahádumy rexininire taijoi. Imaháduõ Sireneu ludu rare, ijõ Alexýdria hâwâ luduõ rare. Tiiboho doidenye Estevaõ-wana rybe ritxiönykemy. Silisia bede luduõ-ribi, Afia bede luduõ-ribi tii-wana doidenye. ¹⁰Estevaõ rarybere bedeerynihiký-di. Kia mahádu tahe irybe weseõre. Estevaõ dori, Deuxu Tyytybytyhy-di ihýre. ¹¹Tai tahe hâbuõ-ò raryberenyre: —Kaiboho heka Estevaõ dee maruibenykre. Jiarýboho dori araòwynyrenykre. Kawesemy maruibenykre, my: —Jiarýboho Estevaõ rybe-ò raholamy ráiwâhârenyre. Tii Deuxumy aõbinahakýlemy rarybemyhýre, Moisesimy tule. ¹²Kia-ki heka Estevaõ dee iny raykaranyre, judeu matuari mahádu tule tamy raykaranyre. Ibutumy Estevaõ òrysymy roirenyre tahe rimyrenyre, ridyrenyre rybe ywisidýýna-ò. ¹³⁻¹⁴Tahe ruidu mahádu didydenye. Tahe tiiboho raryberenyre, my: —Ka hâbu heka Deuxu dohodýýna hetomy ibinamy narybede. Tii rarybere Jesuisi Nazare ludu iny dohodýýna heto kidibòhonykre. Jesuisi iny aõmydýýnana kidiwitxiranykre, ibutumy Moisesi inydeereny rierynanyre. ¹⁵Ibutumy iny ywisidýýna mahádu Estevaõ-ò retehere. Iòsana, ýju òsññywesehekýlemy tamy röhötinyrenyre.

7 ¹Tahe xiwe wedu Estevaõ-ò rýýraxire: —Kia aõbohe inatyhy rare. ²Estevaõ tahe dirawyònnyde. Wanyrýboho, Wahaboho, Ijjymy adeereny arelyykre. Warybe-ò boholabenyke. Mesopotamia bede-ki Deuxu biu-ribi rexitönynyre Abraõ-ò, intybyreny-ò, Harã hâwâ-ki rasñnyoreu. ³Tamy Deuxu rarybere: —Abede-ribi boibenykre. Alahi riòkore maháduy-ribi makre. Manakre ijõ bede-ò adee dori asýbede ariurihi kre. ⁴Iribi tahe Abraõ Kadeu mahádu bede-ribi roirenyre Harã hâwâ-ò tai rasñnykemy. Iribi tahe tyby rurureu, Deuxu kaò didyde ka bede-ò titxibo kaiboho wiji tasñymahâtemy. ⁵Abraõ-ò sýo riwahinyore timy urihimyòöhyy. Tahe idi tamy riwahinykemy, iriõre-ò riwahinykemy Deuxu tamy rarybere. Abraõ iriõreore, ihärele Deuxu tusñmy tamy rarybere. ⁶Tule Deuxu tamy rarybere: —Ariòkore ijõ bede-ki rasñnykre 400 bedoram. Kowa ariòkore heka deòdu wesemy raaõmysdýýkre. Iwedu mahádu heka ibinamy idi rarekre. ⁷Jiarý tahe iny ariòwynykre, Deuxu rarybere, ibinamy widi rýira mahádu. Iribi ka bede-ò kòdòhonykre wamy kaki realàmyhýkemy. ⁸Idi urihixinaõ Abraõ-ò Deuxu riwahinyre, tóhõti itxi reakemy. Uladu notyyresyna aõmydýýnana tamy riwahinyre. Idi tahe Ijai reareu, Abraõ Ijai notyy riorore debò inataõ reurò txu-di. Iribi tahe Ijai tariõre Ijaò ritotykyorore. Iribi tahe Ijaò tariõre notyky riorore.

Tiiboho waò inatximy riòrenaduõ roire. Inatyhymy tiiboho inytybyreny rare. 9 Idi waòsohoji inytybyreny mahádu Jyje dee rexiwobinanymyhyre. Idi rohonyre Egito-ò ramyhýre mahádu-ò. Tahe Deuxu tii-wana raremyhý. 10 Iaõhökýmy dýýnana-ribi Deuxu ritamyhýre. Egito iòlò, Faraòmy ninadu rare. Deuxu heka Jyje luumy Faraò risýnyre. Faraò rue-ò heka Jyje bedeerydýýna sôwemy ratximyhyre. Faraò ibutu dinodumy Jyje risýnyre. Tule iòlòheto-di itxeredu tyhymy Jyje ronyre. 11 Ramamy rubu nihiký dehemynye ibutusu-ò, Egito-ki, Kanaã bede-ki. Sôwemy iny aõhökýmy rotýýnyre. Inytybyreny rýsýnaõ-ki rahaõhyre. 12 Egito maixõmo rýimyhýreò, Ijaò roholare. Tahe inytybyreny riteònnyre iòrysymy. 13 Idi tahe ixityre iòrysymy riteònnyre, Jyje tamyreny rexideösinyre. Tai tahe Faraò Jyje sýmahádu rieryre. 14 Tahe tyby-ò Jyje tarybe riwahinyre tamy sýmy kanakemy ibutu imahäduren-y-wana. Tiiboho 75 inyry rimyre ibutumy. 15 Tai tahe Egito bede-ò Ijaòboho roirennyre. Iribi tahe Ijaò rurure. Idi tahe ibutumy inytybyreny rurure. 16 Tahe iumyreny diwyde ritoonyre wabede-ò, Sikeni hâwâ-ò. Abraõ kia wabede juhuu riwyre nieru-di, Emo riore-ribi. 17 Deuxusý-ò wahidýýna juhuu rarybere Abraõ-ò. Ibededýýnana iòhòre Deuxu tamy riwahinykemy. Inyboho Egito-ki rasówemyhyrennyre. 18 Ikonanau tahe iòlò iwtixiramy ròhonyre Egito bede iòlòmy. Tii Jyje rieryore. 19 Tii iny ijoí riitxenanyhyre. Tii heka ibinatyhyre inytybyreny-ò. Uladu-di heto-ribi rehukemy riteònnyre. Tai iny riòrereny ituerenyre. 20-21 Iu tahe Moisesi reare. Tii uladu ruxeratyhyre. Tii tahetotyhykile raumynyre inataõ ahädumy idi rýire. Heto-ribi dòhonydeu, Faraò riore rimyre itibiedýýmy tariore wesemy. 22 Ibutumy Egito bedeerydýýnana tamy riernanyre. Tii heka rexìòlonnyre rybedunihikýmy aõmydýýna widýýdu nihikýmy. 23 Moisesi iny inatxiwa itue beòra-di rýire, tamahádu, Israeli mahádu roramy nadé. 24-25 Egito maháduõ Israeli maháduõ rihetenyyre, Moisesi tuu robire. Tahe Moisesi tii rirubunyre, Israeli maháduõ riwiòhenanykemy, Egito maháduõ rexìowynymy. Deuxu Moisesi debò-di iny ritakre. Kiamy tahe Moisesi mahádu rierykremy Moisesi röhötinyre. Tahe aõkõre rieryöhyyre. 26 Ijõ txu biòwamy tahe Israeli hâbu inatximy wiwana ròrenymyhy. Moisesi ronyre iyreny-txi riixãwididýýnykemy. Rarybere: —Kaiboho seriore toite, aõhererkibo wii tehetenytenyteri. 27 Kia òhòtedu Moisesi ritorunyre rarybere: —Mobo he wawedurenymy arasýnyra, awaywisidýýdu rennymy. 28 Kai biwarubunykekõ aõbo, iwese kau Egito maháduõ terubunyte wesemy. 29 Kiarybe-ò roholareu, Moisesi rahlenyre Midiä bede-ò rasýnykemy. Idi tahe inatxi Moisesi riòremy kowa reare. 30 Iny inatxiwaituemy beòra-di bededýýnana riwyre. Tahe Sinai hâwâlò bederahy-ki raremyhýu, ýjuõ tamy rexitynnyre bede rade tòbòhöký-ki tamy roomyhýre. 31 Moisesi kiamy dobideu, bede riòtiinyre. Tamy itxeremy rehemynnyre. Tahe Deuxu rybe-ò roholare. 32 Jiarý boreny Deuxu watxireri, Abraõ Deuxu, Ijai Deuxu, Ijaò Deuxu. Tahe Moisesi rubberutyhyre, timy heka tamy reteheõhyre. 33 Tahe Deuxu tamy rarybere: —Awa bitake, suu awarawo ludu dori, brébuna rare. Jiarý heka Deuxu watxireriki, biwatyhynyke. 34 Wiji tahe waijoimy rabireri Egito-ki. Tiiboho aõhökýmy rotýýnyrenyre. Ibru-ò raholareri, iohitxi-ò raholareri. Jiarý

heka aditadenykre iribi. Manake, Egito-ò arateònnykre. Kia heka Deuxu rarybere Moisesi-ò. ³⁵Ka Moisesi heka Israeli mahädu juhuu teramy reare. Tamy rarybere juhuu mobo wawedurenymy arasýnyra, waywisidýdurenymy. Tiile heka Deuxu riteònnyre idinodumy rarekemy, tarasadumy rarekemy. Bederade tòbòhöký ÿju, heòtywoludu, iwiòhedýydure. ³⁶Tahe Moisesi Egito-ribi iny ritamyhýre. Egito bede-ki bedeeryna aõna aõna wiwihihý-wana. Iwese ahohokýbesò-ki tule bederahy-ki iny inatxiwaitue beòramy aõmydýñana wiwihihý riwinyre. ³⁷Kaa Moisesi heka rarybere Israeli mahädu-ò: —Ayreny-ribi, amahädu-ribi rybedu nihikýmy Deuxu kiditamadýñykre iwese riwatamadýñyre wese. ³⁸Kaa Moisesi taijoi-di wii ributunyre, bederahy-ki ihýmyhý inntybyreny-wana heka ratximyhý. Ýju-wana tii ratximyhý Sinai hâwâlò-ki iu tamy rarybere. Deuxu rybe tyhy iru-di ratximyhý. Tahe rybe bede ywina heka Moisesi-ò Deuxu riwahinyre inydeereny kidiwahinykemy. ³⁹Tahe inntybyreny ityhydýý deramy rare. Reòbyörenyre. Ixybyle Egito-ò ròðsekemy röhötinyre. ⁴⁰Tahe iny Araõ-ò rarybere: —Ritxoo deuxuõ inydeereny biwinyke inykorenymy rakemy. Moisesi, Egito-ribi iny ritarenyre, tahe titxibo ihýre reeryrenyore. ⁴¹Kiatxu tahe brorenri rioreo riwinyre. Tahe xiwemy ritonyrenyre iko-ò, ritxooko-ò. Raxideysanyrenyre aõbo tebò-di riwinyrenyreki. ⁴²Tai tahe Deuxu rexitare iribi, taina rityhynykemy. Iwese rybeduõ iu tyyriti-ki riritinyre wese:

—Israeli mahädu, kaiboho xiwena tetoonytenye, iròdu xiwena tetoonytenya. Wadee aõkõ tahe kia tetoonytenya 40 beòramy bederahy-ki.

⁴³Kaiboho tewytenya ritxooheto riore. Mòlòki inire, aritxoo deauxuni. Tule Renifa taina ijõ aritxoonire. Kia tewinytenye, tetyhynytenye wahe. Tai tahe arateònnyrenykre Babilonia weribihiký-ò wahe.

⁴⁴Inntybyreny heka Deuxu rybe bede ywina tyky heto riwinymyhýre bederahy-ki. Iwese Moisesi-ò Deuxu riteònnyre wesemy kia riwinymyhýrenyre.

⁴⁵Iribi tahe inntybyreny tatyby-ribi tyky heto ritare, tii-wana riwymyhýre kabede-ò, Josue tadinodu-wana. Iu Deuxu iko-ribi riteònnyre, ibutumy tai sÿ mahädu tii-wana riwymyhýre, ihyy tahe Davi reare. ⁴⁶Deuxu heka sôwemy Davi luure. Davi heka rexitönenyre Ijaõ Deuxu dee heto riwinykemy. ⁴⁷Tahe tii aõkõ riwinyre, Salomaõ iwidýydure. ⁴⁸⁻⁴⁹Deuxu biukisýdu tahe hâbu widýýna heto-ki rasýnyömyhýre. Iwese Deuxu rybeduõ rarybere wese:

—Biu tahe warynana rare, bede tahe wawa elehyna rare. Timybo inyõ wadee heto riwinyke, Innyryrý rarybere. Iwo-ki tahe waelehyna arihynyökre.

⁵⁰Deuxu rarybere:

—Ibutumy aõna aõna jiarý rewinyre.

⁵¹Tahe Estevaõ rakonananyre he tamyreny rybena heka röhönyre: —Kaiboho araykytererenyre. Deuxu Tytybytyhy rybe-ò taholaõhymahätenye. Iwese iny tybyreny riwinyrenyre wesemy. ⁵²Ibutumy Deuxu rybedu mahädu-ò ibinamy iny tybyreny riwinymyhýrenyre. Tiu ihetxiu Deuxu òbiti hâbu

kanakeò, tiiboho raryberenyre, rirubunyre irybedu. Kaiboho tahe Deuxu òbiti hâbu-di ijõ-ò tewahinytenyte, terubunytenyte. ⁵³Deuxu bede ywina ýju mahâduõ adeereny diwahinydenye, kia bede ywina kaiboho tetatenyte, tahe tetyhyñyôhymahâtenyte. ⁵⁴Tahe kiamy Estevaõ rarybereu, tiiboho heka rebure nihikýre. Urile txyde-ki ruruamyhýre tamy. ⁵⁵Estevaõ tahe Deuxu Tyytybythy-di iwoki ratximyhýre. Tahe biu-ò retehere: Deuxu loosònamy robire. Jesuisimy robire lamamy rýire Deuxu rurunawe-ribi. ⁵⁶Tahe Estevaõ rarybere: —Jiarý wa rabireri biu juxahakýmy. Jesuisimy rabireri Deuxu deòdýyna. Lamamy heka rare Deuxu rurunawe-ribi. ⁵⁷Tahe ryrymyhýre, tõhõti ritòbònomyhýrenyre, raijeranyre tamy. ⁵⁸Ridyre hâwây-ribi, mana-di tahe tamy rehumyhýre, rirubunyrenyre. Erydýyna ijyydu tahe taderamy ririrenyre Saluko-txi tamy riyrubunykemy. ⁵⁹Iu mana-di rehureu, Estevaõ rexitòenre: —Wanyrý, Jesuisi, watyytyby kai bimyleke awana ararekremy. ⁶⁰Tahe tatiowotimy resere, ryryre: —Wanyrý, kia òraruna iöwydýomyke. Idi tahe rurure.

8 ¹Salu tahe kia òbitimy raremyhý röhötinyre, Estevaõ rurureu. ²Iribi tahe ityhydýdu mahâdu aõhökýmy rotýñymyhýre. Judeia wedu mahâdu dori, iõludumy rýimyhýre. Tai tahe ityhydýdu sohoji sohoji Jerusalë hâwâ-ribi röhönyre. Urile Jesuisi erydýyna mahâdu sohojile rýire. Judeia bede hâwâ mynamyna robýtyre, Samaria bede-ò tule. Tahe hâbu ityhydýduõ Estevaõ umy riwyrenyre rihâloonykremy. Tahe rahinymyhýrenyre, rirajuamyhýrenyre. ³Salu tahe ityhydýdu mahâdu hudumy. Wii risýnymyhýre. Ihetorenywo-ò ralòmyhýre tahe ridymyhýre hâwyy, hâbu, ròtenawo-ò riròtenykemy.

⁴Iu tahe ityhydýdu mahâdu ijõ bede-ò roire mahâdu Deuxu rybemy reliyymyhýre ibutu hâwâ-ki. ⁵Filipi ijõ raremyhý. Tii Samaria hâwâ-ò rehemynyre. Tahe Kristumy tamyreny relyyre. ⁶Iny sôwemy rityhynyrenyre aõmybo Filipi rarybemymhýremy. Tahe deytedýyna wiwihihikýmy iny robimyhýrenyre, tyytybybina deòdýynamy tule robirenre. ⁷Tahe riteònyre, tyytybybina iny-ribi röhönyre, rirajuamyhýre. Tule iny webinadu raraserasemy roimyhýre, tule inytierre-wana. Tahe ibutumy riteytenymyhýre. ⁸Tai tahe ka hâwâ-ki deysana nihiký rýire.

⁹Samaria hâwâ-ki tahe hâbuõ raremyhý. Simaõ inire. Tii wodohonana widýýdu ihýre. Iny riitxenanychýre. Tahe riòtiinyrenyre. Tii iximy rarybemymhýre moõ wiwihihikýmy raremyhýmy. ¹⁰Ibutumy iny tii rityhynyrenyre, hâbu wedu mahâdu tule, hâbu aõtxile mahâdu tule. Tiiboho raryberenyre: —Simaõ Deuxu ruruna rare. Ruruna nihiký inire. ¹¹Tiu bedeu aõkõ iny riitxenanychýraremyhý, riòtiinyrenyre. Tai tahe rityhynymyhýrenyre. ¹²Iu tahe Filipi Jesuisi Kristunimy, Deuxu òlõnamy tamy reliyymyhýre. Tai tahe rityhynymyhýre, raratysebemymhýrenyre. ¹³Iribi tahe Simaõ itxenadýdu tule Jesuisimy reòbyre, raratysebenyre. Tahe Filipi-wana ihyy ròirenre bede òtiidýyna-di retehemyhýre aõbo Filipi riwinyremy.

¹⁴Samaria hâwâ mahâdu tahe Deuxu rityhyntyre. Kia-ò Jesuisi erydýyna mahâdu roholare Jerusalë-ki. Tai tahe Pedro Joao-wana riteònyrenyre

kowa-ò. ¹⁵ Rehemynyrenyreu, Deuxu-ò rexitõenyrenyre Deuxu Tyytybythy tamy kanakemy. ¹⁶ Inyō dori Deuxu Tyytybythy-di rŷiomyhŷ. Urile Jesuisi Inynyryñi-di raratisededyymy rŷiramhyhŷ. ¹⁷ Tahe Pedro Juaõ-wana teboreny ityrereny ritidire. Tahe Deuxu Tyytybythy tamy nade. ¹⁸ Kiamy Simaõ robire, aõma, debòtidina-di Deuxu Tyytybythy nade. ¹⁹ Tai tahe tamy rexitõenyre: —Ka heka wanieru rare. Bidiwahinyke kia ruruna. Tahe inyō tyre wadebô aritudikeki, tamy Deuxu Tyytybythy kanakemy. ²⁰ Tahe Pedro tamy dirawyonyde: —Aõkõre, anieru rakemy watxireri awanale rububede-ò. Deuxu ruruna dori anieru-di biwykemy mohötinyke. ²¹ Kia heka aõmysydyñakõre wayreny-ki. Arayky, awo, òbitimy aõkõ ratximyhŷre Deuxu dee. ²² Mabedewomy atximahâke aõraruna-ki, aõbo tahötintye. Bexitõenyke Inynyry-ò tii òsana aõraruna-ribi araixawididýnykre. ²³ Kai dori texiwaritinymahâte. Aõraruna adi nararotinymyhyde. ²⁴ Tahe Simaõ tamy rarybere: —Wadee bexitõenybenyke Inynyry-ò, kia aõkõ waki kýnyikemy, aõmybo tarybetenyteki aõbo.

²⁵ Iribi tahe, Pedro Juaõ-wana Inynyry rypybemy rarybemyhŷrenyre, relyymyhŷrenyre tai. Sowemy Samaria bede hãwã hãwã-ki Rybewihiký relyymyhŷre, Jerusalé-ò ròòserenyre.

²⁶ Filipi Samaria hãwã-ki raremyhy. Tahe Inynyry ýjuõ tamy rarybere: —Bexiywinyke, make ibòò-ò. Kasa hãwã ryhyký bimyke. Jerusalé-ribi ryy rare, bederahy-ki rare. Tahe Filipi rare. ²⁷⁻²⁸ Tahe inyō-wana wibymy reare. Tii Etiopia bede luduõ rare. Etiopia bede iõlõ hãwyyõ rare. Kanasi inire. Inieru-di itxeredu kahãbu rare. Tii enuku rare. Tii ròòsereri Jerusalé-ribi. Kowa Deuxu reálàmy rare, tahe tasý-ò ròòsere iawarutewidle. Isaia Deuxu rybedu tyyriti-di rariamy tii ronymhyhŷre. ²⁹ Deuxu Tyytybythy Filipi-ò rarybere: —Make, awarutewe-ò, mariake ibire-di. ³⁰ Tahe Filipi tamy raijaranyra. Roholare tyyriti-di rariarerì. Tahe Filipi rýyraxire: —Kai aõbo teeryte aõbo rare, aõdibo tariateri. ³¹ Tahe dirawyonyde: —Aõkõre, inyō dori wadee ritýnynyõre. Timybo arierykre. Manaòwonyke wabire-ò bodonyke. Tahe Filipi raòwonyre. ³² Tii kia-di rariareri tyyriti-ki:

—Iwese iny budoeni rubudýydu-ò riwyre wese, tii iwesele ridyrenyre.

Budoeni-ribi iny isira riororeu, rirajuaõlere. Iwesetyhyle Tii rarybeõlere.

³³ Iehehenamy tamy raryberenyre wese hãbu ehehe wesena, òbitimy aõkõ idi riywinyrenyre. Inyō rarybeõthy iriòkòremy, iumy dori bede-ribi ituera.

³⁴ Tahe tii Filipi-ò rarybere: —Wadee manarybeke momybo rybedýydu rarybereri, iximy aõbo ada ijõmy aõbo. ³⁵ Tahe Filipi kia Tyrritidile rexidelenemy relyyre. Jesuisimy Rybewihiký Týmyramy tamy relyre. ³⁶ Rydi rariamyhyre idi rehemynyrenyre beõ-ò. Tahe tii Filipi-ò rarybere: —Kowa bera rare. Biwaratisebenykekõ aõbo, adee awikeki. ³⁷⁻³⁸ Tahe Filipi dirawyonyde: —Awire wadee. Inatyhymy arayky-ki tetyhynyte-wana, aratisebenykre. Tahe rarybere: —Retyhynyre, inatyhymy Jesuisi Kristu Deuxu Riõre raremy. Tahe tewe irira riixawidinykemy riteõnyre. Tahe itewe-ribi ròhonyra, bera-ò riberenyre. Tahe riratisebenyre. ³⁹ Bera-ribi rotuoreu, Filipi aõwesele iõmy

reare. Inynyrý Deuxu Tyytybythyridyre. Hâbu ixypyby Filipimy robiôhyre. Tahe tary-di rariamy rare. Teysanatyhy-di týximy rare. ⁴⁰Idi tahe Filipi rexieryreu, Asoto hâwâ-ki rehemynymy raremyhý. Iribi tahe Rybewihiký-di relyre ibutumy hâwâ hâwâ-ki. Ikonana tahe Sesaria hâwâ-ò rehemynyre.

9 ¹Salu rarybemy raremyhý, Inynyrý Jesuisi ityhydýýdu mahâdu rubudýymy. Tii rarybemy raremyhý Deuxu dohodýýna heto wedu-ò. ²Tamy rexitönenyre: —Arybe tyyriti ariwykremy watxireri Damasu hâwâ dohodýýna heto wedu-ò. Tai tahe kowa-ki ityhydýýduo-txi areakeki, aõtxile hâbu hâwy aõbo, aridykemy Jerusalé hâwâ-ò, ariròtenykemy. ³Tahe iòhomy Salu rare Damasu hâwâ irôte iòhò-di, idi tahe loosónahaký Salu tyre resere. ⁴Tahe bede-txi resere, tahe rybeõ roholare: —Salu, Salu, aõhererekibo aõna aõnamy ibinamy waddee tatýñymahâte. ⁵Tahe tamy rarybere: —Mowexe, Wanryrý atxiteri. Tahe rirawyonyre. —Jiarý Jesuisi watxireri, aõna aõnabina binamy waddee tadtóyñymahâte wahe. ⁶Myike, mariamy tahe hâwâhâký-ò malokre. Taita inyõ adee rarybekre aõhebo botýñykremy. ⁷Tahe Salu ijoi riöryre rybeõhyy rýimyhý. Rybe-ò roholare, tahe tuu robiôhyre. ⁸Salu suribi rýireu, iruetà wesele heka ratximyhý. Tahe hâbu tii-wana ihýmyhý heka iaxiò-ki idi rimymy idi rare Damasu hâwâ-ò. ⁹Tahe hâwâhâký-ki txu inataõ txu idi rýire aõmy robiôhyre, riroxiôhyre, bemy riõõhyre.

¹⁰Damasu hâwâ-ki ityhydýýdu wihihý rasñyre. Anania inire. Wanryrý Jesuisi tamy rarybere rasi weselemy: —Anania. Tahe rirawyonyre: —Aõbo rare, Wanryrý, kakile watxireri. ¹¹Tahe Jesuisi riteònzymy rarybere: —Myike, make òbitiry-ò, Judasisý heto-ò. Tai bitýýraxinyke titxibo Salu ratxirerimy. Tarso hâwâludu tule rininire. Tii wiji waddee rexitönenyeri. ¹²Tii umy robireri tarasi-ki. Kai tehemynteri wese, irue-ò ebõ bitidikemy, biteytenykemy. ¹³Anania Jesuisi-ò rirawyonyra: —Wanryrý, sôwemy kia hâbumy rybe-ò raholara. Aõbina binamy ityhydýýdu-ò risñymy raremyhý Jerusalé-ki. ¹⁴Deuxu dohodýýna heto wedu tyyriti diwyde kaki ityhydýýdu rutysýny rirutekemy. ¹⁵Tahe Inynyrý tamy rarybere: —Aõwaxina tamy makre, Jiarý dori, kia retara waddee aõmysýdýýdu nihikýmy rarekemy, judeukõdu mahâduko, iõlörenyko, tule Israeli mahâduko wanimy rarybekre, aõma, warybetýmyra wihihý. ¹⁶Tamy aritýnykyre tiwesebo aõhôkýmy rotýñykre wanimy rybeõraru-ki. Kia ibutumy Jesuisi rarybere Anania-ò. ¹⁷Idi ta Anania rare tamy Judasi heto-ki. Ralõmy rahudi, tahe, tebõ ityre ritidira. Tahe rarybera: —Salu, waseriore, Inynyrý adee riwateònnyra. Tiile, Jesuisile heka ryro-ki adee rexitýnynyre. Tiile heka riwateònnyra arue ritxuakemy, tule Deuxu Tyytybythy atykmy ralõkemy. ¹⁸Tahe aõwesele irue-ribi rejujura aõ yjy wesele. Tahe ixityre robira. Idi rýimy rahudi tahe, Anania riratysesbenyre. ¹⁹Idi riroximy rahudi tahe, inatyhymy raruruterenyre. Tahe Damasu hâwâ-ki tiwese txubo idi rýire kia erydýýna mahâduy-ki. ²⁰Idi dohodýýna heto-ki rybe ritýnynyre. Rarybere: —Jesuisi heka Deuxu Riõrele rare. Kiawesele rybe-di ritýnynymy hýre. ²¹Tahe uri ijohonadu mahâdu urile bede riõtiñymy rýimyhý. Tahe inyõ rarybere: —Kia aõ heka ityhydýýdu rubudýýdile ratxireri, Jerusalé-ki. Kiale heka kaò

nade ityhydýýdu ritaataamy ridykemy dohodýýna heto wedu-ò. ²²Salu tahe ire riixiolòdýýnymyhyhyyre. Judeu Damasu hawã ludu rieryohyymyhy aomybo rarybemy. Tii rarybere: —Jesuisi Kristule rare, Deuxu deodýýna rare.

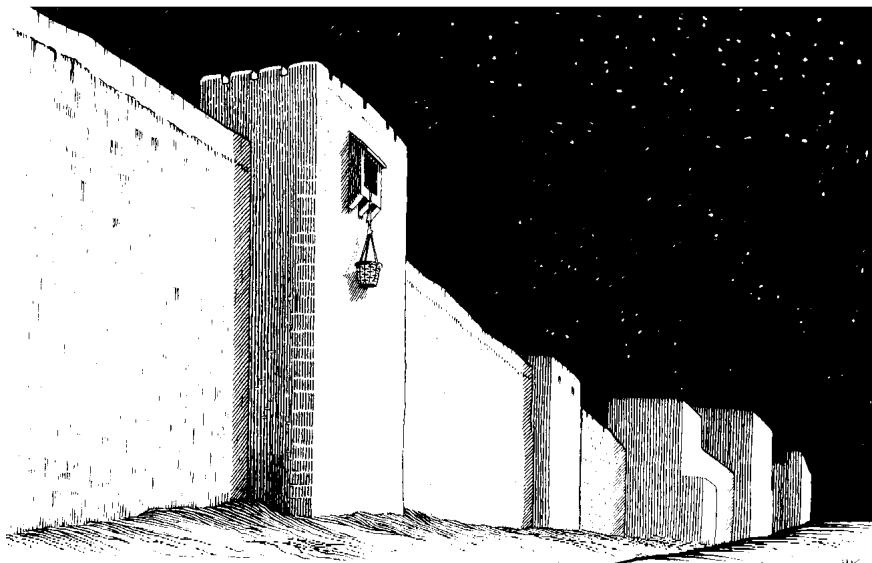
²³Tiweisetxubo txu idi rýidi tahe judeu mahadu rarybere irubudýýmy.

²⁴Tahe Salu rierymy rýimyhy tahe inonana-ò rexiywinymy rýimyhy. Rumy tahe, txumy hawã ijó-ki rirubunykemy retehemy rýimyhy.

²⁵Tahe ijó erydýýna mahadu weriri nihiký riwinyre. Rumy tahe Salu riolòdýýnyre ôtity nihiký kanaweribi-ò, hawã ahanaube-ò.

²⁶Salu Jerusalé-ò rehemynyreu, ityhydýýduky-ò ralökemy ratxireri, tahe urile ilau ruberumy rýimyhy. Erydýýna mahadu röhötinyre: —Tii ityhydýýdu inatyhy aókó ratximyhýremy. ²⁷Banabe tahe rityhynymy ridyre Jesuisi erydýýna mahadu-ò. Tahe relyyre iwese Jesuisinimy Salu rybe ritýnydýýnymyhyremy, Damasu hawã-ki. ²⁸Tahe tahiyy Salu ratximyhýre. Tiò tiôle reamy ratximyhýre rybe ritýnydýýnyrerimy ihýre, ruberumy aókó. ²⁹Salu rarybera grego rybe heka erydýýna mahaduo-ò. Widee rarybehymyhyrenyre. Idi tahe kia mahadu Salu rubudýýmy roromyhyre. ³⁰Ityhydýýdu seriore kia rieryreu, tahe Salu ridyrenyre Sesaria hawã-ò. Iribi tahe Tarso hawã-ò riteónyre.

³¹Idi tahe ywina reare ityhydýýdu mahaduy-ki. Ibutumy hawã bedemy, Judeia, Kalileia, Samaria, ityhydýýdu mahadu iruruteremy relere. Ibutumy

(Aõhebo Rotýýnyre 9.25)

Inynyrý dee òbitina-ki rariamyhýre, rityhynymyhyre. Deuxu Tyytybythyhy teysatyhymy tamy riwahinyre. Sõwemy tahe ralore iheki ityhydýýmy.

³²Ibutumy hãwã hãwãmy Pedro rariamyhýre. Tule robehere Lida hãwã-ò ijõ ityhydýýdu mahãdusý-ò. ³³Tai Eniamy ninadu-txi Pedro reare heka rare. Iumy heka imyremyreheký heka rare. Debó inataõ reurò beòramy heka herina-ki bede idi rýire ³⁴Pedro rarybere tamy: —Enia, Jesuisi Kristu arateytenykre. Myike, aherina biyrubunyke. Aowesele hãbu rýira. ³⁵Ibutumy Lida hãwã mahãdu Sarona hãwã mahãdu tuu robire, tai Inynyrý rityhynyrenyre.

³⁶Jöpe hãwã-ki hãwyi ityhydýýdu rasýnyre. Tabita inire. Kiani riwiuronyre, watxi wese heka rare. Kia heka aõwihihiký widýýdu heka rare. Aõna aõna sõwemy iny-ò riwahinymyhýre. ³⁷Ijõtxu heka webinadumy resere, ihyy ta, rurure. Risuhòmy rahudi tahe, ritidire hetowo ratyaluduwo-ò. ³⁸Laida hãwã iòhòmy rýire, Jöpe hãwã-ribi, Ityhydýýdu roholare Pedro Lida hãwã-ki ratximyhýreò, tahe hãbu inatxi diteònyde Pedro òrysymy. Uritere eleõkomy kanakemy tii-wana. ³⁹Pedro tahe tii-wana rare. Rehemynyrenyre, tahe ridyre hetoraty ludu wo-ò. Ibutumy wytese mahãdu robumy rýimyhýre, rubuweroram. Tahety, tatyyboho ritxeredýñymy tamy riwinyreò. ⁴⁰Tahe Pedro rarybere ibutumy rexitakemy. Tahe rexitõenyre taowotimy resemy. Tahe rexiokesere rubu-ò rarybekemy: —Tabita, myike. Tahe irue raraynyre tahe Pedromy robire, tahe ronyre. ⁴¹Pedro tebò tamy riwainyre tahe rýire. Tahe wytese-ò, ityhydýýdu-ò ryryre. Tamy riteõsinyre hãwyi irulemy roirerimy ihýremy. ⁴²Jöpe hãwã mahãdu ibutumy kia rieryre. Sõwemy iny tahe Inynyrý rybe rityhynyre, ⁴³Txu sõwemy Pedro Jöpe hãwã-ki ihýmyhý Simaõmy ninadu heto-ki. Simaõ heka iròduty wysydýýdu rare.

10 ¹Italia soldado mahãdu dinodumy raremyhý. Oreniliu inire. Sesaria-ki rasýnyre. Tii òbitimy nodu rare, isý mahãdu-wana. ²Tii uriwahidýýna diwahinyde tule sõwemy rexitõenyre Deuxu-ò. ³Aõutxu inataõ òra bedeu iòhòmy, rasina wesemy Deuxu ýjumy tii robira, tamy rehemynrer. Tahe tamy ryryre:

⁴ —Oreniliu, rimasajuare-ribi riwawyonyre: —Aõhererekibo, Wanryrý.

Tahe ýju rarybere Oreniliu-ò: —Aexitõedýýnamy Deuxu rierymyhýre. Tule ijõ-ò awahisina Deuxu rierymyhýre.

⁵Biteõnyke eðubohoõ Jöpe hãwã-ò Simaõ Pedro òrysymy. ⁶Tii Simaõ iròdutyky iyixidýýdusý-ki ihýre, bera ijà iòhò-ki. ⁷Ýju rybedu rexitareu, teòdu inatxi-ò ryryre. Tule tasoldado mahãduy-ribi inyõwihihiký rihihxinyre. ⁸Kia ibutu-ò relyymy rahudi tahe riteõnyre Jöpe hãwã-ò.

⁹Ijõtxu txutyetxuu, tiiboho hãwã-ò iòhòmy ròire. Kiaule Pedro raòwònomy rýimyhý hetotyre-ò rexitõenykemy. ¹⁰Rama risamy ratximyhý tahe riroxikemy ixi-di ihýmyhý. Rýsýna riraòmy rýimyhý. Idi rasi wesemy rôhötinymy rýire.

¹¹Tahe robire: biuwetty ruamylýre wese tuu robire. Rià wesemy aõna tamy dobephede. ¹²Rià wo-ki ibutumy iròdu, nawii, hemylala, aõbo dòkõnakõnale.

¹³Rybeõ-ò roholare: —Myike, Pedro, birubunyke, biroxike. ¹⁴Pedro rirawyonyra: —Aõkõre, Wanryrý. Kia dòkõna reròkohyywãhãre, isuisure dori.

(Aôhebo Rotýýnyre 10.9)

Ixityre tamy rarybere: ¹⁵—Aôbo Deuxu risuhore wese isuisumy rybeõmyke.

¹⁶ Ixityre narybede. Iu tahe aôwesele ridyre biu-ò.

¹⁷ Tahe Pedro kia aôbo raredi heka rôhötinyreu, Oreniliu-ribi hâbu mahâdu rehemynyre. Simaõ heto riijemyhý tahe ijöhökýkile rahare.

¹⁸ Tahe ryryrenyre: —Simaõ Pedro aôbo kakile ratxireri. ¹⁹ Pedro, tatxuu rasina-di rôhötinyreu. Deuxu Tyytybytyhy tamy narybede: ²⁰—Myike tahe, bobeheke. Inataõ hâbu dori araijereri. Tii-wana makre adee dori aditeõnyde. ²¹ Tai Pedro robehere. Tamy rarybere: —Jiarý aôrysydu rare. Aôhererekibo tòitenyte. ²² Tahe rirawyonyre: —Oreniliu hâbu òbiti rare. Tii Deuxu dee ijomaduô rare. Ibutumy judeu bede mahâdu awiremy tuu rarybemyhýre. Ýjuõ tamy rarybere aôrysyymy kiditeõnykremy, adee roholakremy. ²³ Tahe Pedro tamyreny rarybere: —Kakile inyboho rôkôrõrenykre.

Ihewoludu txu, rýidi tahe Pedro tiiboho-wana ròirenryra. Ijô ityhydýýdu seriõre tule roirenryra. ²⁴ Ijô hewo ludu txu Sesaria-ò rehemynyrenyre. Oreniliu tii riraõmyhýre. Taijoi mahâdu tabiòwawoludu mahâdu-wana ributunymy rýimyhýre. ²⁵ Pedro rehemynymy raloreu, Oreniliu röhönyra heto-ribi tahe tatiowotimy iko-txi resere riwowydynykemy. ²⁶ Tahe Pedro ritamadýýnyre. Rarybere: —Mynde wahe. Jiarý hâbule watxireri. ²⁷ Tahe rarybemy ralõmyhý, sôwemy wii ributunyrièò itxi reare. ²⁸ Ta Pedro tamyreny rarybere: —Judeu mahâdu iny witxira mahâdu-wana wibutudýýomy, iòhömy wiribi riraõmy. Kia teerytenyte. Deuxu dori riwaerynadýýnyre kia wese arôhötinykre. Iny wiwese wiwesele raremy arôhötinykemy. ²⁹ Tahe tai waòrysyymy teteõnyteu, aõtaximy anademy wanohõti rýire. Tai tahe adeereny

arýýraxikre. Aõhererekibo waðrysymy aõtaxina teteònnyte. ³⁰Ta Oreniliu rirawyonyre: —Inaubiôwa txumy txu rýire tahe hãbu tyky týryrýhýký-di wako-txi rexítönynyra. Iule weseemy tahe waheto-ki rexítönenywähäre.

³¹Tahe waddee rarybera: —Oreniliu aexitöedýýna-ò Deuxu roholara, ijõ-ò awahisina rieryra. ³²Biteònnyke Jópe hawã-ò Simao Pedro òrysymy. Simao, iròdutyky ixyidýûdusý-ki ihýre bera ijà iòhò-ki. ³³Aowesele tahe, aòrysymy reteònnyre. Awimy tahe tateriki rahara. Inyboho kakile ributunymy ihýrenyre, aroholakemy ibutumy Deuxu-ribi aõmybo manarybekemy. ³⁴Tahe Pedro rarybere: —Deuxu dee iny ibutumy wiwesele rare. Kia reeryre.

³⁵Ibutumy bede bede hawã ludu Deuxu rityhynykeki, aõbo tamy òbiti riwinikeki, tii Deuxu ixidee rimyke. ³⁶Kia rybe tahe Deuxu riwahinyre judeu mahâdu-ò. Rybewihikýywina kia diwyde inydeereny bedeerynamy. Kia Jesuisi Kristumy rarybere ibutunyrýna kia rare. ³⁷Joaõ ijõ ratyysebenamy rarybere, idi tahe kia rybe hâletedýýmy rexidelenyre Kalileia-ki. Tahe ibutu judeu mahâdu bedemy rarybere. Kia kaiboho teerytenyte. ³⁸Iwese Deuxu Tyytybytyhy, taruru-wana Jesuisi Nazare ludu tyre-ki ditxiwide wesemy relymyhýre. Iwese Jesuisi reamy raremyhý wesemy aõwihiký riwinymyhýremy, tule iny Diabo rururawo-ki ratxirerimy ihýre Jesuisi iribi riteònnyre, ta reteytenymyhýre. Deuxu dori Jesuisi-wana ihýre. Ibutumy kia teerytenyte. ³⁹Tahe ibutumy judeu mahâdu hawã-ki riwinymyhýre, idi itxeredumy inyboho roiremyhýre. Ihâre tahe tii Jesuisi rirubunyrenyre, òwòru itxeò nihiký-ki ritöhâletennymy ritamadýýnyrenyre. ⁴⁰Inataõ txu-di tahe Deuxu rubu-ribi riixixanyre, tahe tii riteòsinyre inyò-ò. ⁴¹Tatarasanaõole Deuxu Jesuisi ritýnydýýnyre. Kia heka inyboho roire tii-wana riroxirenyreki, riörenyreki, iixixana hewomy. ⁴²Deuxu rarybere: —Jesuisi hitxidýûdu iny wiribi ywisijuradýûdu rareke, iru mahâdu dee, rubu mahâdu dee. Kiamy heka Deuxu iny-ò ritýnytedýýmy, ta inyboho rokoirekemy diwahinyde. ⁴³Ibutumy iny Jesuisinimy tamy rityhynykeki, iõraru-ribi iny riixãwididýýnyke. Kia ibutumy ihetxiu rybedu mahâdu rýimy rarybemy raremyhýre. Kia heka Pedro tamyreny rarybere.

⁴⁴Pedro rarybemy raremyhýu, Deuxu Tyytybytyhy ibutu rybe-ò ijohonadu tyre-ki resemy ralore. ⁴⁵Pedro-wana rare mahâdu, judeu mahâdu òbiti, tahe riòtiinyre judeuködu mahâdu-ki Deuxu Tyytybytyhy ralòmy rareki. ⁴⁶Raholare dori rybe witxira-di raryberenyreò, tiiboho Deuxumy heka reàlãmyhýre. Tahe Pedro tamyreny rarybere: ⁴⁷—Inyò rarybeõkre, iratysebedýýomykemy, tiiboho dori Deuxu Tyytybytyhy-di ratxirenyre inyweserenyle. ⁴⁸Tahe Jesuisi Kristu nimy iratysebenykemy riteònnyre. Tahe rexítönenyrenyre Pedro idi iyreny-ki ijõ txumy ramyhýre.

11 ¹Judeuködu mahâdu Deuxu rybe roholamy rityhynamyhýre. Kia-ò tahe Jesuisi erydýýna mahâdu roholare kiamy ityhydýûdu seriore mahâdu tule roholare. Judeia bede ludu ratximyhý mahâdu ibutumy kia rare. ²Pedro ixityre Jerusalé-ò rehemynyreu, tahe judeu ityhydýûdu mahâdu tuu tamy narybede. ³Kia heka, Pedro, judeuködu mahâdu-wana wiwo-ki atxiteri, tii-wana

teroxiteri. Tai tahe ibinamy raharenyre. ⁴Iribi tahe Pedro ikorenry relyyre ibutumy taaõna aõnamy. Kia wesemy Pedro rarybere: ⁵—Jòpe hawā-ki watxiwāhā. Tahe rabire rasinawesemy rià nihiký biu-ribi robehere-ò. Iwese inyō iòhòti inaubiòwa-ki rimymyhýre wesemy waddee robehemy roimyhýre. ⁶Tahe aõbo heka iwo-ki ratximyhýdi, retehenihikýmy raiwāhā iròdu deboreheký wesemy ratximyhý iwo-ki. Abòròrò wesemy tai ratximyhý, iròdu wese, nawii wese tai ratximyhý, inyboho rirŷsöömyhýre wesemy. ⁷Iribi raholare rybeõ-ò: —Myike, Pedro, birubunyke hewa aõtixle birubunyke tibo biròkemy. Aõkorewa Wanyrý, tiu heka reròowähäre. Judeu mahädu bede ywina heka tiu iny kia riròotyhy. ⁸⁻⁹Tahe ixityre rybeõ tamy rarybere: —Marybeõke kia ibinamy. Aõbo Deuxu awimy rarybere, kia wiji tahe ibinamy aõkõ rare. Deuxu dee awikeki, kia awi rare. ¹⁰Inataõ heka tuu rotŷnyre. Iribi tahe kia rià, ibutu-wana iõre biuribihyy heka iõre. ¹¹Iribi tahe hâbu inataõ dehemynymy deade tai watxiwähä-ò. Tii diwaõryde riwadykremy Sesaria hawā-ò. ¹²Tahe Deuxu Tytybytyhy waddee rarybere tii-wana arakremy. Nohõtiõmy heka aõbo judeukõdu mahädu raremy. Tii-wana makre ele elemy. Tahe kia debò sohoji reurò seriõremy wahemy rare. Tahe retehemynyrengre waõrysmy riteõnyrenyre heto-ò tahe ralõrenyre Oreniliu heto-ò. ¹³Iribi tahe Oreniliu rarybere iwese ýju ihetowo-ki tamy rexityñnyremy rarybereri: —Oreniliu, inyõ biteõnyke Simao Pedro òrysymy Jòpe hawā-ki. ¹⁴Tii rybe týmyraõmy adeereny kanarybekre. Tai tahe ibutumy asý ijoi-wana aõraru-ribi kanatakre. Kia Oreniliu inydee rarybere. ¹⁵Iribi tahe jiary Rybewihikýmy rexidelenymy rarybere tamy. Pedro rarybere. Urile tahe roholare, tahe aõwesele Deuxu Tytybytyhy ityrereny resere iwo-ò ralòkemy iwese watyrereny resere wesele juhuu. ¹⁶Tahe Jesuisi rybe wanohõti itxi reare tiubo raryberemy: —Joaõ heka inatyhymy bedi iny ratisebenyre, kaiboho tahe Deuxu Tytybytyhy-di akanasebedyýdenykre. ¹⁷Judeukõdu mahädu Inynyry Jesuisi Kristu rityhynymyhýre. Tai Deuxu tamy diwahinyde iwese wadeereny juhu riwahinyre wesetyhyle. Deuxu Tytybytyhy uriõno wesele tamyreny diwahinyde. Mobo jiary raremy wahe tuu Deuxu dee aõmy ararybekemy. ¹⁸Iribi Pedro rybe-ò roholareu tahe timyhe tamy irybekõna. Tule Deuxu riwowydnyrenyre: —Inathy wa rare Deuxu heka judeukõdu mahädu-ò heka umytuedeõna riwahinyre. Inyõ rityhynykeki, ixirahíkeki, tarasana rimyrenykre.

¹⁹Iu tahe Estevaõ rurureu, ityhydýýdu aõhõkýmy rotŷnyreuu tahe, ityhydýýdu mahädu Jerusalé-ribi röhonyre. Tii heka relyymyhýre Rybewihikýmy judeu mahäduôle kýny wahe, iwitxira witxira-ò aõkõre. Tahe ibutu bede-ò ritelenymy ròirenyre. Senisia-ki relyyre. Xibri bedebute-ki tule relyyre, Atxiòkia hawā-ki tule relyyre. ²⁰Ijõ ityhydýýdu mahädu Jesuisi Rybewihiký týmyra rarybere. Tiiboho Xibri bedebute-ribi röhonyre, Sireni-ribi ijõ rybedu röhonyre Atxiòkia-ò. Tiiboho relyyre judeukõdu mahädu-ò tule. ²¹Deuxu riwiõhenanyre sôwemy iny rityhynyre, Jesuisi ryò ralõrenyre. ²²Jerusalé ityhydýýdu mahädu kiamy roholare. Tai tahe Banabe riteõnyrenyre Atxiòkia-ò. ²³Banabe rehemynyreuu tahe, tuu robire aõbo Deuxu kowa riwinyrerimy. Tai tahe reysare. Tahe

ityhydýýdu týmyra-ò dohodýýmy, riwiðhenanykremy: —Iòhòtyhymy Deuxu-ribi atximahäbenyke, aworibityhy Deuxu bityhyntybenyke.²⁴ Banabe heka hâbu wihiý rare. Týxihikýlemu Deuxu Tyytybytyhy-di ratximyhýre. Ibutumy ratximyhýre tyhydýýna-di. Sôwemy iny rexiròtenyre Inynyrý mahâdu-ò.²⁵ Idi tahe Banabe rare Tarso hâwâ-ò Salu ijesemy.²⁶ Tai rahareu tahe, didymyhe dòòsemy nade Atxiòkia-ò. Sohoji beðoram y idi bede rierenyre. Sôwemy iny ribedeerynymyhýrenyre. Atxiòkia hâwâ-ki ityhydýýdu mahâdumy raninira Kristu wese mahâdumy. Kiani tamyreny riwahinyre.

²⁷Aõutxu tahe dehemynyde Deuxu rybedu mahâduõ Jerusalë-ribi Atxiòkia-ò.²⁸ Ijõ Abusi inire. Iribi tahe tii rarybere Deuxu Tyytybytyhy rybemy. Ramamy rubu nihiký kanakremy raxireri, ibutu suò. Lauju iòlòmy raremyhýu, kiamy rotýýmyhýre.²⁹ Tai tahe ityhydýýdu mahâdu he nieru riwahinykremy rýire Judeia bede sýdu ityhydýýdu riwiðhenanykremy. Tahe nieru riwahinyre tiwesebo idi ratximyhýre wesemy tamy riwahinyre.³⁰ Tahe nieru riteònnyre, moma-wana Banabe Salu-wana Jerusalë dohodýýna heto matuari mahâdu-ò riwyre.

12 ¹Kia bededýýnanamy heka Herodi judeu iòlòmy raremyhý. Iribi tahe rexideleny whole myhý. Tii riteònnyre aõna aõnamy risýnykemy ityhydýýdu mahâdu-ò.² Tii mayrehe-di rubudýýmy riteònnyre Joao seriore wahe, Txiau wahe.³ Tai tahe judeu wedu mahâdu heka tamy wihiýlemu tuu rotýýnyre. Herodi rierymy raremyhý idi Pedro rimyre. Tahe worana bedehesi rýire. Paõ taurina ihoõ inire. Kia ibutumy rotýýnyre kia bedehesi rýireu.⁴ Tahe Pedro riròtenyre, ròtenawomy wirutyre. Aõmamy soldado mahâdu inaubiowamy iitxeredumy rýimyhýre. Pascoa kia worana bedehesi konana txu rexihumy rýireu tahe, judeu mahâdu-ò riwahinykre. Kia Herodi rexinohötidýýnyre.⁵ Ròtenawo-ki tahe Pedro ratximyhýre. Ityhydýýdu mahâdu tahe Deuxu-ò rexitòdenyhyymyhýre Pedro tõenamy.⁶ Txubiowamy tahe itxu riywinyrenyre iny sôweheký-ò Pedro riwahinykemy. Kiamy Herodi röhötinyre. Ruu tahe Pedro rörömy roimyhý. Inatxi soldado heka idile ratximyhýre. Pedro womati reroti inatxi-di ratisamy roimyhýre. Ijõ soldado rotena ijõ-ki ratximyhýre.⁷ Inynyrý ýju heka Pedro weribi rihetenyre riixiankemy. Loosona itýnyhýkýlemu ròtena ritoosonyre. Tamy rarybere: —Wylemy wa rexiukýnyke. Tahe aõwesele Pedro axiò-ribi womati rerotihiký rejuxunyre.⁸ Tahe ýju tamy rarybere: —Awamy birutyke, bexityynyke. Kiamy riwinyra. Ijõ arahana birutyke tahe biwaheludunyke.⁹ Iribi röhönyra he tai röröreri-ribi wahe. Kia ibutumy heka rasi weselemy Pedro röhötinyre rieryore inatyhy aõbo ada rasi aõbo.¹⁰ Juhu heka ikoludu soldado mahâdumy reare idi ihewoludumy reare iribi rehemynymy rýire ahana ijòtyhy-ò. Womatilere heka iijotòbònare. Ixiwanale heka rarayre ijòtòbònare. Iribi tahe roirenryre hâwâry-di ririranyrenyre. Idi tahe ýjuhe iõre iribi.¹¹ Tahe Pedro röhötinyre, rieryre heka aõhebo rotýýnyra-ò. Wanyrý ýju riteònnyre riwatara Herodi-ribi judeu mahâdu-ribi. Katahe wadée aõhe rotýýnyrenyöthy.

¹²Rôhötinymy rýire juhuu urihimyò idi tahe rare Marie heto-ò. Joaõ Markuse heka tii rare. Tai ityhydý̄du mahädu rýimyhý tahe rexitöenyreriò Pedro tamy rehemynyre. ¹³Tahe ijò he rihetenyre. Ijotabòna-ò nadé mobo raremy rierykemy ijadòma deòdu. Rode inire. ¹⁴Tahe Pedro rybe rieryra. Reysamy raijaranyre iwo-ò. Pedro tahe ralòôlemy rýire. Tahe relyyre Pedro heto ijò-ki rýimyhýmy. ¹⁵Tiiboho raryberenyre: —Kai tabinamy atxiteri. Ixityre rarybere: —Aôkôre tii taile naderi. Tahe raryberenyre: —Pedro aôkô rare, taýjulemy tahe rare. ¹⁶Tahe Pedro riheterihetenymy rýimyhýre. Idi riraynyrenyre. Pedromy robirenryau, bede riòtiinyrenyre. ¹⁷Pedro tahe tamyreny tebò rearra roholarenkyemy. Tahe tamyreny relyyre timybo Inynyry rôtena-ribi rexilòdýñyramy. Tule tamy riteònnyre: —Kiamy belyyke Txiau-ò tule inyseriòre-ò. Tahe rexitare, rare ijosý-ò.

¹⁸Txuu ratýnyreu, soldado mahädu ierysymy wii risýnyre timybo Pedro aôhebo rotýñyramy. Tahe jei jei aõnire. ¹⁹Herodi iijesemy riteònnyre tai moõ tai rahaôhyylera. Tai soldado itxeredu sohoji sohoji dýraximy riteònnyra. Idi irubudýymy riteònnyra. Iribi tahe Herodi Judeia bede-ribi ròhonyra. Sesaria hâwã-ò bededýñanaõ riwyra.

²⁰Tiro hâwã mahädu Sidoma beà hâwã mahädu-wana Herodi derarenyre. Tahe tiiboho ributunyrenyre tamy ròirenkyemy rybe-di. Iòlò heto-di itxeredu Blastu inire. Tahe iny mahädu Blastu ròtarenyre iwe-ribi mahäduren. Tahe ròirenkyemy Herodi-ò tamy rexitöenyrerenyre, tamy ykaraõmykemy. Tarýsýna dori diwyde iòlò bede-ribi, Herodi bede-ribi. ²¹Herodi tahe itxu riywinyre. Kia txuu tahe ròhonyre tamy. Rexitöenyrerenyre taiòlòtyyrehe-di tahe tarynana tyre-ò ronyre, tamy Rybewihikýmy rarybere. Tai tahe iny rirajuare: —Katahe hâbu aôkô rarybereri, Deuxu wahe. ²²⁻²³Aôwesele Deuxu ýju heka Herodi rirubunyre, tii Deuxutyhymy reálàoreki. Woudò rubudýñnamy rurure.

²⁴Deuxu rybe tahe ibutumy roholare. Sôwemy iny tahe rityhynyre.

²⁵Banabe Salu-wana nierz riwahinymy rahudi tahe, diòòsede Jerusalé-ribi Atxiòkia-ò. Joaõ Marku tii-wana ridyre.

13 ¹Atxiòkia dohodýña heto mahädu-ki rybe týnydý̄du mahäduõ, bede erydý̄du mahäduõ rýimyhýre. Kaheka inireny rare: Banabe, Simaõ, iniraròsôna Nike rare. Lusiu ijõre, tii Sireni hâwã ludu rare. Manaï ijõre, tii Herodisý-ki ratibienyre, Salu ijõre. ²Ibutumy tahe Inynyry rýmy reálare, riroxiôhyy heka bede riemyhý. Tahe Deuxu Tytybytyhy tamyreny rarybere: —Jiarý waaõmysýdýña dire Banabe-ò, Salu-ò. Kaiboho heka biteónybenykre kia riwinykremy. ³Tahe roxiôhyy mym bede riemy, rexitöenyrerenyre. Tebòreny iratytyre ritidirenymy, idi riteònnyrenyre tabede týina-ò.

⁴Deuxu Tytybytyhy tahe tiiboho riteònnyrenyre. Selusia hâwã-ò tamy riberenyrenyre. Tahe hâwõõ rimyrenyre Xibri bedebute-ò. ⁵Tahe rehemynyrenyre Salamina hâwã-ò. Tai judeu dohodýña heto-ki Deuxu rybemy raryberenyre. Tule Juaõ Marku rare tii-wana wiòhedý̄du wese heka rare. ⁶Tahe ibutumy bedebute mym rekoarenyre. Ritechemyrenyre hâwã-ò Pafumy ninadu-ò. Tai tahe judeu mahädu witxi deade, Bajesuisi heka inire. ⁷Tii Deuxu rybeduõmy

raremyhýmy iximy rarybere tahe aõkõre, raruire, riitxenanyre. Tii bedebute hãwã dinodu-wana rare. Kadinoduni tahe Sergio-Paulo inire. Tii hãbu bedeery nihiký rare. Tii Deuxu rybe-ò roholakemy ratxireri. Tahe didyde Salu, Banabe-wana tamy roholakemy.⁸ Bajesuisi, Elimasi ijõ ini rare. Tahe tii bedebute dinodu-ò rarybere uritere Salu rybe-ò, Banabe rybe-ò ijohonakõmykemy. Wanry tyhydýkõmykemy dori tuu risýnyre.⁹ Salu tahe, Paulo ijõ ini rare. Deuxu Tyytybytyhy heka itykymy ralõmy rýimyhýre. Tahe Paulo retehere Elimasi-ò tamy rarybere:¹⁰—Kai Satanasi riõre tate. Kai heka ibutu itxenadý-di týxihikýlemy ahâte. Kai heka awihiký òludu tate. Tiubo heka bexihukre Inynyrý-ribi iny riixâwididýnyre.¹¹ Deuxu heka wiji araòwynykre, aõhökýmy arasýnykre, aruetâmy bonykre. Txu bobiokre bede biwyke. Iule tahe aõwesele bede torohokýlemy reare. Robiöhyymy reare. Urile riemy ratximyhýre, iny riwiõhenanykemy, ryy tamy ritýnynykemy.¹² Tahe kia bedebute dinodu tuu robire aõhebo rotýnyramy, tai bede riõtiinymy ronymyhý tahe tii Inynyrý rityhynyre.

¹³ Iribi tahe Paulo röhönyra taijoi-wana Pafu hãwã-ribi. Rakremy riberenyra hãwã nihiký-ki Panfilia bede-ò, Peke hãwã-ò. Juaõ Marku iribireny rexitara, dôõsede Jerusalé-ò.¹⁴ Tahe Paulo Banabe-wana roirenyre. Peke-ribi riõlõnyre tahe rekoarenyre Atxiòkia-ò. Kaa iwixira Atxiòkia hãwã rare, Pisidia bede-ki ratxireri. Tahe rirõnyrenyre judeu mahãdu dohodýyna heto-ò. Sabado txu rýire. Ronymyhýre ijohonamy.¹⁵ Kia hãbu mahãdu heka Moisesi bede ywina tyrithi-di, Deuxu rybemy rybedu mahãdu tyrithi-di rariamyhýre. Tahe dohodýyna heto wedu Pauloboho-ò raryberenykemy rarybere: —Waseriõre, arybemy idi atxiteri-wana marybeke aõwaxiny bitýnyke.¹⁶ Tahe Paulo rýire lamamy. Iwese rybedýymy ròteosidýymyhýre wese rýire. Tahe rexidelenyre: —Hãbu, Israeli mahãdu, tule ibutumy Deuxu rityhynymy rýira mahãdu, bodoholabedenye kaa ijyy-ò.¹⁷ Israeli mahãdu Egito-ki rasýnyreu, taDeuxu iribi ritare, moma, intybyreny Deuxu, Israeli mahãdu tybyreny wahe. Deuxu rasõwedýnyre. Iribi tahe Deuxu Egito-ribi ritarenyre tebò ruruteretyhy-di.¹⁸ Tiiboho bederahy-ki 40 beòramy bede riereu, Deuxu taaõbina bina riõludunyre.¹⁹ Kanaã bede-ki debò inatxi reurõmy ixýju ixýju mahãdumy rahure. Idi tamyreny riwahinskyre bede, isýhyymy rarekemy. Idi tahe rybe ywisdýydu mahãdu tamy riwahinskyre.⁴⁵⁰ Beòra rahureu, tahe Samuelsi Deuxu rybeduõmy raremyhý.²⁰ Idi tahe rybe ywisdýydu mahãdu tamy riwahinskyre. Tahe 450 beòra rahureu, Samuelsi Deuxu rybeduõmy raremyhý.²¹ Iribi iny Deuxu-ò rexitõnenyre iõlõmy tamy kadiwahinskykemy. Tahe Deuxu Salu tamy riwahinskyre, iõlõmy. Salu tahe Kixi riõre rare. Benjami mahãdu rare. Tahe 40 beòramy iõlõmy ronyre.²² Salu iribi ritareu, tahe Davi, Deuxu ritamadýnyre iõlõmy. Deuxu Davimy rarybere: —Davi Ijese riõre rare. Jiarý iluure. Tii ibutu wadée wimy riwinykre.²³ Tahe Davi riõkore-ribi Jesuisi röhönyre, Israeli tarasadumy rarekemy. Iwese juhuu Deuxu rarybere wese.²⁴ Jesuisi naõdeu, Juaõ ritýnynyre Israeli mahãdu-ò iõrarurený ririkemy idi raratisebenykemy.²⁵ Juaõ rybe týnydýyna kónanau, tamyreny rarebere: —Jiarý wa iwese tahõtinentyteri wese aõkõ jiarý rare.

Kaiboho tiwaradoöhymahätenyte. Betehebenyke, tii, wahewomy kanakre. Jiarý aô aökô rare, iwatisana arieseötyhy iwa ritakemy, tii dori waratyre wihihikyreki.

²⁶ Waserioreboho, Abraõ riore rioremy ibutumy inyboho roire, tule Deuxu reälämry rýira mahädu kaki ratximyhý. Deuxu inydeereny biu-ò hedu rybe diwahinyde.

²⁷ Jerusalé mahädu, iwedureny-wana raeryöhyre tii tarasadu rare. Ibutumy sabado txu rybedu tyyriti-di rariamyhýre tohodýyna heto-ki, tahe aôbo rare rieryöhyre. Jesuisi rubudýymy raryberenyre, iwese rybeduõ rarybere wese, tiiboho rotýýnymyhýre.

²⁸ Tiiboho aôbina bina-ki tai rahaöhyyra, ihärele irubudýymy rexitöenre Pilato-ò.

²⁹ Iwese ibutumy Jesuisimy riritinymy roireri wese, ibutumy tuu rôhonyre. Tahe itxeò nihiký tyre-ribi ritarenre. Tahe mana hâlloo rawo-ò ritidirenre.

³⁰ Tahe Deuxu rubu-ribi riixiadýýnyre.

³¹ Tii-wana iny mahäduõ roirenre juhuu Kalileia-ribi Jerusalé-ò. Rexixamy rahudi tahe, tii mahädule tuu robihymy txuu widirenry.

Kia mahädule inysöwey-ki relyymyhýre.

³²⁻³³ Deuxu juhuu rarybere inytybyreny-ò aôhebo rotýýnykremy. Inydeereny tahe tii riwinyre Jesuisi riixixanyreki. Kia Rybewihikýmy adeereny relyymahärenre. Iwese inatxi wiuna ritidýyna-ki roire wese:

—Kai waRiore tate. Wiji tahe bomy watxiwähäre.

³⁴ Kiamy heka Deuxu rarybere Jesuisimy: —Rubu-ribi ariixixanykemy, tiu rasunymyhýre bede-ò ròoseötyhy. Iwese Davi-ò jiarý rarybere wesemy ibutumy adee bede ariywinykre.

³⁵ Deuxu ijô wiuna Ritidýyna-ki tule rarybere. Iwese Jesuisile rarybere wese, kiamy roire:

—Eödutyhy umy rasýnyötyhy kai dori waumysudý-ò teijemahäte.

³⁶ Iu Davi Deuxu dee taijoi riwiöhenanymy rahudi tahe, rurure. Tybyreny-ò tii rara. Iumy tahe rasunyre.

³⁷ Jesuisi umy tahe rasunyore Deuxu dori rubu-ribi riixiadýýnyreki.

³⁸⁻³⁹ Jesuisi bityhynybenykeki, aôraru riixawidinyke. Kiamy Moisesi bede ywina ihoöhyyre adeereny. Kia bierybenyke waserioreboho, tiile, Jesuisi, adeereny relyywähärenre.

⁴⁰ Bexijebenyke, kiamy adeereny rotýýnyke lau iwese rybedu ritina-ki roire wese:

⁴¹ —Kaiboho inatyhy derare. Betehebenyke, burubenyke, bede biötiihybenyke, aôbo jiarý rewinyreriò. Inyô adeereny ritýnynyke ihärele. Tiu heka bityhynybenyötyhy.

⁴² Tahe Paulo irybe rexihura. Iribi rôhonyre Banabe-wana.

Rexitöenrenyre ijô sabado biowau tarybetybydile ixybyle relyykemy.

⁴³ Iny ritobinymy rahudi, judeu mahäduõ, judeu bede erydýyna ityhydý-òdu mahäduõ tule Banabe Paulo-wana riheludunyre. Tahe tamyreny raryberenyre: —Deuxu ruxetöena-ki idi mariahymyhýkemy.

⁴⁴ Ijô sabado rehemynyre, ibutu iny hâwã-ribi doimyhýdenye Deuxu rybe-ò ijohonamy.

⁴⁵ Judeu mahädu tahe inysöwemy robireu, tiiboho rexiwariatinymyhýrenyre. Tiiboho raryberenyre aôbinahákylemy Deuxuru-ò.

Paulo riki inatyhymy aôkô tii rarybemyhýre.

⁴⁶ Paulo Banabe-wana ihärele brebuolemy raryberenyre: —Juhuu adeereny Deuxu rybe dobbehede. Tahe kaiboho tetyhynyötenyte, tai judeuködu mahädu-ò aroirenkyre. Kaiboho

Deuxu rybe terarenyreki, ixi sohojile tahe tetaõte adeereny aõ aõkõreki. ⁴⁷Kia Inynyry bede ywina wadeereny riwahinyre: —Kai loosõona wesemy atxikre judeukõdu mahãdu-ò. Kai tarasanary ritýnynykre ibutu inyko-ò. ⁴⁸Judeukõdu mahãdu kia-ò roholareu, tahe reysarenyre. Deuxu rybe riwowydynyrenyre tai. Tahe rityhynyre, timybo Deuxu juhuu ritare wesele tamyreny umytuedeõna riwahinyremy. ⁴⁹Inynyry rybemy kia bede-ki ibutumy relyyre. ⁵⁰Tahe judeu mahãdu rarybere hãwywihiiky ityhy-ò, tule hãwã wedu-ò. Tai tahe Paulo Banabe-ò òludu sõwemy resere. Tahe isubede-ribi riteõnyrenyre. ⁵¹Paulo Banabe-wana tawa-ribi bryby riòhòwirenyre tamyreny tiiboho ibinareki. Tahe Ionio hãwã-ò roirenyre. ⁵²Atxiòkia ityhydýydu mahãdu tahe reysamy rýimyhýre. Deuxu Tytybytyhy-di týximy ihýre.

14 ¹Ionio hãwã-ò Paulo Banabe-wana rare. Judeu mahãdu dohodýyna heto-ò. Tahe rybe ritýnynyrenyre, tarurumy he relyrenyre. Sõwemy judeu mahãdu, judeukõdu mahãdu-wana rityhynyrenyre ijyy. ²Tahe ijõ judeu mahãduõ rityhynyõre. Ijyy deramy reamyhýre, tule ijõ-ò tule rarybere ityhyñyõkemy. Tahe Paulomy, Banabemy aõ õta õtalemy rarybemyhýrenyre. ³Iharele tahe Paulo Banabe-wana bede nihiky riwyrenyre tai. Tamy rybe ritýnhyhyy roiremyhý ibrebuõlemy. Inynyry taruxetõena rybetyhydýynamy riwiõhenanyre tiiboho bedeõbyna widýydu renyreki. ⁴Hãwã mahãdu ritxuare. Ijõ heka judeu wedu mahãdu rityhynymyhýre, ijõ tahe Paulo Banabeboho rityhynymyhýre. ⁵Judeukõdu mahãdu, judeu mahãdu, tawedureny-wana widee rarybere Paulo Banabe-wana riòkòròrenykemy tamy mana-di rehurenkyremy. ⁶Tahe tiiboho rexiryrenyre tahe rihenryrenyre. Tahe ròirenyre Listra hãwã-ò, Debi hãwã-ò, kia Laonia hãwã hãwã-ò rare. Tule rariarenyre kowa bedewo-ki. ⁷Tahe kowa tiiemy ritýnhyhyy roiremyhý Rybe týmyra wihiiky-di.

⁸Listra hãwã-ki heka hãbuõ-txi rekoarenyre, itierere heka. Taihyt heka ronymyhýre. Tuuhyy heka ratohouãmy ijarananyre. ⁹Tii tahe Paulo rybe-ò roholare. Paulo tamy retehere. Kia tahe Paulo rieryre hãbu teytetylhnadire Paulo riteytenykemy. ¹⁰Tai tahe tamy rarybere tarybe riterenymy: —Mynyike, õbitimy. Ta hãbu rexiwatxinyre, rariare. ¹¹Ijohona mahãdumy robireu, aõbo Paulo riwinyremy tahe rirajuare tarybe-di, Laonia rybe-di: —Ka hãbu mahãdu heka deauxu wesemy idi rexinohõtidýynamyhýre. Inydeereny deauxu wesemy dobephede. Iumyreny tahe hãbu wesemy rare. ¹²Banabe heka, Jupitemy tadeuxurenyniõmy rininire. Paulo tahe ijõnimy, Meuriomy rininirenyre irybe sõwetyhyreki, tii rybedureki. ¹³Jupite xiwena wydydu horeru bederade-di dehemynyde. Tohodýyna heto hãwã ahana ube-ki rýire. Broreni xiwe wesena tamyreny hãwã mahãdu riworonykemy, riwahinskyremy. ¹⁴Kiamy roholareu, Paulo Banabe-wana tatykyreny riykaranyre idi rihurenyre. Tahe ralõmy reare inysõwey-txi rarybekemy. ¹⁵Tamy ryryre: —Aõhebo tatýnytenyteri. Jiaryboho hãbulemy watxirenryreri. Kialemy adeereny rarybewãhäre, Deuxu rybetýmyra wihiiky. Adeuxurenry-di nohõtirenyõmy. Bedewidýydu ta mohõtinbybenyke. Tii dori benihiky riwinyre, ibutumy biu-ki riwinyre, tahe Deuxutyhy-di

mohötinybenyke. ¹⁶ Ihetxiu Deuxu ibutumy bede bedemy sýdu ririre ixidee wimy aõna aõnamy rotýýnykemy. ¹⁷ Urile tahe tamy rexideòsinyre tamy biu riwahinskyre taoworumy ratatykykemy. Tai tahe kaiboho arýsýna dire, Deuxu debò-ribi, awo-ki eysanadire. ¹⁸ Ihärele iny tamy xiwe wesena tamy riwahinskykemy ratxireri. Paulo tamyreny rarybere: —Aõkõ, inydeereny bidiwahinskykemy.

¹⁹ Iribi tahe judeu mahädu-ò Atxiòkia-ribi, Ionio-ribi tamyreny raryberenyre Paulo rubudýymy. Håwã òtityube-ò Paulo ridyrenyre. Mana-di tamy rehumyhý. Tahe rubu wesemy ririrenyre. ²⁰ Idi tahe ityhydýyduõ tamy wirotyre. Paulo tahe suribi rýire tahe tii-wana nalõde håwã-ò. Ijõtxu biòwamy tahe Banabe-wana Paulo rexitare ijõ håwã-ò, Debi håwã-ò. ²¹ Ka håwã-ki tahe Paulo rybe týmyra wihihý ritýnynyre. Sowemy tai rityhynyreu, Pauloboho ròoserenyre Listra håwã-ò, Ionio håwã-ò, Atxiòkia-ò. ²² Ibutumy håwã-ki Pauloboho ityhydýydu mahädu riwiöhenanyrenyre, tiiboho rityhynyhyymy ratximyhýkemy. Tamyreny rarybere: —Kaiboho aõhökýmy botýýnybenyke, ihärele malõkemy titxibo Deuxu Iõlõ ratximyhýre-ò. ²³ Ibutu ityhydýydu mahäduy ribi ritamy rýimyhý rarekremy, idinodumy. Matuari mahädu-ribi tii ritare. Iu ritareu tahe, rexitõenyre Deuxu-ò tule byreõhy tñuõ riwyrenyre. Inynyry-ò rexitõenyre: —Kia ibutumy aratyhynyreri, tai tahe biywiny my ahâke. ²⁴⁻²⁵ Pisidia bede-ki rekoamyhýrenyre Panfilia bede-ò. Kowa-ò Rybewihiký týmyramy relyymy rahudi Peke-ki, Atalia håwã-ò dobehede. ²⁶ Tai hawò nihiký welödi-di rimyrenyre. Tahe Atxiòkia-ò rorore. Kowa-ribi juhuule rybe týmyra wihihý ijyy-di dòhonyde. Kowa juhuu rexitõenyre tamyreny Deuxu ruxetõena-wana rarekemy. ²⁷ Atxiòkia-ò rehemynyreu, Paulo, ibutumy ityhydýydu mahädu ditotonyde. Tai heka tamyreny rarybere iwese Deuxu riwiöhenanyre wese ibutumy iaõmydýyñana-di. Iwese judeuködu mahädu rityhynykemy. Deuxu tamy ityhyna ijötòbóna riraynyre wese. ²⁸ Idi bededýyñana riwynihikýre ityhydýydu mahädu-wana.

15

¹Håbuõ Judeia mahäduõ ditehemynydenye ta teòsamý
ribedeerynyrenyre. Kawese ribedeerynyre: —Moisesi Tyrriti bede ywina, notykyresynamy, rityhynyokeki, iny rataõtyh. ²Iribi tahe Paulo Banabe-wana tamyreny rarybehyy rare. Tai tahe inyõ tamy rarybere Jerusalé matuari mahädu-ò roirenkykemy aõmydýyñana rexiòbitnyrenykemy. Iny witxira-ò Jesuisi erydýyna mahädu-ò rarybekemy heka tamy, Pauloboho iteòdýydu rarybere. Tahe ijõ hâbu mahäduõ tule tiiboho-wana riteõnyrenyre. ³Dýýraximy heka tamy ròirenyre, aõ aõmydýyñabo ratxirerímy wahe. Sowemy dohodýyna mahädu ihemy roirenyre urihimyò, tai tahe ririrenyre. Tahe Senisia bede bedemy, Samaria bede bedemy riõhorerenyre. Relyyre judeuködu mahädu tule ityhydýydu mahädu-ki rýrirerimy. Tai ibutumy ityhydýydu mahädu reysare. ⁴Tahe ritehemynyrenyre Jerusalé-ò. Wihe ritotynyrenyre ityhydýydu dinodu-wana, tule matuari mahädu-wana, Jesuisi erydýydu mahädu-wana. Tiiboho relyrenyre aõmybo Deuxu rotýýnyre iyreny-ki, timybo riwiöhenanyré. ⁵Tahe hâbu mahäduõ tai raremyhý heka. Juhuu heka fariseu mahädumy ihýre, idi tahe ityhydýyduõ ralore. Imahädu-ribi ijõ

rýire ribedeerynykremy. Tahe rarybere: —Inydeereny kia wese rare. Judeuködu tyhydýýdu ibutumy notyyresyna-di ròhonyke. Tule ibutumy Moisesi bede ywina ibutumy rityhynykemy. Kawesemy tamy ribedeerynyre òbitimy aõkõ watxireri.

⁶Idi tahe Jesuisi erydýýna, matuari mahádu-wana wii ributunyre rybe òbitidýýmy. ⁷Rybe sôwemy rahude tahe, Pedro rýire tamyreny rarybekemy: —Waseriøreboho, Deuxu juhu riwatare Rybewihiký rybedumy judeuködu mahádu-ò tuu aritýnynykremy, tiiboho tule rityhynyrenykyremy. Tai rarewâhã. Kaiboho kia ibutumy teerytenyte. ⁸Iwese inydeereny riwahinyre wese, Deuxu Tyytybytyhy tamyreny tule riwahinyre. Judeuködu maháduõ tule ixidee rimykemy. Kia wese tuu riteòsinyre inydeereny. ⁹Deuxu wiribi lahitximy aõkõ iny riwinyrenyre. Wiwesehyyle ihýre. Tiiboho inywesele ihýrenyre. Tiiboho rityhynyrenyreu, heka irayky rityranyrenykyremy ritarenkyre. ¹⁰Kia wese Deuxu teurihitenyteri. Kia bede ywina itxyynautxieheký wesere ityhydýýdu mahádu tyre-ki tetiditenyteri. Inytybyreny tiu rettyöre tule inyboho idi rettyöre. ¹¹Inynyrý, ruxetòenale-di iny ritamyhýre. Tule judeuködu mahádu kia weselere ritamyhýre.

¹²Tahe aõmy rarybeõhyrenyre. Ibutumy he Paulo Banabeboho rarybereò, roholarenyre. Tiiboho heka relyyrenyre tule bedeòby wihiiký aõna aõna-wana Deuxu riwinyremy tadebò-di wahe. ¹³⁻¹⁴Iribi tahe rexihurenryreu tasý, Txiau rýire rarybekemy: —Waseriøreboho, bodoholabedenykre inihe warybe-ò: —Pedro kýny adeereny rarybere, timybo Deuxu judeuködu mahádu roramý rare iny maháduõ ixidee ritakremy tanityhy-ò. ¹⁵Kiawesemy he tule ihetxiu Deuxu rybemy rybedu mahádu riritinyre, kamy wahe: ¹⁶—Wanyrý heka rarybera: —Adòosekre, ixyby ariywiny my aritamadýýnykre aõdohodýýna heto Davi juhuu riwinyre. Idi tahe resere. Ixyby ariwinykre. ¹⁷Tai tahe judeuködu mahádu-ribi iuhe riwaòrykre wamy rityhynykemy. Wanyrý, Deuxu, kiamy heka tiiboho rarybekre, ibutumy jiarý retarenryreki. ¹⁸Kawesemy Wanyrý tuhyy rarybemy raremyhý, tule wiji ihýre. ¹⁹Tai heka kiawidýýomy rakatximyhýrenykre. Tamyreny rybeõmy rakatximyhýrenyke. Judeuködu mahádu Deuxumy rityhynyrenyreu, iny bede ywina reny tyhydýýmy tamyreny rybeõmy. ²⁰Kialemy heka tamyreny rakaryberenykre: Suritxoo xiwe-ribi iròdude ròrenyömy. Tule òta òta òraruna widýýomy, iròdu hâlubu-di ròrenyömy, ihâlubu reduxunyömyhýre-wana. ²¹Kiamy heka rakatximyhýrenyke. Moisesi bede ywina-di dori ibutu hâwâ-ki judeu dohodýýna heto-ki rariamy raremyhý. Sabadotxu ihyymy aõkõ kia ritýnyny my raremyhý.

²²Tahe kiamy heka rahötinyrenyre, Jesuisi erydýýna mahádu, ibutumy dohodýýna mahádu-wana, hâbuõ ayreny-ribi rikitakre. Tai Atxiòkia-ò riteònyrenykyremy Paulo Banabe-wana. Tahe Judasi ritarenryre tule iniòrysyna Basaba rare. Ijô tasý Sila inire. Ka hâbuboho ityhydýýdu mahádu awimy tai raharenyre. ²³Katyyriti tiiboho-wana rakre. Kawesemy tyyriti rare: —Jiarýboho, erydýýna, matuari, seriore mahádu adeereny rybe wehityhyna rewahinyteri. Ibutumy judeuködu mahádu ityhydýýdu-ò ka tyyriti rakre Atxiòkia hâwâ-ò, Siria bede-ò, Silisia bede-ò. ²⁴Inyõ rare wayreny-ribi adeereny notykyresymy

rybemy. Tai tahe araykyreny riwerydýýnyre. Jiarýboho reteònnyrenyôhyre. Kia reeremy watxirenyreri. ²⁵Tahe wiwesele rahötinyrenyre riki, hâbubohoõ Paulo Banabe inyluudu-wana reteònnyrenyreri. ²⁶Kia hâbu Paulo Banabe-wana hâwâ binahaký-ò roimyhýrenyre Jesuisi Kristu Inynyryñi-di. Ixi-txi röhötinyölere, brebumy. ²⁷Judasi-wana tule adee raryberenykre kia aömydýýnanamy, katyyriti rewahinyrenyre wese. ²⁸Kawese inyboho röhötinymyhýre, Deuxu Tytybythy dori inyrayky rewiòhenanyre. Kia bede ywinalemy adeereny rarybereri biywinybenykemy. ²⁹Uritere, suritxoo xiwe-ribi iròdude ròrenyömy iròdu, ihâlubu-di ròrenyömy, ihâlubu rejuçunyömyhýre-wana. Tule òta òtana òraruna widýyömy. Ka bede ywina biywinybenykeki, awimy boibeke. Deuxu deysana tahe adeereny kanakemy watxiwâhâre.

³⁰Tahe hâbuõ iny inaubiòwamy Atxiòkia hâwâ-ò röirenyre. Tahe Atxiòkia tyhydýýdu mahâdu ributunyre. Iu tahe tamyreny tyyriti riwahinyre. ³¹Tahe idi rariarenyre, ritýnynymy tamyreny. Ribedeerynyrenyre. Tai tahe reysarenyre. ³²Judasi Silaboho tule Deuxu dee rybeduwihiký roire. Sôwemy dohodýýna-ki seriore mahâdu-wana rohonymyhýre. Tai tahe rirurudýýnymyhýre. ³³Aõutxumy raroorehenyre, tahe seriore mahâdu tamyreny rarybere: —Bòlbenyke he ateòdýýdu mahâdu-ò. Biòkeseké wowina-di Jerusalé hâwâ-ò. ³⁴Tahe Sila röhötinyre rarikremy Atxiòkia-ki. ³⁵Tahe Paulo Banabe-wana naride Atxiòkiakile. Inynyry rybemy riernanyrenyreri, ritýnynymyrenyreri, ijõ serioreõ-wana.

³⁶Aõutxumy tahe Paulo rarybere Banabe-ò: —Ròkòõsekre kýnyhe, ibutumy hâwâ hâwâ-di tai juhuu Inynyry rybemy ritýnynymahâreõ wahe, rikiwehityhnanykremy timybo ityhydýýdu mahâdu nyimyhýde-ò. ³⁷Tahe Banabe Joaõ-Marku ridykemy tamy reare. ³⁸Paulo heka Joaõ-Marku ridykemy ratxireri, Panfilia hâwâ-ki dori iribiren y ròhonyreki, riwiòhenanyõreki. ³⁹Marku ridykemy wiwese wesemy aõkõ röhötinyrenyre teratyhylemy ratximyhý. Tai tahe wiribi rexihitxinyrenyre, Banabe Paulo-ribi. Banabe Marku ridyra Xibri bedebute-ò, hâwò-di ròira. ⁴⁰Paulo tahe Sila ridyra. Seriore mahâdu tahe Pauloboho riixitòedýýnyre, Inynyry ruxetòena tamyreny kanakemy. ⁴¹Tahe Siria bede werawo-di, Silisia bede werawo-di, ririranyre dohodýýna mahâdu riwiòhenanykemy, rirurudýýnymyhýkemy.

16

¹Pauloboho tahe Debi hâwâ-ò rehemynyre. Ihyy tahe Listra hâwâ-ò rare. ²Tai tahe Tximòtxi-wana witxi rekoare. Tximòtxise judea tyhydýýduõ rare. Tyby tahe grego mahâduõ rare. ³Listra, Ionio ityhydýýdu seriore Tximòtxi luure. Tximòtximy widee rarybere: —Tii iny hâbu tyhy rare. ³Tahe Paulo Tximòtxi-wana rakemy rexiywinymy raremyhý. Tahe rexitarenykre kotyreu, Paulo, Tximòtxi notykyresymy riteònnyre, kowa judeu mahâdu òraru-ki wahe. Tyby dorihe ibutumy iny rieryre tii grego mahâdu raremy. Notykyresymy rake tahe judeu mahâdu dee kia ibinare. ⁴Iribi tahe röirenyre hâwâ hâwâ-di, ityhydýýdu seriore mahâdu ribedeerydýýnykemy, timybo Jerusalé mahâdu röhötinymyhýremy. ⁵Tai tahe ibutumy dohodýýna heto mahâdu tii rirurudýýnymyhýre ityhydýýna-di. Tule ijõ rityhynymyhýre txuõ txuõlemy ralokemy ityhydýýduõmy rarekemy.

⁶Pauloboho Asia bede-ò ròirenyõre rybe ritýnynykemy, Deuxu Tyytybythy ritirýreki. Tahe Frigia-Alatxia bedemy rekoamyhýrenyre. ⁷Misia bede-ò rehemynyreu, Bitinia bede-ò ròirenykemy riwisýnryenyre. Tahe Jesuisi Tyytyby tamy riteónyöhyyre, ritirýmyhýre. ⁸Tahe Misia bedemy rekoare, tahe Troaji hâwã-ò roberehere. ⁹Tahe Paulo hâbuõ wesemý robire rasina weselemy. Hâbu, Macedonia bede ludu lamamy rýimyhõ, tuu robire. Tahe hâbu ryrymyhý tamy: —Manake Macedonia-ò, biwawiõhenanykemy. Kia Paulo rasi-ki tuu robire wese. ¹⁰Tahe tarasi rahureu, tamyhe wylemy arokemy watxiwâhârenyre. Jiarý, Luka, Paulo-wana. Deuxu dori inydeereny rarybereri Macedonia-ò ròkòirenykremy, Rybewehiký rikiubýfýnryenykemy. Kialemy rôkôhötinyrenykre.

¹¹Tahe Troaji hâwã-ribi rôhonyre hâwõ yhywydynamalaworo-ki. Samotrasia hâwã-ò imynahyy riòhòrere. Ijõ txu tahe Niapoli hâwã-ò riòhòreri. ¹²Iribi tahe Filiposi hâwã-ò roirenyre. Juhuludu hâwã rare Macedonia bede-ki. Roma hâwã mahâduõ tule tai rasýnymyhýre. Tai txuõ rewyrenyre. ¹³Sabadoxu tahe hâwã-ribi reolónyrenyre bero ijà-ò. Rahötinyrenyre tai ixitöedýyna-ò rýimyhýremy. Tai tahe hâwyyõ rexibutunymy rýimyhý. Tahe rorokorenyre tamyreny raryberenykemy. ¹⁴Hâwyyõ Lidia inire, inyrybe-ò tahe roholatyhymyhýre. Tii Txiatira hâwã luduõ rare. Tii tylýre ijohodure, tule Deuxu tyhydýydure. Inynyrý irayky riywinyre Paulo rybe rityhynykemy. ¹⁵Tahe ibutumy isýmahâdu-wana riratysebenyre. Tai tahe tamy Lidia rarybere: —Inaanokâbo ityhydýkýdumy watxiwâhâre-wana, wahetoku-kò manakre. Tai tahe iheto-ò ròirenyre irybe-ki.

¹⁶Aõutxumy tahe riberenyre ixitöedýyna-ò. Itxi rekoarenyre ijadõmaõ-txi, deòdu rare. Iwo-ki tyytybybina ralõmy rýire. Tai ijadõma relyyre inyko aõhebo iny-ò rotýnykremy. Tai sówemy nieru ritare tawedu-ò. ¹⁷Tahe waherenymy dyrymy nade: —Deuxu ibuturatyre rare. Iteòdýkýna mahâdu kia mahâdu rare. Tikiboho rarybemyhýre timybo iny taòraru-ribi ratakemy. ¹⁸Tuheka rarybehyy raremyhý. Aõutxumy tahe Paulo tai rexirare, tamy ròðsemy reare. Rarybere tyytybybina tai ratxireríó: —Jesuisi Kristu nimy iribi arateónykre. Bexitakre. Tahe aõwesele iribi rôhonymy reare.

¹⁹Iwedu tahe rieryre nieru idi ritaõkre ta rimyrenyre Paulo Sila-wana. Retýhimy rare ywisdidýydu-ò, hâwã elehyna ube-ò. ²⁰Tahe ijadõma wedu rarybere ywisdidýydu mahâdu-ò: —Kaa judeu mahâdu iny hâwäreny dibinadýñymyhýde. ²¹Tiiboho iny ribedeerynymphýre aõ iny bede ywinareny-di aõkõ. Inyboho Roma hâwã mahâdu rare. Tai kia-ki aõhe arotýñyöthy. ²²Tai tahe sówemy iny Paulo Sila radõnyre. Ywisdidýydu mahâdu tahe ityy ibòrò-ribi ritxuahakýre idi tahe rityhenymy tuu raòhòtere. ²³Tuu raòhòtere, tuu raòhòtere, idi tahe ròtenawo-ò idi rehurenyre. Ròtena-di itxeredu-ò rarybere: —Kaa rahenykre-wana, kaile budurukre. ²⁴Tai rirutere irarú-txi rarutxi-ò iwa ritidire òwòru iwodýywomy raratyheny. ²⁵Ruetya tahe Paulo Sila-wana rexitöenymy roimyhý Deuxu dee. Ijõ ròtenawoludu mahâdu roholamy rýimyhý tai. ²⁶Aõwese bede ramytatare. Ròtena ijòtóbôna rirayre hâbu mynyna iribi rejuxunyre. ²⁷Tai tahe itxeredu ijò iraymy idi retehereu, rexirubunykemy tamaydese ritare. Ròtena woludu mahâdu

rahenyramy tii rexinohõtinyra. ²⁸ Paulo tahe tamy ryryre: —Ixirubudýýomyke, kakile watxirenryeri, ibutuhukýlemy. ²⁹ Itxeredu ryryre loosóna kidiwykemy tahe ralore ramytatamy brebumy. Paulobohoko-ò resere tatióhomu. ³⁰ Tahe itxeredu diòlòdýnyde irarutxira-ribi, tamyreny rarybere: —Wanyrýboho timybohe aratamy arýike. Aõhebohe arotýýnyke. ³¹ Tahe rirawýonyre: —Inynyrý Jesuisi bityhynykrekile, tarasanamy myikre, asý mahãdu-wana. ³² Tahe tamy Deuxu Rybe-di ritýnydýyre ibutumy isý mahãdu-ò. ³³ Iruule tahe riwisinanyrenyra ibrò wotõmona risuhòra. Idi tahe itxeredu raratysebenyre tasý mahãdu-wana ibutumy. ³⁴ Iribi tahe itxeredu ridyrenyre taheto-ò riroxikemy tahe ibutumy reysanihikýrenyre, Deuxu rityhynyrenyra.

³⁵ Txu deadeu tahe ywisdýýna dinodu ijô ywisdýýna mahãdu riteònnyre, ròtena-ribi Pauloboho riteònnykremy. ³⁶ Itxeredu tahe Pauloboho-ò rarybere: —Ywisdýýna mahãdu arateònnykremy riwateònnyreri. Bòibenhe, wowina-di, biòlonybenyke. ³⁷ Paulo tahe rirawýonyre: —Aõkõre, araötyhy. Jiarýboho Roma hãwâháký mahãdu kaa watxirenryeri. Tii riwayhtanyrenyra idi ròtenawo-ki riwasýnyrenyra. Ywisdýýdu mahãdu wii rotyköhyyre riwaròtenyrenyra. Wasimy ka tiu ariòlonyötyhy. Tiiboho kodoikreule tahe ariòlonykre. Tii he riwaòlòdýnykre. ³⁸ Tahe ywisdýýna mahãdu tawedu-ò rarybere. Tahe tiiboho ruberurenyre Pauloboho Roma hãwâ mahãdu roireki wahe. ³⁹ Tai tahe dòidenye tamyreny, aõwaxina riòlonykremy. Tahe làhàmì tamy rexitòenyre. Tuthyh-kí aõkõ làhà ararutara. Tai riteònnyrenyreu, hãwâ-ribi rexitarenykemy tamy rexitòenyre. ⁴⁰ Rexitarenyre, Pauloboho tahe Lidia heto-ò ròösere. Ibutumy ityhydýýdu tahe wii ritotynyre, wii riwiøhenanykemy. Idi tahe riòlonyre kia hãwâ-ribi.

17 ¹⁻² Tiiboho rekoarenyre Afipoli hãwãmy, Apòlonia hãwãmy tahe rehemynyre Tesalonia hãwâ-ò. Judeu dohodýýna hetoõ tai rýimyhýre. Paulo, iwese aõu riwinymyhyre wesele rare tamy. Ralore rybe-di rarybekemy. Inataõ sabadomy tai riraynyre tyyriti ritidýýna tamy ritýnnykemy. ³ Rybe hitxina rurukremy tuu relyyre. Tahe Paulo tamyreny ritýnnyre iwese Kristu durudemý idi dexiixixanyde rubu-ribi. Kia iny rityhynyra Jesuisi inatyhymy Deuxu deòdýýna raré. ⁴ Tahe ijomonadu mahãduõ rityhynyre. Tule ijô judeukódu mahãdu rityhynyre. Tule ijô hãwyy wihiáký mahãduõ rityhynyre sôwemy. ⁵ Tahe judeu mahãdu dinodu tuu ròhãrumyhyre. Tiiboho tahe hâbu binahaký mahãduõ wii rotyre aõbina ritelenykremy. Tahe ròirenyre Ijasõ heto-ò Pauloboho rimyrenykremy, ywisdýýna-ò idi retýhikremy. ⁶ Tai tahe rahaõhyre tai. Tahe Ijasõ ritarenyre ijô ityhydýýduõ-wana. Tahe ridyrenyre ywisdýýna-ò. Tahe raryberenyre ywisedýýdu mahãdu-ò: —Paulo, Silamy urile bede diòtanymyhydenye, aõna aõna binahakýlemy rotýýnnymyhyre. ⁷ Ijasõ tahe ritirýmyhyre taheto-ki. Tiiboho iny oludu roire. Iny iòlöreny rityhynyötyhy. Jesuisi ka iòlörenyre. ⁸⁻⁹ Ibutumy iny idi rôhõtinyre, tule ywisdýýna mahãdu rexitòenyre nieru ririkemy. Tai xiery tahe ròhõnyke. Tai tahe ririrenyre nieruõ.

¹⁰ Kiaru tahe ityhydýýduõ Pauloboho riwiøhenanymy iribi riòlonykemy Bereia hãwâ-ò. Tahe rehemyhýre, dohodýýna-ò ròirenyre. ¹¹ Kia hãwâ-ki judeu mahãdu

iny awi rare, Tesalonia hawā mahādu wese aökōre. Teyسامي tamy roholarenýra. Idi heka rariara Tyriti-di, òbitimy Paulo rybe aöbo roirerimy rierykemy. ¹²Tahe sôwemy judeu iny rityhyntyre. Judeuködu mahāduy-ribi sôwemy rityhyntyrenyre, hawyy wihiķi, hâbu-wana tule rityhyntyrenyre. ¹³Bereia hawā-ki Paulo Deuxu rybe ritñynymy raremy. Judeia mahādu dinodu Tesalonia hawā-ki roholareu, tahe doidenyde. Iny sôwe-ò raryberenýre: —Pauloboho bibinadýnyke. ¹⁴Tahe ityhydýdu seriore mahādu aowesele Paulo riteònyrenyre ahohokýry-di. Sila, Tximòtxi taile rare. ¹⁵Hâbuō rare Paulo-wana Atena hawā-ò. Iribi tahe dòosede hâbuō. Paulo tamy tarybe riwahinyra Tximòtxi Sila-ò, wylemy kanakremy.

¹⁶Paulo Atena hawā-ki riraoreu, tahe robire suritxoole rityhyntyhyreò. Tai tahe tii rabedewore. ¹⁷Idi tahe Paulo ralore dohodýna mahādu heto-ò judeu dee rarybekemy, tule judeuködu ityhydýdu dee rarybekemy. Tahe rarybemyhyre txuô txuolemy. Tule hawā ube-ki rarybemyhyre hawā-di reamyhyre mahādu-ò. ¹⁸Aõutxumy tahe Epikuriu mahādu Paulo-txi nade. Estóiku mahādu ijôre. Tiiboho, aöbo rybe rare kia erydu roire. Tiiboho he Paulo raujõmorenyre: —Aõmy aökõ, kiarybedu rarybereri. Ijô tahe rarybere: —Tii Deuxu týmyramy rarybereri. Paulo dori juhuu Jesuisi ixixanamy relymy raremyhyre. Tai kiamy raryberenýrerí. ¹⁹Paulo tahe ridyrenyre. Tai iny roholamy rýimyhyreò ridyrenyre: —Rybe týmyramy telyymahätemy inihe bedelyyke wakorený. Tamy kia rarybere. ²⁰Aökõre inihé aõna aõnamy tarybemy atxiteri, aowitxira witxiramy. Tai aroholarenýkemy watxirenýrerí. ²¹Atena hawā mahādu, tule iwitxira bede luduō tai rasñymyhyre, aõ týmyraõole roholarenýkemy ratxirenýrerí. ²²Tahe Paulo rýire rybenatya-ki. Rexiòrarunymy rarybere: —Atena hawā mahādu, kaiboho Deuxu rybe hyky tahötinymahätenyte. ²³Jiarý hawāymy rariamy watxirerí, sôwemy xiwena-di retehera. Ijô-di kiamy retehera iritina-di: Kaa Deuxu heka inyõ rieryöhymyhyre. Ka Deuxumy kýny heka akorený arelyykre, teerymahätenytedi aökõ tuu teálàmahätenyte. ²⁴Ka Deuxu ibutumy bede riwinyre. Ibutumy tuu rýira tii riwinyre. Tii heka biuwetyy wedu rare, su wedu rare. Aõ hâbu widýyna heto-ki aökõ tii rasñymyhyre. ²⁵Tiu heka tii aõmy reaõtyhy hâbu aõ tamy riwahinyötyhy. Tule tahe inydee ibutumy aõna aõna riwahinyhyre, ele wesena, umy, ibutumy inydee riwahinyre. ²⁶Hâbu sohojiõ-ribi ibutumy iny rôhonyre iriõre riõremy bede witxira witxiramy rasñymy rýirakemy. Urile wiribi rihitxihitxinyre. Tiu tamy riteòsinyre, tikibo rasñymy rýirakremy. ²⁷Ibutumy Deuxu rajemyhykemy, raerykemy. Tii dori irehemy aökõ ihýre iny-ribi. Iny sohoji sohojiõ-ribi iòhòmy ratximyhyre. ²⁸Deuxu òraru-ki inyboho ibutumy irumy ratximyhyrenyre, ririranymyhyre, ihoõkeki tahe aõ rikiwinyrenyötyhy. Attyriti widýyduõ kiamy rarybere: —Inyboho heka Deuxu riõre. ²⁹Inyboho Deuxu riõre rareki, urile nohõtiõmy womati týrýrý ritxoo wesemy, womatiura wesemy, manaritxoo wesemy Deuxu-di nohõtiõmahäbeny. Hâbu rayky-ribi, hâbu debò Deuxu releremy nohõtiõmahäbeny. ³⁰Ihetxiu tii Deuxu rieryöhyyrenyre. Tai tahe iòraranareny aõnihikýmy aökõ Deuxu dee ihýre. Wiji bededýynana tahe, ibutumy taòraru-txi ixi-txi nohõti ijaranamy, tai tahe rabedewomyhykemy. Kia tahe ibutu iny-ò

rarybereri, iny taõraru ririkemy. ³¹ Deuxu Jesuisi riixixanyre rubu-ribi. Tai tahe ibutumy tii rityhynyrenykemy ihýre. Aõtxumy tahe ibutumy iny ywisiidýdumy kanakremy ijýre. Õbitina-di Jesuisi iny ritxuarenykre kia wiribi hitxi hitxina txuu.

³² Paulo Jesuisi ixixanamy rarybereu, inyõ tuu rirajuar. Ijõ tahe rarybere Paulo-ò: —Ijõ txuu arybe ini aroholatyhykemy watxirer. ³³ Idi tahe Paulo rare iribiren. ³⁴ Ijõ iny tahe Jesuisi rityhynyre, Paulo-ò tahe rixibutunyre. Ijõ Dionisiu inire, Areòpolo heto ube-ki tii iny maháduõ roholamyhýre. Ijõ, hâwyõ rityhynyre, Damari inire, tule ijõ maháduõ rityhynyre.

18 ¹ Paulo tahe Atena hâwã-ribi rôhonyre Oritxi hâwã-ò. ² Kia-ki tahe judeu mahádu-wana witxi reare. Ini heka Akila inire. Tii Ponto hâwã-ki raumynyre. Urihimyôle Italia bede-ribi dehemynye. Prisila ihâwyynire. Iòlò Laujiu Roma hâwã-ribi ibutumy judeu mahádu diteónyde. Tai heka nadе kaweribi-ò. ³ Paulo iaõmysydýyna rierymyhýre, tyyheto widyõ. Tai tahe tiiboho-wana rajoinymyhýre wiwana raaõmysydýrenykemy. ⁴ Sabado txuõ txuõlemy tamy reamyhýre judeu mahádu dohodýyna heto-ò. Tahe ritohonymyhýre, judeu mahádu judeukõdu mahádu tule. Tamy rarybere tii Rybewihiký òbitimy rierykemy.

⁵ Sila tahe Macedonia bedewe-ribi rehemynyre, Tximòtxi-wana. Paulo tai rybe ritýnynymyhýhyy raremyhý. Aõu Paulo rarybere: —Inatyhymy Jesuisi Deuxu deòdýyna rare, Kristu rare. ⁶ Katahe judeu mahádu tamy raykararanymy raremyhý. Aõbinahakýlemy Jesuisimy rarybere. Tahe Paulo tatyy riohowire iixâwidinykemy riteösinykemy. Tahe tamyreny rarybere: —Jiarý aõkõ bede òrarure. Kai aõraruna-di burukre-wana, ahâluburenky waki aõkõ rare, adeereny dori Deuxu rybemy rarybere. Tahe judeukõdu mahádu-ò sohojile tuu arelykyre. ⁷ Iribi tahe inyõ heto-ò Paulo rare. Txisiu Justu inire. Tii judeukõdu maháduõ rare, tahe Deuxu rityhynamyhýre. Judeu dohodýyna heto bire-ki iheto rýire. ⁸ Krispu judeu dohodýyna heto weduni rare. Tii tasýreny ibutumy Inynyrý rityhynamyhýre. Tule sõwemy Oritxi hâwã mahádu rityhynamyhýre. Paulo riratysebedýrenyre. ⁹ Paulo tahe rumy rôrõmy roire. Tai tahe rasina wesemy robire. Inynyrý tamy narybede: —Brebuõmy, Paulo. Marybeke aõmybo rybemy adee rewhainy. Rybe týnydýý lau brebuõmy. ¹⁰ Jiarý adi watxiwähäre urenana. Inyõ adee aõhe rotýnyötyhy. Sõwemy iny rýire kaki watyhydýyü. Kia Jesuisi tamy rarybere. ¹¹ Tai he Paulo bede ruijere sohoji beõra weeremy tai bede riere. Ribedeerynymyhýre Deuxu rybemy.

¹² Roma dinodu týmyraõ ronyre Grecia bede-ki. Ini heka Kalio inire. Dinodumy ronyrau tahe, judeu mahádu wii dotyde. Wii ritobinyre Paulo dee aõbinabinaháký riwinykemy. Tahe tiiboho Paulo rimyrenyre idi kanakremy ywisiidýyü dinodu-ò. ¹³ Kiamy raryberenyre: —Paulo, Deuxu deàlànamy iny dibedeerynymyhyde. Tai bede ywina rityhynõhyymyhýre. ¹⁴ Tahe Paulo ixideele rarybekemy ratxirer, tahe Kalio judeu mahádu-ò rarybere: —Kia rubudýyü ada aõ ibinatyhymy ratxikeki, tai idi arohonykre, ariywisisidýýnanye. ¹⁵ Tahe aõkõre, urile abede ywina rybedile rarybemyhýre,

tai ywisisidýñamy idi araõkre. Kaibohole biywisisidýñamybenyke. ¹⁶Tahe Kalio ibutumy diteònnyde ywisisidýña hetoube-ribi. ¹⁷Tai tahe judeu mahãdu dohodýña heto wedu rimyrenyre. Sòteni inire. Tule raòhòterenyre ywisisidýña heto ube-ki. Kalio tahe kia òhòtena-ò aõhe rotýñyöhyyllere.

¹⁸Oritxi hawã-ki Paulo rare myhýre sôwemy he tai txu riwyre. Idi tahe seriore mahãdu-ò rarybere: —Arakre. Tahe hawõõ-di he rare, reuròkemy Siria bede-ò. Tahe Prisila Akila-wana tii-wana ròirenyre. Paulo Deuxu-ò rarybere aõmybo rotýñykremy. Idi tahe rexihumy kia rýire. Tai tahe tarade risyre nohõti ijerana wesemy. Sekrea hawã-ki tarade risyre. ¹⁹Tahe ritehemynyre Efesu bede-ò. Prisila Akila-wana ririre. Iribi tahe rare tyyriti ritýnnyremy judeu mahãdu dohodýña heto-ò. ²⁰Tii mahãdu tahe Paulo rexitõenyre tai aõutxumy tai ratxunykemy. Tahe rarikökemy ratxireri. ²¹Karibi ròhonyreu, tamy rarybere: —Deuxudeewikeki, ixby adòòsekre. Efesu-ribi ròhonyreu, yhydynalawõò rimyre.

²²Ritehemynyre Cesaria bede-ò. Iribi resereu, Jerusalé hawã-ò rare. Tahe rarybere riwehityhynanyre dohodýña mahãdu. Iribi tahe Atxiòkia hawã-ò rare. ²³Tai bededýñana riijere idi tahe rara. Rariamy rare hawã hawã-di, Alatxia bede-di, Frigia bede-di. Ibutu hawã-ki ityhydýýdu rotohodýñymyhyre, riwiòhenanymyhyre.

²⁴Iu tahe inyõ judeu mahãduõ dehemynye Alexýdria hawã-ribi. Apõlo inire. Tii ribedeeryny wihiýmyhyre tyyriti, tarybe-di rotohonymyhyre, Deuxu rybe rierryreki. ²⁵Inyõ Apõlo rierynanyre timybo Inynyry Jesuisi aõmydýñana raremy. Tai Jesuisimy ribedeerynymy raremyhy, deysanatyhy-di rarybemyhyre. Tii tahe Joao ratysebenale rierryre. ²⁶Apõlo rexidelenymy relyyre judeu mahãdu dohodýña heto-ki. Prisila Akila-wana tai roholamy ronymyhyre. Idi tahe tiiboho Apõlo ridyrenyre ibutumy Jesuisi aõmydýñanamy tamy ritýnykemy. ²⁷Iribi tahe Apõlo ratýnykemy rexiwonyre Grecia bedey-ki. Ityhydýýdu seriore tamy rybe riwahinyre, Grecia ludu seriore mahãdu-ò, aõma, riryludunykemy, rehemynykeu. Tahe rehemynyre, sôwemy riwiòhenanyre kia tyhydýýdu seriore, Deuxu ruxetõena ityhydýýdu mahãdu. ²⁸Tii dori judeu mahãdu raykyrybe itxýte riwitxiradýñyre iny sôwe hekýy-ki. Rybetyyriti ritina-di riurihimy rarybere iwese Kristu Jesuisi raremyhy wese, Deuxu deòdýýna wahe.

19 ¹Apõlo, Oritxi hawã-ki rareu, Paulo rabedetýnyre kabedey-ki idi rehemynyre Efesu hawã-ò. Kowa ityhydýýdu mahãdu-ki he rahare. ²Tamy Paulo ritýýraxinyre: —Tetyhynteu, Deuxu Tytybytyhy ixidee aõbo temytenyte. Tahe rirawyonyre: —Aõkõre he, aõmybo tarybeteri. Deuxu Tytybytyhy reeryõrenyre. ³Paulo rýýraxire: —Taratysebetenyteu, mobohe tetyhyntente. Tahe rirawyonyrenyre ixityre: —Retyhynyrenyre ibutumy Joao Sebedýýdu riwabedeerynymyremy. ⁴Paulo tahe tamyreny ritýnnyyre: —Joao sebedýýna urihimyõ iwitxi rare. Tii kiawese rybe ritýnnyre: iny taõraru-txi tõhõti reakemy. Tahe Jesuisi Juaõ hewo-ribi kanakreu, tii tahe inatyhymy kanatyhydýýkre. Paulo kia tamyreny rarybere. ⁵Kia-ò roholareu tahe, ratatysebenyre Inynyry Jesuisi nimy. ⁶Paulo iratytyre tebò ritidire, tai

Deuxu Tyytybytyhy tamyreny ralore. Tahe Deuxu rybemy raryberenyre, tule iwtixira rybemy raryberenyre. ⁷Waòinatxi reurò hãbumy rýiramy.

⁸Inataõ ahãdumy Paulo reamy raremyhý judeu dohodýna heto-ò. Tiiemy rarybehyy myhýre, riòbitinymyhýre, Deuxu Iòlonamy ritýnynymyhýre.

⁹Paulo-ò ijohonaduõ rityhynyöhyy myhýre, teramy reamyhýre. Deuxu aõmydýñanamy ibinamy rarybemyhýrenyre iny sôwey-ki. Tai tahe Paulo rexihitxinyre judeu dohodýna heto-ribi. Txirano kia tyriri rybena heto-ò txuõ txuõlemy ralòmyhýre taerydýýna-wana. Tahe rabedeerynymyhýre. ¹⁰Tahe bede riere inatxi beòramy. Tai tahe ibutumy iny Asia bede ludu mahãdu Inynyry rybe-ò roholamyhýre, judeu mahãdu, tule judeukõdu mahãdu. ¹¹Deuxu aõna aõna wiwihihýkí riwinyre Paulo debò rihuotere. ¹²Paulo tykkyre riwyrenyre webinadutyre ritidirenykremy. Tyky òsuróna wesemy ijömy riwyre. Tai tahe webinadu riteytenymyhýre. Tule tyytybybinaháký iny-ki raremyhýu, aõwesele iribireny ròhònymy reare tykkyre òraru-ki. ¹³Ijö judeu mahãduõ ratýinyre hâwâ hâwâ-di inyõ ribi tyytybybina ritakemy. Tiiboho tyytybybina riteònkykemy idi ratxireri. Tai tahe Inynyry Jesuisini-di riteònnyre. Kia wesemy rarybere: —Paulo, Jesuisi rybe ritýnynymyhýre, tai Jesuisini òraru-ki iribi bòhònykre. ¹⁴Debòinatxi seriore kia riwinyre. Sewa tybynire, judeu xiwena widýýdu kia wedu tii rare.

¹⁵Tahe Jesuisi ni-di tyytybybina-ò rarybereu, tyytybybinaõ dirawyonyde: —Jesuisi reeryre, Paulo reeryre, tahe mobo atxiteri. ¹⁶Tahe hâbu tyytybybina-di ratxirerí, ityrehekýle dexiwatxinyde, rihetenyre, ibutumy riwotõmonyre ityky ritare tai hetowo-ribi hâbu mahãdu tadehekýlemy rahenyre. ¹⁷Ibutumy Efesu hâwâ mahãdu kia rieryrenyre, judeu mahãdu, judeukõdu mahãdu. Tahe ibutumy ruberure, Jesuisi ni nityhydýýhýkymy ini raremyhýki. ¹⁸Sowemy ityhydýýdu taòrarurenry riixitoedýýnomyhýre, dohodýna mahãduy-ki. ¹⁹Ijö ityhydýýdu juhuu tyytybybina rierymyhýrenyre, tiiboho tahe tatyyriti diwyde itxenadýýmy rybettyriti, òwòruwidýý kia tyriri. Tahe iny retehemyhýreruki kia tyriri sowemy ritoonyre. Idi ibutu tyriri juhuu òwy wese inyõ riritinyre. Iòwy tahe 50 mil womati ura nieru juhuu iòwyre. Ihârele tahe idi rahure.

²⁰Ibutumy kia bede mahãdu Deuxu rybe-di rôhötinihikýrenyre.

²¹Idi tahe Paulo tarayky-ki rôhötinyre: —Judeukõdu mahãdu bede-ò arakremy ixi-di watxiwâhäre. Juhuu Jerusalé-ò arakre Macedonia bede-di Akaia bede-di arariamy arakre. Adòosekreu, tahe Roma hâwâ-ò arakre. ²²Tai tahe tawiòhedýýdu Tximòtxi, Erasto-wana Macedonia bede-ò riteònnyre. Tai Paulo Asia bede-ki naride. Bededýñanaõ riwyre.

²³Kia bededýñanau aõbina nihiký rýikemy riwisýnyre Deuxury òbitina òraru-ki. ²⁴Dimitiu heka womati týrýrý ura ritxoo widýýdu rare. Hâwy ry ritxoo ihâwâreny deuxu rare. Diana inire. Nieru sowemy ritam y raremy idi riwinymyhýreki. ²⁵Dimitiu ributunyre ibutumy womati ritxoo widýýdu, tamahãdu-wana. Tamyreny rarybere: —Wanyrýboho adeereny ararybekre. Inyboho nieru ritam yhýrenyre kaa aõmysýdýý-ki. Kia tahe teerytenyte. ²⁶Paulo rarybemyhýre kaa inywídýýnarenry deuxu aõkõ rare. Tai tahe sowemy iny

tamy nariade irybe-di. Efesu hâwâ sohojile-ki aôkô, ibutumy Asia bede-ki irybe rityhynymyhyre. ²⁷Iny aõmysydyyna òsana riixâwididyynykre, ideuxu dohodýyna heto-wana, iny deuxu reny riixâwididyynykre. Diana inyluure. Kaki sohojile aôkô inyluure, ibutumy Asia bede-ki, tule bede bede ludu iluu inihikýmy awireki. Paulo heka kia ibutumy rahukre. ²⁸Kia roholareu tahe, raykarananyrenyre. Ryryrenyre: —Diana awi rare inydeereny. Tii Efesu hâwâ deuxu rare. ²⁹Rirajuamty rýimyhý hâwâ-ki. Hâwâ mahâdu, Kaio Aristarku-wana rimyrenyre tahe ridyrenyre butunaube-ò. Tiiboho Paulo týimahâdu rare, Macedonia hâwâ mahâdu rare. ³⁰Tahe Paulo ralòkemy rexiwonyre tatýi mahâduhe-ki, iny sôwey-ki tahe taerydýyna ijoi ritirýre. ³¹Tule ijô bededinoduô, Paulo wiòhedýmy ratxireri. Tai tarybereny Paulo-ò riwahinyre ibutunaube-ò raõkemy, brebbeunamy roireriki. ³²Tiilemy ijô rarybemyhyre. Ijô iwixiramy rirajuamty rýimyhý. Urile wimy rauriurire. Aôhererekibo ibutumy rýirerí, iny rieryöhyre. ³³Alexýdre iny sôwey-ribi rimyrenyre tahe, idi retýhire, ritamadýnyre iny rudera-ò. Alexýdre debò riteòsinyre tamahâdumy rarybekemy. ³⁴Iny sôwemy idi retehereu, judeu mahâduô raremy rieryreu tahe rirajuatyhyre. Tahe inatxi òramy rirajuahyy rýimyhý: —Diana awi rare. Tii heka Efesu deuxu rare. Kiamy ryryrenyre. ³⁵Idi tahe hâwâ weduô riixâwididyynyre. Tahe rarybere: —Hâbu, Efesu hâwâ mahâdu. Ka hâwâ Diana hâwâ rare. Kaki tohodýyna heto reyrubuwâhärenyre. Kaki biu-ribi mana ritxoo desede. Ibutumy kia reeryrenyre. ³⁶Kia inatyhy rare. Tai tahe rikiyrymy rokorokorenykre. Aôwesele aôwidýömy. ³⁷Kaa hâbu tedytenyteri. Aôhe rotýnyôreri. Aô-di rawasinyöhyrerí dohodýyna heto-ribi. Aôbinahaký iny hâwy deauxumy raryberenyöhyrerí. ³⁸Dimitiu tamahâdu-wana aôbo tai reny ibinamy ihýrenykeki, ywisidýydu-ò idi rakre. Tiiboho heka wii ributunamy rýirerí. ³⁹Ijô rybe tahe atxibenkyekí, ijomonadu mahâdu adibutunykre arybe-ò aroholarenkykemy. Iwese inyboho rotýnymhyre wese arieryrenykre. ⁴⁰Roma hâwâ dinodu òsana aõmybo inymyreny kanarybekre. Wiji inyboho aôhebo rotýnyrenyrerimy. Aô kýnyhe iô-ki ka wiji jei jei rýirerí wahe. Roma hâwâ dinodu tarybe kidiwahinskyre-wana wahe, timyhe warybeõna. ⁴¹Tahe riixâwididyynyre. Ròòsere ibutumy.

20 ¹Kia jei jei rybe rexihureu, Paulo tahe taerydýyna mahâdu-ò tarybe riteónyre tiiboho kanakemy. Tahe rakrekou tyremy tamyreny Deuxu rybe-di rotohonyrenyre Deuxudeewimy rierykemy. Idi tahe ritobinyrenyre. Rare heka Macedonia bede-ò. ²Ibutumy titxibo rexitomonymyhyre ritohodýnymhyre ityhydýydu mahâdu-ò. ³Tahe Akaia bede-ki heka bede rijere inataõ ahâdu. Tahe rexiywinymyhyre ratximyhý Siria bede-ò rakremy hâwò-di ridymyhýredi heka rakremy rexiywinyre. Idi tahe judeu mahâduô irubudýymy rarybemy nyimyhý. Inyô Paulo rierydýymy, tai ta Macedonia bede-di ròòsere Siria bede-ò rakemy. ⁴Hâbuô ramyhyre tii-wana Jerusalé-ò, ta kamahâdu Asia bedeôle he roirenyre. Sopatu ijõnire, tii heka Bereia hâwâ mahâdu rare, Biru heka Sopatu tybyni rare. Aristarku ijõre, adelahelyýna ijõni rare, tiiboho Tesalonia hâwâ mahâdu rare. Ijô Kaio inire, tii Debi hâwâ mahâdu

rare, Tximòtxi ijô rare. Tule ijô Asia bede ludu rare, Txitxiô ijô, Trofimo ijôre. Rarekie. ⁵Kiaboho juhutyhy rexiraòmy roirenyre. Paulo riraòmy Troaji hâwâ-ki. Tule riwaraokre —Luka jiarý ka tyyriti widýydure. ⁶Worana bedehesi ituereu tahe, jiarý Paulo-wana roirenyre heka hâwò-di Filiposi hâwâ-ribi. Iruyre txu rýidi tahe rehemynyre. Troaji hâwâ-ò. Taita sohoji semanamy rewyrenyre.

⁷Tahe nobiutxu ityhydýyüd mahâdu iny wi ributunyre, Inynyrý mona, rýsýna-wana tuu rihibitnymy rirýsýkemy. ⁸Tahe Paulo iu rybe ritýnynyre itxu biòwamy rexiywinymy rýimyhý tahe rakremy. Urile tahe rarybereri hyky tahe ruetya he wihe ritotynymyhýrenyre. Hetoranoa-ki biu-ki rýimyhýre. Kanootyhy-ki rabuturenyre. Tiu Paulo rarybemy rarybemy rexihuköhyyre, biurasòmy rakreki. Tahe sôwemy heka lamparina rýimyhýre. ⁹Ronymyhý, moma inire, Otxiu. Aõma-ki ronymyhý, heto janela tyre-ki biu-ki. Ta tôhöti rosare, rôrõmy resere. Iribi reare, biuribihikýle resere suò. Rurure. ¹⁰Tahe Paulo robehemy rare tamy. Tatiowotimy resere weryrybò rimykremy iwetya-ki. Paulo rarybere: —Bedeòtiidýyüomyke irulemy roire. Deuxu ixypy iumy tamy riwahinyre. ¹¹⁻¹²Weryrybòmy irumy robirenyreu tahe, ibutumy reysarenyre. Tai tahe Inynyrý bemona, rýsýna-wana tuu rirýsýrenyre biu-ki wahe. Paulo ixityre rarybere. Txu iòlò iòlòmy rareri-wana tahe rarybere. Tahe Paulo rare. Tatilemy rare Aso hâwâ-ò. Tii tamy tarybe ririrehe: —Kowa ayhywydyna lawò arimykre.

¹³Tahe jiarý, Luka, wamahâdu-wana roirenyre yhywydynalawò-di Aso hâwâ-ò Paulo-wana rekoarenykemy. ¹⁴Rehemynyrenyreu tahe, Paulo ralòmy yhywydyna laworo-ki. ¹⁵Imyxubiòwa tahe Kio hâwâko-txi rehemynyre. ijô txu tahe Samosi hâwâ-ki rehemynyre. Ijô tahe rehemynyre Mitilene-ò. ¹⁶Paulo xitamatadýÿ deramy reare Efesu hâwâ-ò. Raeleelemy ratximyhý Jerusalé-ò rehemynykemy, aõma, Pentecoste kia judeu worana bedehesi-ò raeelere.

¹⁷Tahe Miletu hâwâ-ki rehemynyre, dohodýyna matuari mahâdu tamy he rarariòwyre tamy rarybekremy hâwò-ò kedehemynykemy. Tahe Efesu-ribi ditehemynydeu, kia tamy rarybere: ¹⁸⁻¹⁹—Tahe tiiemy Asia bede-ki Inynyrý-ò raaõmysdýÿhyy watxiwâhâre. Aõmy aõkõ ixidee rahötinywâhâre. Rahinymahâre, Inynyrý dee rybe retýnynymahâre. Warube resehyy watxiwâhâre. Tai ta brebuna nihîký waumy-di rarewâhâ. Judeu mahâdu heka sôwemy wamy rarybemy riwarubunykemy. Kia ibutumy aõmydýÿnana teerytenyte. ²⁰Tiu raberuõhyywâhâre Inynyrý nimy rybemy. Ibutumy rarybewâhâre iny sôwey-ki tule heto hetowomy relyymahâre. ²¹Judeu mahâdu-ò retýnynyre tule judeuködu mahâdu-ò taõraru ririkemy Deuxu dee taõraru-txi tôhöti reakemy rabedewokemy. Tule Jesuisi Kristu rityhynykemy. ²²⁻²³Katahe wiji arakre karibi Jerusalé hâwâ-ò. Deuxu Tytybytyhy heka wadee dyrymhýde. Aõhebo arotýnykre, reeryköre. Kiale reerywâhâre, aõma, Deuxu Tytybytyhy wadee rarybemyhýre ibutu hâwâ-ki, aõma, aõhökýmy arotýnykre kowa. Rotenawo-ki aroikre. Myle reeryre. ²⁴Tiiemy tamy raaõmysdýÿmähâre.

Kiale wadee Inynyrý Jesuisi rewahinyre urenana. Kia ariwinyökeki, aõ aõkõ heka jiarý waumy-ki. Tii arelyywähäke inyko-ò rybe týmyra wihihý, timybo Deuxu inyluureneryre.²⁵ Araerynanywöhýrenyre Deuxu lõlõnamy, wamy tahe bobibenyötyhy ixityre. Kia reerywähäre. Jiarý tule umyreny arobiötyhy.²⁶ Tahe adeereny aõmybo ararybekre. Ryranymy heka watxiwähäre ibutu hälubu-ribi. Kaiboho aõraru-di burubenykeki, jiarý aõkõ tuure. Inyõ wamy rarybeötyhy aõma Rybewihiký-di jiarý itýnynyömahäremy.²⁷ Tiiemy rarybehyy rarewähä ibutumy Deuxu bede ywinamy.²⁸ Tai tahe ixi-di awimy boibekre. Iwese budoeni itxeredu tamy rýsýna riwahinyre wese, kaiboho ityhydýýdu mahädu-ò Deuxu rybe tamyreny biwahinybenykre. Deuxu dohodýýna mahädu tii rare. Jesuisi tahälubu-di tii riwyre. Tai tahe ityhydýýdu mahädu wiöhedýýdumy kaiboho toite.²⁹ Karibi arohonykreu, aitxeredu mahädu kanakre. K reeryre. Adeereny õbitimy aõkõ riernanykre. Tiiboho ahola wesemy ratximyhýrenyre. Iwese budoeni-ò imynymy rôsemy ramyhýre wese heka kedehemynykre.³⁰ Inyõ heka aityhydýýdu seriore yribi iwitxira aõna aõnamy kidiernanymyhýkre. Taijoi kididymyhýkre tarybe-ò ijohonamy.³¹ Tahe bijemey boibekre. Inataõ beòramy awana rarewähä. Kiamy rarybereri, iribi nohõtilosarenymy. Txu-wana, ruwana adiren yörenwähäre. Rahinymy heka aõrarurenky-ki watxiwähäre.³² Tahe ararirenkyre Deuxu-wana ixi-di he awimy renykre. Tii heka adiren rarekre. Tii tahe nohõtilosarenymy, boibekre Deuxu rybe-di. Tii heka riwiöhenanykre atyhyna raumynykremy. Deuxu riywinyre wahe adee reny aõna aõna wihihiký riwahinykre õbiti mahädu-wana kia bitabenkyre.³³ Tiu heka jiarý ijõ hâbu-ribi nieru tarasamy rahõtinyöhyymahäre tyy wihihiký tarasamy raruöhyymahäre.³⁴ Tiiemy wadebò-ribi hyy hyy raaõmysdýýmy rarewähä waaõmydýýnana òwydýýmy. Tule rewiöhenanywähäre tii-wana watxiwähäre mahädu. Kaiboho teerytenyte kia.³⁵ Ibutumy rewiöhenanywähäre iaõkõ mahädu kia heka tuu tabitenyte kia rewinymahäremy. Teerytenyte timybo Jesuisi rarybere: —Biwahinybenyke, kia dori iny-ribi ritamyhýre ratyre awi rare.

³⁶ Tahe rybe-ribi rexihureu, tatiowotimy rotamanyrenyre wiwana rexitönenyrenykremy. ³⁷ Tahe rahinymy, rimyrenyre tamy wòrenyre, aõna rakreki, kia-ki rexityhenyreru tamyreny. ³⁸ Tiiemy rabedeworenryre tiu tuu robirenýokremy. Tahe hâworo-ò tiiboho-wana roirenryre.

21 ¹Iribi röhönyreu tahe, õbitihyy rare Kòsi hâwã-ò. Ijõ txu tahe Rodesi hâwã-ò ritehemynyre. Iribi tahe Patara hâwã-ò ritehemynyrenyre.
²Tai tahe rahare hâwò-ki, Senisia hâwã-ò rakremy rexiywinyreru. Roirenryre kia yhywydynalawò-di tahe rorukurenymy ròirenryre tamy. ³Xibri bedebute weribi-ò reurore, inhywenawe-ribi Siria bede weribi-ò. Tahe ritehemynyre Tiro hâwã-ki. Tai tahe hâwò-ribi aõna aõna-di rekoarenryre. ⁴Tamy roirenryreu tahe, rýyrapixirenyre kahâwã ityhydýýdu mahädumy. Tai raharenryre. Sohoji semanamy bede tiiboho-wana wadireny rýire. Kiaerydýýna mahädu heka Paulo dee raryberenyre: —Aõma noõmykre Jerusalé-ò. Deuxu Tyytybythy tuu tamyreny rarybemyhýre. ⁵Tahe semana ituereu, diòòsedenyde ixypy hâworo-ò. Ibutumy

diberenydenye ityhydýýdu mahädu tiiboho-wana ýnyra-ò, hawyy, uladu, ibutumy. Tahe rexitöenyerenye. ⁶Ritobinyrenyre tahe, riòoserenye heto-ò ixypy.

⁷Idi tahe Tiro hawã-ribi rare. Tahe Tolimaida hawã-ki ityhydýýdu mahädu rerybewâhärenyre txu sohojilemy bede reijerenye tai. ⁸Ijô txu biòwamy tahe roirenre Cesaria hawã-ò. Tahe Filipisý-ki rasýnyreny Rybewihiký-di týnydýýdusý-ki wahe. Tii juhuu aõoma ityhydýýdu mahädu wiöhedýýduõ juhutyhy rare. ⁹Tii heka inaubiôwa iriòre rare. Tahe heridu aõkõ ijadõma mahädu rare. Ijadõma mahädu heka Rybewihikýmy rybeduõle rare. ¹⁰Tahe aõutxu taile watxiwâhärenyre. Tahe hâbuõ dehemynyde Judeia bede-ribi, moma inire Abusi. Tii tule Deuxu rybe-di rarybemyhýre. ¹¹Idi tahe nade inyrorarenymy. Tahe rimyre tii Paulo wereysana. Tawahe idile rimyre rexitaare tebò-wana. Idi tahe rarybere: —Deuxu Tyytybythy wa kiamy rarybere: —Kia wereysana wedu heka iwese rataataamy râire wesele heka tule rataataamy rýikre Jerusalë-ki judeu mahädu heka kia riwinykre ta riwahinskykre judeuködu mahädu-ò. ¹²Tamy raholarenyre tahe, raryberenye Paulo dee raõkremy Jerusalë-ò. Jiarýboho raryberenye tamy tule ijô tule tamy raryberenye. ¹³Tahe Paulo rarybere: —Hirenöomyke, tiwabedewodýýnytenyteri. Rexiywiny my watxireri Jerusalë ròtena-ò aralökemy. Tamy sohojile aõkõ kýny, tule Deuxu dee wikeki tahe arurukre Inynyrýni òraru-ki. ¹⁴Timy heka Paulo nohõti rareadýýrenyõke tiemy tanonanamy rara. Tahe rarybemy rahudi kiamy tarybe-ò resere Deuxudeewilemy rotýýnymy ratxike.

¹⁵⁻¹⁶Iribi tahe iny aõna aõna rexiywiny my Jerusalë-ò roirenkemy. Ijô ityhydýýduõ Cesaria-ribi iny-wana roirenre. Tahe retehemynyrenyreu, Menasõ heto-ki rasýnyrenykemy ityhydýýdu riwadyrenyre. Menasõ heka juhutyhy ityhydýýdumy ralomy raremyhý. Juhuu tii Xibri bedebute-ki rasýnymy raremyhý.

¹⁷⁻¹⁸Jerusalë ityhydýýdu mahädu ibutumy awimy riwamyrenyre. Jiarý, Luka wahe, Paulo-wana, ijô ityhydýýdu-wana. Ijô txu biòwamy tahe Paulo riwadyrenyre Txiaumy robikremy. Tule ijô Jerusalë dohodýýna matuari mahäduõ tai ronyre. ¹⁹Wirirybenymy rahudi tahe, Paulo tamy relyyre aõhebo Deuxu tamy rotýýnyremy. Timybo judeuködu mahädu Deuxu rityhynyremy. ²⁰Kiamy roholareu, Deuxumy realàrenyre ibrò-kí. Tai tahe inyõ rarybere: —Paulo, sôwemy judeu mahädu rityhynyre. Kai teertye, inyseriore, ibutumy judeu mahädu bede ywina riywiny my ratxiemyhýhy. ²¹Inyõ umy rarybere, raroimyhýre kaki Jerusalë-ki. Judeu ityhydýýdu mahädu-ò rarybere: —Paulo he Moisesi bede ywina-ribi nohõtirosakemy tii riteónyre. Paulo rierynanyreri judeu ityhydýýdu mahädu-ò kia judeuköduy-ki rasýnyre mahädu-ò. Kia inyõ riki rarybere, Paulo uladunotyky resyna riteodýýoreki riki. ²²Tii kýnyhe roholarenykre kaõ tehemynterimy. ²³Tai kiamy rikiwinyrenykre. Inaubiôwa hâbu katxi rare tarade riwysynykremy. Deuxu-ò tarybetyhy riwahinskyrenyre, tai tahe tarade riwysynykremy. ²⁴Kai tule makre iwesele arade riwysynykre Deuxu dohodýýna heto-ò. Tahe iradereny synaòwymy biòwynykre. Tai tahe ibutumy aluukre judeu mahädu bede ywina tetyhynamahâteki wahe. ²⁵Aõ inyboho ka judeuködu mahädu. Ka bede ywinaõ rityhynykemy aõkõ tuu iny ratxirenyre.

Kaa adeereny tuu rarybewâhârele rityhyynyrenykemy: —Ka aõma rýsýna ritxoo rýsýnamy iwahidýñalemy irýsýomy, tule iròdude ihälubu ijjeradýñoreri, uritere irýsýomy, tule òta òta òraru widýñomy. ²⁶Tai tahe Paulo rarybere: —Hýde, tii ariwinykre. Tahe Paulo rare Deuxu dohodýña heto-ò kia hâbuô-wana. Tahe ibutumy iny rieryre xiwenaõ riwinykre wahe, tamy dori raryberenye.

²⁷Tahe debòinatxi reurò txu-di riwinykremy. Idi ka debòinatxi reurò txu rexihudi tahe iòhòmy. Tahe Asia bede ludu judeu mahâduõ tuu robira. Tiiboho iny-ò rarybere Paulo rimykremy. ²⁸Sówemy iny tamy wi rotyre Paulo òludumy. Tiiboho kiamy rirajuarenyre: —Haeli mahâdu, wylemy bodoike. Biwawiõhenanybenyke. Ka hâbu ratxireri iny bede ywinareny òludumy ritýnynymy rýimyhýre. Iny dee narybemyhýde judeu mahâdu bede ywina rityhynyökemy, tule iny Deuxu dohodýña hetomy, judeuködu kawo-ò didyde tai tuu ribinadýñyeri. ²⁹Juhuu tahe ijõmy robire hâbuõmy hâwâhâký-ki Paulo-wana ratxirerimy. Trofimo inire. Tii heka Efesu hâwâ mahâduõ ityhydýñduõ rare, judeuködu mahâdu aõkõ tii ihýre. Tahe judeu mahâdu röhötinyre Paulo dohodýñahetowo-ò Trofimo ridyramy. Tahe Paulo ridyölere. ³⁰Tahe sówemy iny rakyarananyre tamy, aõma kia hâwâ hâkyludu mahâdu. Sówemy iny rarybemy rýimyhý, rajeijeimy rýimyhý. Paulo tahe retýhirenyre dohodýña hetowo-ribi, ijòtòbôna riratòbonyre. ³¹Tahe rirubunykemy ritelenyre heka. Tahe soldado dinodu tyhy roholare aõma ibutumy Jerusalé hâwâ-ki jei jei-di rýireri. ³²Tai tahe soldado tawedu diteònnyde kia tai jei jei mahâdu rýireriò. Tahe soldado robirenryau, riixawidinyrenyre, Paulo òhòtedýñ-ribi. ³³Kia soldado wedu tyhy Paulo mynymy riteònnyre. Tahe ritaataarenyre womati reroti-di. Tahe rexitònnyre kia inydee mobo he ratxireri. Aõhebo he tii rotýñynerimy. ³⁴Ijõ heka iwixiramy rarybemyhýre, ijõ tiilemy rarybere. Tai tahe soldado dinodu bede rieryöhyyra timyre bomy, ibutumy iny rirajuaiki. Tahe ridykemy riteònnyre. Tahe soldado heto-ò Paulo-di roiremyre. ³⁵Ryòwôna-di rotuòrau tahe, hâwâ mahâdu aõkõre he reburera. Soldado mahâdu Paulo taaxiò tyre ritidimy idi rara iny rimyheny. ³⁶Iny he rirajuamy rarybemyhýre: —Bidybenyke, birubunybenyke wahe. Myhe soldado mahâdu hewomy rirahumyhýre.

³⁷Tahe rirónykremy roirau tahe, Paulo soldado dinodu-ò rarybera: —Adee inihe wanyrý, ararybekemy watxireri. Tahe soldado dinodu ritýñraxinyre: —Kai aõbo kreku mahâdu rybe teeryte. ³⁸Kai jiarý araeryre. Kai Egito mahâdu dinoduõ tate, ibutudýñdu wedu tate. Kai 4000 iny aõbina widýñdu tedyte bederahy-ò. ³⁹Aõkõre, Paulo dirawyonyde, tii aõkõ watxire. Jiarý Roma hâwâ mahâdu tyhyre jiarý rare. Wahâwâ, Tarso hâwâ rare, hâwâ riore aõkõ Silia bede-ki. Judeu mahâdu tule jiarý rare. Kaki iny mahâdu-ò ararybekemy watxiwâhâre. ⁴⁰Tahe soldado Paulo —ò rarybera: —Tahe marybeke. Tahe lamamy rýire inydee rarybekemy. Paulo tebò riteðsinyre riijohonadýñykemy. Tai ibutumy iny riyrymy rýirenyre. Judeu mahâdu rybe-di tamyreny rarybere.

22 ¹Kawese Paulo tamyreny rarybere: —Waseriore, waluuboho, wabededyñanamy adee arelyykre. Wamy boholatyhyke.

²Judeu mahädu rybe-ò roholareu tahe, riqrytyhymy rorukurenyre. Tii heka rarybere: —Jiarý judeu mahädu jiarý rare. Raumynyre Tarso hawä-ki. Kia Silisia bede-ki rare.

³Kaki Jerusalë-ki ratyyritinymy rarewähä, Kamalie ninadu tyyritina-ki. Ibutu Judeu mahädu bede ywina bede reeryre Kamalie-wana. Ibutumy Moisesi bede ywina-di riwaernanymyhýre. Tii tahe reywinywähäre, retyhynytyhywöhýre. Ibutumy Deuxu bede ywina ariywinskykemy ixi-di rahötinywähäre iwese wijí iwidýymy tarutenyteri wesele wahe. ⁴Jiarý ka ityhydýdu mahädu aôhökýmy rotýnymyhyremy reteowähäre ihyyle ijô rubudýymy reteonywähäre. Hâbu hawyy-wana rerotenywähäre rötenawo-ò. ⁵Waaomdydýñanamy bierybenykre-wana, tamy marybeke dohodýyna wedu-ò, matuari mahädu-ò. Dohodýyna wedu tyyriti rewyre Damasu hawä dohodýyna heto-ò. Tai tahe tyyriti-di risýnyre ibutumy ityhydýdu mahädu aôhökýmy rotýnykemy, tule womati reroti-di rataataakemy Jerusalë-ò kididykemy. ⁶⁻⁷Ihòmny txutymy ijjira-ò, Damasu hawäry-ki watxiwähä. Tahe loosona itýnyhýkýmy wadee dehemynyde. Bedetxile resere. Tahe rybeõ raholare: —Salu, Salu, aôherekiwexe aôbina binahakýle wadee tadiwinymahäte. ⁸Tahe jiarý rarybere. Mowexe wadee rarybereri, Wanry. Tii rarybere: —Jiarý Nazare ludu watxireri, Jesuisi. Kai aôbina binale wadee tadiwinymahäte. ⁹Hâbu wawana rýimyhý, aô riveryöhyyre aômybo wadee rarybemyhýre tahe loosónamy he robirenyre. ¹⁰Tai tahe rarybere jiarý: —Aôwexe ariwinskykre, Wanry. Rarybere: —Myike wahe, make Damasu hawä-ò. Tai tahe inyô adee kanarybeke aôbo biwinskykemy. ¹¹Tai tahe rabiomy raiwähä kia loosona ritýrýrýhýkýreki. Tai wabiowa ryy wadee ritýnynyre wadebò-ki riwamymy Damasu-ò arehemynykemy. ¹²Tai tahe hâbuô wadee rehemynyre, Ananiamy ninadu. Tii heka Deuxu tyhydýduô rare, bede ywina rityhynyhyhýre, ibutumy Judeia mahädu, Damasu hawä-ki heka tuure. ¹³Tii tahe wadee rarybere: —Waseriore, Salu, aruebimyke ixityre bobikemy. Aôwesele tahe rabimy reare. Ananiamy rabire. ¹⁴Tahe ixityre wadee narybede: —Inytyby Deuxu juhuu aratare, aôbo tamywimy bierykemy. Tule Jesuisimy bobikemy, Deuxu ôbiti hâbu. Tule boholakemy aôbo tii adee kanarybekeò. ¹⁵Tai tahe biwykre irybewihiký týmyra ibutu bede bede iny-ò. Belykye timybo taholatelym, tabitemy. ¹⁶Tai tahe rooreheômykre. Wijile makre maratysebekre. Aôraru-ribi yrahakýlemy mabekre, Wanrynimy tetyhynyte xiery. ¹⁷⁻¹⁸Idi tahe Jerusalë-ò rehemynyreua wahe, aôutxumy ixitdenymy rarewöhý Deuxu dohodýyna heto-ki. Tai raholarerasina wese-ki aôma Deuxu wadee rarybererimy: —Wylemy böhönykre Jerusalë-ribi. Warybemy tamy marybekreu, rityhynyrenyöthy.

¹⁹Tahe Inyry-ò rarybere: —Ibutumy hawä-ki aityhydýdu mahädu rehâtenyre, rewotomonyre, rerotedyñnyre. Ibutumy kaki kia rierymy roimyhýre. ²⁰Arybe týnydýdu rirubunyre, moma Estevaõ, jiarý taile watxiwähäre. Rewiôhenanywöhý irubudýdu mahädu tyy reyrubunyre aôma mana-di

rihurenyreu wahe. ²¹Tahe Deuxu wadee rarybere: —Bòhonyke wa Jerusalé-ribi. Irehetyhymy arateòkre judeuködu mahädu-ò. Kia Paulo tamyreny rarybere.

²²Tahe kia iny roholamy ryimyhýre kia Paulo iximy relyyreò. Tahe raykarananymy ryryre: —Bidyke karibi ahana-ò, birubunyke. Irumy rareòkre idi watxiwähärenyre. ²³Tatyky riohowire, brybysi-di biu-txi rehure, ryrymyhýrenyre. ²⁴Soldado dinodu tahe riteònnyre iwo-ò ridyrenykemy awaru òhòtenahák-ì di tuu raòhòtekemy. Soldado dinodu rierykemy ratxireri aôherekibo iny tamy rakyarananyraki wahe. Tii rarybekre òsana tuu raòhòtekeki. Kia soldado dinodu röhötinyre. ²⁵Tahe Paulo ritaataarenyre. Imy rahudi tahe Paulo rarybere soldado dinodu-ò: —Jiarý Roma hawã mahäduô rare. Wamy maòhòtebenyótyhy, aywisdidýyna mahädu wadee roholaore tebutunyóteki. Kia riwadýkókemy roimy rare. Abede ywinareny adee rarybere kia widýyömy. ²⁶Tai tahe kia soldado dinodu tadinodu-ò rare. Tahe tamy rarybere: —Kowa hâbu, Roma hawã mahäduô rare. Tai tahe aôbina bina tamy iwidýyömy. ²⁷Kia roholareu, tii rara Paulo-ò tamy rýyraxikemy: —Inatyhybe Roma hawã mahäduô aôbo atxiteri. Paulo tahe narybede: —Kohe, jiarý, kia mahäduô watxireri. ²⁸Tai tahe soldado dinodu narybede: —Jiarý tule watxireri. Nieru sôwe-di reòwynyre tuu aronykremy. Tahe Paulo rirawyönyre: —Jiarý tiu kia watxireri. Waha dori Roma mahäduô raremyhý. ²⁹Tai he soldado mahädu iribi röhönyre aowesele tii Roma mahädu ratxire riki. Soldado dinodu tule ruberure tii dori rataataamy riteònnyreki.

³⁰Txu biòwamy ritare ròtena-ribi röhönykemy. Judeu xiwe wahidýyna dinodu inyô ributunyre ywisdidýdu mahädu-wana. Tahe Paulo ridyre tamy. Tii dori rierykremy ratxireri aôherekibo judeu mahädu Paulo deramy rýrireri.

23 ¹Paulo tamyreny retehere, dinodu mahädu-ò wahe. Tahe rarybere: —Waserioreboho, Deuxudile watximy ramahäre. Tiiemy aôbina binamy aôkô watxireri, tamy iluuna-di tyhy watxiwähäre. ²Anania hâbu-ò rarybere, iòhömy Paulo-ribi rýrireriò: —Iry-ò bihetenybenyke. ³Paulo tahe tamy narybede: —Kai wa aô aôkô tate. Hetotira ura wese tate, awo arayky isuisure. Waywisdidýdu wesemy talomy atxiteri, tahe wahetedýyemy tarybeta. Kia bede ywina rarybera wesemy aôkô tewisñyteri. ⁴Tahe iòhömy Paulo-ribi rýrireri, tamy rarybere: —Kia wesemy rybeömy Deuxu xiwe wahidýdu wedu-ò. ⁵Tahe Paulo rarybere: —Aôkôre, reeryöhyyre aôxiwe wedubo ratxirerí. Tyyriti kiamy rarybemyhýre: Tiu riki wedumy aômy rybebinamy aôkôke. ⁶Idi tahe Paulo rexierymy resere. Tahe ixidee röhötinyre. Ka iny sôweyre fariseu mahädu heka rare. Iyrejura tasý saduseu mahädu rare. Tai tahe Paulo ryryre: —Waseriore mahädu, jiarý fariseu mahäduô rare. Waha, wylabieboho ibutumy fariseu roire. Rubu-ribi ixixana retyhynywähäre. Tai tyhy tahe kia-ò, ywisdidýdu-ò wiji diwadyde. ⁷Imy rahudi tahe fariseu mahädu saduseu mahädu-wana wiribi rihiitxinyre. ⁸Saduseu dori rubu-ribi ixixana rityhynyöhymyhýrenyre, tule ýju, tyytyby-wana rityhynyöre. Fariseu mahädu tahe, kia ibutumy rityhynamyhýre. ⁹Tai tahe sôwemy rajei jeimy rýimyhý. Tahe fariseuô rarybere Paulo ôbitimy ratximyhý. Aô teòsamý tai tuu arobirenkye kñyhe aôkôre. Ýjuô òsana tamy

rarybera ada tyytyby aôbo. ¹⁰Tai ta tarurutyhymy ryryrenyre. Tai tahe soldado dinodu ruberure aôma Paulo riykaykaketxi roholare. Tai rarybere tamy: —Iribi bitake, idi boibenyke ixby soldado heto-ò.

¹¹Rumy tahe Paulo weribi Inynyrê tamy narybede: —Brebuômy aô-di nohötiômyke ixi-di. Iwese kaki Jerusalê hâwâ-ki wamy tarybete wesele heka Roma hâwâ-ki wamy marybekre.

¹²⁻¹³Tahe biurasòtxu he judeu mahâduô wi dotide Paulo rubudýymy. Iny inatxiwa ituemy hâbu kia wese raryberenyre: Rikiroxirenýtyhy bemy rikiörenýtyhy. Paulo ruruokeki xiery ta rikiroxirenýkre. ¹⁴Tahe xiwe wedu mahâdu-ò tiiboho roirenyre. Judeu matuari mahâdu-ò tule kia ibutumy relyyrenyre iwese Paulo rubudýymy ratxireri wese. ¹⁵Tule tamyreny rarybere: —Kaiboho ixityre marybebenyke soldado dinodu-ò manakremy Paulo-di ywisidýyu-ò. Tamy dýrjaximy idi ratxireri tiiboho rôhôtinykre. Tai tahe ry kana-ò rearaki tahe ijo riкиubunykre. Kia judeu mahâdu xiwe wedu-ò rarybere. ¹⁶Tahe Paulo seriore woludu, ilana rubudýymy rarybereò roholare. Tahe ralore soldado heto-ò tahe tuu Pauloko relyykemy. Tahe relyyre. ¹⁷Kia roholamy rahudi ta Paulo rariôwyre soldado dinodu tamy kanalokremy. Kiamy rarybere: —Ka weryry bidykre adinodutyhy-ò, aôma, ijyy-di ratxirerimy tamy relyykremy. ¹⁸Tahe ridyre soldado dinodu tyhy-ò tahe rarybere: —Paulo kýny ka weryry-di riwateónyreri aômybo ako relyykremy. ¹⁹Tahe dinodu weryry axiô iyre ribi rimyre, tahe iny-ribi rirehenyre rarybekemy: —Aôbo wexe wako belyykre, weryry. Tahe relyyre: ²⁰—Wylana Paulo ridykremy judeu mahâdu adee rexitòenykremy ratxirenyre. Tiiboho adee raryberenyre: —Rikityýraxinykre ijô aômydýynana. ²¹Uritere tamy boholâokre, weryry rarybere, idyómykre tamy. Hâwâ mahâdu sôwere rexiwòmy rýikre, iny inatxi wa itue hâbumy, wylana rubudýymy. Tii ruruokeki, riroxiótyhy, bemy riôótyhy. Kiawese ka hâbu mahâdu rarybemy ramyhýre. Ahana òsana inyô rýireri wylana ridykremy adee kedexitòenykremy. Wylana òludu tahe ryijàti-ki rexiwòmy rýireri. ²²Tai soldado dinodutyhy weryry-ò rarybere: —Uritere inyô iersyômykre wadee tuu telyyteri. ²³Tahe inatxi soldado dinodu rarariôwyre, tahe tamy rarybere soldado dinodu tyhy: —Aôma, 200 soldado widotykre inataõ òra txu dôhony-ribi, ijô 70 soldado awarutyre-ki, ijô 200 soldado tõnori-di. ²⁴Kia ibutu-wana Paulo bidybenykre awarutyre-ki Cesaria hâwâ-ò. Biyrubunymy boibenyke Feli, kia bededinodu-ò. ²⁵Tahe tyyriti riwinyre kia wese:

²⁶—Jiarý Laujiu Lucio, warybe reritinyreri. Warybe wehityhyna rewahinyreri Feli-ò, Wanrytýhy, bede dinodu-ò rewahinyre. ²⁷Hâbuô adee reteónyreri. Tii judeu mahâdu rimyre tahe rirubudýymy riwisýnyre. Tahe soldado reteónyre ritakremy rubu-ribi, tii Roma hâwâ mahâdumy rareki. ²⁸Redyra heka ywisidýyna mahâdu-ò. Aôhererekibo rimyrenyremy arierykemy. ²⁹Tabede ywina òrarukile teramy tamy reare, kia reerymy rawâhâre. Iny bede ywina òraru-ki aô aôkô tii riwinyre. Tai rurukemy aôkô idi rewisýnyre. ³⁰Judeu mahâdu rarybemy ramyhýre irubudýymy. Kiamy raholareu tahe, adee

reteònkykemy resere. Tule irubudýymy rôhötinyra mahâdu adee rarybekemy reteònkyre. Tiiboho aõbo raremy rarybekre. My kie warybe rewahinyre.

³¹ Idi tahe soldado mahâdu Paulo ridyre, iwese idinodu riteònkyre wese. Rudile ridyre Atxipatxi hâwâ-ò. ³² Tahe biurasòtxumy tahe tatilemy rare mahâdu ròòsere soldado heto-ò. Ijô soldado awarutyre ludu Paulo ridyre Sesaria-ò. ³³ Tahe rehemynyre Cesaria hâwâ-ki. Rare he bede dinodu-ò. Paulo tamy riwahinyre tyyriti-wana. ³⁴ Kia tyyriti-di tii rariareu tahe, tamy ritýraxinyre: —Tiribibo tate Paulo. Tahe Paulo dirawyònnyde: —Jiarý, Silisia hâwâ mahâdu rare. ³⁵ Tahe bede dinodu narybede: —Kaa hâbu mahâdu wii kodotykreu, kedehemynykreu, aroholakre inihe arybe-ò. Tahe iyrubudýymy idi risýnyre Herodi ywisdidýyna heto-ò, Pretòriu ninadu-ò.

24 ¹Iruyre txu reare rexihudi tahe, Anania, xiwena wedu tyhy, judeu mahâdu matuari-wana rehemynyre, ywisdidýyna mahâduõ-wana rehemynyre, moma, Tertuliu inire. Paulomy aõbinabinahâký rybemy rareri bede dinodu-ò. ²Tahe Paulo didyde. Tertuliu rarybere Paulomy. Awiömy rybe tahe ròhonyre. Juhuu Feli-ò rarybere: —Kai Wanyrý tyhy, awihyyymy heka atximahâte wadeereny. Tiiemy bede ywina inydee tewahinymahâte. Ibutumy iny bede hâwâ hâwâ-ki iny tewiòhenanymahâte. ³Tai tahe omy reàlâtathyhy my he watxiwâhâre. Urihimyòle adee Paulo aõmydýñananamy ararybekre. ⁴Txioi inihe lâhâ, boholabeny. ⁵Tiiemy jei jeihyy ratximyhýre Paulo òraru-ki. Tiiemy judeu mahâdu, my heka rarybehyy ratximyhýre. Tii Nazare hâwâ dohodýyna mahâduõ rare, kia weduõ rare. Tii Jesuisi rityhynyre. ⁶⁻⁷Aõkõre, iny Deuxu dohodýyna heto ribinadýynyre, brebuna rýrirerimy ihýre Paulo òraru-ki. Remyrenyre tahe, ywisdidýymy watxiwâhâre iny bede ywinaren yarybere wesemy. Tahe aõkõre, Lisiu soldado dinodu tyhy ritare iny-ribi wotõmona-di. ⁸Tahe inydee rarybere: —Boibenykre Feli-ò. Tii adee roholakre. Kia tahe Lisiu rarybere. Tahe jiarý tule rarybere. Boibenyke Paulo dýraxyimy kia inatyhy aõbo ada aõkõre aõbo. Tertuliu kia ibutumy rarybere. ⁹Ijô judeu mahâduõ rarybere: —Kia inatyhy ibutumy inatyhyle ratxireri, aõmybo Tertuliu raryberemy.

¹⁰⁻¹¹ Tahe bede dinodu Paulo-ò riteòsinyre rýlkemy, rarybekemy. Paulo tahe tamy rarybere: —Wanyrý bede dinodu tyhy, sôwe bedra aõmydýñana-di ywisdidýyna-di atximahâte. Jiarý kia reeryre. Tai reysawâhâre adee ararybekremy. Waõ inatxi reuròtxumy heka Jerusalë-ò adehemynyde. Iny-ò bitýraxykeki, wylemy ka bieryke inatyhy raremy. Jiarý Deuxu dohodýyna heto-ò rehemynyre Deuxu reàlakemy. ¹²Tiu heka jei jei rewinyôhyywâhâre dohodýyna-ki aõkõ, hâwâ-ki aõkõ. ¹³Aõmybo wamy rarybemy rýrireri heka, aõ inatyhy aõkõ. ¹⁴Sohojí aõmydýñananamy tahe akoren yarelyykre, inatyhy rare. Retyhynywâhâre heka aõbo Jesuisi rierynany myhýremy. Tiiboho watyhydýyna rininirenre dohodýyna mahâdu iwixira. Kia hâbu rityhyny myhýremy wesele jiarý tule Deuxu inytyby retyhyny myhýremy. Ibutumy bede ywina tyyriti-ki riritinymy rýimyhýremy retyhynywâhâre. ¹⁵Iny, òrarudu mahâdu, ityhydýydu mahâdu kedeixakremy rubu-ribi. Kia retyhynywâhâre. ¹⁶Tiu ibutumy òbiti widýymy raruwâhâre.

Deuxu-txi tule ibutu hãbu rue-ki.¹⁷ Jerusalẽ-ribi rarewãhãu, tiwese beðra rewyre tahe ixypy dòòsede Jerusalẽ-ò aõkõ mahãdu wahidýyna wesemy ariwahinykremy xiwena wese Deuxu-ò.¹⁸ Deuxu dohodýyna heto-ki watxiwãhã, òbitimy rãire, ibutu bede ywina reywinymy rawãhãre. Tahe waxiwena-di waõludu wamy robire. Iny sôwemy weroram y watxiwãhã. Rybe jei jei rarybeõhyre. Tahe Asia bede judeu mahãdu tai rãimyhã. Tiibohole rybe jei jei riwinymyhyrenyre.¹⁹ Wamy aõmydýnana rarybekremy ijõdikeki, rokoholakre. Kaki aõkõ ratximyhyrenyre.²⁰ Aõbo waki teðsam ywisdidýyna mahãdu-ko rãireu, tamy rokoholakre.²¹ Sohoji aõmydýnanalem y rarybere teðsam. Kiamy rarybere: —Retyhynyre rubu ixypy kedexixakre. Tai ywisdidýyna mahãdu-ki watxiwãhã.

²² Feli bede dinodu rierymy ratxireri aõmybo ityhydýydu mahãdu rityhynyre. Tai rarybere judeu mahãdu-ò: —Lisiu, aõma, soldado dinodu tyhy rehemynyreu, bede rikierydýñanakyre.²³ Tahe Paulo ròtena heto wese-ò ratximyhyreki, riòòsedidýnyre. Ta rarybere he soldado dinodu-ò: —Ywimy idi ratximyhykemy. Tule rarybere: —Iò ixinamy terina mahãdu iroram y kanakre. Ixinamy uriõnomy tamy kidiwahinykre awityhy roimyhãkemy.

²⁴ Iribi nade Feli tahãwyy-wana Drusila. Ihãwyy heka judeu mahãduõ rare. Riteõnyre Paulo-ò tamy kanakremy, tamy kanarybekremy. Paulo rarybere tamy: —Jesuisi Kristu kia tyhydýñam. Tii òbiti-di iny röhötinykemy tule ywisdidýyna txumy Deuxu kanakremy ritýnynyre.²⁵ Tahe Feli rubberure. Makre, tamy rarybere, aõwaxiny tiubo wabededidýñana-di my kãnyikre, ixypy adee ararariowykre.²⁶ Tule Feli ijõ nieru Paulo-ribi ritakemy ratxireri, tai rarariowyre ijõtxu ijõtxu tii-wana rarybekremy.²⁷ Inatxi beðramy bede idi rãire. Iwitxira bede dinodu ralore Feli deròwy. Porsiu Festu inire. Feli tahe judeu mahãdu tuure tamyreny aõõ riwinykemy ratxireri tahe Paulo ririre ròtenawo-ki.

25 ¹Cesaria hãwã-ki bede dinodu týmyraõ ronyre. Festu inire. Inataõ txu-di tahe iribi röhönyre Jerusalẽ-ò rakemy.² Tahe xiwe dinoduõ, judeu mahãdu dinoduõ tamy rarybere Paulo aõmydýñanamy.³ Tam y rexitõenyre Paulo-di wylemy kanakremy. Kiamy heka rexinohõtidýñyre ryrowetya-ki rirubunyrenykremy.⁴ Aõkõre, Paulo ratxirekre Sesaria-ki, Festu rarybere, jiarý tahe aròòsekre ele elem y kowa-ò. Kaiboho adinodu mahãdu wadi roikre kowa-ò. Rokoholarenykremy ywisdidýyna-ò.⁵ Tule kaiboho aõrybedikeki, Paulomy, kowa-ò rarybekremy.

⁶ Iribi tahe debòwiò txu òsýny txu idi rãidi tahe ixypy Festu dòòsede Cesaria-ò. Irootxu tahe Paulo ywisdidýyna röhönyre. Tahe Paulo ridykemy riteõnyre ywisdidýyna butuna-ò.⁷ Tahe judeu ywisdidýyna mahãdu heka sôwemy tuu aõbina binahakýmy Paulomy rarybemhyre, Jerusalẽ-ribi rehemynyreu. Aõ inatyhymy aõkõ.⁸ Paulo tahe rexitõnyre: —Jiarý kãny kia-di aõkõ watxiwãhãre. Tii rarybere: —Tiu heka judeu mahãdu bede ywina ratyre aõna aõnamy ratyýkõre. Tiu heka Deuxu dohodýyna hetomy rewinyowãhãre, tiu Roma dinodu bede ywina ratyre aõhe ratyýnyowãhãre.⁹ Idi tahe Festu rýyraxire Paulo-ò: —Kawexe texiywinymy atxiteri Jerusalẽ-ò makremy. Kowa ywisdidýyna ariwinykemy adee

roholakremy. Kiamy Festu rarybere aõwiwihikýmy riwinykemy ratxireri judeu mahádu dee. ¹⁰ Tahe Paulo rirawyònnyre: —Aõkõre, arakre he Iòlò tyhyòhkýle arehemynykre. Tii wadee roholakre. —Jiarý dori ixiywinyhyy tamy arakre. Kai teeryte jiarý aõkõ tudýñduramy. ¹¹ Aõma aõbo waki binamy relera-wana heka arurukre. Aõkokeki tahe aõbo awihykyle rewinyre-wana heka timy inihewarubudýñomy. Iòlò tyhyle wadee roholakemy he ixide rahötinyreri. ¹² Festu tawiòhedýñdu-ò rarybere. Idi ta dirawyònnyde: —Awire, iòlò tyhy-ò atxiteri urenana kýnyhe aõwaxiny makre.

¹³ Iribi tahe aõutxumy tahe iòlò Agripa dehemynyde, Benise tariorese-wana. Festu roramy rareri. ¹⁴ Tahe tii-wana rarybemyhýre aõutxu, Festu-wana. Idi tahe Paulo aõmydýñnanamy iòlò-ò rarybere: —Ròtenawoluduõ roireri ròtenawo-ki. Tai he Feli ririre jiarý iaõmydýñana arierykremy. ¹⁵ Aõma Jerusalé-ki watxiwähäu, dohodýñna wedu maháduõ wadee heka rarybere: —Tii arirubunykemy heka wadee rityhenymyhýre. Judeu mahádu matuariõ tule kia rarybere. ¹⁶ Tahe tamy jiarý rarybere: —Aõkõre, aõma Roma mahádu kia bede ywina dori tuu aõkõ roimyhýre. Juhu heka rakre ywisdidýñna-ò tahe relyykre heka iximy, taõludu maháduko-ki. ¹⁷ Kaõ juhu ditehemynydenydeu, tamy rarybere. Ijõ txu he reyrubunyre ywisdidýñna-ò roholakremy tahe Paulo ridykemy aditeònnyde. ¹⁸ Tahe aõmybo tamy rarybere heka, iwese rahötinyre wese aõkõ tii riwinyre. ¹⁹ Aõbo ityhynareki heka tuheka rýire. Inyõ heka tii rarybemyhýre Jesuisi rurulemy. Tahe Paulo rarybemyhýre irulemy ihýre. Tai kýnyhe rimymy ramyhýre. Riròtenymyhýre. ²⁰ Tai tahe tiiemy rahötinyre: Timy taheka aõhe arotýñnykre ka aõmydýñana-di. Paulo-ò retýñraxire aõma Jerusalé-ò aõbo rakemy ywisdidýñna-ò. ²¹ Tahe Paulo rarybere: —Iòlòdole rakremy aõbo. Tii wamy roholakeki, teòdu waòrysmy ariraokre. Tai tahe ròtena-ò ixybyle rerutyre. ²² Tahe iòlò Agripa rarybere: —Jiarý aroholakre inihе kia hâbumy. Tahe Festu dirawyònnyde: —Biurasomy tamy bodoholakre.

²³ Idi tahe itxu biòwamy dehemynyde, iòlò, Benise-wana, ywisdidýñna heto-ò. Ibutumy he iny ralore, soldado wedu mahádu, iny ityhymy rýira mahádu, ibutumy raloralore. Tai tahe Festu Paulo didyde. Tahe rarybere: ²⁴ —Iòlò Agripa, ibutumy ka wadee ijohonadu-wana, ka hâbu heka ibutumy iny he irubudýñmy he idi rýireri, judeu mahádu kaki tule Jerusalé mahádu. ²⁵ Jiarý rahötinyrerí aõ heka riwinyöhyyre tai rurukre wahe. Tai iòlòtyhy-ò rakremy heka ratxireri. Ariteònnykre nomy dori tii ratxireri. ²⁶ Aõbo tamy ariritinykre. Aõ heka waritidýñkõnare. Aõ dori riwinykõre. Tai redyreri adee iòlò Agripa. Tamy juhu boholakre. Iribi tahe wadee manarybekre aõbo ariritinykremy. ²⁷ Timy kýnyhe wateòdýñkõna uritere òhynaòhkýle Iòlòtyhy-ò ariteònnyöthy.

26 ¹ Tahe Agripa Paulo-ò rarybere: —Aõwaxiny belyykre aijyymy. Paulo he tebò riukore he rarybekremy.

² Wadeysamy he watxireri, Iòlò Agripa. Jiarý dori iximy arelyykre ako. ³ Tule kai dori ibutu judeu bede ywina teeryte. Ibutu lahi rybe teeryte. Bodoholakre inihewadée, ywina-di. ⁴ Tiiemy uladule aratyryritinyde aõma judeu òbitina-di. ⁵ Judeu

mahādu kia rieryre. Txu rexidelenyre juhu judeu mahāduy-ki, idi tahe Jerusalē-ki ratyyritinyre. Jiarŷ fariseu mahāduō òbiti jiarŷ rare. ⁶Kia rybe òraru-ki wiji ywisisdýna-ki râire. Jiarŷ dori retyhynywâhâre aôbo Deuxu intyby-ò rarybere.

⁷Jiarŷ Deuxu rybe òlôna reraowâhâre. Tule judeu ijoí riraòmyhŷre, waòinatxi reurò ijoí mahādu. Tiiboho Deuxumy reálàmy raremyhŷ, rumy, txumy. Iòlò Agripa, kia raròsôna òraru-ki judeu mahādu wadee aôbina binamy rarybemyhŷre.

⁸Rubu-ribi ixixana jiarŷ retyhynyhŷre. Araÿraxikre iòlò. Kia aôbohe wadeòsana raremy kaiboho tahötintenytere. Deuxu heka ixypy iny kidiòkesedýnykre taumy tuedeònâ-ò. ⁹Jiarŷ heka juhuu awimy heka aôbina binahakŷ widýy dee rahötintyre, Jesuisi Nazare hâwâ ludu dee. ¹⁰Sowemy ityhydýydu mahādu rerötenyre rôtenawo-ò Jerusalē-ki. Dohodýyna heto wedu rewawiòhenanyre tyyriti riwahinyreki. Kia irubudýy my wi risýnyrenyreu, jiarŷ rarybere: —Awire heka birubunybenyke. ¹¹Jiarŷ heka ityhydýydu mahādu aôhökýmy rotýñykemy wi resýnyre bede bede-ki. Aôbinabinahâkýlem ytyhydýydu rerybedýy nywâhâre. Jiarŷ aônimy reburemy rawâhâre. Resýbinanyre tahe tii rahenyre irehetiyhytihy-ò iwitxira hâwâ-ò. ¹²Rare heka Damasu hâwâ-ò ityhydýydu òrysymy. Jiarŷ tyyritidi rare, dohodýyna wedu ritina-di. Tule ibede ywina-di rare. ¹³Táhe Damasu iòhòmy rareu, loosônaô diwatoosonyde, txu loosôna ratyre ihŷre. ¹⁴Jiarŷboho rejuxunyrenyre tahe raholare rybeo-ò judeu mahādu rybe-di rarybereri: —Salu, Salu, aôhereki wexe aôbina binahakŷ tadiwinymahâte wadee wimy aôkô. Aôbina binahakŷle ixidee tadiwinymyhŷte. ¹⁵Jiarŷ rarybere: —Mowe, Wanrytate. Tahe dirawyonyde: —Jiarŷ wa, Jesuisi rare. Wadi aôbina bina tewisýnyte. ¹⁶Katahe myikre. Adee rehemynyreri, aratara ixidee, wadeòdumy mabekremy. Warybeduô mabekre. Ibutumy wamy belyymy mabekre aôhebo adee wiji rotýñyneri. Iribi tasý ixityre adee adehemynykre. Tule kia-di marybekre. ¹⁷Ibutumy asý-wana arayrubunykre. Tai ta judeu mahādu-ò arateónykre watxireri, judeu mahādu-ò tule. ¹⁸Iwese iny ruetâ-di rŷira wese tii ihŷre. Kai tamy bitýnynykre Deuxu aômydýy nana. Tai biruejuakre, rierykremy. Biòbitinykre tamyreny òrarudu roire aôma ixi-txi töhöti reakremy loosôna-ki rariakremy, Satanasi bedelorohokŷ-ki aôkô, kia ryki aôkô rariakremy. Deuxu uri bede ywina rimymyhŷre ixidee. Ibutu bede bedemy rŷira wajjoimykre. Tyramy taòraru-ribi rŷira, ritamy rŷira, riwatyhyny my rŷira. ¹⁹⁻²⁰Tai, Iòlò Agripa, iwese warasina-ki riwateónyre wese, retyhynyhŷyre. Juhuu Damasu hâwâ-ki jiarŷ röhâletere, iribi Jerusalê-ò, tule Judeia bede-ki, ibutu judeukôdu mahādu-ò röhâletere. Tamy rarybere taòraru ririkemy Deuxu dee kòdòsekemy. Ixi-txi töhöti reakremy inatyhymy aôna aôna wiwihiķy riwinykemy Deuxu dee. ²¹Tai judeu mahādu riwamyre Deuxu dohodýyna heto-ki, warubudýy my röhötintyre. ²²Deuxu tahe wawiòhedýydu ratximyhŷre. Tai he râire wiji ibutu-ò ararybekemy watxiwâhâre, aôma aôbo Deuxu rybedu mahādu iwese Moisesi rarybere wese tamyreny rarybewâhâre kia ibutumy kanakremy. Kia sohojilemy rarybewâhâre. ²³Juhutyhy rarybere: —Kristu, rurukremy iribi tahe kedexixa kremy rybe loosôna kidiwykremy judeu mahādu-ò, tule judeukôdu mahādu-ò.

²⁴ Tahe Paulo iximy rarybereu, Festu ryryre: —Paulo, kai wa itxýtere. Aõnityhymy tatyyritinymahäte. Tai arayky tebinanya. ²⁵ Tahe Paulo rirawyonyre: —Aôkore wa, wanyrý Festu, bededinodu tyhy. Jiarý itxýte aôkore. Inatyhyrybemy rarybewähäre. Warybe awi heka rare. ²⁶ Tule Iòlò Agripa rieryre ibutumy tuu tamy rarybere. Aõ wasina aôkõ rarybere. Iòlò Agripa. ²⁷ Aôbo Deuxu rybedu mahâdu riritinyre aôbo, kai tetyhynymahäte. Reeryre jiarý, kai tetyhynymahäte. ²⁸ Tahe Agripa riixâwididýñyre rybe-ribi: —Kai, aôbo, Paulo, aôwesele ityhydýðumy aronykemy wadi tahötintye, wadee tarybeteki. ²⁹ Paulo rirawyonyre: —Kohe, wadee awire, kai tulekemy. Ibutumy kaki wawesekemy adi rahötintye. Kai tule warybe sôwemy aôbo ada aôkore aôbo Deuxu bityhynybenykemy watxiwähäre tule waijohonana-wana. Aõna sohojidile taanamy aôkõ watxireri, wawomati reroti-di taanamy atxiteri.

³⁰ Idi tahe bede dinodu, iòlò, Benise, ibutumy he rýire ròirenyre. ³¹ Widee reny wiwesele röhötintyrenyre. Ka hâbu timyhe rubudýÿona he ròtena-ki irutysyöna he, tii dori aôhe rotýñyötyhy aõna aõnamy. ³² Tahe Agripa Festu-ò rarybere: —Rikiteònnyrenyke idi watxireri, tahe tii inihe iòlòtyhyle rarybekemy ixidi ratxireri. Tai kýnyhe, txioinihe, aôkore.

27 ¹ Tahe rexiywinymy rexihurenyre Italia bede-ò, Roma hâwâ-ò aroirenkyremy hâwò-di. Tahe ròtenayrubudýðuô tii-wana rakre, irubudýðu renemy. Julio inire. Tii iòlò yrubudýðu mahâdu dinoduô rare. Ridyrenyre Paulo ròtena woludu mahâdu-wana. Jiarý, Luka tule ihemy rare. ² Tahe rerònnyre yhywydyna lawò-ò. Adrýmitxiludu tahe kia lawò rare. Tule hâbuô wawana rare. Aristarku inire. Tii Macedonia bede luduô rare. Tesalonia ihâwâ rare. Tahe hâwò rexihynyrenyre addikemy Asia bede-ò. Tahe ròirenyre. Ijõtxu biòwa Sidoma beàbeà-ò rehemynyre. ³ Paulo taery mahâdu roramy rakemy ratximyhýre. Tahe Julio Paulo-di itxeredu ririra. Tai tahe Julio awi heka rare Paulo dee. Julio Paulo riywiywiny my idi ratxirerimy ihýre. Julio Paulo riteònnyre titxibo rakelemy. Paulo ery mahâdu aõna aõna tamy riwahinyre. ⁴⁻⁵ Tahe iribi röhönyrenyre. Xibri bedebute roosibymy ralore yhy dori tiribi tiribyreamyhýreki. Tahe iribi riòlonyre. Tahe Silisia bede-ribi riòlonyre, tule Panfilia bede-ribi ijô bede-ò reronyre. Tahe Miha hâwâ-ò ritehemynyre Lisia bede-ki. ⁶ Tai soldado dinodu hâwò nihiký rijemyhýu, ihe-ki roikemy, tahe ijô-ki rahare Alexýdria luduô-ò. Hâwò tahe rexiywinymy hýre rakremy Italia bede-ò. Tahe wadeereny rarybere: —Borukubenyke yhywydyna lawòro-ò. Tahe ixityre roirenyre. ⁷ Sôwemy heka txuu wadirenry rýire. Urihimyôle rexihewâhärenyre. Isirare heka Kinidu hâwâ-ò dehemynsy. Ihârele tahe retehemynyre Samona hâwâ mynatyhyle rarörenyre. Iribi Kreta bedebute roosibymy ralore yhydori tiribi tiribi reamyhýreki. ⁸ Tahe ywimy suò iòlò iòlò adoiwâhâdenyde ihyy tahe retehemynyre Rywihihýmy ninadu-ò. Kia heka Laseia hâwâ-ribi iòhore.

⁹ Sôwetyhymy txuu wadirenry rýire yhynihiký bina òraru-ki. Inarehe lisina txu-ribi röhönyre. Tai tahe bededýñana ibutumy roimyhýre. Tai brebunamy

bede roimyhýre. ¹⁰ Paulo tahe tamyreny rarybere: —Wanyrýboho, ka týina isiratyhykre inydeereny. Inynonanareny iòhárure aõna aõna ibutumy inyribireny ituekre, hawò rabohokre ada ijõ aõbo rikururenkyre. ¹¹ Tahe soldado dinodu Paulo rybe rityhyñyöhyyre. Yhylawò wedu tòruludu-wana tii rityhyñyre. ¹² Yhylawò wedu, tòruludu-wana iwixiramy röhötinymyhýre, beòra tai riekökemy beà dori ibinareki. Ijõ tule tahe roirenkykemy ixide ihýrenyre rehemynykemy Fenisia beà-ò. Kia heka Kreta bedebute beàò rare. Biuweribitya-txi ròròmyhýre, tai awire kia beà, beòra bede riwykemy. ¹³ Ijõ rarybere: —Rikoirenkyke, yhy dori rebonyrer, tamy rekehemynyrenkykemy. Tahe womatisana riukore. Roirenryre yhy-di. Tahe iòhòmy Kreta bedebute rotýnyra. ¹⁴ Aõwesele heka yhy nihiký dehemynyde bedebrò-ribi. Kia yhy nihiký iraro bedebrò ludu inire. ¹⁵ Ka yhy nihiký taruru-di riwyre hawò nihiký. Juhu yhynonana weribi-ò riwisñyre. Idi iwo rexeryre ixinamy riwyre yhyokesena-ò.

¹⁶ Tahe rehemyhýre Lauda bedebute-ò iroosibymy tahe ralore. Tai hawò nihikýwo-ki hawòriore riwyre. ¹⁷ Idi tahe röhötinyre hawò nihiký rabòhòke-txi roholarenyre, tai tahe ritaarenyre iwetya-txi. Tahe ruberurenryre, Libiamy ninadu beõlau, tahe welòhòký ritare iribi rexitarenkykemy. ¹⁸ Ijõtxu roirenryre yhynihiký tamy realemy iu, tai tahe aõna aõna-di rehure ibutemy rawetarikemy. ¹⁹ Tasý txuô idirený reare. Idi rehurenryre aõmybo rekoakõmyhýrenyredi rawetarityhykemy.

²⁰ Txu sówemy rewyrenyre txumy, tainamy ribi renyöhyyre. Yhynihiký reamyhy. Tai sówemy ruberumy rýimyhý rubu lau. ²¹ Sówemy heka bededýñana riwyre roxiöhyy. Tahe Paulo iyreny-ki rýire, tahe tamyreny rarybere: —Wanyrýboho, warybe-ò taholaõhytenyte Kreta-ribi röhönyrenyreu. Aratohonyrenyre iribi inyboho kodoikökemy. Boholabenybe-wana ta inihe aõna itueöhyyre. ²² Ihärele tahe deysana-di adeereny ararybekre. Inyõ ruruõtyhy, hawò nihiký sohojile rabohokre. ²³ Jiarý dori Deuxu deòdu rare. Kaurumy dori Deuxu ýju wadée nade.

²⁴ Tahe rarybere: —Paulo, brebuõmy. Kai iòlko-ò makre. Deuxu dori ruxetõena kidiwahinskyre. Tiu heka aruburenýona aijoi-wana. ²⁵ Tahe wanyrýboho, brebuõmyreny. Jiarý dori Deuxu retyhñyre, iwese wadée rarybere wese, rarekre. ²⁶ Urile tahe inyboho kiditehemynydenkyre bedebute-ò. Kia tahe Paulo rarybere.

²⁷ Waðinaubiòwa rumy beronihiký tya-ki bede rijemey roiremyhý. Adria beronihiký-ki roirenryre, tahe rutya-txi hawò nihiký aõna hydýýdu su iòhòmy roholarenyre. ²⁸ Tahe beõ urihixina-di riurihire, wawiò dera urihixinamy beõ riurihire. Idi iko-txi ixityre riurihire tai waiyre dera urihixinamy rimyre. ²⁹ Tahe rahötinyrenyre manale tai roimyhýremy. Tai tahe manatisana-di inaubiòwa lòru ludu-ribi rehurenryre. Iribi rexitõenryre wylemy txuu kanatýnykemy. ³⁰ Hawò aõna hydýýdu mahädu hawò riore riwesere bera-ò. Idi risñyre ijõ manatisana ritidikremy hawò jura-ribi. Urile tahe rahenykremy röhötinyre. ³¹ Paulo tahe rierymyhý tahe soldado wedu-ò rarybere: —Soldado mahädu tule roholare: ³² —Hawò aõnahydýýdu mahädu hawò nihikýkýro-ki rariörenkyke, kaiboho atuerenyke. Tai tahe soldado hawò riore reroti riàrore tahe resere bera-txi rahenyre. ³³ Txuu iòhòmy natýnyde, tahe Paulo tamy

rarybere: —Wiji waò inaubiòwa txumy kaiboho teraòtenyte tabyretenyöhyy. ³⁴Ijõ birýsýbenyke, arururený rexiòlonykemy, kaibohoõ dori burubenyötyhy. Aradeti sohojiõ tiu iôötyhy. ³⁵Rarybemy rahudi tahe, paõ sohoji Paulo rimonyre. Ibutura-ò Deuxumy reàlare. Idi tahe paõ riorore, riyre. ³⁶Ijõ reny reysarenyre, taita tule riyrenyre. ³⁷Tahe 276 iny hâworo-ki roirenyre. ³⁸Tahe ibutumy iwo riyhrenyre tahe maixõmo wesena-di rehurenyre hâwò nihiký rawetarinykemy. ³⁹Bede ratýnyreu, inyõ rieryöhyyre titxiribibo nade. Tuu robirenyre iworywo-ki ÿnyra tai roimyhýremy tahe inyõ rieryôlemyhýre. Widee raryberenyre: —Rikirónyrenyre hâwò-di iwo-txi. ⁴⁰⁻⁴¹Tahe manatisana riukòrenyre tahe welò riderenyra hâwojura-ò iraròsôna riesere. Tahe ritelenyre ralòkemy. Urile esetere tiò tiôle hâwò ridymyhý beõ òhòkýle idi rehure rorokõöhòkýle, rimonyre taile òbò hâwòlòru ribohonyre. ⁴²Soldado mahâdu rôhötinyre ròtena mahâdu rahenyketxi. Tai rirubunykemy rôhötinyre bede-ò robunyke lau. ⁴³Soldado wedu tahe Paulo ritðenyre rubu lau, tai tahe riteðonyre rirubunyöhyyre: —Tibo alobueryre, juhuu suò rakemy, soldado wedu kia rarybere. ⁴⁴Tibo alobueryõke tahe òwòru àre hâwò-ribi rimyny idi rakre. Kiamy heka ibutumy retehemynyre su-ò, inyõ ruruöhyyre.

28 ¹Tai tahe taisýdu mahâdu-txi rekoare. Tii bedebutenimy inydee relyre. Malta heka inire. ²Biu riwasebenyrenyre yhyjututy riwasarenyre. Tai tahe tiiboho heòty riworonyrenyre wahetònarenymy. Tiiboho riwawisinanyrenyre awimy wadireny roiremyhý. ³Paulo hee ributunyre heòtyworonamy. Idi rehureu, hemylala he wo-ribi heòty lau ròhonyre, tai ruruare Paulo debò-ki. ⁴Tusýdu mahâdu tuu robire tahe rarybere: —Ka hâbu rubudýdu òsýny rare. Tii heka ruruôre bera-ò, ka tahe kidiowynykre inyõ òsýny rirubunyreki wahe, rurukre heka. ⁵Paulo tahe hemylala tebò-ribi riatyre heòtyru-txi. Ta aõhökýmy rotýñyöhyyre. ⁶Tahe imahâdu idi retehemy rÿimyhý tarubulemy resekeò, ada tebò ratarinybohokeò aõbo. Sôwemy riraõre, aõhebo rotýñyke, tahe aõkõhyyre. Tai tahe iwitxiramy rôhötinyrenyre: —Tii deuuõle òsýny ratxireri. Tiiboho raryberenyre kia.

⁷⁻⁸Hetoõ tai iòhòmy rÿire, Publio iwedure. Tii heka ityhy rare iwedu rare kabedebute-ki, tii bedeòtiidýna rare. Tai taheto-ò riwadyrenyre. Awihyyle wadireny raremyhý. Publio tyby tahe rubunamy rurumyhý. Busu-di ratximyhý. Tai tahe Paulo iroramý rare. Tebò ityre ritidire, rexitðenyre, tahe riteytenyre. ⁹Tai tahe ibutumy bedebute ludu webinadu Paulo dee wii rotyre. Ibutumy reyterenyre. ¹⁰Tai tahe uriiõno inydeereny riwahinyre aõna aõna. Sôwemy rÿsýna hâworo-ò rahyre inydeereny. Kia hâwò beòra bede kia beà-ki riwyre.

¹¹Txuòkuro hâwò ni rare. Kia ni ihiju rare. Ideuxo ritxoo inatxi rare. Hâwò Alexýdria hâwã ludu rare. Tahe rahonyrenyre. Inataõ ahâdumy bede wadireny ryidi. ¹²Sirausa hâwã-ò retehemynyre. Tai tahe inataõ txumy wadireny ryire. ¹³Iribi tahe Rejio hâwãmy rekoarenyre. Ijõtxu tahe Pozuli-ò reòlonyre. Inatxi txu-di retehemynyre yhy ibò-ribi debonydeki. ¹⁴Tai seriõreõ ratximyhý. Tiiboho rexitðenyenyre tii-wana ratxikemy debòinatxi reurò txumy. Kiamy

heka Roma hãwã-ò roirenyre. ¹⁵Roma ityhydýýdu mahãdu roholare jiarýboho retehemynyrerimy. Tai tahe doidenyde Apio hãwã ube-ò. Tule aõ-di ijohona Heto Inataõ hãwã-ò doidenyde. Paulo tiiboho robireu, Deuxu realàmyhý, reysamyhýre.

¹⁶Tahe Roma hãwã-ki Paulo ixideewimy rasýnyre. Urile soldadoõ aõu aõu tii-wana ratximyhý.

¹⁷Inataõ txumy bede idi rýidi, Paulo ributunyre judeu mahãdu dinodu. Wii ributunyre, tamyreny rarybere: —Wanyrýboho, waseriõreboho, jiarý aõ rewinykõre wajoi Judeu mahãdu dee. Tule lahirybe ônosõna ratyre aõ rewinyhýyre. Ihãre judeu dinodu riwamyre. Tahe diwahinyde Roma dinodu mahãdu-ò. ¹⁸Tiiboho heka riwatýýraxinyre ibutumy. aõ heka waki ibinamy rahaõhýyre. Tai tahe riwateónyrenykemy ratxirenryeri. ¹⁹Wajoi tahe Judeu ijoí heka waõludureri. Tai tahe Iõlõ-ò jiarý rarybere arakemy. Aõ dori wajoi dee waõraruõre. ²⁰Tai heka arabutunyrenyre, warybe-ò boholabenykemy, wadi retehekemy womati reroti-di riwataataara. Judeu mahãdu rarõsõna õraru-ki kawesemy watxireri. ²¹Tahe judeu dinodu mahãdu rirawyñonyre: —Aõkõre, inyõ rehemynyõre Judeia bede-ribi. Ijyybinamy umy relyyõre. Inyseriõre mahãduõ kaõ dehemynyõde. ²²Aroholarenykemy timybo tahõtynamahãte-ò. Ityhydýýdu mahãdumy dori ibutumy aõbinahakýlemy rarybereri. Kia judeu mahãdu dinodu raryberenyre.

²³Tahe riywinyre itxu Paulo rybe-ò ijohonamy. Idi tahe Paulo heto-ò sôwemy iny doidenyde tamy roholakemy. Tii Deuxu ijyy ritýnynyre rudiu rexidelenyre, txioromy rexihure Moisesi Tyrriti ritýnynyre tule ijõ rybedu Tyrriti-di ritýnynyre, iwese Jesuisi Iõlõtyhy kanatxikre wese kabede-ki. Kia Jesuisi aõmydýýnanamy ritýnynyre. ²⁴Ijõ roholare aõmybo Paulo rarybereõ, Jesuisi rityhynyrenyre. Ijõ tahe aõkõre, rityhynyõre. ²⁵Ijõ teramy reare. Rýire, ròhonykremy. Tahe Paulo tamyreny rarybere: —Deuxu Tyytybythy boorenry dee rarybere Isaia tyrriti-ki. Awimy rare. Kawese roire:

²⁶⁻²⁷—Makre tamy marybekre: —Boholabenyke, ta tiu aerisyrenyõna.

Betehekre arue-di, ihãre tahe aerisyrenyõna. Iruereny, iraykyreny, tõhõtireny ritòbònzymahãrenyre. Tai tiu tiiboho robirenýötyhy, rieryrenýötyhy, roholarenýötyhy. Tai diwatyhynyöhymyhýde. Tai heka iõraru-ribi ariteytenyõkre.

²⁸Bierymy boibeke Deuxu tarasana judeukõdu mahãdu-ò rare. Tiiboho dori roholarenykre. ²⁹Paulo tarybe rahudi tahe, judeu mahãdu ròhonyrenymy sôwemy widee rarybemyhýrenyre.

³⁰Roma hãwã-ki Paulo rasýnyre inatxi beòramy tahetohuõtenawo-ki. Ibutumy heka dýýraximy iheto-ò rehemynyrenyre, Paulo ridyre tamy rarybekremy. ³¹Deuxu Iõlõnamy Paulo iruru-di relyyhymyhýre. Inynyry Jesuisi Kristu aõna aõnamy rierynanymyhýre. Tiu inyõ aõhõkýmy risýnyõmyhýre Paulo rybe xãwikemy.

Roma

Paulo Ryberiti Roma mahādu-ò

1 ¹Paulo jiarý rare, tyyritiwidýydure wahe. Jiarý heka Jesuisi Kristu deòdu rare. Tii riwatare rybe týnydýydumy ararekremy. Deuxu Rybewihiký wahidýydumy ararekremy. ²Juhuu dori Deuxu rarybere Rybewihiký riwahinykemy. Deuxu rybedu mahādu kia rybe riritinyre, Ritidýnatyhy-ki. ³Kiamy heka Deuxu Riore rybe tyhydýynamy rarybere, Davi riore riòkoreo wahe. ⁴Deuxu Jesuisi Kristu rubu-ribi riixiadýynyreu, tariòremy tahe riteòsinyre rurunatyhy-di. Jesuisi tahe inatyhymy Inynyry ihýre. ⁵Tii ruxetòena inydeereny riwahinyre. Irybe òraru-ki, jiarýboho aròirenkyemy watxireri. Ityhyna aritynynykemy judeukódu mahādu-ò, tai tiiboho rityhynyrenykemy. ⁶Kaiboho tule judeukódu mahādu atxitenyteri. Tahe Deuxu ityhydýyna mahādu atxitenyteri, Jesuisi Kristu ijoimy rýirakemy adeereny rarybereki. ⁷Ibutumy adeereny warybe rewhinyre, Kia Deuxu taijoimy remyremy mahādu wahe. Ruxetòena, ywina-wana adeereny-ò kanakemy watxireri, Deuxu intyby-ribi tule Jesuisi Kristu iny wedu-ribi. Tii dori adeereny irybe riwahinyreki.

⁸ Umyreny Deuxu-ò reàlámaháre, atyhynaren-y-ò iny ibutumy roholamyhýreki. ⁹Deuxu-ò rexitðenymaháre, anirenymy rarybehyyymy watxiwáháre. Kia heka Deuxu rieryre, waworibityhy tahe jiarý Deuxu deòdumy rare. Iriore Rybewihiký-di wahe. ¹⁰Jiarý rexitðenyhyy watxiwáháre arorarenymy arakemy Deuxudeewikeki. ¹¹Umyreny arobikemy watxireri, tai adeereny arelyykemy aömydýy wihihikýò Deuxu Tyytybytyhy. Tule kaiboho wadée tuu belyybenykre. Tai tahe atyhynaren-y-ki ityhymy relekre. ¹²Jiarý arawiòhenanykemy watxireri, tule kai biwawiòhenanykemy watxireri. Tai rikexideysanytyhykemy inatyhyna-ò. ¹³Sówemy heka arahyykemy watxiwáháre arorarenymy. Iribi nohöti losaömy tahe wadi rarurunymyhýre aöbo, riwateönyöhyyymyhýre heka. Jiarý Deuxu dee waaömysydýyna awikemy watxireri ayreny-ki. Tai kaiboho ako-ò boikemy wadée awire, iwese ijô judeukódu mahāduko-ò ararybekremy watxireri wese. ¹⁴⁻¹⁵Tuheka ibutu iny-ò ararybekremy watxireri, hâwâ witxira witxira mahādu-ò, tule. Iny mahādu-ò aökore mahādu-ò tule. Tuu ariwinykre ibutumy iny-ò,

iny bedeeryrenyō mahādu-ò tule. Adeereny tule Rybewihikýmy arelyykemy watxireri Roma hāwā ludu mahādu-ò.

¹⁶ Jiar̄y dori Kristu Rybewihiký-ki araix̄ruõtyhy. Irybe dori Deuxu ruru rare. Ibutumy iny rityhynykeki ritakemy ratxikre. Judeu mahādu-ò juhuu nade tai tahe iuhe-ò judeuködu mahādu-ò. ¹⁷ Deuxu òbitina ratñynymy namyhýde Rybewihikýwo-ribi. Tyhyna-di ritelenyre tule tyhyna-di ihýmyhýre. Inyō tyhyna-di òbitimy rýikeki, tii ruruõtyhy, idi awimy rareki.

¹⁸ Deuxu yarana biu-ribi namyhýde ibutu òraruna hudunamy. Iwidýydu hudunamy. Bina widýydu dori inatyhyna ribinanymyhýre, raruinymyhýre Deuxu rybe ribynymyhýre? ¹⁹ Deuxu eryna ibutumy iny-ò riwahinyre. Deuxu tamy riwahinyre. Tai timybo Deuxu raremy tahe tiiboho rieryhymyhýre. Tai Deuxu aõhökýmy risñnymyhýrenyre. ²⁰ Juhuhukýle heka Deuxu aõmydýynanamy iny robimyhýre idi tii tyhynamy tule rierymymyhýre itýnyhýkýlemy, irurunahyy wahe. Aõu aõu kia ibutumy iny rierymymyhýre, Deuxu widýynamy iny robireki wahe. Tai tiu iny ixitxiödýyna. ²¹ Rieryrenyre tii Deuxumy raremy. Tahe rexiwowydynyöhyyre timybo iny Deuxu dee rexiwowydynymyhýkemy wahe. Tamy àlânatyhy riwahinyöhyyymyhýre. Idi röhötinymyhýrenyre Deuxu irayky röhötinymyhýre wesemy idi röhötinymyhýre. Irayky tahe reòsam y ratximahäre. ²² Tiibohole bedeerytyhymy ixidi röhötinyrenyra. Tahe itxýtele roire. ²³ Deuxu rubutere rityhynykenawi tahe tiiboho heka ritxoo deuxuõ ireje riwinymyhýrenyre tatyhydýynamy. Ibinamy heka mywese riwinymyhýre, nawii wesemy, iròdu wesemy, iròdu bedemy riradu-wesemy. Rexiòkamy riram y riradu wesemy tahe rityhynyymyhýrenyre.

²⁴ Deuxu heka òraruna-ò riwahinyrenyre, itxýtenaren y òraru-ki. Iny òta òtadu mahādu heka wiwanale aõòta ixýruna riwinymyhýrenyre. ²⁵ Deuxu inatyhyna dori tiiboho riwiurónyra ruina-ò. Ritxoo dee rexitðenyrengyre, aõbo Deuxu riwinyre, kia. Deuxule iny reàlakõmyta ratximymyhýrenyre.

²⁶ Deuxutyhy tahe rityhynyöhyyre, Deuxu ibutu widýydu tiu riteàlânymy rakonananyôtyhy. Kia òraru-ki òtaòtana nade. Hâwy y, hâbu-wana aõkõ roimyhýre wideele heka aõhebo rotýñnymyhýre. Kia heka òbiti aõkõ rare. ²⁷ Tule hâbu, hâwy y-wana aõkõ róimyhýre, wiwanale aõhebo rotýñnymyhýre. Òbiti aõkõ heka kia rare. Riwyrenykre kia òraru òwydýyna, aõhökýmy dýñana wahe. Iny sohoji sohoji taaõbina ixýruna òraru-ki ixidee rimykre.

²⁸ Töhöti heka Deuxu-txi reaõhymyhýre. Tai tahe timybo ixideewimy riwinyrenykre roirenyre Deuxu-ribi. Tahe riwinyrenyre ibutumy aõbina binahakýle. ²⁹ Aõimy aõko ratximymyhýre aõbina bina-di roiremyhý: òtaòtana-di, aõbina binahaký-di, aõikökõ-di, rarekemy ixidee ririmyhýre, teramy heka rýira. Ihâru-di rýira iny rubudýymy dori röhötinymyhýre, rarybehymy ratxirerimy ihýre, ruidu nihiký ihýre, ujõmo-di rýira. ³⁰ Aõbinamy inymy rarybemyhýre, Deuxu derare, ixiluulerenyre, rexityhynyymyhýre, òraru týmyra riwinyrenyre, tyby tadi-wana rityhynyöhyyre. ³¹ Irybe sohoji aõkõ heka rare. Iluunaõre, ibinatyhyre, inydee iruxetòeore. ³² Deuxu rarybere: inyō kia

riwinykeki heka ruruke. Tiiboho kia rieryrenyre. Ihāre tahe aōhebo rotŷnyre. Kia sohojile aōkō. Reysarenumyhyre iny witxira iherenyki aōhe rutŷnykreki.

2 ¹Tuthy-ki aōkōramy rybeōmy. Kai dori tutyhyle òraru tewinymahāôte.

Inyō rybemy ywisdŷyna ijōmy rarybeke-wana ixilemy ywisdŷyna-ò rexityhenyke. Tii dori kia ibutumy tule riwinymyhyre ibinamy wahe. ²Inyō kia aōbina binahakŷ riwinymyhykeki, Deuxu ywisdŷyna-ò inatyhynalemy tamy kōdōhonykre. ³Kai tuleke — kiamy biwinykeki, Deuxu ywisdŷyna-ribi mahenyothy. Kai dori ywisdŷydumy texideòsintye ihāre tahe iòraru wesele tewinymahāôte. ⁴Deuxu ruxetôena sōwemy adi rexiruxetöenanymyhyre.

Kia-di bexirâhikemy adi ratxireri, ttiemy ywimy aōna aōna bina riemyhyre ratximyhyre, awi heka adee rare. Kai aōbohe iribi ōhōti rosakre kia heka arabedeòtiidŷnymyhyre. Arabedewodŷnymyhyre iòraru-ki. Kai aōbohe kia teeryōte? ⁵Kai arybedŷysaeryore rybe ijohona teeryōte ōhōtiore. Tai tahe Deuxu yarana ixideele tebutunymahāôte. Ijōtxu Deuxu yarana txumykreu. Tai Deuxu ywisdŷýdu òbiti rexitñynymy rŷikre. ⁶Iny sohoji sohoji taaōna aōna myna aōmy rotŷnykre, aōhebo rotŷnynymyhyreki wahe. ⁷Inyō aōwidŷylemy ratximyhyre. Tiiboho heka Deuxu wowydyna, Deuxu wohyna, Deuxu loosôna widŷymy rarutaamhyhyrenyre. Tule iny rarehykykrena-di rarutaamhyhyrenyre. Imyna Deuxu tamyreny riōkre. ⁸Kia ixidile rōhōtinymyhyre mahādu tahe, Deuxu woxibrunale, yaranale ritakre. Tiiboho dori inatyhyna rityhynyōhyymyhyrenyre, aō òbitile aōkō riwinymyhyrenyre. ⁹Aōhōkymydŷynana, bedewona kanakre ibutumy aōbina bina widŷýdu mahādu-ò, judeu mahādu-ò juhuu idi judeukôdu mahādu-ò. ¹⁰Wowydyna, àlâna, ywina tahe kanakre aōwiwhikŷ widŷýdu mahādu-ò judeu mahādu-ò juhu delemy idi judeukôdu mahādu-ò. ¹¹Deuxu-ò heka ibutumy iny wiwese rare. ¹²⁻¹⁶Tii heka aōhōkymy risŷnykre ibutumy iny òrarudu mahādu. Moisesi bede ywina ihoõrehârele tii rurukre. Judeukôdu mahādu heka Moisesi bede ywina rybe ijōkore. Tahe bede ywina iny rierykeki, idile Deuxu iòraruna riywinykre. Inyō Deuxu bede ywina rybe roholare tahe rityhynyore, kia tahe Deuxu dee ibinatyhyre. Ibutumy kia iny rurukre, òtŷy iraykywokile aōbo ibinare, aōbo òbitire rierymyhyreki. Deuxu bede ywina wesemy heka iraykywo-ki ratximyhyre. Iraykywydyna rexinohōtinymyhyre ada dexiòbitidŷnymyhyde, Rybe wimy rarybemyhyre Jesuisi Kristu heka hâbu aōmydŷyna ritŷnynykre imyna timy rarekremy. Deuxu dori iteradŷydure.

¹⁷Kaiboho, judeu mahādu, texinohōtinytenyta ibutumy awiremy aDeuxurenny-wana. Tii adeereny bede ywina rybe riwahinyreki, tii abiòwatihy rareki. ¹⁸Kai heka aōbo Deuxu-ò awire teeryte. Aōbo ibinare, teeryte.

Uladuule ibede ywina rybe teeryte, tai òbilityhyle adeereny awire. ¹⁹Kai Deuxu-ò nonana bitŷnynyke iny ruetâ mahādu-ò dori, kia teerytyhytenytek. Ixi-di tahōtinytenytek. Iwese, kaiboho loosôna wesemy toitemahā ixi-di tahōtinyteny. ²⁰Tule kia ixi-di tahōtinymahāôte. Kai bede erydŷydumy atxiterimy ixi-di tahōtinymahāôte. Kai bede ywina rybe tyritiō dire. Kia adee ibutumy

inatyhyna rare bedeerydýýna. ²¹ Kai iny erydýýdumy atximahâte. Timyre kibo kai texierynanyömahâte. Kai wasimy aõkõ tòerydýýnanymyhýte. Timyre kibo tawasiny mahâte. ²² Kai hâwy y òta aõkõ tetýnynymahâte. Timyre kibo kai tuu tatýýnymahâte. Suritxoo dee àlâna deramy iximy tarybemahâte. Aõhererekibo erydýý-ribi aõmydýýnana tewinymahâte. ²³ Kai bede ywina rybe luumy iximy tarybemahâte. Kai Deuxu-di texixi weden myhýte. Ihâre tahe bede ywina rybe tetyhynyôte. Kiawese Deuxu texirudýýnemyhýte. ²⁴ Iwese juhuu riritinyre wese wiji roimyhýre: —Aõraru-ki tahe bedemy iny rýira Deuxumy aõna aõnabinam y rarybemyhýre. ²⁵ Kai bede ywina rybe bityhynykeki, ötyky resynadike, awire judeu mahâdu dori rare. Tahe bede ywina rybe bityhynyökeki, ötykyresyna adee aõ aõkõre. ²⁶⁻²⁷ Iwesetyhylemy iny rare tötyky resynaõ mahâdu. Tiiboho bede ywina rybe rityhynykeki, tötyky resyna-di mahâdu wesemy roirekre. Judeukõdu mahâdu heka bede ywina rybe rityhynykeki, kia adee ixýruna rare. Kaiboho dori Deuxu bede ywina rybe tetyhynyôte ötyky resyna dire hârele. Bede ywina rybe dire hârele. ²⁸⁻²⁹ Inyõ judeu mahâdu wesemy ihýre. Ihâre tahe judeu mahâdu inatyhy aõkõ rare. Tötyky resyna-di judeu mahâdu inatyhy aõkõ rýira. Judeu mahâdu inatyhy tawokihyyle kia idi rýira. Iwesele notyky resynadýýna kia rýira. Inywokihyyle rare. Aõ bede ywina rybekile aõkõ tuu rýire iny rayky wydynadile kiawesemy inyõ rýira. Hâbu-ribi wowydynamy ritaõthy. Deuxu ribile ritake.

3 ¹Tibohe judeu mahâdu deewinare. Notyy resynale tamywina. Kia aõbo ibuturatyre awire judeu mahâdumy rareki? ² Inatyhy rare, sôwemy, Deuxu dori tamy juhu Ritidýýna riwahinyre. ³ Inyõ rityhynyöre-wana kia riwiurönyöhymyhýre Deuxu heka òbiti rare. ⁴ Inatyhy urenana my Deuxu raremyhý. Iny mahâdu tahe roidumy rýíramyhý. Iwese ritina-ki roire wese Deuxumy rarybereri: —Kai arybe òbitina-di atximahâte urenana wahe. Inyõ araurihikeki, kai inatyhyna-di biòlòdýýnykre. ⁵ Inyboho òbiti aõkõ roire. Kia tahe Deuxu òbitina riteòsinyre. Timykibo Deuxu inydee aõhökýmydýýnana riwahinskyre. Mobo heka kia òbitimy aõkõ rarybekre. Jiarý hâbu rayky-di wese rarybereri. ⁶ Kia òbiti rare. Kiaweseõkeki timybo Deuxu bede aõhökýmy dýýnana riwahinskyre. ⁷⁻⁸ Kai tarybete: —Jiarý raruira. Urile kia Deuxu inatyhyna reteòsinyre. Aõhererekibo Deuxu aõhökýmy riwasynyre. Kiarybe iwitxira rybewesemy rare: —Ibinamy rakatximyhýkeki, awihiký kia-ribi ròhonykre. Aõkõre, kiamy rybedu mahâdu aõhökýmy dýýnana ritamyhýkre. Kia riki wamy rarybere, ruimy wahe.

⁹Aõhe aõbohe, inyboho aõbo inywixira-ribi awityhyrenyre. Aõkõre. Jiarý reteòsinymahâre ibutumy judeu mahâdu, judeukõdu mahâdu ibutumy òrarudu roire. ¹⁰ Kiamy Tyyriti-ki roire: —Tiu heka inyõ òbitiore. ¹¹ Inyõ heka Deuxu rieryöhymyhýre. Timy heka rioryöhymyhýre. ¹² Ibutumy iny rexiononymyhýre Deuxu-ribi wahe. Aõmy aõkõ tiiboho rexiwinyrenyre. Iny riuhéöhymyhýre aõbo awiré. Sohoji aõkõ aõhebo rotýýnyre aõbo awiré. ¹³ Ibòtòijò heka rubuwabede iraymy roimyhýre ròwese rare. Tiiboho iny itxenadýýdu rare. Irybe heka hemylalatyhyju wese rare. ¹⁴ Aõbina binahakýlemy heka iny my

rarybemyhýre. ¹⁵Iti heka teyreve rare hälubu txiwimy iny rubudýýmy tule. ¹⁶Titxibo ramyhýre-wana heka aöbina binanale riwahinymyhýre, aöhökýle ririmyhýre. ¹⁷Tilboho dori ywimyno rieryömyhýrenyre. ¹⁸Deuxu lau heka ruberuötyhymyhýrenyre, Deuxu rityhynyötyhy.

¹⁹Bede ywina rybe heka tatyhydýýna mahädu-ò diöde. Kia tahe inyboho rieryrenyre. Tai heka iny rexitxiönyötyhy Deuxu-ò. Tai heka ibutu dee aöhökýmy dýýnana-ò riywinymy rýikre. ²⁰Bede ywina rybe-ribi iny ibutumy rieryre ibinamy ratxireri. Inyö heka bede ywina rybe heka rityhynyöhyre. Tai tahe inyö kia-di rexitaötyhy iywina òraru-ki.

²¹Wiji tahe Deuxu òbitina ratýnynymy ihýre bede ywina rybe-ribi lahiximy. Ihetxiu rybedu-di kia ritýnynymy ihýre bede ywina rybe ritina-di. ²²Deuxu riöbitidýýnyra. Ibutumy Jesuisi Kristu tyhydýýdu kanakre. Deuxu dee dori ibutumy bede bede ludu wiweselere. ²³Ibutumy raðrarunymyhýre. Deuxu òbitina tamy rauhenymyhýre. ²⁴Deuxu taruxetöena-di ibutumy riöbitidýýnyre Jesuisi Kristu tarasadureki. Tii iny-ribi iöwydimy aö rexítöenyöhyre. ²⁵Deuxu Jesuisi-di rubuna iny òraru riixäwididýýnyre iöwy tii riöwynara, iny kamy rityhynykemy. Kawese-ki Deuxu òbitina ritýnyryra. Juhuu Deuxu iny òraru-ò reteheömyhýre aönityhymy iywisdidýýna direki. ²⁶Tahe wiji inyòraru-ò retehemyhýre riixäwididýýnykemy. Tai tahe tii òbitire tule Jesuisi Kristu tyhydýýdu òbitidýýdure. ²⁷Mobo Deuxu-ò rarybekre jiarý awiremy? Aökore, inyö rarybeötyhy. Bede ywina rybe tetyhynyöte. Deuxu iny òbiti widýýdure, ibede ywina ywidýý aökore. Inatyhynadile awityhymy iny rare. ²⁸Kiamy tahe raraykynyre iny ityhynadile riöbitidýýnyke bede ywina rybe ywidýý aöbo? Aökore! ²⁹Deuxu aöbo, judeu mahädu Deuxu sohojile rare? Aökore, judeuködu mahädu-ò tule Deuxu ihýre. ³⁰Deuxu sohujile rare. Iny wiwanale riöbitidýýnykre judeu mahädu judeuködu mahädu-wana. Ibutumy ityhyna òraru-ki riöbitidýýnyke.

³¹Ityhyna aöbo bede ywina rybe riixäwididýýnyra? Aökore, bede ywina ihäre rýire.

4 ¹Timybo ararybekre inytybyreny Abraömy. ²Aöbo riwinyre aökö idi rexiöbitidýýnyre. Tai tahe rexityhynyke inyko-ò. Tahe Deuxuko-ò aökö. ³Kamy heka Ritidýýna-ki roire: —Abraö heka Deuxu rityhynyre taile tahe rexioöbitidýýnyre. Deuxu dee tii òbitityhy rare tii rityhynyrekile. ⁴Iny aomysýdýýdu raöwymyhýke iaomysýdýýna myna. Urimy aökö dori raöwymyhýre taaomysýdýýnaöwyle dori ritamyhýre. ⁵Inyö rityhynymyhýkeki, tii òbitina ritamyhýre Deuxu-ribi. Deuxu dori òraru-ku mahädu òbitina widýýdu rare. Kia uriono rare. ⁶Davi heka juhuu riritinyre iwese teysatyhymy iny rarekremy wahe. Deuxu dori òbiti mahädu dee riraykydýýnyre òbitimy roirekemy. Tii ixidee aö riwinyöre. Davi kiawese riritinyre: ⁷—Teysatyhymy iny rýirakemy Deuxu òraru riixäwididýýnyre tohöti-ribi òraru rosakeu. ⁸Teysatyhymy iny rýirakemy òraru-txi Inynyry nohöti ijeraömy ihýkre. ⁹Deysana aöbo judeu mahädu sohujile

riteysanymyhyre ida judeukôdu mahâdu tule. Tulere! Inyboho dori rarybere: —Abraõ tyhynale tamy òbitina diwahinymyhyde. ¹⁰Tiubo tahe Abraõ òbitina ritare notyky resynako-ki ada ihewo-ki aõbo, ikoure. ¹¹Juhuu dori rityhynyre idi ta notyky resyna tamy nadе kia tyhyna Deuxu-ò riteðsinyreki. Tai tule òbitina Deuxu tamy riwahinskyre. Kia butu tyhydýdu tyby wese rare, Judeukõ mahâdu wahe. ¹²Notyky resynako-ki òbitina ritare. Tötyky resyna-di mahâdu tyby wesemy riki Abraõ ratximyhyre. Tiile tötyky resynakõ-ki Deuxu rityhynytyhymyhyre.

¹³Deuxu Abraõ-ò rarybere tii ibutu bede bede wedu wesemy ratximyhyre iriore iribi rimykemy. Tahe bede ywina rybe òraru-ki aõkõ tuu ihýre, ityhyna òbitina òrarukile wahe. ¹⁴Bede ywina rybe-ribi tybie tahe itarasadumy ratxikre, tai tahe inatyhyna aõ aõkõ rare. Aõbo Deuxu rarybere aõmy aõkõ rare. Tahe roirekre.

¹⁵Bede ywina rybe dori Deuxu aõhökymy dýñnana diõde iny ribedeerynykemy. Teysana aõkõ wahe. Bede ywina rybekõki, timyki iny aõ ityhynyõna. Bede ywina rybe ijõore-wana òraruna ijõore. ¹⁶Tahe inatyhyna-di sohojile iny aõna aõna wiwihiiký ritamyhyke. Tai iruxetõena-ribi nadе. Tahe aõmybo Deuxu rarybere ibutu riòrerioremy tuu rýikre. Bede ywina rybe mahâdu tule bede ywina rybekõdu mahâdu-wana wiwana Deuxu rityhynyre. Abraõ riore wesemy ibutumy tai inyboho roire. ¹⁷Iwese Ritina-ki roire wese: —Jiarý aratare ibutu inftyby wesemy mabekemy. Ibutumy iny rityhynyre-wana, iwese Abraõ rityhynyre wese, iwese-ki Deuxu ritake. Deuxu tahe rubu mahâdu riixixanymyhyre rubu-ribi. Tii rarybekeu aõ aõkõ aõwesele tii aõ heka rare. Tii rarybere tule riwinyre. Abraõ heka Deuxu rybe rityhynyre. ¹⁸Timy heka rariõrenykemy ixidee röhötinyöhyyymyhyre. Deuxu dori tamy rarybere: —Kai heka ariòkorereny sôwemy atximyhykre. Kai hâwâ hâwâ tybymy mabekre. ¹⁹Abraõ tatyhyna ritxiönyöhyyre. Timy heka 100 beðramy idi ratximyhyre, ixäwire uladu-ribi ramatuarinyreki. Tule ihäwy yy Sara iuladu herina-di kõremy röhötinyre. ²⁰Timy heka ritxiönyöhyyre Deuxu Rybe. Rityhynyhyre Deuxu dealâna riwowydynyre. ²¹Tii heka rierymyhyre Deuxu irurudire irybe wesemy aõ rýikemy. ²²Tai tahe Deuxu tamy òbitina tamy diwahinskyde. ²³Aõ òraruki aõkõ kia ryberitina awimy raeryre, tamy sohojile aõkõ dori rarybere. ²⁴Iny òraru-ki tule kia tuu roire. Iny tule inatyhyna-di òbitina ritakre. Inyboho dori rityhynyhyre, Inyñry Jesuisi rubu-ribi ixixana widýdu Deuxu raremy. ²⁵Jesuisi iòludu-ò iwahidýymy rara inyòrareuren-ki tai rurure. Tahe iny òbitina wahidýyna-ò diiixixanye rubu-ribi.

5 ¹Jesuisi tyhydýy òraru-ki Deuxu inyboho rimyrenyre. Idi awimy rokoirekremy tii-wana, Jesuisi Kristu-wana wahe. ²Deuxu ruxetðenawo-ki inyboho rotamanymyhyrenyre. Jesuisi Kristu tyhydýna òraru-ki tamy rotamanymyhyre. Deuxu loosõna worojuxana-õ-di rokoirekre. Tai inyboho reysamy ihýre. ³Inyboho bedewona-di hyy ihýrenyre. Ihärele tahe inyboho teysarenyre. Kia dori iny riwiöhenynymyhyre rarosõna ijödikemy ruru inydeereny riwahinskyemy. ⁴Inyboho rikiijerenhyykeki, Deuxudeewimy rikiwinyrenyreke. Deuxudeewina rikiwinyrenykeki, rarosõna rikitarenykre. ⁵Iny rarosõna tarasana aõkõkeki, uritere rakabedewoõthy, Deuxuluuna dori inywo-ki ratxireri. Deuxu

Tyytybythy my inydeereny wahidŷ́na rare. Tii dori inyworen-y-ki Deuxuluuna ritidire. ⁶Iruruomy inyboho roiremyhŷre awimy riwinykemy. Tai tahe Kristu inydeereny, inyboho ibinare hâre rurure, Deuxudeewireu. ⁷Isirare inyō hâbu òbiti dee ruruke. Tahe hâbu wiwihi kÿ dee òsana iny rurukre, kia heka irutaõre. ⁸Deux tahe luunatyhy inydeereny diteònyde. Iny òraruduren-yre hâre, Kristu inykireny rurure. Juhuu heka inyboho òrarudu roire. Ihârele Deuxu taluuna nihikÿ inydeereny diteòsinyde. Tai heka Kristu inyòraruren-y-ki rurure. ⁹Irubuna òraru-ki heka Deuxuru-ò inyboho òbitimy ihŷrenyre. Irubuna tahe kia riwinyreki irumy inonana tahe iratyre rarekre inydeereny wahe. Deuxu ykarana-ribi Kristu dori iny ritamyhŷre. ¹⁰Juhuu Deuxu òludu inyboho roire. Tahe wiji ibiòwamy inyboho roire, iriore iny òraruren-y-ki rurureki, wahe. Wiji tahe rybe òludu mahâdu-ribi wiutàdànamy rŷire. Ibutu kia heka Kristu òraru-ki sohojile ture. Tai iny teysamy roire Deuxu rityhynyreki. ¹¹Inyboho heka iwixira Deuxu-wana ratximyhŷrenyre. Tai tahe reysamy ratximyhŷre. Inyboho Deuxu biòwamy ratximyhŷrenyre. Jesuisi Kristu Inynyrÿ òraru-ki heka ture.

¹²Hâbu sohoji òraru-ki òraruna bede-ki ralore juhuu, Adaõ òraru-ki wahe. Taile tahe rubu nade bede-ki. Idi ibutumy iny raòrarunyre. Adaõ òraruna-txi resere, rubu ibutumy iny-ò resere. ¹³⁻¹⁴Juhuu Adaõ rurure. Iribi tahe ibutumy iny rurure. Moisesi tule rurure. Tahe bede ywina òraru-ki aôkô tiiboho rurure. Bede ywina dori Adaõ rubu hewo-ò Deuxu riwahinyre Moisesi-ò. Deuxu heka iny òrarunamy aôkô röhötinyre, tabede ywina dori kiau riwahinyõre. Adaõ heka Deuxu rybe rityhynyõre, tai tahe rurure iwese Deuxu rarybere wese. Tule iòraruna òraru-ki ibutumy iny raòrarunamyhŷrenyre. Adaõ heka Jesuisi-ò rakewesenanykre. ¹⁵Tiiboho wiwanale aô kabede-ò aô diwy myhŷdenye. Adaõ heka rubu diwyde. Jesuisi heka runa diwyde. Adaõ heka sôwemy iny-ò rubu riwahinyre. Jesuisi tahe sôwetyhy-ò Deuxu ruxetõena riwahinyre, tarasana tamyreny riwahinyre. Òraruna sohoji-di heka Adaõ rubu riwahinyre ibutu iny-ò. Jesuisi tahe ibutumy iny-ò biu-ò hena riwahinykemy ratxireri iòraruna sôwre hârele. Umytuedeõna wahidŷýdu tii ratxireri. Kia awityhyre. ¹⁶⁻¹⁷Inatyhy my Adaõ widŷýna ibinare. Jesuisi widŷýna heka awityhy my rare inydeereny. Inyboho dori Jesuisi-wana irumy ratxiren-yre aôu aôu kowa bede wihi kÿ-ki, Deuxu òraru-ki. ¹⁸Aôhôkýmy dŷýnana heka Adaõ widŷýna diwyde ibutumy iny-ò. Jesuisi tahe òbitina diwyde ibutumy inydeereny. ¹⁹Adaõ heka Deuxu rybe rityhynyõre. Tai iny sôwemy òraruna-txi resere. Jesuisi tahe Deuxu rybe rityhynyre. Tai iny sôwemy heka òraruna-ribi ritare. ²⁰Deuxu tabede ywina rybe riwahinyre. Tai tahe iny aôbina rierymyhŷre. Òraruna-di sôwemy ihŷreki, tai Deuxu ruxetõena sôwetyhy my ihŷre. ²¹Juhuu òraruna ratximyhŷre iny umyreny-ki. Inydeereny rubule riwahinyrenyre. Wijile tahe Deuxu ruxetõena riwahinyre inyumyreny-ò, iny raykyreny-ò. Òbitina inydeereny riwahinyre Deuxuko-txi. Jesuisi Kristu Inynyrÿ òraru-ki heka, umytuedeõna inyboho ijôdire.

6 ¹Timykibo Deuxu inydiren-y rexituxetõenykeu watxireri Deuxu ire inydiren-y raruxetõenykemy ire rexiorarunamyhŷre hârele. Timykibo

tuuōna. ²Aōkōhyre. Inyboho heka òraruna dee rubumy ih̄yrenyre. Timykibo iny ihymy òraruna-txi rekesekere? Aōkōhyre. ³Jesuisi Kristuni-ki inyboho raratisebenyre, Tule Jesuisi rubu-my ratisebe-ò rururenyre. Kia teertyenye. ⁴Tiu inyboho risebenyre Jesuisi òraru-ki, tii-wana inyboho rurure. Tai iru t̄ymyra-di inyboho ihyre. Iwese Deuxu taruru-di Jesuisi riixixadŷñyre wese tule inyboho iru tymyra-di rokoireke. ⁵Iwese tii rurure wese, inyboho tule rukurenkyre òraruna dee. Iwese Kristu rexixadŷñyre wese inyboho tule òraru-ribi ixāwira tii-wana rarehyykremy. ⁶Iny umy tyby tule rurure Kristu itxeò-ki. Tai inyboho heka òraruna deòdumy aōkō ih̄yrenyre. ⁷Inyō rurukreu, tii òraruna-ribi ixāwimy ih̄yre. ⁸Inyboho Kristu-wana ruruukeki, tii Kristu-wana irumy ratxikre. ⁹Kristu rexixare tii ixypy ruruōtyhy. Rubu ixypy tamy reaōtyhy. Kia tahe inyboho rieryrenyre. ¹⁰Jesuisi rurureu, iny òraruna ixāwina rubulemy rurure. Wiji tahe irumy ih̄yre Deuxudeehyy. ¹¹Tule kai arumy atximahâte Deuxu dee iny aōbina bina-ò taruteki rubuwesemy arumy tahe Deuxu-ò. Inynyr̄reny Jesuisi Kristu tyhydŷki. Kiawesele mohōtinyke Deuxu dee, Jesuisi Kristu dee wahe.

¹²Kaiboho dori Jesuisi Kristu-wana atximahâtenye. Òraruna-txi ixypy besekeōtyhy. Ixideewimy aōkō rikiwinryenyke, aō ibina wahe.

¹³Aumyreny biwahinybenyke Deuxu-ò iwese iny iru t̄ymyra-di ih̄yrenyre. Tai tahe òbitile biwinybenyke, òraruna-txi beseōtyhy aō iyja aōkō.

¹⁴Òraruna rybe-ò ijohorenýomy. Tii dori awedu aōkō rare. Deuxu ruxetðena-ò bexiweloramahâbenyke.

¹⁵Aōbo tahe awityhyre. Ruxetðena òraru-ki aōbo rekexiòrarunymyhyke. Aōkōhyre. ¹⁶Òraruna rybe-ò heka bityhynybenykeki, òraruna deòdumy atxibenyke, rubu iōwy rare wahe. Deuxu rybe-ò tahe bityhynybenykeki, òbitimy boibenyke. Bexideòdunybenyötyhyke òraruna bityhynybenykemy. ¹⁷Wowydyna Deuxu-ò kanakemy watxireri. Juhuu kaiboho òraruna deòdumy ahâtenye. Tahe wiji inatyhyna erydŷyna tetyhynytyhytenye. ¹⁸Wiji tahe kaiboho òbitina deòdumy atxitenye. Tahe Deuxu deòdumy wiji toite, tii ixideewimy timybo adirenkyre. ¹⁹Iwese juhuu òrarunawidŷyna-ò texiwahinymahâte wese, wiji bexiwahinybenyke Deuxu-ò, òbitiwidŷyna-ò wahe. Òbitimy rarybemahâre, itŷnytyhy kaiboho dori ôhōtitymy toite aiximynatyhyrenyò òraru-ki. ²⁰Òraruna deòdumy atxitenye, Deuxu tetyhynyötenye. ²¹Kia aōmydŷñana wiji ixāruna adeereny rare. Aōbo tahe awimy juhuu tewinytenye. Kia heka rubule riwahinymyhyre. ²²Òraruna-ribi ixinamy atxitenye. Kaiboho Deuxu-ò ibutumy texiwahinyte. Tai umytuedeõna tetatenye. ²³Òraruna òwy heka rubu rare. Inyō òraruna riwinykeki, tii ruruuke, kia òraruna òwy rare. Deuxu wahidŷyna tahe umytuedeõna rare, Jesuisi Inynyr̄r̄ rurureki wahe. Idi tiile-wana tukre.

7 ¹Waityhydŷýdu seriore, kaiboho bede ywinamy teertyenye. Tai bieryke aōmybo ararybekre. Inyō irulemy rariakekile, bede ywina tamy aō rare. ²Arawesenanykre. Hāwy heka ihābu-wana ihymy ih̄yre bede ywina myna. Hābu ruruukeki, tahe ixinamy ih̄yre ijō-wana roikremy. Hābu ruruōkeki tahe, ixinamy aōkō ih̄yre, ijō-wana roikremy. ³Inyō-wana roikeki,

hāwy y wedenamy raninikre. Ihābu rurukeki, tii ixinamy rarekre. Ijō-wana roike. ⁴Kia wese rare, waserioreboho, ayreny-ki. Kaiboho bede ywina dee tarutenyte. Kaiboho dori ityhydý̄du mahādu atximahātenyte. Kaiboho Deuxu hōrō mahādu atximahātenyte. Rubu-ribi iixiadu mahādu atximahātenyte, Deuxudeewina biwinybenykemy. ⁵Juhuu ixideewile aõ tewinymyh̄tenyte, rubu aõmydý̄nana wahe. ⁶Wijile tahe bede ywina-ribi ixinamy inyboho roimyh̄renyre. Iwese ihetxiu tyryiti bede ywina rityhynymy aõkõ ih̄reny, wiji Deuxu Tyytybythy aõmydý̄nana inyboho rityhynyre.

⁷Timybo? Bede ywina aõbo ibinamy rare. Aõkõre. Ihoõkeki tahe òraruna jiarȳ arieryötyhy. Bede ywina rarybere wasiõmy. Kiale reeryre aõbo wasimy rare, inyõ aõ arimykemy watxireriu, kia òraruna wasiweselemy rare. ⁸Timyki, jiarȳ òraruna waerysõna bede ywina tuu rarybekökeki. Bede ywina dori aõbina binamy riwabedeerynyre. ⁹Jiarý juhuu bede ywina reeryõre. Reeryre tahe aõmydý̄nana binale wadee rarerenyre. ¹⁰Deuxu heka bede ywina riwahinyre juhuu. Tamy ruru riwahinyre bede ywina wahe. ¹¹Tahe bede ywina òraru-ki heka òraruna riwahinymy. Tai tahe õnosõna riwarubunyre. ¹²Kia bede ywina tahe awi rare, òbiti rare. Õnosõna awi rare. ¹³Timybo rare. Òbitina aõbohe riwarubunyre. Aõkõre. Òraruna tiire. Tii tahe ibinatyhy rare. Bede ywina òraru-ki iny kia òraruna ibinatyhy reeryrenyre. ¹⁴Bede ywina heka Deuxu Tyytybythy aõmydý̄nana rare. Jiarý heka inyle rare, òraruna heka wawedu rare. ¹⁵Aõbo warayky dee ibinarele, kiale rewinywähäre. Aõbo awimy warayky dee rare, kia rewinyöhyyre. Aõherekibo? Reeryõre. ¹⁶Rexierymyh̄re aõbo rewinyymyh̄re. Reeryre kaa bede ywina awi rare. Tai heka rabedewomy watxiwähäre. Jiarý dori bede ywina bede ywina rití reerymy watxiwähäre. ¹⁷Retxiönymy watxiwähäre. Waruruöhyy heka watxiwähäre. Aõwi ariwinykeò. Òraru heka iòhömy waribi ratximyh̄re waruru ratyre ratximyh̄re waribi. Tai heka òraru rewinymahäre. ¹⁸Waumy ehetxina tahe ibinatyhy rare. Aõbo awi rare heka ariwinykemy rewisñywähäre ta heka rewinyöhyywähäre. Aõwi rewinyöhyymahäre! ¹⁹Jiarý rarurunymahäre heka aõbina ariwinykõkemy. Tahe ihärele heka rewinymahäre. ²⁰Reeryrehe aõhebo ratyñymyh̄re. Jiarý ixiorarudý̄y waòraruna wadi raítxýteitxýtenymyh̄re. ²¹Deuxudeewimy heka ariwinykemy watxiwähäre. Tahe araòrarunyhÿymahäre. ²²Waumytm̄ra rarurunytyhymahäre Deuxudeewi widý̄yna ariwinyke. Awityhy rare wadee. ²³Ijō tahe waumywo-ki, waraykywo-ki, ratximyh̄re, waumyehetxina waki ratximyh̄re. Wadi rarurunymyh̄re riwamymy ratximyh̄re. Aõbina widý̄my heka wadi rimymy ratximyh̄re. Reòludunyöhyyymyh̄re waraykymy heka rahañnamymyh̄re. Aõwesele heka tuu rahañnamymyh̄re, riòludunyömyh̄reki wahe. Raraykynamahäre warayky-ki, Deuxudeewimy watxikemy. Tule tahe reerymahäre òraruna deòduõ jiarý rare wahe. Waumytm̄ra tahe wadee rarybemyh̄re òbitimy aõmydý̄nana ariwinykemy. Waumyehetxina tahe kialemy wadee rarybemyh̄re —òraru ariwinykelemy. ²⁴⁻²⁵Tai heka urile warayky raleileinymyh̄. Mobo riwatake waumyehetxina bina bina

aõmydýñnana-ribi? Deuxudeewina-ki, Jesuisi Kristu Inynyrý heka iximynamy riwatakre. Tii riwateònymy wadi rarekre. Wowydyna tamy ariwahinykre.

8 ¹Tai heka Jesuisi Kristu tyhydýðu mahädu rubutyhy-ò heka raõtyhy. Deuxu heka tii ritarenyke tii-wana rarehyyke. ²Deuxu-ò Tyytybytyhy dori warurutymyra-di riwarurudýñnytyhyre. Rubu-ribi dori Jesuisi Kristu riwatare ixinamy ararekemy. ³Inyboho heka Deuxu Bede Ywina rieryrenyre, Moisesi tyyritina wahe. Tii heka iny òraruna-ribi iny ixinamy ririradýñnymyhyre. Jesuisi Kristule, aõbo, òraruna ruru rahumyhýre. Aõma rakahurenyötyhy heka iny rururenysi aõma òraruna ixitawo-di. Rikityhyenyötyhy heka aõma ixitawo-di aõbo bede ywina Tahe Deuxu tariore diteõnyde iny umyrenywesemy wahe. Tiu heka òrarunaõhyyre. Tai heka rexihinyre iny òrarurenky-ki. ⁴Tai rikityhyenyötyhy aõma Deuxu bede ywina. Iny nohõtireny rosake aõbo umy ehetxinarený inydeereny rarybemyhýré. Ijohonarenymy ta, irybe-ò, Deuxu Tyytybytyhy rybeòle roholamyhýreny. ⁵Aõbo Deuxudeewimy biwinybenykeki, tai Deuxu Tyytybytyhy rybeòle heka iny roholamyhýke. Ixideewimy widýýmy burubenykeki tahe, aõwaxina boholabenyke umyehetxina rybe-ò. ⁶Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò ijohona heka iny umytýmyra-ò ridymyhýre, umytuedeõna-ò, ywina-ò. Umy ehetxina rybe-ò iny rohola wana, tahe rubu-ò iny ridymyhýre. ⁷Umy ehetxina dori aõma rare, Deuxu òludu. Deuxudeewimy aõkõ heka riwinymy ihýre tiu riwinyötyhy. ⁸Inyõ ibutumy òraruna ixideewimy riwinykeki, tiu heka Deuxudeewina riwinyötyhy. ⁹⁻¹¹Kaiboho tahe kiawesemy aõkõ heka toite. Deuxu Tyytybytyhy heka aworenky-ki rasýnomyhýre. Tai heka umytýmyraõ heka kaiboho ijõdirenyre. Deuxu Tyytybytyhy heka kaiboho ijõdirenyke. Inyõ Deuxu Tyytybytyhy ihoõkeki, tiu tii ityhydýðu aõkõ rare. Aumythy heka rurukre aõrarunaõ direki wahe. Atyytyby tahe iruhymy ratxikre, Kristu dori aõraruna riixåwididýñnyreki wahe, Deuxu araõbitidýñnyre wahe.

¹²Tai waityhydýðu seriõreboho. Umy ehetxina rybe-ò uritere ijohonarenymy. ¹³Irybe deradýñna-ò beòbybenykeki, kaiboho heka burubenyke. Aõkõkeki arurenymy mariabenkyre, Deuxu Tyytybytyhy-di wahe. ¹⁴Ibutumy Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò roholamyhýre mahädu, tiiboho tahe Deuxu riore roire. ¹⁵Deuxu rybemy bityhynybenyke. Deuxu Riore wesemy tahe bityhynybenyke, õbitimy atxibenyke, deòdu wesemy aõkõ wahe, buberubenyötyhy. Waha-my tahe marybemyhýbenyke heka. Deuxu Tyytybytyhydile wahe. ¹⁶Iijoirenymy rakanxirenkyre. Aõmybo Deuxu Tyytybytyhy-di inydeereny roimyhýreki heka, tuu inatyhymy rakanximyhýrenkyre inyboho iriore roiremy wahe. ¹⁷Ibutumy aõbo Jesuisi Kristu inydeereny riwahinymyhýke heka, tule inyhõrõ reny heka rare. Iwese tii wowydyna iribi rikitarenykeki, tii-wana heka aõhõkýmy rokotýñnyrenkyre.

¹⁸Aõhõkýmy rokotýñnyrenkyre tahe aõnihikýmy aõkõ rare, urihiomyôle wahe. Inydeereny dori wowydynaõ kidiwahinykre, sôwetyhymy. ¹⁹Ibutu bede

bede aõna aõna riraòdmy roimyhŷre, aõma-ò, Deuxu Riõre mahâdu ibutumy rubu-ribi ixixana kiditñynykreu, rexixamy ibutumy rŷirakre idi biu-ò rirahukre wahe.²⁰ Kiatxu tahe ibutumy bede bede raaõbinanyke. Iwese Deuxu juhuu riwinyre-ribi resere iny òraruna òraru-ki. Deuxu dori tuu bede riywinyre txioinyhe tahe, raròsôna rŷire, riwitxiranye. ²¹ Rekeysarenykre heka Deuxu riòremy heka rakatxirenkyre. Tii ibutumy bede bede-ribi iny ritarenykre ibutumy òraruna-ribi, rubu-ribi. Ibutumy òraruna aõbina bina deòdu heka rexihukre. Deuxu ibutumy aõna aõna ritýmyranykre iwese tariõre itýmyrare wese.²² Kaa wiji tahe ibutu aõna aõna aõhôkymy rotýñnymy rŷira iròdu alòbòrònâ, ibutumy heka uladu ijira dese wese heka riijemy aõna aõna rŷira. Aõma, ixixanatxu dehemynykölemy roimyhŷreki wahe.²³ Tiibohole sohojile aõkõ, tule inyboho Deuxu Tytybytyhyre hâre, kia delemy inydeereny rawahinyre hâre, aõhôkymy rotýñnymy hŷrenyre idi tiu Deuxu tariõremy risýnyrenykemy riraòdmyhŷre. Kia tahe inyboho riraòdmyhŷrenyre.²⁴ Inyboho dori tararòsôna-ki kawese awirenyre. Inyõ iraròsôna itýnykeki, aõbo tahe riraòdmyhŷke.²⁵ Tai tahe Deuxu rikityhnyrenye rikiraõrenymy aõma, inydeereny tuu raryberé, rikitarenykré. Rikiyrymy rikiraõmy rokorokomyhŷrenykre.

²⁶ Iwesele tahe Deuxu Tytybytyhy heka iny riwiòhenanyrenykre. Inyumi aõmydýñananareny heka aõhebo rotýñnymy hŷre txuõ txuõlemy iny riwiòhenanymy hŷrenykre. Inyboho riwiòhenanyrenykre aõma inyboho rierykõreki ixitòedýý. Deuxu Tytybytyhy inydeereny dori rexitõenymy hŷre tii inyboho heka aõmy rybe inyboho rierykõmyhŷrenyre inydee risýnynymy rarybemyhŷre tuu.²⁷ Inytybyreny heka ibutumy inyraykyreny, inyworenny, rierymyhŷre. Tii heka rexitõenymy hŷre inydeereny iny òbitinareny-di, iny ywinareny-di iny rixitòedýñnymy hŷrenyre.²⁸ Ibutumy aõbo inydeereny rabededýñnananymy hŷré heka inydeereny awire. Deuxudeewina heka rikiwinyrenye inydirenry ratximyhŷre Deuxu dori inyluurenry. Tii dori iny ridyre tariõre wesemy. Tii dori kiamy juhuu röhötinyre.²⁹ Juhudihikýle Deuxu röhötinyre mobo tamy rakemy. Tahe tiu rierymyhŷre mobo aõma inyboho tamy kanakré. Tiu heka rierymyhŷre timybo widi rarekré, tariõre wesemy idi rarekré. Iriõre heka sówemy iseriõre relekre. Iriõre tahe juhuule ityhydýñdumy iuhe rŷire, iseriõre wesemy wahe.³⁰ Tii heka inyboho rihiitxinyrenyre. Tii heka ryrymyhŷre tamy, kanakemy. Tii inyboho tamy ritehemynyreu, heka inyboho tamy ritehemynyrenyre. Iny òraruna-ribi inyboho riixâwididýñnymy Deuxu, Jesuisi, Deuxu Tytybytyhy ywina heka inydeereny riwahinyre.

³¹ Ywimy rakatxirenkyemy heka inydeereny röhötinymy ihŷre. Wowydyna heka inydeereny riwahinykre. Timybo rakaryberenykre. Awire heka ibutumy Nihikýre. Deuxu heka inyworenry-ki ratximyhŷre. Tii heka inydinodorenyre. Inyòludurenyöhyyre ratxirenkye, sohojõi.³² Ibutumy inydeereny riwahinykre —inydeereny dori taRiõretyhy dori diwahinyde. Diwahinyde heka inydeereny rurukremy. Deuxu heka iny riixâwididýñnyrenyre.³³ Inyboho heka òbitimy ratximyhŷrenyre tamy rakatxirenkyemy. Tii dori iny riwinyrenyre òbitimy.

Inyō rarybeôtyhy iny òbitimy aôkô ihŷre.³⁴ Inyō heka inymyreny rarybeôtyhy rukururenykremy. Jesuisi Kristu dori inydeereny rurure, iny òrarureny-ki. Tii ixityre rubu-ribi rexixare inydeereny. Katahe ronymyhŷre Jesuisi heka rexitðenymy ronymyhŷre inykireny. Deuxu-ò heka iny rixitðedŷñyremy inydirenry ronymyhŷre.³⁵ Tiu heka rihitxinyôtyhy, aôma Jesuisi Kristu luureki wahe. Aôhôkymydŷñana dori rakatxireny. Tii heka iny rirubunyrenyke. Iny rama rirubunyrenyke inieruômy. Bede brebuwo-ki rakatxirenyke. Inymyreny rarybemyhŷkre. iny rirubunyrenykre. Ta Deuxu inywanarenhy ratximy ihŷre. Tiu heka Deuxu-ribi aô iny rihitxinyrenyôtyhy.³⁶ Inyboho heka rubu riraôhyky ratximy hŷrenyre, rexiywinyhykyle. Kia rikiwinyrenykre aôma Deuxu luuna-di xiery —iwese budoeni tarubuna riraômy rŷimyhŷre wese. Deuxu rybe inykoreny tuu relyymyhŷre.³⁷ Taiki heka imahâduy-ribi rokotarenykre. Kia ôlôna inyhôrôreny rare. Kristu dori inydeereny rurure. Aô heka iny rihitxinyrenyôtyhy Deuxuluuna-ribi. Rubu dori iny rihitxinyrenyôtyhy. Umy tiu iny-ribi rihitxinyôtyhy. Ÿju dori tiu iny rihitxinyôtyhy. Aôbinahakŷ heôty, rubu bina heôty dori tiu Deuxu luuna-ribi rihitxinyôtyhy.³⁸ Aô heka iny rihitxinyôtyhy Deuxuluu-ribi. Biu wenonana dori, beheŷ ratyre, tiu Deuxu luuna-ribi iny rihitxinyôtyhy. Wiji aôna aôna itômo rahudi aôna aôna, aôtxi aôna aôna tiu iluuna-ribi rihitxinyôtyhy.³⁹ Kia ibutumy wadee inatyhy rare. Jesuisi heka Deuxu inydeereny ritymynymyhŷre ibutumy iluuna iny òrarureny-ki rurureu.

9 ¹Kaiboho wajoireny, waityhydŷñdu seriôre mahâdu. Kristu hôrô jiarŷ rare, inytyhy rare. Deuxu Tyytybytyhy, Jesuisi Kristu-wanale rierymyhŷre kia inatyhy rare. ²Rabedewomy heka watxireri wajoi rityhynyôrekî. Deuxu Tyytybytyhy kia rieryre. Txuô txuôlemey, ruô ruôlemey rabedewomy watxihâre. Txiole txiole aômydŷñnanamy adeereny ararybeke kaiboho tarasanaô boibekemy. ³Deuxu riwatxuhoke Kristu-ribi wajoi deròwymy, iwiôhedŷñkeki. Jiarŷ heka ihyy arurukemy wajoi ityhydŷñdukôdu mahâdu wahe ixi-di tamyreny rahôtinymy watxireri. Kia biu-ò hena ritarenykemy wahe. Tahe aôköre heka. ⁴Deuxu heka tamyreny sôwemy diwahinyde. Ihârele tiiboho ijohona deramy rekoamahârenyre. Aôma, rihitxinyrenyhe heka taijoirenemy. Ridyrenyre heka bederahy-ò loosôna-ki biuwetykywo-ki. Tahe tamyreny rarybere tii iluurenymy. Tamyreny heka sôwemy aô kidiwahinykemy idirenry ratximy hŷre. Tule tabede ywina rybe tamy diwahinyde. Tai tahe Deuxudeewina reerryrenyre. ⁵Tamy heka Deuxu wowydynaô riwahinyrenykemy Deuxu teðduô kanake tii tamy rarybere. Tybyreny dori ilahiboho dori rityhynyrenyre, tii Deuxu sôwemy rityhynyrenyre. Kristu tahe tule judeu mahâduô ratximy hŷre, wajoi wahe.

⁶ Deuxu rybe inatyhytihy rare. Sôwemy iny judeu mahâdu wese roire. Ibutumy tahe judeu mahâdutyhy aôkô roire. ⁷Ibutumy judeu Abraõ riore riore rŷira mahâdu aôkô heka Deuxu rioremy rarekre. Deuxu heka Abraõ-ò rarybere: —Ijai riorele ariôkôre rarekremy ijô aôkô. Ibutumy Abraõ riore, Ijai riore aôma ityhydŷñdu aôkô roire. ⁸Ijô riorekôna mahâdu tahe ityhydŷñdu heka roire. Kia Deuxu rybe rityhynyymyhŷrele heka ityhydŷñdu mahâdumy rŷira —judeu mahâdu

tyhy wahe. ⁹Juhuu tahe Abraō-ò Deuxu rarybere: —Ahāwyy Sara, iriòredikre ijō beōrāu wahe. ¹⁰⁻¹¹Iu tahe Ijai iriòre hāwyy-wana herinanyreu, Rebeka-wana roire tahe inatxi uladumy heka Rebeka tamy kidiwahinykremy riywinyra. Ijau juhutyhy iriòredelamy reakre riywinyra. Ijō tahe Ijaō ini rarekre. Kawese Deuxu rarybere uladu reakōule: —Jiar̄y heka Ijaōmy retamy rarybere Ijau aōkō. Jiar̄y aōna aōna sōwemy tamy adiwahinykre. Deuxu kiamy rarybere Ijau reakōule. Tiu aōwiwihiky aōbina bina riwinyke aōkō. Myle roireri. Deuxu riteōsinyre ijō tarasanamy reake-ribi tahe ijōle tuu reare. Aō uladu tuu riwinyreriki aōkō Deuxudeewimy tuu riwinyre. ¹²Juhuutyhy Rebeka-ò rarybere: —Idela taseriòre deòdumy rarekre. ¹³Iwese tyyriti-ki roire wese: —Ijaō iluure tahe Ijau aōkōre.

¹⁴Aōmybo tahötinyteri? Deuxu aōbo adee ibinare kia riwinyreki? Aōkōre heka. ¹⁵Deuxu rarybere Moisesi-ò: —Jiar̄y heka awimy inyōdee ariwinykre, tahe tuu ariwinykre. Inyōdee ruxetōena ariwahinykeki, tamy ariwahinykre iixideewimy. ¹⁶Deuxu ruxetōenale heka rare, iny aōmysydýy sōwehekýmyreki aōkō inydee tarasana riwahinykre. ¹⁷Kaheka iny rieryre Faraō (Egitó bede iōlō) ijyy dori inydee kia riteōsinyre iwese Deuxu rare wese wahe reteherenyké. Deuxu kiamy rarybere Faraō dee: —Adee kýny ariwahinyre ruruō kai bonyke iōlōmy. Tai tahe ibutumy iny wani wiwihiky-ò roholakre. ¹⁸Ibutumy Deuxu ixideewimy tuu riwinymy ryirakre. Ruxetōena riwahinyke tamywi tahe riwahinyra.

¹⁹Inyō tahe wadee timy rarybeōtyhy: —Aōherekibo kawesemy Deuxu inyō aōhe ris̄nykre ada amo bohe Deuxu aōwidŷyna deramy reakre. ²⁰⁻²¹Tiu moō rarybeōtyhy Deuxumy ibinamy. Iu inyō butxi riwinykre, aōma sudeō rimykreu,

riwinykre heka butxiwihikyō tamywikeki. Ibinaō riwinykeki tasŷ iwesele riwinyke ibinamy tuutyhymy. Bedenamy riwinyke noijaka tamy ridemyhýkemy. Ijō butxi tamy wikeki. ²²Iwesele heka Deuxu rare. Rebureke heka inyōdee raykaranananyke. Ijō-ò tahe awike ta ruxetōena-di riwiōhenanyke iaōna aōna rijemey. ²³Idi tahe rōkōhötinyreny timybo Deuxu wina, Deuxu loosōna awiremy iruxetōena inydeereny riwahinyhyymyhýre. ²⁴Judeukōdu mahādu Deuxu ritare. Judeu mahādu yribi sohoji aōkō. Inyboho. ²⁵Osea tyyriti-ki rybeō kiamy tai roire Deuxu rarybere wahe: —Ijō mahādumy sŷ aronykre wariōremy. Tahe waijoiy-ribi aōkō waijoiō mahādu aōkō waijoi my arinini kre idi aritakre. Tuumy ararekre. Tiu heka luuna juhuu

(Roma-ò 9.20-21)

inyō rewahinyōhyyre. ²⁶Deuxu rarybere tiu: —Kaiboho juhuu waijoi aõkõ toite, tuuõmyta kowa-ki wariorerenymy boibekre. ²⁷Isaia tule rarybemyhŷre aõma judeu mahâdumy wahe. Sõwemy, sõwemy imahâduõ hâre tahe, ibutumy tarasanamy reakre. ²⁸Deuxu ele elemy rotŷnykre timybo rarybere myna. Ijõ-ò ruxetõena riwahinykre ijõ-ò adehuna riwahinykre riixãwidinyrenykremy. ²⁹Ijõ Ritidŷyna-ki Isaia rarybere: —Deuxu ibutu dinodu heka ruxetõena riwahinyõkeki, ibutumy judeu mahâdu riixãwididŷnykre iwese Sodoma hâwâ Komora hâwâ-wana riixãwidinyre wesemy wahe.

³⁰⁻³¹Timybo rakaryberenykre kia aõmydŷñanamym? Kialemy: —Judeukõdu mahâdu-ò Deuxu tarasana riwahinyre tiu Deuxu riijeõhyymyhyre hârele. Judeu mahâdu heka rityhynykemy idi ratximyhŷre ibede ywidŷýna-di tahe tiu heka ritaõhyymyhyrenyre tarasana. ³²Bede ywina rybe riyrubunykehâre awikehâre tiu tarasana ritaõtyhy. Rityhynytyhykekile heka tuuke. Tai tahe ritaõre tarasana, rityhynytyhyörenyre. Tai tahe iwere mana iny riatymyhyre were rydŷýnarenyre. ³³Ijõti nihiký heka roimyhŷre. Tiu heka riõhõreõtyhy iweribi-ò. Deuxu rybe-ki kia wesemy roire: —Judeu mahâdury-ki mana nihiký wese retidimy doimyhŷde. Sõwemy heka iny rŷira tiu heka ityre-di rariaõtyhy biu-ò hena-ò dehemynydeki wahe. Kia iny rityhynymy Jesuisi Kristu rŷirale tahe ritakre tarasanaõ heka inatyhymy.

10 ¹Waityhydŷýdu seriõre, rexitõenymy wâhâre heka Deuxu-ò ibutumy judeu mahâdu biu-ò henamy rŷikemy. Kiamy tuu rarumahâre.

²Reerymahâre tiiboho ibutumy rityhynymahârenyremy Deuxu. Tiiboho ityhydŷýnarenyre tahe õbitihyky aõkõre. ³Tiiboho kiamy rôhõtinymahârenyre aõma judeu mahâdu heka bede ywina rybe rityhynyrenykekile rexiobitinykemy heka rôhõtinymahârenyre Kristu-ò ta rexiwelõrökõlemy Kristu bede-ò rexihuemyhyre, tai Deuxu iny-di awimy rarekemy. ⁴Bede ywina heka Deuxu aõmydŷýna tarasana aõkõ heka rare. Kristu rityhynymahârenyke. Kia weseleke heka tii rimyrenyre rexiobitinyre. ⁵Moisesi dori ròritidŷýre tuu: —Inyõ tiu òraruna-txi reseõhy rarekeki, taile iny tarasanamy ratxike. ⁶Kiamy heka ityhydŷýna namyhŷde. Uritere inyõ Kristu biu-ribi kôdidaykemy ixinohõtidŷýona Kristu kidiwykredi uritere nohõtirenõymy, isiratyhyre wahe. Tuu aõkõ iny õbitidŷýna-ki rahamyhŷre. ⁷Uritere Kristu ixixana-di mohõtinynõomyke isiratyhyre dori kia-ribi õbitidŷýna kiditakremy. ⁸Tii heka inyboho ribedeerynanymyhyre. Iõhõlemy heka iny-ribi ihŷre warybereny wahe. ⁹Iny taykyrenykekile rityhynymyhyre inykile. Tai tahe rarybere inywixira-ò aõma Kristu iny wedureny ihŷremy wahe. Inyworen-yribi rikityhynymyhyrenykekile. Aõma Kristu heka Deuxu riixixanyre rubu-ribi. ¹⁰Taiki tahe biu-ò hena rakatarenykre. Aworibityhy rikityhynymahâke. Kiamy heka iny õbitimy rekelerenyke Deuxu dee wahe. Rarybeke iny-ò rityhynymy ratximyhŷremy tai tahe tuu relemy ratxike. ¹¹Kiamy heka Ritina-ki roimyhŷre: —Inyõ rityhynytyhyhyke heka teysamy ratxike. Tiu heka anabedewoõtyhy tatyhyna-ki. ¹²Judeu mahâdu dori judeukõdu mahâdu-wana wiwesele rare. Ibutumy heka sohojihyyle iwudure, Inynyry wahe. Ibutu heka inydee

riwahinymyhyre aõmybo iny rexitõenymyhyre wahe. ¹³Iny rexitõeny-wana Inynyrñi-di tarasanamy, tai iny-ò riwahinymyhyre. ¹⁴Teerykõte heka timybo idi ratximyhyre rexitõenymy. Timybo bieryke inyõ tuu relyykõhâre heka rityhynyke. Tamy heka roholaõtyhy inyõ tuu relyyokeki tiu ityhydýyöna. ¹⁵Inyõ heka raõtyhy, inyõ biteõnyokeki wahe. Kiamy tahe Tyryriti rarybereri: —Kia Rybewihikýmy rybedu heka awi heka rare, dehemynyna heka awire, deysana rybe dori diwymyhyde. Deuxu rybena ywina wihiiký heka diwymyhyde. Tai tahe iny reysamy heka aõma Deuxu Rybewihiký tamy riwymyhyreki wahe.

¹⁶Ibutumy aõkõ tahe rityhynyhyre. Iwese Isaia Deuxu rybedu rarybere wese: —Inynyrñ, Rybewihikýmy tamyreny heka rarybemyhyrenyre. Ihârele tahe rityhynyõhyymyhyrenyre. ¹⁷Ityhyna heka Rybewihiký-ò iny roholamyhyreu, rityhydýymyhyre. Kristu ityhyna tamy kedehemynykre, rybe wihiiký òraru-ki wahe. ¹⁸Dýyraxinaõ ariwinskyre. Taholatenyôte aõbo Deuxu rybe-ò? Kohe, ibutumy heka roholamyhyre. Tyryritina-ki roire: —Deuxu rybe týmyra wihiiký ibutumy riteõnymyhyre hâwâ hâwâmy. ¹⁹Ijõ arýyraxikre: —Judeu mahâdu aõbo kia rieryõmyhyre? Moisesi tyryriti-ki roire: —Deuxu biu-ò henâ judeukõ mahâdu-ò ariwahinskyre. Wajoi mahâdu ariwoxibronykemy. ²⁰Isaia tahe idi tuu rarybere: —Iny wiwana mahâduõ heka Deuxu riijemymyhyre. Tii rexitõnynyre taorysydu mahâdu-ò. Itxi reare. ²¹Isaia rarybere Judeu mahâdumy kia: —Ihârele Deuxu iny ritobinrerimy ihyre iny, iny nohõtibinaki wahe.

11 ¹Kaiobo heka timybo tahõtinymahâtenyte Deuxumy? Tii aõbo taijoi-ribi nohõti rosaremy —judeu mahâdu-ribi? Aõkõre. Jiarýle, Paulo, judeu mahâduõ rare. Jiarý heka Abraõ riokoreõ rare. Benjami ijoõõ heka jiarý rare. ²Deuxu taijoi-ribe nohõti rosaõtyhy. Tii juhuu ritare. Elia juhuu Deuxu-ò taijoimy rarybere. Ryberiti-ki kia roire: ³Tiiboho heka rybedu mahâdu rirubunyre. Tule axiwena wahidýyna riböhonyre. Jiarý sohojile aluure Deuxu. Tule rörubudýymy wadi ratxirenryleri. ⁴Timybo Deuxu heka Elia-ò dirawyónyde: —Aõkõre, kai ihewoludutyhy waluunadu aõkõ tate. Waluunadu 7000 inymy rýire aribihitximy wahe. Tule Bali suritxoo tiu rityhynyrenyõhyymyhyre. ⁵Katahe wijile iwesele rare. Iny ibutemy Deuxu hõrõ mahâdu rýire. Tii taruxetõenadile ritarenyre. ⁶Deuxu ruxetõena heka aõ iðwy-di aõkõ riòwonymyhyre Deuxu riwahinymyhyre. Aõwihihiký diwinymyhydenydeki aõkõ heka tuu heka ratximyhyrenyre iòwydikeki tahe aõ ruxetõe aõkõ rare. ⁷Deuxu heka judeu mahâduõ rihitxinyre tarasanamy reakré. Ijõ tahe iwety mahâdu wesemy ijõ rýira. Deuxu tamy tarasana-ò ryryreri tiiboho roholaõre. ⁸Tyryritina-ki rarybemyhyre rörömy ratximyhyrenyremy. Deuxu heka riruberenyre ihäre ta tõhõtireny ratõbonyrenyre. Taita rieryõhyryrenyre heka Deuxu Tytybytyhy my rarybemyhyrenyreki wahe. Iwesele heka wijinga roimyhyre. ⁹Ihetxiu lõlõ Davi iwesele rarybere: —Kia heka taworana bedehesina-ki, ramyrenykre, raborenykre, tabonahemy reserenykre idi aõhõkýmy rotýynykre. ¹⁰Irue idymy releke tiu robiõkemy. Tiiumy rarabunykre iaõbinabina-ki.

¹¹ Adeereny arý'yraxikre kiamy: judeu mahādu resereu ixāwire aôbo? Aôkôre. Urile tarasana nadē judeukôdu mahādu-ò tai. Judeu mahādu ibinamy tai rôhötinykemy. ¹² Judeu mahādu òraruna òraru-ki heka sôwemy iny-ô aôwiwhiky nadē, judeukôdu mahādu-ò wahe. Tahe awityhy my rarekre ibutumy judeu mahādu ralokremy. ¹³ Jiarý, Paulo wahe, rybe wahidýydu heka jiarý rare. Judeukôdu mahādu-ò tii heka jiarý rare. Uritere nohöti losarenyömy kia waaõmysydyyna rare. Kia awi heka wadée rare. ¹⁴ Deuxu heka adeereny aô nihiky adeereny riwinyre, kaiboho judeukôdu mahādu rare. Judeu mahādu robikre. Tai heka tiiboho biu-ò hena mahādu-wana ratxikemy riwisýnykre. Kia wese òsana ijô tarasanamy rimykemy. ¹⁵ Judeu mahādu wiji rityhy nyöreri. Tai Deuxu ijô mahādu-ò biu-ò hena riwahinyre, judeukôdu mahādu-ò wahe. Iny sôwemy tai ritamy rýimyhýre òraruna-ribi. Iwese inyô rubu-ribi riixixanyre wese kia rare iu judeu mahādu ralòkreu wahe. ¹⁶ Juhuu paô ere awimy Deuxu-ò biwahinykeki, ibutumy paô ihörô rare. Òwòru rutysômo Deuxu-ò biwahinykeki, ibutumy òwòru ihörô rare. ¹⁷ Òwòru ere judeu mahādu wese rare. Tiiboho òwòru-ribi raòròmy raremyhý. Kaiboho judeukôdu mahādu teròwymy atximahätenyte. Kia òwòruru wesemy òwòru-ò ralòmy atximahätenyte, tai tahe arumy atximahätenyte. ¹⁸ Ixityhy my nohöti renyömy. Kaiboho dori iratyre awimy aôkô atximahätenyte. Òwòru rutysômo aramyre judeu mahādu tyby wese wahe. Aôkôkeki, kai bedesekre òwòru desede wese. ¹⁹ Kaiboho òsana marybebentykre: Tiiboho òwòru-ribi ritamy raremyhý inyboho rikibynyrenykre. ²⁰ Inatyhy rare. Urile ôhöti-ribi losarenyömy tiiboho iribi ritamy raremyhý rityhy nyörenyrek. Tule kaiboho talòmy tatemyhý tetyhy myhýtenytek. Tai ixiwededyörenyre urile bexityhynymy. ²¹ Judeu mahādu heka òwòru ruthy wese raremyhý. Ihärele tahe Deuxu òwòru-ribi ritare. Timybo tahötintenyteri —Deuxu aratarenyötyhy. Tule aratarenyke timykeki. ²² Deuxu dori ywimy rare ijô-ò. Tule tii isirare ijô-ò: —òraruna-txi besebentykeki, tii aratarenyke. ²³ Judeu mahādu ixyby rityhy nyrenykeki, ixyby Deuxu ritidikre iherina-ò. Deuxu irurudirare ixyby ritidikremy —isiraõre Deuxu-ò. ²⁴ Kaiboho heka òwòru bederahy ludu wesemy atxitenyte. Iwese òwòru ludu-ò tii aratidirenre wese. Judeu mahādu dori òwòru ludu wesele rare.

²⁵ Waityhydýydu seriore, inatyhy naõmy adeereny arelyykre. Deuxu rieryre tiwesemybo judeukôdu mahādu rityhy nykre. Ikonana kaiboho bityhy nybenykre, judeu mahādu ixybyle kanalokre. ²⁶ Tai tahe ibutumy judeu mahādu ritakremy. Tyrytina-ki heka kiaweselemy roire: —Siaõ-ribi tarasaduõ kanakre. Ibutumy heka judeu mahādu òraruna-ribi kôdòsekre. ²⁷ Kia bedeu heka aritakre iòraruren y wahe iwese tuu rarybere wese juhuuhuky. ²⁸ Katahe rasöwemy roira aõma judeu mahādu wahe. Tiiboho Rybewihiky òludu roire. Tamyreñy heka awi aõkô Rybewihiky. Kia heka adeereny awimy rôhonyre. Tetatenyta dori Deuxu-ribi aõma iwahidýyna aõna aõnawidýynamy. Deuxu juhuu taluunamy walabiereny-ò rarybere. ²⁹ Deuxu heka tiu riwitxiranyöhymyhyre. Releke wana heka riwinymyhyre tahörô mahādu dee. ³⁰ Judeu mahādu heka Deuxu rityhy nyömy

roimyhýre wahe. Tai heka Deuxu ruxetòena adeereny diwahinyde. ³¹Katahe judeu mahádu heka wiji roire ityhydýymy aókó. Aóutxu tahe Deuxu ruxetòena ixybyle rimykremy rýira. Deuxu heka iximymy iny riteónyrerimy ihýre. ³²Deuxu ibutumy òraruero-ò rityhere idi taruxetòena ritýnynykemy.

³³Iny Deuxureny aówi dinodu heka rare. Ibedeerytyhytihy rare.

Inyô ibedeywidýyna rieryöhyyymyhýre. ³⁴Tiu rikieryrenyöthy irayky, tiu rikibedeeryrenyöthy. ³⁵Inyô tiu Deuxu tadiwidýydumy isýnyöna.

³⁶Ibutumy dori Deuxu-ribi hikýle nadie ixidee. Ibutumy iruru namyhýde. Tai tahe ibutumy wowydyna tamy rikiwahinyrenykemy inyboho ratximyhýreny.

12 ¹Tahe waityhydýdu serioreboho, aumyreny heka biwahinybenyke Deuxu-ò. Aramyrenykemy òbitihyylemy. Kia wowydynatyhy Deuxu-ò. Tii dori ibutumy aóma inydeereny riwinyre. Kia ibutele rarekre tamy. Tii dori sówemy riwinyre inydeereny. ²Uritere riraõmy bede ludu mahádu wesemy. Iwixiramy boibeke. Tai Deuxu dee awimy kia rarekre. Aumy týmyramy ibutumy biwinymahäke. Tai tahe Deuxu ribedeerynanykre aóbo awire.

³Jiarý heka Deuxumy rybeduõmy rare adeereny. Tai adeereny ararybekre bexijebenyke. Òbitimy marybemy aumy-ribi. Deuxu-ribi ityhyna adeereny diwahinydekí heka aóhe botýynykemy mohötinymahäbenyke. ⁴Umy heka sówemy txura txura roire, umy hitxi hitxinamy rýire. Kristu ityhydýdu mahádu kia wese rare, Kristu woludu mahádu wahe. ⁵Tule Kristu mahádu sówemy aõmysýdýyna witxira rýire. Sówemy iny wiribi hitxi rýire.

Iwese umy sohoji wese Kristu wo mahádu rýire. Ibutumy wiribi hitximy raaõmysýdýymy iwidýymy rýimyhýke. Inyboho heka ibutumy iaõmysýdýyna Deuxu-ò rikiwinymyhýrenyke. ⁶Deuxu heka aówidýyna widýyna witxira iny sohoji sohoji-ò riwahinyymyhýre. Kai heka týnydýyna abrysikeki, awimy bexityhynyke awimy biwinykemy. ⁷Awimy wiòhedyýmy atximaháte wana, bòwiòhenanyke awimy. Rybedýydumy atxiteri-wana awimy òbitimy bibedeerydýymy. ⁸Deuxu rybemy rybedu atxiteri-wana marybeke inydee bexityhynyky. Deuxu sówemy adee nieru riwahinyre-wana, bòwiòhenanyke inywitxira. Inydinodumy atxiteri-wana, òbitimy maaõmysýdýibutu dee. Kia dohodýdukeki btohodýykre inyô aó biwahinykeki awowi-di bowahike.

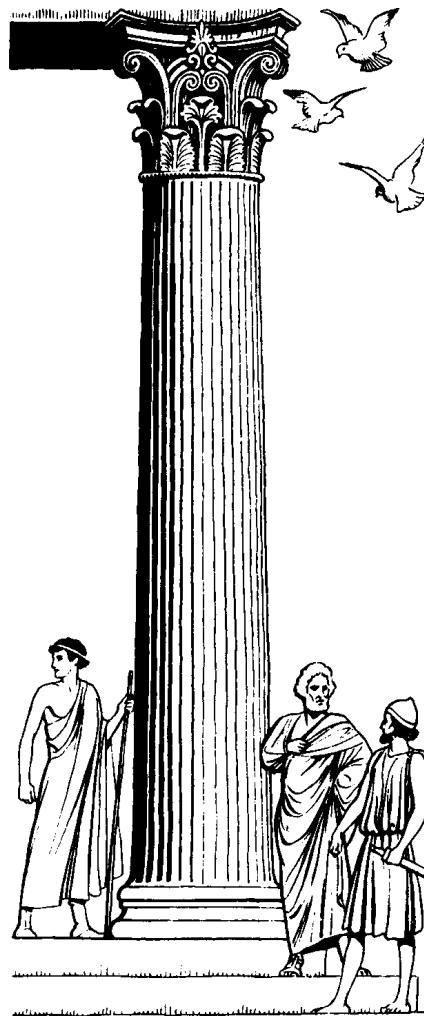
⁹Wiribi ihitxidýyomy. Tuu luu-di tahe inywitxira hitximy. Uritere rybeõmy urirybele. Uritere rybe òbitikõmy rýireò noõmy. ¹⁰Kaiboho ityhydýdu seriore atximahátemyte. Tai wiluumy atxibenkye. Widee biwowydnybenyke, ixidee aókó. ¹¹Aõmysýdýyna-di boibenkye. Ibutumy Inynyrý-ò biwinybenyke eysareny-di. ¹²Beysamy atxibenkye ywina-di aókókymy dýñana-ki. Bexitòenyhyymahäbenyke. ¹³Aityhydýdu seriorey-ki inyô aó ihoõkeki, tamy biwahinyke ahõrõ-ribi. Inyô ihetoõkeki, bidybenyke aheto-ò. ¹⁴Inyô ibinamy adeereny riwinykeki, tahe ibinamy aókó biòwonyke. Bexitòenyke Deuxu-ò tamy. ¹⁵Inyô reysakeki, tii-wana beysake. Inyô rahinykeki, robukeki, tii-wana mahinyke, bobuke. ¹⁶Ywimy ibutumy iny-wana boibebenyke. Ixityhy aókó nohõtiõmy. Kai dori ibutumy aókó teertye, tule aaoõmysýdýy bina awimy bimybenyke.

¹⁷Inyō adeereny ibinamy riwinykeki, ibina-di aõkõ biowynybenyke aõma uritere ywihylemy boike.
¹⁸Wiwesehyyle ywimy rýimyhýre.
¹⁹Inyō umy aõma rarybekeki, uritere ixidwydýymy nohõtiömy. Deuxu-wana birimy. Tii heka riowynykre iaõhökýmydýynana-di. Kia tahe roire Tyritina-ki. ²⁰Aõma aõludu ramamy ruru wana, tamy rýsýna biwahiny, bemy tii ruru wana, tamy bee biwahiny. Tai tahe tii raixýrure aõbo adee riwinyre lau. ²¹Aõbinahaký rýira-wana, uritere iijiradýyömy. Ibutumy aõwiwhikýle aõ biwinymyhyke. Tai tahe rexihuken aõbina bina.

13 ¹Bityhynyke bede dinodu.

Deuxu dori risýnyre bede dinodumy. Ibutumy dinodu heka Deuxule inydeereny riwahinyre.

²Inyō bededinodu rityhynyökeki, tii heka Deuxu rityhynyömyhyre. Iny òbitimy ratxikeki, tiu bede dinodu rimyötyhy ròtena-ki aõhökýmy dýynana rotýyötyhy. ³Inyō òbitimy ratxikeki heka tiu bede dinodu lau ruberuötyhy aõhe risýnyötyhy. Urile iny aõotaotalemy rotýyñyreu tahe, tiile ruberumyhyre bede dinodu lau. ⁴Bityhynybenyke ibutumy bede ywina aõbo dinodu mahãdu raryberé. Brebuõlemy botýyñbenyke. Deuxu diteónyde heka bede dinodu iny riwiõhenanykemy. Kai aõhökýmy botýyñmyhyke aõotaotamy tatýyñymahãte-wana. Bede dinodu dori tuu nade. ⁵Ibutumy bede dinodu bityhynyke. Tii heka biwinybenyke Deuxu dee kia awire. Tai heka aõhökýmy botýyñbenyötyhy. ⁶Tule iòwy biowynamahãbenyke. Ibutumy heka biowynamahãbenyke aõma tuu dinodu rarybemahãre wesemy. Tai dori riowynamyhyre iaõmysýdýydu. Tii heka anawiõhenanymyhyde. ⁷Biowynamahãbenyke aõbo òbitire, ibutumy wahe. Aõma dinodu iòwydýymy rariowynamahãre-wana biowynamyke ibutumy awedu mahãdu wahe. Bityhynyke ibutumy.

(Roma-ò 12.11)

⁸Inydee tanadevenymahâte-wana, biòwynye òbitihyylemy. Inywitxira luumy atximahâke ibutumy iny wahe. Tii dori Deuxu bedeywina-ki bede òtiidŷna xiery ratximyhŷre. ⁹Ibutumy Deuxudeewire heka kaa rare. Aeryna luumy iwese ixiluure wese, tahe tamy ibinaõre. Kai rubudŷõomy aõbo, ada wasimy iribi texiwonyte ada ihâwyy-wana maòtakemy aõbo, texinohõtidŷõnyte. Uritere aõbina-di ixinohõtidŷõmy aeryna-ò. Uritere aõbina widŷõomy. Aerynaluumy mabeke iwese kai ixiluure wese wahe. ¹⁰Luuna inyô-di rarekeki ibina inyôdee riwinyôtyhy rare. Ibutumy Deuxudeewina heka riwinymyhŷre. Tii sohojile heka bede ywina-ki awityhyre.

¹¹Tule heka òbitimy matximahâke. Bededŷnana dori iòhòmy resera. Bede ityre reakremy namyhýde. Bexixabenyke wa, Inynyrŷ heka iòhòmy ratximyhŷre inonana-ò. Iòhòtyhy my relera juhu rityhyntyrenyre-ribi. ¹²Ruu heka ròhònymy rare. Txuu tule iòhòmy wahe. Uritere aõbinahakŷ bedeluruhukŷ aõmydŷnana widŷõomy. Diabo ijesu bitake aõwiwihikŷ widŷõy wahe. ¹³Óbitimy biwinymahâke iwese txu rojuxana iny ratximyhŷre wese. Tai ibutumy iny rarybemahâke kai iluumy atximahâtemy. Uritere abededyñana huduõmy — itxýteomy, òtaõmy, adeburemy ijiraõmy, ihâruõmy. ¹⁴Bexitõenymyhŷke Inynyrŷ Jesuisi Kristu-ò wahe anawiõhenanykemy. Tai tahe ibutumy òbitimy biwinymahâke. Uritere arayky aõmydŷñabinabina nohõtiõmy.

14 ¹Ijoî ityhydŷdu mahâduõ amahâdudŷmy rurukeki, ròtena ixinamy raloke iityhyna ibuterehâre tii-wana aõna aõnamy widee rybetyhy my rybeõmyke. Aribi hitximy raraykynyke hâre, bidyke. Ihârele biròtenybenyke. ²Ityhyna irurukõmy ratximyhŷre hâre biròtenybenyke. Tii òsana kiamy raraykynamyhyre: Iny rexidowynyke iròdude riròmyhŷrenyremy ijô ròhòtinyke. Kai tahe òsana mohõtinyke kiamy. Tuu ibinaõre. Ityhynareny urihimyôle rare. Brebunale sýny roholamyhŷre. ³Inyô tahe ibutumy riròmyhŷre. Awimy idi tahõtinymahâte-wana, wiribi hitximy aõkõ. Uritere iòhòresedŷõrenyõmy. Deuxu dori ridymyhŷre iwelemy iwelemy. ⁴Deuxu deòdumy tii rare. Eòdumy aõkõ. Deuxu-ò tii rirawoyonyre aõhebo rotŷõnomyhŷremy. Deuxu rarybeke aõbo òbitire, aõbo teòsare. Deuxu heka tii ritamadŷõnomyhŷre. ⁵Kiamy rakaraykywesenanyrenykre. Txuõ aõworana bedehesi heka judeu mahâdu riywiny my roimyhŷre. Kia txuule Deuxu-ò realànanymyhŷre rexinohõtidŷõnomyhŷre. Tahe aõkõre. Ijô ityhydŷdu mahâdu tahe aõkõre. Tii iwitxira rexinohõtinymyhŷre. Ibutu txuu tamy awire Deuxu àlâna riwahinymyhŷre. Ixideewimy iny sohoji sohoji raraykywydynanymyhŷre. Ixitawimy Deuxu riwowydynyre. Ibutumy iny òbitimy ixidee raraykynyke. ⁶Kaiboho atxu biywinymyhŷbenykeki, kia tahe awire. Xiwenade riròkeki, tii tule Deuxudeewire riwinyre. Inyô aõkõ riwinyre. Tii tule awimy riwiny myhŷre Deuxudeewina wahe. ⁷Ixideewimy rikiywinyrenyôtyhy inynyrŷ-ò dori inyboho roire. ⁸Inynyrŷdeewimy rikiwinyrenyke. Ihõrõ rare, aruruahârele, aõkõhârele. ⁹Jesuisi Kristu rubu-ribi rexixare tai butu wedumy. ¹⁰Inyboho heka ihõrõ mahâdu roire. Tai uritere inyseriore rybeõmy ixiradŷõmy.

Inyboho dori sohoji sohoji Deuxuru-ò rexideòsinyrenykre. Iu tii ibutumy iny riywisyndykre. ¹¹ Kiamy heka Ritidÿyna-ki roimyhÿre. Inynyry heka rarybere: —Inatyhymy, Ibutumy warue-ò tatiowotimy resekre. Rarybekre heka wamy Jiarÿ Deuxu raremy. ¹² Iny sohoji sohoji iximy relyykre Deuxuko-ò.

¹³ Uritere inywixira-ò ryberenyömy tii ibinamy rare uritere aôwidÿyömy, iòraru-ki ixhydÿydu òraruna-txi resehemey. ¹⁴ Jiarÿ tahe kiamy rahötinyre. Kia aômydÿynana aô aôkô rare Deuxu-ò. Xiwena rÿsýna rirÿsýkeki aô aôkô rare. Uritere kia nohötidu dee ibinare. Tiiboho riròoke. Xiwena rÿsýnarýsý òraru-ki aijoiõ bïbedewonyhenylau irÿsýomykre. ¹⁵ Aityhydÿydu serioreo ôbitiomy ratxikeki tahe iru-ki arawidÿyömy atximahã. Tamy dorihe ôbitimy aôkô heka idi röhötinyke. Tii heka tule riwinykelemy ixidi röhötinyke. Timy aôki teðsamy rahaôhyymyhyre aôma, xiwena rÿsýna-ki. Kai aôki awimy aôma awityhy irÿsýomyke Deuxu Rioreo dibinadÿnyke lau wahe, Kristu dori iòraru-ki rurure. ¹⁶ Kaki awimy ôbitimy mahakeki. Biwinykeki inywixiraru-ki atxikeki, kia tai uritere rieryömy aki rahake. ¹⁷ Riroximyhyrenyre, riömyhyrenyre — kia Deuxu Iòlona dee aô aôkô rare. Aômale tahe rököhötintyhyhymyhyreny: wiòhedÿyna, ywina eysana. Deuxu Tytybythy inydeereny wahidÿyna wahe. ¹⁸ Kia wese iny rÿikeki heka Deuxu dee wina rare, inydee tule. ¹⁹ Wii rikiwiòhenanymyhyrenyke ibutumy wiwesehyyle ywina-di. Tai iny tyhnareneny rikikyhynanyrenykemy. ²⁰ Rÿsýna òraru-ki aôhe wiþdÿy renyömy, butumy dori Deuxu riwinyre. Kia inyô iòraru-ki aôwitxiramy röhötinykeki tahe ibinare. ²¹ Aô dee rÿsý vî momo heka ibinare, tai tii rexiorarunykeki aôraru-ki urile bexijönybenyke. ²² Kaa biwinykeki timybo Deuxu dee ôbiti relemyhyre, urile ibutu-ò tuu rybeömy iny bedeòby, kia ira-ki aô ibinakõre. ²³ Ijô urihimyò tatyhynymy ratximyhyre heka iximy riatyke. Adeee tahe ôbiti heka rare. Aôbo riwinyre heka òraruna rare. Tai iwidÿyömy.

15 ¹⁻² Iny ixira-di heka rököhötintyrenyke ibutumy aôbo iny riwinymyhyredi.

Idi rököhötintyhyrenyke inywixira aôlaubo ruberumyhyré. Iny ôbiti erykô mahâdu-di. ³ Kristu dori kaki raremyhyu ixideewimy aôkô tuu riwinymy raremyhy. Wiwana ritidÿydu wesemy riki riritinymyhyre: nade aôhökymydÿynana-ò tai heka bede-ò nade. Riòludunyre heka aôbo iòludu aôbinabinahâký rarybere heka riwaòludunymy raremy. ⁴ Tuheka roimyhÿre ihetxi Tyrittina-ki inywiohedyyna reny. Iny heka ribedeerydymyhyrenyre ywina-di rakatxirenykemy rikiraòrenyke heka Deuxu aômy bede dÿynana wahe. Rahykyu òraru rahykyu wahe rubu. ⁵ Tii heka wadée awire wii biwiòhenanyke. Deuxu anawiòhenanykemy adirenny watxireri. Iwese Jesuisi Kristu riwinyre wese.

⁶⁻⁷ Iluu ratxirenykemy irumy wiluumy matxibenkykemy. Iny sohoji sohoji raraykynyke Jesuisi Kristu rayky wese-di. Ityby Deuxu rayky wese-di rÿike ôbitimy. Tai tahe inyboho ywinale rekeàlâmhyhyre Deuxu-ò, tii Jesuisi Kristu tybyreki wahe. ⁸ Deuxu ihetxi mahâdu òraru-ki Jesuisi Kristu heka judeu mahâdu deòdurenymy ioxisýnyre. ⁹ Iwese rybetyyritityhy rarybere wese: —Idi judeukôdu mahâdu Deuxu riwowydynykemy. Tai adeee ariwiunykre judeukôdu mahâduy-ki. Jesuisi Kristu heka nade inatyhy riteòsinykemy. Judeu mahâdu

riwiòhenanykremy Jesuisi Kristu nadé. ¹⁰ Kiamy heka roire wiuna Ritidýÿ-ki kia rarybere. Àlàna adee ariwahinykre wiuna-ki judeuködu mahäduy-ki ani-di arawiunykre. Ijô-ki tulekre: —Tuheka wiuna-ki raritidýÿ roimyhýre judeuködu mahädu beysake wa judeu mahädu-wana. ¹¹ Ijô-ki kiamy roire: —Àlàna heka biwahinykemy Inyryrÿ-ò idi watxireri, kaiboho tule judeuködu mahädu. ¹² Deuxu dee rybeduò, Isaia tuu rarybere: —Rexiriòkòremy heka irybe roimyhýre. Ijese riòkore wahe. Tii judeuködu mahädu iòlòmy ronykre. Tiile heka riraòmy roimyhýkre. ¹³ Jiarÿ rexitðenyreri, Paulo, kaiboho, Deuxu heka arateysanyrenykre sòwemy ywina-di, tyhydýyna-di. Kiamy heka adirený heka watxireri, waseriòreboho. Jiarÿ heka rexitðenyhyy watximyhýré Deuxu arawiòhenanykemy adeerený rexitereným watxiwähäre. Deuxu Tyytybythy ruruna-di raròsona-di adeerený kidiwahinykemy watxireri.

¹⁴ Kaiboho òbitimy ahätenyte waityhydýÿdu seriòreboho. Sòwemy aõna aõna witxira teerytenyte. Inywitxira bibedeerynybenyke dori teerytenyte. ¹⁵ Ihärele taheka atxirený wanohöti reare inatyhymy tai warybe rewahiny Deuxu riwatyhynymy kawese riwasñyrekí. ¹⁶ Biwateònyke taheka judeuködu mahädu-ò. Jesuisi Kristu dori riwatate tadeòdumy idi judeukö mahädudikemy. Iu Deuxu rybe wihikýmy rarybemyhýreu, xiwena wahidýÿdu wese rare. Kia tahe judeuködu mahädu Deuxu-ò awike. ¹⁷ Tai tahe Jesuisi Kristu-wana rexibedesanymy hýre Deuxu-ki waaõmysdýyna òraru-ki. ¹⁸ Jesuisi Kristu Rybewihiký týmyra-di rarerí. Rexitðenymy rare adeerený. Tai kaiboho òbitimy teletenyte Deuxu Tyytybythy òraru-ki wahe. Wadeysamy heka watxiwähäre. Jesuisi Kristu adeerený riwinyrekí wahe. Jiarÿ reerykore iwitxira mahädu-di. Tahe aõma waaõmydýynana reeryre. Tiu dori biwawiòhenanyke judeuködu mahädu aritakemy. Deuxu mahädu judeuködu rarekemy. Òbitimy ikorený-ki raremyhý. ¹⁹ Rybe wihikýmy rybe-di rarewähä tamyrený. Aõna aõna wiwihihý irurený-ò rewinywähäre. Deuxu Tyytybythy-di Jerusalë hawä-ribi heka rybe-di rare. Iliri bede-ò wahe. Ibutumy bede bedemy rarybere. Jesuisi Rybewihikýmy. Ibutumy waaõmysdýyna rewinyre, Deuxu wadée riwahinyre wahe. ²⁰ Ihäre tahe ararybekemy watxireri tiu iny roholakõmyhýre mahädu-ò. Ijôo dohodýyna iny ritohodýynymy hýre. Tai ikomy ararybekemy ixidi watxireri. ²¹ Isaia dori kia Tyrriti roire: —Tiu iny tamy roholakõmyhýre tamy ijohonaõmy rarybere. Tai rierymyhýre. Tai tahe roholakre tahe rityhynykre.

²² Tai heka raraõlemy watxiwähäre —adeerený. ²³ Katahe kaki rexihumy waaõmysdýÿ ratxireri. Katahe arorarenymy arake watxireri beòrakôle arakemy ixidi watxireri. ²⁴ Espanha bede-ò arakemy watxireri. Arakreu dori Roma-ò aroramý heka arakre. Iribi inyboho ibutumy rakatximyhýreu tahe tako-ò biwaixidýynymybenykre. ²⁵ Ikoki taheka wahidýö ariwykre Jerusalë-ò. Jerusalë hawä mahädu dori aõhökýmy rotýñymy ryiramyhý. ²⁶ Macedonia bede-ki Akaia bede-ki tamy nieroõ riwahinykremy ratxireri dohodýyna mahädu-ò kia rama rahureri mahädu wahe. ²⁷ Tiiboho riwiòhenanyre deysana-di. Kia òbiti rare. Iribi tahe Deuxu rybe aõmydýynana, Judeu mahädu-ribi nadé. Tai tahe

judeukōdu mahādu, tule judeu mahādu riwòhenanymyhyke taaōwiwi-di.²⁸ Kaa nieru-di arakreu, tahe aroram y arehemynykre. Iribi Espanha-ò arakre.²⁹ Tuu awana watxikre, tahe teysamy Inynyry-di rakatxikre.

³⁰ Bexitöenyke wadee waōmysydýyna sōwemy watxireri ariwinykremy. Deuxu Tyytybytyhy heka sōwemy wadee nad eadeereny ariwahinykremy, luuna sōwemy adeereny ariwahinykremy.³¹ Tule ityhydýydukōdu mahādu Judeia wadee aōbinahák y wadi ratximyhyre. Wadi bexitöenybenyke jiary iribi arahenykre. Tule kaa nieru rewyneri waribi teysamy rimyrenykre.

³² Tai tahe awanareny tahe wadeysamy arehemynykre Deuxudeewikeki.

³³ Deuxudeewikeki wii riki Deuxu ywina adeereny watxireri. Kie.

16 ¹⁻² Fibi hāwyy ityhydýydu serioreō adee rakre. Tii heka Sekrea hāwā ludu dohodýyna mahāduō rare. Tii heka dohodýydu mahādu riwiōhenanymyhyre aōu aōu aityhydýydu seriore weseemy. Tii kaiboho biwiōhenanykre, tii dori sōwemy riwawiōhenanyre.

³ Birybedýnyke Prisila Akila-wana. Tii wawiōhenadýydureny. ⁴ Tii wadee sōwemy riwinyre rubu lau ruberuōtyhy. Tai jiary reälawāhäre tamy, tule tuu ibutuma Judeukōdu dohodýyna mahādu. Iheto dohodýyna mahāduō warybe wehityhyna biwahenyre.⁵ Epenetu-ò biwehityhyna. Tii ibutumy ityhydýydu-ribi juhuule rityhynyre Asia bede-ki. Tii wabiōwa rare.⁶ Marie adeereny raaōmysydýytyhyre. Biwehityhyna wanimy.⁷ Adroniko, Junia wana biwehityhynanykre. Tiiboho judeu mahāduō roire. Rōtenawo-ki wawana roiremyhy. Dohodýyna mahādu rierytyhyre. Deuxu deòdýyna mahādu heka wakomy rityhynyre.⁸ Ijō waityhydýydu biōwa Ampliato inire. Tam y kanarybekre tule.⁹ Urbano, Estaki-wana tule Kristu dee wawiōhedýydu tule rybe wehityhyna tam y biwahenyke.¹⁰ Apele heka ityhydýydu tyhy rare. Biwehityhynanyke. Aristabulo-wana heto woludu mahādu biwehityhynanykre warybe tamy.¹¹ Tule biwehityhynanykre Herodiao — waijoio tii rare judeu mahāduō wahe. Kristu dee dori kia iny òbiti rare. Narciso heto ludu ityhydýyduō heka tule biwehityhynanykre warybe tamy.¹² Tule Trifena, Trifosa, Peside-wana raaōmysydýyymy Inynyryreny-ò biwehityhynanykre wary tamy.¹³ Rufu tule Deuxu dee aōmysydýydu rare ise tule. Tii dori nadi weseemy riwawisinanyre.¹⁴ Asincrito, Flegonte, Hermes, Paroba, Hermas, tule biwehityhynanykre ityhydýydu mahādu.¹⁵ Filologo, Julia-wana, Nereu taseriore-wana, Olimpa, ityhydýydu mahādu tii-wana ratxireri ibutu-ò warybe wehityhyna.¹⁶ Ibutumy aseriore debò bimyke biwehityhynanybenykre ibutumy. Ibutumy Kristu tyydýydu mahādu-ò arawawehityhynanykre. Tule kaki dohodýyna irybe wehityhynanyre adeereny riwahinryreri.

¹⁷ Rybeō roire kaa rybe tyyriti ixiydynako-ki. Ijō aōhe dýñnana doimyhýde kia hetowo hitxina-ki. Iwitxiram y heka taerydýyna mahādu — iwese inydeereny erydýynamyhyre wesemy aōkō kia lau tahe bexiebenyke.¹⁸ Aō Jesuisi dee aōkō raaōmysydýynyre. Ixidee tule heka raaōmysydýyymyhyre aō ixidee ritarenkykemy röhötinymyhyrenyre. Tiiboho heka rarybewihikýymyhyrenyre, aōma, ruikedýyymy timy bede erykō tuu ratximyhyrenyre.¹⁹ Jiarý wadeysamy watxireri kaiboho

òbitimy ibutumy toiteki. Araerywâhã jiarýboho aôbo òbitire uritere aôbina widyyomy. ²⁰Deuxu ywisidýyna wahidyyna dori Satanasi riixâwididýnyke. Jesuisi Kristu Inynyry wiòhedýyna adeereny riwahinykemy idi watxireri.

²¹ Tximòtxi dori wawiòhedýdu rare. Lucio, Ijasõ, Sosipatu, wajudeuijoi-wana tule adeereny irybe wehityhyna riwahinyre. ²²Jiarý, heka Tercio, reritinyreri aôbo Paulo rarybere adeereny. Jiarý adeereny warybe wehityhyna rewahinyreri. ²³Jiarý heka Kaio heto-ki watxireri, dohodýyna rabutunyreki watxireri. Kaio irybe wehityhyna adee riwahinyre. Tule Erasto hâwã nieru rubudýdu rare. Tule Quarto inyseriòrereny rare. Ibutumy heka kaa irybe wehityhyna adeereny rewahinyrenyeri. ²⁴Inynyry Jesuisi Kristu ruxetòena ibutumy adeereny kanakemy idi watxireri. Kie.

²⁵ Deuxu irurutyhy-di rare. Tii heka adi riyrubunykemy adi watxireri. Iwese rybeweityhyna rarybere wesemy, ruru adee riwahinskyre. ²⁶Kaheka Deuxu tarasana rare. Ibutumy iny mahâdu kaa tarasana rare. Katahe wiji ibutumy Deuxu rybemy rybena reamyhyre. Iwese Deuxu rybedu mahâdu juhuu rarybere wesemy. Deuxu heka ibutu-ò tuu rarybere. Tai tahe ibutumy iny Deuxu Tyytybythy rierykre tule rityhynykre. ²⁷Deuxu-ò àlana biwahinykeki tii dori bedeeryna ratximyhýre Jesuisi Kristu òraru-ki wowydyna tamy biwahinybenykre aõu aõu. Kie, Paulo.

1 Oritxi Mahādu-ò

1 Oritxi Hāwā Dohodŷýna Mahādu-ò

1 ¹Paulo jiarŷ Deuxudeewimy deòdumy wāhāre, Jesuisi Kristu deòdŷýna-ki wahe. Jiarŷ waityhydŷýdu seriore Sòteni-wana adee warybereny adiwahinyde. ²Oritxi hāwā dohodŷýna mahādu-ò heka watyyriti adiwahinyde, Jesuisi Kristu òbitidŷýna mahādu-ò, Deuxu hōrō mahādu-ò, hāwy, hābu-wana, ibutumy Jesuisi Kristu ityhydŷýdu mahādu-ò. Tii iny Iòlörenymy heka ratximyhŷre. ³Ruxetòena, ywina-wana adeeren kanakemyidi watxireri, Deuxu iny tyby-ribi, Jesuisi Kristu iny Iòlò-ribi.

⁴Deuxumy reàlàmy watxiwāhāre, Jesuisi Kristu adeereny ruxetòena diwahinydeki. ⁵Ibutumy dori iribi tòerymy ahâte arybena-di, erysydŷýna-di. ⁶Kristu dee rybena akiren y roimyhŷre. ⁷Iribi awahidŷýna rauhenyôreri, kaiboho dori Kristu deòsidŷýnamy teraòmahâte. ⁸Jesuisi arawiòhenananyhyy rarekre bededŷýnana konana-ò, tatxuu òbitimy ixiko-ò, rexilamadŷýnykemy. ⁹Deuxu òbitihyyra. Tii aratobinyra Tariore Jesuisi Kristu-wana rarekremy, iny Iòlörenymy.

¹⁰Jiarŷ adeereny rexitòenyreri Jesuisi Kristunimy iny Iòlörenynimy wiwese wimy wimy bityhynymy marybebentykemy. Wadee awiõre wiribi hitxi hitxidŷý. Wii bitotyntyhymy boibekemy adireny watxiwāhāre, araykyreny-ki, aerysynaren-y-ki. ¹¹Kaiboho waseriore mahādu, wimy taujõmotenyteri. Lòe hetowoludu mahādu kia wako relyyra. ¹²Inyõ Wadee rarybemyhŷre. Ijõ mahādu heka Paulo rityhynymyhŷre ihōrō mahādu wahe, ijõ heka Apòlo rityhynymyhŷre ijõ tasŷ Pedro rityhynymyhŷre, ijõ tahe Kristu rityhynymyhŷre. ¹³Aõherewe, Kristu be iny rihitxihitxinyhŷre. Paulo be itxeò nihikŷ tyre-ki rurure adeereny. Pauloni-di be rasebere. ¹⁴Inyõ he ròratisebenyõre. Krispu, Kaiowanale tahe resebenyre. Tai tahe wabedesamy watxireri. ¹⁵Kiamy ta heka inyõ rarybeke lau rejõnymahâre: —Jiarŷ Pauloni-di rexisebenyre. ¹⁶Tefana hetowoludu mahādu adiratisebenyde. Inyõ reratisebenykeki wanohõti reaõhyyre. ¹⁷Kristu dori aõsebedŷýmy aõkõ diwateònyde Rybewihikŷmy

rybemy. Bede erydýyna nihikýmy rybemy aôkô diwateònyde, Jesuisi itxeò-ki lamana ariwòkemy aôkô, kia inydeereny rurureki wahe.

¹⁸Kristu itxeò rubumy ijyy heka ityhydýdukôdu dee itxýtena rare. Biu-ò hedu mahâdu dee tahe, Deuxu ruru kia rare. ¹⁹Kiamy tahe iritidýyna roire: ierysydu mahâdu ersyna-di ariixâwidýnyke. Bede erydu rayky-di adijjönykre. ²⁰Titxibo tahe bede erydu rare. Tyritimy erydu heka titxibo rare. Titxibo tahe wiji dýraxisu rare. Kabede ludu bede ersyna heka Deuxu-ò itxýtedýyna rare. ²¹Bede bede ludu mahâdu röhötinyre bedeerytyhymy. Tai tahe Deuxu iximy rierynanyöhyyre. Kia tahe Deuxudeewire. Iny rybewihikýmy rybe heka iny wixira-ò itxýtere. Kia-di tahe Deuxu iny ritarerri iny rityhynyreki. ²²Judeu mahâdu aôwiwi rýkemy aôbo raremy ratxireri. Judeukôdu mahâdu bede ersydýyna-di rarekemy rijemyhýre. ²³Kristu itxeò-ki lamanamy iny rarybemyhýrenyre. Kia tahe judeu mahâdu riojinyre, judeukôdu mahâdu dee itxýtena kia rare. ²⁴Tahe Deuxu rarirówysyna judeu tule judeukô mahâdu-ò heka Kristu erydýyna tule ruruna rare ihedýñarenymy. ²⁵Deuxu itxýtedýñamymy rybe hâbu bedeery ratyre rare. Deuxu iruruókeki, tii hâbu ruru ratyre iruru rare.

²⁶Waseriòre mahâdu ararirówysyna-di mohötinybenybeke. Betehemy iny ersyna mahâdu-ribi sôweõre, Deuxu rarirówysyna mahâdu. Dinodu mahâdu sôweõre, iny Iòlòtyhy mahâdu-ribi sôweõre. ²⁷⁻²⁸Deuxu heka aôna aôna itxýtena ritare bedeeryhyký mahâdu riixýrudýnykremy. Aôna aôna ruruô Deuxu ritare aôna aôna ruru-di riixýrudýnykremy aôna aôna derare, aô aôkô rare Deuxu ritare aô-di aô aôkô-ò rijanykre. ²⁹Tai dorihe inyô rexityhynykôkemy Deuxuko-txi. ³⁰Kaiboho dori Jesuisi Kristu hörô toite. Tii heka inydee ibutumy rare: ersynamy òbitinamy, tamanamy, tarasanamy rare biu-ò hena wahe. Deuxu kia ibutumy diwahinyde inydeereny. ³¹Kia dori ritina rybe-ki roire: —Inyô rexiwowydynykeki, Deuxu-ki rexiwowydynyke.

2 ¹Waseriòreboho aô hâbu bede erynihiký wese aôkô adeereny anade. Deuxu ² rybetyhydýñanamy ararybekremy. Rybenihikýmy heka rarybeõre. ²Tii sohojile reeryre akirený rarewâhâu, Kristu itxeò-ki lamanale wahe. ³Akirený rarewâhâu waruruômy rarewâhâ, ixýru brebu tahe riwamytatadýñyre. ⁴Wabedeerydýyna erytyhy rybesirahaký-di aôkô rarybereri iny rityhynykemy. Urile tahe Deuxu Tyytyby ruru-di rarybewâhâre. ⁵Hâbu erytyhydýyna aôkô bityhynykemy adi wâhâre Deuxu ruruna tahe atyhynarenymy heka idi toite.

⁶Ityhydýjû umy-ò bede erydýyna-di rarybemahâre. Kabede aômydýñana bede ery aôkô rare. ⁷Kia tahe Deuxu erydýyna tyhyre. Kia heka hâbu mahâdu lau riwòmyhýre. Juhu inydeereny riywinyre. ⁸Kia bede erydýyna inyô wiji Iòlòtyhy mahâdu rieryõre. Kia rierymyhýkeki, Wanyrý wowydyna-ribi itxeò-ki ritamadýñyöhyyre inihe. ⁹Iwese Ritidýyna roireri wese rare: —Rue lobixiöhyyymyhýre, nohõti heka roholâöhyyymyhýre, inywo rieryöhyyymyhýre, aôbo Deuxu riwinyre taluuna mahâdu dee, tamy riwahinskyremy. ¹⁰Deuxu Tyytybytyhymy kia inyboho riteowarixinyrenyre. Ityytyby ibutumy rieryre. Deuxu raykywo-ribi aô ritñynymyhýre. ¹¹Inyle heka iny ixirayky rierykre,

kawese tule Deuxu tyytybydile aõna aõna rierykre. ¹² Bede aõmydýñana aõkõ inydeereny wahisidýýdu rare. Deuxu Tyytyby tahe inydeereny wahisidýydure. ¹³ Kiadile Deuxu wahisidýýna iny reeryrenyre. Kia iny reerydýýnanymahârenyre hâbu bede erydýýna-di aõkõ, Deuxu Tyytyby rybe-di tahe reerydýýnanywâhâre. Kia iny retýnynymahâre iny Deuxu Tyytybytyhy-di mahâdu-ò. ¹⁴ Iny Deuxu Tyytybytyhy-di rýïora mahâdu dee Deuxu Tyytybytyhy aõmydýýna dera. Tamy itxýte rare. Rierykõre. Deuxu Tyytybytyhydile iny rierymyhýre. ¹⁵ Iny heka Deuxu Tyytybytyhydikeki ibutumy rierymyhýre. Inyõ tahe tuu aõmy tuu irybeõna. ¹⁶ Ryberiti-ki roire: —Mobo tahe rieryre Wanryrý rayky, mobo tamy aõ ritýnynykre inyõ aõbo? Inyboho Kristu rayky ijödire, iwesele raraykynymyhýre.

3 ¹Waserioreboho adeereny rarybêöhyyre hâbu Deuxu Tyytybytyhy-di rýira wesemy. Hâbu òrarudu wesemy rýirawesemy adeereny ararybeke. Uladu wesemy Kristutyhydýý-ki rýira wesemy adeereny rarybere. ²Huýsy-di ðedýý araerynadjýnyrenyre u rýsýnatere wesemy aõkõ erydýýnasiramy aõkõ rybe. Kia rýsýna rýsýmy texiywinyötenyte. Wiji tule texihumy aõkõ toitenyte. ³Òrarudu wesemy dori ahâtenyte. Ihärumy, ijàmy atximyhýtenyte. Tai tahe òrarudu mahâdu wesemy ahâte ityhydýýduködu mahâdu wesemy ahâtenyte. ⁴Inyõ rarybekeki: —Jiarý Paulo erydýýnay-ki rare. Ijõ rarybekeki: —Jiarý Apòlo erydýýnay-ki rare. Tiiboho ityhydýýduködu mahâdu wesemy ihýrenyre. ⁵Aõbohe Apòlo, aõbohe Paulo. Deuxu deòdu heka inyboho roire. Inyribiren tetyhynymy teerymahâtenyte. Iwese Deuxu iny sohoji sohoji-ò aõmydýýna riwahimyre wese, tai tetyhynetenyte. ⁶Ta jiarýle rybemy rarybere iny aõty ribòrònomyhýre wese, Apòlo rybe ritýnynyre iny alòbòrònà ribenymyhýre wese rituunyre. Deuxule tahe idimyhýre iwese alòbòrònà riumydýýnymyhýre wese. ⁷Tai tahe tòbòròdýýdu aõ aõkõ rare; ituudýýdu tule aõ aõkõ rare. Deuxule aõwedu wedu heka rare. Tiile ityhydýýdu widýýdu nihiký rarekre. ⁸Tòbòròdýýdu ituudýýdu-wana sohoji wesemy ihýrenyre. Sohoji sohoji tauri wahisidýý ritakremy, iwese sohoji sohoji raaõmysdýýmyhýre wese. Wiwana dori Deuxu dee iny raaõmysdýýmyhýre. ⁹Inyboho heka Deuxu wiòhedýýdu mahâdu roire. Kaiboho tahe Deuxu oworu wese toite. Iwese tahe Deuxu heto wese kaiboho toite.

¹⁰Heto widýýdu deyreve wese retelenyre. Ibutumy Deuxu ruxetðenamya kia rewinyre. Juhumana retidire idi tahe itira ityre reòdònyra. Ywimy biwinybenykre. Awimy bitamadýýnykemy. ¹¹Jesuisi Kristu juhumana wese heka rare, inyõ tiile tarasadu wahe ijõ manaõ teròwymy ritidiôthy. ¹²Ibutumy juhumanatyre-ki relereri. Ijõ womati týrýrýhýký, ijõ prata-di ijõ manatýny-di, ijõ òwòru-di, ijõ ôteti-di, ijõ horeru-di. ¹³Kia txuu Kristu txu wahe riteòsinykre aõdibo sohoji sohoji raaõmysdýýmyhýre heòty dori riurihixinanykre. Aõhebo iny rotýýnymyhýreki. ¹⁴Juhumanatyre-ki iny aõmydýýna rýikeki, tii uri iwahisidýýnana ritakre. ¹⁵Iny aõmydýýna rasókeki tii ròõnodýýkre. Ihâre tahe tarasana ritakre heòtyroobymy wahe.

¹⁶Kaiboho Deuxu heto wesemy toitemahâ. Teeryôte aõbo. Deuxu Tyytybytyhy heka aworenky-ki rasýnzymyhýre. ¹⁷Inyõ Deuxu heto wesemy

rahukeki, Deuxu tii rihukre, Deuxuheto dori rare. Kia tahe kaiboho toite Deuxu heto lytytyhy rare, ihõrõtyhy wahe.

¹⁸Ixi itxenadýyömy, inyõ bedeerymy ixi-di rõhõtinykeki, raitxýteke tai tahe bedeery inatyhy-ki rareke. ¹⁹Kabede bede eryna tahe Deuxu dee itxýtena rare. Kia Ritidýyna-ki tahe roire: —Bede erynadu tyhy tabedeerydýyna-ki Deuxu-ò ròõnodýyre. ²⁰Ijõ Ritidýyna-ki roire: —Wanyrý, bede erydu rayky rierryre. Kia raykywi aõ aõkõ rare, rybetyhy aõkõ. ²¹Iny aõmydýynana-di ixiwowydydýyömy, ibutu dori ahõrõ rare. ²²Paulo, Apõlo, Pedro, bede, umy, rubu, aõmydýyna wijina, aõmydýyna bede kanakre, ibutumy ahõrõ rare. ²³Kaiboho Kristu hõrõ toite. Kristu Deuxu hõrõ rare.

4 ¹Inyboho Deuxu deòdu roire, ibutumy idi mohõtinybenyke tii inykirený ihýre. Inyboho dori Deuxu aõmydýynana erykõdu týnydýydu roire. ²Deuxu týnydýydu òbitihyky rarekemy. ³Wadi rõhõtinykeki awimy aõbo ibinamy aõbo kia tahe wadee aõ aõkõ rare. Aõbo dohodýy týnydýydu mahädu wadi rohõtinyke kia wadee aõkõhykyre. Jiarý tahe ixi-di dehumy rahõtinyöhymahâre. ⁴Jiarý reeryõre inyõ aõbinamy wadee rexiwonyke warayky wadee òbiti rare. Tahe ihärele òbitimy iko-ki rare. Wanyrý tahe wadi timy rõhõtinyke. ⁵Kia tahe wiji idi timy nohõtiömy. Jesuisi nonanako-ki. Tii tahe kanakreu, ibutumy wasimy aõ rýira ritýnynykre, ibutumy iny raykymy rýira ritýnynykre. Kia txule ibutumy iny tabedeòby ritakre Deuxu-ribi.

⁶Kia aõna aõna wawese riwawesenanyreri. Apõlo wese tule rewesenanyreri. Kaiboho dori bierybenykemy kia: ierysydýyrenyömy aõbo iritidýynawo-ki ihoore. Kia wese keki, ijõ týnydýydu ijõ ratyre ryiöthy. ⁷Mobo iny wiribi iwixiramy ihýre. Aõbohe akire Deuxule aõwiwi adee riore. Ibutumy iribi tetateki tahe aõhererekibo axiwedere. ⁸Kaiboho ibutumy aõ ijõdire. Tatyhytenyte, iõlõ wesemy taditehemynyte iny arawiõhenanyrenyõre. Wadee awire kaiboho iõlõmõ ahâtenyte. Tai jiarýboho awana ariõlonykre. ⁹Kiamyre òsana. Deuxu dee heka inyboho deòdýyna mahädu rurukerke mahädu roire ibutuko-txi, ÿjuko-txi, hâbukò-txi. ¹⁰Kristu òraru-ki itxýtewesemy jiarýboho roire. Kaiboho Kristu erydure riki. Jiarýboho warurukõrenyre. Kaiboho orarudirenryre jiarýboho inyõ waluurenryõre. Kaiboho tahe ibutu luuna toite. ¹¹Ihâre tahe wiji ramamy, bemomomy, tykõmy rekoamyhýre. Tule sýywisisidýyna rýiõre. Tule jiarýboho wahâwã òbiti ihokõre. ¹²Ihâre inyboho naaõmysýdýymyhyde iny debõ-di irukemy. Inyõ inydeereny aõbinamy rarybekeki, awilemy inyboho rirawyònomyhyre. Inyõ aõsirahakýle inydee riwinykeki, aõmy rybeõmyke. ¹³Rybebinamy inyboho dee reakeki, ihârele Deuxumy tamy rarybemyhyre. Rýnysityby wese inydireny tiiboho retehemyhyre, ijese ijese wesemy.

¹⁴Kia ròritidýyreri aixýrudýyrenyömy aõkõ, tahe wiõhedýydmumy retirýreri binadýyna lau, iwese inytybyõ tariõre riernyanyre wese. ¹⁵Tahe sôwemy Kristu-ki bede erydýydu rýire. Sôwemy aõkõ bobohomy rýirenryre. Kristumy heka jiarý sohøjile borenymy rare. Rybewihiký erysyna-di dori borenymy rãire. ¹⁶Kia dori kaiboho wawesemy boibekemy adirenry.

watxireri. ¹⁷Tai Tximòtxi reteònnyre adeereny. Tii wariòre luu wesemy ratxire. Tii òbiti rare Wanryrÿ-ò. Tai watxi ôhötireny reake iwese Jesuisi Kristury wese rariamyhÿreki, tule iwese reerynanyre wese ibutu dohodÿýna hetowo-ki. ¹⁸Inyô ixiwowydymy ixidi röhötinymyhÿ iwese arura-ò araoreki. ¹⁹Wanryrÿdeewikeki arakre wylemy arorareny-ò. Tai arierykre ixiwowydymy nohötidu irybe sohojile aõkõ arierykre, aõhebo rotÿýnyre tule arierykre. ²⁰Deuxu òlona heka rybe sohojile aõkõ rare, rurutyhy heka rare. ²¹Aõbo tahe awityhyre òhòte-di adehemyny aõbo, ada luuna-di ywina-di adehemyny aõbo?

5 ¹Dohodÿýna mahäduy-ki òrarutyhy-di riki toite kia tahe rare: hăbuõ heka tybyhawyytyby-wana roire. Kia òraru tahe ityhydÿýduködu mahädu riòludunyöhyyymyhÿre. ²Kia hyyle ixi-di aõ aõkõ töhötinymyhÿte. Aõhererekibo bede teòtiinyötenyte tahinyömy idi texitödenyöhyytenyte. Hăbu kia riwinyre, ityhydÿýdu mahäduy-ribi biòlòdÿýnyke. ³Jiarÿ akyreny-ki watxiõrerihäre, tahe warybetyytyby awanareny ratxireri, iwese jiarÿ awana ratximyhÿre wesele. Tahe wadohodÿýna ariwahinykre kahäbumy ibinam yriwinyremy. Tahe ityhydÿýdu ributunykeu, ⁴warybetyytyby akirenry rÿireu, Jesuisi Kristu ruru akirenry rÿireu, kahäbu Satanasi-ò biwahinybenyke. ⁵Tai kahäbu umy Satanasi-ò biwahinybenyke ityytyby tahe rahenkyre Wanryrÿ Jesuisi kia nonanatxu-u. ⁶Arybe iximy wydy awi aõkõ rare. Taholaõtenyte aõbo kia rybe-ò; iuri ibutere paõ widÿýna sówemy rauridÿýra uridÿýna heka òraru wese heka rare. ⁷Idi behubenkye iuri hitxina-di, tahe paõ iuriömy rÿirekre wese boibekemy òbitimy, Kristu tule budöeni xiwedÿýna wesemy inydeereny rurure, iny Pascoareny worana bedehesi dorihe rarÿýnymy rare. ⁸Tai tahe ixena roxina rikiwinyrenyke. Paõ iuri-di ryiömy rakatximyhÿreny. Kia uri paõ òraruihetxina wese rare. Paõ tÿmyra, òbitire, inatyhyre, tii rikiyrenyke. Kia tahe rare òbiti widÿýna wahe.

⁹Adeereny watyyriti rewahinyre òrarudu mahädu roo-ki risiömy, òtadu mahädu-wana boiökemy. ¹⁰Ibutumy òrarudu mahädu-ò aõkõ adeereny rarybere. Iny ibina mahädu, wasidu mahädu, Deuxutyhy luuködu mahädu. Kia-wana noõrenymykeki, bede-ribi ihyyle bexihitxinyke. ¹¹Wiji watyyriti kia wese rewahinyre. Ityhydÿýduy-txi ròtedu òrarudu rarehyykeki, kia roo-ki risiömy tule iny ibina mahädu, Deuxutyhy luuködu, ujõmommy rybedu, wasidu, axaxa momodu, kia mahädu-wana tahe byreömy. ¹²Ityhydÿýduködu mahädu ywisidÿýdu aõkõ jiarÿ rare. ¹³Deuxu dohodÿýduködu mahädu hitxidÿýdu rarekre. Deuxu Ryberitiki roire: —Òrarudu ay-ribi biòlòdÿýnyke.

6 ¹Iny ityhydÿýduo wídee raurenanykeki, aõbohe awire? Erysdu-ò rikidy aõbo ada ityhydÿýdu mahädu-ò rybeke aõbo? Uritere ityhydÿýduole marybekre. ²Ityhydÿýdu mahädu bede bede mahädu ierysydÿýkre. Kia teerytenyöta aõbo. Ityhydÿýdu mahädu bede bede mahädu ierysydÿýkeki, aõna aõna iyja tahe teeryötenyte timy rasÿdÿýnykemy. ³Tahe inyboho ÿju aõmydÿýnana rikieryrenyke. Kiakeki iratyre kabede aõmydÿýnana

rakieryrenyhykye. ⁴Erysydýÿnana ijödikeki, aôherekibo erysydu ityhydýÿdukôdu-ò radymyhÿre. Ityhydýÿdule aôtxi awire. ⁵Kia heka adeereny ixýruna rare. Hâbu erysydu ityhydýÿdu mahâduy-ki ratxiore aôbo ierysydýÿ-ki. ⁶Erysydu ijödihäre ta ityhydýÿdu seriore wii ridyke aôbo ityhydýÿdukôdu erysydu-ò, kia awiore. ⁷Ityhydýÿdu wii ridykeki, kia tahe iaõ bede eryömy rare. Inyô adeereny aômy rotýÿnykeki, urile tahe aôhökýmy rotýÿnykre. Kia heka Inynyrÿ-ò òbitire. ⁸Kaiboho ityhydýÿdu häre aôhökýmy wii tesýnymahätenyte. ⁹Ôrarudu mahâdu-ò, Deuxu Iôlôna uri riwahiötyhy. Kia teeryötenyte, iny ywimynoduô, Deuxutyhy luukôdu, wiriorese-ò ôtadu, hâbu hawyy wese rexiwahinyhyre ijô hâbu-ò. ¹⁰wasidu, ixidee imynymy nohôtidu, axaxamomodu, jei jeimy rybedu, inywixira aômydýÿnana wyddydu, kia-ò Deuxu Iôlôna uri rawahiötyhy. ¹¹Kaiboho heka juhu kia wese toite. Wiji tahe iny Iôlô Jesuisi Kristu, anasuhode, anaixâwidinyde anatade Deuxu Tyytybytyhy-di.

¹²Ibutumy ariwinyke ixidee wikeki ibutumy aômydýÿnana tahe iwidýÿ awiore. Ibutumy arotýÿnyke ixidee wikeki, aô aôkô tahe waumy-di rarekemy raremyhÿ. ¹³Rýsýnaheka weryri-ò ralòmyhÿ kia-ò heka ihýmyhÿre. Kia heka Deuxu wiwanale rahukre ikonana-ò. Umy heka òraru-ò sohojile aôkô rÿire. Deuxu umydikemy dorihe riwinyre. ¹⁴Deuxu Inynyrÿ riixixanyre rubu-ribi. Tule iny kidiiixixanykre taruru-di. ¹⁵Iny umy heka Kristu rareasa rare. Kia aôbo teerytenyöte? Kabe Kristu rareasa aderana-wana rabutukre, aôkôrehe. ¹⁶Inyô hâbu aderana-wana roikeki, sohoji umyhyyle wiwana roireke. Kia teerytenyöte aôbo? Kia Tyriti Iritina-ki roimyhÿre, hâbu hawyy-wana sohoji umyhyyle wiwana roireke. ¹⁷Moo Wanry-wana ributunykeki, sohoji Deuxu Tyytybyle rareke. ¹⁸Ôraru-ribi teorehemy atximyhÿbenyke Ijô òraru inyô riwinykeki umywo-ribi nodu aôkô rare. Ôta òta òraru tahe inyô riwinykeki, kia ixiumy òludu òraru-di reake. ¹⁹Aumy Deuxu Tyytybytyhsy rare. Kia aôbo teeryöte? Deuxu rexiwahinyre awo-ki rasýnyhyymy rarekremy. ²⁰Kaiboho aumy wedu aôkô atxitenyteri. Jesuisi Kristu adee rurureki. Tii òwynihiký-di anadyde, Kia tahe aumyreny-ki Deuxu-ò beàlåbenyke, òbitimy bexisýnyke aumyreny-di.

7 ¹Atyriti dýÿraxy rerawyönyrer. Kia rare: hâbu hawyy-ò
aderexiöhyykeki, kia heka awire. ²Hâbu tahâwyddihyyle rareke, tule hawyy tahâbudihyyle rareke òta òta òraru dori sôwerek. ³Hâbu tahâwy-ò umy wahisidýÿna tamy riwahinyke. Hawyy tahâbu-ò umy wahisidýÿna riwahinyke. ⁴Hawyy taumywedu aôkô rare, ihâbu iwedure. Tule hâbu taumywedu aôkô rare. Ihawyy iwedure. ⁵Wiòmysadýÿomy. Urile rexitönenykemy aôutxu-ò wii riòmysanykre. Urile ixideewimy wiwana ratxiike. Idi wiwana roikre Satanasi riixiranyheny bededýÿnana rijerek. ⁶Kia warybe bede ywina aôkô rare. Urile wadohodýÿna rare. Adeo awikeki, tuu bityhynybenykemy. ⁷Ibutumy hâbu wawese rÿirakeki, awire. Iny sohoji sohoji tahe, Deuxu bede ywisidýÿna tamy riwahinyra ijô wiribi lahitxi ihÿre. ⁸Ixiyh mahâdu-ò wytese mahâdu-ò wadohodýÿna rewahinyre: wawese hyy rÿirakeki, awire. ⁹Ixiwedûokeki, tahe boikre, tii arasahyy mabekelau. ¹⁰⁻¹¹Hâbu

hāwyymy heridu-ò warybe rewhinyra, tahe warybe aōkō rare, Wanryr̄ rybe. Kia rare: Hāwy uritere tahābu ririōhykye. Hāwyō tahābu-ribi rexihitxinykeki, ijō-wana roiōke ada tahābuwanale ixyby roike. Tule hābu uritere tahāwy yy risiōmy. ¹²Ijō-ò warybe rewhinyra Wanryr̄ rybemy aōkō: Ityhyd̄ȳdu seriōre ihāwy yy ityhyd̄ȳdukōdukeki, uritere iatysyōmy hāwy yy tii-wana rarekemy ratximyhyreki. ¹³Hāwy yy ityhyd̄ȳdu ihābu ityhyd̄ȳdukōdukeki, tule uritere iatysyōmy tahāwy yy-wana rarekemy ratximyhyreki. ¹⁴Hāwy yy dori ta hābu ityhyd̄ȳdukōdu riōbitinymyh̄re rityhyd̄ȳnymyh̄ tii-wana ratximyhyreki. Hāwy yy ityhyd̄ȳdukōdu iwesele ta hābu risyñyre. Aōkōkeki ariōre ityhyd̄ȳdukōdumy raremyh̄. Ka tahe rityhnyreri. ¹⁵Ityhyd̄ȳdukōdu resekeki ixinamy rake. Kia wesekeki, ityhyd̄ȳdu ritaam y aōkō ih̄yre. Kaiboho ywina-di boibekemy Deuxu ratximyhyre. ¹⁶Hāwy yy, teeryte ta hābu rityhnykre aōbo, ada aōkōre aōbo? Aōkō, teeryōte.

¹⁷Iwese Deuxu iny sohoji sohoji rihitxihitxinyre wese, boibemahāke. Iwese atximahātenye wese Deuxu anatadenydeu kia wese boibeke. Kiamy heka reerynanimahāre ibutumy dohod̄ȳna-ki. ¹⁸Inyō notyky resyna-di bityhnykeki, kaweselemy mabeke. Inyō ötyky resyna-di aōkō bityhnykeki, juhuu tatemahā wese mabeke, notyky resyd̄ȳomy. ¹⁹Notykyresy aō aōkō rare, ityky resykō tule aō aōkō rare. Deuxu bede ywina ywid̄ȳna, kia heka aō wihiķ rare. ²⁰⁻²¹Iwese Deuxu ibutumy iny ditade wese, juhu wid̄ȳnalemy mabeke. Deòdumy aōbo tetyhnyte, tahe tuhyymy mabeke. Awedudeewimy bexihuokeki tahe, idi make araokorore-ribi bohonykeki, tahe make. ²²⁻²³Deòduo-ò Deuxu ritakemy rarybekemy, tahe rityhnykeki, tii raōkōrō-ribi rohonyra Deuxu rue-ò òkresyō mahādu rityhnyrenykeki, tiiboho deòdu roire. Deuxu aradyra òwyhyk̄-di tai tahe hābu deòdumy aōkō boibeke. ²⁴Ityhyd̄ȳdu seriōre, iwese atximahāte wese adee tarasanamy Deuxu rarybere, kia wesele boibeke.

²⁵Ijadōma-ò bede ywinamy Wanryr̄ Deuxu tarybe diwahinyōde. Ihārele wadohod̄ȳna adee ariwahinykre kialemy. Deuxu dori tatōnamy riwaōbitinyre. ²⁶Aōhebo kowa rot̄ȳnyre, awi aōkō rare. Kia tahe aratohonykre: Iwese iny ratximyhyre wesehy, boibeke. Tii tahe wadee awire. ²⁷Kai aōbo hāwyymy heridu tate. Tahe ixihitxid̄ȳmy nohōtiōmy. Kai aōbo hāwyymy heridu aōkō tate. Tahe hāwyymy herimy nohōtiōmy. ²⁸Tahe hāwy yy-wana boikeki. Tii ḥoraruna aōkō rare. Tule ijadōma roikeki tule ḥoraruna aōkō rare. Ibutu iny heridu iaōmyd̄ȳ-ki aōhōk̄my rot̄ȳnyrenyke. Ilau jiar̄y adeereny rarybere inyō aōhōk̄my rot̄ȳnyheny. ²⁹Beded̄ȳnana he iōhōre. Tai tahe adee rarybere waseriōreboho, inyō heridu ixihyno wese ratxikemy. ³⁰Iny bedewomy ratxirerí, ixibedewod̄ȳ-ribi tōhōti rosake. Iny deysamy ratxirerí, deysa-ribi nohōti rosake. Inyō aō riwymyhyré, ihokō wese rot̄ȳnyke. ³¹Kabede aōna aōna kai bierysynanykeki iwese ierysyd̄ȳomy bisyñyke. Kia aōna aōna ibutumy ituekre. Beded̄ȳnanahe aōwesele rexihukre. ³²Ixiraōmy ahābenyke, kiamy tahe adee watxiwāhāre. Inyō heridu aōkō Deuxu aōmyd̄ȳna riywiny myhyke, iwese Deuxudeewimy ratximyhykemy. ³³Iny heridu heka bede

aõmydýyna riywinymyhýre, iwese tahäwydeewimy ratximyhýkemy. ³⁴Kiamy rihibitinyre. Häwyy tule heridu aõkõ Deuxu aõmydýyna riywinymyhýre taumy Deuxu Tytybytyhy òbitidýymy. Häwyy heridu tahe bede aõmydýyna-di rõhtinymyhýre tahäbudeewimy riywinykemy. ³⁵Kia aratohodýynryra adeerenywikremy. Kaiboho arataaöthy. Urile anawiõhenanymahäde Deuxu iòhömyhýreki. Iòkõramy ibutumy arahenyrekyemy watxiwähäre.

³⁶Ijadòma tibiedýydu tatibiena-õ òbitimy aõkõ risýnymy rexinohötinymyhýre. Ijadòma tahäbumy herina bede-ò rehemynyre. Tahe tatibiedýyna-di inyõ-wana roikemy idı ihýre, ixinamy roike. Kia òraruna aõkõ rare. ³⁷Weryrybò heriökemy rarurunykeki, tii tahe awire. Tii dori irurudire iheridýynryke heny. Tii ixiumy wedu rare. ³⁸Tahe riheridýynrykeki, tii awire. Tule riheridýynrykeki, iratyretyhy awire.

³⁹Häwyy häbu-wana rýihyky häbu irumy. Rurukeu tahe häwyy aõtixle roike. Urile Wanyrõ Deuxudeewimy. ⁴⁰Tahe wytetesetyhymy ratxihiykyekki, teysamy rýikre. Tuheka jiarõ rahötinyreri. Deuxu Tytybytyhy wawo-ki ratxirerimy idı rahötinyreri.

8 ¹Katahe adeereny ararybekre: Suritxoo-ò rýsýna xiwedýynamy. Inyboho ibutumy bedeery roire. Bede ery iny aõnityhymy rexinohötinyrere. Luuna tahe inywiöhedýydure. ²Inyõ aõerysydumy rexinohötinrykeki tii aõwihiliký rieryöre. ³Inyõ tahe Deuxu luukeki, Deuxu tii rierymhýre. ⁴Kaa rýsýna suritxoo-ò xiwemy rawahimyhýre. Kia tahe aritýnnykre. Inyboho rieryrenyre suritxoo aõ aõkõ rare. Sohohjhy heka Deuxu rare. ⁵Iny deuxu aõ òta òtalemy rinimymhýre biu-ki, bede-ki. Iwese deuxu sôwemy ihýre wese wedu sôwe rare. ⁶Inydeereny Deuxu sohohjle rare. Inytybyreny. Tii ibutu aõna aõna riwinyre. Tamy inyboho roire. Tule inydeereny Wanyrõ sohohjle rare, Jesuisi Kristu. Tii ibutu widýydure. Tii ratximyhýre xiery inyboho ratximyhýrenyre. Tamy inyboho roire.

⁷Tahe ibutumy kia iny rieryöre. Iny sôwemy suritxoo iny reòwarimy rýira. Tii riki ixiwenadumy riroxikeki, tai òraruna tuu relemyhýre. ⁸Rýsýna aõkõ riwatyhennyrenyra Deuxu-ò. Tai roxihen yryire. Rikirýsýrenyökeki, rikiõnonyrenyöthy. Rikirýsýrenykeki, aõ rikitarenyöthy. ⁹⁻¹⁰Bexiebenyke. Urile ityhydýydu aokõdu ixihe-ki iatysyömy, aurihixinahe-ki. Suritxoo hetowo-ki inyõ umy robikeki teroxiterimy, tii tule ijõ rýsýmy rexiwonyre, xiwe rýsýmy. ¹¹Tai tahe aõraru-ki aseriore atyhyna-ki òraruna-txi resekre. Tamy Kristu tarasamy rurure. ¹²Kiamy ityhydýydu seriore-ò taõrarunyteki, tule Kristu-ò texiõrarunyte. ¹³Tai rýsýna òraru-ki ityhydýy-ki waseriore òraruna-txi resekeki, jiarõ kia rýsýna ariroxiöthy, waseriore òraru-ki.

9 ¹Jiarõ adeereny rexihyymy watxiwähäre. Jesuisi teòdýynamy jiarõ watxiwähäre. Jesuisimy, Inynyrýreny my rabiõremy tahötinymahätenyte aõkõ, Jesuisimy rabire. Waõraru-ki kaiboho ityhydýydumy toite. Deuxu dee waõmysýdýy òraru-ki ayreny-ki. ²Inywitxiraõ-ò òsana Deuxu deòdýynakõmy watxiwähäre. Adeereny tahe inatyhymy Deuxu teòdýynamy wâhäre kaiboho dori wateòdýyna urihixinamy ahätenyte Deuxu dee.

³Kia tahe warawyòdýyna rare iny witxiraõ-ò: ⁴⁻⁵Jiarý ariroxikeki, ariõkeki, tai aõkõhe awilere. Ityhydýdu hãwyö-wana, wawana aridykekõ aõbo awileke. Kawese ibutumy Deuxu teòdýyna mahâdu rotýymyhyre, tule Jesuisi seriore, tule Pedro. ⁶Jiarý, Banabewanahyyle raaõmysydýwähäre iny aöreny tarasanamy. Kia rikirirenykeki, awikeki, aõbo. ⁷Inyõ aõbina-ò rakeki, ta aõ aõbo riòwynyke? Aõkõre. Inyõ oworumy uva bederaty ribrònkye-wana, bederatyõ aõbo ritôleke. Inatyhymy inyõ teôte asi-ò riyrubunymyhykeki, ihowýsymy aõbo riõmyhyke? Kohe, riõmyhyke. ⁸Kabexe hâbu wese aõbo jiarý rarybereri? Tule tahe bede ywina tyriti aõbo riritinymy rýimyhyre. ⁹Moisesi bede ywina ritidýna-ki rýimyhyre: —Broreniry itaaõmyhy maixõmo tyre rariamy risymyhyre. Deuxu aõbo broreni riwotõdenymyhyre. Aõkõre. ¹⁰Tahe waõrareny-ki aõbo kia rarybere. Kohe. Inyõ ròbròmyhyre, iyremy ritakemy röhõtinymyhyre. Tule inyõ riõrõmyhyre, ijõõ ixidee ritakemy röhõtinymyhyre.

¹¹Deuxu Tyytybytyhy aõmydýýnanamy adeereny anaerynanykeki, idi aõna aõna aribirený aritaleke, aõbo? Kia aõnityhyre aõbo? ¹²Iny witxira aõ aribi ritake-wana, jiarýboho iratyre iu arötarenykemy arotýýnyrenyke. Tahe tiu ròtaõhyre. Deuxu Rybewihiký týnydýyna ariokõrõõtyhy. Tai ibutumy aõ witxira witxira riõludunywähäre. ¹³Dohodýyna heto deòdu irysyna ritamyhyre dohodýyna heto-ribi. Xiwe dinodu aõ rýsýna ritamyhyre xiwena-ribi.

¹⁴Kia wese Deuxu rarybere; inyõ Rybewihiký ritýnynykeki, ibutumy aõmy reamylýre ritamyhyre, Rybewihiký aõmysydýýbro-ribi. ¹⁵Tahe jiarý aõ aribi retaõhyre tule kia reritinyreri aõ aritakemy aõkõ aribirený. Warybe inyõ riõnonykemy aõkõ watxiwähäre iko-ki tahe arurukre. ¹⁶Jiarý Rybewihiký retýnynymahäre, rexierymahäre dori aritýndýkye. Kia heka aõhôký aõkõ waloosõnadikemy rare. Rybe aritýnynyokeki, heka aõbinatyhyõ wadee kanake inyhe. ¹⁷Ixidee wimy Rybe aritýnynymyhykeki, tai ki aritakre. Ixideewimy aõkõ aritýnynyke-wana, ihârele tahe itýnydýýmy iwahisidýyna wadee roire. ¹⁸Kiake-wana, timybo wawahidýyna ihýre. Kia heka rare. Rybewihiký týnydýý-ò arexiòwynyötyhy. Aõbo inatyhymy wahõrõre, retaõhyywähäre.

¹⁹Jiarý inydeòdumy aõkõ rarehyywähä. Tahe iximy rexideòdunyre sôwemy iny òraru-ribi aritakemy. ²⁰Judeu mahâdu-ò judeu wesemy jiarý rexisýnyre, judeu mahâduõ dori òraru-ribi aritakemy idi watxireri. Moisesi bede ywina yrubudýdu mahâdu dee ixiwesemy rexisýnyre ìòraru-ribi dori aritakemy. Urile jiarý kia bede ywiny rubudýna aõkõ rare. ²¹Bede ywina aõkõ mahâdu dee ixiwesemy rexisýnyre. Urile Deuxu bede ywina dire jiarý Kristu bede ywina yrubudýdu jiarý watxiwähäre. Kia ìòraru-ribi aritakemy jiarý rexisýnyre. ²²Irurukõdu mahâdu-ò waruru aõkõ wesemy rexisýnyre, irurukõdu mahâduõ ritakemy. Ibutu iny deewesemy rexisýnymy rarewähä, aõtxile tiibohoõ aritakemy ìòraruna-ribi. ²³Ibutumy rewinyre, Rybewihiký dee iwiòhédýýdukemy ixi-di wähäre.

²⁴Ijarana ròhõnykeu ijaramy ijaranadu sohjile ròhõnyra. Tiile wahidýyna ritake. Kaiboho maijarenbynyke tii bitakemy. ²⁵Ibutumy ijaradu ixidi rorenymyhyre aõkõkõmy rexierynanymyhyre. Kia riwinymyhy wahidýyna

ritakemy. Kia wahidŷýna retybykre. Inydee wahidŷýna tahe retybyötyhy. ²⁶Jiarŷ kawesemy raijaranyre aõ aritakemy. Axiò ijesumy resuwâhâre yhyle rehetenyereri wese aõkõ. ²⁷Waumy-di ròrenyhyywâhâre. Wadeòdu wesemy waumy resŷnyre. Tai dori resŷnyre. Jiarŷ inyō-ò Rybewiwihiký arityñnykeki, ywimy dehudu wesemy aõkõ arareke, adehuky-ribi riwata lau.

10 ¹Boholabenyke weseriore ityhydŷýdu mahâdu. Inytybyreny kia biuwetyky nonoe rawo-di roimyhŷ. Tule ahobesòhòký rawo-di reurörenyre. ²Moisesi, iwedu, ibutumy aho-di nonoe-di rexisebenyre. Tai iwedu inatyhymy rityhynyrenyre. ³Deuxu Tytytyby rŷsýna sohojile wiwese wesele ibutumy riryŷsýre. ⁴⁻⁶Deuxu Tytytybyhy mona sohojile ihŷre. Bee manay-ribi nade. Mana tahe Kristuweselemy ihŷmyhŷre. Inynyrý kiamy roiremyhŷu. Deuxudeewimy aõkõ riwinymyhŷre. Tai rurure bedero-ki. Kia tahe inydeereny bedeery urihixina erysydŷýnamy ratxireri, inyboho-dori aõbina widŷýna aõkõ rokohotinyrenykemy, iwese tiiboho riwinyre wese aõkõ. ⁷Inyboho suritxoo tyhydŷýdukomy rokoireke iwese ijo mahâdu tuu rerinanymyhŷre wese kôkremy. Ritina-ki roimyhŷre: —Tiiboho ronymyhŷre riroxikemy, riõkemy. Tahe ritamanyrenyre risinykremy. ⁸Tule òta òtamys rokotŷýnyrenyöke iwese tii riwinyre wese —tai 23.000 iny rurure sohojitzu-u. ⁹Deuxu urihixirenýomyke, iwese tii riwinyre wese. Tai rururenyre hemylala jurutana-ki. ¹⁰Iburaõmyke iwese tii ribuarenyre wese. Tai rubudŷýdu rirubunyre, Rubu Ÿju wahe. ¹¹Kia tahe bede ery urihixidŷýna erysyna inydeereny ratxireri. Riritinymyhŷre iny bede erynarenymy. Bededŷýnana konana-ò iõhòmy inyboho roire. ¹²Tahe inyô ðabitimy rŷimy röhötinykeki, tii rexijemys ratxike reseke lau. ¹³Ixitana isirare inydee rehemynyötyhy rikiõludunyötyhy. Deuxu awi rare. Riatyötyhy iõlududŷýna-txi. Tii inydeereny ixitana-ribi ixitarasana riwahinyre. Iny rururenry wesele ixitana rare. Tai rikiõludunyrenyke.

¹⁴Waluuna mahâdu, kaiboho suritxoo luuna-ribi bexiebeny. ¹⁵Adeereny rarybere, kaboho dori abederyrenyre kai bedeerywesetyhymy toiteki. Mohõtinybenyke aõmybo rarybereridi. ¹⁶Deysanamonahyna aõbo ityhydŷýdu mahâdu wowydyna rare Kristu hâlubu wesemy tuu riõreki? Iny paõ rireyrengyre, Kristu umy wesemy aõbo rare? Inydee aõbo wowydyna rare? ¹⁷Inyboho sôwe roire. Urile tahe paõ sohojihyy rare. Sohoji butunahyyymy rare, paõ sohojiribile yre yre rarŷsýreu, inyboho sohojilemy roire. ¹⁸@judeu ijoí-ò betehebenyke. Kia xiwe rirŷsýrenyreki, xiweribile ritamyhŷre. Kia aõbo ðabitire. ¹⁹Timybo jiarŷ rarybereri? Rŷsýna aõbo xiwenamy diwahinydeki, kia aõbo aõ rare ada ritxoo aõ aõbo rare. ²⁰Kiamy aõbohe jiarŷ rarybereri? Aõkõre, tuu aõkõ rarybereri. Urile, kia raxiwemyhŷre, diabo tyytyby-ò rare. Deuxu-ò aõkõ raxiwemyhŷre. Kaiboho diabo tyytyby-ò tamy bexijemys. Tii-wana uritere noõmy. ²¹Wanyrý monamy biõkeki, tai diabo monamy tule biõõke. Wanyrý roxi-ki biroxikreki, tule tai diabo rŷsýna rŷsýomykre. ²²Deuxu aõbo iny kidihärudenykre. Inyboho aõbohe ityhyrenyre iratyre?

²³Aōwaxiny tuu botŷnyke.@ aōmydŷnana awire. Ihâre tahe awiõre. Aōmydŷnana ixidee wimy botŷnyke. Urile aōmydŷnana riwióhenanayõhyre. ²⁴Uritere aaōmydŷnana sohojidile nohõtiõmy; tule inywitxira aōmydŷna-txi òhõti beake tai aōwiwhikýmy tamy biwinykre. ²⁵Biròmyhýke ibutumy aõ rŷimyhýre meriadu-ki, nohõtiõmy aõbo raremyhýmy. ²⁶Ibutu bede aōmydŷna Wanry wahidŷna rare inydeereny. ²⁷Ityhydŷdukõdu mahäduõ aratobinymy, kai makeki, biroxike ibutumy aõbo adee kidekre. Dýraksiömy araykywydyna òraru-ki. ²⁸Tahe adee rarybeki; kia ritxoo xiwe rare. Irýsõomy, kia hãbu raykywydyna òraru-ki tamy ibinare wahe. ²⁹Araykywydyna òraru-ki aõkõ jiarý rarybere, tahe iwitxira òrariki. Ijõ hãbu witxira rayky-di aõkõ aritõhõtinymyhýke. Kia òsana inyõ rarybekre. ³⁰Deàlanadile jiarý arioxiwähakeki, timybo inyõ ibinamy wamy rarybekre. Deuxu-ò dori rexideylydŷnyra. ³¹⁻³²Tai tahe, biroxibenyke-wana, biõbenykeki, aõmy botŷnykeki, ibutumy Deuxu wowydyna-ò botŷnyke. Inyõ atyhyna-di iatysõomy, judeu mahäduõ-ò, judeukõdu mahädu-ò, tule Deuxu tyhydŷduõ-ò. ³³Ibutu dee rarurunywähäre tamywikelmy. Waaõmydŷnana sohojile aõkõ rahõtinywähäre ibutu iny aõmydŷna dee rahõtinymahäre tarasadŷmy.

11 ¹Iwese jiarý Kristu wesemy watximyhýre wese kaiboho wawesele boibekre.

²Ararybekre: —Kaiboho awirenreky kaiboho dori iwese bede eryna araerynanyre wese ibutumy teyrubunymahätenyte. ³Tahe ijõmy araerynanykre. Kristu iratiwi ibutu hãbu ratyre rare. Hãbu tahe hãwyrrati ratyre rare. Tule Deuxu tahe Kristu ratiwi ratyre rare. ⁴Hãbu rexitõenyreu, ritýnykyeu tarahety-di, Kristu rityhyntyore. ⁵Hãwyõ tahe rexitõenyceu, ritýnykyeki tarahety-di aõkõ, tii tahãbu rityhyntyore. Tii dori tarade rasymyhýre wese ratximyhýre. ⁶Hãwyõ tarade rihetynyõkeki, tii tarade riorokre. Hãwy tarasylau raixýrukeki, tahe tara rihetynykre. ⁷⁻⁹Hãbu tara rihetynyõmyhýkre dohodŷyna heto-ki. Bera-ò tytyby wesemy Deuxu dee hãbu rare. Deuxu dee hãbu rare. Hãwy tahe hãbu dee-ki rare. Hãbu heka hãwy-ribi aõkõ dori iwidŷ rare. Hãwy tahe hãbu umy-ribi iwidŷ rare. Hãbu hãwy dee aõkõ relere. Hãwy tahe hãbu dee relere. ¹⁰Tai tahe hãwy tara riwõmyhýke. Iu tahe hãbu rityhynymyhýre ýju òraru-ki. ¹¹Deuxu ityhydŷduy-ki wiwesele wiweselemy ratximyhýre. Hãbu hãwy-di ratxikemy; hãwy hãbu-di ratxikemy. ¹²Iwese hãwy hãbu-ribi relereu wese, hãbu hãwy-ribi reamy raumynymyhýre. Deuxu ibutumy riwinyre. ¹³Kaiboho mohotinybenyke: Hãwy rexitõenyreu, tarade rihetynyke, aõbo ada aõkõre aõbo? ¹⁴Hãbu iraderehemy rýira, tarati rityhyntyõmyhýre tuu rýira. Kiamy bede riwaerynanyrenyre. ¹⁵Hãwy tahe irade rehemy rýira ixiruxeradŷmy rýira, hety wese tamy iò rarekremy wahe. ¹⁶Inyõ iwitxiramy rexinohõtinykeki, tamy ararybekre, kia wese: Inyyreny-ki kia bede ywina rare ibutumy dohodŷna heto-ki.

¹⁷Aõwesebo botŷnykremy adee ararybekre. Wadee awiõre iwese ahätenyte wese kaiboho tebutunytenyteu, kia arawiõhenanyõhyre urile

tahe arabinanytyhyrenyra. ¹⁸ Juhuu ararybekre timybo raholaremy: kaiboho texihitxinytenye dohodýnaheto-ki, kia tahe retyhynyrioremy watxireri. ¹⁹ Wiribi bexihitxinybenykeki, tai iny òbiti rýira bierybenykemy. ²⁰ Bibutunymyhybenykeu, Inynyrý roxina aökö terýsýmahätenyte. ²¹ Ijô detiteremy taroxina riwymyhýre inywitxirako-ki. Ijô aõ rimyömyhýreki rama risamyhýre. Ijô tahe sôwetyhymy riömy raitxýtemyhýre. ²² Kai aõbo ahetoore, tai biroximyhykemy, biõmahäkemy? Kia wese-ki Deuxu dohodýna heto aõbo tetyhynyöhymahäte. Iaökö rýira mahädu tule teixýrudýnyymyhytenyte. Aõmybo ararybekre. Arawowydydýnyrenykremy aõbo? Aõkore. Tai arawowydydýnyrenyötyhy. ²³ Kia Inynyrý-ribi retare, tule aerynamy adeereny rewhinyre. Kia wahisidýýnadyna txuu, Jesuisi Inynyrý orotxu rimyre. ²⁴ Rexitõenyredi, riòròre, idi tahe rarybera:

—Kia heka waumy rare. Adeereny wahidýýmy watxireri. Kia biwinymyhykreu, watxi õhötireny reakemy.

²⁵ Tule riymyhýre rahudi, tahe bemonia hyna rimyra, idi tahe rarybera:

—Kia heka wadeewimi Deuxu, iny-wana ratximyhyre. Wahälubu òraru-ki kia riwinyre. Kia biõmahäbenykreu, aõu watxi õhötireny reakemy.

²⁶ Tiubo paõ biymahäbenykreu, bemonia hyna-ribi biõmahäbenykreu, warubu rybe tetýnnyntenyteri idi adòosekreu. ²⁷ Tai inyõ õhõtiomy riykeki-wana, riõkeki-wana, tii Jesuisi umymy hälubumy òraru-ki ratxireri. ²⁸ Sohoji sohoji taaõmydyýnana-di rohötinykre, idi tahe riymyhýre, riömyhýkre. ²⁹ Inyõ Jesuisi umy-di röhötinyokeki, ixidee aõbinahaký kidiwynyke. ³⁰ Kia òraru-ki sôwemy binamy ðhyyle toite, tule iny sôwemy rurumy rýira. ³¹ Iny ixi-di rohötinykeki, aõbinahaký rexierykemy, tahe iny rexiöbitinyke. Deuxu tai aõhökýmy rotýnyötyhy. ³² Inynyrýreny inyboho riòbitinymyhyre. Kiamy heka bede mahädu-wana aõkõkeki, aõhökýmy rotýnyrenykre. ³³ Kiamy, waserioreboho, roximy bibutunykreu, ijô wii biraõbenykre. ³⁴ Inyõ rama risamy rýikeki, taheto-ki riroxike tai rihuõmy rýimyhykre Deuxu ywisidýýna-ki. Adee arehemynykreu, ijô kia aõna aõnamy arderynanyrenykre.

12 ¹ Deuxu Tyytybytyhy bede eryna witxira witxiramy adeereny ararybekre, araerynanyrenykemy. ² Ityhydýýdukôdumy toitemahäu, aõõ aradyrenyre suritxoo rybeõhöký-ò. ³ Tai arabedeerynyreri: Inyõ Deuxu Tyytybymy rarybemhyhýkeki, tii rarybeötyhy: Jesuisi ibina rare. Tule inyõ uri rarybeötyhy: Jesuisi Wanryrý rare. Tii Deuxu Tyytybytyhydile tuu rarybekre.

⁴ Deuxu Tyytyby bede eryna witxira witxira sôwemy rýire. Deuxu sohojile tahe iwahidýýdu rare. ⁵ Aõmysýdýýwi-ribi lahitxi rare, tahe Inynyrý sohojile rare tamy rakaaoõmysýdýýnyke. ⁶ Aõmydyýna wiribi lahitxi rare, tahe Deuxu sohojile ibutudýýdu rare. Tii iny-ò aõmysýdýýna widýýna riwahinyre. ⁷ Sohoji sohoji tabedeeryna witxira witxira Deuxu Tyytybytyhy-ribi ritamyhýre ibutu iny wiòhedýýmy. ⁸⁻⁹ Inyõ-ò bede eryhyký wahidýýmy ratxireri, Deuxu Tyytybytyhy iwahidýýdure. Ijô-ò tahe rybe bedeerydýý wahidýýmy ratxireri, iwahidýýdu tiile rare. Ijô-ò tahe ityhydýýtyhy-ki rarekemy. Deuxu Tyytybytyhy iwahidýýdure.

Ijō-ò tahe, òhotibedumy rarekemy. Deuxu Tyytybytyhy risñyre rare. ¹⁰ Ijō-ò tahe, bedeòby widÿydumy rarekemy, ijō-ò rybe-di tñyndÿydumy, ijō Tyytyby erydumy, ijō rybewitxiramy rarybekemy, ijō rybe wiuròdÿydumy. ¹¹ Deuxu Tyytybytyhy sohojile tahe iwahidÿýdu rare. Tii sohoji sohoji-ò riwahinymyhýre ixideewimy.

¹² Iny umy sohojihyy rare. Urile iaõmydÿýnana sôwera. Kia wese ityhydÿýdu rÿira ityhydÿýdu mahäduy-ki, Kristu-ki iny sohojihyyre. ¹³ Sohoji sohoji mahädu-ribi rabutura, ijō judeu mahädu-ribi, ijō judeuködu mahädu-ribi, ijō deòdu mahädu-ribi, ijō deòduködu mahädu-ribi. Wiji tahe Deuxu Tyytybytyhy-di sohoji hörömy iny rÿire. Idi tahe inyboho týximy rÿire. ¹⁴ Umy dori sohoji aõmydÿýnana-di aõkõ rare, sôwera tahe. ¹⁵ Inywa rarybekeki kia rarybekre òsana: jiarý umy aõmydÿýnana aõkõ watxireri, debò aõkõ dori rare. Kia rarybekeki, ihäre ta umy aõmydÿýnanaõlemy ratxireri. ¹⁶ Nohöti rarybekeki: rue aõkõ jiarý rare, tai dori umy aõmydÿýna aõkõ rare, Kia rarybekeki, ihäre ta umy aõmydÿýnanaale ratxireri. ¹⁷ Ibutumy umy ruelemy ratxikeki, timybo rokoholarenkyre. Ibutumy nohötilemy ratxikeki, timybo rue rareke timybo robirenkyre. ¹⁸ Deuxu ibutumy aõ ritidire, titxibo ixideewimy röhötinyre. ¹⁹ Ibutumy aõmydÿýnana wiweselehékÿkeki, timybo raaõmysdÿýnyke? ²⁰ Inatyhymy aõmydÿýnana sôwera. Umy tahe sohojilere. ²¹ Rue debò dee rarybeötyhy: Kai aõ aõkõ tate. Tule ratiheka waò rybeömy: Kaikókeki wadee awike. ²² Kia kÿnyhe. Aõ aõmydÿýnana inydeereny iruruömy aõmy aõkõ rÿire wese, tii aõwityhy rÿire. ²³ Tule aõbo inydee aõmy aõkõ rÿira tamyhe woreke rÿimyhýre iruxeramy aõkõ rare, iny woreke rÿimyhýre. ²⁴ Aõbo inyumi-ki iruxeramy rare, kia uridÿýömy. Deuxu tahe umy aõmydÿýnana ibutumy ributunyre. Tii aõ ibuturatyre rityhynyre. ²⁵ Kiawese alõreömy umy-ki ibutumy umy aõmydÿýnana wiwana raaõmysdÿýnymyhýre wii riwiöhenanymyhýre. ²⁶ Sohoji aõmydÿýnana txubererekiki, iuhe rubererenyke. Ijō teysakeki inyõ riwowydynykeki iuhe reysake. ²⁷ Boholabennyke, kaiboho Kristu umy mahäduo toite. Ityhydÿýdu sohoji sohoji heka umy aõmydÿýnanaõ wese rare. ²⁸ Deuxu ityhydÿýdu mahäduykile iny rihitxinyre. Juhuu Jesuisi teòdÿýdu mahädu, ihewo-ribi Deuxu rybe tñyndÿýdu mahädu, idi ierydÿýdu, aõwiwhiký widÿýdu, òhotibedu mahädu, wiöhedydÿýdu, dinoduvesedÿýnadu, rybewitxira erysydumy. ²⁹ Ibutumy deòdu aõbo roire? Ibutumy tñyndÿýdu aõbo roire? Ibutumy erydÿýdure aõbo? Ibutumy aõwiwhiký widÿýdure aõbo? Aõkõre wii ihitxihitxire. ³⁰ Ibutumy ywisidÿý rieryre aõbo? Ibutumy rybe witxira rybedu aõbo? Ibutumy rybewitxira wiuròdÿýdure aõbo? Aõkõre. ³¹ Tahe, eryna wiwhikýmy mynymy, atximyhýbenyke. Tahe ariteösnykre tibo ryy.

13 ¹ Ibutumy iny rybe witxira witxira arierykeki, ýju rybe adierykeki, kia tahe luuna-di aõkõkeki, jiarý aõwodÿýna widÿýna wesemy ararekre. ² Jiarý ibutumy Deuxu rybewahidÿý eryna ijödikekki, ibutumy bedeery ijödikekki, hâwâlò iherina-ribi aritake watyhydÿýna kiadikekki, tahe luuna-di aõkõkeki, aõ aõkõ watxireri. ³ Ibutumy waaõmydÿýna iny aõkõ mahädu-ò ariwahinykekki. Waumy Kristu Rybewihiký dee òraru-ki wòsikemy ariwahinykekki, tahe luuna ijoõkekki, kia heka aõkõweseleke. ⁴ Inyõ luunadikeki, ywimy rarekre, awimy

rarekre, ihārukōmy rarekre, luunadikeki, ixityhydŷydukōmy rarekre. ⁵Inyō luunadikeki ihýkŷhýkŷmy aõkõ rarekre. Ixisohojidile aõkõ rôhötinykre. ⁶Òbitiõna-di deysaõmy, inatyhyle kedleysakre. ⁷Moõ iluunadireki ibutumy aõhebo rotýnykre, ibutumy rityhynykre, ibutumy riraõkre, ibutumy riòludunykre. ⁸Luuna tiu itueõthy, tahe rybe týnydŷna aõutxumy ituekre, rybewitxiramy rybe ituekre, bede eryna erylsynamy tule ituekre. ⁹Inyboho iyrelemy rieryrenyre. Tule iyrelemy ritýnynyre. ¹⁰Aõutxumy tahe kia iyre rexihukre, ibutumy kanaerykre, kia hâbu òbiti tyhy kedehemynykeu, Kristu wahe. ¹¹Uladumy rarewâhâu uladu wesemy rarybere, uladu wesemy ixidi rarewâhâ, uladu wesemy raykywydynanya. Hâbumy relereu tahe, wauladumy nona rerire. ¹²Wiji tahe inyboho robirenyre, iwese itxerenatýnykowese-ki, kiatxuu tahe, wiòsanamy rokobirenyre. Katahe iny rieryrenyre txuraõ, kiatxu tahe, iwese tii inyboho dierydenye wese rikiryrenyre. ¹³Tahe inataõ aõmydŷyna rŷire: ityhydŷna, irarõsõna, luuna. Ijõ ratyre tahe luuna rare.

14

¹Luuna-di boibeke ibutu ijõ ratyre. Tyytybytyhy erylsyna bijebenyke. ²Iratyre bijebenyke Deuxu rybe týnydŷna erydŷna. ³Inyõheka rybe witxiramy rarybekeki, hâbu-ò aõkõ rarybereri. Deuxu-ò sohojile rarybere. Inyõ irybe rieryore. Deuxu Tyytybytyhy rybe tii erydure. ⁴Inyõ Deuxu rybemy rarybemyhýreu, iny-ò rarybereri. Tai riwiõhenanymyhýre, riòbitinymyhýre, riteysanymyhýre. ⁵Inyõ rybe witxiramy rarybere, tilehyy rexwiõhenanymyhýre. Inyõ tahe rybe ritýnynyke wana, dohodýyna mahâdu riwiõhenanyre.

⁶Ibutumy rybe witxiramy rarybekeki, tii tahe wadee awire. Tahe ibutumy Deuxu Rybewihikýmy rierynanykeki, kia iratyretyhy wadee awire. Deuxu rybe týnydŷna tahe, rybe witxiramy rybedu ratyre rare. Wiurõsõdŷydu dide rybe witxiramy rarybeke dohodýydu mahâdu wiòhedýymy rarekemy. ⁷Jiarý adeereny ararybekeki, rybewitxira-di. Tiwesebo arâwiõhenanyrenyre. Urile bede erytýmyra-di, erynatyhyhyky-di, inatyhyeryna-di araerynanykeki, kia-di tahe arâwiõhenanykre. ⁸Ka tahe wiudýyna rare. Wyhyhyký jurðawesena ada rerotisõmo wiudýyna kidiwiunykeki, tahe awimy riwiunyõke, timykibo iny rieryke aõbo riwiunyteri. ⁹Tule jurðona òbitimy ritxurõnyõkeki, timykibo aõbinadu mahâdu rierykre aõbina-ò nomy rexiywinskykemy. ¹⁰Kaiboho tule kiawesere. Inyõ arybe rieryõkeki, tiwesebo rieryke aõmybo tarybetenyeri. Kiawese dori yhydeele tarybetenyeri wese. ¹¹Inatyhy my sôwemy rybe witxira rŷire bede-ki, ibutumy tahe aõna aõnamy rybedu rarybere. ¹²Aõmybo rarybere arierykõkeki, rybedu dee jiarý iny witxira, rybewitxiraõ tamy rare, tule tii wadee rare. ¹³Kaiboho Deuxu Tyytybytyhy eryna teijetenyeri. Tai dohodýyna mahâdu wiòhedýymy marurunybenyke. ¹⁴Inyõ rybe witxiramy rarybekeki, iòbitidŷynamy rexitõenyke. ¹⁵Rybe witxiramy arexitõenykeki, watyytybyle rexitõenyteri waraykywydyna-ò ralòõthy. ¹⁶Tai tahe aõhebo arotýnykre? Watyytyby-di, warayky-di arexitõenykre. Idi watyytyby-di warayky-di arawiunykre. ¹⁷Kai atyytybyle-di texitõenymyhýteu, timykibo inyõ rierykemy? Idi rarybeke aixitõedýyna rexihukeu. Tii dori arybe rieryore. ¹⁸Kai tahe inatyhy my awimy texitõenyte, tai

tahe iny aõ rieryöhyyre, idi riwiöhenanyötyhy. ¹⁸ Deuxumy reàlèwâhâre. Jiarý dori aratyrereny rybe witxiramy rarybemahâre. ¹⁹ Tahe dohodýyna mahâdu-ò iruyre rybe eremy ierysynamy ararybeke ada sôwemy rybe eremy iwitxira rybemy anarybekeki. Juhule wadee awityhyre ijô ratyre-ki iny kiawese inatyhymy reerynanyre.

²⁰ Waityhydýýdu seriore uladu raykywesemy aõkô bexiraykynymyöhyybenyke. Inyery bedeeryhyký wese maraykynbenyke. Aõibina erysynale uladu aõeryõ wesemy boibeke. ²¹ Bede Ywina tyririti-ki kia rýire: —Kia inydee, hâbu rybe witxira-di anarybekre. Ihâre ta warybe dee tiiboho roholarenyökre. —Kiamy tahe Wanryý rarybere. ²² Inatyhymy tahe iwitxira rybe rybemy ityhydýýdu mahâdu dee deòsina aõkô rare. Kia ityhydýýdukôdu mahâdu dee deòsina rare. Tule Deuxu rybe týnydýýna ityhydýýdu mahâdu-ò rare. ²³ Dohodýyna mahâdu wii ributunykeu, rybewitxiramy rarybemyhýreki. Ityhydýýdukôdu mahâdu ralòkeki, iny ierykôdu ralòkeki, timybo tii röhötinyke. @ taitxýtetenyterilemy idí röhötinyke. ²⁴ Tahe ixityre ityhydýýdukôdu mahâdu ralòkeki, tahe Deuxu rybemy rarybereriò, ralòkeu, tii rexierykre òrarudumy rare, ibutumy aõwòmì roholare tarayky riixixanye. ²⁵ Aõbo tawo-ki riwòmì rýimyhýredi rexierymy ixi-di röhötinyke. Tai resekre tatiowomy Deuxu deàlânamy reàlakremy. Tule rarybekre: —Inatyhymy Deuxu ayreny-ki ratxireri.

²⁶ Aõhebo dohodýyna-ki rokotýnyrenykre waserioreboho wii rikibutunyrenykreu. Kia heka rare: Inyõ wiuõmì kanawiunykre, ijô tasý Deuxu rybe bede erydýýna kedeerynanykre, ijô itýnydýýnamy kanarybekre, ijô rybewitxiramy rybena kanarybekre, ijô iwiuròsòdýýnamy kanarybekre. Aõhebo botýýnybenyke ityhydýýdu wiòhedýýnamy rarekemy. ²⁷ Inyõ rybewitxiramy rybemy ratxire riki, inatxi inataõlemy rarybeke, wihewomy, tule iwiuròsòdýýdumy rarybekre. ²⁸ Wiuròsôna ihoõkeki, rybeõlemy ronyke dohodýýna heto-ki. Ixiwanale Deuxu-di röhötinyre, rexitðenymy. ²⁹ Urile inatxi, inataõlemy rybe týnydýýdumy rarybekre wana, ijohonadu mahâdu tahe irybe-di röhötinytyhyke timybo. ³⁰ Ijöhonadu-ò itýnydýýna rybemy ratxikeki, rybedu rexihudi rarybekre. ³¹ Ibutu dori Deuxu rybemy rarybekre, sohoji sohojimy. Tai ibutumy rierykre, reysakre. ³² Rybe týnydýýdu mahâdu rayky, tiile rexierymyhýkre. ³³ Deuxu tahe wimy uriuridýýdu aõkô rare; tii tahe òbitina widýýdu rare. Ibutu ijô dohodýyna heto-ki kia wesemy rare.

³⁴ Hâwytyhyre dohodýyna-ki roholamy rýimyhýre rybeõhykymy tai aõwedumy aõkô. Ywilemy rýirake iwese judeu bedeywidýýna roimyhýre wese. ³⁵ Týýraxinadikeki taheto-ki tahâbu-ò rýýraxike. Hâwytyhyre dohodýyna-ki rarybemyhýre heka ixýruna rare. ³⁶ Timywese tahötintenyte. Deuxu rybe aõbo aykyreny-ki röhönyre ada kaiboho sohojile aõbo ijôdire.

³⁷ Inyõ rybe týnydýýdumy ixi-di röhötinykeki ada Deuxu Tyytybythy-ò wiòhedýýnamy rarekeki. Timybo rarybekre. Kia waryberiti heka Deuxu bede ywidýýna rierykre. ³⁸ Inyõ kia rityhyñyõkeki, tii wile ratyhyõdýýökre.

³⁹Iribi tahe waseriore týnydýýdumy boibekemy atxibenkye. Ixinamy rybewitxiramy iny rarybemyhýke. ⁴⁰Ibutumy aõhebo botýýnybenykre. Óbitilemy, ywilemy.

15 ¹Aõtxi ôhõtireny araijaradýýnykre. Kia tahe rare. Rybewihiký iwese adeereny retýnynyre wese, tetyhynytenyte wese, tule tetyhynyhyy ahätenyte. ²Tai tahe tarasanawo-ki ahätenyte rybe teeryhyy ahätenytekí iwese retýnodynýre wese. Aõkõkeki arõtenarený aõtyhy aõkõ adeereny ihýre. ³Juhuuthy adeereny retýnynyre iwese raholare wesemy. Kia rare: Kristu iny òrarurený dee rurure. Kiamy heka ritidýna roire. ⁴Tule mana wabede-ò rahâluure. Inataõ txu idí rýidi tahe, rubu-ribi rexixare, ritidýna rarybere wese. ⁵Rexideòsinyre Pedro dee, idí tahe waõinatxi mahâdu dee. ⁶Idí tahe 500 iny ratyre tuu robire. Kia iny ityhydýýdu seriore mahâdu ibutumy rexibutunymyhýre Jesuisimy robire. Ijô rurure kia butudýýnay-ribi, tahe ijô irulemy ihýmyhýre. ⁷Iribi tahe Txiau tuu robire, idí tahe ierydu mahâdu ibutumy tuu robire. ⁸Ihewo-ribi tahe jiarý tuu rabire. Iwese uladu ibededyñnanakõmy reare wese tuu rabire. ⁹⁻¹¹Jiarý ierydu hewo ludu rare. Uritere erydumy wanidýýömy watxiwâhâre, raixýrure wahe. Jiarý dori juhuu ityhydýýdu mahâdu aõhõkýmydýýdu rare. Deuxu ruxetõenale dori aõmy watxiwâhâre. Iruxetõena aõnihikýmy waki riwinyre. Jiarý dori ibuturatyre aõmysýdýýna rewinyre. Tahe jiarý aõkõ wâhâre. Deuxu ruxetõenamy wahâre jiarý aõbo ada tiiboho aõbo adeereny relyrenyre, idí kaiboho tetyhynletenyte.

¹²Kristu rubumy roira-ribi rexixara, kiamy heka rarybemahârenyre. Aõhererekibo inyô rarybereri rurumyhýre-ribi inyô rexixaõkremy. ¹³Inyô tiu rubu-ribi rexixaõkeki, Kristu tahe rexixaõre tarubu-ribi. ¹⁴Kristu rubu-ribi rexixaõre wana, jiarýboho aõmy waryberenyõna idí aõ atyhydýýnaõna. ¹⁵Kristu inatyhymy rexixaõkeki, inyboho Deuxumy ruimy rybedu mahâdumy roire. Kristu ixixana rybemy dori jiarýboho rarybemyhýrenyre. Kiata bohe Deuxu, Kristu riixixanyõlere. ¹⁶Rubumy roimyhýre mahâdu rexixaõkeki, taita Kristu rexixaõre. ¹⁷Kristu rexixaõkeki, ainatyhynarený aõ aõkõ rare. Aõraruile ahätenyte. ¹⁸Tule, ityhydýý-di rurure mahâdu, biu-à ròiöthy. ¹⁹Kabede-ki sohojile inyboho Kristu riraõmyhýreki, inyboho bedewotyhyhymy roire.

²⁰Inatyhymy taheka Kristu rubumy roire-ribi rexixare. Tii juhuuludu rubu bede-ribi dòõsede mahâdumy roirekemy, tai iny tule rekexixarenykre. ²¹Iwese hâbu sohojõ rubu diwyde wese, tule hâbu sohojõ rubu-ribi ixixana diwyde. ²²Iwese Adaõ-ki ibutumy iny rurukemy rýimyhýkemy tule Kristu-ki ibutumy ixixana kiditakre. ²³Kristu bedededyñnana kedehemyhýkreu, rubu-ribi ixixana kòdöhonykre. Kristu juhuu rexixare, ihewomý tahe taeryna mahâdu kidiixixanykre. ²⁴Tai tahe bede konanakre. Jesuisi ibutu wedu mahâdu, bede dinodu mahâdu, Iõlõ mahâdu kanahukre. Tahe ibutumy tyby Deuxu-ò òlõna kidiõkre. ²⁵Jesuisi tahe ibutu ratyre Iõlõmý ratxikemy rarehyykre. Iõlulu

mahādu ibutumy iwarawo-ki rŷikre. ²⁶Ioludu konana heka, rubu rare. Tii tule riixāwididŷnykre. ²⁷Ryberiti kiawese roire: —Deuxu tahe ibutumy iwarawo-ki ritidireri. Iximy ritidiōtyhy tii dori tidisu rare. ²⁸Rexihudi tahe tule iRiore ritidikre. Tai tahe Deuxu ibutu iòlomy rarekre.

²⁹Rubumy rŷira ixypy kedexixaõkeki aõhererekibo iny deròwy teratisebenyteri, rubumy roira mahādu hârehékyle wahe. ³⁰Aõhererekibo berebunatyhyhykÿ-txi inyboho iõhärumy ratximahärenyre txuõ txuolemy. ³¹Ibututxu rubu reijemyhÿre. Adeereny wawowydynatyhy watxireri. Jesuisi Kristu Inynyry òraru-ki. Tai heka kia lau rarybemahäre. ³²Häbu mahādu-ò Efesu hawã-ki iròdu debure-ò aõbina wese resumahäreki aõtyhybo aritakre? Inatyhymy aõbo? Rubu rexixaõkeki, rikiroxiryrenye, rikiörenye, biurasõmy dori rukururenkyre. Aõ aõkõ inytyhydŷyna. Kia riki ityhydŷydukõdu mahādu tuu rexirybenyre, abiòwa mahādukeki. ³³Ixi itxenadŷyömy: kia biòwa bina dori iny ixihemy riatymyhÿre. ³⁴Ywityhylemy boibeke, òbitilemy òrarurenymy, sôwemy iny Deuxu rieryore. Kia heka iny ixyrudŷynarený rare, tai rarybewähäre.

³⁵Tahe inyõ kanarybemyhÿkre: —Timybo rubu kedexixakre. Aõumywesemykre iumy? ³⁶—Itxýte, juhuu alòboróna rabrõõkeki tiu txuhuõna. ³⁷Telõho iny ribòrónyötyhy, ityle iny ribòrónyke. Iwese maixõmoty ribòrónyke ada oworuty wese. ³⁸Ibututy-ò Deuxu iraty umy riwahinymyhÿre ixideewireki. Deuxu ixideewimy alòbòróna ritxuhudŷynymyhÿre timybo? ³⁹Dee ibutumy wiwese wese aõkõ rare. Inyde, iròdude, nawiide, uturade ibutumy tahe wiribi hitxi hitxire. ⁴⁰Biumpy rŷira mahādu tule lahitxire, aõwitxira witxira bedemy rŷira kia wowydynarený wiribi hitxire. Tii-wana wimy rahitxirananyre. ⁴¹Txuu ahādu, taina, ilosõnarený wiribi hitxire. Taina ijõ taina-ribi iruxeratyhyre. ⁴²Tai tahe kia wese rubu-ribi ixixana rŷimyhÿre. Umy rubu su-ò rahâloodŷymyhÿre raronyhe txu. Idi tahe irulemy kòdõhònonykre, alòbòróna ruhunymyhÿre wese tahe umy tuedeõnaõ. Bede luruhuky-ki rahâloodŷymyhÿre, tahe loosõnatyhy-ki kòdõhònonykre. ⁴³Iruruõ-di umy heka rahâloodŷynymyhÿre ibinare, tahe iruxeramy tarurutyhy-di kòdõhònonykre. ⁴⁴Iny umy wesemy rahâloodŷymyhÿre, tahe tyytyby wese kia umy-di kòdõhònonykre, biuludu mahādu wahe. ⁴⁵Kiamy heka ritidŷyna-ki roire. Iny umy riuhemyhÿreki, tule tyytyby umy riuhemyhÿremy rŷire: Juhuu inyiru Deuxu riwinyre Adaõ heka rare. ⁴⁶Juhu tahe inyumiñreny tayry-di riwinyre idi tahe ritytybynyre. ⁴⁷Juhuu ludu hâbu suribi ije rare. Ihewo-ribi Häbu biu-ribi ihÿre Kristu wahe. ⁴⁸Juhuu hâbuwesemy ibutumy iny bede ludu ihÿre juhuu inytyhy wese wahe. Häbu biuludu wesemy ibutumy biu ludu mahādu ihÿre. ⁴⁹Tai tahe kabede hâbu wesemy inyboho rŷimyhÿrenyre wesereki, tule biu ludu Häbu wesemy rŷkÿrenye.

⁵⁰Waityhydŷydu Kia heka rarybemahâhyreri, iwese inyboho ihymyhÿrenyre wesemy tiu Deuxu Òlôna-ò ralõõtyhy. Iny umy heka ruruhy umy rare, tai tahe Deuxu Òlôna ritaõtyhy, kowa-ò dori iny umy ruruõtyhy. ⁵¹⁻⁵²Tahe aõbo teeryõte adee aritñnykyre: Ibutumy iny ruruõkre. Ibutumy ityhydŷydu iny ruruõôle iumy riwitxiratymyranakyre, aõwesele reakre, iny tarue riberenymyhÿre

wese reakre, ikonana juròna ritxurònkykre. Juròna ritxurònkykre idi ibutumy ityhydýýdu rubumy rýira riumywixiratýmyranykre umytuedeöna-di. Inyboho ityhydýýdu mahädu tulekre.⁵³ Tahe rekexiwiurònkyrenyeke, iny bede umy dori rurumyhýre. Rakaumynykre umy witxira-di taita rukururenýötyhy.⁵⁴ Iny umy witxiradikre, tahe kia rybe rexihumy rýikre: Ryberitina rarybere: —Rubu ijesu rikitarenykre:⁵⁵ —Aöherekibo rubu, aijesuna wawana tetaöta? Aöherekibo tiwamytxitxidýýnyôte?⁵⁶ Óraru rubumytxitxidýýdu rare. Bedeywidýý òraru rurudýýna rare.⁵⁷ Deuxu umymy rekeàlämyhýkre, tii dori ijesu inybohorený ritakemy riwiöhenanymyhýre. Jesuisi Kristu Inynyry-di diwiöhenanymyhýde.⁵⁸ Tahe weseriore luu mahädu, bityhynyhyybenyke, ywihyymy ahâbenyke, Wanryä aomysydýýna-ò hyy tiiemy ahâbenyke. Aaomysydýýna Wanryä dee, idi inydee awimy rarootinymyhýre.

16 ¹Nierumy ararybekre. Kia bibutunykemy kowa tyhydýýdu mahädu-ò, Judeia mahädu wahe. Iwese Alatxia mahädu-ò röerynare

wese, kaiboho tule ijō dee bitabenyke. ² Semana juhu ludu txuu, iny sohoji sohoji tiwesebo tötatenyte jura birarenymahäbenyke rawahikremy. ³ Tai adehemynykreu kia nieru rexihumy rÿikre myiötyhy tahe ijō rarasamy. Tahe mobo kai tyyriti-di biditakre, tii-wana nieru iny ariteònnykre Jerusalë-ò. ⁴ Tahe jiarÿ arakewana iny dee wikeki, tuu wawana kodoikre. ⁵ Macedonia bede-ò arakre rahudi arehemynykremy adeereny watxireri. Macedonia-di delemy arakre. ⁶ Araroorehenykre òsana biubede taile arahukre awanarenhyhyle. Tai ele elemy biwatÿidýýnykre titxibo arakemy. ⁷ Deuxudeewikeki urihimyò aôkô akirený bede arieke bededÿýnana arahukre akirený. ⁸ Efesu hâwâ-ki Pentecoste woranabedehesi konana-ò ariijekre. Idi tahe arakre. ⁹ Ijötòbònähaky wese irayhyky rÿimyhyre waaomysydýý. Tai waaomysydýýna irutaõre, ihäre ta wamy òludu sôwre. Namy sôwehyymy taheka òludu rÿire.

¹⁰Tahe, Tximòtxi rakedi, iixyru lau bijemy tii dori Deuxu aõmysydyyna diwinymyhÿde wawese. ¹¹Inyõ Tximòtxi-di aõmy aõkõ ihÿkeki heka wadee awiôre. Wadee itÿina-ò biwiöhnenanybenyke ywina-di. Reraõmahâre dori ityhydÿdu serioreboho wana kanakemy. ¹²Inyseriore Apõlo-ò sôwemy rarybewâhâre arorarenemy rakemy ijõ iny serioreboho-wana. Tahe tii heka Deuxudeewimy aõkõ idi röhötinymyhÿre. Idi tahe rakre ixideewimy tiu txumybo.

¹³ Aōu aōu bexiywinylemy borukubeke. Inatyhymy òbitimy myibenyke, hâbu rurutere wesemy bexirurudýnyke. ¹⁴ Aõhebo botýnybenykemy ywina-di luuna-di botýñymy boibemahâke.

¹⁵ Tefana, tasŷ mahâdu-wana Akaia bede ludu-ki ityhydýdumy juhuu rare. Kia teertyentyte. Tiiboho ityhydýdu mahâdu wiðhedýduhymy ihýrenyre.

¹⁶Tamy boholabenyke, ibutumy tamy wityhymy biwinybenyke. Tule kia wese wiòhedŷdu biwiòhenanybenyke. ¹⁷Tefana, Fortunatu, Akaio kaò ditehemynydenye. Taita wadeysamy watxireri. Tiiboho riwawiòhenanyrenyre kaiboho kaki aôkô atximahâtenyteki. ¹⁸Tiiboho wawo-ribi riwateysadŷnyre, araykyreny òsñy tule wahe. Kia mahâdu heka ratyhydŷñymyhÿke.

¹⁹Kaki Asia bede-ki ibutumy dohodŷýna mahâdu tarybe wehityhyna adeereny riwahinyrer. Akila, Prisila-wana taluuna Wanyrýnimy rybe adee riwahinyrenyeri taheto-ki dohodŷýnareny mahâdu tule wahe. ²⁰Ibutu seriore mahâdu rybe wehityhyna adeereny riwahinyrer. Birybenybenykreu wii bimybenykre wiwetya-ki seriorewesemy tamy luòsôna òbitityhyna-di buòbenykre.

²¹Iroo tahe jiarŷ ariritinykre wadebò-di wahe. Jiarŷ Paulo warybe wehityhyna rewhinyre. ²²Inyô Innyryŷ luuôkeki, aôbinahakýbo tamy kanake, kiamy rexirybenyre: ‘Maranata’ kia heka Jesuisi wymy kanake rare. ²³Deuxu luuna adeereny kanakemy idi watxiwâhâre. ²⁴Ibutu-ò waluuna Jesuisi Kristumy. Kie.

2 Oritxi Mahādu-ò

2 Oritxi Hāwā Dohodŷýna Mahādu-ò

1 ¹Jiarŷ, Paulo, Deuxu deòduō watxireri Deuxudeewireki. Tahe katyyriti rewahinyrenyre Oritxi hāwā dohodŷýna mahādu-ò. Iny seriörereny Tximòtxi wawana ihŷre. Tule rewahinyrenyre ibutu ityhydŷýdu mahādu roholakemy Akaia bede-ki. ²Ruxetðöena, ywina-wana adeereny kanakemy idi watxireri Deuxu inytybyreny-ribi Jesuisi Kristu Inynyry-ribi.

³⁻⁴Deuxu heka Jesuisi Kristu tyby rare. Iny wiòhedŷýdu ihŷre. Ruxetðöena sówemy inydeereny riwahinymyhŷre. Ibutumy aômydŷýna-di riwiòhenanymyhŷre. Tai tahe iny witxira rikiwiòhenananyrenykre Deuxu wiòhedŷýna-di. ⁵Iwese Kristu aôhökýmy dŷýnana kaiboho teertyenye wese, Kristu wiòhedŷýna bitamy bierybenyke. ⁶Jiarŷboho aôhökýmy arotŷýnyrenykreu, awiòhenadŷýrenykreu tuukre. Tai tahe tarasana iribi bitake. Deuxu-ribi wiòhedŷýna arimyrenykeki, kia biu-ò hena iribi bimyke arawiòhenananyrenykreu. Tai tahe kaiboho arururenydikre aôhökýmy botŷýnybenykreu. ⁷Tahe wararòsôna sówemy ihŷre akiren. Tiubo aôhökýmy dŷýnanamy botŷýnybenykreu tule wiòhedŷýna bitabenyke iwese aritarenykre wese. ⁸Waityhydŷýdu seriore, Asia bede-ki jiarŷboho sówemy aôhökýmy ratŷýnymy roiremahã. Wadeereny heka isiratyhyre ibede-ki. Tai heka raberumy roiremahã arururenyme lau. ⁹Rahötinyrenyre tai wakonanareny sana. Kiamy heka wadeereny ditýnynyde bedeerynamy: ixi-di inyô nohõtiomy, Deuxudihyle wahe. Tii dori rubu-ribi ixixadu rare. ¹⁰Inatyhymy tii riwatarenyre kia brebuna-ribi. Ibutu aõna aõna-ribi riwatarenykre ixityre. ¹¹Kaiboho dori wadeereny Deuxu-ò texitðenytenyteri. Tahe ibutumy ixitðöena-ò Deuxu kodoholakre tai riwiòhenanymykre. Tahe ibutumyiny Deuxu riteàlânanykre.

¹²Ibutumy jiarŷboho heka kia Deuxudeewimy rewinymyhŷrenyre. Tai heka wadeysarenyre jiarŷboho. Awanareny heka tule rarybemahãrenyre: òbitinamy, Deuxu rurunamy. Iny raykywydyna-di aõkõ wahe, Deuxu raykywydyna-di. ¹³⁻¹⁴Idi mariakele, biritinykele, bierykele, kia reritinyrenyre adeereny. Wiji

urihimyòle teerymy toite. Jesuisi txu tahe ibutumy bierybenyke. Jiarýboho areysarenykre bierybenykeki wahe. Tule kaiboho beysabenykre.

15-16 Juhuu rahōtinyre kiaxesemy: arakemy ixi-di rahōtinyre. Juhuu heka Macedonia hāwā bede-ò arakemy ixi-di rahōtinyre. Iule tahe aroram y arakemy heka ixi-di watxiwāhā. Òkeseu tasý tule, aroram y adehemynykre. Tai wiòhena inatximy bitake. Jiarý ayrenymy areakreu, Judeia bede-ò arakemy kaiboho biwawiòhenanybenykemy. 17-18 Reòsam y watxirerim y aöbohe wadi tahōtinytenyteri? Ixiòrarukile aöbohe tuuremy adee araýraxikre? Tuu aöbo iximy rarybere kohe, myý, iule. Aökore, myy rarybere, iule wahe. Inatyhy my aöbohe rarybereri. Aökore rarybeore. Jesuisi Kristu heka warybe rieryre. Kohe, myy, iule. 19 Tai heka raryberenyre: —Inatyhy rare. Myý wahe, Deuxudeewinamy. Sila Tximòtxi-wana kia Deuxu rybe-di adeereny ritñynyre, Jesuisi Kristu iriòremy, jiarý tule adeereny kia retñynyre. 20 Inyboho ratximyhýre Jesuisi Kristu-ò. Kristu heka Deuxu widýýdu ratxireri. Inyumyreny ratximyhýre. Deuxu heka tuu iny riernanymyhýrenyre, tii inatyhy. 21-22 Tii heka iny ritamyhýrenyre; rihitximyhýrenyre; tahoró mahadumy riwinyre. Inydeereny riwahinyre Deuxu Tyytybytyhy inyworen y-ò risýnyre. Tai heka inyboho röhötinyrenyre inydeereny ibutumy riwahinykremy.

23 Deuxu heka warayky rieryre. Tai heka rarybemaháre, inatyhy raore Oritxi hāwā-ò. Tai heka adiride ixinamy. 24 Araryberenyothy jiarýboho aöbo bityhynybenykemy, marybebonykemy. Kaiboho dorihe inatyhyna tetyhynytenyte. Urile tahe arawiòhenanyrenykre deysana-di Deuxu Tyytybytyhy dee deysana-di.

2 1 Tai wawo rerahörera. Arakemy aökõ abedeòtiidýýrenymy ixityre.

2 Arabedeòtiidýýnyrenykeki tahe mobo riwateysanykre. Kaibohole toite. 3 Tai adeereny reritinyre. Anaöthy heka abedeòtiidýýrenymy. Kaiboho dori deysana-di biwasýnybenyke. Iu wadeysamy watxireriu, kaiboho tule beysabenykre. Kia heka reerywiwire jiarý. 4 Adeereny reritinyre bedewona-di ranywähäu; warube rytnymahä. Bedeòtiidýýna-di arasýnyrenykemy aökõ kýny. Tahe timybo aluurenryremy kaiboho bierybenykemy adeereny reritinyre.

5 Bedewonamy relyykeki, tiu inyô wii ribedewonyreu, riwabedewonythy. Aòtxi arabedewonyrenyre. Waryberiti isirare aökõ ihýre. 6 Aöhökýmy dýýnanamy yla aökõ rotýýnyre. Tai ixinamy rarekre wiji. 7 Wiji tahe iwitxira aömydýýnana biwinyke: biwiòhenanyke iixâwididýýnadikemy. Tai tahe bedewona-di sôwetylhy my riatyöthy bedewona-ribi wahe. 8 Tii luunatyhy-di bierynanybenyke.

9 Tai heka adeereny ônosôna rewahinyre. Tai juhuu waritidýýna adeereny rewahinyre. Jiarý heka kaiboho rexiywinymy aöbo atxitenyteri ityhydýýna-ò. Kiamy adireny watxireri. 10 Kai biixâwididýýnykeki heka, jiarý tule ariixâwididýýnyke. Kia adeereny rikiwinyrenyke Kristu òraru-ki. 11 Tahe Satanasi tiu iny riatyrenyöthy. Inyboho rieryrenyre tii kia riwinykemy riwisýnymyhyré.

12 Jiarý heka ròirenryre Troaji-ò Rybewihiký týnydýýmy Kristuni-di. Tam y retehemynyreu, isiraõlemy tai Rybewihiký dohodýýmy, Inynyrý

riwawiòhenanyre wahe. ¹³Tahe wabedewomy watxiwāhā inyseriòrereny Txitu-ki rahaõrekí. Tai tahe kia iny mahādu reteòwarinyre arakremy Macedonia hāwā-ò rare.

¹⁴Tahe Deuxu deysana! Deuxu-wana watxiwāhārenyre. Tahe kia ijesu tai ritake. Kristu heka ridykre ijesu tarasadu mahādu. Rokoirenkyre heka ihe-ki. ¹⁵Iwese aderònà lñyrehékÿ ibutumy idi riàlñymyhÿre wese heka, kia wese inyboho roire. Ibutumy iny rierykemy heka ityhydÿdu mahādu rÿirerimy ihÿre. Lñyrena wihiķÿ Kristu ritoonyre wese Deuxu-ò inyboho roire. Iny lñyrena wese heka rare. Ityhydÿdu, ityhydÿdukódu mahādu-ò ramyhÿre. ¹⁶Kia rityhynyömyhÿre mahādu tahe, tñytre rirubunyre. Rityhynymyhÿre mahādu tahe tñytre iruweselemy rare. Kia aõmysydÿna biwinybenyke. Isirare heka iaõmysydÿ. ¹⁷Inyboho heka sôwemy inywese aõkõ iny roire. Iwese iny riwymyhÿre aõòwyriore idi ijohomy, kia wese karybe rare. Kia Deuxu deòdu mahādu heka iòwydimy aõkõ rybe riwymyhÿre. Tahe inyboho heka inatyhymy rarybemyhÿrenyre. Deuxu dori inydeereny rarybere òbitinamy. Riwaterónyrenyre òbitina-di araryberenykemy.

3 ¹Timyre heka tyriri ritididÿnamy raruõhyymahärenyre jiarýboho awirenkyremy. Tahe waribirenyle tule aribirenyle kia Ritidÿna arihurenøytyhy. ²Kaiboho heka Kristu tyriri wese aõoma toite. Riritinymy heka roimyhÿre inywo-ki, inyrayky-ki. Idi riramy kaiboho burubenykeki, aõbo kaiboho tewinymahâte heka tamy betehebenyke. Tai tahe rierymy idi rariake ixideele. Idi rariake hâre tahe idi rexibedeerynyke. ³Kaiboho heka Kristu tyriri wese heka toite. Inydeereny iwahidÿmy heka tii rare. Kia tyriri witxiramy rare. Aõ ritidÿna manamy aõkõ riwinyreri. Deuxu Tyytybythy-di tahe riwinyreri. Aõ manatyre-ki aõkõ ròritidÿýreri inyraykyreny-ki, inyworený-ki ròritidÿýmyhÿre. ⁴Deuxu heka retyhynymahâre, Kristu òraru-ki wahe. Tai tahe tuu raryberenymahâre kiawesemy. ⁵Jiarýboho heka warururenýohyyre kaa aõmysydÿna widýyna-ò. Iny ruruna heka Deuxu-ribi sohjile nade. Tii iny wiöhedydÿdu, aõ iny rikiwinymyhÿrenyke-ò wahe. ⁶⁻⁸Irybe tñmyra dohodÿýdumy heka inyboho roire. Ihetxiu bede ywina wesemy aõko heka ròritidÿýre Deuxu Tyytybythy ihÿre. Ihetxiu bede ywina heka rubu diwyde. Deuxu Tyytybythy iruna riwahinyre. Ihetxiu heka manatyre-ki ròritidÿýre. Deuxu loosôna tule ròhonyre, riwahinyreu wahe. Moisesi òsýny-ribi sôwemy loosôna ròhonyre. Idi tahe riixåwididÿnyre. Tahe judeu mahâdu reteheõhyymyhÿre iòsýny-ò, iòsýny loosònadiréki. Deuxu Tyytybythy heka iratyre awimy rare, iny-ò dori Deuxu irutyhy riwahinyre. Tahe bede ywina nade loosôna wiwihiķÿ-di bede ywina tñmyra tahe iratyre awi rare. ⁹Tii heka iny-di ixâwikemy ratxireri. ¹⁰Tahe iratyre rybe tñmyra rare. Iny òraruna-di ixâwikemy ratxireri. ¹¹Kia urihimyò rÿire awi rare. Iratyre tahe umytuedeõna rare.

¹²Iny rarosôna sôwemy ratximyhÿrenyre. Tai tahe inyboho ruberuõhyymyhÿrenyre. ¹³Moisesi wesemy aõkõ rakatximyhÿrenyke. Imahâdu raykytxymy dori rÿirenyre. ¹⁴⁻¹⁵Imahâdutxymy dori rÿirenyre.

Moisesi bedeywina-di rariakeki, irayky ritòbonyke. Kia rieryōrenyre iraykyreny ratxnymyhyrenyremy. ¹⁶Kristu rityhynre xiery, irayky raraymyhyre. Iwese Moisesi òsñytòbôna iòsñy-ribi resere wese kia rare. ¹⁷Kia Tyriti-ki Inynyrýreny heka Deuxu Tyytybythy rare. Tikibo Deuxu Tyytybythy rÿikeki kowa ibutumy iny ixinamy rÿike. ¹⁸Tahe ibutumy inyboho heka Deuxu wowydyna iny òsñyreny-ki ijödire. Iwese iny òsñyreny itxena-ki iny retehemyhyre wese, Deuxu wowydyna ibutumy robimyhyke iny òsñyreny-ki. Inynyrý he Deuxu Tyytybythy rare. Iribi tahe wowydyna nade. Kia wese inyboho heka Inynyrý wesemy relemyhyrenyre. Inihikýmy delemyhydenye. Tii dori iny woreny-ki raaõotaótamyhyre.

4 ¹Deuxu taruxetðena-di heka kia aõmysdýyna inydeereny diwahinyde.

Tai heka ikonanakõdumy idi rakatximyhyrenyke. ²⁻³Ibutumy heka rikiwinmyhyrenyke aõbo òbiti rare. Aõbina binahaký widýy-ò heka rekexijerenyke aõbo òbitirele heka rikiwinmyrenyke; rikiwiuronyrenyöthy heka Deuxu rarybereriki, tuu. Deuxuruòhyyle rikiwinmyrenyke. Inatyhyna loosõna-ki heka rakatxirenkye. Ibutumy heka rikiwinmyrenyke ibutu itxerena òbitimy wahe. Inyboho ritñynymyhyre Rÿbe tymyra wihiyký. Inyö-ribi riwomy roimyhykeki tahe kia rityhynyömyhyrele tuu ritidimy roike. ⁴Kiakeki tahe Satanasi iitxeredýy-ò riijönyreri loosõnamy robike lau. Deuxu binadýyna rare. Ibinadýdu wesemy ratxireri. Kaa loosõna-ò iny riitxeredýynyhyymyhyre aõma Rybewihiký týmyra-ò. Rarybemhyre dori Kristu heka Deuxu yrubule rare. ⁵Iximy aõkõ rarybemahärenyre. Inynyrý Jesuisi Kristulemy heka rarybemahärenyre. Inyboho heka deòdumy inyboho ratximyhyrenyre adeereny. Jesuisi òraru-ki kia rewinymahärenyre. ⁶Juhuu Deuxu rarybere: —Bedeluru-ribi heka loosõna doosomyhyde. Tii heka loosõna-di inyraykyreny ritoosõnanymyhyre. Tai heka iny Deuxu erysydýyna inyboho rieryrenyre. Kristu òsñy-ki sohojile tuu rokobirenkye.

⁷Kia heka aõna aõna wiwi inydeereny heka rare. Ihyna òwy riore wesemy inyumiroyratxireri, butxi weselemy wahe. Tai heka Deuxu sohojile irurudire, inyboho aõko irurudire. ⁸Ihärele heka aõbo iny riwinkyre rieryöhyymyhyre timybo aõ iny riwinkyre heka. ⁹Aõhökýmy dýyñana heka inydeereny rehemynymyhyre tai inyboho ikyhynamy riemyhyrenyre. Inyboho heka bedewodihyy ratximyhyrenyre, tahe tiimey iny rarosõnarenydihyy inyboho ratximyhyrenyre. ¹⁰Inyboho heka itxi tõhõti reahyy inyboho ratximyhyrenyre, Jesuisi rubuna-txi wahe. Kaki tahe iwese Jesuisi raremyhy wese heka rakatxirenkye. Tai iny witxira heka tuu robikre kiamy, Jesuisi rirudýnanamy. ¹¹Jesuisi òraru-ki heka brebunahaký-ki inyboho roire. Kia wese-ki heka iny Jesuisi runamy robikre inykireny. ¹²Kia-ki heka iny rubukonanareny inykireny rare. Tahe iruna akirenyle tule ratximyhyre. ¹³Kiamy heka Ritidýyna roire: —Jiarý retyhynre. Taita rarybere: —Kia weselemy roire. Retyhynrenyrenyrei tai heka jiarýboho tule raryberenyeri. ¹⁴Jesuisi ixixadýdu heka rare. Kaa tule inyboho tule riixixanyrenykre. Rikirõnykre heka Deuxuko-txi. Kaiboho tule boibenyke wawanareny. ¹⁵Jiarý wawanareny kia adeereny relere. Tamy Deuxu ruxetðena sôwetyhymy ramyhyre-wana heka riwahinymyhyre

iratyre sôwetyhymy tamy deàlìana riwahinymyhŷre. Kia heka Deuxu wowydyna-ò tuu ratximyhŷre. Bedewoõmy.

¹⁶Iny bedewonaõhyyre heka. Iny umyreny retbynyre. Txuõ txuõlemy heka ratýmyranyke inywo-ki. Tiie heka aõbo rierynyre inatyhyy wahe. ¹⁷Iny bededŷýnanareny heka urihimyôle roimyhŷre. Iny wowdynarenenyko-ki heka aõhõkýmy dýñana inyboho ritarenyneke inydireny retehemyhŷre. Retyhenyrenyre wowydyna-ò awityhyremy inyboho idi retehemyhŷre iny idi retehemyhŷredi. ¹⁸Aõbo iny tuu robimyhŷre bede bedemy tuu iny robimyhŷre ibutumy idi reamy. Aõbo iny tuu robiõmyhŷre heka tiu itueõtyhy. Kia-di tahe inyboho rôhõtinymyhŷre.

5 ¹⁻²Inyumi týmyrahaký heka inydeereny kidiwahinykre Deuxu, iwitxira biu bede-ki wahe. Aõ hâbu wahisidŷýna-ki aõkõ Deuxu-di wahisidŷýna-ki heka tuukre kia umy týmyra wahe. Tiu heka itueõtyhy. Rakabedeworenkyre heka bede-ki iny telesõreny-ki rasýnyreki inywo-ki wahe. ³Inyboho heka biubede-ki inysýreny inyumytýmyra-ki rökohõtinymyhŷrenyke. Kaa iny umyreny wahe. Rabedewomyhŷrenyre. Umy týmyraõ heka rikitarenykemy inyboho ratximyhŷreny. ⁴Aõherékibo inyboho wiji rabedeworenryre? Inyboho heka Deuxu bedewihiký-ò arõirenkekõ aõbo? Inyreny rikitarenykemy aõkõ wiji. Kaki aõhõkýmy dýñana riawobededyňyra. Kia aõbo umy týmyra tyre tahe rikirutyrenyke ijõ wahe. Ijõ rikitarenykre umytuedeõnaõ. Tiu itueõtyhy. Kia riwinyre inydeereny kia wahe. ⁵Deuxu dori tuu rarybereri inydee riwahinykre. Tatyytybythy dori diwahinyde diteòsinyde. ⁶Kia iwese juhuu rarybere wese heka tuu rotýnykre. Tai heka inyboho teysamy ratximyhŷrenyre. Kabede-ki inyboho ratximyhŷre heka inyumi reny ratximyhŷre heka aõ Inynyry-wana aõkõ ratximyhŷre. ⁷Tiu heka rokobirenþy rikityhynyrenykekile ka idi rakatxirenykre. Inyboho rieryreny timybo rarekre wahe. ⁸Jiarý wadee awire kabede-ribi arexitake Deuxu-wana arasýnyke wahe. ⁹Aõma tamydeewimy heka tuu iny riwinyke wahe iny-wana rasýnyke. Kaki iny ratximyhŷre tahe aõbo awire heka tamy awire. ¹⁰Inydireny retehemyhŷre. Aõbo inyboho riwinyymyhŷrenyre. Aõbina bina rikiwinyrenyke heka aõhõkýmy dýñana inydeereny riwahinykre. Aõwihihký riki rikiwinyrenykre wana tasý. Aõbo awityhy inydereny kidiwahinykre.

¹¹Inynyry heka inyboho rityhynymyhŷre. Tai inyboho iny witxira-ò tuu sôwemy relyymyhŷrenyre. Ibutumy heka Deuxu iny rierymyhŷrenyre. Kaiboho heka tule tiwaerymahâtenyte. ¹²Kia heka reraõmy watximyhŷrenyre biwaerybenyke. Ararybeõtyhy heka adeereny jiarý awiremy. Tahe wadee ka awire kaiboho waluurenkyke. Hâbu iumyle awimy rýrirerimy ihýremy idi rôhõtinymyhŷre. Tii heka ðbiti aõkõ rare. Kia biwyonybenykemy adiren watxireri. ¹³Juhuu iny rieryremy itelesõ. Inymyreny rarybekeki itxýtemy inyboho roiremy. Rakaryberenyke heka aõbo inyboho dori Deuxu dee. Aõmysdýýrenymyhŷreki inydireny rôhõtinymyhŷre. Inymyreny rarybekeki inyboho awilerenyremy. Iòrarurenky-ki tuu rakatxirenyke. ¹⁴Kristu luuna heka kiãmy iny riraykydýýnymyhŷre. Tii heka rurure iny ibutudee. Tii rurureu, ibutumy inyderòwyrenymy rurure. ¹⁵Rurure

heka aôma iny ixidee sohojile irumy rareke lau. Kia tako-ò rakreu tamy heka irumy rakre. Tamy dori rurure tai rexixare rubu-ribi.¹⁶ Rakaraykynyrenyke timybo hâbu awiré, ibinaré. Kaimy heka rakaraykynyrenyke. Aô iwese iny witxira raraykynymyhýre wese aôkô raraykynyrenyke. Aôma inyboho aôbo Jesuisi Kristu-di raraykynymyhýre heka. Ixityre aôbo tuukre.¹⁷ Tii heka umy týmyra tuedeõna-di ratximyhýre iwitxira ratximyihýre. Juhu iaõmydýñana iribi ixâwira. Tahe wiji raraykywydynanyre iwitxiram. Ibutumy iaõna aôna ihetxiu heka rawitxiranyre, awi-ò.¹⁸ Deuxu heka ibutumy kia riwinyre tamy. Inyboho heka iôludu roire, juhuu wahe. Wiji tahe iliinamy ijoí ratximyhýre. Iny witxira heka iliinamy rarekemy idí watxiwâhâre.¹⁹ Wiji tahe timybo Kristu rarybekremy heka adeereny rarybereri. Aôma Deuxu kia liinamy rarekemy wahe. Ixinamy Deuxu. Ka Deuxu aô anaumywitxiranydenyke. Kia Kristu òraru-ki tuu ratximyhýre.

²⁰ Jiarýboho Deuxu deòdu roire. Tai Kristu deròwymy adeereny rarybereri: Iluuna ixidee ixypy bimybenyke. Wii biwowixinybenyke.
²¹ Deuxu heka iny òraruna ritidire Kristu tyre-ò. Kristu inyòrarunareny riwyre. Wiji tahe Deuxu òbitina inydeereny riwahinymyhýre.

6 ¹Jiarýboho tahe raaõmysýdýñyrenyke Deuxu dee. Deuxu ruxetõena dori tetatenyte, tai idí mohõtinybenyke, ôhõtirený-ribi losaõmykemy.
²Boholabenyke aômybo Deuxu rarybereriò. Jiarý heka aluurenrye iurenana tahe ka arybe-ò raholareri. Arawiõhenarenrye iu wadée texitõenyteu, wadée taryteu. Boholake wiji heka bitabenryke Deuxu ruxetõena. Wiji heka biu-ò hena txumy bede rýire.³ Inyõ iny aõmysýdýñarenymy ibinamy rarybekeki, uritere ijô iny bedeworenymy, jiarýboho òraru-ki.⁴⁻⁵ Jiarýboho dori Deuxu deòdutyhý roire. Tai rikiteòsinyrenyke ibutumy aôbo inyboho dori Deuxu deòdu roire. Tai riteòsinyke ibutumy aôbo iny riwinyymyhýke. Aôna aôna rikiteòsinyrenyke. Ôhote wakirený rýimyhýre. Rôtenawo-ò ralõmyhýrenyre. Bedewewekey-ki aôhôkýmy ratyñymyhýre. Sôwemy heka reòludunyre aõnana bina binahaký reòludunyre. Aô òta òta reòludunyre. Sôwemy heka raaõmysýdýñynihikýrenyre. Sôwemy heka aõmysýdýñnadikre; týikô bede reijerenyre; byreõmy bede reijerenyre;
⁶ òbitimy heka rewinyrenyre. Aôma, ywiny-di ròwidýñrenyre bedeeryna-di. Ka roirewâhã iny iwitxira rewîohenanyre. Ibutumy kia rewîohenanymy roirewâhã. Deuxu Tytybytyhýre heka wawanahyy roiremyhý. Luuna heka inydee reteòsinyrenyre Inatyhyna rybe heka retyñnymahârenyre. Sôwe heka ritýnzymy, jiarýboho Deuxu deòdu roire wahe.⁷ Òbitina dori wadebônarený wese rare Satanasi itxemy. Jiarýboho heka remymahârenyre aritarenymy. Tule iny rexijeremyhýre òbitina-di.⁸ Ijô heka waluurenrye inyõ tasý aõbina binahakýle wadée riwinyymyhýre. Ijô heka Rybewihikýmy wadée raryberemyhýre. Ijô tasý rybe binamy wamyre, raujõmo. Inatyhyna rarybemyhýre. Tai wamy ruidu riwaniniymyhýrenyre.⁹ Ibutumy heka iny riwayreny. Tahe rieryôhyymy heka inatyhý rare. Watxiwâhârenyre rubu wese ihâre tahe warumy watxiwâhârenyre. Tiiboho heka rubu wesemy inydirený ratximyhýrenyre. Aôhôkýmy ratyñymyrenyre hâre raruõhyylemy watximyhýrenyre.¹⁰ Aôna aôna heka

bedewonihikýmy ròhònnyre. Tiiemy wadeysahyy watxiwähärenyre. Jiarýboho heka urimynodule watxiwähärenyre. Ibutumy inyboho rityhydýýnyrenyre. Aõhomý aõkõ inyboho ratximyhyreny tahe ibutumy inydire roimyhýrenyre.

¹¹⁻¹²Tahe kaiboho ityhydýýdu seriore mahädu Oritxi hawá-ki. Jiarýboho heka kaa òbiti-my aõna aõnamy rarybemyhýre. Kaiboho heka ijhona derarenyre aõmybo rarybemyhýrenyreò. Jiarýboho heka aluurenrye. ¹³Kai wariore wesemy adee rarybereri. Umy iwese jiarý aluure wese, kai waluurenrye.

¹⁴Boholabenyeke warybereny-ò ityhydýýduködu mahädu-wana aõmysýdýýrenyöke. Timybo òbitinaõ heka aõbinaõ-wana raaõmysýdýýke. Timybo heka loosõna bedeluru-wana ratxike? Aõkõre! Tiu wiwana rauriötyhy. ¹⁵Satanasi heka Kristu-wana raaõmysýdýýnanyötyhy. Ityydýýdu mahädu wiwesehyyle raraykynykemy rýira. Ityhydýýduködu mahädu-wana tahe wiraykyweseke aõkõre. ¹⁶Deuxu aõmysýdýýna heka iwitxi rare, suritxoo aõmydýýnana-ribi, wahe. Kaiboho heka Deuxu dohodýýna ijoimy toite Deuxu oworenky-ki ratximyhýre. Deuxule heka kawesemy rarybere: —Jiarý heka wasý ariwinskykre ayreny-ki. Jiarý iDeuxumy aronykre tiiboho waijoomy. Rorokurenkykre. Tai tahe Inynyry rarybere wiribi bihitxinyke. Inybina-ribi bexihitxinybenyeke.

¹⁷Bexiebenyeke òbitikõre-ribi wahe. Uritere tamy adi rexihumy, ixierya aramyrenykre ixidee wariore wese.

¹⁸Warurutyhymy adee rarybere. Boomy heka adirenky arearekre, jiarýle wahe. Deuxu rurutere rare Jiarý.

7 ¹⁻²Deuxu ibutumy tuu rarybere: —Kai ityhydýýdu waseriore mahädu. ³Tai tahe rikexiòbitinyke ibutu aõmydýýnana-ribi. Iny umyreny-ki robokirenkye inyumireny-ki. Òbitimy heka rakatxirenkye iko-ò, Deuxuko-ò. Aõma waluumy heka atximahäbenykemy rahötinywähärenyre. Iny-ò aõ bina bina rewinyöhyywähärenyre. ⁴Tuhe kaa rarybere tahe ixityre anarybekre. Aluurenrye jiarýboho ibutuhylle ratximyhýre iny rumy ratximyhýre häre tasy rukururenkykre tulekre. ⁵Wadee heka awire ibutumy kaiboho ratximyhýrenyre. Kai aõwitzira witxira wadeereny rýira umy retyhyntyreki. Isirare heka wadee kia ratximyhýhärele Wadeysatyhymy heka watxiwähäre, wiòhedýýtyhy òraru-ki, ijyy òraru-ki.

⁵Jiarýboho retehemynyre Macedonia bede. Taita tule elehynaõhyyre wadereny. Ibutumy heka aõna aõna, òta òta witxira witxira; bede bede ihyyymy aõkõre rýire tai. Aõma bedewonihiký heka watelesöreny-ò ralore. ⁶⁻⁷Deuxu riwawiõhenanyrenyre; Txitu diteõonyde wadeereny. Tii rybereny heka awiremy kaiboho. Tai tahe reysarenrye jiarýboho. Kaiboho tabedewomy atxitenyteri waòraru-ki. Katahe wadeysa nihikýmy watxireri. ⁸Adeereny warybetyyriti rewhahinyreki tabedewomy atxitenyteri. Tai tahe reysamy watxireri. Ihärele heka tyriti deereny arawahinskykre. Kaiboho heka tabedewotenyte iribi tahe aõmydýýna kaiboho tewitxiranytenyte teòbitintenytte ibutumy. ⁹Tai tahe jiarý reysamy watxireri. Aõbinare dori rewinykõre arawiõhenyrenyre heka.

10-11 Deuxu heka iny ribedeòtiidýñymyhýre iny ywimy riraykydýñykemy. Kia kidiwymyhýke inydee tarasana wahe. Tii heka awire. Ijõ bedeòtiidýñ tahe bede ludu bede òtiidýñ. Kia tahe rubu diwymyhýde. Kaiboho heka tabedeòtiidýñymyhýtenyte. Deuxu heka kia riwinyre awiòhedýñnamy aõma kaiboho awirenryre. Aõ witxira witxira sôwemy akirenry rýrirer, aõ òta òtarenry. Kiadile tahe aõma òbitihyyym òhò ayreny-ribi kaiboho heka taykarananytenyte. Kaiboho heka waluuudumy teletenyte. Kaiboho biwinybenykemy aõbo òbitimy ratximyhýre iwidýñmy tarotenyte. Ibutumy heka òbitihyyym rarekemy idi tetehetenyte. 12 Tai kia tyriti adeereny rewahinyre. Aõ kia rewinyre heka aõ iny iõrarudikekile aõkõre rewinyre. Idi aretehekemy heka. Kaiboho waluurenentyhyre aõbo òraru-ki wahe. 13 Tai heka wadeysamy watxiwâhâre. Aõ inyboho sohojile aõkõre teysa ratximyhýrenyre. Txitu tule teysamy ihýmyhýre, kaiboho tawiòhenanyteki 14 Tu heka rarybere adeereny kaiboho dori awimy tai tahatenyta awityhy. Adeereny heka inatyhyhy rarybemahârenyre, inatyhynamy. Tule mobo rarybere Txitxu-ò. Ka tahe inatyhy rarybemy ratximyhýre. 15 Tai heka Txitu kia luuna heka aõnityhymy akirenry rare. Itxi heka tõhõti akirenry aõma Deuxu tetyhynamahâte-txi. Kaiboho tedytenyteki. Ihârele urihimyò ruberumy ratximyhý. 16 Reerymahâre jiarý kaiboho òbitimy boibekre. Tai wadeysamy watxireri.

8 ¹Deuxu ruxetõena-ki heka sôwemy riwinyre Macedonia dohodýña mahâduy-ki wahe. Jiarý tuu arelyykemy idi watxireri waseriòreboho. ²Sôwemy heka iaõna aõnareny iaõõtaòtarenyre tiiboho. Aõhökýmy rotýñyreri tiiboho. Ihârele ka deysamy heka relerenryre. Reysareny heka. Tiiboho heka iaõkõrenyre. Aõhohomy aõkõ heka roiremyhý. Kiahârele heka sôwemy riwahinyre tamahâdu wiòhedýñmy. ³⁻⁵Riwahinyre heka sôwemy ixideewimy. Sôwemy riwahinskyelemy wadee rarybere. Tiiboho heka sôwemy wiòhedýñmy rurumy roiremyhý. Tai inyboho ribedeòtiinyre sôwerek. Kia judea bede, dohodýña mahâdu, kia wiòhedýñmy. Juhu heka tiiboho rexiwahinyrenyre Inynyrýreny-ò. Tule Deuxu deewina inydee riwahinyre. Iny wiòhedýñnarenymy rexiwahinyre. ⁶Tai tahe jiarý rarybereri Txitu-ò: —Kai biwiòhenanykemy iaõmydýñnareny-ò. ⁷Kaiboho heka sôwemy tetyhnyteri. Kaiboho heka Deuxumy awimy tarybemyhýtenyte. Kaiboho heka teerytenyte Deuxu aõmydýñnana. Kiaiboho heka waluurenry waluuurenymy boibeke wawiohedýñdureny. Biwawiòhenanybenyke. Tai heka sôwemy bexiòlòdýñbenyke adirenry watxireri. ⁸Aõ bede ywinaõ heka adeereny rewahinyhýrer. Arierykemy heka idi watxireri timybo aluuna ratximyhýremy. Tii riteòsiny heka timybo ijõ dowiòhedýñmyhýdem. Tai tahe iwese tii rotýñyre wese kaiboho tule botýñykre. ⁹Deuxu ruxetõena teerytenyte, Jesuisi Kristu ruxetõena wahe. Tii heka ityhy rare. Tii riködýñyre heka aõrarurenry-ki. ¹⁰Taihyky tetyhnytenyte Deuxu aõmydýñnana-di. Kiamy heka rarayknyrer. Arawiòhenanykemy heka adirenry rahõtinyre kanau bedeu. Tewiòhenanytenyte inatyhymy. Tai tahe bikonananybenyke kia kanau bedeu tewinytenyte heka bikonananybenyke. ¹¹Aõma ireiõno, uriõno biwahinybenykeki, Deuxu heka rimyke. Kia-di röhõtinyke. ¹²Kia uriõnomy idi teywinymy atxiteri-di

röhötinyke. Tamy wahidýymy aököhyykeki tahe Deuxu aõma raraykynyötyhy.

¹³⁻¹⁴ Jiarý heka isiramy adee ariwinyötyhy aõ. Kaiboho heka sôwemy kaa wiji toite, Tai tawowi-di inyõ ròõkeki, taaõnasõwe myna Deuxu-ò riwahinskyre. Iaõkõkeki tai ibinamy Deuxu rahaötyhy. Tai biwiõhenanybenyke heka ihoõmy rÿira mahâdu.

Jiarý heka aõ retõenyreri aõkõ rare, biwahinskybenykemy. Kai ihoõmy atxikeki tahe, tule inywitzira anawiõhenanykre. Taita wiwanale wiwesehyyle röhönykre.

¹⁵ Kiamy heka Tyyriti-ki Ritidýyna roire: —Häbuõ heka sôwemy ributunyre. Tahe aõhe rauhenyöhyre tamy kia ibutuna-ribi wahe. Ijõ tahe ibutelemy ributunyre häbuõ wahe. Tiile heka aõ tamy rasiranyöhyre.

¹⁶ Txitu awiõhedýrenymy rurumyhÿre iwese awiõhedýrenymy rurumyhäre wesele wahe. Deuxumy reálare tai, Deuxu dori tuu rotÿnyre. ¹⁷ Taita ixinamy arorarenymy rehemynykremy. ¹⁸ Riwiõhenanyrenyreri iwitxira serioreõ. Ibutumy dohodýyna mahâdu-ribi tii rityhynymyhÿre aõma Rybewihiký-di ritýnynymyhÿre awimy. ¹⁹ Dohodýyna mahâdu rihitxinyre wawana kanakemy. Ibutumy Inynyryõ loosõna heka tuu ratximyhÿre. Tule riteõsinymyhÿre ibutumy iny rikiwiõhenanymyhÿrenykemy. Tai heka inyseriorereny reteõnyrenyreri ityhydýydu mahâdu. ²⁰ Tai inyõ kia nierumy inyõ rarybeötyhy. ²¹ Obityhylemy rikiwinyrenyke ibuturu-ò. ²² Ijõ tii-wana rake. Reurihirenyre heka tii wiõhedýymy rakeõ, tai heka tii wiõhedýymy ratxireri. ²³ Txitu heka waliina rare; wawana raaõmysdýymyhÿre heka rare. Jiarýboho heka awiõhedýrenymy rarumahârenyre. Ijõ seriõrerenyõ nadе dohodýyna-ò wiõhedýymy. Tai kaiboho wowydyna tamy biwahinskybenyke. ²⁴ Tai tahe dohodýyna mahâdu kaki riverykre. Tai rityhynyrenykre aõmybo umyreny rarybere. Tule wiluumy atxiteri.

9 ¹ Reerywähäre jiarý wiõhedýymy tarumahâtenyte Judeia bede-ki.

Tahe kiamy aõ aõkõ ariritinykre. ² Reerywähäre timybo akirený rare. Jiarýboho heka awimy raryberenyre umyreny Macedonia hâwâ mahâdu-ò. Myheka rarybere: —Akaia bede seriore mahâdu wiõhedýymy rexiywinymy ratximahârenyre kau beòrau. Tai tiiboho rexideysananyrenyre. ³ Tai heka kaa seriore mahâdu reteõnyreri. Tai heka awikre biwiõhenanybenykre dori. Kiamy iwese rarybereri heka inatyhy rare. ⁴ Araixýrukre heka jiarý aõma bexiywinybenyolemy wiõhedýyna-ò atxibenkyre-wana. Tule kaiboho maixýrubenyke. ⁵ Tai heka inyseriorereny reteõnyre akorenymy. Tahe iu arehemynykreu, bexiywinybenyke. Biwahinskybenyke wiõhedýymy atxitenyteri ixideewimy. Aõ jiarý adeereny rexitõenyreri aõkõ wiõhedýymy.

⁶ Kia häbu ibutemy ròbòròmyhÿre heka ibutelemy tamy aõna aõna ruhunykre. Kia häbu sôwemy ribrònymyhÿre tahe tamy sÿ sôwemy aõna aõna ruhunymyhÿre tamy riwahinskyre bederaty aõmydýynana. ⁷ Tai heka iny sohoji sohoji ixideewimy tiwesebo riwahinskyhÿke. Riwhahinyöke tahe aõ tuu rurukõreri urenana tuu ratxike. Deuxu dee riwahinskyhÿke mahâdu deysana-di riwahinskyhÿre kia iny mahâdu Deuxu tuure. ⁸ Deuxu heka riwahinskyhÿre sôwemy aõmybo tarumahâte kia inydeereny iratyre. Ibutumy aõmybo tarumahâte heka tule iny witxira biwiõhenanybenyke. ⁹ Kiamy

Ritidŷýna-ki roire: —Tii tawowi-di iaôkô mahâdu-ò. Ròwahimyhŷre. Kia tahe iinydee wobrona tiiemy rosaõmy rarekre. Deuxu heka riwahinymyhyre tibo alòbòròdu-ò. ¹⁰Inydee riwahinymyhyre paõ iny rirýsýke. Tahe tule sohoji sohoji òwòrutymy rurumyhyre heka tamy riwahinymyhyre. Kia ribòrnömyhyre tahe Deuxule ritxuhudŷýmyhyre. Tahe sôwemy bitakre Deuxu-ribi. ¹¹Kia rimymyhyre mahâdu tahe Deuxumy reàlâmhyhyre. Kia tewinymahâte heka Deuxudeewimy tewiòhenanymahâte. Deuxu heka sôwemy rimymyhyre eàlânarený iòraru-ki. ¹²Kaiboho heka Deuxu mahâdu teriwiòhenanytenyte. Kia sohojile aôkô. Tule aòraru-ki tiiboho Deuxu-ò wowydyna sôwemy riwahinrenyke. ¹³Kaiboho Rybewihiký týmyra tetyhynetenyeri, Kia ibutumy rierymyhyre kaiboho dori uriõno tewiòhenanytenyteri, tai iny wowydyna Deuxu-ò riwahinykre. ¹⁴Adee rexítöenykre aluumy heka relekre Deuxu adee ruxetðena riwahinyreki. ¹⁵Deuxu-ò wowydyna iny-ribi kanakemy heka idi watxireri. Wahidýýna wihihiký dori Deuxu inydeereny riwahinyre.

10 ¹Jiarý Paulo heka aõmybo adeereny arexitðenykre. Aõherekibo tamy tarabemahâtenyte awanarený watxiwâhâu urihimyôle watyhyna watxirerimy wamy tarybemahâtenyte. Jiarý heka awana rybetere-di rarybeõmahâre awanarený watxireri wana. Tiu rareu, taheka ròritidŷýre rybetere-di wahe. ²Rõhõtinywâhâre. Rexítöenyreri. Awi heka rare. Ywina-di iny risýnomyhyre. Inyô wamyreny ibinamy rarybekeki tahe tule ararybeke heka. ³Inatyhymy kabede-ki inyboho rasýnomyhyreny. Rakaaõbinanykeki, inyumyreny aõbinana wesemy rare. Tebònadirenrye. ⁴Tebònadirenrye. Aõ kabedemy iny rýira kia debôna wese aôkô kýny. Deuxu debôna heka rýira irurule heka rare. ⁵Inyô aõbinamy Deuxumy rarybemyhykeki, tai tahe kia Wadebònarený remymy resewâhârenyre kia ixawididŷýnamy wahe. Ibutumy Deuxu òludumy ratximyhyre heka remywâhârenyre Deuxu rierykemy Kristu rityhynykemy wahe. Kaiboho heka ibutumy tetyhynymahâtenyte. ⁶Kaiboho biatybenykeki, tahe, rexihuhyymy rýimyhyre aõhökýmy dýñnana-ò. ⁷Kaiboho heka tetehemahâtenyte aõna aõna-ò ahana-ribi wesele wahe. Inyõraraykynykeki ratximyhyreny ixinamy tuu raraykynyke. Jiarýboho heka tule Kristu mahâdu hõrõ iny ratxirenryreri. ⁸⁻⁹Deuxu heka ruruõ Wadee diwahinyde arawiòhenanykemy tai raixruõmyhyre. Tai heka abrebusdýýrenymy aõbo kariti rewinyre. Urile tahe aumyddýýreny adirený rewisýnywâhâre aõ bede arãatyremy aôkô. ¹⁰⁻¹¹Ityyriti rybetere heka ribrebusdýý tahe rehemynyre heka tii aôkô rybetere-di rarybemyhyre. Awityhymy aôkô rarybemyhyre riritinyre. Iwese ròritidŷýre wesemy aôkô rarybere. Iu adehemynykreu tahe, iwese ròritidŷýre wesele heka anarybekre. ¹²Iny tai ratximyhyre heka sôwemy ixidi rõhõtinymyhyre tii awiremy. Kia tahe watximyhyreny kia raryberenýotyhy. Tii dori raitxýtemy ratximyhy. ¹³Aõmy iximy rarybemyhyre dori tii awimy iximy rarybemyhyre heka urile tuu raraykynyhy. Timybo Deuxu inydee raryberele rikiraõmyhyke. Kiawesele inydeereny awire. ¹⁴Iaõmysýdýýna heka timybo rikiwinyrenykele iny rijemyhýrenyre. Juhu heka Rybe týmyra wihihiký heka adeereny adiwykemy idi watxiwâhâre.

Rewyrenyre heka juhuu Rybe týmyra wihiký adeereny rewyre. Tai heka tuu raryberenyöhyymahärenyre timybo iny witxira aõmysydýyna riwinymyhýreny. ¹⁵ Kaiboho heka aityhydýñareny raumynykre. Tii heka Wadeereny awire. Jiarýboho heka aõmysydýyna wihiký sówemy ariwinyrenykemy watxirenryeri ayreny-ki, Deuxudeewireki. ¹⁶ Idi tahe arórenykre rybe-di arítynnyrenykremi ijöbede-ò, Rybe týmyra wihiký-di wahe. Aõmy ararybeöthy aaõmysydýñareny iwitxira rewinyremy. Kiamy heka Ritidýyna-ki roire: ¹⁷—Urile tuu rybe rýike Inynyrý timybo riwinyrelemy. ¹⁸ Iny ixidi röhötinymyhýre tii awireny. Tahe awi aõkõ rare Deuxu-ò. Deuxu tahe awimy tai rahamyhýre tii idile röhötinymyhýreki.

11 ¹Jiarý òsana urihimyò raitxýtemahäremy kaiboho wawana töiterimy ixi-di atxitenyteri. Ihärele taheka urihimyò reoludunymahäre. Jiarý heka okorenrye iwese Deuxu ratximyhýre wesele. ²Ywimy atximahäbeny adirenystatxireri. Kaiboho iwese ijadòma hâbumy roikre wese toite. Hâbu heka Kristu rare. ³ Jiarýboho raberuwâhärenyre kaiboho Kristu-wana atximahäbenyke lau wahe. Iwese Eva hemylala riitxenanyre wese wahe. ⁴Inyö kanakeki röhäletedýymy Jesuisi witxiramy. Tahe kaiboho bityhyntybenykekile jiarý heka raberumahäre. ⁵Ijö dori ritýnynyhyhýre iwese inyboho ritýnynyhyhýrenyre wese aõkõ iwitxiramy. ⁶Kaiboho heka tahötinymahätenyte týnydýýdu wihikýmy inykeny ratximyhýre. Tahe awireny idi tahötinymahätenyte. Tai iwesele inyboho roire awi heka roire. ⁷Tahe iwese tii awityhymy rarybemhyhýre wesemy aõkõ inyboho rarybemhyhýrenyre. Tahe iny rierymyhýrenyre inyraykyreny-ki. Sówemy heka tuu adeereny rarybemahärenyre. Iu jiarý rybe ritýnynyhy akirenystarrewâhâu, kiau heka adeereny rexítöenyöhyre iòwydýýmy. Iyjamy heka ixidee reijenyrenyre kaiboho bexiòlonybenykemy. Teòsare òsana iwese rewinyre wese. ⁸Ijö dohodýýna mahäduò heka riwaòwinyre adeereny arítynnyrenykemy. Iwese iribi rawasinyre wesemy heka rahötintyre. ⁹Iu akirenystarrewâhâu tii rexítöenyöhyre adeereny biwawiòhenanykemy. Macedonia hâwâ-ribi dori ityhydýýdu, mahädu serioreo aõmybo raruwâhäre wadee diwyde. Tiu heka aõ aribileny aritaöthy. Tuu rarehyy wese heka wiji rarekre. ¹⁰Kristu inatyhynamy wadee rarybereri kia wese tule ararybekre ibutumy Akaia hâwâ hâwâ-ki. ¹¹Jiarý heka aluunihikýrenyre. Taile heka tuu rarybewâhäre Deuxule rieryre. ¹²Kia rybe týnydýýdu heka iwese rewinywâhärenyre wesele ròwidýýmyhýre. Kia heka rewinywâhärenyre heka kia rarybereri heka aõ wiribi lahixti aõkõmy rarybereri. ¹³Kahâbu heka inatyhy Deuxu deòdýýna aõkõ ratximyhýre. Ruile heka iaõmysydýyna-ki röhönymyhýre. Rexitýnnykemy Kristu deòdýýna mahädu-ò. ¹⁴Tahe aõkõre heka Satanasi tule rexiwitxiranymyhýre. Žyu wesemy tii rexideòsinymyhýre. Kia hâbu teòdu rare. Tai heka irehemy iribi rexijjaranyre òbiti deòdu mahädu ratxireriki wahe. ¹⁵Urile tuu iny idi röhötinykelemy heka tuu ratxirerimi ihýre. Tahe aõkõre. Ikonanau tahe aõhökýmy dýýnana ritarenykre aõbo riwinymyhýre òraru-ki.

¹⁶Ixityre tuu ararybekre. Inyö raykykomy jiarý itxýte raremy. Ararybekre heka waaõmydýýnanarenymy. ¹⁷Teramy ijirarenyömyke aõmybo ararybekre. Deuxu

dori tuu arybedȳ-ò riwaijönymy, tai heka rarybere itxýte wesele watximahäremy. ¹⁸Kaiboho heka taholamahätenyte itxýte mahädu-ò. Katahe bodoholabedenykre aõmybo ararybekre. ¹⁹Inyõ kedehemynykeki kaa biwinybenykre. Tahe tewinymahätenyte aõna aõnamy aõkõ wahe. ²⁰Inyõ araitxenanyrenykeki uritere aõmydýrenyömy tamy. Jiarý heka ariwinyötyhy tuu, wadee awiõre. ²¹Ijõ rarybemyhýre inyõ. Tule jiarý ararybekre. Itxýte wesemy ratximyhýremy. ²²Tii heka Hebreu mahädumy tii rexininire. Jiarý tule kia tuu rare. Ijaõ mahädumy heka tiiboho rexininirenre. Jiarý tule. Abraõ riokoremy rarybemyhýre. Jiarý tuleri. ²³Kristu deòdumy heka tii rexininimyhýre. Rarybemahäre itxýte wesemy. Jiarý heka iratyre deòduwimy watxiwähäre. Jiarý raaõmysydȳ nihikýre. Ròtenawo-ò riwarutyrenyre iratyre. Riwhatenyrenyre iratyre. Arurure inihe iratyre. ²⁴Judeu mahädu heka 39 hetenamy wamy raõhötore iruyre sôwemy wahe. ²⁵Roma mahädu tasý inataõmy riwhatenyre. Sohoji ta mana-di watyre rihure. Ijõtxu heka hâwoniñihiký heka riorore. Aõutxu heka bera-ki ráire ruu ibutumy txuu tule ibutumy rehure. ²⁶Ibutumy reamy rarewähä aõma wasidu bede aõmydýnanamy bera-ki tule arurure inihe. Judeu mahädu warubudýymy wadi riwisýnyre. Tule judeuködu mahädu tulere. Hâwäháký-ki brebunatyhymy watxiwähä, bede rahy-ki tule, ahohoký-ki tule. Waliinaõ inatyhy aõkõ tai ihýmyhy. Tai heka riwaitxenanyrenyre. ²⁷Aõmysydȳ nihiký tai. Týkohyky heka bede rejemy rarewähä. Rama riwasare; bemy rarowähäre. Timy heka týnatykyö ihoõhykyre sôwemy wahe. ²⁸Tai tahe rahötinyre ibutu dohodýyna mahädu-di. ²⁹Urihimyôle taruru-di ratxireri wana jiarý tule iheki waruruuhohomy aõkõ relemahäre. ³⁰Inyõ raõrarunyhyre wana jiarý rabedewowähäre iõraru-ki. Jiarý rexideõsinywähäre waaõkõre urythywähäre. ³¹Deuxu Jesuisi Kristu tyby dori riwaerymyhyre aõu aõu heka iny rakaniñihikýnykre. ³²Iu Damasu hâwâ-ki rarewähä, Iòlò Areta bede dinodu heka riwamymy riwateònyre. riwamykemy hâwähakýry ijò-ò. ³³Weriri nihikýwomymy riwawòmy riwatidire, Walina mahädu. Tahe heto raroo-ribi riwaatyre hâwâ ahana-ò. Tai tahe rahenyre iribi.

12 ¹Jiarý heka ararybekemy watxireri. Aõ aõkõ rarehärele heka ararybekemy watxireri. Wiõhedýyna aõkõ heka rare. Wanrȳ wadee riwhainyre aõna aõnamy heka rabire rasina wese jiarý sohojile wahe. Kiamy heka arelyykre wiji. ²⁻³Tahe 14 beòramy heka Deuxu ityhydýduõ ridyre biu-ò tasý-ò wahe. Deuxule rierymyhyre inatyhy aõbo rare ada aõkõre aõbo. ⁴Kahâbu Deuxu-ribi heka rybeõkemy roholare. Tahe rarybeõtyhy. ⁵Iximy tahe ararybeõkre kia wadeysarehäre. Waaõhökýmy dýñnanadile areysakre. ⁶Urule ararybekre timybo releremy. Taile tahe iny tuu rarybekre. Tuheka rabire sôwemy aõwiñihikýmy. Jiarý awiremy iny wamy raraykynyheny. ⁷Tahe Satanasi aõbinana witxirahakýbo wadee riwhainyre. Ixidi arõhötinyõkre. Jiarý aõwiñihiký jiarý raremy wahe. Araraykynyõkemy. ⁸Inataõmy heka Inynyrý-ò rexitõenyre kiamy waribi ritakemy. ⁹Tii wadee rarybere; —Waruxetõenale heka adee awire. Aõbo kai taaõkõteu heka waruru adee rewahinskyre. —Tai tahe jiarý reysare, waaõkõreu

wahe.¹⁰ Tahe awire, waõkõna, warurukõna, ibutumy wadee awire. Kristu òraru-ki heka tuure. Tiubo ibinamy wamy riwinykreu warurukökreu, warurudikre.

¹¹ Rarybere heka hâbu itxîte wesele heka rarybereri. Kaiboho iòrarurenky-ki heka kia wesemy rarybereri. Inatyhymy heka jiarý kia rybe týnydýýdu mahâdu bina ratyre watxiwâhäre. Ayreny-ki rarewâhâu heka teertyentye. ¹² Aõna aõna wiwhiký, deytene whiký, bedeötidiyýna ayreny-ki rewinyre kia Kristu deðdumy watximyhýreki wahe. ¹³ Rybe týnydýý òwyõ heka aribirený retaõhyre.

¹⁴ Ihewoludu txu tahe aroramý arakemy ixidi watxireri. Inataõmy reywinyra aroramý arakremý wahe. Aribi nieroõ aritaõtyhy. Urile arawiõhenanyrenykremy adireny watxireri. Uladu riki heka tyby riyrubunyötyhy. Tyby tahe uladu riyrubunymyhýre. ¹⁵ Ibutumy idi watxireri heka arahukre arawiõhenanyrenykremy. Adeereny wylemy arihukre. Jiarý heka aluurenýre. Kaiboho aõbo tule waluurenýkre? ¹⁶ Waõraru-ki heka adee isiraõkre heka. Ihärele tahe inybina wamy rarybemyhýre: —Tii itxenadýýdu rare. ¹⁷ Wamahâdu tule aribirený ritaoõtyhy ijõ. ¹⁸ Txitu reteõnryajõ ityhydýýdu seriõreõ-wana. Tii aõbo aõ aribirený ritare? Aõkore. Txitu wawesele heka tii rare.

¹⁹ Taõmysydyýna heka awiõhedýýnarenymy rare. Aõ wadi jiarý awiremy nohõtirenyõmy tuheka rarybereri adeereny. Deuxu, Kristudeewinamy heka tuu adeereny rarybereri heka. Deuxu kotxi heka adeereny rarybereri awiõhedýýrenymy. ²⁰ Raberumahâre heka arehemynykre, iwitxiramý atxibenýbeke lau. Tule wadi iwitxiramý betehebenyke ixiweseronymy aõkõ. Ihäru, adebure. Aõkemy watxireri. Iny aõbina binamy wimy rarybemyhýre. Iny ixidile röhõtinyrerimy ihýre mahâdu. Kia aroholakeki tahe wadee awiõre. Riyrubunymyhýre. Riyrubunyöhyymyhýre. ²¹ Raberuwâhâre heka arahinykre heka akotxirený iõhâru òraru-ki. Aõna aõna witxira witxira òta òtamý röhõtinymyhýre, raraykynymyhýre. Sõwemy heka riwinyre ta ixi-txi töhõti reaõhyymyhýre kia riwinyretxi.

13 ¹ Tahe ikonana txu roraludu heka jiarý rare. Inyõ aõbina binamy wimy rarybemyhýreki waribi ihihxihiximy heka tuu rarybemyhýre. Iny rimymyhýre heka tuu robimyhýre; tuu rarybemyhýre. Wiweselemy heka tuu rarybekre. ² Iny iòrarudimy rýikre-wana, ibutumy heka aõhõkýmy rotýýnykre arehemynykre. ³ Aõmy Kristu rybemy heka rarybekre. Tai bierybenykre. Aõmy warurudýýture heka bierybenykre Kristu wahe. ⁴ Kristu heka itxeõ-ki rurure irururenýo wahe. Jiarý warurunarenykõ òraru-ki. Tahe Deuxu ratximyhýre, iruruna-di. Tii-wana heka inyboho heka ratximyhýrenyre iruruõmy. Tai awanarenyle watxireri, tahe tii-wana Deuxu ruruna-wana watxireri. ⁵ Ixi-di heka betehebenyke. Bexiurihibenyke tyhyna-di atxitenyterimy. Jesuisi Kristu awo-ki ratxireri. ⁶ Kia terytenytemy, inatyhy. Tahe jiarýboho inatyhymy aõna aõna rijerenyre. Kia aõbo teertyentye. ⁷ Jiarýboho rexítõenyrenywâhârenyre. Òraruna widýýrenyõmykemy. Kaiboho aõwiwi biwinybenyke. Kia òbitimy

watximyhŷrenyreki aõkõ, kiemy òbitimy boibenykemy. ⁸Aõbo heka inatyhyna wiöhedyñale rikiwinyrenyke. ⁹Kaiboho arurudimy atxitenyteri-wana heka, jiaryboho warurudimy watxiwâhärenyre, kia wadeereny awi rare. Rexitõenymahârenyre kaiboho òbitimy matxibenybekemy, ywimy ahâbenykemy. ¹⁰Tai heka adeereny ratyyritinyreri kiamy. Aribireny irehemey watxiwâhäre taheka arawiõhenanyrenyke. Arehemynykreu tahe timy heka aõhökýmydýñanamy arõhõtinyötyhy, kia waaõmysýdýña rare. Innyrý dori iny wiöhedyñarenymy nadé. Iny aõhökýmy dýñanamy aõkõ.

¹¹Arakre tahe waserioreboho. Idi biwisñybenyke ibutumy òbitimy biwinybenykemy. Warybe-ò heka boholabenyke. Wiwese weselemy maraykywydynanybenyke wiribihitximy aõkõ. Ywina-di matximahâbenyke. Deuxuluuna heka tule akirenny ratxikre. ¹²Wii birybenymyhŷbenyke ityhydýñdu seriore mahâduõ tai wiluumy atximahâbenyke. ¹³Ibutumy Deuxu ijoí mahâdu heka adee rybe riwehityhynanyreri. ¹⁴Jesuisi Kristu Innyrý ruxetòena heka akirenkyemy watxireri. Deuxu luuna aki rýikre. Deuxu Tyytybytyhy awana rýikre.

Alatxia

Paulo Tyyriti, Alatxia Mahādu-ò

1 ¹Jiarŷ Paulo, rybeōmy nodu rare. Inyō riwateònŷohyyre. Jesuisi Kristule, Deuxu inytyby, Kristu ixixadŷŷdu-wana riwateònŷre.
²Jiarŷ ityhydŷŷdu seriore-wana. Kaa watyyritireny rewashinreri Alatxia bedeludu mahādu-ò, ibutumy dohodŷŷna mahādu-ò, ityhydŷŷdu mahādu-ò wahe. ³Ruxetðena ywina-wana adeereny kanakemy idi watxireri Jesuisi Kristu-ribi, Deuxu inytybyreny-ribi. ⁴Jesuisi rexiwahinyre iny òrarureny-ribi iny ritarenykemy. Wiji bede aõmydŷŷnabina-ribi iny ritarenykemy. Kia dori Deuxu-ò inytybydeewimy rare. ⁵Tamy àlâna aõu aõu kanawahimyhŷke.

⁶⁻⁷Jiarŷ bede reðtiinyra, rybe witxiraõ eleelemy tetyhynamahâteki. Rybewihikŷ witxira ihoore. Juhuu Kristu taruxetðena-di bedebina-ribi aratarenyre. Inyō adee rare. Idi Deuxu Rybewihikŷ riwitxiranykemy. Tai tahe atyhydŷŷna ribinadŷŷnyra. Tai tahe kiamy adee rarybera. ⁸Inyō aõbo, jiarŷ aõbo, ada biuludu ýju aõbo, adee Rybewihikŷ witxiraõ rarybekiki, Deuxu kyarana tamy kedeskemy idi watxireri. Rybewihikŷ-ò juhu waribi taholatenyte. Kia sohjile inatyhyre. ⁹Iwese rarybere wese ixityre ararybekre. Inyō Rybewihikŷ riwitxiranykeki, aõmybo juhuu taholateny-ribi, Deuxu kyaranamy resekre. ¹⁰Deuxudeewimy taheka watxireri hâbudeewimy aõkõ. Jiarŷ hâbudeewimy aratximyhŷkeki Kristu deòdu aõkõ jiarŷ rare.

¹¹Aõmybo rarybemyhŷre hâbu-ribi rare. Kia Rybewihikŷ tyhy rare. Kia bierybenyke. ¹²Kia tihâbuõ-ribi adoholaõhyymahâde. Hâburybe-ki aõkõ reeryre Jesuisi Kristule dori kia riwaernanyre. ¹³Kaiboho taholatenyte, iwese jiarŷ judeu mahâduy-ki raremahâu Iu Deuxu ityhydŷŷdu mahâdu aõbinamy rewinydŷŷnanimyhyre. Idi ariixâwididŷŷnykemy rarewâhã. ¹⁴Wamahâduy-ki sôwemy iratyre raremahâ judeu mahâdu bede ywina ywidŷŷ-ki. Idi retyhynyhyymahâre wahona mahâdu ratyre, byrena erŷdŷŷna-ki. ¹⁵Iribi tahe Deuxu riwamyre taruxetðena-ki. Ratohouânyolemy rareò juhu riwahitxinyre. ¹⁶Wadee Deuxu tariore riteðsinskykremy ratximyhŷ judeukõdu mahâdu-ò tuu ararybekemy wadi ratximyhŷ. Iu inyō dee aõmy rarybeõhyre Jerusalë hâwâ-ò raõhyyre. ¹⁷Ròtyhydŷŷomy raremahâu.

Deuxu deòdýyna mahädule rýiramyhý. Ihärele tahe tamy rybemy raôra. Iribi tahe rahonyra Arabia-ò. Idi tahe ixityrele adòsede Damasu-ò.

¹⁸ Inataõ beòramy heka kowa-ki reijere. Idi tahe rare Jerusalë-ò Pedro roramym. Tahe bede reijere waiyre txumy tai. ¹⁹ Ijömy heka rabiöhyyre deòdýyna mahäduomy. Txiaulemy heka rabire, Kristu seriòremy. ²⁰ Ka heka watyyriti inatyhy rare. Deuxuko-txi inatyhy rare. ²¹ Idi Siria bedeõ-ò rare, tule Silisia bede-ò. ²² Judeia bede-ki Kristu dohodýdu mahädu wamy lobixidu aõkõ rýira. ²³ Uritýyna roholamyhýre:
—Kia juhu iny whole renymy iny direny raremyhý, wiji tahe tyhyna-di dobedeerydýnanymy hýde. Juhu tahe tii tyhyna rahukemy riwisýnyre.
²⁴ Kia ibutu òraru-ki tahe Deuxu-ò deàlãmyhýde wamy, Paulo wahe.

2 ¹Waòinaubiôwa reurò beòra-di rexihureu, ixypy Jerusalë-ò ròosere.
² Banabe, Txitu-wana redyre. ³Rawähäre heka rasi wese-ki aõmybo rabireki. Retýnynyre iny-ò iwese inywitzira-ò rarybemyhýremy. Dohodýdu mahädu ratyre retare tamy rihitxinyre rarybekemy. Tuu arierykemy watxireri ywimy watxiwähäremy. ³Txitu wawana ihýre, tii judeuködu mahäduõ härele tahe itótyky resymy rarybeöhyyrenyre. Tiiboho waki ibinamy rahaöhyyrenyre. ⁴Idile röhötinymyhýre ityhydýduködu mahädu. Tiiboho nalòdenye waixawididýnaren-ò retehekremy, iny Kristu-ki ijödiwähäre-ò. Tiiboho ixiwesemy iny-di risýnykemy ratxirenryleri. Tiiboho ityhydýdu wesemy rexisýnymy hýre. ⁵Tamy jiarýboho raholarenyöhyymahäre inatyhymy Rybewihiký aribileny ritaõhyykemy. ⁶⁻⁹Dohodýdu mahädu ratyre mahädu heka Joaõ, Txiau, Pedro-wana rare. Tiiboho ibutu ersyna ratyre rýiraki, kia aõ aõkõ wadee rare. Tiiboho aõ týmyra riwabedeerynyore. Deuxu-ò tahe ibutumy iny wiwesehyy rare. Deuxu riwateónyrenyre judeuködu mahädu-ò Rybewihiký wahisidýmy. Kia Joaõboho wiwesehyykemy widi röhötinyre riwawehitynanya jiarý Banabe-wana. Tai tahe iwese Pedro judeuködu mahädu-ò rare. Tiiboho tahe rityýnynymy hýke judeu mahäduôle wahe. ¹⁰Urile riwatyhennyra iny aõkõdu mahädu ariwiõhenanymahákemy. Kia juhuu ariwinykemy watxiwähäre.

¹¹⁻¹² Atxiòkia-ò Pedro rehemyhýreu jiarý tuu rarybere timybo ibinamy riwinymy ihýremy rexii xenanymy hýreki. Häbuõ Txiau-ribi rehemynyôrâu, tii judeöködu mahädu-wana riroxire. Irahudi tahe dehemynydenye deu, riroxiöhyykemy rexitare. Judeu mahädu rybe lau ruberure. ¹³Ijö judeu iwesele rotýnyre. Ihewoludu Banabe tulere. ¹⁴Tuu rabireu, ñbitimy aõkõ Rybewihiký inatyhy wesemy aõkõ rotýnomy raremyhý tahe rarybere ibuturu-ò, Pedro-ò. Kai judeu mabekiki, tahe judeöködu mahädu wesemy tanabededyñanamay ahâte. Uritere judeuködu mahädu judeu mahädu wesemy isydyöömy. ¹⁵Jiarýboho tahe judeu mahädumy reamahärenyre. Judeuködu mahädumy aõkõ watxiwähärenyre. ¹⁶Iny bede ywidýyna aõkõ iny ritamy roire. Kia Kristu iny rityhynymy hýrele iny ritamy roire. Bede ywina ywityhydýyna iny ritaõthy. ¹⁷Iny Kristu-ki tarasana ritamy ratxikeki, tahe òrarudu tyhymy ronykeki, Kristu aõbo òraruna widýyna rare? Aõkõre. ¹⁸Jiarý bede ywiny ywidýyna-ò aròosekeki, òrarudumy ararekre.

Kia jiarŷ idi ariatymy rŷimyhŷre ixityre ariwinykeki òrarudumy arareke. ¹⁹ Jiarŷ bede ywina rarumy râire wese, Kristu-ò warumy ararekremy. Kristu-wana jiarŷ raitxeòkirubudŷñanymahâre. ²⁰ Jiarŷ ixidee warumy aôkô wahâre. Kristu tahe wawo-ki riwarudŷñanymy ihŷre. Warumy watxireriana Deuxu iriôretiyhydŷña òrarakile warumy wâhâre. Tii waluumy ratximyhŷre. Tahe wadée rexiwahinyra. ²¹ Deuxu ruxetòdedŷña aribynykemy aôkô watxireri. Bede ywina tyhydŷña òraru-ki ywityhydŷña tahe inyô ritakemy ratxireri. Kia-di inatyhymy inyô rexitakeki tahe, Kristu uriôle rurure.

3 ¹ Alatxia mahâdu timybo tahötinyteri kaiboho ôhôtibede-di rierykõrenyre.

Kia-di òsana tahötinyre. Moóworu ijeronamy ahâtenyte. Jesuisi Kristu itxeò-ki rururedi taholatenytyhta. Ôhöti-ribi aôbo kia rosare. ² Kiale arierykemy watxireri timybo tahötinytenyteri: Deuxu Tytytybytyhy temytenya bede ywina widŷñamymy aôbo ada inatyhyna tyhydŷñamymy aôbo. ³ Juhu urile tetyhynytenyte idi ixiumykile tadexityhymy ahâtenyte, bede ywina ywisidŷña wahe.

⁴ Kaiboho ôbitimy tahötinytenyte. Kia aôbo aôhökymy tatŷñytenyte uriohyyôle? ⁵⁻⁶ Aôkôre, uriòkele aôkôre òsana tahötinyteri. Deuxu Tatyytybytyhy adeereny diwahinyde. Kia aôbo riwinyre bede ywina ywisidŷña kaiboho tamahâtenyteki? Aôkôre, tetyhynamahâteki kia riwinyre. Deuxu aôna aôna wiwihiiky akoreny-ki riwinyre. Kia sohojile iny ritake. Abraõ Deuxu rityhynyre. Tai tahe tamy ôbitimy rare Deuxu-ò, iòraru iribi riixâwididŷñyraki. ⁷ Tai ibutumy rityhynamyhyre mahâdu Abraõ riòremy rŷira. ⁸ Tyrriti-ki roimyhŷre kia: —Deuxu heka judeu mahâdu sohojile aôkô riòbitinykre. Ibutumy iny riòbitinykre ityhydŷña erysydŷña òraru-ki. Rybewihiky erysyna Abraõ-ò juhuu dehemynyde. Kia wese Tyrriti doide: —Aôraru-ki ibutumy iny-ò deysana kanakre. ⁹ Tahe ityhydŷdu mahâdu Abraõ wesemy teysare. Abraõ dori ityhydŷdu rare. ¹⁰ Inyô bede ywina rityhynyokeki, Deuxu txuhòbina kedeake. Jesuisi-ò tyhynale iny kiditakre. Kia Tyrritudŷña dori roire: —Inyô ibutumy bede ywina riywinyokeki, tamy Deuxu txuhòbina kedealeke. ¹¹ Ôbiti mahâdu rityhynamy ronykre. Kia riki Ritidŷña roire. Tahe bede ywina heka inyboho aôkô riòbitidŷñyre.

¹² Bede ywina heka iwitxi rare ityhyna-ribi. Tahe inyô bede ywina rityhynamy ratxikeki, tii ibutumy rityhynamy rarehykye. ¹³ Inyboho Deuxu bede ywina rikywinyrenyokeki, Deuxu txuhòbina inydeereny kedeakre. Kristu tahe kia-ribi iny ritare. Tule inyòwòruna òraru-ki rexilamadŷñyre inydee iòwydŷña-ki. Beteheke Tyrritudŷña roire: —Inyô òwòru itxeò-ki ritamadŷñyokeki, tamy txuhòbina kedealekre. ¹⁴ Deuxu narybede heka Tatyytybytyhy iny-ò riwahinykemy. Wiji tahe inyô rityhynyokeki, Deuxu Tytytybytyhy ritakre. Tai Abraõ deysana inydeereny rehemynyre Jesuisi Kristu òraru-ki.

¹⁵ Waseriòreboho, jiarŷ hâbu wesemy ararybekre. Iny inatxi jurasadŷña ritina riwinyokeki, inireny ritidikeki, inyô riwitxiranyôtyhy. Tai ijo witxira riritinyôtyhy.

¹⁶ Boholabenyke, Deuxu juhuu Abraõ dee narybede: —Abraõ riore hewoluduõ Kristumy. Abraõ riore sôwe dee rarybeõre. Sohojideele rarybere. Tahe tarïore-ò Kristumy rarybere. ¹⁷ Tuheka rarybereri: —Deuxu juradŷña wese juhuu

rarybere, 430 beòra bede rŷire idi tahe bede ywina nadé. Kia Deuxu juradŷyna riixâwidinyötyhy.¹⁸ Tarasamy bede ywinawidŷyna òraru-ki kidiwahinykeki, wahisidŷyna aõkõ heka rare. Tai Deuxu heka Abraõ-ò jurasadŷyna riwahinyre. Iòwydimy aõkõ juhuu dori rarybere tii kidiwahinykemy.¹⁹ Aõhererekibo heka nadé? Kia nadé òraruna òraru-ki Kristu nadéule kÿny juhu ludu wese aõkõ roire. Kristu heka Deuxu deòdŷyna rare. Iwese Deuxu rarybere wese riwahinyre. Tii Abraõ riore riore-ribihyy reare. Ÿjumy bede ywina nadé. Iny itya ludu debò-ki rehemynyra. Moisesi iwahidŷydure.²⁰ Boholake, Moisesi sohojile aõkõ itya ludu ratxireri bede ywina riwahinyreu. Deuxu tahe sohojile rare irybe riwahinyreu.²¹ Bede ywina aõbo Deuxu jurasadŷyna riixâwidinyke? Aõkõre. Bede ywina umy ituedeõna riwahinykeki, óbitidŷyna inatyhymy bede ywina nadé. Tahe aõkõre.²² Deuxu Tyyriti rarybere: ibutumy iny òraruna-di ratxireri. Kristu iny rityhynykeki, Deuxu jurasadŷyna tamy riwahinyke.

²³ Ityhydŷyna rehemynymykokí bede ywina iny rityhynymyhÿre ròtenawo-ki inyboho roire wese. Kia-ò iny riraõhyymy rÿimyhÿre inatyhydŷyna kede hemynykemy.²⁴ Uladu bede erydŷydu wese bede ywina rare inydeereny. Kristu rehemynykóu, inyboho bede ywina rityhynyrenyre. Tai Kristu-ò inyboho ðabitimy ronykremy ityhydŷyna òraru-ki.²⁵ Ityhydŷyna-ò iny rehemynyre, uladu bede erydŷydu-ribi ixâwimyhÿre.²⁶ Kristu-ki ibutumy Deuxu riore atximahâtenyte ityhydŷyna-ki.²⁷ Ibutu dori Kristu-ò taratisebenyeteu, Kristu wesemy tatŷýnyte.²⁸ Kristu týnydŷyna-ki wiribi hitximy aõkõ boibe, judeukõdu mahâdu, iny-wana, deòdu deòdu aõkõ-wana, ijoí hâwy-wana ibutumy wiwese wesele Kristu-ki rÿike.²⁹ Kristu-ki mabekeki, Abraõ riore riorelemy mabekre. Jurasadŷyna rareasadŷydumy atximahâtenyte.

4 ¹Ijyyo arelyykre —rareasadŷyduõ deòdu wesemy raremyhÿ tii uladumy rareu, ibutu wedu rare hâre wahe. ²Urile tyby rarybere raumynykoule, tii tatibiedŷydu rybe rityhynymyhÿre. ³Kia wese iny rare. Uladu wesemy bede aõmydŷynana rityhynymyhÿre juhuu. ⁴⁻⁵Iribi tahe bededŷýnana he rehemynyra. Deuxu tahe Tariore diteõnyde ijadõma ririòredŷýnykremy. Bede ywina tyhynakremy reare. Tii nadé bede ywina tyhydŷydu mahâdu tarasamy kia tyhyna-ribi ritakemy tariore wesemy ritibienykemy. ⁶Deuxu Riore wesemy iny ihÿreki iny-ki ratximyhÿreki, Tatyytybytyhy inywo-ò risýnyre. Tai inywo-ribi rarybemyhÿre: —Waha, Waha. ⁷Wiji tahe deòdu wese aõkõ atxiteri, Deuxu rioretyhy wese atxiteri. Tule Deuxu rareasadŷyduõle tate.

⁸Juhuu Deuxu teeryötenyte. Kaiboho deuxu witxira wese tetyhynytenyte —deuxu inatyhy aõkõ tetyhynytenyte. ⁹Ka tahe Deuxu teerymy ahâtenyte tetyhynymahâte. Deuxu anaerynymyhÿdenye. Ixyby bede aõmydŷynana-ò ðòsedŷyomy, arawiõhenyôreki. Deòdumy aõkõ ixyby rÿimy boibeke. ¹⁰Txu yrubudŷyomy, ahâdu yrubudŷyomy, beòra yrubudŷyomy. ¹¹Inatyhymy ada aõkõre aõbo waãomysydŷyna adeereny reõnonry?

¹²Wawesehyymy boibeke. Jiarý dori tatemahâ wese raremahâ, waserioreboho. Kaiboho wadee aõbina tewinyõmahâtenyte. ¹³Kia teertyte. Jiarý juhuu adeereny

Deuxu rybemy rarybereu, jiar̄y iu wabinawāhāu. ¹⁴ Wabinana heka isirare adeereny, ihāre tahe waderaõre tahe wadi arukirenryra, iwese ýju Deuxu-ribi jiar̄y anade wese kaiboho tiwamytente, iwese taheka Jesuisi Kristule jiar̄y rare wese wadi tewisýnytenye. ¹⁵ Titxibo rare eysanareny juhuu adi toite wahe. Kaiboho aruereny wii tesýnymy toitemyh̄y kaiboho wakyyrenyreki. ¹⁶ Jiar̄y aõbohe aõludumy relera, inatyhy rybe adeereny rarybereki? Aõkõhyyre. ¹⁷ Hābuõ arāitxenanymyh̄yrenyre. Aluu wese heka ratxirerimy ih̄yre. Aõlõnamy dori rarunyeri. Tiiboho wabiowana-ribi atarasamy adi ih̄yrenyre. ¹⁸ Aõwihiky erysymy marurunyke. Tii tahe awire, awanale watxireriki aõkõ. ¹⁹ Wariõre wese, adeereny aõhökymy ratyýnyre, hāwy reamyh̄yre mytxitxi wese jiar̄y rare adeereny Kristu awo-ki rexilamadýýnyhyykemy. ²⁰ Awanareny ararekemy watxireri. Tai tahe warybe witxira-di kia anarybekemy watxireri. Aõhebo adeereny heka arasýnyre arawiõhenanykemy watxiwāhāre. Timybo reerykõre dori.

²¹ Inyō bede ywina tyhydýdumy ratxikeki, wadee manarybeke kiamy: aõmybo bede ywina raryberamy teeryteri? ²² Kia Tyrritudýyna-ki roire Abraõ riõre inatxire. Juhuu ludu teòdu-ribi, Haari-ribi, reare tabireludu-ribi. Ijõ, Sara-ribi, ihāwytyhy-ribi rearra, deòdu-ribi aõkõ. ²³ Deòdu riõre ibutu dee wese nadē. Abraõ hāwy riõre aõkõre Deuxu rybewahisidýyna xiery reare. ²⁴ Kia ijyy-di rawesenanyreri. Inatxi hāwy inatxi jurasadýyna wese heka rare. ²⁵ Ijõ Haari inire, deòduni. Iriõre deòdumy rarekemy reare. Sinai Hāwälõ wese tii rare. Kowa tyre-ki bede ywina inydee riwahinyre. Jerusalē wesemy roimyh̄re kia mahādu deòdumy dori rŷira, tariõre-wana. ²⁶ Jerusalē tyhydýyna mahādu, biu ludu tahe deòdu wese aõkõ rare, ixinamy inyboho roire. Abraõ hāwytyhy riõre wese inyboho roire. ²⁷ Tyrritudýynaõ dori roire: —Hāwy ariõreõ beysakre. Birajuakre ariõrekohärele beysamy ariõredikire heka. Hāwy risina riõre sôwetyhyre, hāwy ihābu-di ratyre. ²⁸ Waseriõreboho, kaiboho rybe ywisdýyna riõre wesemy ahâtenye, Ijai wesemy. ²⁹ Iwese ibutu ludu wesemy reareõ aõbina riwidýñanymyh̄re. Deuxu Tytybytyhymy reareõ. Wiji, tahe kia weselemyh̄re. ³⁰ Tyrritudýy rarybera: —Biteõnyke deòdu tariõre-wana. Rareasadýdu ibutumy rimykre. Hāwy deòdu aõ aõkõ rimykre tariõre-wana. ³¹ Waseriõreboho, deòdu riõre wese aõkõ inyboho roire. Hāwytyhy riõre tahe iny roire.

5 ¹Kristu inyboho ritare ixinamy inyweduõduõlemy roirekemy. Kawese rokoirekemy. Deòdu wese ixypy rukunyrenyõkre.

² Jiar̄y, Paulo, adeereny rarybereri: inyō notykyresyna-ò ròõsekeki, Kristu riwiõhenanyõhyymyh̄re. ³ Ixityre ararybeke. Inyō rinotykyresynanykeki, bede ywina ibutumy tii riyrubunyhyky. ⁴ Inyō bede ywina rexiobitinymy ratxikeki, Kristu-ribi rexihitxidýýnymyh̄re, ruxetõena tyhyna-ribi rexitare. ⁵ Deuxu riwaõbitinymyrenyre Tatyytybytyhy òraru-ki kia retyhyntyrenyre. Kia reraõrenyre. ⁶ Jesuisi Kristu-ò notyky resyna aõ aõkõ rare. Notyky resynakõ tule aõ aõkõ rare. Inatyhynamy luunamy aõ rare. ⁷ Juhuu awimy tuu tatyynymahâte, inatyhyna-ki ijera wihihymy teamyh̄te, moõ inatyhyna-ribi anaixãwididýýnyde. ⁸ Deuxu aõkõ atarasadu juhuu ixãwididýýnyde. ⁹ Inyō

paō riwinykeu, ibutenode ritxiwikeki ibutumy ratarinyke. Inyō ibinamy urihimyò arabedeerynykeki sōwemy ribinadŷnyke. ¹⁰ Jiarŷ Wanyrŷ retyhynyre, kaiboho wawesemy mohōtinybenykemy adirený watxireri.

¹¹ Waseriòreboho jiarŷ waoludu dire. Kia tahe riteòsinyre notyky resynamy rarybeõre ijõ wamy raryberehâre. Kia ararybekeki sōwemy wahemy kanakre. Itxeò týnydŷna rybe rityhynykremy. ¹² Kowa mahâdu òte rexihukemy idi watxireri. Adeereny aõbina diwinymyhydenye.

¹³ Kaiboho Deuxu arateònyrenyre, urile òraruõmy boibeke kaiboho bede ywina-ribi ixinamy boibeke. Wii biwiòhenanymyhybenyke, wiluurenkyem. ¹⁴ Bede ywina ibutumy rexibutunyre rybe-ki kia tahe rare: —Inyluuke ixiluure wese. ¹⁵ Wiwana bòrenybenykeki, kaiboho widi buruakeki, bexihârubeny ibutumy wii mahubenyhenny.

¹⁶ Tai jiarŷ rarybere, Deuxu Tyytybytyhy deewimy boibekemy deòbiredŷna iwidŷyömy boibeke. ¹⁷ Deòbiredŷna dori Deuxu Tyytybytyhy òluduna-ki ramyhŷre. Wimy òludurenyre. Tai aõbo adeereny awire iwidŷy adeereny isirare. ¹⁸ Tahe, Deuxu Tyytybytyhy arateòsinyrenykeki, bede ywina ywidŷna aõkõ bityhynyke. ¹⁹ Deòbiredŷna aõna aõnamy dŷnana-ki kia roire: aderanadino, aõbinade, raykyömy, òta òta, ²⁰ suritxoomy àlädŷna, òwòruna wii, òlududŷna, aõbinaluu, ihâru, kyara, wobiredŷna, wiribihitxina, ²¹ ibutu aõmydŷna ixiburedŷ, axaxaluu, rŷsýnaluu byrehékŷ, tule ijõ aõna aõnà sōwemy kawesere. Inyō kia aõna aõnawidŷy rierykeki, Deuxu òlona rareasadŷdu aõkõ roikre. Tuu rarybere juhuule. ²² Ka heka Deuxu Tyytybytyhy aõmydŷnanamy rybena roire: iwahidŷna kia rŷire, tii dori inywomy rŷira. Wiluuna, deysana, ywina, ruxetõena, wina, òbitidŷnana, ²³ ibutu-ò awina, ixidee intyhyna, ixirydŷna, tai bede ywina ihoöhyyre kia-ò. ²⁴ Kristu hörô mahâdu kia itxeò-ki ritidirenyre: deòbiredŷna, aõmydŷnana bina-ribi, deòsana aõmydŷnana-ribi

²⁵ Inyboho Deuxu Tyytybytyhy-di rokoirekeki Deuxu Tyytybytyhy-ki rakariarenkre ²⁶ Ixi deàlñanararòsò luukemy aõkõ rakatximyhyrenyke. Tai tahe ixiburedŷna-di aõkõ, rakatxirenkye. Wiòbiredŷna-di rakatxirenkye.

6 ¹ Waseriòreboho. Inyō òraruna-txi resekeki, kaiboho ywina-di biòbitinybenyke. Bexihârumahâbenyke kia òraruna-txi ixeõmy boibekökemy. Kaiboho dori, Deuxu mahâdu toite wahe. ² Wiitxykywydywesemy wii biwiòhenanybenyke ibutu aõmydŷnana-ki. Iwesekeki, Kristu bede ywina tetyhynymahâtenyte. ³ Inyō ixidee aõlemy rôhötinykeki, tahe tii aõhyy aõkõ rare, tii rexiixtxenanymyhyre. ⁴ Ixinamy iny sohoji sohoji taaõmydŷna-ò retehemyhŷke, aõhebo rotŷnymyhyremy wahe. Idi tahe ixi aõmydŷnale-di kedexityhynymyhykre, tabireludu aõmydŷna-di aõkõ. ⁵ Iny sohoji sohoji dori taitxyky riwymyhyke.

⁶ Inyō Deuxurybe erydŷna ijôdikewana tabedeerydŷna mahâdu-ò ibutumy erysyna wiwhikylé-di rirareamahâke. Tule bedeery mahâdu heka tohodŷna mahâdu-ò aõna aõna wihiķ rywahinymyhyre. ⁷ Ixiitxenadŷyömy. Inyō heka Deuxu itxenadŷyömy alòbòrònâ-ò iny ribòrónykeki, tiile tahe

raumynyhyymyhŷre. ⁸ Inyō òraruna ribòrònnykeki, rubule taumy-ki ritake. Inyō Deuxu Tyytybytyhy deewimy tuu rotŷnykeki umytuedeõna ritake. ⁹ Aõwihihikŷ widŷhyymy boibeke. Kia-ki elemy ruburenõmy. Aõwihihikŷ widŷhyymy boibekeki, adeereny aõwihihikŷ wahidŷyna wese kanake. ¹⁰ Ibutumy inydeereny aõwihihikŷ widŷ-ki inyboho abededŷnanawikeki ibutumy iny rikiwiõhenanyrenymy, rŷkŷirenyke, ityhydŷdu mahâduõ bexiywinyhyy ahâbenykemy iwiõhedŷ-ò.

¹¹ Tuhe, jiarýle ariritingre, Paulo wahe. Betehebeny inihe ritidŷna nihikŷ reritinyra wadebò-di. ¹² Inyō ayreny-ki wohyna ixidee rimykemy ratxireri, kia adeereny ötyky resynamy adi ratxirerihyymyhŷre. Kristu itxeõmy tiiboho ritñnyrenykeu aõhõkŷmy rotŷnyõmykemy rôhõtinymyhŷre. ¹³ Notyky resyna mahâdu bede ywina rityhynyõre. Tiile rexityhynyymyhŷre. Kaiboho irybe-ò boholakemy atxiteri. ¹⁴ Jiarý arexiwowydynanyõhyymahâkre, Wanyrŷ Jesuisi Kristu itxeò-di areysakre, biu-ò hena òraru-ki wahe. Bede aõmydŷnana waki rýmyhŷre, itxeò-ki retamadŷnyra waribi ixâwira. ¹⁵ Notyky resynadŷ ão aõkõ rare. Notyky resynadŷkõ tule ão aõkõ rare. Urile biu-ò hena-di boibekele tahe ão rare. ¹⁶ Kia bede ywina bityhynybenymy boibekeki, Deuxu-ribi ywina, ruxetõena, adeereny kanakemy idi watxireri. Tule Deuxu mahâdu ibutu-ò, judeu mahâdu wese dori ratxireri.

¹⁷ Karibi tako-ò tahe inyō waixiradŷõmy ararekre. Beydŷna dori waumy-ki roimyhŷre, Jesuisi rybe rybemrybedu òraru-ki.

¹⁸ Waseriõreboho, Jesuisi Kristu ruxetõena akirenry ñikemy watxireri. Kie.

Efesu

Paulo Tyyriti, Efesu Hāwā-ò

1 ¹Paulo, Jesuisi Kristu deòdýyna jiarý rare. Deuxudeewimy tahe kia rare. Efesu hāwā ityhydýýdu mahādu —ò kalemy warybe rewahinyrer. Kaiboho ywimynodu mahādumy toimahāte. ²Ruxetðena adeereny kidiatykemy Deuxu-ribi idi watxireri tule Jesuisi Kristu Inynyry-ribi.

³Deuxu, Inynyry tybyreny, inyboho tuu reàlìamyhýrenyre. Tii dori inydeereny wihičký inywo ywinamy diwahinyde Jesuisi òraru-ki biukihikýle wahe. ⁴Deuxu inyyreny-ribi rihitxiny my ritare. Inyboho heka tuu roire. Ihetxiu heka inyho aôkôu tii rihitxiny my ritakremy rýimyhýre, inyboho wahe. Kristu-ki iny rihitxiny my rýire. Iny òbitimy rýirakemy rihitxinyre, ywimy nodumy wahe. Kiamy heka rokoirekre Kristuko-txi luuna-di. ⁵Ihetxiu tamywimy Deuxu rihitxiny my ritare, inyboho wahe. Iriòrereny wesemy rokoirekemy. ⁶Kiamy heka Deuxu riwinyre àlana, wohyna-wana tamy rikiwahinyreny kemy tii dori inyluurekí wahe. Kristu hâlubu òrarukile biu-ò henareny iny nadé. Iny òraruren y riòwinyre taruxetðena wihičký òraru-ki. ⁷⁻¹⁰Ruxetðena sôwemy inydeereny diwahinyde tii dori ibutumy aôna aôna erydu rare. Deuxu dee wina rybe wòte wese rare. Tahe inydeereny kiditýnnykemy idi ratxireri. Tamywimy tahe inydeereny riteòsinyre. Iwese tii röhötinyre wese. Bededýñana rexihukreu. Kristu-ki ibutumy aôna aôna biu-ki bede-ki rýikremy ihýre. Kiamy tahe Deuxu röhötinyre. ¹¹⁻¹²Kristu òraru-ki Deuxu juhuu iny mahāduy-ribi inyboho rihitxinyrenyre. Tii diwahinyde inydeereny uriõnojura jurana. Tii dori ixideewilemy ibutumy aôhebo rotýñymy hýre Deuxu kia hitxidýyna mahādu ixidile wowydyna mahāduo rýirakemy rýimyhýre. Inyboho juhuu rityhynyrenyre Kristu-ò. ¹³Kaiboho kiaô toimahāte. Juhuu rybe inatyhy-ò taholateny teu, tetyhyny myhýteny te tarasa Rybewihiký-ò wahe. Tai tahe Deuxu Tyytybythy-di ratidýyna wesemy iny dee ritidimyhýre. Deuxu Tyytybythy dori tii kidiwahinykemy rarybere, ihetxiu wahe. ¹⁴Uriõno jura jurana Deuxu Tyytybythy rare inydeereny. Deuxu tahõrõ mahādu ritakreu, tuu reàlareny kre tuu, inyboho dori kia mahāduo roire.

¹⁵Tahe jiarý, Paulo, tule umy raholamahâre Jesuisi Kristu atyhydýyna-ò, tule aluuna ityhydýýdu-ò. Tai tahe Deuxu-ò àlana-di araixitòedýñyrenymahâre.

Wanohöti aribirenys rosaöhymyhyre. ¹⁶⁻¹⁷Deuxu tahe Jesuisi Kristu biu loosôna tyby rare. Tii araykyreny-ò bedeeryna kidiwahinykemy watxireri, awolyrana kidiwahinykemy watxireri. ¹⁸Tai tahe araykyrawoni ritýnynykemy watxireri. Tai kaiboho bierybenykre Deuxu irstyna. Tule ityhyna biu loosôna-di bierybenykemy watxireri. ¹⁹Deuxu taruruna sôwemy diwahinymyhyde ityhydýydu mahâdu-ò. Iruruna tahe aõni rare inydeereny uriõno jura jurana. Kia tule bierybenykemy watxireri. ²⁰⁻²¹Kia irurumy inyboho tuu robirenryre, Kristu rubu-ribi rexiixixanyreu, taruruna weribi ronykemy disýnydeu, biukihikýle wahe. Kristu tahe ibutu ruruna witxira ratyre rare, ibutu wedu ratyre, ibutu dinodu ratyre, ibutu deòdýydu ratyre. Ibutuni ratyre tii rare. Wijinani ratyre, tule kanakremy ihýreni ratyre rare. ²²Deuxu tahe ibutu aõna aõna witxira witxira Kristuwarawo-ò ritidire tai tii ibutuwedukremy. Tii ibuturati wesemy rare. Kia tii ihýre dohodýydu mahâdu-ò, iwedu wahe. ²³Dohodýydu mahâdu tahe Kristumy wese rare. Kristu dori ibutu aõna aõna ritýxinyhyre.

2 ¹Juhuu kaiboho rubumy taimahâte òraruna òraru-ki. ²Juhuu kaiboho bedeaõmydýynana bede-ki toitemahâ juhuu Satanasi deòdýyna tetyhynymy toitemahâ. Tii bedeyhy ruruna dinodu rare. Ityhydýydukôdu mahâdu wiji dori rityhynymy rýira, itxiódýydu mahâdu wahe. ³Ityhydýydukôdu mahâduy-ki juhuu tule inyboho roiremahâ — ibutumy ixideerenywimy inyboho riwinyrenyre; inyraykyreny wydyna-deewimy tule inyboho riwinyrenyre. Ehehewidýydu inyboho roiremyhy, tuu ratybienymy rarehyy dori tuu rare. Iwese ijô roiremyhy wese. ⁴Deuxu tahe sôwetylhy my ruxetòena diwahinymyhyde, inyluurenryreki. ⁵⁻⁶Deuxu inyboho rurudýynyre Kristu-wana rubu-ribi riixixanyrenyre. Kristusý-ki biu-ki tii inyboho risýnyre tai rokonyrenykemy. Iruxitèöena òrarakile abiu-ò henarenry dire. ⁷Iruxitèöena kiditeòsinykre bededýynana robehemy roireki wahe. Iwese sôwehyymy iruxetèöena diwahinyde wesemy. ⁸Tarasana Deuxu ruxetèöenaribile nadade aityhydýynareny òraru-ki tuu rare. Iny-ribi aõkõ nadade. Deuxu wahidýyna rare. ⁹Iny-ribi rarybekre inyô ixtiyhydýymy tahe aõkõre Deuxu ruxetèöenakile tuu rare. ¹⁰Tii tahe ibutumy iny riwinyrenyre. Òbiti aõmydýynana widýydukemy iny riwinyre Jesuisi Kristu òraru-ki. Deuxule juhuu rôhötinyre òbiti widýydumy aõbo rokoirekemy.

¹¹Tahe kaiboho uritere nohöti losaõmy kaiboho judeukôdu mahâdu toite juhuu mahâ. Kiamy judeu mahâdu arãnimyhyrenyre, notykyresykôdu mahâdu wahe. Tii dori notyky resydu mahâdu roire, iyresynadireki wahe. ¹²Juhuu tahe aruta wesele toite Kristu-ki aõkõ. Judeu mahâdu-ribi rihitxiny my nyimyhyde. Deuxu rybe ywisidýyna ludu aõkõ toite. Araròsôna renyöhyyre. Adeuxurenyöhyyre bede bedemy. ¹³Juhu irehemy Deuxu-ribi toite mahâ. Tahe wiji Jesuisi Kristu hâlubu òraru-ki araõhòdýynymy toite. ¹⁴Jesuisi Kristu tahe iny ywidýyna rare. Kyarana tahe òtity wese itya-ki rýimyhyre judeu mahâdu aribi kia rihitxinyre. Tahe kia òtity ritxiwire tahe sohoji mahâdulem y riwinyre. ¹⁵Tahe Kristu rurureu tahe ixâwir e kia bede ywina. Tahe inatxi wi my òludu mahâdu sohoji iny týmyrahyyylemy riwinyre. Tahe ywina ròhonyre wiwana ributunyra tahe Deuxu

taluuna tamy riwahinyra.¹⁶ Jesuisi taitxeò-ki rurureki, ywina rieryrenyre. Tahe kyarana-ribi riixāwididŷnyre.¹⁷ Jesuisi tahe ywinamy rarybere iòhò ludu kaiboho wahe tule irehe ludu, judeukôdu mahâdu wahe.¹⁸ Tahe kaiboho jiaryboho-wana sohoji Deuxu Tyytybytyhy òrarukile Deuxu-ò rekeexitõenyrenyke.¹⁹ Kawese tahe kaiboho ityhydŷdu mahâdu-ò talote. Iny-ribi lahitxi aôkô toite, Deuxusy mahâduôle heka toite.²⁰ Deuxu rybedu, tadeòdu-wana hetoô wesemy kaiboho boibekre. Jesuisi Kristule iko ludu mana wese rare.²¹ Jesuisi Kristu òraru-ki wiwesehyyle heto awimy rŷire. Tai Inynyry hetotyhy relemy rexihumyhyre.²² Kaiboho tule matybienybenykre Deuxu Tyytybytyhy hetoô wese wahe.

3 ¹Tai jiary, Paulo, rotena-ki nodu wesemy rare Jesuisi Kristu òraru-ki. ²Judeukôdu mahâdu dee kiamy heka watxiwâhâre, adeereny wahe.

²Deuxu ruxetõena wadee riwahinyre. Kaiboho aôbo tuu taholatenyômahâte.

³Deuxu dori tawòtena diteòsinyde wadee. ⁴⁻⁵Jiarý kiamy juhuu reritinyriòrere katyyritikile wahe. Idi mariabenykeu bierybenykemy idi watxireri, timybo Kristu wòtena rybe reeryremy wahe. Kristu wòtena tahe ihetxi ibutu inyô riteòsinyôhyre. Wiji tahe riteòsinymy ihýre Deuxu Tyytybytyhyle tahe deòdu-ò, rybedu-ò ritynymy ihýre. ⁶⁻⁷Kiamy heka rare: kaiboho, judeukôdu mahâdu, wii ributunyre inyboho-wana judeu mahâdu wahe. Uriõnowi jurawi juramy idi rokoirekre, sohoji mahâdulemy wahe. Kristu Rybewihiký òraru-ki ityhydŷdu mahâdu-ò rironyrenyre. Kia rybe-di rybedumy diwateònyde, ruxetõena wahidŷýnao wadee nade Deuxu ruruna sôwe-ribi. Ityhydŷdu mahâduy-ribi jiary aô aôkômy watxiwâhâre retyhynytyhymy aôkô watxiwâhâre. ⁸Ihârele Rybewihiký rybedumy ararekre Kristu aômydŷýnana heka iny raykywydyna ratyre awimy ihýre. Kiamy judeukôdu mahâdu-ò arelyykemy riwahitxinyre.

⁹Ibutu inyô rybe wòtena aritynynykemy watxiwâhâre juhuu Deuxu Jesuisi-wana ibutumy aôna aôna riwinyre kiau rybewòtena riwòmy roimyhýre Deuxu-ki.

¹⁰Wijina tahe riteòsinykemy ihýre dohodŷýna-ki. Tai tahe ibutumy biu-ribi rurunadu, bedeerydŷdu rierykemy timykibo Deuxu bede erysyna-di raremyhy ibutumy aôna aôna erysyna-di. ¹¹Iwese Deuxu ibutumy aôhebo rotŷýnykemy ratximyhyre wese iny rierykre, Inynyry Jesuisi Kristu òrarukile wahe. ¹²Tai tahe iny rexideòsinymyhyre brebuõlemy Deuxu ixitõenadŷýna-di Kristu dori inyboho rityhynyhyre. ¹³Tai kaiboho ixijjodŷýrenyomu ahâke, jiary aôhôkymy ratŷýnyreki kia dori awowydyna rare, waaõhôkymy dýýnana wahe.

¹⁴Tai tahe umyreny Deuxu-ò rexitõenyre Inynyry Jesuisi Kristu tyhy-ò wahe. Ibutu sý mahâdu tyby Deuxu rare. ¹⁵Ruruna adeereny kidiwahinykemy idi watxireri, tawowydyna sôwe-ribi wahe. ¹⁶Deuxu Tyytybytyhy rurutyhy araykywo-ò kidiwahinykemy watxireri. ¹⁷Tai Kristu aworeny-ki kanasñymyhykemy rahõtinymahâre atyhyna direki kaiboho heka wiluutyhy myboibekemy watxireri. ¹⁸Tai ibutu ityhydŷdu mahâdu-wana Kristu luuna bierybenyke. Inyô Kristu luuna awire rieryötyhy. Ihârele tahe bierybenyke iwese rare wesemy. ¹⁹Tai Deuxu-di bexilýxinykemy idi watxireri.

²⁰Deuxu iruruna dire. Tai iny ixitòena ratyre inydeereny kidiwahinykemy idi ihýre. Iny irurudireki wahe. ²¹Dohodýdu mahádu wowydyna riwahinykemy tamy watxireri, aõu aõu wahe. Bededýñana konama-ò wahe. Kie.

4 ¹Inynyrý deòdu arixidu jiarý rare. Arexitòenykre inihe adeereny. ²Yrubuna-di aõhebo botýñbenykemy adirený watxireri. Tai tahe Deuxudeewimy boibekre. ³Tii dori juhuu adeereny irydu rare òbitimy boibekemy xiwedeõmy boibeke, ele eleõmy; wii biwiôhenanymy; luuna-di marurunymy boibeke. Ixi wesehyylemy boibekemy. Tai tahe Deuxu Tyytybythy aratorabutenyrenykre ywimy nodu dori kia diwiôhenanymyhyde. ⁴Sohoji mahádule rare, sohoji Deuxu Tyytybythydile. Umy sohoji wese, ityytyby sohojilemy wese rare. Kaiboho tule ararõsnarený sohojile rare, kaiboho ityhydýdumy terònetyeki wahe. ⁵Inynyrý sohojile rare inytyhynarený sohojile rare. Tule iny ratisebena sohojile rare. ⁶Deuxu tule sohojilere, ibutu tybymy rare ibutu ratyre rare. Ibutuy-ki tii rare. Tule ibutu rawo-ki ratxireri. Ibutumy aõhebo rotýñykemy iny-di riwisýnryeri tawowina-di. ⁷Kristu tahe iny sôwemy rareki sohoji ruxetòena sôwemy sohoji-ò riwahinyre. ⁸Kiamy heka ritina-ki roire: —Iu Jesuisi raòwonyreu biu-ò ròtena ludu mahádu ridyre idi wahidýña inydeereny diwahinyde. ⁹Betehebenyke rybeweereò-ò raòwonyremy. Aõmybohe kia rarybereri. Tahe juhuu dori surawo-txi robehere kiakekile tahe idi raòwonyke. ¹⁰Kia robeherele taheka raòwonyre biuratyremy ibutu aõna aõna-di rexilýxinykemy. ¹¹Iny-ò deòdýyna mahádumy rarekemy diwahinyde aõwhiký widýý wahidýña wahe. Ijõ-ò Deuxu rybedumy mahádu rarekemy diwahinyde. Ijõ-ò Rybewihikýmy rybedu mahádumy rarekemy diwahinyde. Ijõ ityhydýdu mahádu yrubudýdu mahádumy rarekemy. Ijõ bedeerydýdumy mahádu rarekemy. ¹²Ibutumy kia mahádu ityhydýdu riwiôhenanykemy idi ratxireri. Tai ityhydýdu iaõmysýdýna riwinykre. Kristu umy wesemy ritibiedýnykemy. Ibutu dee diwahinyde. ¹³Ikonganau tahe ibutumy wiwese wesemy rôkôhötinyrenyke, iny tyhynarený wahe. Deuxu Riore rikierythyrenykemy, iny òbitimy rokoireke, Kristu òbiti wesemy rokoireke. ¹⁴Tohouã wesemy aõkõ rokoireke inytyhynarený-ki. Uritere witxiradýrenyomý ibutu bedeeryna witxira witxira-di. Iwese yhy tiò tiò aõ riwymyhýre wese kia bedeerydýdu rare. Iwitxira tyhydýyna-ò kia ityhydýdu mahádu ridykemy ratximyhýre. Ijõ inatyhy rybe weselemy rarybere. Tahe aõkõre. Kia-ò ijohonarenýomý. ¹⁵Tahe luuna-di inatyhymy marybebentyke. Kristu aõmydýjnana-di bexilýxinybenykemy idi maumynybenyke. Tii dori iny wedurený rare. ¹⁶Ityhydýdu mahádu heka Kristu umy wese rare. Ityhydýdu sohoji sohoji wijura jura weselemy rýira. Kristu ibutumy riwiôhenanymyhyre iwese umy hona umy wese. Umyjura kia ibutumy iaõmysýdý dire. Wiweselemy tahe raaõmysýdýnykeki tai tahe umy awimy rariamyhýke. Ijõ widerakeki tahe, Kristu umy raumynyöthy.

¹⁷Katahe Inynyrýnimy adeereny kiamy rarybemyhýre. Ityhydýdukõdu mahádu wesemy aõkõ boibenybeke. ¹⁸Iraykyreny bedeluru-ki ihýrenyre. Ieheherenyre, rieryörenyre. Tai tahe Deuxu biu-ò hena umytuedeõna

rieryōrenyre. ¹⁹Ixāruna ihoōhyyre. Urile ibutumy òraruna-txi rexiwahinyrenyre. ²⁰Kia Jesuisimy aōkō teerytenyte inyribireny wahe. ²¹⁻²²Jesuisi inatyhyna teerytenyekie, ibutumy aōbina bina ixi-ribi bihitxinyke. ²³Ibutumy awo arayky-wana bexitýmyranyke. ²⁴Deuxu umy týmyra wesena-di bexityhyntybenyke. Kia heka òbiti rare; inatyhy rare.

²⁵Tai tahe ruirenyömy wahe. Inatyhymy iny witxira-ò marybemahäbeny. Wiwese hyylemy widi rakatximyhýrenye. ²⁶Makyarananymahä-wana tahe urile òraru-txiixeömy. Ixi-di txu iròtedýyömy awobinana-di ²⁷Tule Satanasi deradýyna-ò nokömy. ²⁸Inyö juhuu wasidureki, ixityre tii wasiömy. Tii wiji raaōmysdýyökre aōna aōna wiwihihiký tebò-di riwinykemy wahe. Tai tahe iaōdikre iny aōkomy rýira riwiohenanyke. ²⁹Kai uritere rybebinaō ary-ribi iòlòdýömy Rybewiwhikýlemy marybemahä. Kia rybe-di ijohodu riwiohenanymyhyrele kynyhetuuukre. ³⁰Bibedeòtiidýyömy Deuxu Tytybytyhy. Tii dori arayrubunymyhyre tarasanatxu-ò. ³¹Òbina rybemy widi nokömy, wimy ujömoömy, adebure ijà ijäömy, aōbinamy iny my ijyyömy, rybebina-di iny ihetedýyömy. ³²Tahe ibutu dee ywimy boibekre, awimy wahe ainytyhy my iny-di boibekre. Aōbinamy iny adee rarybe-wana tahe iribi bexinohötilosanymy biixāwididýynymy Deuxu dori inyòraru riixāwididýynyreki wahe.

5 ¹Deuxu inftybytyhyreny rare. Tai tahe iwese uladu tyby wesemy rotýynymyhyre wese, kaiboho Deuxu wesemy matximahäbenyke Deuxu riore luunadu wesemy matximahäbenyke. Wiluurenkye, Kristu dori aluurenkye. ²Tule rexiwahinyre xiwe wesemy iny ritarenykemy. Tai tahe Deuxu dee kia lñyrena wiwihihiký wese rare.

³Tahe òta òtarenyömy. Ibutumy aōna aōna bina bina widýyrenyömy. Kaiboho dori ityhydýdu mahädu toite. ⁴Rybebinamy uriteretere rybeömy. Ixideòsidiyömy. Kia widýyna tahe ibinare. Tahe aōwihihiký biwinyke, Deuxu deàlànamy. ⁵Òta òtadu tahe Deuxu òlònawa hidýyna ritaöthy, iny binao aōkō, inywobire aōkō. Kia Deuxu tyhy biuködu mahädu rare. Bierybenyke kia. ⁶Itxenadýy rybe-ò ijohonarenömy. Ityhydýduködu mahädu Deuxu rybe riywinyömyhyre. Tai tahe Deuxu reburemyhyre tamyreny. ⁷Tiiboho-wana ratxiöhyyymyhyrenyre iaōmydýynana binareki. ⁸Hýyna kaiboho bedeluru-ki toitemahä. Tahe wiji Innyryrý loosóna-ki toite. Loosònadjydu riore weselemy boibeke. ⁹Aōbo loosóna-ribi nadie tahe awire, òbitire, inatyhyre. ¹⁰Tai aōbo Innyrydeewi kia riteòsinyre. ¹¹⁻¹²Iwese bedelurubina widýydu aōhebo rotýynyre wese uritere iwidýyrenyömy tahe teòsaremy tamy marybebentyke. Aōbo tiiboho wasimy aōhebo rotýynymyhyre ixýruna adee rare tuu maryhemahäkeki. ¹³Ibutumy aōna aōna loosóna ritýnnyre. Tai tahe iny aōmydýynana loosóna ritýnnykeki, iny rierykre itýnnydýyna dori loosóna rare. ¹⁴Tyyritiò kia wesemy rýire: —Inyö rörömy rýikeki, rexixake rubuy-ribi rýike. Kristu tahe araloosònanykre.

¹⁵Aōhebo botýynbybenykeò bexijebenyke. Itxýte widýydu mahädu wesemy aōkō ahabentyke, bedeerydu mahädu wesemy ahäbenyke.

¹⁶Iönodýyömy abededýynana. Wiji txu bededýyynana tahe ibinatyhy my

rare. ¹⁷Tai tahe itxýteõmy ahâke. Bierybenyke aõbo Deuxu dee wire. ¹⁸Víi mona-di axaxa rubudýyna wesemy aõkõ matxibenyke. Kia tahe aõnityhyre, tumodu wahe. Tahe Deuxu Tyytybytyhy heka atykymy ralõmy boibeke. ¹⁹Mawinymy bexirybenyke awo-ki. Bexirybenybenyke Inynyrý-ò awi-ribi bitxiemy mawiunyke. Rybewiumy marybeke. ²⁰Deuxu intybyreny-ò ibutumy beálàmahâbenyke Jesuisi Kristu Inynyrýni òraru-ki tahe bexitõdenyke. ²¹Kaiboho ibutumy widee bexiywinyhyymy ahâbenykre.

²²⁻²⁴Iwese dohodýyna mahâdu Kristu rybe rityhynymyhyre wese, hâwyh tahâbu rybe riywinyke, ibutu aõmydýñana-ki wahe. Hâbu dori tahâwy dinodu wese rare. ²⁵Ibutumy hâbu tahâwy luukemy. Kristu dori dohodýyna mahâdu luureki ture. Tamy tii rexihinyre rurukemy. ²⁶Tai tahe kia òbitidýñamy rurure. Iwese bee aõ rasuhòmyhyre wese, tarybe risuhòmyhyre. ²⁷Îoraru-ki tahe Jesuisi dohodýyna mahâdu wiwihihiký ixidee rimykre. Òbiti mahâdulemy rarekre, aõbina binaõ heka tai rýiohyymyhyre. Awi mahâdu widýdumy rarekre. ²⁸Kiamy heka hâbu tahâwy-di rýirake. Iwese hâbu taumy luure wese tahâwy luumy rýirake. Iny tahâwy luukeki, kia-di ixiluuke. ²⁹Iny taumyderamy rýiohyymyhyre. Tahe aõkore tule rexioñenymyhyre rexiwesenanymyhyre. Iwese Kristu dohodýyna mahâdu riwisinanymyhyre wese. ³⁰Inyboho dori Kristu mahâduo roire. ³¹Kiamy heka Ritina roire: —Tai heka hâbuõ tybyboho heto ririmyhyre tahâwy-wana wii ributunymy roirekemy. Inatxi umy ribi sohoji umyhyymy rôhònymyhyre. ³²Kia aõmydýñana heka ierysysirare. Tahe Kristu tohodýyna mahâdu-wana rarybereri. ³³Ihârele tahe hâbu tahâwy luumy rýira iwese ixiluumy rýira wese. Tule hâwyh tahâbu rityhynye.

6 ¹Uladu mahâdu tybyboho rybe rityhynymyhyre Inynyrý òraru-ki. Kia tahe òbiti rare. ²Boo adi-wana bityhynybenyke. Kia tahe bede ywina rybe juhuu rare. Tule Deuxu raròsôna kia bede ywina rybe-wana rare. ³Kia biywinybenykeki, awimy mabeke, abededýñana irehemy mabeke kabede-ki. ⁴Uladu tyby, uladuse, ariorereny adeburehyymy idi iwisýdýýrenyömy. Tahe aõki reòsakeki tii riòbitinykemy tamy marybebentyke. Inynyrý deòsídýyna-di tamy marybebentyke.

⁵ Deòdu mahâdu kabede-ki awedurený bityhynybenyke. Awo-ribi tyhy tamywimy biwinybenyke. Bexijemy ywimy biwinymy. Iwese Kristu dee tewinymahâte wesemy. ⁶Aõ tabiteriki aõkõ biywinyke. Iwese Kristu deòdu wesemy mabeke. Deuxu dee wina awo-ribi biwinyke. ⁷Deysana-di ibutumy òbitimy bisýdýýnyke. ⁸Ibutumy deòdu ada deòdukôdu Inynyrý-ribi aõna aõna rimyke. Tamy aõwiwihihiký riwinykeki. ⁹Tahe wedu mahâdu, kaiboho eòdu mahâdu-ò kia weselemy mabeke. Brebudýy rybe-di eòdurený-ò rybeömy. Awedu dori eòdurený wedu tule biu-ki ratximyhyre. Tamy dori ibutumy wiwese wesele rare.

¹⁰Ibutu-ò tahe ikonanamy ararybekre. Inynyrý ruruna-di bexirurudýýnyke. Iruru tahe aõni rare. Tahe ixidee bimyke. ¹¹Bexityynyke aõbinanatyy-di, debôna aõmydýñana bimyke. Tai tahe Diabo rybemy nodu biòludunyke. ¹²Iny ijesunarený dori moo iny-wana aõkõ rare. Iwitxira Satanasi ruruna-di rare.

Dinodu ruru-di rare, kabede luruhuký wedu-di wahe. Tyytybybina ruru-di rare, biukihikýle. ¹³Tai tahe ibutumy Deuxu debòna aõna aõna bimyke. Idi txubina-ki biolödýnyke. Aïjesu bitakeu tahe, òraru rýike. ¹⁴Inatyhyna-di awereysana birarutxynyke. Òbitina-di abreti bitòbonyke. ¹⁵Bexiywinyke ywina Rybewihiký rybena-ò. Tii heka adikre. ¹⁶Ityhyna tahe awyhyitxenamy ihýre, idi eorutà bitýtenyke. Idi tahe Satanasi heòty wyhy biturinyke. ¹⁷Tarasana tahe arataana wese rare. Deuxu Tyytybytyhy mayrehe heka Deuxu rybe rare. ¹⁸Deuxu Tyytybytyhy-ki ibutumy ixitòedýhyymy atximahâbenyke. Kia-di tahe biriranymy, boibeke. Ityhydýdu mahâdu ibutumy bexitòenyhyymy boibeke. ¹⁹Tule wadee, bexitòenybenyke. Deuxu wadee rybe kidiwahinskyemy wahe. Tai brebukôlemy Rybewihiký aritýnynykre, ierysy siramy wahe. ²⁰Jiary Rybewihiký deòsidýdu rare wawomati rerotidire hârele wahe. Kristumy arelyykemy watxireri. Tii heka wawidýnare.

²¹⁻²²Txitxiò tahe ityhydýdu serioreõ rare, walunaduõ rare. Innyry ñ rybe-di òbiti aõmysdýdu rare. Tai tahe tii adeereny reteñyre waaõmydýnana adee ritýnynykemy. Awo riteysadýnykremy.

²³Ywina ibutumy ityhydýdu mahâdu serioreõ kanakemy watxireri. Luuna tyhyna-wana kanakemy Deuxu, intyby-ribi, Jesuisi Kristu, Innyry-ribi wahe. ²⁴Ruxetõena kanakemy watxireri Jesuisi inatyhymy luunadu mahâdu-ò wahe. Tii Kristu rare, Innyryreny wahe.

(Efesu-ò 6.17)

Filiposi

Paulo Tyyriti, Filiposi Hāwā-ò

1 ¹ Paulo, Tximòtxi-wana Jesuisi Kristu deòdureny roire. Ka tyyriti tahe rewahinyrenyleri Filiposi hāwā-ki ityhydŷ̄du mahādu-ò. Ityhydŷ̄du yrubudŷ̄du mahādu-ò tule rewahinyrenyra dohodŷ̄na wiòhedŷ̄na mahādu-wana. ² Ruxetòena, ywina-wana Deuxu-ribi adeereny kanakemy watxireri tule Jesuisi Kristu Inynyryreny-ribi.

³ Rexitòenyre, tiu aribirený wanohōti rosaõhyymyhýre. Deuxumy reàlawañhâre umyreny. ⁴⁻⁵ Wadeysamy watxiwâhâre Rybe tymyra wihiķi tewiòhenanymahâtenyteki, juhuu, wiji tule ahâtenyte. ⁶ Deuxu iaõmysydŷ̄na wihiķi inyworeny-ki rexidelenyre. Tahe Jesuisi Kristu bededŷ̄nana txuu heka rexihumy kia rŷikre. Kia tahe reerytyhyre. ⁷ Kaiboho wawana Deuxu ruxetòena luuna-wana widee inyboho riubŷ̄tŷnyre. Ròtena-ki rarewâhâ, tule ròtenaribiòlomy rarewâhâ. Tule Rybewihiky retynnymy rarewâhâ kiamy heka rahõtinymahâre, wawo-ki adirený rahõtinyhyymahâre.

⁸ Sôwemy arawehitynanyleri. Deuxule kia rierymyhýre. Jesuisi Kristu ruxetòena uludumy iny widi roire. ⁹ Kia ixitòedŷ̄na tule Deuxu-ò rewahinyre umyreny. Aluunarený sôwemy rŷikemy rexitòenyre. Tule araykywydynarený riixidorudŷ̄nymphýke. ¹⁰ Tibo awityhymy rŷira kaiboho bijebenykemy rexitòenymahâre. Tule inatyhywidŷ̄dumy rarekremy tamy rexitòenymahâre òbitihylemy rarekemy Jesuisi Kristu bededŷ̄nanatxu-ò. ¹¹ Òbitidŷ̄na bederaty wesele rare. Kaiboho oworu taraty-di rŷimyhýre wese tŷxihikyylemy òbitidŷ̄na-di matxibenykemy rexitòenymahâre.

¹² Jiarŷ ròtena-ki râireu, kia tahe Rybewihiky my rybe riwiòhenanya. ¹³ Kowa dori ibutumy yrubudŷ̄du mahâdu roholare, dinodu heto itxeredu mahâdu wahe. Tai tahe bierrybenykemy tuu rarybere. ¹⁴ Jesuisi Kristu òraru-ki tahe ròtena-ki râimy rarewâhâ. Ibutumy iny tahe kia rieryre, iòraru-ki. Waròtena òraru-ki tahe ityhydŷ̄du mahâdu Inynyry aõmydŷ̄nadle rôhõtinyre, tule Deuxu rybe rarybemyhýre ruberuõhyylemy ixitòedŷ̄na-di. ¹⁵ Ijô heka ixityhydŷ̄my Rybewihiky my rarybemyhýre. Ijô tahe inatyhymy Rybewihiky my rarybemyhýre. ¹⁶⁻¹⁷ Rierymyhýre waròtena Rybewihiky òraru-ki rare. Ixityhydŷ̄na mahâdu tahe

inatyhy òbiti aõkõ rare. Aõhõkýmy adotýýnykemy wadi ihýre Rybewihiký-di.

¹⁸Aõhebohe arotýýnykre? Arabedewomy aõbo ada areysakre aõbo. Areysahyymy ararekre. Kristu rybe dori rarybemy rarehyymy iny inatyhynadiremy ada aõkõremy. ¹⁹Jiarý areysatyhikre ròtenawo-ribi dori arõhõnykre. Aixitõeôdýýna, Jesuisi Kristu Tytybytyhy riwawiõhenanykreki. Kia tahe reeryre. ²⁰Deuxu aõmydýýnana ariwiõhenanykemy watxireri waumy-di. Jiarý arurukeki ada aõkõkeki aõbo. Jiarý araixýruõtyhykemy watxireri aõhebo arotýýnykreki.

²¹Kristu dee warumy ararekre. Tahe arurukeki kia tule wadee awire. ²²Tahe ararekeki Kristu dee araaõmysdýýmy arareke iny-ò Rybewihikýmy ararybekre. Tibo awityhyre reerykõre. ²³Tahe ixityre arõhõtiwydynanykeki kiamy heka rahõtinyreri. Arakre Kristuõhyyle heka Kristu-ò arakele awire. Tii heka awityhyre. ²⁴⁻²⁵Atõenarenkyile tahe warumy ararekre. Tai tahe kabede-ki ararikre aityhydýýna-di beysakemy maumynykemy. Tai tahe kaki ararekre. ²⁶Iu ayreny-ki aralokreu, Deuxumy beàlãbenykemy watxireri, ayreny-ki ixityre watxireriki wahe.

²⁷Biqrybenykemy adirený watxireri iwese Kristu tyhydýýdu mahâdu rýira wesekeky adirený watxireri. Ayreny-ò arakeki aõbo ada araõkeki aõbo ijyy wihiý-ò adoholamyhýkemy watxireri. Kaiboho wiwana wanale inatyhyna rybe-di tarybemahâtenyte. ²⁸Uritere brebuõmy aõludu lau Rybewihiký òludu lau wahe. Tamyreñy tahe kia rubu bina bede urihixina rare. Tahe adeerený biu-ò hena rare. Kia Deuxu-ribi nade. ²⁹Aõ Kristu tetyhnytemy sohojile aõkõ tahe tamy aõhõkýmy tatýýnytenyte tule. ³⁰Inyboho dori ibutumy wiwana aõhõkýmy rotýýnykre. Jiarý sôwemy aõhõkýmy adotýýnymahâde. Kia-ò tahe taholatentyte wamy.

2 ¹⁻³Kaa aõbohe rýire wiòhedýýna luuna-wana Kristu-ki, biòwana aõbo Deuxu Tytybytyhy-ki. Kohe, kia ibutumy Jesuisi Kristu kileheký rýire. Ibutumy tahe wiluumy boibeke, wiwesehyyle mohõtinybenyke, wii bitõrabutenybenyke. Tai tahe areysakre aõrarurený-ki. ⁴Iximy xiwederenyömy. Tahe wiribi lahitximy boibeke, aõkõmy ixi-di marãykynbenyke. Iny sohoji sohoji aõna aõnadirenýremy ixi-di nohõtirenýömy. Tahe hitxihitximy bòwidýýke iny sohoji sohoji iny witxira aõmydýýnana yrubudýýmy marãkywydynanyke. ⁵Iwese Jesuisi Kristu inywitxira aõmydýýnana-di röhõtinymyhýre wesele, kaiboho mohõtinybenyke. ⁶Jesuisi Kristu juhuhy raremyhy, Deuxule rarehâre. Deuxururu tahe rimyõhyre. ⁷Tahe iribi ritare kaõ idi kodobehekemy deòdu weselemy. Tahe inyumiõ rimyre kaki inylemy rarekemy. ⁸Tamy tahe ibinatyhymy nade itxeò-ki rurukemy wahe. Ibutu aõbo kaki riwinyke heka, riwinyre. Tai tahe ibutu ratyre Deuxu Jesuisi risýnyre. Ibutuni ratyre ini rare. ⁹⁻¹¹Kiani-ò tahe ibutumy tatiowomy resekemy rýire, biu mahâdu, bedeludu mahâdu, suwomy rýira mahâdu. Tahe ibutu rybe witxira witxiramy iny rarybemyhýre: —Jesuisi Kristu ibutu wedu rare. Deuxu inytybym yibutumy reàlãmyhýre. Kiamy waseriõre waluuduboho. Awana watxireriki tule iwitxira bede-ki aratxikre hârele. Deuxukihylle atximahâbenyke. Warybe bityhnyke.

¹²Aityhydýýna-di òraru-ribi bexitabenyke, bexiebenyke òraru-txi ixelau. ¹³Deuxu heka adeewina riwahinymyhyre òbiti widýýna. Tiile riwiòhenanymyhyre òbitina widýýna. ¹⁴Uritere rybe binamy rybeömy. Adebaremy iny iijeömy. ¹⁵⁻¹⁶Tai tahe inyö rybe binamy umy rarybeötyhy. Òbitityhy my boibeke kaiboho dori Deuxu riòremy toite. Kristu kodobehekreu, aòrarureny-ki areysakre. Retare dori aõmydýýnana wihikyö ayreny-ki. ¹⁷Arurukewana ayreny-ki rybe wihikyö my rybe òraru-ki, taile areysakre. Deuxu-ò dori rexiwahinyre xiwena wesemy arurukremy wahe. ¹⁸Kaiboho tahe wadi beysahyyymy boibekre ixideewimy tahe adeereny arurukremy wähäre.

¹⁹Aõwesele Tximòtxi ayreny-ò ariteònkykemy idi watxiwähäre. Jesuisi Inynyrý dee wikeki. Tai tahe arierykre timybo kaiboho toite wahe. Tai heka areysakre. ²⁰Tximòtxi tahe arawiòhenanryrenykre iny witxira witxira ratyre wahe. ²¹Ijö dori ixidile röhötinymyhyre Jesuisi Kristu aõmydýýnana-di aõkõ. ²²Tximòtxi tahe teertyentye iwese riwawiòhenanyre wese Rybewihikyö my rybe-ki. Iwese tyby iriòre riwiòhenanymyhyre wese Tximòtxi riwawiòhenanyre. ²³Aõbo wadee röhönyke arierykre, tai wylemy ayreny-ò aditeònkykremy idi watxireri. ²⁴Jiarý òsana tule wylemy Deuxu riwateònkykemy wadi ratxireri ayreny-ò. ²⁵⁻²⁶Ijö hâbuõ iteòdýýmy raruwähäre ayreny-ò, Epafroditu wahe. Tii wawana noduõ rare. Kaiboho juhuu wadee teteònkytentye wawiòhedýýdumy rarekemy. Tii heka awehityreny my rurumyhyre. Tai tahe reòkesedýýnyreri kaiboho iwebinaduna-ò taholatenyte. Tai heka òkesemy riwisýnyre. ²⁷Inatyhy rare rurure inihe. Tahe Deuxu riruxetðenyreki riteytenyre. Jiarý tule Deuxu wadi raruxetòere. Tai rabedewoohyyre aõwitxira witxiramy ratýýnymphähäreki. ²⁸Tahe aõwesele ariteònkykemy watxireri. Kaiboho beysabenykre kia araerymahärenyre. Jiarý tahe urihimy-ò arexielehynykre wanohõti yrena-ribi. ²⁹Tii kedehemynykreu, tahe bididybedenykre biwowydynybenykre. Rexiòhäruny my rare Kristu òraru-ki riwawiòhenanykremy. ³⁰Tahe tii inihe heka rurure iòraru-ki. Arokoreny-ki tii riwawiòhenanyre.

3 ¹Ikonanamy tahe ararybekre: —Beysabenyke, Inynyrý deysanamy. Jiarý heka riwaixiranyöhyymyhyre heka tuu rybe. Awire tahe boholabenykeki. ²Bexijebenyke iny ijòròsa wesena-lau tii iixýruterere aõbinawidýýdu mahädu tahe tii rare. Bexijebenyke notykyresydu mahädu lau. ³Inyboho dori notyky resydu mahädu òbiti rare. Deuxu Tytybytyhy deewimy nodu roire. Jesuisi Kristu dee winale inydeereny awire. Inyboho dori aõwiwihikywidýý-ò rikityhynyrenyöke. ⁴Jiarý, Paulo ariòludunyleke aõbo ixi-wana ariwinyke. Jiarý ijö hâbu ratyre waaõmydýýnana diremy arexityhynyke. Jiarý dori judeu mahädu ijoí tyhy-ki tybie rare notyy resyna ijoí tyhy rare. Debò inataõ reurotxu-di reareu. ⁵Bejami mahäduõ jiarý rare. Judeu mahädu tyhy wähäboho roire. Iriòremy jiarý rare. Fariseuõ jiarý rare. ⁶Tai tahe bede ywina rybe retyhynyre. Jiarý heka iijaramy raeleelemy reamahäre ityhydýýdu mahädu aõhökymy arisýnykre-ò. ⁷Wabede ywinarený òbitimy rare sana raholamahäre, ibutumy retyhyny my rarewähä. Ibutumy wahe aõmydýýnana reatyra Kristu luuna òraru-ki.

⁸Inatyhymy Kristu wabiu-ò hedu reeryreu, ibutu aõmydýñana-ribi wanohöti rosare. Ibutumy retxiwire iòraru-ki, kia ibutumy aõ aõkõ rare, Kristu wabiu-ò hedule arimykre wabiu-ò hedukremy rare. ⁹Waòbitina tahe aõ wawidýña aõkõ rare. Jesuisi retyhynyre urenana tahe tii riwaòbitinyre. ¹⁰Kristu arierykemy idi watxiwähäre. Rubu-ribi ixixana arierykremy, aõhökýmy arotýñykre iòrarukile, iwese tii rurure wesemy wahe jiarý heka arexiywinykremy watxireri. ¹¹Tai rubu-ribi ixixana mahädu-wana arexixakre. ¹²Jiarý òbitityhy aõkõ rare ada ibutumy òbitina wadee riwahinyõre. Jesuisi riwamyre aõmrysýdýñnaõ ariwinykemy. Tai tahe wako-ò rawähäre araòbitinykemy watxireri. Tamy tahe araaõmysýdýñykre watxiwähäre. ¹³Òbitityhy aõkõ jiarý rare. Kia sohojile tahe ariwinykre. ¹⁴Tahe arehemynykremy watxireri titxibo Kristu diwateònyde. Kowa bede wiwikýkile uriõöna aritakre. ¹⁵Tahe ityhydýýdu iumy kia-di mohötinybenyke. Inyõ aõ rierõkeki Deuxu tamy kia riifýnykyre. ¹⁶Uritere bijebenyke inatyhyna bityhyntybenykemy wiwese weselemy rôkõhötinyrenyke.

¹⁷Ityhydýýdu seriore, iwese rewinymy rarewähä wese biwinymy boibeke. Tule ijõ-ò betehebenyke wawese dori riwinymyhýre. ¹⁸Sowemy dori iny òbiti aõkõ rýira, Kristu òludumy wahe, itxeõ aõmydýñana òludu wahe. ¹⁹Kia iny tahe Deuxu rahukre. Rýsýnale ta ideuxure. Tiiboho tahe aõbina binaõle awirenyre. Bede aõmydýñnanadile rôhötinyre. ²⁰Iny bedereny tahe biu-ki roimyhýre. Kowa-ribi reraõrenyneri iny tarasadu dehemynyna-ki. Inynyry Jesuisi Kristu wahe. ²¹Tii inyumyreny riwitxiranykre. Tii taumywesele iny ritxiénykre, taumy wiwikýthy wesemy. Tii ruru dire. Tahe ibutu aõna aõna wedumy ronykre irurudireki.

4 ¹Waluunadu, waserioreboho, kaiboho wadeysana warataana wesemy toite. Ywihiyylemy boibkre, waluunaduboho.

²Warybe rewahinyre inatxi hääwy-ò Eòdia, Sintxiki-wana. Kialemy wahe Inynyry tyhydýñna-di wiwesehyylemy maraykynyke. ³Adee tule wawiòhedýýdu tyhy waryhe rewahinyre. Kai biwiòhenanykre hääwy Rybewihiký wiòhedýýdu mahädu wahe. Tule Lemetxi riwawiòhenanyre ijõ-wana wahe. Ibutumy inirený heka Tyyritina rubuonanakõdu-ki rýire.

⁴Inynyry-wana beysahyybenyke. Tahe ixityremy ararybekre. Beysabenkye. ⁵Ywina-di bisýnyke ibutu iny-ò. Inynyry dehemynyna dori iòhòmy ihýre.

⁶Ibutumy aõmydýñana heka biyrdýñybenyke. Ibutumy bexitõenyke Deuxu-ò, àlàna-wana bexitõenyke. ⁷Deuxu ywina awo-ò bitidikre arayky ibutumy riyrubunyke. Deuxu ywina dori inyraykyreny rieryöthy timyrekiwo awityhyre.

⁸Ikonanau tahe ibutumy aõmybo ararybekre maraykynybenyke ibutu inatyhyna, ibutu aõeryhyký, ibutu òbiti, ibutu tiihyyle, ibutu iluuna, ibutu tyhyna awimy tahe roirekeki àlàna-wana rýikeki, tahe kia-di ibutumy maraykynybenyke. ⁹Araerynanyrenyre, kaiboho teerytenyte, rarybereõ tahe taholatentyta. Timybo watxireri wese kaiboho wamy tabitenyta. Tai iwesemy boibeke, ibutumy wahe. Deuxu heka ywina rare. Tii umywanarenyle rarekre.

¹⁰Jiarý heka reysare Wanyrý dee. Kaiboho heka ixityre watxi õhõtireny reare. Tiu waribi õhõtireny rosaõhyre urile kaiboho wawiõhedyõmy tarutenyte tahe isirare. ¹¹Kaa tuu rarybereri heka aõmy raruõhyreri. ¹²Jiarý dori reeryre aõbo wamy rýira idi reysamy watxiwâhäre. Ibutumy waki rýimyhýre-wana tule awilemy rahõtinymahäre. ¹³Reeryre dori awimyno tule ramamy rubu reeryre. Xiwersyna wese reeryre tule aõhõkõmydõõ reeryre rama jubreré. Kia tahe reeryre. Ibutu ariwinyke Kristu dori ruru wadée riwahinyre. ¹⁴Tule umy areálakemy watxireri tiwawiõhenanyteki. ¹⁵Filiposi hâwâ dohodõõna mahâdu, kaiboho sohojile nieruo wadée tewahinytenyte, juhuu Macedonia hâwâ-ribi rareu wahe. ¹⁶Tesalonia hâwâ-ò wadée nieru tewahinymahâtenyte, inatxi nonanamy taditeõnytenyte. Tahe riwamyre wadée rasiranymy idi rewyré. ¹⁷Aõ rexitõnenyreri aõkõ nierumy. Sohojile aõmydõõnanamy aribi aritakemy watxireri. Deuxu aõmydõõnanale aritakemy rarumahäre. Umyreny Deuxu wehityhynamy arobikemy. ¹⁸Remyre awahidõõna. Epafroditu aribi riwahinyre. Tai tahe sõwemy waki rýireri. Iwese lñyrena sõwemy watxi reamyhyre wese awahidõõna wadée rare. Iwese Deuxu-ò xiwenaõ awire wese wadée ihýre. ¹⁹Aõhere inyDeuxureny ihewoludu atyhyna loosõna adeereny kadiwahinskyre, Jesuisi Kristu òraru-ki. Aõbo adeereny rasiranyreri. ²⁰Deuxu kidiwahinskykemy adeereny watxireri. Kia tahe inyDeuxureny-ò loosõna kidiwahinskykemy watxireri tiimy heka rarehykyre. Kie.

²¹Iny sohoji sohojimy warybe-di biwehitynanykre Jesuisi Kristu òraru-ki. Kaki ityhydõõdu mahâdu tarybe wehityyna adeereny diwahinskyde. ²²Ibutumy ityhydõõdu arãrybeweityhynanyre. Iòlò heto ityhydõõdu mahâdu yribihyyle adeereny diwahinskyde.

²³Inynyrý Jesuisi Kristu ruxetõena adeereny kanakemy watxireri.

Òlòsò

Paulo Tyyriti, Òlòsò Hāwā-ò

1 ¹Paulo, Jesuisi Kristu deòdu Deuxudeewimy rare kia tyyriti rewahinyre. Tule Tximòtxi inyseriòre rybe weityhyna riwahinyre, ibutumy ityhydýýdu seriòre-ò Òlòsò hāwā-ki. ²Wiòhedýýna, ywina, Deuxu inytyby-ribi adeereny kanakemy watxireri.

³Jesuisi Kristu-ò àlàna rewahinyhymahäre, tule Deuxu Inynyry tyby-ò. Adeereny dori rexitòenyhymahäre. ⁴Kaiboho Jesuisi Kristu tetyhynymahätenyte. Tule kowa ityhydýýdu mahädu wiluurenre. ⁵Rybewihiký inatyhyö juhuu taholatenyte. Idi tahe araròsònà tetatenyte. Tai tahe biu-ribi kia ibutumy kanakre. ⁶Iwese Rybewihiký bede bedelemy rariamyhýre wese adeereny tule dehemynyde. Rybewihiký aôwihihiký adirenry riwahinyre. Iwese òwòru taraty riwahinymyhýre wese, kaiboho inywixira-ò aôwihihikýbo tewahintenye. ⁷Epafa jiarý wiwana Deuxu deòdurenyre. Kia iribi tadoholamahäte. Tii Kristu rybemy rybedu òbiti rare. ⁸Tule wadée relyyre Deuxu Tyytybytyhyòraru-ki wiluuna-di ahätenyte.

⁹Kia inyboho roholarenre, adeereny rexitòenyhyy watxiwähärenre. Rexitòenymyhý Deuxu dee wityhymy kaiboho bedierybedenyke. Deuxu Tyytybyerynatyhy-di boibekemy, bedeedydýýna-di. ¹⁰Deuxudeewihymy kaiboho atximahätenyte maratynyke wesemy aôwihihikýmybo. Biubýtýnymy boibeke Deuxumy bierybenytyhykre. ¹¹Ibutumy ruruna-di boibeke Deuxu ruruna wityhy-di texihymy tadonymahäte ibutumy aôhökýmy bodotýýnykre deysana-di. ¹²Deuxu inytybyreny-ò àlàna biwahinybenyke. Tii iny riywídýýnyrenyra inyjura juramy ritakemy. Kia jura jura ityhydýýdu mahädu hörö rare Deuxu loosònawo-ki ratximyhýrenyrekí. ¹³Tii bedeluru òlònà-ribi diwatade tahe diwadyde taRiore luuna òlònà-ò. ¹⁴Kristu heka iny ritare. Tii iny òrarunareny riòwonyre. Ibutumy òraruna riixâwidinare. ¹⁵Jesuisi heka Deuxu lobixidýýna rare. Deuxu tahe alobixina aôkô rare. Ibutumy widýýna-ribi tii juhuu râire. ¹⁶Tii tahe ibutumy bededýýnana widýýdure. Ibutumy biu-ki bede-ki lobixina lobixioná-wana riwinyre. Iòlònà wedu tyhydýýna ruruna. Dinodu widýýna. Ibutumy tii riwinyre ixidee. ¹⁷Tii ibutu aõna aõna-ribi juhuu rýire. Ibutumy aõna aõna taruru rimyreri tai. ¹⁸Iwese umyriti umy wedu rare kia wese Jesuisi ityhydýýdu mahädu riti rare.

Tii juhuna rare. Iwedu rare. Tii rubu-ribi ixixana juhuu ludu rare ibuturatyre dori Deuxu risñyre juhuuludumy ratxikemy.¹⁹ Jesuisi-ki ibutu wiwihihý rarekemy. Kia tahe Deuxu dee wire.²⁰ Deuxu ywina diwahinyde Jesuisi hälubu-di itxeò-ki. Jesuisi hälubu xiery ibutumy Deuxu riwaaxidýnyre biu-ki bede-ki.²¹ Kaiboho Deuxu ery aökö juhuu toite. Iöludu toite, arayky-ki aöbinahaký widýñ tadexinohötintenyte.²² Jesuisi umy-di Deuxu arainytyhydýnyre Jesuisi rurureki. Tai Deuxu tako-ò akanatamadýnykre taobitidýnyteki aòraru lyrana-di, aòraru tuedena-di inyö umy ibinamy rarybeötyhy.²³ Urile tyhydýyna-ki boibebenyhykye araròsôna-ribi ixihitxidýñomy. Araròsôna dori Rybewihiký-ribi nodu rare. Tii-ò tahe taholatenyta. Ibutumy iny biurawoludu-ò Rybewihikýlemy narybede. Iribi jiarý, Paulo, Rybe wihihýmy rybedu röhonyre.

²⁴ Wijile reysamy watxireri adee aöhökýmy ratýñyreriki, aõ aöhökýmy dýñnanabo Kristu-ò rauhenyre. Tai jiarý aöhökýmy arotýñykre waumy-ki hyymy. Kristu-ò rýira mahädu dee kiamy ratýñyre, döhödýyna mahädu dee.²⁵ Iribi jiarý Rybe wihihýmy rybedu röhonyre. Kiamy Deuxu dee wimy diwateònnyde tarybemy rybedumy.²⁶ Tii ihetxiu rybe inatyhy ibutu lau rexiwire. Wiji tahe rexitñynyre ityhydýýdu mahädu dee.²⁷ Kia-ò Deuxu rexitñynykemy ratxireri iwese aöwiwihihý, taloosôna ratxireri, ibutu iny witxira dee. Kristu inywo-ki, kia tahe iny iraròsôna rare.²⁸ Kia Rybewihikýmy relyymahärenyre ibutumy iny-ki reerydýñynamahäre bederysyna-di. Kia wesele ibutumy ityhydýýdu mahädu òbiti Kristu-ò ariteòsinykre.²⁹ Kiaòle tahe rexirurudýñyhyymahäre, Kristu rurudile waki rýimyhýre.

2 ¹⁻² Warayky-ribi ijесu nihikýmy resumahäre awo umyreny rahötieremahäre reysakemy Olòsò hawá-ki. Laodisia mahädu tule wamy robiomhyre mahädu tule wiluutyhyrenykemy kaiboho ibutumy Deuxu bedeerysynatyhy bierybenykemy adireny watxireri. Kristu-ki tahe bede erysynatyhy-di atxiteri idi watxireri.³ Kristuwo-ki ibutumy bedeerydýyna bede erysynatyhy ityhyna wesemy riyrubunymy rýire.⁴ Kawese rarybera inyö araitxenanyomhykemy rybe rayky-ribi ije-di.⁵ Waumy awanareny ratxiöreri, watyytyby tahe awanareny ratxireri, riwadeysanyreri, aowityhy òbiti-di riwaernanyreri Kristu-ki aityhydýyna-di riwaernanyre.

⁶ Iwese Jesuisi Kristu heka Inynyrýhynty tetyetynyte wese. Tai tii-wana mabehyybenyke.⁷ Iwese oworu irarutiò rimymyhýre wese myike. Anaerynadýñynamahäre wese maumynyke àlädýñamy.

⁸ Bexihärubenyke, inyö anaitxenadýñyke lau. Tarayky-ribi ije rybe-di lahirybe-di anaitxenanykemy ihýre rybe uritere ije ije-di. Kia rybe iny aömydýñana-ki rýire bede tyytyby aömydýñana-ki. Kia Kristu aömydýñana aökohyymy rýirake.⁹ Kristu umy-ki tahe ibutumy Deuxu ixítñydýyna rýire.¹⁰ Tule Kristu-ki kaiboho tyhynamy toite, texihutenyte. Tii heka ibutumy häbu rurudýyna ratyre rare, iòlòdýýna ratyre rare.¹¹ Iwese uladunotyky riòròre wese Kristu aòraru urarina aribi diorode. Notyy resyna inatyhy aökö rare. Kristu iwesenalemy riwinyre.¹² Taratisebenytenyteu, Kristu rubu wesemy

tewesenatenyete delede. Tule beribi tadòhònytenyteu irubu-ribi ixixanamy tewesenanytenyte. Deuxu tyhydÿna-di rubu-ribi texixatenyte. ¹³Kaiboho aòraruna-ki toimyhÿteu rubu wesemy notyynaresy aôkô-di toimyhÿteu, adeereny runa Deuxu diwahinyde, aòrarurený diixâwidinyde. ¹⁴Kristu iny òraruna widÿñarený-ribi töhöti rosara. Kia tyritina-di riixâwididÿñyre taitxeò-ò rareu. ¹⁵Rurudÿna mahâdu ruru dinodu mahâdu ruru ritara, ibutumy iitxerenarenymy ibutu-ò riteòsinyre. Kristu taitxeò-ki irururený ritara.

¹⁶Kaiboho tahe uritere iny rybemy deòbyrenykomy roxina bemomo, ada ahâdu herinau ixenamy, ada sabado bededÿñanamy. ¹⁷Kaiboho dori aô kanakre wesemy rare. Kristu tahe ibre tuu rare. Kia aômydÿñana aô aôkô. ¹⁸Inyô adeereny rarybekeki: bexitxiönyke ÿju biteàlanykemy, rasina-ki ierysymy mohötinykemy. Tamy ijohonarenymy urile erydÿñdumy rohötinyra. Tii tahe Kristu rityhynyôhyymyhÿre. ¹⁹Inyumy wese inyboho ihÿrenyre. Kristu tahe umy ratiwesere. Umybutule-ribi ibutumy iukÿna wiwana reare. Ibutumy òhòná tusina-wana umy rabutumyhÿre. Deuxu umyna-di umy raumymyhÿre.

²⁰⁻²²Kai Kristu-wana taruta-wana bede aômydÿñana-ribi, aôherekibo wiji bede aômydÿñana-wana arumy ahâte. Aôherekibo bede ywina witxira witxira tetyhynymy ahâte: imyny wedeydÿñomy. Tamy ade rexioûmy, roxina urihixiomy. Kia wese hâbu bede ywina tetyhynymahâtenyte. Kia aômydÿñykeki, rexihuken. ²³Bede erydÿna wese ratxireri. Kia dori ixideele rexityhydÿñyre iyrubu wesemy rawesenanyreri, taumy ixidee aôhökymy rexisynyre. Ibutumy kia tahe riwiòhenanyôhyymyhÿre umy òraluna lau.

3 ¹Kaiboho Kristu-wana texixatenyteri wana, biu ludu

²aômydÿñana-di mohötinybenyke, tai Kristu Deuxu ruruna weribi rasñymy ronymyhÿreki. ³Biu ludu aômydÿñana-di mohötinybenyke, kabede ludu aômydÿñana-di aôkô. ⁴Rubu wesemy dori ahâtenyte, aumy tuedeõna runa Kristu-wana rare — Deuxu-ki riyrubunymy ratximyhÿre. ⁴Kristu rehemynyre, tule tii-wana rakatxirenýke.

⁵Tai ôhöti bitosanyke bede ludu aômydÿñana aki rÿire: uri uri rÿira mahâduhemy ijara, ôbitiõna, deòsana hemi nodu, iobi retÿnyre ôbiti-di aôkô rare. Inyô rÿire-di ôtena kia ritxoo àlädÿña wese rare. ⁶Kia aôna aôna Deuxuwo binana rare, kia-ò Deuxu ykarana kanakre kia òrarudu mahâdu-ò. ⁷Kaiboho kia tewinytenyte aòrarunarený òrarudumy toiteu. ⁸Wiji tahe ibutumy kia aômydÿñana aribi rexihukemy idi watxireri — wobinana, ujômo, rybe ije ije. ⁹Iny witxira-ò ruiomy, araybidinatyby dori aribi dexihude, iwidÿñabina-di, ¹⁰Araybidina tÿmyra-di tahe texiumydÿnyte tii araijönyre bedeerysynahakÿ-di, Kristu raybidina wesemy araybidina rarekre ôbitimy araijönykre. ¹¹Kowa-ki wii rikininirenyôkre: judeu mahâdumy, judeukôdu mahâdumy, notyky resydumy, bedeeryô mahâdumy, txiebese wese mahâdumy, deòdu mahâdumy, deòdu aôkô mahâdumy ibutumy Kristu dee wiwese weselemy rÿire. Kristule tahe ibutumy ihÿre inydeereny. Tii ibutu inywo-di ratximyhÿre.

¹² Kaiboho Deuxu ijesemy anadymy hÿde tahôrô luunana mahâdukremy. Tai ruxetòena-di boibekre ixâwidina-di, inftyhyna-di, ywina-di. ¹³ Wii riwiôhenany my rÿike. Wii riixâwididÿñymy rÿike. Inyô adee aõmy rotyynykeki ixirawomy biijeranyke. Iwese Innyrÿ araixâwidinyre wese iny biixâwidinyke. ¹⁴ Ibuturatyre wiluurenkykemy kiadile kaiboho wiwana ibutumy boibeke iweselemy mohotinybenykemy. ¹⁵ Kristu ywina heka umyy-ki itxeredumy rarekre. Kristu hôrô mahâdu sohojilemy mabeke. Tai tahe àlâna tamy biwahinybenyke. ¹⁶ Kristu rybe-di awo-ki mabehyymy mabekre idi watxireri. Wii bierynadÿñymy bitohonymahâbenykemy bede erysyna-di. Deuxu-ò àlâna biwahinymahâke wiurybe-di, wiu-di Deuxu Tyytybytyhy wina-di. Mawinyke àlâna-di aworenry-ribi. ¹⁷ Ibutumy tuu marybekremy, ibutumy tuu botyñykre Wanyrÿni-ò, tuu botyñykre Jesuisi Kristuni-ò. Inftyby dee àlâna biwahinykre, Deuxu-ò wahe.

¹⁸ Hâwyy! Kai ahâbu bityhynyke, Deuxu erysydÿñna-di. ¹⁹ Hâbu! Kai ahâwyy luuke, idi tudorenyomy. ²⁰ Uladu! Borybe, adirybe-wana bityhynyke. Kia tahe Innyrÿdeewire. ²¹ Uladuse, uladutyby! Kai ariore ikyaradÿñomy, bede wona-di aõkô ratxikemy. ²² Deòdu mahâdu! Kai kabede-ki awedurybe-di ibutumy bityhynyke aõ idi retehererikile aõkô, awedudeewi sohojilemy aõkô, awo-ribi tyhy Innyrÿdeewimy tuu botyñyke. ²³ Aõbo botyñymahâke ibutu Deuxudeewimy botyñyke. Hâbudeewimy aõkô. ²⁴ Deuxu-ribi aôwydÿña kanakre. Kristu-ò dori taaõmysdÿñymahâte. Adeereny rahetoõ riyrubunymy roimyhÿre. ²⁵ Inyô tahe aõbina riwinymyhÿkeki, ihewomy aõbinale ritake. Deuxu dori ibutu dee wiwese weselemy idi rotyñymahâre.

4 ¹ Wedu mahâdu, kai eodureny dee òbitimy idi ahâbenyke. Kai tahe tule awedu dire biu-ki. Kia nohöti losaõomy.

² Bexitøenyhÿymahâbenyke. Betehehyybenyke. Beàlhyyymahâbenyke. ³ Inydeereny kia bedexitøenykre. Deuxu rybe wihiķ-ò iny dee hâwâ wítixira-ò kidiraynykre, Kristu inatyhynamy arelyrenykre. Iòraru-ki womati reroti nihikÿ-di watxiwâhâre. ⁴ Kia ritynnykremy idi watxiwâhâre. Waaõmysdÿñna kiemy dori ihÿre. ⁵ Biu ludu bedeerydÿñna-di boibeke ityhydÿñdukôdu mahâduy-ki. Aõwihiķrybe bexitøenykeki, turybelemy idi beake. ⁶ Arybe aõwi weselemy biyrubunyke, iwese rýsýna juwyra-wana raurinymyhÿrewi wesemy. Tai arawyònà ijödikre tÿýraxina-ò.

⁷ Txitxiò ibutumy waaõmydÿñana adeereny relyykre. Tii waityhydÿñdu seriore waluumy rare. Tii rybedu òbiti iny-wana ratxireri. ⁸ Adeereny reteónyrieri waaõmydÿñnanareny erydÿñnamy awo deysadÿñmy. ⁹ Onesimo heka tii-wana ariteónykre. Tii tule òbiti ityhydÿñdu seriore ratxireri. Ahâwâreny yluduõ rare. Tiiboho kedelyydenykre ibutumy timybo wâhâremy.

¹⁰ Aristarku wawana rôtenawo-ki wâhâre. Tarybe adeereny diwahinyde. Marku adeereny tarybe tule diwahinyde. Tii Banabe exi rare. Markumy, warybe teeryte, adeereny rybe rewhinyre wahe. Tii adeereny kedehemynykeki, bidiwiôhenanyke. ¹¹ Josue-Justu ibutumy eryna rare. Jesuisi inityhy rare. Kaiboho sohojile tahe judeu mahâdu-ribi iny-wana raaõmysdÿñreri Deuxu òlõna òraru-ki.

(Òlòsò-ò 4.13)

Tiiboho riwawiòhenanyhyymyhyrenyre.¹² Epafa tule aeryrenyō rare tarybe adeereny diöde. Tii adeereny rexitöenentyhyhyymyhyre kaiboho Deuxudeewimy boibehyykemy.¹³ Jiarŷ reeryre tii adeereny tòemy ratximyhyre, tule Laodisia mahādu dee tule Ieryopoli mahādu dee.¹⁴ Luka, tarybe diwahinyde. Tii ityhydŷy òhotibedu rare. Dema tule tarybe diöde.¹⁵ Warybe wehityhyna biöke Laodisia ityhydŷydu seriore. Nifia-ò tule wehityhyna biwahinyke dohodŷyna mahādu taheto-ki rýireriwana.¹⁶ Watyyriti-di dohodŷynaheto-ki rariakreu, idi tule Laodisia mahādu-ò biökre tako-ò rariakemy. Tule watyyriti kowa-ò rewahinyre, wimyke amahāduko-ò rariarenykremy.¹⁷ Arikipu-ò warybem marybeke. Tii aõmysydŷynaõ ritare Deuxu-ribi. Kia-di tii ratxihyykemyidi watxireri.

¹⁸ Kia tyyriti wadebò ritidŷyna tyhy rare. Womati reroti-di rataataamymadoimyhŷderibi òhötireny lusarenyomy. Deuxu wohyna adee kanakemy idi watxiwâhäre. Paulo.

1 Tesalonia Mahādu-ò

Juhuu Tyyriti Tesalonia Dohodŷýna Mahādu-ò

1 ¹Jiaryboho, Paulo, Sila, Tximòtxi-wana heka Tesalonia hāwā ityhydŷýdu mahādu-ò tyyriti ariwinyreny Deuxu ijoimy kaiboho toiteki. Deuxu wohyna, Deuxu ruxetðøena heka Waha-ribi, Jesuisi Kristu Iòlò-ribi akirenkyem he wadee awire.

²Aõu aõu Deuxu deàlìnamy adeereny rexitòenymahâre. ³Atyhyna tiu inynohöti-ribi rosaôtyhy. Aluunareki dori Deuxu dee taaõmysŷdŷýmahâte, Jesuisi Kristu iny Iòlò dehemynyna teraòteri. ⁴Kaiboho, Deuxu luuna mahādu, Deuxu iyrenymy arajere. ⁵Rybewihiký adee retýnynynymahâre. Kia heka rybe sohojile aõkõ rare. Tii ruruna rare Deuxu Tyytybythyhy. Erynatyhy teeryte. Iwese iny ako-txi ratŷýnyrenyre wese, kaiboho teerytenyta. Aluureki dori kawesemy ratŷýnyrenyre. Tai tahe iwese inyboho ratŷýnyre wese tule kaiboho tatŷýnytenyte. Tule Inynyrý-wesemy tatŷýnytenyte. ⁶Aõhökýmydŷýnana hârele heka kaiboho rybe-ò taholatenyte. Tii aradeysarenyre, aõhökýmy dŷýnana-ki hârele. Eysanareny dori Deuxu Tyytybythyribile namyhýde. ⁷Kaiboho tahe ityhydŷýdu mahādu wihibiký toite. Ibutumy ityhydŷýdu mahādu heka aweserenymy roirekemy ratxirenryeri Macedonia bede-ki, Akaia hāwâdŷýna-ki tule. ⁸Aeryna ibutumy hāwā hāwā rieryra Deuxu tetyhyntyteki, Macedonia bede-ki tahe tule Grecia bede-ki. Tahe kia-ò ixypy boholabenykekõ dori rare. ⁹Iny arora-ribi dehemynydeu inyko relyymyhyre. Kaiboho asuritxoo deuxu-di tehutenyte tahe inatyhy Deuxu tetyhyntyte, Deuxu iru wahe. ¹⁰Iriore biu-ribi kanakremy teraòmahâtenyte. Kia heka Deuxu rubu-ribi riixixanyré rare. Jesuisi sohojile heka Deuxu debure-ribi riwatarenykre. Deuxu dori òraruna òraru-ki sôwemy rakyaranynihikýmyhyre. Tule kia umy inydee relyymyhyrenyre.

2 ¹Kaiboho teerytenyte arora-ò roirenryre, jiarýboho Deuxu aõmysŷdŷýna sôwemy rewinyrenyre. ²Jiaryboho aõhökýmy ratŷýnyrenyre Filiposi

hāwā-ki. Tai tahe adee rehemynyre Tesalonia hāwā-ò wahe. Deuxu taruru diwahinyde. Tai heka jiarýboho adeereny roirenryre Deuxu ijyywhihikýmy arelyyrenykemy. Sōwemy inydeereny òbinadu rýire.³ Iny rybe-di týnydýñareneny inatyhymy rare. Inyboho òbitimy röhötinyrenyre. Jiarýboho anaitxenanyrenyöthy. ⁴Iwese Deuxu inydeereny riwateònryre wese kialemy heka rarybeke. Aôbo inysôweheký deewimy aôkô raryberenyre, tahe Deuxudeewimy. Tiile rieryre aôbo inywo-ki ratximyhý. ⁵⁻⁶Tii rieryre iwese inyboho adeereny rarybemahärenyre wese. Nieru tarasakemy aôkô inyboho watxirenryre rui-di raryberenyremy rybewihiký adee rewahinyöhymy. Awowydyna, arybe wiwhiký heka inydee aôköhymy idi watxirenryre. Ijô iny-ribi tule aôkô kia rybe idi watxirenryre. ⁷Jiarý tiu ararybeõmahärenyre idi anierurenry aritakemy. Kia ariwinyrenykeki tahe, tule awire. Inyboho dori Jesuisi Kristu deòdýña inyboho ratxirenryreri. Tahe iu jiarý ayreny-ki raremahău, aluurenryre. Iwese hâwyöy tariore riyrubunyre wese adirenry watximahäre. ⁸Deuxu Rybewihiký sohojile aôkô adeereny ariwahinykemy aôkô, tule wabededýñana tule adeereny ariwahinykemy watxireri, aruruke adeereny, jiarýboho sôwetyhymy aluurenryreki wahe. ⁹Sôwetyhymy jiarýboho raaõmysdýñymahäre ayreny-ki raremahău, tai tahe òwyö aôkô teòwynamahätenyte. Rumy raaõmysdýñymahärenyre, txumy tule. Tai ixiaõmysdýñadile inyboho rýimahärenyre. ¹⁰Jiarýboho ayreny-ki òbitimy roiremahă. Aôhe inatyhy, waityhydýýdu seriõreboho. Kia teertyenryte. Deuxu tule riwaeryre. ¹¹Iwese tybyö tariore riywinyre wese, jiarý araywinyra, wariore wesemy. ¹²Arâwiòhenanykemy adi watxireri arateysadýýkemy. Warybe dohodýña-ò boholabenye. Tai tahe kaiboho Deuxudeewina-ki atxibenyke. Tule tii-wana masýnybenyke taòlona-ki, toosòna-ki.

¹³Tai tahe àlànà sôwemy Deuxu-ò rewahinyrenyre. Ayreny-ki raremahău, Deuxu rybe týnydýñmy, kaiboho tetyhyntyhymahätenyte. Deuxurybele taholatenyte. Tii heka inatyhy kia rare, Deuxu ijyytyhy wahe. Waityhydýýdu seriõre, Deuxu ayreny-ki ratximyhýre. ¹⁴Waseriõreboho, iwese Judeia ityhydýýdu mahădu heka aôhökýmy rotýñyre wese, kaiboho iwesele aôhökýmy tatýñytenyte. Kaiboho aôwítxira witxira aôbina bina teoludunymahăte aôhökýmy dýñana-ki. Abede ludu mahădu tuu riwinyre. Iwese Judeia mahădu heka judeu mahădu debò-ki aôhökýmy rotýñyre wese, kaiboho tule aôhökýmy tatýñytenyte. ¹⁵Judeu mahădu heka juhuu Deuxu rybedu mahădu rirubunyrenyre. Jesuisi tule rirubunyre. Inyboho tule ribinadýñykemy ratxireri. Deuxumy dòdu tiiboho roire. Ibutumy iny whole òludu ratxireri. ¹⁶Tiiboho iny ribinadýñykemy ratximyhýre, iny dori rybe týnydýýdumy inyboho ratxireri judeuködu mahădu-ò. Kia-di heka ijô òraruna tiiboho ributunyre. Deuxu tahe wiji tiiboho ribinadýñykre. Ityrereny-ò Deuxu kyarana bededýñana kedesekre.

¹⁷⁻¹⁸Waityhydýýdu seriõre, aribi irehemeny watxireriu, awehityhyna sôwemy wadi ratxireri. Sôwemy adi aretehekemy watxireri ixityrele. Tiubo aroramý arake, Satanasi riwabinadýñyra. Tahe aôkôre. Araôke. ¹⁹⁻²⁰Kaiboho dori iny

raròsònatyhy, inydeysana, iny biu-ò hena Inynyr̄ Jesuisi òraru-ki atxitenyte. Tii dori kanake. Kaiboho ixityhyd̄yñnaõ heka toimahâte.

3 ¹Ikonanau tahe reòludunyrenyôtyhy. Tai tahe ixisohojile Atena hâwâ-ki rïykremy watxireri. ²Tai Tximòtxi adee reteònnyre, inyseriòre wahe. Tii heka wawanareny Deuxu aõmysd̄yñna-ki riwiòhenanyre Kristu Rybewihiký tñyndyñmy. Adeereny dori reteònnyre aityhyd̄yñna wiòhed̄yñmy. ³Tai tahe bede jei jei òraru-ki, kaiboho ahewo-ò booseötyhy. Kia ibutumy Deuxudeewina inydeereny rare. ⁴Iu ayreny-ki rarewâhâu, kiamy rarybewâhâre aõma adeereny aõhôkýmy dýñnana kanake. Kiale tahe inatyhymy nadé. ⁵Tai tahe Tximòtxi reteònnyre, omy arierykemy timybo aityhyd̄yñna-ki tatñyntenyte. Satanasi òsana waaõmysd̄yñna ayreny-ki ribinadñyñre. Aõkore, tii Deuxu aõmydñyñana ribinadñyñyôtyhy. ⁶Tximòtxi heka Tesalonia hâwâ-ribi ròsera. Ijy Wiwihihiký tahe raholara. Aityhydñyna aluuna wana raumynyre. Tule tii relyyre iwese kaiboho awehityhyna dire inyliure wese. Wadeysamy watxireri, waseriòreboho, aõraru-ki. ⁷Waaõhôkýmy dýñnana hârele heka wadeysamy watxireri, aityhydñyna awireki wahe. ⁸Kaiboho awimy matxibenykeki, awimy jiarñ watximahâre, warumy watximahâre. ⁹Aõraru-ki tahe Deuxu-ò àlâna rewahinyre. Deuxu-ki tahe wadeysamy watxireri. ¹⁰Rumy txu-wana adeereny arexitòenykre arora-ò arake, aityhydñyna wiòhedñyñmy wahe.

¹¹Deuxu Inytyby, Jesuisi Kristu Inynyr̄-wana riwawiòhenanykemy idi watxireri arora-ò arake. ¹²Wiluumy ibutumy ityhydñydu mahâdu luumy idi watxireri. Iwese aluure wese wiluuke. ¹³Tii inydeereny ruruna riwahinykemy idi watxireri. Òbitimy tahe rakatxirenkye Deuxuko-ò, Inytybyko-ò. Inynyr̄ Jesuisi kedehemynykreu, tamahâdu-wana, tai iny imahâdûle rakatxirenkyre.

4 ¹Waityhydñydu seriòre, timybo òbitimy ahâbenykemy rebedeerynre Deuxudeewina wahe. Iratyre tahe arexitòenykre Inynyr̄ Jesuisi òraru-ki, òbitityhymy boibenybekemy. Kia tahe teerytenyte. ²Jesuisi bede erydñyna heka adeereny rewahinyrenyre. Kia teerytenyte. ³⁻⁴Kia tahe rare. Òbitityhymy ahâbenyke, òta òtarenyomy. Iny sohoji sohoji òbitimy ahâwywana matxibenyke. ⁵Iwese ityhydñydukôdu mahâdu riwinyre wese aõkõ idi ahâke. Tii dori Deuxu rierykórenyre. ⁶Tuleke kia aõmydñyñana-ki iny sohoji sohoji aityhydñydu seriòre ibinadñyñomykemy. Iwese rarybere wese ixityre ararybekre. Inyõ kia aõmydñyñana riwinykeki, debure bededñyñana tii ralôke. ⁷Òta òta aõmydñyñana aõkõ Deuxudeewire, òbitina aõmydñyña tamywir. ⁸Inyõ kia bede erydñyna rityhynyokeki, Deuxule heka tii rityhynyore, hâbu bede erydñyna aõkõ. Deuxule Tatyytybytyhy inydee riwahinyre.

⁹Kaiboho aityhydñydu seriòre mahâdu luurenyre. Tai ixyby kia adeereny ariritinyôtyhy. Deuxu dori araernanyrenyre timybo wiluumy boibekemy. ¹⁰Kia luuna-di tahe ibutumy Macedonia hâwâ hâwâ mahâdu luumy. Ihârele tahe waseriòreboho iratyre wiluumy. ¹¹⁻¹²Ywina-di wi-ò wi-ò boibeke. Aaõmysdñyñna-di iximynamy boibeke. Tai ibutumy ityhydñydukôdu

mahādu umyreny robikreuanatyhynyrenykre. Tai tahe ijō inyaaōmydýñana ixi-di nokōmy. Ixisohojilemyta ixi-di maaōmysýdýñyke.

¹³ Waserioreboho araerynanykre rubu mahādu aōmydýñanamy. Tai ijō inywese mahinybenyōke, bobubenyōke. Tii dori raròsôna-di aōkō ratxirenre

¹⁴ Kristu heka rubumy roire ribile rexixare. Kia tahe retyhynyrenyre.

Kiawesele tii-wana heka Deuxu taityhydýñdu mahādu kididyke, rityhynymy rurure mahādu tule. ¹⁵ Inynyrȳ riwabedeerynyrenyre kiamy: inyboho irumy ratxikeki kiatxuu juhuumy timy inorenykōna. Rubu mahādu tuukre. ¹⁶ Tahe ūju wedu juhuu rarybekre. Deuxu jurònâ-di ritxuronykre. Idi Inynyrȳ kodobehekre biu-ribi. Juhuu ibutumy ityhydýñdu rubumy rŷira riumynykre, riumywitxiratýmyranykre, riixixanyrenyre. ¹⁷ Tahe ibutumy inyboho irumy rŷira mahādu heka Inynyrȳ-wana ributunyrenykre biu-ki. Tai tiiwanahyy roirenyre ¹⁸ Kia rybe-di wii beysabenyeke.

5 ¹ Ityhydýñdu seriôre, tiubo kia ibutumy aōhebo rotýñykre. Kiamy adeereny ariritinyötyhy. ² Rumy wasidu wesemy kia txu kanakre. Kia teerytenyte. Ibededýñana iny rieryötyhy. ³ Inyō rarybekeki: —Ibutumy awire. Ibutumy ywina-di ratxireri. Kiatxuu kedexihukre. Inyō rahenyötyhy. Iwese hâwy ytxuberere wese, uladu ijera iòhòreu kia rare. ⁴ Kaiboho, waserioreboho, tetyhynytente tai kiatxu adeereny bede òtiidýñ aōkō rarekre. Kaiboho dori kia teerytenyte, wasidu wesemy kanakemy wahe. ⁵ Inyboho ibutumy txuu mahādu atxitenyte, loosôna mahādu wahe. Bedeluruuhuký mahādu aōkō inyboho ratxireri. ⁶ Tai tahe rökörönyötyhy. Bexixabenyeke. Ijō iny wese aōkō atxibenyeke. Betehebenyeke. ⁷ Rumy ibutumy iny rörömyhýre. Tule kiau ibutumy riömyhýre, axaxaluudu mahādu wahe. ⁸ Inyboho tahe iximy rekexiòbitidýñyke ywina-di. Ityhyna, luuna-wana heka iny òrarunareny itxena wesenamy rikitidikre. Tarasana tahe inyratiywina wesena rare, tarasana raròsôna wahe. ⁹ Debure bededýñana-ò aōkō inyboho ralòötyhy. Deuxu aõhökýmy dýñana kia Deuxudeewina aōkō rare inydeereny. Biu-ò hena-ò tahe inyboho ralòrenykre Jesuisi Kristu Inynyrȳ òraru-ki. ¹⁰ Tii dori inydeereny rurure. Tai tahe tii-wana rarehyymy rŷikre irumy ada rubumy iny ratxirehâre.

¹¹⁻¹³ Kiarybe-di widee beysadýñymahâbenyeke. Deuxu rybe týnydýñdu mahādu biwiòhenanybenyeke, bityhynybenyeke. Kia tahe wadee awire. Tii dori awiòhedýñdu ratxireri Inynyrȳ òraru-ki. Ibutumy widee òbitimy atxibenyeke, tii Deuxu deòdu rareki. ¹⁴ Tule adeereny ijō dohodýñnaõ aratohodýñykre. Iehehe mahādu biòbitinybenyeke. Ityhyna kyhnakô mahādu bikyhynanybenyeke. Ibutumy widi atximyhýbenyeke. ¹⁵ Inyō aõbinamy adee rakeki, ixiòwydýñomy. Ywina-di tamy bisýnyke. ¹⁶ Beysahyybenyeke. ¹⁷ Ixitòedýñhyymy boibehyybenyeke. ¹⁸ Ibutumy beàlâmahâbenyeke. Kaiboho dori Kristu ijoi atxitenyte. Kia adeereny Deuxudeewinare. ¹⁹ Deuxu Tyytybytyhy-ò boholake, awo-ki arayky-ki tii ratxire. ²⁰ Deuxu dee rybedu mahādu awire irybe awire. Ibinamy aōkō tai marybebentyötyhy. ²¹ Ibutumy biurihibenyke. Aõbo awirele tahe idi bimyke. ²² Ibutumy òraruna-ribi irehemy atximahâbenyeke.

²³ Deuxu heka ywina rare. Tii araòbitidŷnytyhyke. Adeereny rexitòenye. Araykywydyna, õhõtiwydyna, aumy-wana ibutumy raywidŷmy ratxike idi watxireri. Jesuisi dori eleelemy kodobehekre.

²⁴ Tii kia ibutumy juhuu rarybere wese, tii adeereny riwinyhyykre.

²⁵ Waityhydŷdu seriore, inydeereny bexitðenybenyke.

²⁶ Deuxu deysana òlusò-di wii birybebenyke. ²⁷ Wadee boholake Inynyrŷ òraru-ki. Kia watyyriti heka ibutumy ityhydŷdu seriore roholakemy watxireri. Idi mariake.

²⁸ Jesuisi Kristu Inynyrŷ ruxetðena heka adeereny ratximyhŷkemy idi watxireri. Kie.

2 Tesalonia Mahādu-ò

2 Paulo Ryberiti Tesalonia Hāwā-ò

1 ¹Paulo, Sila, Tximòtxiboho-wana tyriri rewahinyrenyre Tesalonia dohodýyna mahādu-ò. Deuxu Inytyby, Jesuisi Kristu Inynyry ijo toiteò. ²Wiöhedyyna, ywina-wana adeereny kanakemy watxireri Deuxu Inytybyreny-ribi, Jesuisi Kristu Inynyryreny-ribi.

³Inyseriorereny, Deuxu-ò adee réalàmahärenyre. Kia tahe awi rare. Kaiboho aõu aõu texityhydýnytyhymy atximahätenyteki, ityhydýýdu seriore wiluuna-di iluutyhymy teletenyteri. ⁴Tai heka ijô Deuxu dohodýyna heto-ki aõwiwhikýmy umy rarybemahâre. Kaiboho dori aõwitxira witxira aõbina bina teòludunymyhýtenye, aõhökýmy dýñnana-ki ixiwesehyyymy toitemahâ ire tetyhynytyhymahätenyte. ⁵Kiawesele Deuxu aõna aõna òbitimy riwinymyhýre. Kaiboho Deuxu teywintenyeri Iòlònâ-ò malobenykremy, aõhökýmy tatýýnytenyeriki wahe. ⁶Deuxu, tiiboho aõbina bina-di riowynyrenykre, aõhökýmy dýñnana dori adeereny riwahinyreki. Kia tii òbitimy rôhötinyre. ⁷Biu-ribi Inynyry Jesuisi tarurunarený ýju-di kodobehekreu, aõhökýmy dýñnana-ribi elehyna adeereny, tule inydeereny Deuxu kidiwahinskyre. ⁸Heòtyloona-di tii kanakre riowynykremy Deuxu rieryömy rýira mahādu dee, tule Inynyry Jesuisi Rybewihiký riwinyömy rýira mahādu dee. ⁹Kia mahādu aõu aõu aõhökýmy rotýýnykre Inynyry òsñyñ-ribi iteòdýýna-ki taruruloosòna-ribi. ¹⁰Tii kanakre tahe ibutumy ijoi mahādu tamy làhâna riwahinskyremy. Ribedeòtiidýýnyrenykre ibutumy taijoi dee aõmydýñnana riwinyreki. Tetyhynamahätenyte, Deuxu rybe dori jiarýboho adeereny rewahinymahâreki. ¹¹Kaiboho iwese Deuxudeewimy rarekemy boibeke. Tai tahe adeereny rexitdehyymahârenyre. Deuxu ruruna-di atyhydýýna-di sôwemy aõwiwhiký riwinykemy idi watximahâre. ¹²Tai tahe ibutumy Inynyry Jesuisi Kristu nimy sôwemy beàlâmhyhýkemy. Tii loosòna adeereny riwahinskyremy watxireri. Kia Deuxu dee, Inynyry Jesuisi dee awi rare. Wiöhedyyna iribi bitabenyeke.

2 ¹Waserioreboho, Innyrý Kristu òkesenamy iximy iny ritakemy adeereny warybe ariwahinykre. Inyō rarybeki Innyrý òkesena txumy rehemynymy rÿire, kia rybe-di iòtiidýýomy. ²Inyō rarasinkekí, Deuxu-ribi ijyy ritakeki, urile ityhydýýrenyömy. Inyō waribi tyryiti itarasamy rarybeki, ityhydýýrenyömy. ³Inyō aitxenadýýomy boibeke. Ityhydýýdu atysna nihiký juhuu kanakre, idi tahe kia txu kanakre. Juhuu hâbu ibinatyhy kedexideòsinykre. Heòtybedeluduō tii rare. ⁴Tii ibutu Deuxumy òludunadu rarekre Deuxumy iny rinimire mahâdu wahe. Ibutumy àlana aõmydýýnana riatykre. Deuxu dohodýýna hetowo-ò ralore tahe Deuxu weselemy ronykre. Iximy rarybekre tii Deuxu raremy. ⁵Tuu heka adeereny rarybere, akirený raremahâu, ôhôtireny aõbo itxi rearenyöra? ⁶Ibededýýnana raõbitikre xiery, kanakre. Deuxu ruru dori rimymyhÿre. Kia tule teertyentye. ⁷Iaõbinahaký aõmydýýnana inyy-ki ratxireri. Tii tyhy wiji kanaõkre. Imynyu iribi rexitate xiery, tahe tii kanakre. ⁸Taile tahe hâbu ibinatyhy kedexideòsinykre. Innyrý Jesuisi kanakreu, tii tuu kidirubunykre taryeledile. ⁹Juhuu tahe kia hâbu Satanasi deòdu tahe iruru-di kedehemynkre. Aõna aõna wiwihihiký widýýmy ròitxenadýýreri. ¹⁰Inyô sôwemy riitxenanykremy bedeòbydýý wesemy. Ityhydýýduködu mahâdu tii riitxenanytyhykre. Tiiboho dori inatyhyna rybe rityhynyömyhÿre, tuuõmyhÿre, tai rexirutaõrenyre. ¹¹⁻¹²Deuxu dori rilawere tuu rityhynyrenykremy ibinare hârele. Kia ruina rityhynyrenykrem, tai Deuxu rihitxidýýnykre inatyhyna rityhynyöreki, taõraruðýýna luureki.

¹³Deuxu tahe juhuutyhylemy aratarenyre, waserioreboho. Biu-ò hena adeereny riwhinyremy inatyhyna tetyhynytenyteki. Deuxu Tyytybythy aralyradýýnyrenyre. Tai, Innyrý luuna mahâdu, Deuxu mahâdurenymy belebenykemy atximahâtenyte. ¹⁴Deuxu adeereny Rybewihiký diteònnyde. Inyboho tahe ijyydumy roire. Iny òrarurený-ki tahe Innyrý Jesuisi Kristu loosóna bitabenykremy idi toite. ¹⁵Kia ibutumy, waserioreboho, itxi ôhôtireny reake. Aõmybo araernanymahâre kowa-ki raremahâu, tule watyyriti-di rebedeerydýýnymahârenyre, idi mohõtinytyhybenyke, òbitimy idi boibeke.

¹⁶⁻¹⁷Innyrý Jesuisi Kristu Deuxu Intyby, luuna luuna, wiòhedýýna, raròsóna sôwemy inydeereny diwahinyde. Inyboho aõhyymy aõkõ roire. Iribirený raybidina adeereny kanakemy watxireri. Tule umy kanawiòhenanykemy watxireri ibutumy aõhe botonyke, marybemahâbenyke.

3 ¹Watyyriti-di konanamy tahe adeereny ararybekre. Waserioreboho, inydeereny bexitõenyke. Innyrý rybemy araryberenykemy, inywixira-ko arelyyrenykemy, tule Innyrý rybe-di iwese rybe ayreny-ki aõwiwihihikýmy raremyhÿ wese. ²Tule bexitõenyke kia iny iehehe-ribi arexitarenykemy. Ibutu iny dori inatyhyna rityhynyöre. ³⁻⁴Tahe Innyrý òbiti rare tii arawiòhenanykre. Tii ararurudýýnykre kia reeryre. Satanasi-ribi arayrubunyrenykrem. Tahe, aõmybo reerynadýýnyre wese kaiboho aõhebo tatýýnytenyterimy heka adirený watximahâre tule kia wesehyyle rakanxirenyke. ⁵Innyrý-ribi Deuxu luuna, Kristu itxõmotxina bede erynahaký adeereny kanakemy watximahâre.

(2 Tesalonia-ò 3.8)

⁶Kia Jesuisi Kristu Inynyrȳ bede ywina wese rare adeereny ararybekremy. Waserioreboho bexiweresynyke iny deoruxere-ribi, ibutumy iny waerysydýyna roholoõre mahâdu-ribi, tii ityhydýydu mahâdu hârele.

⁷Ayreny-ki roiremahâu, raaõmysdýhyymy roiremyhý. Tai kaiboho teerytenyte iwese mabekemy. ⁸Tiu iny witxira rysýna rerýsýrenyöhyyre, iowyomý. Txuu ruwana raaõmysdýyre waaõna aõna òwydýymy. Tai tahe adeereny isiramy aõkõ ayreny-ki jiarý raremyhý. ⁹Inyõ-ribi rysýnaõ arirýsýmahâkeki, kia tahe ibinamy aõkõ rare, jiarý Deuxu rybemy rybedu-ki wahe. Tahe aõkõre urile rexideõsinykemy rerýsýmahârenyre. Iwese aõmysdýyna awirewesele umy reerynanyrenyre. ¹⁰Tai rarewâhâu kia bede ywina rewahinyre: —Iny raaõmysdýyomyhýre riroxiöthy.

¹¹Jiarý raholawâhâre iny deoruxeretyhy-ò ayreny-ki ratximyhýrenyre, tiiboho aõmysdýy derarenyre, urile raujõmomyhýrenyre. ¹²Jesuisi Kristu Inynyryni-di tamyreny ararybekre rayruburenykemy, raaõmysdýyrenykemy ixideereny. ¹³Tahe adeereny, waserioreboho, ararybekre. Aõwiwihihý widýy-ò ixirarenyomý. ¹⁴Inyõ ka waryberiti riywinyokeki, mobo tii rare bierybenyke tahe kie-ribi irehemy bijeke, tai tii raixýrukemy. ¹⁵Urile tii aõludumy aõkõ ratxireri. Aseriore wesemy tamy marybeke. Bijemey idi ahâke.

¹⁶Inynyrȳ ywina wedu rare. Tii adeereny ywina ibutumy aõmydýynana-ki kidiwahinykemy idi watxireri. Inynyrȳ awanareny ratxikemy idi watxireri.

¹⁷Kia konana warybewehityyna jiarýle ariritinykre wadebò-di. Ibutumy waryberiti-ki rýire wese kawesele wani retidire. Paulo. ¹⁸Jesuisi Kristu Inynyrȳ wiõhena ibutumy adeereny ratximyhýkemy idi watxireri.

1 Tximòtxi-ò

Paulo Juhuu Tyyriti Tximòtxi-ò

1 ¹Jiarý Paulo watxiwähäre. Jesuisi Kristu deòdýyna watxiwähäre. Deuxu iny tarasadumy riwateònnyre, tule Jesuisi Kristu Inynyry riwateònnyre. Tii tahe inyraròsònarený rare. ²Katyyriti adee rewahinyrerí Tximòtxi. Kai inatyhymy wariôre wesemy atximyhýte ityhydýydu mahäduy-ki. Tahe Deuxu-ribi Jesuisi Kristu-ribi luuna, ywina, ruxetòena, adee kanakemy watxireri.

³ Jiarý Macedonia-ribi rareu, adee warybe rewahinyre kai Efesu hääwä-ki mabekemy. Kia adiwahinyde warybe tamy kia beòbykemy; kowa dori inyó Bede ywina tyyriti witxiramy ròerydýynanyre riki. ⁴Ihetxiu ijyymy heka rusake kiawesemy heka kai tamyreñy marybekre. Talahi talabie òraruòraru-di he röhötinyöhymyhýkre. Kia aõna aõna tahe rybenatyhytihyre. Kia aõna aõna iny lahi òraru rybena-di ixinohötidýyömy. Kia ityhydýynadile kanakre. ⁵Kia wiluuna tahe inywolyrahakýwo-ribi röhönymyhyre, iny raykylyrahaký wo-ribi, iny ityhydýnatyhy-ribi. ⁶Kia aõna aõna wihihý-ribi iny rexixåwididýnyre. Tai tahe aõmybo rarybemyhýre heka rieryöhymyhyre. Aõtyhymy aõkõ widee rarybemyhýrenyre. ⁷Bede ywina tyyriti erysydýydu weselekemy rexinohötinymyhyre, tahe rieryöhymyhyre aõmybo raremy. Aõmy rierynanymyhyrenyre tahe timybo ihýremy rieryôlemyhyrenyre. ⁸Katahe inyboho rieryrenyre. Inyõ bede ywina tyyriti òbitimy rityhynykeki, Bede ywina tyyriti heka awi rare. ⁹Inywihiký-ò heka tiu bede ywina tyyriti riwahinyöhymyhyre. Inybina binaòle iwahidýyna rare, iny òrarudu-ò, iny ityhydýydukõdu mahädu-ò, iny aleerydu-ò, iny tadi tyby-wana rirubunymyhyre mahädu-ò. ¹⁰⁻¹¹Kia iny-ò bede ywina tyyriti rýimyhýre. Ibutumy bina bina widýydu-ò. Bede ywina tyyriti rýimyhýre ka mahädu-ò: inydýywe mahädu dee, taòtaòta witxiramy òtadu mahädu-ò, inywasidýydu-ò, ruidu mahädu-ò. Deuxu ijyy týmyra wihihý dee wiókeki, tii aõna aõna riwinykeki, tamy. Deuxu bede ywina tyyriti roimyhýre. Deuxu bedeerydýyna òbiti aõkõreki, Deuxu wiwihihý loosònadelwimy aõkõreki kia erysydýyndadu jiarý rare.

¹² Jesuisi Kristu, iny wedu waruruixiòlòdýydu rare. Jiarý tamy wawimy raremyhý. Tai tarybe-di wiòhedydýdumy riwatare. Kia-ò Jesuisi Kristu heka

jiarŷ rewowydynyre. ¹³ Juhuu jiarŷ tuu rarybere. Ityhydŷŷdu mahâdu-ô wadeburemy rarewŷhŷ. Tule Jesuisi-ò wedeburemy rarewŷhŷ. Tahe wadee raruxetòenyrenyre. Tahe ibutumy kia reerykolemy rewiny my raremy hŷki. ¹⁴ Inywedu sôwemy wadee raruxetòere. Tii riwasŷny ixiluuwehikŷkemy, rikityhynymy hŷreny kemy. ¹⁵ Jesuisi Kristu kabede-ô dobephede òrarudu ritakemy. Ka rybe heka inatyhy rybe heka rare. Jiarŷ heka òrarudutyhy nihikŷ rare. ¹⁶ Iurenanamy tahe tii riwaruxetòenyre. Tiu heka waki rexiraõre. Tii riwateòsinyre juhuu ityhydŷŷdu wesemy. Ityhydŷŷdu mahâdu-ô itxerenamy, iwese tii mahâdu kidityhynykremy. Tai umy tuedekõdu mahâdu-ô ralòkemy. ¹⁷ Beàlâmahâbenyke Deuxu-ò. Tii heka bededŷnana tuedeõdu hukŷ Iolõ rare. Tii lobixina aõkõ rare. Tii sohojile rare. Beàlâmahâbenyke aõu aõu, wowydyna tamy biwahinyke. Kie.

¹⁸ Ka inatyhymy rybemy adee ararybekre Tximòtxi — kai dori wariõre wesemy tate. Kia rybe heka ihetxinarybe wesele rare. Deuxu aratareu, kia biyrbunywihi kŷke. Besuke arurutyhymy aõbo òbitimy ratximyhŷre wihi kŷ-ò. ¹⁹ Aõhewe ôhõtiwydynawimy mabekre. Bityhynymy mabekre. Inyõ heka idi röhõtinyrenyöra, tai reserenyra ityhydŷŷ-ribi. ²⁰ Ijõ Imineu inire, Alexŷdre ijõre. Jiarŷ re wahinyre Satanasi-ô, Satanasi bedeburana tamyreny riwahinykre. Tiiboho rybebinamy tii Deuxu-ò rarybeõthy.

2 ¹Delemey kamy ararybeke: Àlana sôwemy idi rawahinyke, ibutumy iny-ki bexitòenykre. ²Iolõ dee, ibutumy dinodu dee tule bexitòenykre. Tamyreny bixitòedŷñanymy Deuxu-ò, tule Deuxumy beòbykemy, tai ibutumy iny iworana bedehesimy rŷikre. Deuxumy iny rökõhõtinyreny kemy idi òbitimy tamy rokoirekemy. ³Kia wese awire Deuxu dee. ⁴Deuxudeewimy ibutumy iny ritakemy raerykemy tibo inatyhy raremy. ⁵Deuxu sohojile rare iny-ki rybedu tule sohojile rare, Deuxu-ò iny mahâdu tii sohojile kia riwinyre. Tii hâbutyhyhykŷ rare. Tai tahe tii tiò tiò rare, Deuxu, iny mahâdu-wana widee ributuny kemy, Jesuisi Kristu wahe. ⁶Jesuisi rexiwahinyre ibutumy iny òraruna òwydŷŷmy. Tii heka riòwynyre sohojihyylemy. Kia heka tiiehyymy deòsidiyŷmy rarekemy. Tiu iny mahâdu rahleny kemy Deuxu rexinohõtinyre. ⁷Jiarŷ heka imynynamy riwamyre kia rybe-di arelykremy. Tule jiarŷ rybe-di dohodŷŷdukremy riwamyre iny witxira bedeerydŷŷmy judeukõdu mahâdu wahe. Kia raerykemy tibo inatyhy raremy. Kia dori inatyhy rare.

⁸Ibutumy dohodŷŷna hetowo-ki ibutumy rexitòenyre rexityhynymy. Ujõmomomy röhõtiny my aõkõ. ⁹Häwyy uritere ixidi nohõtityhyom yxiaõmydŷñadŷŷmy urile ywilemy ixidi röhõtinykemy. Häwyy ityhydŷŷdu ixiywidŷŷna tahe tywihikŷ aõkõ, iradesihodŷŷtyhy aõkõ, deorutylududike aõkõ. ¹⁰Urile tahe iyrubukemy Deuxu-di röhõtinyke tamy aõwihi kŷ riwinykre. ¹¹Häwyy ityhydŷŷdu mahâdu ròeryreny kre yrubu-ki. ¹²Jiarŷle heka häwyy ariwahiny öthy häbumy hŷnakemy, häbu erydŷŷdukemy tule tuu areõnyke aõkore, häwyy heka urile iyrubumy rŷike. ¹³Adaõ heka Deuxu juhule riwinyre idi Eva riwinyre. ¹⁴Tule tahe

Satanasi Eva juhuu riitxenanyre, Adaõ aõkõ tai raõrarunyre. ¹⁵ Hääwy uladu reakeule rexitate. Idi rötyhydÿýmy. Inyluumy idi rexityhynykreki.

3 ¹Kia rybe inatyhy rybe rare: —Inyõ dohodÿýdu dinodumy rarekeki. ²Kia heka rexiburemyhÿre aõwihikýmy ratximyhÿre. ³Tahe rybe-di dohodÿý aõmysydÿýdumy ralõkeki, tii heka òbitimy rareke, tahäwyy sohojidile, rexityhyny my rarekemy, iny inatyhy, iny aõraru rarekemy, erynadÿýdutyhymy rarekemy. ⁴Tii heka iaxaxa luuõre aõbina luumy aõkõ rare tule iyrubure. Tahe tule iaõmy nohõtidu aõkõre. ⁵Tii heka taijoimy reõnomyhÿre, tariore rierynanywihi kýmyhÿre ixirybe rityhynykemy. ⁶Inyõ tahe taijoi reõnyokeki, Deuxu aõmydÿýna-di òbitimy raaõmysydÿýotyhy. ⁷Tii ityhydÿýdu týmyra aõkõmy rarekemy. Raxiwedeny my rarekeki tahe urile Satanasi alõsena-txi tii reseke. ⁸Ihäärele tahe ityhydÿýdu mahädu aõkõ rare ihÿre, awimy tuu rarybemyhÿre. Tuu heka raujõmorenyotyhy tule tii Satanasi ireitidisi-txi reseötyhy. ⁹Tule dohodÿýdu wiõhedÿýdu mahädu, kiawesele rarekemy. Tii tule òbitimy rarekemy irybe õkese aõkõ, iaxaxaluu aõkõ rare, tule aõna aõna sõwemy nohõtidu aõkõ rare. ¹⁰Iny inatyhydÿýnaren y òbitimy tuu rotohodÿýnanomyhÿrenyke, tarayky òbiti-di. ¹¹Tule kia wesele raurihikre. Iribi òbitimy röhonykeki, tai dohodÿýdu wiõhedÿýdu mahädu-ò ralokre. ¹²Ihääwy tule òbitimy rarekre. Ujõmodumy aõkõ rarekre, iyrubukemy, urileta rexityhyny my rarekemy. ¹³Tule dohodÿýdu wiõhedÿýdu mahäduõ ihääwy sohojidilemy rarekre. Tariore, taijoi-wana reõnomyhÿkre. ¹⁴Kia mahäduõ Deuxu aõmysydÿýna òbitimy riwinomyhÿreki, inatyhy my tii iny rityhynykre. Tai Deuxu aõmydÿýna tii riòbitinykre ibutumy inydee.

¹⁴⁻¹⁵Aroram y jiarý wylemy arakemy watxireri. Aõkõkeki urile warybe ritina adee rewahinryrer. Kia warybe-di bierynanybenyke aõhebo ityhydÿýdu mahädu warybe-di rotÿýnykemy. Ityhydÿýdu mahädu Deuxu ijoõ rare. Inatyhy rybe yrubudÿýdu rare. ¹⁶Iny tyhydÿýnaren y awi tyhyt y rare. Kia wese rare: —Jesuisi heka hääbu wese nade. Tii Deuxu Tyytyby-di òbitimy rityhynyre, ýjureny tuu robiren yre. Taaõmydÿýnanaren y my ibutu bede bedemy relyyrenyre. Sõwemy iny rityhynyrenyre. Roosere biu botorahaký-ò.

4 ¹Deuxu Tyytyby rarybera: —Ihewoladu bededÿýnana txuu hääbu tyytybybina rybe-ò roholakre. Tai iny tyhydÿýnanaren y ririkre. ²⁻³Tahe ruina rybe rityhynyre, hääbu aõmy nohõti erykõ rybe-ò. Kia heka hääbu raerynadÿýmyhÿre uritere hääwy my heriõmykremy, ijo rýsýna aõtxi irýsýökremy. Kia rýsýna iny rirýsýke Deuxu riwahinryre. Juhuu àlana Deuxu-ò rawahikre. ⁴Kia heka ibutumy Deuxu riwinyre awire. Aõ aõkõ heka awiõre. Deuxumy beõbyke, kia tahe ibutumy awike. ⁵Ixitöedÿýna Deuxu rybe kia ibutumy awimy risýnykre.

⁶Kai heka ityhydÿýdu mahädu bierynanykeki, kai heka Jesuisi Kristu aõmysydÿýdu mahäduwihi kýo tate. Kia inytyhydÿýnaren y erydumy mabekre. ⁷Kai ihetxiu nohõtiwidÿýna ijyy bityhynyotyhy. Marurunymy

mabeke Deuxu aōmysdýýnana-ò. ⁸ Aumyruru urihimyòmy idi mohötinykre, atyytybywi-di tahe kia idi sôwemy mohötinykre kai kabede-ki adeewikre tule tiu bede-ki awikre. ⁹Kia rybe heka òbiti rare. Ibutumy iny rityhynyke. ¹⁰Inyboho raaōmysdýýnymyhýre inatyhymy. Deuxu dori iny rityhynyre. Tii ibutumy iny tarasadu ratximyhýre, ityhydýýdile tarasadure. ¹¹Kia warybemy bierynanybenyke. ¹²Iny aratyhynyökeki kai matuari aõkõ tateki, tai ityhydýýdu wihiķ mabekremy bexityhynyke. Tai tahe arybe-ò aratyhynykre aityhydýýna, aluuna, òbitina òraru-ki wahe. ¹³Adehemynykre kotyre, Deuxu rybe-di mariakre dohodýýna heto-ki, idi belyykemy mabekemy tule bierynanykemy. ¹⁴Uritere nohõti lusaõmy kai erydýýdu wihiķ tatemyhý. Dohodýýna matuari mahädu debötidina-di arateönyrenyreu, wahisidýýna weseõ tetate rybe-di týnydýýna òraru-ki. ¹⁵Kia aõmydýýnanamy mohötinywityhymyhý. Ixidile bexiywintyhymyhýke bede erydýýnana-di tule bexiywintyhymyhýke. ¹⁶Tai kai òraru-ribi bexitake tule aijohonana-di òraru-ribi bitakre.

5 ¹Matuari ityhydýýdu mahädu-ò ywimy aõki tamy marybemyhýke, bowese idi atximahäke Weryrybò mahädu, aseriore wesemy bitohodýýnyke. ²Senadu mahädu adi wesele bierynanykre. Ijadòma mahädu aseriore wesere ibutumy òbitilemy biywinskyre. ³Inatyhytthy wytese mahädu kai bityhynykre iösñyñ biywinskyre. ⁴Irioredikeki, iriökoredikeki, juhuu iriõre bierynanyke imahädule òbitimy biwiõhenanyke idi watxireri. Kia dori Deuxu dee awire. ⁵Wytese mahädu ixisohojilemy rasñymyhýre iriorekókeki, Deuxu-ribi aõna aõna riraõmyhýre. Deuxu dee sôwemy rexitõenymyhýkemy. ⁶Kia tahe wyteseo òraruna luukeki kia tahe irulemy ratximyhýre häre rubu rare. ⁷Tximòtxi, kia bede ywina tahe rewhinryeri urile wytese mahädu òwe òweõmykremy bibedeerynanykre. ⁸Inyò juhuu tasýreny dee idi aõna aõna taijoi dee kanawyökeki, tii ityhydýýdukodu mahädu ratyre rabinare. Tii ityhydýýdu mahädu wese aõkõ dotýýnymyhýde. ⁹Wytese týmyrani tyyriti-ki iritidýýomykre 60 ibeõraõkeki. Tule tii sohojihyle roire hääbumy. ¹⁰Tule tii aõna aõna wihiķ riwinymyhýre, tariõre ritybienyre, taroraludu-ò awimy raremyhý, ityhydýýdu mahäduwa risuhòmy raremyhý, aõhõkýtyhytthy rotýýnymy rare mahädu riwiõhenanamy raremyhý. Aõu aõu heka iny witxira riwiõhenanamy raremyhý taworana bedehesi-di. ¹¹Wytese týmyrani heka tyyriti-ki iritidýýomykre. Hääbumy herimy röhötinymyhýre wana, tai Kristu-ribi töhõti rosamyhýre. ¹²Tarybe ywidýýna riywinyölemyhýre, tai iurenana tahe tuudýýdumy Deuxu-ò ratximyhýre. ¹³Hetomy rawerywerynzymyhýre kia urenana urile raujõmomymyhýre aõna aõnalemy. Aõ heka riwinyölemyhýre. Kia ratyre bina tahe tuu rybenanamy aõkõ rybebinamy rarybemyhýre. ¹⁴Kia heka wadee awire wytese týmyra hääbumy roikre, rariõrererenykemy, tule taheto riywinskyre. Kia wese iõludu inydeereny aõna aõnabinamy rarybeõhýkýkre. ¹⁵Wyteseo dori Satanasi hemi roire. ¹⁶Wyteseo ityhydýýdusñ-ki rarekeki, tii heka riwiõhenadýý rýikre. Kiawese dohodýýdu mahädu nieru tamy ritakre. Kia nieru rayrubunykre. Tahe rawahikre ixisohojile ratximyhýre-ò.

¹⁷Matuari ityhydýýdu mahádu iny rityhytyhynykre. Dohodýýna mahádu aómydýýnana òbitimy retehemy ratximyhýkeki, ratyhytyhynykre. Inatyhytyhywityhymy kowa òbitimy relyymyhýre tule rybe wihiķi rierynanymaháre kia heka raòwywikre. ¹⁸Tai tahe raritidýýmy roimyhýre: —Brorení maixõmotyre iwysydýýmy rariamyhýu, iry ratòbonyötyhy ibyre lau. Tule ròritidýýmy roimyhýre:

—Mobo raaõmysdýýmyhýre, tii heka iny riòwonymyhýre.

¹⁹Matuari maháduo iny tuu raujõmokeki, tuu arityhyntyötyhyke. Tuu lobixidu inatxi ada inataõkekile, aratyhydýýkrek. ²⁰Tii inatyhymy òraruna-txi resereu, kai tamy marybeke iòrarumy ibutumy inyko-txi. Iurenana tahe ijõ iny ruberumy rýimyhýkremy. ²¹Adee ararybekre. Deuxu, ýjureny, Jesuisi Kristu-wana ibutumy warybe-ò roholarer. Kai warybe biywinykre. Myheka wiratyre widi röhötinyötyhy. Tiiemy wiwese weselekemy rýikemy. ²²Uritere rybe-di týnydýýdu týmyra juhu biurihike idi tahe debòtidina-di biteönyke rybe týnydýýmy. Kawese aõkõkeki heka hãbu òrarunamy tuudýýdukremy õsana mabekre. Aõmydýýnana tiiemy òbitimy biywinymyhý.

²³Bee sohojilemy aõkõ biõkre urihimyòmy viimy biõkre. Kai dori awo ibinareriki tiiemy tuu abinareri. ²⁴Ijõ òraru aõwesele iny kanatýnykre, bedeluura aõwesele kòdòhònkykre. Ijõ òraru taheka idile kanatýnykre.

²⁵Ruxetõenawihiký iwesele rare. Ele tii raeryötyhy idi tahe iny rierymyhýre.

6 ¹Ibutumy wetxuõ tawedu rityhyynykeki heka Deuxu nibinarybemy iny rarybekre. Tule ityhydýýdu eryna binamy rarybekre. ²Weduõ ityhydýýdukeki, kia heka ire ratyhydýýmyhýke tule aõnityhymy tamy aõmysdýýkrek. Tii dori ityhydýýdu seriõre wese rare. Kia dori taaõmysdýýnyteri ityhydýýdu widee. Kaiboho ixideerenyle wiluukemy. Kia tule bierydýýnykre.

³Inyõ erydýýna witxira ròerynanykeki kia òbitimy aõkõ Jesuisi Kristu Rybewihiký wese aõkõ ratxikeki, ⁴kia hãbu ixiwede rare, aõ rieryölere. Kia hãbu urile dýýraxidýý luure. Kia dýýraxidýý-ribi ibutumy rybe jei jei röhònomyhýre. Iribi tahe tule rexinaanymyhýre, raujõmomymyhýre, rexiwodohonanymyhýre. ⁵Raruimyhýre. Kia ibutumy rotýýnyrerí, hãbu töhötina òweòwere. Inatyhyna-ribi kia hãbu töhöti rosare. Ityhydýýtureki tii ròtakemy ixidi ratximyhýre. Kiamy heka röhötinymyhýre. ⁶Inatyhymy ibutumy heka tai iny aõtyhydýýdu-ki taaõ-di teysakreki. ⁷Aõ kabede-ò iny ixihemy diwyöhyydenye inatyhymy heka rukururenkyreu tule aõ ixihemy kabede-ribi rikiwyötyhyrenykre. ⁸Iny tyydirenkykeki, iny rýsýnadirenkykeki, urile reysarenykre. ⁹Tahe inyõ ityhymy ixidikeki, tii òraruna-txi resekre. Kia heka iny rexiburemy, rexibinanymyhýre, tule rexiraykyitxýtenymyhýre. ¹⁰Inyõ nieru luukeki, tii aõ òta òta òraruna-txi resekre. Kia-di heka iny sówemy ityhydýýdu mahádu-ribi röhònrya aõhökýmy rotýýnyrenyre.

¹¹Kai Deuxu ijoi tate. Ibutumy kia-ribi bexieme mabekre. Uritere ityhymy ixi-di nohötiomy tahe awimy mabekremy mohötinykre. Deuxu wiwese, ityhydýýdutyhy

wese, Deuxuluu wesenmy. Tiiemy heka òbitimy atximahäke, ywimy ainytyhymy atximahäke. ¹²Aõu aõu òbitimy atximyhÿkemy marurunyke, umy tuedekõnahakÿ bitakemy, kai tule inatyhy rybemy tarybete inysõweko-ò, Deuxu dori adee rarybere juhuu. ¹³Inatyhymy adee ararybekre. Deuxu adee ijohonadu rare. Tule Jesuisi Kristu wadee ijohonadu rare. Tii inatyhy rybemy tarybete Ponsiu Pilatoko-txi. ¹⁴Kaheka warybe rare: Kai heka bede ywina bityhynyke aõ bede ywina tyriti òraru-ki aõhe botÿnyötyhy. Biraõke Inywedu Jesuisi Kristu dehemynyna txuu. ¹⁵Tiutxukremybo Deuxule kedexitÿnynykre, tii deysana wedu rare. Tii sohojile heka lõlõmy rare. Ibutumy lõlõwedu rare. Ibutu wedu wedumy rare. ¹⁶Tii sohojile heka tiu ruruõhy rarekre. Tii irehetyhymy loosõnawo-ki rasýnymyhÿre. Tiimy heka inyõ tuu robiötyhyre. Inyõ tiu iõhõmy tamy rehemynyötyhy. Tamy rikiwodeysanyrenykre. Tiõhe aõu aõu taruru-di ratximyhÿ.

¹⁷Kai marybekre iaõdi mahãdu-ò uritere ta aõna aõna-di rexiwowydynyötyhy, iaõna aõna dori rýiõhyykre. Tahe Deuxule rityhynykre. Tii dori ibutumy aõna aõna wiwihiikÿ inydeereny riwahinyre. ¹⁸Tii aõna aõna wihiikÿ inydeereny riwahinymyhÿre. Iaõdi mahãdu uritere aõwihiikÿ-di ijõ-ò rawiõhedÿnykre. Aõu aõu ròwirareamyhÿke iny-ò. ¹⁹Kia wese tiiboho ributunyrenykre. Aõna aõna wihiikÿ biu-ki awimy idi rarekre. Tule umytuedekõnahakÿ tiiboho ritarenykre.

²⁰Kai Tximòtxi, aõbo adee rawahidÿyre, kia biyrubunykre. Rybe òwe òwe-ribi irehemy mabekre. Aõbo heka raninireri bedeerydÿ kia heka inatyhy aõkõ rare. ²¹Inyõ kia aõ erydumy ixi-di nohõti-ki, rexitara ityhydÿdu mahãdu-ribi. Deuxu deysanamy adee ratximyhÿkemy idi watxireri.

2 Tximòtxi-ò

Paulo Inatxina Tyyriti Tximòtxi-ò

1 ¹Paulo jiarŷ rare. Jesuisi Kristu deòdu jiarŷ rare. Kia jiarŷ rare Deuxudeewireki wahe. Jesuisi Kristu juhuu rarybere, umy týmyra tuedeõna inydeereny kidiwahinykremy. Tii kia wedu rare. ²Kai Tximòtxi, wariõre waluunadu wesemy atximahâte. Kia tyyriti adee ariwahinskyre. Wiòhedýyna, ruxetòena, ywina, Deuxu Inytyby-ribi, Jesuisi Kristu Inynyrŷ-ribi adee kedehemynykemy watxireri.

³Deuxumy reàläreri iwese wahabohomy reàlare wese. Wanohõti Deuxu-ò ywile jiarŷ rare. Aõu aõu adee, Tximòtxi, rexítõenymahâre. Txuõ txuõlemy, ruwana Deuxu-ò rexítõenymahâre. ⁴Iu rareu, arube-ribi wanohõti rosaõhyymyhŷre. Arora-ò arakemy watximahâre, wadeysatyhymy ararekemy. ⁵Atyhydýyna-ribi wanohõti rosaõtyhy. Alahi, Lòide, juhuu rityhynymyhŷre. Idi adi, Eunisi, tule rityhynymyhŷre. Kai tule wiji tetyhynymyhŷte inihe. ⁶Kia dorihe itxi õhõti rejjaranyreri. Wadebò tahe arativityre retidireu, arayky-ò Deuxu aõ riwahinyre awahisidýyna weskremy. Wiji kia arayky woludu rôrõra wana biixixanyke. Kia dori Deuxu wahisidýyna rare. ⁷Deuxu-wana iny ruberuõtyhy. Tii dori inydee ruru riwahinyra, luuna riwahinyra, tule bedeerydýyna riwahinyra. ⁸Tule Deuxu rybemy rybe-ki ixýruõlemy. Deuxu rybemy rybe-ki wamy maixýruõtyhy. Deuxu rybemy rybe-ki tahe, rôtenawo-ò riwatidire. Kia tahe awire. Deuxu rybe wityhydýyna-ò aõhökýmy rokotýñykre. Deuxu dori inydee ruru riwahinymyhŷre. ⁹Tii heka iny ritarenyre biu-ò hena riwahinyre wahe. Tai taaõmysydýyna inydee diwahinyde. Iny awirerimy rareki aõkõ inydee diwahinyde. Taruxetõenale-ki inydee diwahinyde ixideewireki. Juhu bedeu Jesuisi Kristu òraru-ki ruxetõena inydee diwahinyde. ¹⁰Kia ruxetõena wjile rehemynyra inydee. Jesuisi Kristu inytarasadu kia diwyde. Tii rubunale riixãwididýnyre. Biu-ò hena Rybewihikýmy kia ritýnynymy diwyde. ¹¹Riwatare tarybemy rybedumy. Rybedumy riwateònnyre, tule bedeerydýñdukemy riwateònnyre. ¹²Tai judeukõdu mahâdu òraru-ki aõhökýmy ratýñymahâre.

Ihārele tahe raixŷruõlemahâre. Rexieryre dori tii retyhynymahâre. Reeryre dori tii ruru dire waaõmydŷñana tamy retidire iyrubudŷñmy kiatxu-ò. ¹³Waòbiti rybe biywinyke juhuu kia wamy taholate, ityhydŷñna-di. Biywinyke luuna-wana. Jesuisi-ki tahe luuna tyhy rare. ¹⁴Timybo Deuxu adee diwahinyde, biyrubunyke. Deuxu Tyytybythy dori inywo-ki ratxireri.

¹⁵Ibutumy kabede ludu Asia ludu riwarira. Fikelu ijõnire. Erimojini tahe ijõre. Kia tahe kai teertye. ¹⁶Inynyry ruxetðena kidiwahinykemy watxireri Onisiru sŷmahâdu-ò. Tii dori aõu aõu riwawiõhenanyre areysakemy. Tiu riixŷrudŷñnyöthyre wawomati reroti-di jiary ranyreriki. ¹⁷Tai tahe Roma hâwâhâkŷ-ò ritehemynyreu, riwaijehyyre; idi tawa-ki rahare. ¹⁸Iny Iòlò ruxetðena tamy kidiwahinykemy watxireri kia txuu. Efesu hâwâ-ki dori Onisiru riwawiõhenanythyre. Kia teertye waratyremy.

2 ¹Kai tahe wariõre wese tate. Jesuisi Kristu lâhâna-ribi ruruna bitake. ²Aõbo wary-ribi taholatemy iny sôweko-ò relyyre, kia ijõ iny òbiti-ò tuu belyykre. Iny rexihumy rarekoôle tuu belyykre. Idi tahe tiiboho inywitzira ribedeerynyrenykre. ³Waaõhökŷmydŷñana wawana tuu botŷnykre. Jesuisi Kristu soldadowihikŷ-wesemy kai mabeke. ⁴Soldadoõ tadinodu aõmydŷñnanale rityhynymyhŷre. Tii ixideewimy rarutaaöthy. ⁵Ijesudu ijesu ritake òbitimy resukekile. ⁶Oworuwidŷñdule juhuu suribi bederaty ritamyhŷ. ⁷Aõmybo wiji raryberadi mohotinyke, raweseranyreki. Inyìlò ibutumy araerynanykre. ⁸Jesuisi Kristu rubu-ribi ixixadu-txi ôhõti reake. Ihetxiu Davi Jesuisi labiemy raremyhŷ, iwese inrybewihikŷ rarybere wese. ⁹Rybe wihihikŷmy relyyreki dori womati reroti-di rataamy aõhökŷmy ratyŷnyrer, aõbina widŷñdu wesemy. Deuxu rybe tahe, inyõ ritaaöthy. ¹⁰Ibutumy reòludunymahâre ityhydŷñdu mahâdu dee, Deuxuhõrõ dee. Kiaboho Jesuisi Kristu tarasanamy ritakemy idi watxireri. Tarasana, lâhâna aõu aõu ritakemy idi watxireri. ¹¹Rybe inatyhy rare. Jesuisi Kristu-wana iny rurukek, irumy tii-wana aroireke. ¹²Inyboho rikityhynyhyrenykeki, tii-wana riòlonyrenyke. Inyboho Jesuisi rikitxiõnyrenykeki. Tii tule iny ritxiõnykre. ¹³Iny rikityhynyõrenykeki, ihârele tii ityhyhymy rarekre. Tii rexitxiõnyöthy.

¹⁴Iny nohõti kia-txi reakemy biwisŷnyke. Tamy marybeke ujõmohyyõmy rarekemy. Ujõmo tahe wiöhedyñna aõkõ rare. Ujõmo-ò ijohonadu urile ujõmodumy relekre. ¹⁵Kai tahe marurunyke Deuxudeewimy belekemy. Kai Deuxu deòdu tate. Kia rybe inatyhy-di òbitimy maraykynyke, idi tahe, biyrynyke. Tahe bexiixŷrudŷñnyöthy. ¹⁶Rybe òweòwemymy rybedu-ribi irehemy bexieke, rybebina-ribi tule. Kia rybedu urile raòrarunynihikŷmyhŷke. ¹⁷Kia erydŷñna reuròmyhŷre yjy wese. Imineu, Filetu-wana kia wese rierydŷñnanyre. Kia rybe inatyhy-ribi rexihitxinyre. ¹⁸Tii rarybemyhŷre: —Iny ixixana dorihe rearra. Kia rybe-di ityhydŷñduõ wimy uriurile rityhynyreri.

¹⁹Deuxu hõrõ tahe inatyhymy rýirakre. Kia tahe urihixina rare:

—Deuxu tahõrõ mahâdu rierymyhŷre.

Ijõ tahe:

Inynyry ijoimy iximy rybedu, òraruna heka riatykre.

²⁰Ityhy mahādu hetonihikýwo-ki womati tÿrÿrÿhÿkÿhyna, pratahyna sohojile aôkô rÿire. Òwòruhyna, suhyna tule rÿire. Hynaô tahe rÿsnawihikÿ hyna rare. Ijô tahe rÿnysi-di dehuna rare. ²¹Kia hyna wese iny rÿira. Ijô rÿnysihyna wese rÿikeki, idi rexisuhokeki, rÿsñalyralyra wesem y reuròke. Tawedu-ò awimy rÿike, tawedudeewimy. Tai tahe aô wihekÿhynamy rexiywinymy rÿire. Kai tahe iwesele mabeke. ²²Kai ijoí tÿmyra tate, amahâdu òraruna-ribi bexiekemy; ixi-ribi aô-di röhötinyrer, kia-ribi mahenyke. Òbitina, ityhyna, luuna, ywina-wana bicheludunye. Deuxu-ò rexitòenyke òbiti mahâdu-wana. ²³Erysydÿyna itxÿtemy wiribi rybeomkye. Kiaribile ujômo röhönumyhyre. ²⁴Deuxu deôdu raujömonyötyhy. Tii tahe iny ibutu dee ywimy risÿnymyhyre, erydÿnamy rexihumy ihÿmyhyre. ²⁵Ywina-di riòbitinyrer iny ixitiödÿna mahâdu. Tii heka riraôrer Deuxu worahoresena tamy riwahinykemy. Idi tahe inatyhymy rierykemy. ²⁶Tule itxÿte-ribi ròòsekemy, Satanasi reroti-ribi rexitakemy. Tai tahe Satanasi rimyrar tahe Ritaataara teewimy riwinykemy.

3 ¹⁻²Bededÿnana konanamy bededÿnana sirahakÿ kÿnyikre. Kia tahe bieryke. Iny ixideewimy riwinykemy ixi-di ratxikre. Nieru tarasalemy ixi-di rexinohötidÿnymyhyke. Rybetyhyhykÿlemy iximy rarybekemy ratxikre. Ixidee awihikÿlemy röhötinykemy ratxikre. Rybebinalemy rarybemyhykre. Tyby ise-wana riywinyöhyymyhykre. Inyô-ò aômy realâöhyymyhykre. Òbitiry rityhnyöhyymyhykre. ³Iny-ò tuuna ihoöhyyre. Inyô ibiôwamy rareötyhy. Aôbina binalemy inymy relyymyhykre. Rexiywinyöhyymyhykre. Reburehekÿ rariamyhykre. Òbitimy no ibinahyymy rarekre. ⁴Iny deòsadÿydumy rarekre. Ixiluunadumy rarekre. Ywimy aôkô rarekre. Iwisÿdÿyna luuhymy rarekre. Deuxu tahe tuuôkre. ⁵Òbitimy risÿnymyhyre wese tahe òbitiruru ritxiönymyhyke. Kai, Tximòtxi, kia iny-ribi irehemy mabeke. ⁶Kia hâbu tahe hetoô-ò ralomyhyre. Hâwyi uri uri rÿira xiwedeno-ò òrarulÿxina-di ralomyhyre. Kia tawisÿdÿyna-di rierynanymyhyre tarybewiwide, tahe hâwyi rityhnyymyhyre. ⁷Kia hâwyi aou aou röerykemy ixidi röhötinymyhyre, urile tahe inatyhyna tiu rieryötyhy. ⁸Iwese ihetxiu Ijâni, Ijâbri-wana Moisesi ôludumy rÿire wese. Wiji tule kia hâbu inatyhyna ôludumy rare. Irayky rawerynyre. Ityhydÿyna-di deòsanamymyhyre. ⁹Tiu tako-ò raötyhy, iitxÿtereriki, kia iruina òraruna ibutumy iny rierykre, iwese Ijâni, Ijâbri òraruna ibutumy iny raeryre wese. ¹⁰Kai, tahe waerydÿyna-ò taholahyymahâte. Iwese raremahâ wese tiwaheludunymahâte. Watyhyna teerymahâte, wadeybina, waywina, waluuna, waixiôlôdÿyna. ¹¹Aou aou inybinahakÿ wadi riwisÿnyrer, tule aôhökÿmy ratÿyñyneri. Kia ibutumy teerymahâte. Kia Wade rotÿyñmymy rÿire Atxiòkia hâwâ-ki, Ionio hâwâ-ki, tule Listra hâwâ-ki. Aôwitxira witxiramy aôhökÿmy ratÿyñmymahâre. Wanry i tahe ibutu-ribi riwatate. ¹²Inyô òbitimy ratxikeki Jesuisi Kristu-ò, tii aôhökÿmy rotÿyñykre iòraru-ki. ¹³Hâbu bina bina rabinahykymy rarekre, tule hâbu inatyhy aôkô rabinahykymy rarekre. Inyô tiiboho riitxenanykre, tule tiiboho inyô kidiitxenanykre. ¹⁴Kai tahe aôbo

teeryte, kia-di mohōtinyke aōbo tetyhynymahāte-di. Tahe tiribibo teeryte, ūhōtikile idi mabekre.¹⁵ Uladuribile teeryte Deuxu Tyrriti. Kiadile bierykre Jesuisi Kristu tarasadŷyna idi bimykremy. Kia adee kanake bityhynykekile kŷnyhe.¹⁶ Ibutumy Tyrritityhy Deuxu elewesenamny nadē. Bedeerysyna urenana heka rare. Òrarudu òbitidŷyna heka rare, ibutumy riòbitinykemy. Tule aōbo awihikŷmy raremy rierynanykre.¹⁷ Deuxu deòdu dori òbitile rŷirakemy. Aōwiwhikŷ widŷyna aōbo dori rexihulemy rŷirakemy.

4 ¹Deuxu, Jesuisi Kristu kiaru-ki arâteonykre. Jesuisi Kristu dori rubu mahādu iru mahādu-wana wiribi rihitxinykre, tii taòlona kaò kidiwykreu. ²Belyyke Deuxu rybemy, inydee awikeki, tule inydee awiòkeki. Ywina-di iny biobitinyke. Iny biwiòhenanyke. ³Bededŷýnanabina kanakre. Kia txuu erydŷýdu òbiti-ò roholaôhyyre. Erydŷýdu ributunykre tamydeewimy. Iwese iny tōhōti nohōtijuty-ò rotñymyhŷre wese tamy wiimy aõna aõnaole roholamyhŷkre. ⁴Inatyhyerydŷýna-ò roholaôhyymyhŷre. Urile ihetxiu ijyyôle roholakemy ixidi ihŷre. ⁵Kai tahe ywimy maraykynyke. Ibutumy aõhõkŷmy botŷýnyke. Deuxu Rybewihikŷmy belyyke kia tahe aõmysdŷýnare Deuxu adee riwahinyre. Idi hyylemy mabekre. ⁶Iny riwahinyke xiwena wesemy rubu-ò. Waixituededŷýnana heka rehemynyreri. ⁷Ijesu wihihikŷwesemy tahe rexijjesudŷýnyre wese. Rekonananyra heka waumy ijera. Retyhynyhyra tahe ityhyna. ⁸Òbitiwidŷýna raheto wese wadee rexihumy roire. Wanry, ywisidŷýdu òbiti, riwahinykre kiatxuu. Jiarŷ sohojiôle aõkõ. Tahe tule iraròsòdu mahādu-ò. Jesuisi dehemynyna luumy kia mahādu roimyhŷre. Tamy tule rataanaõ raheto wese riwahinykremy.

⁹Wylemy inihe waroram y manake. ¹⁰Dema riwarira Tesalonia hâwâ-ò rara. Tii bede aõmydŷýnana luure. Kalatxia bede-ò Kresetxi rara. Dalimasia bede-ò Txitu rara. ¹¹Luka-wanale watxireri. Tahe kai Marku bididykre, wawiòhedŷýdu wihihikŷmy rarekemy. ¹²Txitxiò heka Efesu-ò reteonyre. ¹³Kai tahe manakre warahana bidiwykre. Troaji hâwâ-ki Karpu heto-ki tahe warahana rerire. Watyyriti tule bidiwyke tyyriti welŷte tule nohōti losaôtyhymy. ¹⁴Alexŷdre womati loresedŷýdure warybe dibinamymyhŷde. Wanry iòwydŷýna tamy kidilidikre riwabinanyreki. ¹⁵Kai bexiekre kowa-ribi, inyrybe dori rityhynyöhymyhŷre. ¹⁶Juhuu dinodu-ò rewyonyreu inyõ riwawiòhenanyöhymy. Ibutumy rirahure waribi. Aõbo wabinam y riwinyre-ribi Deuxu tōhōti rosamy watxireri. ¹⁷Wanry tahe, riwawiòhenanyra Deuxu rybemy rybe-ki. Iny witxira dori, judeukõdu mahādu roholamyhŷre. Leaõry-ò, wadi rehukõra. ¹⁸Wanry tule riwatakre ibutumy aõmydŷýnana bina bina-ribi. Kowa bede wihihikŷ-ò riwadykre. Tuu rekeàlakre aõu aõu bededŷýnana roobymy. Kie.

¹⁹Warybe wehityyna Prisila-ò, Akila-ò biôkrekre tule Onisiru sŷ mahādu-ò. ²⁰Erasto, Oritxi hâwâ-ki rarire. Trofimo, Miletu hâwâ-ki binam y resere. Taile heka rarira ibinamymyhŷreki. ²¹Wylemy manake inihe beòrako-ki. Ubulu tarybewehityyna adee riwahinyre. Tu Prudente,

Lino, Laujia ijõre. Tule ibutumy ityhydýýduseriõre rybe wehityyna adee riwahinyrerí.

²² Wanyrý awana ratxikemy watxiwâhâre. Tule làhâna umy-wana ratxikemy watximahâre. Kie. Paulo

Txitu-ò

Paulo Tyyriti Txitu-ò

1 ¹Jiarŷ Paulo rare. Deuxu deòdu rare. Jesuisi Kristu riwamyre inatyhyna aritŷnynykemy. Kia tyhydŷña, Deuxu tarasana mahâdu hôrō rare. Kia ityhydŷña dee inyō rierykeki, rityhynykeki, Deuxu deewimy tii rarekre. ²Umytuedeõnahakŷ iny riraõmyhŷre. Deuxu dori tuu rarybere ihetxi bedeu. Deuxu heka tiu raruiõtyhy. ³Ibededŷñana òbiti dehemynydeu, Deuxu aõmydŷñana rarybekemy rotŷñyre. Kia aõmysŷdŷña wadee Deuxu riwahinyre, iny tarasadurenymy rybe-ò. ⁴Txitu-ò kia warybe rewahinyra. Kai iny-wana Deuxu tetyhynyteri, kia dori inatyhymy wariore wesemy tate. Deuxu, iny tyby-ribi, Jesuisi Kristu, iny tarasadu-ribi, Deuxudeysana-di, ywina-wana adee kanakemy watxireri.

⁵Inyaõmydŷñana biòbitinykemy dori adee adiride. Kreta bede-ribi röhonyreu, dori waaõmysŷdŷña rehuõre. Kia-ki dori kowa-di anaride. Ibutumy hâwâ hâwâ-ki ityhydŷdu mahâduy-ribi kai matuari mahâduõ bimyke. Iwese jiarŷ rarybere wese kai bimyke. ⁶Matuari òbiti bimykre. Matuari ihâwy sohojiõ rŷira bimyke. Inyō ityhydŷdumy riòrenadule bimyke. Iriõre iòraruluukeki, iehehekeki, kia hâbu bimyoke. ⁷Ityhydŷdu mahâdu yrubudŷdu òbitilemy dori ihýkemy. Inyō-ki heka ibinamy mahakeki, imynyõmy. Tii dori, Deuxu dee raaõmysŷdŷkrekre. Ixidile nohõtidu mynyõmy. Hâbukyara rybebyby, mynyõmy, vîi luudu aõkõ, hâbu aõbinaluudu aõkõ, hâbu ityhymy nohõtidu aõkõre. Kia mynyõmy. ⁸Iny inatyhyle, òbiti luunadule, taroraludu-ò awire mahâdu, iny aõwityhy luunadule, ixiwedule, Deuxu rybe tyhydŷdu, kiale bimykre. ⁹Deuxu rybe-di kia hâbu òbitimy röhõtinykre, òbitityhylemy rierynanykemy. Inyō ierysydŷña rityhynyokeki, erydŷdu irayky riywinskyre tai ihewo-ribi rieryke, rityhynykemy. Tule iny iwitxira erydŷña-di rarybemyhŷreki, tii riòbitidŷñyke.

¹⁰Iny sôwemy inatyhymy rityhynyõrer. Tii dori aõna aõnalemy rarybemyhŷre, ityhydŷdu mahâdu riitxenanymyhŷkemy. Kia mahâdu-ribi, judeu mahâdu ibutu ratyre kia aõna aõnamy rotŷñnymyhŷre. ¹¹Inyō kowa mahâdury riyrykemy tamy rarybeke. Iny sôwemy heka

riitxenanimyhyre. Òbitimy aôkô heka iny rierynanymyhyre. Nieruôle heka iny rierynadÿñymyhyre. ¹²Kowa mahâduô, ierydÿduô rarybera:

—Inyboho, Kreta bedeludu mahâdu, ibutumy ruidu roire. Irôdu brebuna wese iny roire. Inyboho heka teoruxere roire. Byrelemy inyboho rôhôtinyhyrenyre.

¹³⁻¹⁴Aõmybo kahâbu rarybera heka inatyhy rare. Urenana tahe arurumy rityhynykemy. Judeu mahâdu ihetxiu ijyy-ribi tôhôtireny rosakemy kai marybeke. Hâbu mahâdu bede ywina rityhynyökemy. Kia hâbu dori inatyhyna aôkô rityhynyre. ¹⁵Òbiti mahâdu dee ibutu òbitire. Ityhydÿdukôdu mahâdu-ò aô aôkô òbitire. Tôhôtinareny dori aôbina binalemy rôhôtinyhyhyre. Aôu tii rexiryre aôbinahaký riwinykemy. Deuxu-ribi tôhôti rosare. ¹⁶Tiiboho rarybemhyrenyre: —Deuxu inyboho reerryrenyre. Tiiboho tahe Deuxu erydu wesemy aôkô aôna aônamy rotÿñymyhyrenyre. Tiiboho iny rijojinyrenyre rybemy reòbyolemyhyrenyre. Aôwihihiký widÿý rieryörenyre.

2 ¹Kai, Txitu, aôerynawihikýdibo bierynanymyhyke. ²Matuari mahâdu kai bierynanyke hâbu ixiwedu mahâdulemy roirelemy, ywimy nohöti wydynadu mahâdu roirekemy, òbitilemy rityhynykemy, ibutu òbiti luukemy, iixiraterekemy. ³Senadu mahâdu tule bierynanyke iyrubumy rÿikemy iujömoomy rÿikemy, tule vîi luuömykemy. Aôerynawihikýdibo bierynanybenykemy. ⁴Hâwyv týmyra hâbumy heridu týmyra tahâbu luukemy, tariore luukemy, kia senadu mahâdu rierynanykre. ⁵Tuu iyrubumy rÿikemy, òbitimy raraykynymy rÿikemy, taheto riywiny my rÿikemy, awimy rÿikemy, tahâbu rybe riywiny my rÿikemy. Kia wesekeki, Deuxu rybemy inyô ibinamy rarybeöthy. ⁶Weryrybò mahâdu tule bierynanyke iyrubumy rÿikemy. ⁷Kai, Txitu, aôna aôna wiwihihikýmy botyýnykre, tai tahe ityhydÿýdu mahâdu awesele aôna aônamy rotÿñykyre. Kai bierynanykeu, òbitilemy inatyhymy bierynanykre. ⁸Arybe òbitityhydile bierynanykre.

Tai tahe aôludu raixýrukre aômy dori umy rarybeöthy. ⁹Kai bierynanyke urideòdu mahâdu tawedu rityhynykemy. Tamy awimy raaõmysýdýýnykemy. Tamy heka ròrawyödýýtyhykemy. ¹⁰Rawasinyke aôkôre, ibutumy òbitilemy riwinykemy. Kiawesekeki, ibutumy Deuxu inytarasadu deewimy riwinykemy.

¹¹Deuxu taerydÿýna-di taluuna ibutumy iny-ò rexideösinyre. Taluuna tahe inytarasana-ò rehemynymy raremyhy. ¹²Kia heka iny tuu robikeu, awimy erydýýna rahake. Riwaerynanymyhy aôbina bina widýýmy tule òbitina-di yrubudýýna-di iny rariakemy kabede-ki. ¹³Tule iny riràõmyhyrenykemy iny Deuxu wihihiký iny tarasadu Jesuisi Kristu loosònatyhywo-ki kedehemynykre.

¹⁴Iny òwymy dexiwahinyde iny òraru òwydýýrenymy. Kiawese heka iny riwyre idi rratisebenyre iny ijo lyrahaký ixidee rimyre. Kia ijo iluure.

¹⁵Kai, Txitu kia aôna aôna inyko belyyke. Tai Deuxudeewimy riwinykemy urenana rakatxirenykemy. Iny bierynanykre. Iny biòbitinykre. Iny ibutumy rityhynykemy matxibenye.

3 ¹Kai ityhydÿýdu mahâdu ixi bitôhôtijeranyke ibutumy hâwâ dinodu, bede dinodu rityhynykemy, tabede ywina rityhynykemy. Tule aõmysýdýýnana

wihikŷ riywinykemy. ²Modee heka ibinamy rarybeōtyhy, raaōbinanyōtyhy ywimy rarekemy, moheka iehehemy riywinyōmyhŷre. ³Inyboho heka tule iehehe roiremyhŷ, iitxŷtemy roiremyhŷ, òraruluunamy iny riitxenanymy roiremyhŷ, òtaluumy roiremyhŷ. Aõbina bina luumy iny witxira aõna aõna-di wii risñymy roiremyhŷ, wideramy roiremyhŷ. ⁴Tahe Deuxu iny tarasadu luuna, ruxetðena-wana inydeereny dehemynydeu, tii kia-ribi iny ritarenyre. ⁵Kia aõna aõna wihikŷ iny riwinyrenyreki aõki, iny Deuxu ritarenyre, taluuna-di tahe iny ritarenyre, Jesuisi òraru-ki xiery heka Deuxu riwatŷmyranyre Tatyytybytyhy-di. Umytŷmyra riwahinyrenyre, riwasuhörenyra. ⁶Tatyytyby inydee riwahinyre Jesuisi Kristu iny biu-ò hedureki. ⁷Kiawese iny riwaõbitinyrenyre taluuna-di. Katahe inyboho umytuedeõna ijõdire. ⁸Kia heka inatyhy rare. Ka aõna aõna bierynanytyhykeu, tahe wadee awikre. Kia wese Deuxu ityhydŷýdu mahâdu aõwiwihikŷlemy rôhõtinymyhŷke tule rewinymyhŷkemy. Kia heka awire. Kia iny riwiõhenanymyhŷre. ⁹Ýraxina itxŷte kai rýýraxidŷýomy, iwyòdŷýomy, rybe jei jei-ribi irehemy mabekre, tule lahi òraru rybe-ribi. Kia rybe aõ aõkõ rare. Awi aõkõ rare, iny riwiõhenanymyhŷre. ¹⁰Hâbuõ rybe òwe òwe-di ityhydŷýdu rierynanykeki, aruru rybemy tamy marybeke. Kai inatxi rybemy marybekeki, tii rexioõbitinyökeki, tahe uritere aõna aõnamy tamydŷýomy. Tii òraruudu dori ratximyhŷre. Hâbu òbiti aõkõ. ¹¹Tiile rieryre tuudŷýdumy ratximyhŷre.

¹²Jiarŷ, Txitxiò, Atema-wana aõrysymy ariteõnykreu. Niõpõli hâwã-ò wadee manakre. Kowa arasýnykre ibutumy biu bedeu. ¹³Zena, bede ywina erydŷýdu, Apõlo-wana kai ityinareny-ò biteõnylebenyke aõmybo tamy biwahinyymyhŷke. ¹⁴Bierynanyke iny aõmysýdŷý wihikŷkemy rotýýnymyhŷkemy. Kia wese aõbo rauhenyrreri tamyreny ijödikre. Tai riwiõhenanymykre.

¹⁵Ibutumy kaki jiarŷ-wana iny rybe weityhyna adee rewahinyrenyrreri. Warybe biwahinyke ibutumy inyluudu ityhydŷýdu mahâdu-ò ibutumy adeereny Deuxu deysanamykre. Kie.

Filemo-ò

Paulo Tyyriti Filemo-ò

¹⁻²Jiarŷ Paulo rare. Jesuisi Kristu òraru-ki ròtena-ki wâhâre. Tximòtxi iny seriore wese jiarŷ-wana adee Filemo-ò rybe rewahinyrenyre. Kai iny luunaren, iny wiòhenadŷýdu tate. Tule Afia-ò, rewahinyreri, tii iny wyòrenyô rare. Tule Arikipu-ò, rewahinyreri iny rybe tñyndŷýdu-ki ijoio rare. Tule ityhydŷýdu mahâdu-ò rewahinyreri, aheto dohodŷýna ijoio-wahe. ³Ruxetðena ywina-wana Deuxu iny tyby-ribi, Jesuisi Kristu iny iòlò ribi adeereny kanakemy watxireri.

⁴Deuxu-ò rexitðenye, atxi, Filemo, wanohõti reamyhŷre. Tai umy rarybera. ⁵Kai dori Jesuisi tetyhnyte, iny iòlò luumy, ityhydŷýdu mahâdu luumy atximahâte. Kia-ò raholamyhŷre. ⁶Tule rexitðenymahâre kiamy jiarŷ rarybemahâre. Kai iny witxira-ò Deuxu aõmydŷýnanamy belyykeu, Kristudeewimy bierynanyke. Kia inydeereny rexitðenye Deuxu-ò. ⁷Jiarŷ wadeysatyhyreri, kai dori aluuna iny witxira dee ratximyhŷre. Kia heka deysana nihikŷ ityhydŷýdu mahâdu-ò rare, tii riwawowesenymyhŷre.

⁸Jiarŷ timy atxikemy adee ararybekeki, tule ke heka arateranyke. Jiarŷ dori aityhydŷýdu seriore rare. ⁹Tahe aluudŷýna òraru-ki tahe adee arexitðenye kre. Jiarŷ Paulo rare. Ròtenawo-ki jiarŷ roire Jesuisi Kristuluu òraru-ki. ¹⁰Wariore wese dee rexitðenyeri. Onesimo wariore wesemy redyreri Kristu tyhydŷýna-ò waribi umy wese kaki ròtenawo-ki rare. ¹¹Tiu heka adee riwahinyõmyhŷre tii dori juhuu awiòhedŷýdutyhy aõkõ rare. Wijile tahe iny diwiòhenanonymyhŷde adee wadee tule. ¹²Tii adee reteðonyreri. Ixyby araõkesedŷýnyreri. Kai ixi-ki bimyke wawesemy, wadee dori tii awityhy rare. ¹³Jiarŷ dori ixideele remyore wawiòhedŷýdu kaki ròtenawo-ki Rybewihikŷ dohodŷý òraru-ki. Kia òsýny adee awire. ¹⁴Urile aõkõmy marybekeki tii arimyõthy. Kai aõ wadee bidiwahinykeki, kai ixi sohojile inihe biwahinykre. Waixitðena-ki aõkõ. ¹⁵Onesimo heka aribi irehemey rexiijere ijõ bededŷýnana witxirau, tahe wijile tiimy abrysimykre. ¹⁶Juhuu wesemy aõkõ ihŷre deòdumy wahe, wiji aseriore wesemy heka rare. Tii heka waluuthyhy rare, adee tulekemy ityhydŷýdu wese wiluukemy wadee awire. ¹⁷Kai wabiòwakeki, tii birybenyke iwese tiwarybenymyhŷte wese. ¹⁸Aõ adee

rasiranyreki, jiarŷ ariwyònnykre teròwymy. Jiarŷ iximyna kaa retyyritinyre: Jiarŷ Paulo ariòwynykre. ¹⁹Kai waðararu-ki ityhydŷýdumy atximahâte. Kia tahe adee tuu ararybeõtyhy.

²⁰⁻²¹ Warybe mynamy ta kai bòwidŷýkre Kristu òraru-ki, tai ta biwadeysanykre. Jiarŷ warybe rewahinyreriu, araeryre, waixitòedŷýna ratyre biwinykre. ²²Ijõmy adee arexitòenykre: wasŷ waherina ahetowo-ki biywinykre. Deuxu-ò bexitðenykreki, tai jiarŷ aõhe-wana adeereny aròòsekre.

²³ Epafa wabiòwa ròtenawo-ribi adee riwehityhynanyreri (jiarŷboho kaki watximyhŷrenyre Jesuisi Kristu Rybe òraru-ki), ²⁴tule Marku, Aristarku, Dema, Luka-wana rexivehityhynanyreri. Kia ibutumy heka Deuxu-ò aõmysŷdŷýdumy roire.

²⁵ Jesuisi Kristu lâhàna awo-ki ratximyhŷre.

(Filemo-ò 1.8)

Hebreu-ò

Tyyriti judeu ityhydŷŷdu mahâdu-ò

1 ¹Juhuu Deuxu inytybyreny-ò rarybemy raremyhŷ. Deuxu rybe-ò ijohonadu-di tamy rarybere. Tule sôwemy aõna aõna witxira witxira rarybere tamy. ²Tahe ikonana wiji txuu inydeereny tariore diteònkykemy rarybera. Tii rarybere tybyderòwymy. Iriore tahe ibutumy aõna aõna wedu rare. Deuxu iriore kia rarekemy rarybere. Tii tule juhuu bede widŷŷdu rare. ³Tii Deuxu loosõna týnydŷŷdumy ratxireri. Deuxu wesehyymy ihýmyhŷre. Iriore, taryberuru-di, ibutumy aõna aõna rimymy roimyhŷre. Iny òrarunarenry riixâwididŷŷnymy rahudi, biu-ki lòlò Deuxu ruruna weribi ronyre. ⁴Iriore ranire niwihihikýmy. Tii dori ýjuratyre awityhyre. ⁵Tiu heka ýjuö-ò rarybeöhymyhyre: —Kai wariore tate. Bohyymy wiji wâhâre. Ijô ritidŷŷmy rŷire, kawesemy: —Jiarŷ tybymy ararekre. Tii warioremy rarekre. (Kia tahe ýju-ò tii rarybeöhymyhyre.) ⁶Irioredela kabede-ki reareu ixityre ijömy rarybere: —Ibutumy Deuxu ýju tuu reàlakemy. ⁷Ýjumy tahe kawesemy Deuxu rarybere: —Jiarŷ ýjuboho tahe yhy ele elewesemy retxiyenre, wadeòduboho heòtylooswesemy retxiyenre. ⁸Tahe tarioremy kawese rarybere: —Wariore, Deuxulemy atxiteri. Kai ibutumy inyiòlöhymy rare. Aruru tuedeõna debõna dire. Wiwesemy nonana-di ibutu-ò atximahâte, òbitimy. ⁹Òbitinaluumy kai atximahâte òraruna deramy tahe atximahâte. Tai tahe Deuxu, aDeuxu amahâdu ratyre awimy teleta adee riwahinyre deysana. ¹⁰Ijömy Deuxu rarybere tarioremy: —Kai Wanyrŷ juhuu bede widŷŷdu tate. Bede ibutumy tewinyte. Tule biuludu aõmydŷŷnana tewinyte. ¹¹Kia bede aõmydŷŷnana ludu ibutumy rexihukemy. Kai tahe tiu atuedeõna. Iwese uwõhi retybyre wese, kia aõna aõna retybyke. ¹²Tule wesirahana rawerasemy roimyhŷre wese ibutu tyy retybymyhyre, rawitxiradŷŷmyhyre. Kai tahe ixiwesehyy ahâte. Abede dŷŷnana tahe tiu itueõtyhy. ¹³Ýjuö-ò Deuxu tiu rarybeöhymyhyre: —Bodonyke waruruna weribi. Aòludu mahâdu aka-txi resemyhŷkemy. Eòdumy rarekemy. Kiamy tahe tariore-ò rarybere.

¹⁴Ibutumy ÿju mahādu Deuxu deòdu rare tyytyby wesemy rare. Deuxu diteõnyde ityhydýýdu mahādu wiöhedyýmy tule ibutumy biu-ò hedu mahādu wiöhedyýmy.

2 ¹Tai tahe, waseriõreboho, ityhyna rybe-ò rokoholarenyreki, tamy tahe rikimyrenykre rikityhynyrenykre. Tai tahe iribi tiu ròkòirenøytyhy.

²Ibutumy ÿju rybe inatyhymy raremyhý. Ibutu òrarudu rimyre aõhökýmydýýnana-ò irybe riywinyõreki. ³Kia inatyhy rare. Tarasana rybe wityhy-ò rokoholarenyreki, timybo inyboho rikiòlonyrenyke. Kia rybe wityhy Wanryý Jesuisile juhuu inydeereny relyyre. Idi tahe, ijohonadu mahādu tuu rarybere tule. ⁴Deuxu irybe myna rotýýnyre, ròbedeòbydýýnyre tai ròbedeòtiidýýnyrenymy tai Deuxu ruru ritýñnyre. Tule Deuxu Tatyytybytyhy iaõwidýýnamy ixideewimy inymy riubýtýnyre.

⁵Ýju-dee aõkõ bede riwahinyre-kia iòlòmy rarekremy. Jesuisi-ò kia riwahinyre. ⁶Juhuu inyõ rybe txiödýýnamy rarybere: —Ritina-ki kia rybe roimyhýre: —Aõbo heka hâbu tyhy riore rare? Tii aõ aõkõ rare. ⁷Ijõ bededýýnanaõ Deuxu riore ÿju-ribi tyhymy aõkõ ihýre. ⁸Tahe wiji wowydyna tamy rawahire iwese iòlò dee iny riwahinyre wese, tamy rawahire. Tule ibutu wedumy rarekemy. Iny ruereny dee ibutu ihõrõ aõkõ òsana rare. Ibutu rurudu wese aõkõ iny ruereny-ki rýire. ⁹Tahe inyboho Jesuisimy robirenyre. Tiile tuu ihýre. Urihimyõ bede aõmydýýnana bedeu ÿju-ribi tyhymy aõkõ Deuxu tii relere aõhökýmy dýýnana rimykremy. Tahe rurure. Rubu riurihire inyderòwyrenymy. Tai tahe rataana raheto wesena Deuxu tamy riwahinyre deàlana-wana. ¹⁰Deuxu riwinyre ibutu aõna aõna ixidee. Tii kõkeki, bede ihoõhyymy roike. Tii ityhydýýdu mahādu ridymyhýre taloosònasy-ò, taijoimy. Tai tahe Jesuisi aõhökýmy rotýýnyre Deuxudeewireki. Tarasana wydydumy heka wityhymy Deuxu delede aõhökýmy rotýýnyreki, tai awityhymy ròhonykemy tarasadudikemy. ¹¹Òbiti widýýdu tahe òbitina mahādu-wana wimahādu wese roire. Wiwanale sohoji tybyrible doidenyde. Tai tahe raixýruõlemy Jesuisi seriõremy rininire. ¹²Ritina-ki rarybere:

—Ani arityñnykre waseriõreboho-ò. Dohodýýna heto-ki àlànawiu-di adee ariwiunykre. ¹³Ijõ Ritidýýna-ki rarybere: Tii arityhynyhykyre. Ijõ: Kakile wahe watxireri, tule roire wariore Deuxu diwawahinyde. ¹⁴Iwese ibutumy inyumi wiwesele roire wese, tule Jesuisi umyõ rimyre, inyumi wesele, tai inywesemy rurukremy. Tai tahe rubu dinodumy rahaananyre, Diabo wahe. ¹⁵Kia rubu mahādu lau ruberumyhýre mahādu, ibrebu iribi ritare. Kia mahādu dori rububrebu deòduhyymy ihýrenyre. ¹⁶Ýju aõkõ ritakemy namyhýde, Abraõ riore riore ritakemy namyhýde. Tahe wiji tule ihýre. ¹⁷Iseriore wese hyymy roirekemy ihýrenyre. Tii dori Deuxu Xiwena widýýdumy rarekemy inydeereny tai ruxetõena wahidýýdu òbiti tii ihýre. Ibutumy iny òraru òwydýýnamy rýimyhýkemy. ¹⁸Ibutumy ixiradýýna mahādu tii riwiõhenanymymyhýre, ibutumy ixirana-di aõhökýmy rotýýnymphýreki.

3 ¹Tai tahe, waityhydýýdu seriòreboho, boholatyhyke Jesuisi rybe-ò: —Kaiboho dori tule bimybenykemy biu bede aõmysýdýýna. Jesuisi iny ityhydýýna Xiwena wahidýýdu wedu tyhy rare tule inatyhyna deòdýýna tyhy tii rare. ²Deuxu tii riwinyre Xiwena wahidýýdu wedumy. Tai tahe tii òbitimy riywinyre Moisesi riywinyre wese Deuxu sýmaháduy-ki raaõmysýdýýnomyhýreu. ³Jesuisi-ò tahe sôwemy wowydyna rawahikremy. Moisesi wowydyna ratyre rawowydynanykemy. Hetowidýýdu iny riwowydynomyhýre, hetoratyremy. ⁴Ibutuheto iwidýýdu dire. Ibutu widyydu tahe Deuxu rare. ⁵Moisesi Deuxu heto-ki òbitimy rybe riywinyomyhýre teòdu aõmysýdýýnanamy. Tai tahe teòsidýýna ririre ijesenareki. Deuxu rybe týnydýýdu tahe Moisesi rare. ⁶Kristu tahe Deuxu sýmahádu wedu rare Deuxu riore rareki. Inyboho Inynyryreny-ò ròkòtyhydýýrenykeki tuu rokoirekre. Tai iny brebuttererenymy iny raròsònarenymy inatyhymy rakatximyhýrenykeki tahe Deuxu ijoí inyboho roire. ⁷Kiawesemy tahe Deuxu Tyytybytyhymy narybede: —Wiji tahe tamy boholabenyke aworený iòlududýýrenyömy. ⁸Judeu mahádu wesemy aõkõ boibeke, tybyboho wesemy aõkõ wahe boibeke. Tiiboho dori tamy raujõmomymyhýre bedero-ki Deuxu riurihirenyre. ⁹Deuxu rarybere: —Aõbede wiwihiiký rewinyre hâre, alabiereny riwaitxenanyrenyre tamyreny watxireri iny inatxiwaitue beòramy aõbedewiwihiiký riraðomyhýre. ¹⁰Tahe Deuxu rarybere: —Waky reamy tamy wâhâre. Tiu heka wawana ratxiõhyymyhýre ryòbiti tamy retýnynyre hârele. Tawo-ki teòsahyyymy ratximyhýre. ¹¹Deuxu rarybere: Waky reatyhymy tai tahe ixidee resere, inatyhymy rarybere: —Tiu tiiboho elehyna bede-ò ralòötyhy. ¹²Bexijebenymy waseriòreboho uritere awo-ò ròtedýýomy raykyitxýtena. Kia òraru-ki aDeuxutyhy-ribi irehemy bexilòhòrarienyheny aDeuxu tyhy dori irumy ratximyhýre. Tii inatyhy rare. ¹³Txuõ txuõlemy wii biòbitinybenyke. Òraruna dori itxenadýýdu nihiký rare. Tai tahe wiji kiamy botýýnybenyke. ¹⁴Deuxu rikityhyntyrenyhyymy rakatxirenyme. Irybe rikiwyntyrenykemy rakatxirenyme iwese juhu rityhyntyrenyra wese. Kia wesekeki, Kristu leinamy rakatximyhýrenyke. ¹⁵Kiawesemy tahe Deuxu Tyytybytyhymy narybede: —Wiji tahe tamy boholabenyke aworený iòlududýýrenyömy. Iwese ihetxiu mahádu riwinyre wese aõkõ boibebyke. ¹⁶Timahádubohe roholare Deuxu rybe-ò iribi tahe wimy raòludure. Kowa Egito bede-ribi doimyhýde mahádu roire. Moisesi tamahádu-wana doimyhýde. ¹⁷Mobohe Deuxu kyaradýýdure 40 wyra sôwe. Kia mahádule bederahykile rexihure raòrarunyreki. ¹⁸Moõbo Deuxu rarybere taelehyna bede-ò ralòötyhymy? Rybe ywisidýýdukõdu mahádu-ò rarybere. ¹⁹Inyboho tuu rieryrenyre. Rirónyrenyöremy rityhyntyrenyreki.

4 ¹Deuxu juhú rarybere: —Inyõ taelehynabede-ò ralokremy. Inatyhymy heka aõmybo rarybere rýire. Inyõ õsana kaibohoõ tamy rehemynyötyhy rityhyntyomymyhýrenyreki. Tai tahe bexityhynomyhýbenyke kia-ò. ²Inydeereny

tahe Rybewihiký týmyra ròhònymy roimyhýre, iwese Moisesi mahádu-ò ròhonyre wese. Tamyreng tahe awityhymy aõkõ tamy röhötinymyhmýre rityhyñyöhyymyhmýrek. ³Deuxu tyhydýdu mahádu raloke taelehyna bede-ò. Deuxu dori rarybere: —Jiarý inatyhymy anarybede. Iny rityhynymyhmýrele tamy ralokre. Deuxu kiamy rarybere: —Taelehynabede tamy rewinyre xiery juhuu bededýñana rewinyrmu roireu. ⁴Inyboho rierymyhmýrenyre tii riraòmyhmýremy Ritidýyna roireki: —Deuxu taelehyna-ki ele rihynyre debòinatxitxu bededýñanamym. Taaõmysdýyna ibutumy rahure aõbo riwinykemy idi raremyhý riwinyre. ⁵Ijõ rybe tule kia-wana roire: —Tiu ralõötyhy waelehyna bede-ò. ⁶Tuu heka Deuxu rarybere inatyhy raremy. Ijõ maháduõ ralõomyhmýre Ijõ maháduõ ralõrenykre. Moisesi mahádu tahe ralõore Deuxu rybe riwinyoreki. ⁷Wiji bededýñanamym heka Deuxu rarybereri. Kia rybe rare iwese Davi rarybere wese: —Wiji tamy boholabenykeu, aworenym iõlududýñrenyömy. ⁸Josue ridyre Moisesi mahádu Suwitxiraõ-ò. Kasu tahe kabede aõkõ rare Deuxu elehyna bede. Deuxu idihyy tuu rarybemy ihýre. Wijina ròtena bededýñanamym Deuxu rarybemyhmýre. ⁹Tai tahe Deuxu mahádu dee elehynasu bede roimyhýre. Deuxu elehynatxu wese heka rare, iwese Deuxu debò inatxitxu-di rexielehnyre wese. ¹⁰Iwese Deuxu raelehynanyre wese raelehynanyre inyboho taaõmysdýyna-ribi, inyboho rukururenkykre. ¹¹Awityhymy rokoireke tamy rikirónyrenykemy tule. Rekeixijerenyke. Deuxu rybe rikiywinyörenykeki iwese judeu mahádu wese rikirónyrenyöthy. ¹²Ibutumy Deuxu inydeereny rarybere iruru dire. Iwese mayrehe wiòtxureemy rýrira wese Deuxu rybe rare. Inyrayky wydyna riòrõmyhmýre, õhõti wydyna-wana. Mayrehe rayky riraynymyhmýre aõmybo inyrayky Deuxu ibutumy rierykemy. ¹³Ibutumy Deuxu rierymyhmýre inyraykyreny. Iny Deuxureny irumy ihýre. Ibutumy aõna aõna tamy itýnyhýkyle rare. Aõ heka iwasi aõkõ tamy rare. Ikonanau ilau ibutumy aõhebo iny rotýñymyhmýrenyre rikitýñnyrenykre.

¹⁴Jesuisi Deuxu riore iny xiwenadýdu tyhy rare. Tii rare biu-ò iny wiòhedýmy. Tai tii rikityhynyrenyhyymyhmýke. ¹⁵Tii iny aõkõnarenym rierymyhmýre; ixiradýyna rierymyhmýre tai iny riruxetõenyre. Tii kabede-ki tiu heka raõrarunyöhyre, ixiradýyna hârele. ¹⁶Tai tahe rekexiterenymy rekexitõenyrenyke iny iõlöreny rynana-ò. Tai tahe ruxetõena sówemy inydeereny kidiwahinskyre. Bedeòbyna kidiõkre tuu rokorurenkykre.

5 ¹Häbuõ Deuxu rimyre xiwena widýdu mahádu wedumy rarekemy. Tii ibutu iny deròwymy Deuxu-ò rybedumy raremyhý. Tii iny uriõnosõna Deuxu-ò riwahinskyre. Tule òraruna brò-ki xiwena tamy riwahinskyre. ²Tii dori häbu rare tamahädurenym-ò dori ywina-di ixi-ki ratxireri iõraruorenym rierymyhmýreki. Imaháduõ ibedeeryore ijõ tahe reõsamymyhmýre tiiemy aõna aõna bina riwinyhyymyhmýre. ³Tai tahe xiwena riwahinskyhyymyhmýre tamahádu òraru-ki tule ixiõraru-ki. ⁴Inyõ ixideewimy aõkõ xiwenawidýdumy raremyhý Deuxudeewi xiery tahe tuu rareke. Deuxu tamy rarybemyhmýrekile tahe tuu rýike. Iwese Araõ-ò Deuxu rarybere tuu rarekemy. ⁵Tahe Kristu tule

reximyōhyre xiwena widȳydu wedumy rarekremy Deuxu tuu rimymy rarybere: —Kai wariore tate wijile kai inihe anatara. ⁶Ijō ritina-ki ijō rŷire: —Kai xiwena wahidȳydu atximahâte urenana. Xideki xiwena wahidȳydu wesemy atximahâte. ⁷Jesuisi kaki raremyhýu hâbu wesemy iruberytynymy rexitðenymy reálàmyhýre. Rahinymy riajuamy Deuxu-ò rarybere. Tii heka Deuxu rityhynyre tai tamy roholare. ⁸Deuxu riore heka tii rarehârele tahe aõhökýmy rotýñymyhyre. Tai tahe röeryre rybe ywidȳymy. ⁹Tii heka raðbitinytyhyre. Tai tarasana widȳydu rýimyhyre iywidȳydu ityhydýydu mahâdu dee. ¹⁰Deuxu dori tii rimyre xiwena wahidȳydu wedu rýirakremy Xideki wesemy.

¹¹Sõwemy tuu adee ararybekemy watxireri. Urile adee isirare ierysyna, teeryöhymy taholamahâte. ¹²Kaiboho ihetxiu tetyhynytenyte. Tahe inyõ bibedeerynybenyke. Ihâre tahe teerynanyöhymahâte. Ihyyymy texiokesedýñynta tai tahe inyõ anaerynanykemy adi ratxireri timybo ityhydýydu-ki tatemahâmy. Juhuu erydýyna wahe. ¹³Tohouã howýtödu weselemy atximahâtenyte, ityhydýydu aõmydýñana teerytyhyõmahâtenyteki, rybeerisydu òbiti aõkõ atximahâtenyteki. Kaiboho taumynyõmahâtenyte iwese ityhydýydu mahâdu rýirawesekemy. ¹⁴Deuxu erysynatyhy inyumi rýsýna wesemy roire. Aõbinahaký aõwihiký erysyduôle kia rýsýna roire, tiiboho dori rierymyhyre aõbo awire aõbo ibinare, tuu rotýnyrenyre aõbo awireki.

6 ¹Tikiemy juhuu Kristu rybetyhynamy araerynanymahâre. ²Rekexitõmonrynyke. Iwitzira erysyna rikieryrenykemy. Tai tahe rakaumynyrenye ityhydýydu tyhymy ityhydýydu rurudýyna-di. Inyõ rarybemyhyre. Iny raðbitinymy ratxike xiery iny ratakemy ihýre. Kia aõmydýñana reerydýñanyõkre tahe. Iny rityhynamyhykekile iny ratake. ³Ratisebenamy heka anaerynanyõkre, tule debòlidisinamy, tule rubu-ribi ixixanamy, tule bede konana ritxuakre txumy ibutumy heka tuu ararybeõkre. Tii heka juhuu erydýyna rare. Kaiboho dori teerytenyte. ⁴⁻⁶Inyõ biu-ribi loosõna wâhidȳyna riurihimy ritakeki. Deuxu Tytybytyhy aõmydýñamy ijõ ritake wana, Deuxu rybe riurihike wana, kowa bede wihihiký ruru rieryke wana. Tii ibutukeki tahe Deuxu-ribi tahewo-ò dòðosede inatyhyna ririre. Isiratyhyhyre ixityre ròte taòraruna Deuxu-ò relyyöthy. Tii dori Deuxu riore ixityre itxeònihiliký-ki ritidire, inyru-ò ritidire ibinamy rarybemyhyre. ⁷Biu heka suõ risebenymyhyre. Òwòruty iribi ritxuhudýñymyhyre tòbòròdýydu-ò. Aõratybo raratomykeki tahe Deuxu bedeðobydýyna kia rare. ⁸Tahe edeweweju kidiwahinskykeki, awiõre heka inydee kia sumy ibinamy rarybere. Urile roomyhyre. Kia suu tahe iny ityhyna ririre mahâdu wese rare.

⁹Kiawese jiarý urile rarybereri. Ihârele tuu aõkõ umyreny rahötinyrerি. Inatyhymy rahotinyrerí kaiboho aõ òbiti tewinymahâtenytemy. Iwese tarasana mahâdu wese kemy kaiboho ahâtenyte. ¹⁰Deuxu dori òbitityhy rare. Kaiboho tamy taaõmysýdýñihikýmahâtenyte tai aribirený tõhõti rosaõtyhy. Iwese Deuxu-ò aluunarený teteðosintya wese ityhydýydu seriore

tewiòhenanytenyteki ihäre tadiwiòhenanymahäte. ¹¹ Wiluu hyymy boibeke bede dÿñnana konana-ò. Tuu raruhyymahäre. Tule iny raròsònarený-di mohötinybenyke. ¹² Tai tahe ityhydÿýdu aõmydÿýna irisirenýomy boibeke. Òbiti widÿýdu ieles ele aõkõ rare. Rityhnyreri Deuxu wahisidÿýna ritakremy iwese Deuxu rarybereki. Kaiboho òbiti widÿýdu mahädu wesemy ahäbenyke.

¹³ Deuxu Abraõ-ò rarybereu, inatyhymy ixideele rarybere. Inyõ dori Deuxu ratyremy ratxiõmyhÿre. ¹⁴ Kawesemy rarybere. Deuxu tiiemy ixirybe riwinyhyymyhÿre Inatyhymy anabedeòbynykre, idi anaixijuradÿýnykremy tai ariokoreõ rasöwekremy. ¹⁵ Tahe Abraõ riraõmyhÿre, raeleleõmy. Idi Deuxu tarybe myna rotÿýnyre. ¹⁶ Inatyhymy aõmy inyõ rexirybenykreu aõmy rarybekre. Kai tahe aõ ijyy riixâwididÿýnymyhyre. ¹⁷ Deuxu tule ixidee rexirybedÿýnyre inatyhy rybe-di. Tai rybe tarasadu mahädu rierymyhÿre Deuxu rawitxiranyötyhy. ¹⁸ Inatxi aõmydÿýnana iny rieryrenyre. Deuxu rarybere-wana tiu raruötyhy. Tai tahe inyboho inyraròsònarený rimymyhyre. Iny ixiwòtena-ò ralõmyhÿre tarasana-ò ralõmyhÿre wese. ¹⁹ Inywo-ki inyrayky wiòhedidÿýdu ijödire hawòjurasa rimymyhyre wese iny roire Jesuisi koludu wesemy inydeereny ralõmyhÿre wesirahana webòrò-ribi, Deuxusý wahe. ²⁰ Jesuisi juhuu ralore tai. Tai tahe Jesuisi Xiwena wahidÿýdu wedu rÿihyykemy Jesuisi tahe Xideki axi weseõ xiwena wahidÿýdure.

7 ¹ Xideki tahe Salë hawã iòlò rare. Deuxu Tyhydÿýdu Xiwe wedu rare. Abraõ heka aõbina ritara. Xideki röhonyre itxi reakemy, tahe ribedeòbyrybedidÿýnyre. ² Tai Abraõ tamy riwahinyre ibutu aõbina aõmydÿýna-ribi, debòwiò-ribi sohoji riwahinyre, Xidekini tahe òbiti Iòlò rare iwitxira rybe-ki. Salë hawã Iòlò tahe ywina nodu rare iwitxira rybe-ki. ³ Tybyore, iseõre, isyõre. Tii heka itxu röhonyöhyyre tule bedekonanaõöhyyre. Tii heka Deuxu riore weselemy ihÿre. Tii Xiwena wahidÿýdu urenana ratxihyymyhyre.

⁴ Kaiboho mohötinybenyke timybo tii aõnityhymy raremyhÿdi. Abraõ inytybyreny tamy diwahinyde: debòwiò aõmydÿýna-ribi sohoji tamy riore. Iòlò taoludu aõbina aõbina aõmydÿýna-ribi tamy riore. ⁵ Xiwena wahidÿýdu mahädu Levi sÿriore mahädu-ribi doidenyde. Tamy bede ywina riywiny myriteonyre debòwiò-ribi sohojina ritakemy iny-ribi. Taijotyhy-ribi. Tiiboho dori Abraõ sÿijoiluduò tule roire. ⁶ Xideki tahe Levi sÿijoiludu aõkõ rare. Ihärele tahe Abraõ tamy debòwiò-ribi sohojina riwahinyre. Xideki tahe bedeòby rybe-di heka Abraõ rirybedidÿýnyre. Abraõ juhuu ityhydÿýdu rare Deuxu dori tamy ityhyna rybe riwahinyre. Xideki tahe ityhytyhy rare. Aõhe inatyhy? ⁷ Bedeòbymy rybedidÿýdu aõnityhymy rare. Moõbo rarybemyhÿre ratyre aõnityhymy rare. Ibutumy kia rierymyhÿre. ⁸ Levi xiwedidÿýdu mahädu hâbumy ituerenyre. Xideki tahe ruruõhyy ihÿre. Kia ritina-ki roimyhyre. ⁹ Levi debòwiò-ribi sohojina tarasadu rare. Ihärele tahe Abraõ terowymy debòwiò-ribi sohojina riwahinyre. ¹⁰ Levi dori natibienyöde, ihäre Abraõ-ki ratximyhy iu witxi Xideki-wana witxi reareu.

¹¹ Bede ywina rybe xiwedidÿýdu mahädu-wana iny rataötyhy. Tai tahe iwitxira xiwe wahidÿýdu inyboho rijjemähärenyre. Araõ ijoí ribi aõkõ nade,

Xideki nade wese tahe Kristu nade. ¹² Xiwena aõmydýñana rawitxirakeki, tule rybe bede ywina rawitxirake. ¹³⁻¹⁴ Inynyry tahe Levi xizewahidýdu mahádu-ribi aõkõ nade. Tii Juda mahádu-ribi nade. Tiiboho heka tiu xizewahidýdu mahádu-ki riwiòhedýöhyyymyhýre. Moisesi dori tamy kia aõmysyðýna riwahinyõre. ¹⁵ Kristu iwitxira xizewahidýduõ ròhonyre Xideki wesemy raremyhý. Tuu heka teertyentye. ¹⁶ Tii heka bede ywina rarybere wesemy aõkõ nade. Tahe iwitxi rare. Tii umy witxira tuedeõna-di nade. Kia ruru òraru-ki nade. ¹⁷ Rybe riti-ki rýire, Kristumy rarybereu: Kai xizewahidýdu maháduõ tate Xideki wesenamy ahâte. ¹⁸ Aõmydýña tyby rawitxiradýre awimy aõkõ dori rare. Irurudimy aõkõre dori rýire tarasana wiòhedýymy aõkõ. ¹⁹ Kia iny riòbitidýnyre aõkõ. Wiji tahe raròsõna wihiiký ròhonyre inydeereny Kristu dori Deuxu-ò inatyhymy iny ridymyhýre. ²⁰⁻²¹ Deuxu rexirybedýnyre inatyhymy Kristu xiwena wahidýdumy rarekemy. Tahe iwitxira xiwenadýdumy aõkõ kiawese narybede. Kristu-ò tahe Deuxu rarybere: —Deuxu rexirybedýnyre. Tiu rawitxiranyötyhy arybe. Kai xiwena wahidýdu atximahâte urenana. ²² Tai tahe Jesuisi riòludunyre wijina aõmydýñana týmyra. ²³ Xiwedu sôwekemy idi rôhötinymyhýre, ijõ rurumyhýreki. Ijõ tahe teròwymy ralòmymyhýre. ²⁴ Jesuisi tahe xiwena wahidýdu maháduy-ribi ròhonyötyhy. Kristu tahe aõu aõu ratxihymy rarekre. Tai ixiwe òlòdýñamy aõu aõu iweselemy rarekre. Ijõ-ò tiu raötyhy. ²⁵ Tai tahe moõ Deuxu-ò Kristu-di kanakeki, tii tahe Jesuisi ritalekemy ratximyhýre. Tii dori Deuxu-ò inydeereny rexitòeniyhymyhýre.

²⁶ Tii dori iny deròwymy rarehymy rareke Deuxu sýdee. Jesuisi biu-ki ronymyhýre Deuxu-wana. Sýwhiký worana bedehesina-ki ronymyhýre urenana. Tai tahe tii xiwenadýdu wedumy inyboho rurumyhýrenyre. Tii òbiti rare, tyrare, iòraruna-ki aõkõ, òrarudu mahádu-ribi hitximy. ²⁷ Xiwena wedu txuõ txuõlemy xiwena diwinymyhýde juhuu taòraru hetydýñamy riwinymyhýre idi tahe ibutumy inyòraru hetydýñamy riwinyre. Jesuisi kia Xiwena wedu wesemy aõkõ ihýre. Tii xiwena wahidýdu mahádu-ribi lahitxi rare. Sohojihyy dori xiwena my rexiwahinyre rubu-ò ikonana xiwena wahe. Tii txuõ txuõlemy aõ rubu xiwe wesemy riwahinyõre, iwese iwitxira xiwedýdu riwahinyre wese. Juhuu taòraru òraru-ki raxiwenyre idi iny òraruna òraru-ki raxiwenyre. ²⁸ Bede ywina hâbule ritidire xiwena wedukremy. Hâbu tahe iruruõre idi tahe sohoji rybeötyhy bede ywina hewomy nade. Kia tahe Deuxu riorele tuu risñyre, tii òbitityhyreki.

8 ¹⁻²Kiamy heka jiarý rarybere. Kia awese iny xiwena wedu ijõdire. Iòlò tarynana-ki ronymyhýre. Jesuisi tahe Deuxu ruruna-ribi ronyre. Iheto-di itxeredu tahe Jesuisi rare. Deuxusýle iyrubudýdu rare. Kia hâbu aõkõ riwinyre Deuxule riwinyre. ³ Kristu iheto raroowo-ki Deuxu deewina riwinymyhýre. ⁴Kristu kabede-ki ratxikeki tii xiwena wahidýduõmy aõkõ ratximyhýke. Kabede ludu dori bede ywina rybe riritinymyhýre wesemy riwinymyhýre. ⁵Tiiboho biu aõmydýñana wesemy urihimyolemy aõna aõnamy rotynymyhýrenyre.

(Deuxu Moisesi-ò riteòsinyre aõwesemybo teàlìana heto-ki raremyhý. Tai tahe Moisesi riwinykemy timybo riteòsinyre wesemy hãwãlò ratyy-ki riteòsinyre.)
6 Kristu tahe iwitxira aõmysýdýyna iaõmysýdýynare. Bede òtiidýyna urenana heka Kristu aõmydýñana ròimyhýre bede ywina widýýdu aõmydýñana ratyremy ihýre. Kristu tahe bede ywidýyna týmyra riwinyre Deuxu iny-wana heka widee riloro. Deuxule rarybere tahe juhuu-ribi awityhyre irybe. **7** Juhuu bede ywidýyna awi aõkõ rare. Awikeki tahe ijõ týmyraõ ròhonyötyhy. **8** Deuxu dori ihetxina-ki tamy awimy aõkõ ihýre. Kawesemy dori rarybere: —Tsuõ kanakreu tahe, bede ywidýyna týmyra aritobinykremy Juda sýmahádu-wana judeu sýmahádu-wana. **9** Bede ywidýyna týmyra ihetxina-ribi iwitxira rarekere. Ihetxina retobinyre tybyreny-ò. Iu Egito-ribi retareu, retobinyre. Tiiboho bede ywidýyna týmyra-ò riveryore. Tai riywinyore bede ywidýyna. **10** Kiawese bede ywidýyna týmyra rarekre, Wanry Deuxu rarybere: —Wabede ywina iraykywydyna-di ariritinykre iwo-ò aritidikre wabede ywina. Jiarý iDeuxumy ararekre, tule tiiboho wasý ijoomy roirekre. **11** Kia txuõ rahukredi tahe ibutumy riwaerykre tasõmo-wana, tanihiký-wana. Tiu wii rierynanyötyhy Wanry Deuxumy. **12** Ruxetôena tamy ariwahinskyre taòrarutedenam. Iòraruren yibutumy wanohöti iribi rosakre. **13** Bede ywidýyna týmyramy Deuxu rarybereu, ihetxina retybyra raseruserunyra. Taita awiõra heka.

9 **1** Juhuu bede ywidýyna-ki bede rybe ritina rýimyhýre Deuxu-ò deàlìana timybo rawahinsky. Tule rýimy raremyhý tykyheto bederahy-ki.
2 Iwo-ki inatxi rareamy rýimyhýre. Juhuu irareasana-ki Deuxu iòhónasý heka inire iwo-ki tahe adýý loosõna rýmyhýre. Tule tii paõ brebbe deòtena òwòrubesetyre-ki rýimyhýre. **3** Tyky ijötòbôna hewo ludu rareasa tahe Deuxu sýle inire. Òkösý nihiký rihiinxinyre ijõ-ribi. Tule tahe òwòruwodýyò rýire womati týrýrýhýkyle ihetyre. Iwo-ki tahe xiwena deòtena. Tai riwosinymyhýre týnyre reakemy. **4** Òwòrudýyrawo-ki tahe womati týrýrýhýký butxi riore ibòbese-di rýire, iro-ki ihina rýire mana ta irybereny-ki inire. Tule Araõ hoju rýimyhýre tai ruhunymy raremyhý. Tule bede ywidýyna riti mana tyre-ki tai roimyhýre. **5** Tule iratyy tyre-ki rýimyhý ýju ritxoo inatximy. Teubrorodile tahe riwòmyhýre. Òwòru wodýy ratòbôna tikibo Deuxu iny òraruna riixäwidýynymyhýre wahe. Tahe tuu rýbeõnyrenykre kia aõmydýñana tai rýiremy. **6** Kia ibutumy rexihureu xiwena wahidýýdu mahádu ralòmyhýre juhuu rareasanawo-ki taaõmysýdýyna tyhy widyymy. **7** Ihewoludu rareasana-ò iwedule ralòmyhýre. Beòra bededyñana sohojimy sohojile tamy ralòmyhýre. Iròdu riwymyhýre ihälubu ritxiwikemy xiwenam. Taòraru-ò iny witxira òraru-ò tule. Inyòraru-ki tii mahádu aõna aõnamy rotýýnyrenyre rexiryrenyöhylemy, kiabro-ki. **8** Deuxu Tyytabythy kia ijyy-di iny ribedeerynymphýre. Juhuu tyky heto rýireu, inybohoõ heka Deuxu iòlõnasý-ò ralòõmyhýre. **9** Kia heka wijina bedeerynare. Juhuu dori xiwena witxira witxira wahidýýna witxira witxira uriõno rare. Kia urile iwahidýýdu iwo irayky-wana riòbitinyöhyyre. **10** Juhuu ludu aõmydýñana bede ywinale rare. Rawitxirakekile tahe ròhonyke. Tii tahe

rýsýna bede ywinamy rare, monatyhy bede ywinamy, aõna aõna surona bede ywinamy. Iny kia bede ywina ibutumy rityhynykemy rýimyhýre.

¹¹Kristu dehemynydeu, iu tahe rawitxiradýyre. Kristu Xiwena wahidýydumy ratximyhýre. Tai tahe ibutumy rawitxiradýymy roimyhýre. Tii ralomyhýre tyyheto týmyra-ò. Itýmyra tahe biu-ki rare. Kabede-ki aõkõ ihýre; hãbu iwidýdu aõkõ rare. ¹²Kristu ralore Deuxu Tyytyby sýnawo-ò tahálubu òrarukile ralore. Sohojihyyle ralore iny tarasanarenymy inydeereny riwahinykremy. Iròdu hálubu-di aõkõ ralore, broreni riore-di aõkõ, budoeni hálubu aõkõ wahe tahálubudile. Tai iny tarasanarenymy rimyhyyre. ¹³⁻¹⁴Juhuu budòe broreni Oriõre hálubu-di raxiwenanyrenyre. Broreni bryby riubýtýnyre iny tyre-ki iaõsusu-ribi rahòkemy. Juhuu xiwena iny taõraru-ribi risuhòkeki, iratyre tyhy Kristu hálubu iny risuhòke. Tai iny raykybina bina ritamyhýre tule inywo aõ aõkõ rare, ritamyhýre. Idi tahe iny Deuxu irumy ratximyhýre dee wimyri kiwinyrenykre. Tii òbitimy ihýre iny dee rurureki. ¹⁵Kristu tahe bede ywidýyna týmyra wedu rare. Tai tahe ibutumy bede ywidýyna týmyra mahádu namyhýde ibutumy aõmybo rarybere ritakemy. Tii dori rurure iny òrarurenymy dire-ki ihetxiu bede ywina aõmydýynana rýimyhýre, tii rubu-ò rexiwahinyre. Tai inyboho òraruna-ribi rexitarenyre. ¹⁶Inyô rurumyhýre-wana tii iny dee ritinaõ ririmyhýre kia ritina rarybere: —Moõbo taaõna aõna riwahinymy ririkre. Iny rururemyhýre xiery tahe, ritina awi rare. ¹⁷Kia ritina aõ aõkõ rare iwidýdu tyhy irumy ratxiukeki, rubumy roimyhýrele ritina aõ rare. ¹⁸Tai tahe juhuu bede ywidýyna ijõ hálubu txiwixina dire. ¹⁹Moisesi Deuxu bede ywina wahidýy rahudi, tii bede ywina tyre ritxiwire, iny ratytre riubýtýnyre budoeni hálubu-di broreni riore hálubu-di bewana riurinymy riubýtýnyre. Tule budòe siratykysò-di riubýtýnyre. ²⁰Iu tahe tuu rarybere: —Kia bede ywidýyna týmyra hálubu rare. Deuxu Wadee rarybere kaiboho bityhynykemy. ²¹Tule tykyheto-ki hálubu riubýtýnyre deàlànà aõmydýynana-ki ²²Bede ywina rybe ditýnynyde ibutumy hálubu-di risebenyre, hálubu txiwixina ihoókeki òraruna rexihuótyhy.

²³Kabede aõmydýynana biu aõmydýynana wesele rare. Tai tahe Kristu tahálubu-di kia ibutumy risuhore. Tai iratyre tyhymy ihýre. ²⁴Kristu heka templo hãbu widýyna-ò ralõõre. Kia tahe inatyhy heto aõkõ rare. Biu-ò Kristu ralore Deuxuko-ki kia tahe isýtyhy rare. ²⁵⁻²⁶Tii sohojihyyle heka rare iny òrarurenymy riixâwididýynkyemy rubu-ò rexiwahinyre. Xiwena wedu wesemy aõkõ ralore. Kia xiwena wedu aõu aõu beðralemy hálubu-di rara xiwemyhýre. Kristu tahe sohoji hyyle rubu-ò rexiwahinyre. ²⁷⁻²⁸Iny rurumyhýre sohojihyylemy idi tahe Deuxu ywisidýyna hitxinatxu kanakre ibutu iny. Kristu rurure sohojile sówemy iny òraru ixityre riatykemy. Inyô tamy retehemy riraõmyhýre wana, tamy ixityre kanakre òraru ixâwididýynamy iny tarasanarenymy.

10 ¹Juhu bede ywina rybe urihimyòle iny ribedeerynyre Kristu aõmydýynamy. Bede ywina itýnytyhymy aõkõ iny dee roire aõmybo Kristu inydeereny riwinykre. Ubòròróna wesemy inydeereny dobehede bede

ywina. Tai tahe tiu iny riòbitinyötyhy xiwena-di reamyhýre beòra ihymy aôkô. ²Aôkôkeki beòra beòra idi reaötyhy. Aôkôkeki sohojihyylemy xiwena riwinykre. Sohoji bede dýñnanadile iòrarurený rexihuke. Tahe aôkôre beòra ihymy aôkô xiwena-di reamyhýre. ³Tai tiemy òraru-di hyy heka röhötinyhyhýre. ⁴Broreni hälubu, budoeni hälubu òraruna rahuötyhy. ⁵Tai Kristu kabede-ò dehemynydeu, rarybere: —Deuxu, broreni hälubu budòe hälubu adee awimy aôkô ihýre. Tai tahe waumy teywinyhy ahâte axiwenamy aroikremy. ⁶Kai heka awimy tai tahaöhyyte iròdu hälubu xiwena-ki òraru tuedenamy. ⁷Tahe jiarý rarybere: —Betehe inihe waumy rubu-ò rewahinyraò iwese ritidýyna rybe roimyhýre wesemy, adeewina ibutumy arityhynkyre wahe. ⁸Tai Kristu juhuu rarybere: —Deuxu, broreni hälubu budòe hälubu adee awimy aôkô ihýre. Tai tahe waumy teywinyhy ahâte axiwenamy aroikremy. Kai heka awimy tai tahaöhyyte iròdu hälubu xiwena-ki òraru tuedenamy. Kia rarybere bedeywina rybe härele. ⁹Tahe ixityre rarybere: —Deuxu kakile watxireri adeewimy ariwinykemy. Juhuu bitake xiwena ihewoludu ritidikemy, Kristu xiwena wahe. ¹⁰Kristu rurure iny òraru-ki. Ixiwena sohojilemy rýire tuhyy ramyhýre Deuxu deewina wahe. Kabede ywidýyna tahe itýmyra ihýre. Tai tahe iny riòbitidýny hy rarekre. ¹¹Xiwedýýdu txuô txuôlemy rixiwenanymyhyhýre. Tii tahe tiu inyòraruna ritaötyhy. ¹²Jesuisi tahe sohojihyylemy òraru xiwena riwinyre. Iny òraranarený riixâwidinymy rahudi Deuxu rurunawe-ribi ronyre, riwowydynymyhyreki. ¹³Tahe Kristu riraòmy ronymyhyre. Taòludu ruru iribi ritakemy tawarawo-ò Deuxu ritidikemy. ¹⁴Jesuisi dori sohoji xiwehy-di, iny riòbitidýnyhyymyhyhýre. ¹⁵Deuxu Tytybythy tule kiamy rarybere. Kiawese ritidýyna roire: ¹⁶—Kiawese bede ywidýyna týmyra rarekre. Wanryý Deuxu ijömy rarybere: —Wabede ywina irayky wydyna-ki ariritinykre, aritidikre wabedeywina iwo-ò wahe. ¹⁷—Idi ixityre rarybere: Ruxetôena tamy ariwahinykre iòrarutuedenamy. Iòrarurený ibutumy wanohöti-ribi rosakre. ¹⁸Òraru wanohöti-ribi rosareu, idi rehureu, tiu xiwena ryiötyhy tuu rahukemy.

¹⁹Katahe, waseriore, rekexiuwaresemy rikirönyrenykre Deuxusý-ò. Tamy rekexitönyrenykemy Jesuisi hälubu dejuxuna òraru-ki sohojile rikirönyrenykre. ²⁰Jesuisi dori rytýmyra riraynyre Deuxu-ò wesirahana yra-di ralökemy. (Iwese xiwedýýdu wedu ralömyhyre wese, inyboho wiji ralorenyke.) ²¹Tule iny xiwe wahidýýdu nihiký ijödireny Deuxu heto-ki. ²²Tai rikitehemynyrenykre inyraykythy ywinakemy inatyhynatyhymy öbitinatyhymy nohötimy, rati bethy ixawina-di sebena-di inyumyreny. ²³Inatyhyna rikiryubunyrenyke inyraròsònarený wahe. Aôbo Deuxu inydeereny riwahinykemy rikiraòrenyke. Tii dori inatyhy rare. ²⁴Tule widi rököhötinyrenyke wiluurenymy rakatxirenymyki wiwiòhedýýmy rakatxirenymy. ²⁵Uritere ixihitxdýýomy tamy beahyy rakatximahärenymy. Ijô dori dohodýyna-ò noderamy reamyhýre kia awi aôkô rare. Inyô ryribi rexidòrarienymyhykeki, tamy rakarybemyhýrenyke kòdòosekemy ixiby. Inynyrýtxu dori iòhòmny resera. Tai tahe sôwemy ròkôteòsidýnymyhyke. ²⁶Iribi inyboho inatyhyna ibutumy rieryrenymy rahudi, tahe kia härele heka òraruna-di rariamyhýkeki, òraruna xiwena roiömyhýre inydeereny

iny òraruna tarasana wahe. ²⁷Kia-ribi tule brebu rŷimyhŷre Deuxu ywisisidŷýnatxu lau. Deuxu heòty ratyradŷýdu lau ruberumyhŷre. Kia Deuxu òludu rahukemy rŷimyhŷre. ²⁸Ruxetðena-di aõkõ inyõ rurure Moisesi bede ywina riywinyörek. Itxeredu inatxi ada inataõ-di aõbo raryberenykemy. Tai rirubunyre. ²⁹Kia-di dori mohõtinybenyke. Inyõ Jesuisi rybe-di risinykeki, iratyremy ibinatyhymy rarekre tamy. Tii sôwetyhymy aõhõkýmy rotŷýnykre ibutu ratyre. Inyõ Deuxu Tytybytyhy ruxetðena aõ aõkomy idi röhötinyre ibinamy tuu rarybemyhŷre. Jesuisi hälubu aõ aõkomy idi röhötinyre ibinamy tuu rarybemyhŷre. ³⁰Deuxu kia rarybere: —Txiöhe iny òwydŷýdu jiarý rare. Iny my jiarýle arexiowynykre. Inyboho rierymyhŷrenyre kiamy rarybemyhŷre. Tii kiawese rare. Tule ijõmy rarybere: —Inynyrýle taijoi-di ywisisidŷýnykre. ³¹Deuxu irumy rare. Tii brebbeña-di tyhy rareke. Iu iny tamy ibinakeki, tii dori idi rehuke.

³²Juhuu Kristumy teerytenyteu, awimy heka ahätenyte. Kia-ribi õhõti losarenyömy. Kristu òraru-ki aõhõkýmy tatŷýnytenyte. Ihärele tahe Kristu-wana hyt toitemahä. ³³Inyõ umyreny robireu, tai akirenry rutxuenyre, tule akirenry õhòte itamadŷýnyre. Ityhydŷýdu seriore mahädu inyõ aõhõkýmy risñnyreu, kaiboho tewotðenentyte. ³⁴Inyõ ròtenawo-ò ridykeki tai tewotðenymahätenyte. Inyõ ahõrõ-di rawasinyreu, urile teysate. Ahõrõ dori iratyre sôwemy rŷimyhŷre biubede-ki. Tai aõna aõna tiu rabinaõtyhy. Kia teerymahätenyte. ³⁵Uritere ararðsõna-ribi awo xierrysoomy. Kai dori uriõno nihiký bitakre. ³⁶Ywinihiký-di heka rokoireke Deuxudeewimy rikiwinyrenykemy. Tai aõwihihikýmybo Deuxu rarybere, rikitarenykre. ³⁷Ritinamy tahe rŷire: —Txiokre inihe. Urihimyò biraõke. Kia kanakre inatyhymy. Tii raroorehenyötyhy.

³⁸Waityhydŷýdu mahädu òbiti iruhyyymy rŷirake, riwatyhynyreki. Inyõ tahe ròòsekeki tamy wadeysaõtyhy.

³⁹Inyboho heka tahewo-ò òkòsedu aõkõ roire. Ityhydŷýdu dori roire, iruhyyymy nodu, biu-ò hena mahädu wahe.

11 ¹Aõbohe ityhyna rare. Aõna aõnaõ iny inatyhymy riraõmyhŷreu, kia tahe ityhyna rare. Inatyhymy dori kanakre iny rierymyhŷre, iny tuu robiõlemy. ²Ihetxina mahädu Deuxudeewimy tuu ihŷre, rityhynymyhŷreki. ³Juhuu Deuxu aõna aõna bede bedemy riwinyre. Iny inatyhy hynale kia rierymahärenyre. Deuxu lobixiõna-di ibutumy aõna aõna riwinyre. Idi tahe lobixinamy röhonyre iny itxerenarenymy. Deuxu rarybere. Tai tahe aõna aõna ritxiényre. ⁴Taityhydŷýna òraru-ki Abeli Xiweõ riwahinyre Deuxu-ò. Kaï xiwedŷýna ratyre tamy riwahinyre. Abeli rityhynyrekile riwahinyre, tai tahe Deuxu reysare, òbitimy rareki. Tai ixiwedŷýna Deuxu riwyre. Abeli tahe rurure. Ihärele, iwese tii ityhyna-di raremyhŷ wese rokoireke. ⁵Enoi tatyhydŷýna òraru-ki tiu ruruõhyyre. Enoi Deuxudeewimy riwinyre tuu Deuxu juhuu rarybere. Aõwesele iõmy reare. Deuxu ridymy reare. ⁶Inyõ

ityhyynaōkeki, tiu Deuxudeewimy aō iwidŷŷōna. Inyō Deuxudee iōhōmy ratxikeki, tii rityhynymyhŷke inatyhymy Deuxu-wana ihŷre. Deuxu dori tamy rexideōsinykemy ratxireri. ⁷Noe tule ityhyna dire. Tii hāwō nihikŷtyhy riwinyre. Aōhebo rotŷŷnykremy robiōhyyre. Ihârele tahe Deuxu rybe rityhynyre. Tai tahe tasŷ mahâdu ritare rubu-ribi. Bedeludu mahâdu tahe rurure. Noe tahe Deuxu riōbitidŷŷnyre, ityhyna òraru-ki. ⁸Abraō tule Deuxu rityhynyre. Deuxu ijō bede-ò diteònnydeu, Abraō irybe riywinyre, rare taijoi-wana. Deuxu tamy rarybere suō tamy rihibitinxinykemy isŷmy. Tai Abraō rexitare, rare ihāwā bede ierykōna-ò.

⁹Ityhyna-di rasŷnyre kia bede-ki. Tyky heto-ki rahetonymyhyre iwese ijō bedeludu witxira mahâdu rahetonymyhyre wese. Ibede rarehârele tahe ihōrōmy aōkō röhötimyre idi tuu aōkō rexinohötinyre. Tariore Ijai, Ijaō-wana rasŷnyre. Tamy tule Deuxu rarybere iwese tyby-ò narybede wesemy. ¹⁰Abraō tahe hāwāō riraōmyhyre. Deuxu widŷyna hāwā biu ludu-ki. Kia hāwā Deuxu nohōti-ribi nyide. Kia hāwā dori tiu rabinamy rejuunyötyhy ihetotira kyhyna direki. ¹¹Sara ityhyna dire. Tai ruru dire uladusemy ronykemy ibeora sōwere hârele. Tii tahe rityhynyre tuu raryberemy. ¹²Sara iōhōmy irubu roire rasenadunyreki. Ihârele tahe sōwemy rarioreriörenyre. Iwese taina rudera wese, ŷnyra sōwewese.

¹³Kia heka ibutumy rityhynymyhyre. Idi tahe ituerenyre aō heka rimyōre Deuxu rybe lidisinaō. Ireheribile tuu robirenrye; reysarenrye. Tiiboho rarybemyhyrenyre kabede ludu mahâdu aōkō raremy, isŷreny mahâdu aōkō raremy. ¹⁴Tii heka rarunymyhyre sŷwihiķymy tai raerymyhyre tuu rarybereki. ¹⁵Tamy wikeki riökkeserenrya inihe tahe aōkōre, noderare. ¹⁶Wiji tahe tii sŷwihiķymy biu-ki rarunymyhyre. Tii dori ijō ratyre rare. Deuxu isŷ wihiķ rywinyre tai tahe inyō iDeuxurenymy rarybekiki, tai Deuxu tiu raixŷruötyhy.

¹⁷Deuxu Abraō urihixina-di reareu riwahinyre Ijai xiwenamy. Tariore sohoji riywinymy rŷire xiwenamy rurukremy. Tii Deuxu rybena-ki iriōre rarehâre.

¹⁸Deuxu dori juhuu rarybere: —Ariore Ijai ariokoretybymy rarekre. ¹⁹Abraō rieryre Deuxu iruru dire rubu-ribi riixixadŷŷnyke, tii Deuxu rityhynyreki.

Abraō dori röhötinyre rawasenanyre. Ijai juhuu rubu-ribi ixixa wesemy reare, raumynyre. ²⁰Iribi tahe Ijai tyhyna-di rarybere Ijaō dee, Ijau dee aōbo kabede-ò kanakremy aōwihiķymy wahe. ²¹Iribi tahe tule Ijaō rarybere Jyje riōre dee, tariokoreboho-ò. Ityhyna-di rarybere. Ijaō iōhōmy rubu-ò ihŷre, ôwōru-ò reximymy rariamyhyre. Tahe ôwōru-di rexilamadŷŷnymy rŷire rexitönenykemy Deuxu-ò, riwowydnyremy wahe. ²²Iribi tahe tule Jyje iōhōmy rubu-ò ihŷre. Tule ityhyna-di rarybere judeu ijo Egito bede-ribi kōdōhōnykemy. Tule tahe tarybe ririre titxibo itityby rŷikremy. ²³Iribi tahe Moisesi reareu, tybyboho iseboho riwōrenyre inataō ahâdumy tatyhynaren-y-di ihŷrenyreki. Moisesi itohouā ruxerare. Iòlò rubudŷŷ bede ywina rybemy rarybere. Moisesi tyby-wana kia bede ywina rybe lau ruberuôhyyre. ²⁴Moisesi raumynyreu, Faraō riorerioremy noderare tii tatyhydŷŷna òraru-ki. ²⁵Tii heka tamywile Deuxu erydu mahâdu-wana aōhōkŷmy rotŷŷnykre. Urihimyò òraru my reōwarlike derare heka rare. ²⁶Moisesi, Egito bede-ki aōna aōna wihiķymy rŷiramhyh̄ derare.

Iny tamy aõmy rarybehinamyhŷre. Tahe ibinamy rôhötinyõmyhŷre. Kristu dori riraõmyhŷre, biu-ki uriõno idi rôhötinymyhŷre. ²⁷Moisesi Egito bede-ribi rôhonyre, ityhyna direki wahe. Ruberuõhymyhŷre heka tii iõlò debureheký lau. Iwese Deuxumy lobixiõnadu iko-txi robire wesemy, rôhonyre. Tii tahewo-ò rôðseõhyyre. ²⁸Moisesi heka Deuxu rityhynyre. Tai tahe pascoa worana bedehesi riwinykemy beòra beòramy rarybere. Hâlubu ijò-ò ritxiwire. Tai ÿju heka iny riore delareny rirubunyõre. Egito riore delareny rurure tai. ²⁹Iwese surubu tyre-di reurore wesele judeu mahâdu Ahobesò rawo-di reurore beólemey. Iu Egito mahâdu reuròkemy rareu, urile bee idi raratòbore. Kia riwinyrenyre ityhydýñadireki. ³⁰Ijeriò hâwâ mana òtity nihiký resere judeu mahâdu rityhynyreki. Debò inatxi reurò txuumy hâwâ rora-ki rariare tahe resere. ³¹Raabe heka hâwy yuriuri ixidinodu rare, wedena wahe. Tahe Deuxu tyhydýñuködu mahâdu rexihureu, Raabe ruruõre tatyhydýña-ki. Bede-di itxeredu riwòreki.

³²Timybohe ijõmy ararybekre? Wasirare heka ibutumy tuu ararybekre, sôwerek. Kideõ ijo, Barake, Sansaõ, Ijete, Davi, Samueli, tule Deuxu rybemy rybedu mahâdu sôwerek. ³³Kaheka ibutumy riwinyre tyhyna-di. Ijõ iõlõhâwâ-di rahýñanyre. Òbitina riwinyrenyre. Ritarenyre aõmybo Deuxu rarybere. Leaõry dori rirarytxinyre. ³⁴Rirónyre heôtywo-txi ihârele ruruõrenyre. Mayrehe rubudýña-ribi rexitarenyre. Bina-ribi ixypy rarurunyrenyre. Ijõ aõbina-ki irurudityhymy ratximyhŷre. Tai sôwemy aõbinadu iribi rahenyre. ³⁵Tasõõ rubu-ribi riixixanyre hâwy yô rityhynyreki. Ijõ mahâduõ aõhökýmy dýñana-ki tamy reare. Ixitarasamy rôhötinyõhyyre aõhökýmy dýñana-ribi. Tii dori umytuedeõna wihihý-di rubu-ribi rexixakredi rôhötinymyhŷre. ³⁶Ijõ ityhydýñudo idi rybe jei jeina-ki ratximyhŷre. Tule tai ðhote rýire reruti ðhote-di. Tule ijõ womati reroti-di rataataare, ihyymy idi rehure rôtenawo-ò. ³⁷Ijõ mana-di riwere. Ijõ sehòtxi-di riwetyaõrõre, wiere riatyre. Ijõ mayrehe-di rirubunyre. Ijõ ityhydýñdu-ò budoentity-di watxinityy-di idi rexitynyre, rama risarenyre, aõhökýmy risýnymy inyõ tõtxi ririõhyre. Ijõ heka aõbinalemy tamy reare. ³⁸Kia ityhydýñdu mahâduõ ibutu iny ratyre Deuxu dee wire. Kabedeludu ityhydýñuködu mahâdu wese aõkõ tiiboho roire. Hâwâlomy, bederahymy, hâloomy, kia ibutumy bede-di rariamyhŷre iwese iny isýkomy rýire wese. ³⁹Ibutumy iribi rakaraykynyrenyreke tiiboho dori inatyhnarendireki. Tahe urile Deuxu rybe wahisidýña ritaõmyhŷrenyre. ⁴⁰Deuxu dori iny-ò riraõmyhŷre Kristu dehemynyna wahe. Ihewo-ribi tahe kia inydeereny riwahinskyre, wiwanahyyle. Tai tahe idi awityhymy iny ibutumy rôhonykremy.

12 ¹Sôwerek inydireny itxeredu. Iny robirenylemy rýrirerimy ihŷre. Tai tahe tako-ò rekekoamyhŷrenyreke. Deuxu dori inydeereny riwahinskyre. Òraru iutxiere inykireny rýire. Tai tahe rikiatyrenyreke òraru ibutumy inyboho dori rimymyhŷrenyre. ²Jesuisi-ò sohojile reketehemynyre. Tii dori inatyhydýñna deledýñdu rare tule inatyhydýñna konanadýñdu rare. Jesuisi deysana kanakredile rôhötinymyhŷrenyre. Tai tahe rahötinymyhŷre. Tai tahe aõhökýmy rotýñyre, itxeõ nihiký-ki rurure. Tai tahe ixýru tamy reaõhyy rurureu. Wiji tii

ronymyhýre Deuxu ryna ruruweribi-ki. ³ Jesuisi dee hâbu binahaký aôbinamy reare. Tahe rawobinarybenyöhyyre. Tai tahe idi rököhötinyrenyke iwese rakatxirenkyem. Uritere bede worenyömy bede ôtiidýÿrenyömy. ⁴ Boholabenkye, òraru ijesu òraru-ki inyö aribireny ruruöhyymy ihýre. ⁵ Deuxu tariore dee rybe wesele adeereny rarybemyhýre. Kia-ribi aôbohe ôhötireny rosara. Kia wese Deuxu rarybera: —Wariore, araòbitidýÿnyreu, uritere adebureömy, alisina aôkô dori rare. Deòsana rybemy adee ararybekeki, uritere bedewoömy. ⁶ Deuxu dori aluurekile araòbitidýÿnykre. Deuxu tariore wesemy inyö rimykeki, aôhökýmy risýnymphýre iòbitidýÿmy. ⁷ Tybydiô aôbohe uri tariore-di uri aôbohe tyby idi rýira tariore riòbitinyömy? Aôkore. ⁸ Ibutumy iny ôbitidýÿmy Deuxu rurumyhýre. Inyö ôbitidýÿnadiókeki tii iriore inatyhy wesemy aôkô rare. ⁹ Tule inftybyreny inydeereny retehemyhýre inyboho riòbitidýÿnymyhýrenyre. Tai tahe iny riywinyhýrenyre. Deuxu tahe inftybyreny rare. Inftybyreny ratyre tahe tuu rikiywinyrenyke, tahe irumy rokoireke iurenana. ¹⁰ Iny tybyreny urihimyò bededýÿnana-di riòbitidýÿnyre iwese tamywimy röhötinyre wese. Deuxu tahe iny riòbitidýÿnyre rekexiywinyrenkyem. Iwese ôbitimy tii raremyhý wese rokoirekemy. ¹¹ Inyö ôbitidýÿnamy deramy reakeki, tii deysamy aôkô rareke. Ôbitidýÿna bedewona-di rare. Rexihuredi, tahe wiòhedýÿnamy reamyhýre modeeo reamyhýreò, irumy ywina-di rarehyyke. ¹²⁻¹³ Kai bedewokeki, aumy-di, arayky-di iruruõra, ihârele tahe birurudýÿnymy bimyke. Atti tule iruruõre ihârele tahe, myike ôbitimy. Betehemy, biywinymy ryòbiti-di mariake. Tai tahe ijô iny reyterenykre, raòwenyötyhy.

¹⁴ Ainityhymy inydee ibutumy ahâbenyke tule bexiòbitidýÿnymy ahâbenyke. Iny ôbitimy rýiòkeki, tiu Deuxumy robiötyhy. ¹⁵ Inyö tahewo-ò Deuxu ruxetðena-ribi ròseke lau kaiboho bexiebenyke. Tule amahâdurenny-ki alòbòrònahanhyre wesemy inyö ihýke lau kaiboho bexiebenyke. Kiakeki, sôwemy iny rahyrenyke òraruna uri wesemy. ¹⁶ Tule bexiebenyke inyö òta òta òraru-txi reseke lau ada Deuxu töhöti ribi rosake lau. Ijau tahe Deuxu-di röhötinyore. Tyby rurukreu aô tarasana-di tii rohonyre byrena sohoji òwylemy tahelýÿna-ò rohonyre. ¹⁷ Iribi tahe ôhötireny losarenymy. Tii dori röhötinyre taaõwi-di ixypy imynymy reare. Tahe aôkôhyre rahinyrehârele. Rabedewomy ronyre Ijau dori rýsýna deròwymy taaõwi riwahinyre taexi-ò. Inyboho tahe rekexiywinymahârenyke itxýte lau.

¹⁸ Deuxu tabede ywina rybe heka judeu mahâdu-ò riwahinyreu, tiiboho Sinai hâwâlò heòtyko-txi rýire. Sôwemy heòty bedeluru yhynihiký tai reare. Tiiboho rubuerurenryre. Kaiboho tiu breburenymy ahâbenyke iwesereny. ¹⁹ Txurònaõ ruronyre nihikýmy. Tule rybeò rarybere. Iny ibinamy tai röhötinyre. Tai tahe riixâwidinykemy Deuxu dee rarybere. ²⁰ Iròduõ hâwâlò-di tawa ritidikeki, iny mana-di tamy rehuke irubudýÿmy Deuxu rybemynamy. ²¹ Tai tahe iny tahewo-ò rexijehjire brebumy. Moisesi tule, rexiohärunyre tuu robireu. Ramytatamy brebumy. ²²⁻²³ Kaiboho dori iwitxira hâwâlò-ò tetehemynya, Siaõ hâwâlò-ò, Deuxu hâwâ-ò. Kia biu-ki Jerusalê rare. Sôwetyhymy tai ÿju

mahādu rŷire bede hesina-ò. Ibutu butuna rare. Deuxu riore sohojile butuna-ò tehemynyte, dohodŷyna mahādu wahe. Ibutumy ityyriti-ki ini roimyhŷre tamy rehemynyre. Deuxu-ò tehemynyte ibutumy erydumy ratximyhŷre. Inyhŷkyna mahādu òbitimy rŷira mahādu-ò tehemynyta. ²⁴Tule Jesuisi-ò tehemynyte. Tii iny lobitŷmyradŷyu rare. Ihâlubu-ò tehemynyte. Abeli hâlubu ratyre awimy ihŷre. Jesuisi hâlubu dori inydee aôwiwihiky rare iny òrarurený òraru-ki dori ritxiwire iny riòbitidŷnykremy. ²⁵Boholabenyke Deuxu rarybemyhŷreu, boholabenyke. Kia Deuxu roholaõmyhŷre mahādu, rexihumyhŷre kabede-ki. Tii biu-ribi narybedeò, rokoholaõrenykeki, tule inyboho rekexihurenyke. Inydeereny aônityhykre. ²⁶Iu rarybereu, bede ramytatatyhyre. Tahe tii rarybere: —Sohojimy ixityre bede biumy arimytatadŷnykremy. ²⁷Kiamy heka rarybereri. Aôbo relemy, urile ixâwikre aôbo ixâwidikõnalemy rŷirakre. ²⁸Tai tahe Deuxumy rikiâlârenyke. Inyboho dori Iòlõnasŷo rokoirenkyre kia rŷihymy rarekre. Iwese Deuxudeewire wese rikiâlârenyke ityhyna-di òhâruna-di. ²⁹Deuxu ykarana dori heòty riworonymyhŷre wese rare.

13 ¹Ityhydŷyu seriore wiluumy ahâbenyke. ²Aôtxile aroraluduô bimyhyymy ahâbenyke. Inyô kawese risŷnykeu, ýju dori riwiðhenanyre, rieryðhyre mobo rare. ³Rôtenawo-ki rŷire mahâdu-ribi nohöti losarenýomy. Iwese kai tii-wana atximahâ wesele, aôhökymy botŷnykremy. Aôbinahakylemy tamy reamhyre mahâdu-ribi nohötilosaõmy. Iwese inyô adeereny aôbinahaký riwinymyhŷre weselemy idi mohötinybenyke. ⁴Ibutumy bityhynybenyke ahâwyymy herina, hâbu tahâwyy-wana sohojile roikey. Deuxu dori aôhökymy risŷnykre òta ôtana nodu tule òbitimy raòdonyore mahâdu ixi-di ròtemy aôkô boibeki. ⁵Aônihihiky nieru tarasamy ixinohötidŷnyrenýomy. Aôbo akirený rŷiredile, beysabenkye. Deuxu dori rarybere: —Tiu kaiboho wanohöti aribi rosaöthy. Tiu heka araatyrenyöthy. ⁶Tai tahe rikityhynymy rakaryberenyke: Inyñry iny wiòhedŷydurenýre. Tai tahe tiu rukuberurenýöthy. Inyô wadee aôbina riwinyöthy.

⁷Aerydŷydurený-ribi nohöti losarenýomy, tii adeereny Deuxu rybe rotohodŷnyhŷreki. Aôbo iruna konana-ò riwinymyhŷredi, mohötinybenyke. Iwese inatyhyna-di rŷimyhŷre wese kaiboho inatyhyna-di atximahâbenyke. ⁸Kanau, wiji, Jesuisi Kristu wiwesele ratxireri. Tiiemy iwesele rarehykyre. ⁹Deuxu ruxetðena ixinamy arayky rirurudŷnyke. Roxina bede ywina wiòhena aôkô ratxireri. Kia heka moo tiu riwiðhenanyöthy. ¹⁰Inyboho ixiwena witxiradirenýre. Iribi tyby hetowo xiwena widŷyu mahâdu riroxiöthy. ¹¹Iròduô didyde tykyhetoworanora-ki hâlubu ritxiwikemy. Xiwena widŷyu mahâdu wedu tuu ritxiwire òraruna tuedenamy. Uritere iròdu umy hâwâ òtity webrò-ribi riwòsinyre. ¹²Tai tahe Jesuisi tule hâwâhâký ijò webòrò-ribi aôhökymy rotŷnyre, iu tahâlubu ritxiwireu inydeereny tòemy, iny riòbitidŷnykremy. ¹³Rokoirenkyre tahe tamy hâwâ webòrò-ribi rikimyrenkyremy iixýrunayre. ¹⁴Inatyhymy inydeereny tiiemy hâwâ kabede-ki ihoore. Tahe inyboho riraõmyhŷrenyre biu-ki ijôdikre. ¹⁵Jesuisi òraru-ki tahe

Deuxu rikiwowydynyrenyke. Kia iny xiwena wahidŷŷreny rare tamy. Tii iny rityhynyrenymyhŷre, tai tuu rekeàlìärenyke. ¹⁶Tiu rikiwinyrenyke aõwiwidŷŷ. Tii Deuxudeewire. Tule wii rikiwiòhenanyrenyke. ¹⁷Aerydŷŷna mahâdu biywinybenyke. Bityhynybenyke. Tiiboho dori aijesedureny ratximyhŷrenyre. Tii idi Deuxu-ò rirawyònomyhŷre. Kaiboho bityhynybenykeki, tii teysamy raaõmysŷdŷŷkre. Aõkõkeki bedewomy ratxikre. Tai arawiòhenanyôtyhy.

¹⁸Wakirenny bexitòenyhymahâbenyke. Jiarŷboho wodeysanale-di rahõtinymahâre, òbitina widŷŷdu-di rahõtinymahâreki. ¹⁹Tule Deuxu-ò bexitòenyhyyke jiarŷ ele elemy adeereny aròðserenykemy.

²⁰Inynyry Jesuisi Kristu heka Deuxu rubu-ribi riixixadŷŷnyre. Tii iny-di itxeredureny nihikŷ rare. Budoeni-di itxeredu weselemy inydirenny retehemyhŷre. Tii tahâlubu ritxiwire iny-wana bede ywina iixihudunakõna riwinykemy. ²¹Deuxu adeereny ibutumy riwahinyke tamy wimy kaiboho biwinybenykemy. Kia heka wadeewire. Jesuisi Kristu-ò wowydyna ibutumy rarehyykemy watximahâre. Kie.

²²Waseriòreboho, kia watyyriti nihiýmy aõkõ rewinyre. Tai tahe ywinamы idи boholabenyke rybe wiöhedyňna rybe tahe rare. ²³Iny seriòrereny Tximòtxi heka ròtena-ribi riteònyrenyre. Ele elemy kanakeki, rakre wawana arorarenymy. ²⁴Wawehityyna rybe ibutu dohodŷŷna mahâdu-ò biwahinskyre, aerydŷŷdu mahâdu-ò tule. Italia bede ludu mahâdu irybe wehityhyna adeereny diwahinskyde.

²⁵Deuxu ruxetòena akirenny ratxikemy watximahâre.

Txiau

Txiau Ryberiti

1 ¹Jiarŷ Txiau rare. Deuxu Jesuisi Kristu Inynyry-wana deòdu rare. Ròritidŷyreri Deuxu mahâdu inatyhy-ò. Ubŷtymy iny rŷira mahâdu-ò. Warybe weityhyna adeereny rewhinyreri.

²Waityhydŷdu aõna aõnasira seriore, araurihixinanykeki adeereny kanamyhŷkeki, beysamahâbenyke. ³Kia-di tahe ityhydŷdu tyhymy beleke. ⁴Aurihixina ixinamy rexìolonyke atyhykemy. Ixinamy kanake araurihikemy. Tai tahe raòbitidŷnykre adee aõ rasiranyötyhy.

⁵Inyõ bedeery ihoõkeki, rexitõenykre Deuxu dee, tii dori ibutu dee riwahinymyhŷre. Inyõ lau dori ritõenyöhymyhŷre. ⁶Urile tii iseödŷömy bexityhynymy tamy bexitõenykre. Riseõnykeki yhy òbò-di tiò rehumyhŷre wese rare. ⁷⁻⁸Kia hâbu iõreki, awimy aõkô aõhebo rotŷnymyhŷre ywiõreki, tii Deuxu-ribi aõ ritaötyhy, irybe inatxire.

⁹Iny aõ ijökömy rŷimyhŷre, teysamy rŷirake, aõ ijödkreki Kristu dori rityhynyre. Kia iaõdimy ityhyymy rŷira, tule teysamy rŷike ityhydŷdumy. Rŷiraki aõ ijõokre hâre. ¹⁰Ityhyna heka iny-ribi wylemy ituemyhŷre kie iwese noijese ramorömyhŷre wese. Tahe ityhydŷdu mahâdu dee kia aõ aõkô rare. ¹¹Txutôteetyhy rôhònymyhŷre dori alòbòròna rimorödŷñymyhŷre. Tahe noijese reduxunymyhŷre. Tahe iruxerana riixâwidinymyhŷre. Kia wesele hâbu ityhyymy rŷire rexihumyhŷre. Aõhebo rotŷnymyhŷre wetyatxile.

¹²Urihixina inyõdee kanakeu, tahe ijesu binaõ wesemy ritakeki. Tai tahe tii reysakre. Tii tahe umytuedeõna heka Deuxu-ribi ritakre. Deuxu dori kia wahidŷñamy rarybere taluunadu mahâdu dee. ¹³Inyõ aõbina bina ixirana-di rexirakeki. Tii rarybeõtyhyke Deuxu riixiranymyhŷremy. Inyõ dori Deuxu tii riurihiötyhy. Tule Deuxu riixiranymyhŷremy aõbina bina widŷy-di. Ixiradŷdu aõkô tii rare. ¹⁴Kiawese iny ixiribile rexirake, aõ-di sõwemy rôhötinykeki, tii arabònyre, araitxenanyre. ¹⁵Kia urari-ribi tahe òraruna rôhònymyhŷre. Iribi tahe òraruwidŷýna-ribi rubu rŷimyhŷre. ¹⁶Ixitxenadŷñomy waluuna mahâdu, waseriore mahâdu. ¹⁷Wahidŷýna ibutumy bedeerydŷñatyhy Deuxu biu-ribi diwahinyde kia ibutumy loosònatyby-ribi naderi. Tiu heka rawitxiraõtyhy,

tii aōu aōu ijeselere. ¹⁸Tii iny ixityre riwinymyhŷre ritŷmyranymyhŷre tatyhyna rybe-di. Tai ibutumy iwidŷýna-ribi inyboho juhuurenyre, awirenre.

¹⁹⁻²⁰Idi mohōtinybenyke waluu waseriore mahādu. Ibutumy bexiywinymahâbenyke iny-ò boholamyhŷbenyke, tahe aōwimy aōkō marybeke lau, wymy adebureömy. Häbu debure-ribi Deuxu òbitina rahenyötyhy. ²¹Abinamy aōhebo tutŷýnymyhŷte ixi-ribi bitake idi biatyke. Tahe Deuxu rybe-ò boholake, kia dori iruruna dire atyytyby kanatakemy. ²²Kaiboho bede ywina widŷýdumy, bede ywina tyhydŷýdumy boibeke. Aō ijohonadu mahâdulemy aōkō boibeke. Kiawesekeki bexiitxenanyke. ²³⁻²⁴Inyō ijohonadule ronykeki, rybemynamy nodu aōkō rare. Tii häbu itxerena-di itxerenadu wese rare. Itxerena-di ixidee retehereu, rexieryre iwese raremy. Tahe rexitareu, aōwesele ixi-ribi töhöti rosare timybo tii rare wahe. ²⁵Inyō tahe bede ywina òbiti-ò retehemyhŷreki, rityhynymyhŷreki tii tahe teysamy ratxikremy ibutumy aōhebo rotŷýnykremy. Tii dori ijohonamy nohöti losadu aōkō rare. Bede ywina rybe widŷýdu rare, ityhydŷýna wahe. ²⁶Inyō bede ywina rybe widŷýduömy röhötinykeki, tahe törötö riyrubunyöhymyhŷkeki, tabedeywidŷýna aō aōkō rare. Tii tawokile rexiitxenanymyhŷre. ²⁷Iny Deuxu, Inytyby-ò kia bede ywina widŷýna òbiti rare. Uladuwyté, wytese-wana riwiöhenanykemy. Tule aōbina bina aōmydŷýnana widŷýomy.

2 ¹Waseriore mahādu, kaiboho Inynyř Jesuisi Kristu, tetyhynetenye loosôna wedu tii rare. Tai iny wiribi lahixiomy, wiweseweselemy iny-di atximahâbenyke. ²Kie inyō tahe dohodŷýnawo-ò kanalökeki, womati debo tŷrŷrŷ-di tywhiký-di kanalökeki, tahe tule iny aōkodu mahâduō kanalökeki. ³Kai tywhiký dinodu-ò marybekeki: Kaò bodonyke rynawihiký-ò. Tahe marybekeki iaōkō-ò: Kiakile myike lamalemy ada bede-txi aōbo bonyke. ⁴Kia wese wiribi hitxidŷý-ki tatŷýnymyhŷtenye, araykyreny rabinamy kia wese tumahäre. ⁵Boholake, waserioreboho, kaiboho juhuu iny aōkō mahâdu wese toite. Iribi ityhy ityhydŷýdukodu mahâdu iaōrarumy roirekemy, kaiboho Deuxu weselemy tadeletenye atyhyna òraru-ki. Aratamyhŷrenyre inatyhyna-di ityhydumy boibekemy, tule kaiboho kowa biu-ò hena bitabenkyre. Deuxu dori rarybere: —Waluudu mahâdu tuu arisýnykre. ⁶Kiawese, kaiboho urimynodu derarenre aōhebo tatŷýnyteri. Ityhy mahâdu tahe ararutŷkñymyhŷre tule aradyrenymyhŷre soldadu dohodŷýna heto-ò. ⁷Tiiboho tule Kristunimy aōbinamy rarybemyhŷrenyre. Kaiboho ini-di texininimyhŷtenye. ⁸Kia bede ywina rybe-ki roire: iwese ixiluure wese, aerykodu mahâdu luuke, wiery mahâdu wahe, abireludu wahe. Kia bede ywina biywinykeki, awimy botŷýnymy mabeke. ⁹Tahe iny wiribi lahixinykeki, taòrarunyteri, teywinyöteri. Bede ywina aōkō atximahâte. ¹⁰Inyō tahe bede ywina rybe ibutumy riywinykeki, tahe sohoji aōmydŷýna riywinyöreki, tai tahe bede ywina rybe ywidŷýdu aōkō ratxireri. ¹¹Deuxu tarybe ririre. Kia rarybera: —Öta öta widŷýomy. Tule rarybera: —Rubudŷýomy. Tai öta biwinyökeki tahe inyō terubunyteri, kai bede ywina rybe yrubudŷýdu aōkō atxiteri. Örarudumy tate. ¹²Iwese iny bede ywina rybe-di

týmyra ahâbenyke. Deuxu dori bede ywina-di arararutxýnyrenykre. Taita òbitimy botyñybenyke, marybebenyke. ¹³Inyō riwotönenyömyhýkeki, tule tamy riwotönenyoleke tawiribihitxinatxu-u. Wotöedýýna wiribihitxina ratyre rare.

¹⁴ Waseriòre mahâdu, inyō rarybekeki: —Jiarý watyhyna ijödire. Tahe iaõmydýýna wihihý-di aõkõ rare. Kia tahe aõ aõkôhyky heka rare tamy. Ityhynale kahâbu ritakekô aõbo. Tahe reruinyreri. ¹⁵⁻¹⁶Inyseriòreо tyy, rýsýna ihoõke-wana. Tahe inyō tamy rarybekeki, ywina-di bòhonyke, aheto-ki biroxikemy. Tahe aõ riwahinyöra tyy, rýsýna-wana. Aõbohe irybe rare. Aõkôhykyre irybe. ¹⁷Kiawese taheka kia hâbu inatyhyna rare, iaõywídýýna ihoõkeki kia ityhyna ihoõke wese rare. ¹⁸Inyō rarybeke-wana: —Kai atyhyna dire. Jiarý waõwidýýna ijödire. Biteðsinyke wadee atyhyna sohojile tamyreny wina-di aõkõ. Tahe jiarý tamyreny waywina-di adee ariteðsinykre kia òraru-ki bobike jiarý Kristumy retyhynrerimy. Watyhyna iny idiõre waõwidýýna ijõõre-wana. ¹⁹Kai bityhynyke Deuxu sohojile raremy. Kia tahe awire urile diabo tyytybybina tule Deuxu rityhynyre. Tai ilau ruberumyhýre. ²⁰Inatyhyna iaõmy widýýnana ihoõkeki, aõ aõkõ wese rare. Kia tetyhynyölemahâte aõbo, hâbu itxýtere. ²¹Inylabiereny Abraõ tariòre-di Ijai rixiwenykemy idì ratximyhýu, kia-ki Deuxu riòbitinyre. ²²Tabimahâte aõbo. Abraõ tathyhyna iwidýýna-wana aõna aõna riwinyre. Ityhyna riwiohenanyre. ²³Tahe iwese ritidýýnamy roire wesemy tuu rotýýnyre aõmybo heka rarybera Abraõmy: —Boholake, Abraõ heka Deuxu rityhynyre. Tai Deuxu tii riòbitidýýnanyre. Tule, Deuxu tabiòwamy rininire. ²⁴Betehebeny ini. Inyō iòbitidýýmy ronyke-wana inatyhyna sohojidile aõkõ tii ihýke, tahe iwidýýna-di tule wahe. ²⁵Ijõre tahe: Raabe, aderanamy raremyhý. Iribi tii Deuxu rybedeòdu mahâdu riyrubunyra rubu lau, tahe riteónyre rywasi witxira-di. Kia widýýna Deuxu Raabe riòbitidýýnyre. ²⁶Iwese umy tyytyby-di aõkõ rubumy rýimyhýre wese, tule inatyhyna sohojile aõ aõkõ rare tamywina-di aõkõreki heka rubu wese rare.

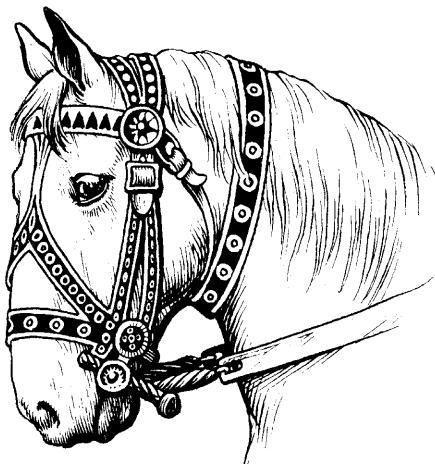
3 ¹Uritere, waseriòreboho, bedeerydýýdu mahâdumy aõkõ ixi-di norenkyömyke. Ibede õnana hitxina txuu dorihe aõnihikýkre bede erydýýdu mahâdu dee. ²Inyboho ibutumy sôwemy òraruna-txi aõu aõu resemyhýrenyre. Inyō tarybe-ki raõrarunyökeki, tii iny òbiti rare. ³Iwese awaru iny riraõmyhýre wese taumy ibutumy riraõmyhýre. Awaruru-ki juraròsôna rirutymyhýreu, tii iraròsôna-di rare. Tai tahe awaru iny riywinyemyhýre iumy ibutumy iny riraõmyhýre. ⁴Betehebenyke iny heòty lawò nihiký-ò iraròsôna iyjatyhyre tahe iraròsödýýdu idile riraõmyhýre titxibo inonana-ò yhy nihiký iwetxi kedeakreki, ihârele iraròsôna riraõmyhýre. ⁵⁻⁶Iwesele iny dòròtò rare. Iyjatyhyre ihârele aõnihikýmy rarybemyhýre. Betehebenyke iny heòty helýýresi iyjare, ihârele òtiranihiký ritoonymyhýre. Dòròtò tahe heòty wese rare. Sôwemy heka òraru riwinomyhýre. Dòròtò bede aõmydýýnanabina dinodu wese rare, inyumi susudýýdu dòròtò rare. Sôna bede tòtee-ribi diabo mahâdu-ribi heka nade. ⁷Ibutumy iròdu brebuna, nawii witxira witxira, iròdu beraludu, utura,

riinytyhydýýnymyhýre. Iny mahádu iratyre irurudýýna dire. ⁸Inydörötò inyo tahe riinytyhydýýnyötyhy. Ibinatthy rare. Rubudýýna uri-di ratxireri.

⁹Inydörötò-di Deuxu inytybymy iny reàlámomyhýre tule idi iny whole raujömomyhýre. Deuxu ixiwesemy iny riwinyre, ihärele iny wimy raujömomyhýre. ¹⁰Inyō tary-di Deuxu riowòwydynymahäre tule idi ujömomy reamyhýre. Waseriôreboho, kiamy aökö idi boibeke. ¹¹Bejjirana-ribi ibree ihýre-wana wiule heka röhönyötyhy. ¹²Öwòru inatxi wiribi lahitxire. Ijô aôbo wiraty-di raratomyke aökore? (Figueira azetonamy raratomyötyhy) Videira figomy raratomyötyhy. Juwyrahe hâloo-ribi bebreke röhönyötyhy.

¹³Inyō bederykeki ibedeerynadikeki, tii ywimy ratximyhýke. Ibutumy òbitimy ratxirerimy aõ riwinymyhýremy rexityhynymy ixidi röhötinyötyhy tyhymy rabekemy. ¹⁴Kaiboho awo-ki ixiburena ijödikeki, inywixira hârosu ijödikeki tai tii deysamy atxiöke tai tuu marybeöke. Kai ruiwidýýomy. ¹⁵Kia bedeeryna biu-ribi aökö nade, bederibile, iny hârosu diaboribile nade. ¹⁶Inywixira hârosu ijödike-wana, tai jei jeina rare. Ibutumy aôbina bina. ¹⁷Bedeerydýýna biu ludu juhule òbiti rare, idi ywina rare, rutaõna rare, wityhyna rare, ruxetðena rare. Awihyymy nodu widýýna rare. ¹⁸Òbitina aõu aõu kanakre ywinawidýýdu-ò. Iwese aloborodu rehumyhýre wese, tiiboho ywinamy rekoamyhýrenye.

4 ¹Aõherekibo ayreny-ki jei jei rýimyhýre. Awo-ribi namyhýde araykywydyna ribi. ²Kai sôwemy aôdikemy tahötinymahâte aõhebo aökötate. Tahe terubunymahâte. Inywixira aõmydýýna-di òbire, tahe aökore. Tai aôbina tetelenymyhýte ijei jei-di. Aõ ijõõre textitonenyöma hâteki. ³Textitonenyteki, tetaõmahâtenyte. Teõsam y dori textitonenyahâtenyte. Ixidee sohoji dehunalemy tahötinamahâtenyte aumydeewimy behukelemy. ⁴Bede aõmydýýnnana luudu mahâdu heka Deuxu òladumy ihýre. Kia aôbo teeryötenyte, òbitiõna, mahâdu. Inyô bede aõmydýýnnana bina biowam y ratxikeki, Deuxu òladumy rare. ⁵Aõ aökö aôbohe rybe riti kawese roire: Aõhe rare. Deuxu taTytybytyhy inywo-ki heka Deuxu risýdýýnymyhýre. Tai tahe iny-di riijetypyhy ratximyhýre. Aõbo heka kia rare? ⁶Tii tahe iny riruruteredýýnymyhýre. Kawesemy ritina rarybere: —ixiwedu mahâdu heka Deuxu ixi-ribi rirehedýýnymyhýre. Tahe ruxetðena sôwemy ixiwedekõ mahâdu-ò riwahinymyhýre. ⁷Deuxudeewi biwinymahâke. Diabo ixi-ribi birehedýýnykeki, tahe tii aribi rahenyke. ⁸Deuxu-ò bexiõhödýýnykeki. Deuxu adee rexiõhödýýnkre. Örarudu mahâdu, ebömy bexilýraranyke aõraru-ribi bexitake, rybe inatxi mahâdu, araykyworený

(Txiau 3.4)

biòbitinybenyke. ⁹Mabedewoke, bobuke, mahinyke aòraruna òraru-ki. Ajuedena-ribi arube rytynykre, eysa-ribi mabedewomy atxikemy. ¹⁰Ayrubumy Inynyryko-txi boibeketi, tii aratamadýýnykre, tii ixideewimy riwinykemy.

¹¹Waseriòreboho, uritere aõmy wimy ryberenyömy. Inyõ taityhydýýduseriòremy tuu ibinamy rarybekeki, iaõna aõna riaõkõkeki tii bede ywina ibinamy rarybereri. Bede ywina rybe riaõkõdýýnyreri. Inyõ bede ywina rybe riaõkonykeki, tii bede ywina ywidýýdu aõkõ rare. Tii bede ywina rybe hitxidýýdu rare. ¹²Deuxu sohojile dori bede ywina hitxidýýdure. Bede ywina dohodýýna dinodu tii rare. Tii itarasadýýdu rare ihäre irubudýýdule rare. Mobohe kai atxiteri; abireludu hitxidýýmy aõbo texinohõtidýýnyteri? Aõkõre.

¹³Boholabenyke, tuu tarybetenyteri: wijke aõbo ada biurasõmy aõbo rokoirenkyre hâwãõ-ò. Tai bededýýnana sohojimy rikierenkyre. Tai niero tarasamy rakaõmysdýýrenkyre. ¹⁴Txiõhe rare. Kaiboho dori teeryõlemahätenye aõhebo bede rotýýnykre. Timybo mabekre? Iwese biuwetyy yja aõwesele rexihymyhÿre wese heka timybo mabekre? Kiawesemy aõkõ marybeke. ¹⁵Kamy heka marybeke: —Inynyrydeewikeki iny rumy rokoireke, tai tahe kia ada kowa aõbo rikiwinyrenkyre. ¹⁶Iwese wiji ratximyhÿre wese. Biurasou aõnihikÿ widýýmy marybekeki, kia tahe awi aõkõ rare. ¹⁷Inyõ aõwiwidýý rierykeki, tahe riwinyõmyhÿ-wana kia rexiòrarunanymyhÿre.

5 ¹Boholabenyke warybe-ò ityhy mahâdu. Mahinybenyke, bobubenyke ²aõhõkymy botýýnybenykreki. ³Aõmydýýnana wiwihiikÿ rabinamy rÿire. Attywityhy isibreysini riròre. ⁴Aorotýrÿreny awomatiurareny raruxinya tabededýýnana riõnonyrerimy. Anieru susudýýna awobiredýýnamy kiditýnynykre. Iwese dee heòty risõmyhÿre wese, kia sudýý anasõmyhÿkre. Aõna aõna sõwemy ixidee tebutunymahâte kia atxukonana-ò. ⁵Abaderòwysydýýdu òwydýýdu aõkõ dori kai tate. Kai ixideele tebutunymahâte iribiley tawasinymahâte. Tiiboho rahinymy rirajuamyhÿreny tahe kia wysydýýdu mahâdu hina-ò Deuxu roholare. Tii ruru mahâdu wedu rare. ⁶Kaiboho abeòrareny teõnonytenyteri isikile. Ixideehyyle texideysadýýnymyhÿte. Ibutumy aõbo adeereny wiwi ixidee temytenye, iwese rubutxudýýnatxu broreni riòwenymyhÿre wese. Kai ahâte. Deuxu akanarubunykre. ⁷Ôbiti mahâdu teteònymahâte terubunymahâte. Tii tiu adee rexiòwynyôtyhy.

⁷Ixieeleedýýmy tahe waseriòreboho. Inynyry kanakreut. Betehe inihe. Òworudu heka taaõwi riraõmyhÿre biu bedeu. ⁸Kia wese kaiboho tule eleelemy aõkõ biraõmyhÿke aworenkyi beximymyhÿbenyke, Inynyry nonana dori iòhòrehe. ⁹Waseriòreboho uritere wimy ibinamy ryberenyömy Deuxu dori arahitxinyreny. Ihitxidýýdu nonana tahe iòhòre ijòkiwesele rijemey rÿimyhÿre. ¹⁰⁻¹¹Waseriòreboho ihetxiu Deuxu rybemy rybedu mahâdu iyrubumy rÿiramyhÿ. Iwese tiiboho rÿiramyhÿwese boibeke aõhõkymy dýýnana-ki rare. Kia aõhõ kýmydýýnana-ki òbitimy rotýýnymyhÿre. Iwese Jòò iyrubumy raremyhÿre taholamahätenye. Tule iwese ionanau Deuxu riwiòhenanyre wesemy teerytenye. Inynyry dori ruxetðenatyhy-di rare lâhànatyhy-di.

¹²Ibutu ratyre waserioreboho inatyhymy sohojilemy marybeke ijō rybemy rybeōmyke Deuxu arybe ritxiōnyōtyhy. Aõna aõnamydŷñanaribile aõkõ iximyhyle marybeke. Kohemy marybekeu kohelemy marybeke. Aõkõmy marybekeu, aõkõlemy marybeke. Kawese-kì inyō aratxiōnyōkre.

¹³Inyō aõbo ayreny-ki aõhõkŷmy rotŷñyneri. Tahe tai bexitõenykre. Inyō aõbo ayreny-ki teysamy ratxireri. Alànavi-di tii wana mawiunykre.

¹⁴Inyō aõbo ayreny-ki webinadumy roireri wana. Tahe dohodŷña rybedu mahâdu-ò tamy bididybedenyke tamy rexitõenyrenykemy.

Adŷŷ ityre ritxiwikemy Inynyryñi òraru-ki. ¹⁵Ixitõedŷña tyhynale webinadu riteytenykre. Inynyrylê ritamahŷñykre. Tii òraru-ò raõraruny whole-wana Deuxu iõraru riixãwidinyke. ¹⁶Iny wiò wiõmy aõna aõnarenemy belybenyke. Wiò wiõmy wii bixitõedŷñybenyke, ibutu-ribi beytebenyke. Inyòbiti ixitõedŷña irurudire, aõna aõna sôwemy riwinymyhŷke. ¹⁷Eliasi heka inywesereny rare. Tii rexitõenyhyymyhŷre biu ròaõtyhykremy bede-ò. Tahe inataõ beõra-di biu ròaõhyre. ¹⁸Tahe ixityre rexitõenyre. Tai biu ròare. Tahe oworu-ki ixityre aõwi ruhunyre.

¹⁹⁻²⁰Waserioreboho, inyō ay-ki inatyhyna-ribi ròhonykeki. Inywitxira tuu rarybekeki, teðsary-ribi ridykeki, tahe ityytyby ritara, rubu konana ixãwina lau sôwemy araru-di riixãwidinyre. Kie.

1 Pedro

1 Pedro Tyyriti

1 ¹Jiarý, Pedro warybe ritina rewahinyrerí ubýtý deòdýyna jiarý rare. Ibutumy judeu mahádu-ò rewahinyrerí Ponto-ò, Alatxia-ò, Apadosia-ò, Asia-ò, Bitinia-ò. ²Kaiboho heka iitxe itxemy toite Deuxu Inytybyreny-ò, Deuxu Tyytybytyhy araòbitinyrenyra, Jesuisi Kristu bityhynybenykemy tule tahálubu-di arasebenyrenykemy. Wiòhedýyna sówemy ywina-wana adeereny kanakemy watxireri.

³Ibutumy àlàna Deuxu Innyry tyby-ò rikiwahinyrenyke. Tii dori sówemy ruxetòena inydeereny diwahinyde. Tai inyboho ixityre reamyhýrenyre ratybienyrenykemy Deuxu sý mahádu wo-ki. Inyboho wijile iraròsònarený dire, Kristu rubu-ribi rexixareki. ⁴Tii wiòhedýyna wiwihikey inydeereny ririre. Biu bedekile riyrubunymy roire. Tiu rasunyötyhy, retybyötyhy, iruxerahakýlemy lyrahakýlemy roire. ⁵Deuxu tarurusówe-di arayrubunyrenykre kia wiòhedýyna bitabenkykemy tetyhynyteki. Tarasana heka kia rare. Ikonanatzu Deuxu bedexiteòsinykre. ⁶Tai tahe beysabenyke. Bededýñana tòbò reakreu, mabedewobenykre òsana aomydýñana sira òraru-ki. ⁷Tii tahe kawese-ki atyhydýñarený ityhymy ròhonykre. Atyhydýñarený womati týrýrýhýký òwy ratyre iòwy dire. Tiu rabinaötyhy. Heòtyru-ribi womati týrýrýhýký ròhonyre wese atyhynarený kòdòhònykre àlàna, wowydyna, luuna Jesuisi Kristu-ò, tii kekehemynykre. ⁸Kaiboho tuu tabitenyôte ihärele tuure. Tetyhynytenyteri, tai tahe týxihikeylemy deysatyhy-di ahätenyte. ⁹Tai atarasadýña-di teteheteri, tetyhynytenyteki. ¹⁰Juhuu Deuxu rybedu mahádu ritýrýraxinyra kia tarasanamy. Tule wiòhenadýymy rarybere adeereny kanakemy. ¹¹⁻¹²Idi tahe dierydenye ibededýñanau kanaõkre urile ihewo-ribi kanakremy. Katahe adeereny reare Deuxu Tyytybytyhy nade òraru-ki. Žju mahádu dori tamywimy tuu rieryrenykemy ihýrenyre. Jesuisi Kristu aõhökýmy dýñanamy tule toosònadýñamý rarybemyhýrenyreu, tiubedemybo kia kanakemy rijemyhýrenyre.

¹³Arayky-ki birarutxnybenyke wereysana rara rotýñnymyhyre wese. Òbitimy maraykynybenyke wiòhedýyna-di bidimybedenykre-ki Kristu

kedehemynkyre. ¹⁴ Wijile kaiboho ywimy nodu riore wesemy boibeke. Iwese juhu aykaraotamy tatyynymy tatemahā wese noömy, abedeerykōmy tatemahā. ¹⁵ Iweseömy. Uritere adee rybedu obitimy raremyhÿwesemy kaiboho ibutumy tuu botyñnybenyke kia-ki obitimy boibeke. ¹⁶ Raritonymy dori rÿire: —Öbitityhymy boibeke, jiarÿ dori obitityhymy raremahā. ¹⁷ Deuxu iny wiribi rihihxihinxire aöbina bina widyÿ òraru-ki. Deuxu wiwese wesele iny luure tuu rarawetyynyöhymyhÿre. Iwese bodee texitonemahäte wese tamy bedeerykō rira wese boibeke. ¹⁸⁻¹⁹ Kia teerymahätenyte tuu ararybekre. Ixinamy rexihumyhÿredi aökō iwese womati tÿrÿryhÿkÿ iurahakÿ-di aökō atarasanarený riöwynyre. Tahe Kristu hälubu-di aöhebo ibina botyñnybenyke-ribi texitatenyta aöwidÿñabo boorený-ribi teerytenyta. Kristu tahe budoeni obiti lyrahakÿ wesemy rare. ²⁰ Tii juhu bededÿñanau taumy rubu-ò riwahinykremy rexiveryhymy raremyhÿ, wijile kao nadé rurukremy aluunarený òraru-ki. ²¹ Tule Deuxu tetyhynymahätenyte Kristu òraru-ki, Deuxu rubu-ribi riixiadÿñyre tahe tamy loosona riwahinyre, tai ararösönarený aityhydÿña Deuxu-ki roimyhÿre.

²² Kaiboho atyytyby tesurònanytenyte inatyhyna dori teywintenyta. Tai tahe wiluuuluutyhymy rakatxirenkye. Wiluumy wesenadÿrenyömy atximahätenyte. ²³ Wiji umydÿýna juhu wese aökō iny bòtòdÿýna raumydÿýre wiji tahe Deuxu Rybe aumydÿýnamy ihÿre. Kia tahe ituerenyötyhy. Umytuedeöna diwahinyde. ²⁴ Iwese ryberiti rarybere wese: —Ibutu iny asi wese rare. Inyloosona asi noijsa wese rare. Asi ramoennyhÿreu töijesa rejuxunymyhÿre.

²⁵ Deuxu Rybe tahe aõu aõuhyy rÿira. Rexihuötyhy rÿira. Kia rybemy tahe adeereny rarybemyhÿre, Rybewihikÿ wahe.

2 ¹Ibutumy idi behuke ixi-ribi, aöbinatyhyna-di, rui-di, inywitzira aömydÿýna xibure-di aõ ikökomy ujömo-di ibutumy. ²Tahe iwese tohouä howýsy luure wese rybe-ò bexiborenanyke. Atyytyby howýsyna wese rare. Idi maumynykemy tarasana inatyhy-ò. ³Wanyrÿ dori wihihikÿ rare. Kia teerytenyta. ⁴Tamy bodoibedenyke. Tii dori manairuhykÿ wese rare. Heto tira widyÿdu kia mana-di rehura. Tahe Deuxu dee kia ixitarasanamy rare. Awimy heka tai rahare. ⁵Kaiboho tule mana iruhukÿ wesemy tòimahäte heto obiti wesemy aijöreny-di kanajiedÿýnydenykemy. Xiwena wedu mahädu obitimy boibeke, Deuxu dee wina xiwedÿýna obiti biwinybenykemy Jesuisi Kristu wowdynamy. ⁶Kawese dori Ryberitina-ki rÿire: —Betehebeny inihe Siaõ bede-ki iny mana heto tiramy iwidÿý wesemy ritidire. Tii aöwihihikÿtyhy wadee rare. Kia iny rityhynymyhÿkeki, tiu raixyrüötyhy bede ötiidÿý ribedewonyötyhy. ⁷Kaiboho ityhydÿýdu mahädu, adeereny tii aöwihihikÿ rare. Ityhydÿýduködu mahädu dee tahe kawese tii rare: —Hetotirawidÿýdu kia mana-di rehura. Kia mana tahe wiji juhuludu mana ritidimy roire. ⁸Tule ijõ kiamy rare: —Mana idirený kededesenykre. Kia mana awi aökō tamyreny rare. Reserenykre rybe ritxiönyhÿrenyrekí Deuxu heka rierymyhÿre reserenykre. ⁹Kaiboho tahe iny iitxesemy aratarenyre, xiwena wedu mahädu obiti boibebykremy,

inyijoi òbiti boibeke, Deuxu hõrõ mahãdule, iruxeranamy marybebenykemy adee dori bededorohokÿ-ribi anadydenye taloosõna wiwihihikÿ-ò. ¹⁰ Kaiboho juhuu inyijoi aõkõ toitemahã tahe wiji Deuxu taijoimy aratara. Juhuu ruxetõena tuu inyõ riwahinyöhyyre adeereny, wiji tahe tii riwahinyra adeereny.

¹¹ Waluuna mahãdu adeereny ararybekre. Kaiboho iwitxira bedeludu mahãdu wese atximahâtenyteki. Uritere òtaòtarenyõmy atyytyby òludu dori kia rare. Atyytyby aõbina dÿñana adeereny diwahinyde. ¹² Ahotiludu mahãduy-ki òbitimy boibeke. Tai omy ibinamy rarybekeki, tiiboho aumytuedeõnamy robimyhÿkemy tahe Deuxumy kiditoosödÿñadenykre Deuxu hitxidÿýna txuu.

¹³⁻¹⁴ Bede dinodu bede ywina rybe biywinymahäbenyke Wanyrÿ òraru-ki Iòlorybe, aõbo kai deòdu rybewydydu aõbo ibutumy birarenbybenyke. Iòlò deòdu mynduhykÿ doidenyde aõbinahakÿ widÿýdu aõhõkÿmy risñnymy rimymy risyðÿnykremy ritamadÿýnykremy tule aõwihihikÿ widÿýdu riteàlädÿýnykremy. ¹⁵ Aõwi wihihikÿ widÿýna-di kaiboho hãbu bina biyrydÿýnybenyke. Kia Deuxudeewi rare. ¹⁶ Kaiboho hãbu ixihyyladumy ahâtenyte urile aõbina bina widÿýomy boibekre. Deuxu deòduweselemy boibeke. ¹⁷ Iny ibutumy iòsana biywinyke. Ityhydÿýdu seriore luumy boibeke. Deuxu biwowydynybenyke. Iòlò bede dinodu biwowydynybenyke.

¹⁸ Deòdu mahãdu, awedu bityhynybenyke awedu wihihikÿ-ò sohojile aõkõ ibina bina-wana dori bityhynybenyke uritere bedeòtiidÿýmy rÿiõmy. ¹⁹ Aõbina riwinyöhyymyhÿre deòdu tawedu-ò. Tahe wedu teòdu-ò aõhõkÿmy risñnyre. Deòdu riòludunymyhÿre aõmy rarybeõhyymyhÿre, Deuxu rityhynymyhÿreki. Kia wese tahe Deuxudeewina rare. ²⁰ Iny raõrarunymyhÿkeki, tai tahe òhõtenamy inyboho ratximyhÿrenykeki, aõloosõna widÿýna bohe kia rare. Inyboho riòludunymyhÿreki. Aõwihihikÿ widÿýna-di inyboho ywina-di òhõtenamy riòludunymyhÿrenykeki, kia Deuxudeewina rare. ²¹ Kaiboho biòludunymyhÿbenykemy tai iitxemy aratarenyra. Kristu tule dori òrarurenky-ki aõhõkÿmy rotÿýnyre. Iwese timybo tii riwinyre wese kaiboho biwinybenyke.

²² Kristu dori tiu raõrarunyôtyhy, tule aõbinahakÿmy rarybeõtyhy, raruõtyhy. ²³ Tamy adebure iràmy ryryreu wobinamy aõkõ dirawyonyde. Rihetenyreu, aõma aõkõ dirawyonyde. Urile tii rexiwahinyre Deuxu dee. Deuxu dori òbitina-di rihitxidÿýnyre. ²⁴ Inyòrarurenky dori riwyre itxeò nihikÿ tyre-ki. Tai tahe òraruna dee rakarurunyrenykre, tahe òbiti widÿýna-ò rakatximyhÿrenykre. Kristu wotõmomy iny riteytenymyhÿre. ²⁵ Iwese budoeni reõsamyhÿre wese kaiboho toite. Wijile tahe kaiboho tòosemy atxitenyte aitxeredu-ò atyytyby wiòhedydÿýdu-ò.

3 ¹⁻² Håwyyreny, ahãburenky rybe bityhynybenyke. Tai inyõ ihãbu ityhydÿýdu aõkõkeki, tii kidityhynykre tahåwyyhe-ki, aõrybebo aõkõ roholareki ihe-ki robireki. ³⁻⁴ Håwyy ruxerana heka ixidee itidisrenyõmy atximahäbenyke aõ taumy-ki ritidimyhÿre aõkõ håwyy ruxerana rare. Aõ iwo-ribi teysare, Deuxu Tytybytyhy widÿýna intyhyyna tii tahe håwyy ruxerana rare. Rade sihodÿýtyhy ibutu ratyre aõkõ rare. Womati tÿrÿry noho tule aõkõre, tyy

wiwihihik̄-di rariamyh̄re tule aōkōre. Kia tahe Deuxu dee aōwiwihihik̄tyhy aōkō rare. ⁵Tule ihetxiu hāwȳ obiti tuu rot̄ȳnyre, tahābu riywinyre, Deuxu rityhynyre. ⁶Sara, Abraō riōrese, tahābu riywinyre. Itxi ōhōtireny beake tawedumy tamy rarybere. Kiaboho hāwȳreny iriōre riōre atximahātenyte. Tai aōwiwihihik̄ wid̄ȳnamy bot̄ȳnybenyke. Beded̄ȳnana jei jei lau brebuōmy.

⁷Hābu mahādu, kaiboho tule as̄yreny-ki abedeeryna biyrubunybenyke. Ahāwȳreny biywinybenyke hōraōmy idi ahābenyke, tiiboho dori itxōmotxirenyre iruruōrenyre. Iōs̄ny bityhynybenyke. Wiwana Deuxu ruxetōena tarasadŷ̄du atximahātenyte. Tai aixitōed̄ȳnamy obitimy bexitōenybenyke.

⁸Tahe kaiboho ibutumy widi mohōtinybenyke wiwesewesele. Ityhydŷ̄du seriōre dee tōena luuna-wana biwahinyke. Ruxetōena-di boibeke iny-ō ixityhydŷ̄ aōkō. ⁹Inyō aōbinamy adee rakeki, ixiōwydŷ̄yōmy. Inyō rybe-ki aōbinamy adee rakeki, irawyōdŷ̄yōmy. Wityhymy tamy marybeke. Kia-ō tahe Deuxu aōwihihik̄ adee riwahinykre, tai ijōtxu Deuxu wityhynamy adee riwahinykre. ¹⁰Tai inyō tabeded̄ȳnanaluumy ratxike-wana, tatxuu teysamy ratxikeki, tahe dōrōtō rexitaake rybe bina lau iry riyryke wobina rybe lau. ¹¹Aōbina bina-ribi bihenybenyke aōwihihik̄lemy bot̄ȳnymahābenyke. Ywina bijjemahābenyke ywina-di ahābenyke. ¹²Deuxurue tahe obiti mahādu-di retehemyh̄re. Tanohōti tahe ixitōena-ō riijohonanymy ronymyh̄re. Aōbina wid̄ȳnadu-ō tamyreny rayaranymy idi retehemyh̄re.

¹³Kai aōwihihik̄ wid̄ȳlemy tiu matxibekeki aōhe iny adee rot̄ȳnyōtyhy. ¹⁴Kai obitiwidŷ̄ òraru-ki aōhebo bōt̄ȳnykeki, deysamy atximahāke. Breburenyōmy iwese ilaurenry ixiōhārudŷ̄yrenyōmy. ¹⁵Urike Kristu awedurenwesemy bis̄nybenyke aworenry-ribi. Inyō adeereny arat̄ȳraxinyke-wana aōhererekibo Kristu tetyhynamyh̄temy, kai bexiywinyhy tamy ixidee rybena bydŷ̄yna biywinyhy my idi ahāke. Arawyōdŷ̄yna ywina-di tamy marybeke iōs̄ny bityhynamy arayky obiti-di marybemahāke. ¹⁶Tai tahe bix̄yrudŷ̄nyke umy ibinamy rarybekeki, tai dori obitilemy Kristuko-txi tariamahāte. ¹⁷Tahe Deuxu dee wikeki, aōwihihik̄widŷ̄ òraru-ki inyō aōhōk̄my rot̄ȳnykeki, kia tahe Deuxu dee awi rare. Aōbinahak̄widŷ̄ òraru-ki aōhōk̄my rot̄ȳnykeki, kia tahe Deuxu dee awi rare. ¹⁸Kristu tahe sohojihyle rurure iny òraru-ki. Òbitiwidŷ̄du tahe rurure obitiwidŷ̄du aōkō òraru-ki, kaiboho ruruweselemy atximahātenyte. Deuxu Tyytybytyhy direki kaiboho iruweselemy atximahātenyte. ¹⁹Kristu Tyytyby rara rotenawo-ō, tyytyby-ō rit̄ynymy rarybeke. ²⁰Noe hāwō nihik̄ riwinyreu, Deuxu riraōmy raremyh̄ū urile hābu mahādu rityhynamyh̄re. Debō inataō reurō iny rohonyre rubu-ribi bera-ō rabōrōrōre. ²¹Wiji, kia sebed̄ȳna ijyy wese heka rare. Tahe aōsebed̄ȳna aōkō iny tarasanare. Sebed̄ȳna-ki Kristu rubu-ribi ixixana inyboho riteosinyrerí iny Deuxu-ō retehemyh̄re tarasana ritakemy. Bee tahe hālubu surōdu aōkō rare. Rexitōenymy h̄reki inywo rityranymy h̄re risuhōnymy h̄re. ²²Kristu tahe wijile biu bede ronyre Deuxu rurunawe-ribi ti ūjuboho, dinoduboho, rurunaduboho wedu Kristu rare.

4 ¹Tahe Kristu taumy-wana aõhõkõmy rotýñyre. Tai tahe iwesemey mohõtinybenyke. Inyõ dori aõhõkýmy rotýñyre. Tai tahe òraruna-ribi ixixâwididýym rôhõtinryeri. ²Tai kabede-ki iny bededýñnanareny uhe hâbu ðta ðtawidýñ nohõtina wesemy aõkõ rakatximyhýrenyke. Deuxu deewina widýña-ò rakatximyhýrenyke. ³Juhuu kaiboho sôwemy taõrarunytenyte, iwese ityhydýdukõdu mahâdu wiji rýira wese. ⁴Aõraru-ò biõwa mahâdu wiji bederiõtiinyre kai tii-wana taõrarunykõmahâteki iwese tiiboho naõrarunymyhýdenye wese. Tai adee ibinamy rarybemyhýrenyre. ⁵Tule tiiboho ywisdidýdu Deuxu-ò rirawyonykre. Idi dori òbiti ywisdidýna-di rihiitxidýnykre iru mahâdu, rubumahâdu wana. ⁶Tai tahe inyõ ituekre mahâdu-ò Rybewihikýmy rarybemyhýre iumy dori rihiitxidýnykre ibutu hâbu wesemy. Tahe ityytyby Deuxumy irumy rarekre.

⁷Boholabeny inyhe, bededýñnana konana iòhõra. Tai tahe inatyhymy mohõtinyke Deuxu-ò òbitimy bexitõenykemy. ⁸Ibutu ratyre wiluutyhymy atximahâbenyke. Kaiboho dori aluunadirenykeki wiõraruna-di itxerekõmy ahâbenyke. Inyõ dori iluunadikeki, wiõraruna-di itxerekõmy ihýke. ⁹Iny witxira dee awimy rýira, roraludu isýömy rýira aheto-ò bisýdýnyke. Bitýhidýnyke roraludu luumy atximahâ. ¹⁰Wii biwiõhenanymy ahâbeny iwese bede teerytenye wese biwiõhenanybenyke. Deuxu wiõhedidýdu wiitxura wahidýdu wiwihihikýmy boibeke. ¹¹Inyõ rarybekeu, Deuxu rybedile kana rybeke. Inyõ reðbykeu. Deuxu ruudile kedebõbyke. Tai tahe Deuxule loosõna kia-ribi kanatake Jesuisi Kristu òraru-ki ibutumy aõna aõna-di. Aõu aõu ibutumy ruruna, loosõna Jesuisi Kristu hõrõ rare. Kie.

¹²Waluuna mahâdu, ixibedeõtiidýyomý bede aõmydýñnana sira adee kanakreu. Kia tahe aõ brebudýyna aõkõ rare aõhebo adee kodotýñykeki. ¹³Týxihikýlemy deysa-di atximahâke kia aõhõkýmy dýñnana dori Kristu aõhõkýmy dýñnana-ò biõwa atximahâte. Idi tahe tule kedseysakre Kristu loosõna òraru-ki. ¹⁴Inyõ adee ibinamy Kristuni òraru-ki rarybekeki beysake. Kiau Deuxu Tyytyby heka loosõna sôwe-di atyre-ki kanakre. ¹⁵Kaibohoõ rubudýñrenyomý, wasirenymy, aõna aõna bina widýyomý, inywitxira aõwysyna-txi rôte. Kiake-wana iòwydýñnamy aõhõkýmy botýñybenykre. Tii dori wadee awiõre. ¹⁶Inyõ tahe aõhõkýmy rotýñykeki, ityhydýdukumy rare òraru-ki tai ixyrõomy mabeke. Urile Kristunimy riowowydykyemy idi rare. Bededýñnanahe rehemynymy roire ityhydýdu mahâdu-di rihiitxidýñnamymy riteranykemy. ¹⁷Tahe inydee ywisdidýna ritelenykeki, timybohe Deuxu Rybewihiký ityhydýdukõdu mahâdu-ò kôdõhõnykre. ¹⁸Ryberiti-ki roimyhýre kia: —Òbiti mahâdu dee tarasana isirakeki, timybohe òrarudu mahâdu rôhõnyke. ¹⁹Tahe inyõ Deuxudeewi òraru-ki aõhõkýmy rotýñykeki, Tatyytyby Deuxu-ò rawahike tahe aõwiwihihiký widýyomý rareke. Deuxu dori aõu aõu iny widýydurený rare; iny wiõhedidýydurený rare.

5 ¹Ityhydýdu-ò itxeredu mahâdu-ò arithohonykre ararybekre. Jiarý tule itxeredu-ò rare. Kristu aõhõkýmy rotýñyreu, jiarý tuu rabire. Taloosõna kiditeõsinskykre jiarý awana watxire tewebrromy rikitarenkyremy. ²⁻³Biwisinanyke

ativitydýýdu butuna iwese itxeredu budoeni-di retehemyhýre wese idi beteheke. Ixideewimy kia biwinyke. Inywixira deewimy aõkõ. Aõ nieru tarasa sohjilemy aõkõ, ityhydýýdu wiòhedýýmy. Aõ ityhydýýdu wedu wesemý aõkõ bisýnybenyke, urile bexideösinyke iwese ityhydýýdu òbiti rýira wesemý. ⁴Tahe itxeredu mahãdu wedutyhy kedehemykye, tii adee kidiwahinskyre loosóna araheto. Tii tiu toosò ixâwiöthy. ⁵Itxeredu mahãdu týmyra bierybenyke itxeredu mahãdu matuari-ribi widee ixiwedeömy ahâbenyke. Ixiwede mahâdumy dori Deuxu raraawetyynymyhýre. Ixiwede aõkõ mahãdu-ò tahe ruxetðena riwahinskyke.

⁶Ywimy ahâke Deuxuru-ò iximy xiwedeömy. Tii dori bede òbiti kanakeu akanaloosónykre. ⁷Aõmydýýna witxira witxira biwahinskyke Deuxu-ò tii dori arawisínaymyhýrenyre. Anawìohenanykre. ⁸Bexihârubenyke aòludureny Satanasi-ò. Òbitimy mohötinybenyke. Tii dori leao reburemyhýre wese rare. Tii riararerimy ihýre tibo riròkemy. ⁹Atyhynatyhy-di idi bexiumynyke. Aityhydýýdu seriòre-dori awana aõhökýmy rotýýnryreri kia ixiradýýduhukýle-wana. ¹⁰⁻¹¹Iny Deuxu ruxetðenatyhy rýire. Kaiboho urihimyò aõhökýmy botýýnbenykeuakanawiòhenanykre, akanarurudýýnykre, akanaõbitidýýnykre, anajohonadýýnykre. Ibutumy runura ihõrõmy aõu aõu rarekehyymy idi watximahâre.

¹²Kia waryberatiyla Sila-wana adeereny riritinyre. Tii iny seriòrereny òbitityhy rare. Jiarý rarybereri kia Deuxu wiòhedýýna inatyhy rare. Kaiboho idi tyhy mohötinybenyke. ¹³Kowa hâwy Babilonia hâwâ ludu tule tarybe weityhyna adee diwahinyde. Tii tule itarasana mahãdu-ò. Tule wariòre Marku arãrybeweityhynanyrenyre. ¹⁴Widee buòbenyke narybewehityhynanyde. Ywina adeereny kanakemy watxireri Kristu tetyhynamahâtenyteki.

2 Pedro

2 Pedro Tyyriti

1 ¹Jiarý, Simaõ Pedro, Jesuisi Kristu deòdu rare. Jesuisi Kristu rybemy rybedu rare. Warybe ritina rewahinyre ityhydýýdu mahädu-ò, Deuxu ywisisidýyna mahädu-ò, Jesuisi Kristu inytarasadu òbitina òraru-ki, inatyhyna inyboho ijödirenyreki. ²Ruxetòena wiöhedýýna-wana adeereny kanakemy watxireri Deuxu erydýýna-ki, Inynyry Jesuisi erydýýna-ki. ³Tahe Deuxu rurutyhy-ribi inydeereny aõna aõna sôwemy riwahinymyhýre òbitimy inyboho rokoirekemy iny bededýýnanareny-ki. Tii inyboho ridyrenyre taloosònà òbitiwo-ò, tii inyboho rieryrenytyhyreki. ⁴Tai inydeereny tuu rarybere, sôwemy aõna aõna kanakremy awityhymy inydeereny kia rybe rare. ⁵Kia rybe bityhynybenykeki, bede aõmydýýnana bina-ribi bexitabenyke, òta òta widýýna-ribi bexiebenyke. Tule Deuxu rayky wesena-di urihimyò boibeke. ⁶Tai tahe ibutumy aruru-di marurunyke aityhydýýna-ò òbiti widýýna bibutunyke, kia-ò bedeerydýýna bibutunyke, kia-ò ixiwedudýýna bibutunyke, kia-ò widýýnahyyna, kia-ò òbitimy nonana. ⁷Kia-ò ityhydýýdu seriore luuna, kia-ò wiluuna bibutunyke. ⁸Kia aõna aõna dori awo-ki ratximyhýkeki, rexiòlonykeki, arawiòhenanykre Jesuisi Kristu Inynyry bierybenykemy. Tai ityhydýýdu wiwikýmy boibekemy. Iny wixira biwiòhenanybenyke. ⁹Kia aõna aõna inywo-ki ratxiõmyhýkeki, tii heka iruetàlemy ihýre. Aõbo iòhòmy ratxirilemy robimyhýre. Juhu òraruna iribi risuhoremy idi töhöti rosare. ¹⁰Tai waserioreboho marurunybenyke atyhymy boibekemy, aityhydýýna tyyhydýýmy boibekemy. Tai tiu òraruna-txi aixeõna. ¹¹Kia wesekeki tahe deysana-di birónybenykre Jesuisi Kristu inytarasadu òlõna bede-ò.

¹²Kia aõna aõna teerytenyte. Inatyhyna tetyhynyhyt atximahätenyte. Ihärele tahe itxi aröhötiijiradýýnyhyrenykre. ¹³Tule warumy mahäre, awimy idi rahötinymahäre kia inatyhyna-di akanaixixadýýnydenykemy. ¹⁴Waumy dori kaki ele elelemy aririkre reeryre. Inynyry Jesuisi Kristu dori kia wadée diteòsinyde. ¹⁵Aõu aõu tahe ararurunytyhymy ararekre kaiboho kia ibutumy õhöti-ribi rosaõtyhykemy. Tule warubuhewo-ribi kia-di mohõtinyhyy boibekre. ¹⁶Tahe adeereny Jesuisi Kristu tehemynynamy rarybereu, aõ uritere tere

ijyymy aōkō heka relyyreri hābu ijyyna-ribi aōkō ijyytyhymy. Inyboho dori iny iòlöreny loosònatyhymy robimyhýrenyre. ¹⁷Tii dori Deuxu inytyby-ribi loosôna wowydyna-wana ritare. Tuu Deuxu loosònawo-ribi narybede: Kai heka Wariore waluu tate. Jiarý reysamy watxireri adee. ¹⁸Kia rybe-ò jiarýboho raholarenyre tii-wana hāwälò ratyy tyre-ki roiremyhýu. ¹⁹Iwese juhu rybemy rybedu mahâdu rarybere wese, kiamy heka wiji inydeereny ritýnynymy roimyhýre. Kaiboho tule kia-ò boholamahâbenyke bityhynymahâbenyke. Iwese iny loosôna-di bedeluru-ki, retehemyhýre wese. Idi tahe Kristu kòdòhonykre, iwese tainahaký röhönyre wese. Tahe aworenky-ki kanasñykkremy ratxikre. ²⁰Kia heka juhuu bierykre: Tyyritirybeò tiu ixiwanale ritýnydýnyótyhy. ²¹Deuxu rybe dori hâbudeewimy aōkō heka nadé juhu Deuxu Tyytybytyhy hâbu dee rybe ritýnynyre aōmybo rarybekemy.

2 ¹Iwese juhuu inyy-ki rybedu inatyhyõna rarybere wese, tule ayreny-ki rybedu inatyhyõna kidierydýnykkremy. Tiiboho kedeerynanykre aōbinabinahákymy. Tiiboho kidiitxenanydenykre. Tule Inynry kidiseönykre. Tai tahe aōwesele rexihukre. ²Sowemy iny iòta òta erydýnyra rityhynykre. Tai iny witxira inatyhyna ery dee ibinamy rarybekre. ³Kia rybedu inatyhyõna adyna-di ratxihymy roireke tai adeereny raruimyhýke. Anieru tarasanareny-ò. ⁴Ilatysyna heka iòhomy namahâde tule idi dehuna inatyhymy kòdòhonykkremy ihýre. Ÿju mahâdu raòrarunyreu Deuxu tòtxi ririõlemy reare tahe idi rehulemy reare bedebina heòty-ò. ⁵Iu bee-di Deuxu suu ritýmynyreu, òrarudu mahâdu ituere Deuxu tòtxi ririõre. Noe, òbitina rybedule, ritare debò inatxi reurò iny-wana. ⁶Sodoma hâwâ Omora hâwâ-wana aōwesele Deuxu ritoonyre, raòrarunyrek. Brybymy relere. Tai heka iny ribedeerynymphýre òraru lau. ⁷Kia hâwâ-ribi heka Lòjoi sohojile ritare. Lòò òbiti rare. Tii heka terare òrarudu mahâdureki. Tòtxi ririõhyre. ⁸Imahâdu-ki Lòò rasñyreu, txaõ txaõlemy iwo rabedewotyhymyhýre, aōbinawidýmybo robire idi roholareki. ⁹Tahe òbiti widýydu urihixina-ribi Inynry ridykemy rierymyhýre. Tule ibinamy widýydu mahâdu aõhökymy dýynana riraòmyhýre. Ywisidýnatxu kedehemynykreò. ¹⁰Ibutu ratyre urari òta òta widýydu mahâdu aõhökymy rotýnykkremy. Tiiboho Deuxu ruru riseönyrenymyhýre. Ixi-di xiwededu wesemy rýrenyre, ixiluudu wesemy rýrenyre. ¹¹Aõbinahakýlemy biuludu mahâdumy rarybemyhýrenyre. Tahe Ÿju mahâdu iruruna ratyre-di hâre tamy ibinamy rarybeõmyhýre, Deuxuko-txi. ¹²Tahe kia iykaraluu mahâdu iròdu deboreheký wesemy ratximyhýre. Iròdu debore tahe bedehuduna widýymy rare ada ròtenawo-ò rakelemy. Kia hâbu mahâdu aõmybo ròeryohymyhýre dee ibinamy rarybemyhý. ¹³Tiiboho ixi-di dehuna-di ixi dee kedexiixâwinykre. Tiiboho òraru luumyhýre txumy dori raòrarunyrenymyhýre. Awanareny dori riroximahâre, aõbinahakýtyhy wesemy ayreny-ki ratximyhý iòrarunarenymy rybe luureki. ¹⁴Tiiemy iru hâwyddihyy retehemyhýre tamy òta òtalemy röhötinymyhýre. Kia hâbu hâwydýyweduna rierymyhýre. Hâwy urihimyò týywekeki kia hâbu idyna rybe-di rierymyhýre hâwydi aõbo tai riurariny my taõbirenareny rihydýnymyhýre aõbo tai riurariny my idi ratximyhýre. Tiiboho tuedena nihiký-di ituerenykre. ¹⁵Òbitiry

ririmyhŷrenyre. Reòsamyhŷrenyre. Balaaõry dori riheludunymyhŷrenyre Balaaõ, Beoro riore òraruòwydŷñamy ritakemy ratxireri iòraru luureki. ¹⁶Aõbinahakŷ riwinyreki rexilowynyre. Kiamyre heka. Jumenta wesena rybeteremy tamy rarybere inrybere wesemy iitxŷtena-ribi riixâwidinykemy. ¹⁷Tiiboho bedidehuna wese roire bee ihoõreki. Yhy biuwetyy tiò ridymyhŷre wese kia hâbu mahâdu roire. Tamy bede luruhukŷ bede riyrubunym rŷire. ¹⁸Tiemy taòrarumy rarybehyyym raremyhŷ inyõ aòta òta rybe-di ridykemy. Inyõ deòsary-ribi ròhonykeki, tii ridylemyhŷre ixbyyle òraruna-ò. ¹⁹Tamyreng rarybemyhŷre ixideewimy boibekemy. Urile irybedurený òrarunawidŷýna deòdumy ihŷrenyre. ²⁰Iwese inyõ ijesuna-ribi riatymyhŷkeki, iatysydŷýdu deòdumy rarekre wesemy. Kiawesele tahe òraruna rare. Inyõ bede aõmydŷýnana òraru-ribi ròhonykeki, tahe ixbyyle ròðekeki, teleu raremyhŷ ratyre ikonanau ratŷýnykre. Inynyrŷ Jesuisi Kristu dori tii rierymyhŷre juhuu tahe idi rexideyresanyre kia aõmydŷýnana òraru-ò. ²¹Tiiboho ryòbiti rierymyhŷrenyre. Tahe bede ywina òbiti-ribi rexìòlòdŷýnyre. Rieryôhykeki tamy wimy tuu raremyhŷ, rytýmyra erysy-ribi rohonyrenyreki. ²²Tiiboho kia rybedŷýna hitxina wesemy ihŷrenyre: —Ijòròsa tahylöina-ò ròðsere. Tule ijõ rybedŷýna wesemy: —Ixýni bedi risuhòkeki, tii tasu burena-di ixbyyle rexisunyke.

3 ¹Kia, waluuna mahâdu warybe ritidŷýna juhuludu aõkõ rare ihewoludu rare. Warybe riti wiwanadile anohõti ijiradŷýmy watxireri anohõti riraixixanykemy. ²Deuxu rybemy rybedu òbitimy rarybemyhŷre ôhõti-ribi rosaõkre, tule Inynyrŷ iny tarasadu bede ywina nohõti losaõmy iwese tarybe deòdu adeereny rierynanyre wese. ³Ibutu ratyre, kia-ribi nohõti losaõmy. Ikonana txuu hâbu binahakŷ rybe binatyhy-di kòdòidenykre. Kia hâbu òta òta widŷýlemy röhõtinymyhŷre. ⁴Kiamy hâbu rarybekre. Tiubo Jesuisi Kristu nonana kanakre. Juhu intybyreny ituereu wiji bededŷýnanau tiu naõhyymyhŷde. Ibutumy heka juhu bedeu ixi wese hyylemy bede roimyhŷre. ⁵Iribi tõhõtireny rosare ixideewimy Deuxu irybedile biu bede-wana riwinyre. Beribi riwinyre, bedi riwinyre. Iribi tahe bedi bede rahure. ⁶Bedi juhuu bede ibutumy rexihura. ⁷Tule wiji irybedile bede rŷimyhŷre. Tahe ixbyyle kanahukre. Heòty-di kanahukre. Kia txuu ibutumy inybinahakŷ ituekre kia-ribi ixideewilemy kia hâbu tõhõti rosare.

⁸Tahe aõsohojibo, waseriòreboho, nohõti-ribi loosarenýomy. Kia heka rare: Inynyrŷ dee. Txusohoji 1000 beòra wese heka rare. Tule 1000 beòra txusohoji wese rare. Tamy bededŷýnana aõ aõkõ rare. ⁹Inynyrŷ tarybewesele aõna aõnamy kodotŷýnykre. Aõ raroorehenymyhŷre aõkõ rare urile tahe hâbu riraõhyymy rŷimyhŷre hâbu taòraru-txi tõhõti reakemy. Ibutumy tarasana-ki rŷikemy dori idi ratxireri. ¹⁰Wasidu namyhŷde wasimy Inynyrŷ txuu kòdòhonykre. Biuwetyy, bede-wana rexihukre. Ibutu suludu heka ramyijy heòty adŷýwesemy ritxienykre. ¹¹Òbitimy rakatxirenkye. Kia ibutumy röhõnyreki. ¹²⁻¹³Inyboho heka riraõmyhŷrenyre biuwetyy tŷmyra sutýmyra-wana. Inynyrŷ dori rarybere kia kidiwahinykremy.

¹⁴Tai heka waseriore waluuboho, òbitimy atximahäbenyke kia-ò dori teraòmahätenyte. Tii kanakreu umyreny robikre ywimy, òbitimy, inyõ heka umyreny ibinamy rarybeötyhy. ¹⁵Rexiroorehenymyhýre ibutumy iny tarasanarenymy. Tule inyseriore Paulo adeereny ròritidýyre ibede eryna Deuxu tamy riwahinyre. ¹⁶Kiamy tule aõna aõnamy tii ròritidýyre. Tahe iritina-ki aõbo isiratyhyre ierykõnatyhy my roire òbiti mahädu aõkõ kia rybe-di aõwitxiramybo rierynanymyhýre. Iwese ijõ Ryberiti-di riwinyre wese. Tai heka tiiboho ituerenyre. ¹⁷Kaiboho tahe waityhydýýdu seriore bexihärubenyke ilau teòsana-di aradyrenyheny. Tai kaiboho beòsabenyeke. ¹⁸Inynyrý Jesuisi Kristu wiòhedýýna-di ibedeerydýýna-di maumynybenyke. Wowydyna ibutumy tamy kanakemy idi wähäre wiji tyhymy rareke. Kie.

1 Juaõ

1 Joaõ Tyyriti

1 ¹Jiarýboho akorený retýñnyreri, Jesuisimy. Tii Rybe rininirenýra. Tii juhubedeu raremyhý. Jiarýboho rabirenýra, tarybemy aholarenyra, tamy reteherenyre, aôbo riwinryreò, tule tamy iny rerimyhýre. Tii inydeereny umytýmyra riwahinyreri. ²Umytýmyra tuedeõna Deuxu inytyby-ribi rehemynyra. Kia umytýmyra tuedeõna Jesuisi-di rare. Jiarýboho tuu rabirenýre. Tii rexideõsinyre inyrenyko-ò. Kia tahe adeereny relyyreri iwese raremyhý wese. ³Aôbo iny roholare wese, tuu rabire wese, kia tahe tuu relyyreri inyboho wiluurenkykemy winohõtiwesele rököhötinyrenykemy. Inyboho rahötinyrenyneri iwese Deuxu inytybyreny, Jesuisi Kristu Deuxu Riôre-wana wiwese röhötinyre wese. ⁴Kia tahe waryberiti adee rewahinyreri adeysamy rakatximahärenykemy.

⁵Kiamy tahe Jesuisi inydeereny relyyreri: —Deuxu txuloosõna wese ratximyhýre. Deuxu-ò bedeluru aõmydýñana rehemynyötyhy kiamy adeereny relyyreri. ⁶Inyõ rarybekiki: —Jiarý Deuxu-wana winohõtiwesele rahötinymahäre. Kia iny bedeluru aõmydýñna-di ratxireriki, kia iny raruimyhýre. ⁷Tahe inyboho loosõna waõmydýña riwinymyhýrenykeki iwese, Deuxu loosõnawo-ki ratximyhýre wese, tai inyboho wiwesele röhötinymyhýke. Tahe Jesuisi, Deuxu Riôre hälubu ibutumy iny òraru-ribi iny risuhòmyhýke. ⁸Inyõ rarybekiki: —Jiarý raðrarunyöhyywähäre, kia rybe-di tii ixidee riitxenanymyhýre. Tii raruire rityhyntyöre. ⁹Iny taðrarurenymy relyyrenykeki, Deuxu tiemy òbiti rare, tii iny òrarurenymy-ribi riixäwididýñnykre. Aôbo iny iwo-ki isuisumy ihýre tii rityranye. ¹⁰Inyõ òrarudikemy aôkô raryberenykeki, inyboho Deuxu ruidumy rarybemahäreny. Kia iny Deuxu rybe rieryöhyymyhýre.

2 ¹Kaiboho wariõre wese atximahätenyte. Adeereny waryberiti rewahinyreri, kaiboho òrarurenõomykemy. Iny òraruna-txi resekeki, iny wiòhedýÿdureny dire. Tii Jesuisi Kristu rare. Òbiti rare òraru ijyydumy rarekemy Waha Deuxuko iny wiòhedýÿmy. ²Tii dori itxeònihiliký-ki rurura iny òraruòwydýÿ-ki. Inysohjile òraru aôkô rurura tahe ibutumy iny òraruòwydýÿ-ki. ³Tiwesebo inyõ rexierykre

Jesuisi rieryenykemy rityhynymy hýkeki karybe bede ywina wese rierykre tii rexierykre Jesuisi rityhynyeri wana. ⁴Inyō rarybekiki: —Jiarý Jesuisi reeryre. Irybe bede ywina riywinyokeki, iny ruidu rare. Inatyhyna rityhynyõre. ⁵Inyō Jesuisi bede ywina riywinykeki, inatyhymy tawo-ki Deuxuluu rare. Kiawese heka iny rierykre Jesuisi mahäduwo-ki ratxireri-wana. ⁶Inyō rarybekiki: —Jiarý Jesuisi mahäduwo-ki watxireri. Tamý kia wese rýikeki. Aõmybo Jesuisi rotýñyre wese, tii tule rotýñyre. ⁷Ityhydýyduseriore, adee bede ywina týmyra aõkõ rewahinskyleri. Bede ywina tyby kia rare. Kia juhuu teerytenyte. Inyboho wiluurenkyemy, kia bede ywina tyby rare, juhuu taholatenyte. ⁸Kia rybe bede ywina itýmyra rare. Jiarý adee rewahinskyleri. Kristu dee inatyhy rare tule adee inatyhy rare. Bedeluru ròhonyra, loosóna inatyhy bede-ò ralomyhýre. ⁹Inyō rarybekiki: —Jiarý loosónawo-ki watxireri. Kia iny taityhydýýdu seriore luuókeki, bedeluru-ki ratximyhýre. ¹⁰Inyō taityhydýýdu seriore luukeki, kia sohojile loosónawo-ki ratxireri. Aõ aõkõ tii riatydýñyra. ¹¹Inyō taityhydýýdu seriore rexihitxinykeki, bedeluru-ki rariamyhýre. Titxibo rakre rieryöhymy hýre. Bedeluru dori rueatàna rare.

¹²Adeereny warybe rewahinskyleri wariore wese aðraru dori, tii riixâwididýñyre Jesuisi òraru-ki. ¹³Iumy mahädu-ò warybe rití rewahinskyre adiwahinskyde, kaiboho dori tuu teerytenyte. Tii hykyle dori juhuu raremyhý. Ijoityhy-ò waryberiti rewahinskyre, Satanasmý tahaýnanytenyte. ¹⁴Wariore, inytyby Deuxu teerytenyte. Iumy mahädu, adeereny arattyritinykre, kaiboho dori tuu teerytenyte. Tii hykyle dori juhuu raremyhý. Ijoityhy, adeereny arattyritinykre, Deuxu rybe dori ôhötireny-ki ratxireri, arurudirený dori. Satanasmý tahaýnanytenyte. ¹⁵Bede aõmydýýnana luurenkyömy boibeke. Inyō bede aõmydýýnana luukeki, Deuxu inytyby luuna rieryöke. ¹⁶Kia bede aõmydýýna rare: òraruluuna, aõmy robira-wana tuure, aõna aõnamy ixityhydýýna. Kia Deuxu-ribi aõkõ nade. Kia bede aõmydýýna-ribi nade. Kia bede aõmydýýna-ribi nade. ¹⁷Kabede ixâwikre taaõmydýýna òta òta-wana. Deuxudeewimy widýýdu tiu ixâwiötyhy. Tii awimy rýirakre.

¹⁸Wariore wese. Ikonana bededýýnana iòhòmy roire. Adeereny narybede Kristu òludu kanakemy. Betehe inihe, Kristu òludu sôwemy dehemynyde. Kiawese inyboho rieryrenye ikonana bededýýnana iòhòmy roire. ¹⁹Kia Kristu-ò òludu iny mahädu wotya-ribi ròhonyrenye. Tii ityhydýýdutyhymy aõkõ ratximyhýre. Ityhydýýdu mahädu tiu ròhonyötyhy. Ròhonyrenye, ibutumy rieryre, kia iny mahädu aõkõ ratximyhýre. ²⁰Kaiboho aõmydýýnana ibutumy teerytenyte Deuxu Tytybytyhy direki. ²¹Kia rybe adee arattyritinyke, kaiboho dori Deuxu rybe inatyhyna teerytenyte. Tiu rui Deuxu inatyhyna-ribi ròhonyöhymy hýre. Kia tahe teerytenyte. ²²Moheka ruidu rare. Inyō rityhynyokeki Jesuisi Deuxu deòdýýna raremy, tii tahe ruidu rare. Inyō Kristu Deuxu-wana ritxiönykeki, tii Kristu òludu rare. ²³Inyō Deuxu Riore ritxiönykeki, tii Deuxu-wana aõkõ ratxieri. Inyō rarybekiki: —Deuxu Riore retyhynyre, tii Deuxu-wana ratxireri. ²⁴Juhuu aõðbo roholare taholamy toitemyhy idí mohötinybenyke. Idí mohötinymahäbenykeki,

Deuxu, Iriòre-wana aõu sõu matxibenyke. ²⁵ Jesuisi Kristule juhuu inydeereny narybede, umy ituedeõna inydeereny kidiwahinykemy. ²⁶ Kia waritina jiarȳ wiji rehura. Aitxenadý̄du lau adee reritinyra. ²⁷ Abedeerydý̄na Kristu tatytyby adeereny riwahinyre. Tii tahe awanale ratxireri. Aerydý̄du aõkõ adeereny rauhenyrenyeri. Tii tahe inatyhy bedeerydý̄na ibutumy araerynanyeri. Rui aõkõ rare. Iwese tii araerynanyreri wese, ibutumy biyrubunymahäbenyke. Kia tahe Kristu-ki hykyle bexiemyhýbenyke. ²⁸ Wiji, wariõre wese aõu aõu boibekemy Deuxu mahäduy-ki. Tai Jesuisi kaõ kedehemynykeu, buberuõtyhy ada maixýruõtyhy ilau. ²⁹ Deuxu õbitityhyhyy ratximyhýre. Kia teertyentyte. Inyõ õbitimy rarekeki, Deuxu riõremy rareke. Kia tule teertyentyte.

3 ¹ Boholake, inytyby Deuxu taluuna nihiký inydeereny riwahinyre. Inyboho dori tii rininirenyre Deuxu Riõremy. Inatyhymy inyboho Deuxu Riõremy roire. Kia tahe ityhydý̄dukõdu mahädu rieryõre. Tiiboho dori Deuxu inytyby rieryöhyy myhýre. ² Waluuna mahädu, inyboho Deuxu Riõremy roire. Rierykõrenykre timybo iny rokoirekremy. Kia inyboho rieryrenyre: Jesuisi kodobehekreu, inyumi taumy wese risýnykre. Inyboho dori kodobidenykre iwese rarybemyhý wese. ³ Inyõ Jesuisi wesemy rarekemy ratxikeki, iwese Jesuisi õbitimy raremyhý wese tii rareke. ⁴ Inyõ Deuxu bede ywina rybe rityhynykeki, tii rexiorarunyke. Kia heka òrarauna rare. ⁵ Jesuisi dobehede òraru tarasadumy rarekemy. Kia teertyentyte. Jesuisi inatyhymy raõrarunyhyy raremyhý. ⁶ Inyõ Jesuisirykihy rarialeke, tii òraruõmy rareõtyhy. Inyõ òraruumy rarehyykeki, tii Deuxu rieryöhyy my rareke tuu robiõhyhyy rareke. ⁷ Wariõre wese, itxenadý̄du lau bexiyrubunye iny aõmydý̄ñana õbitimy riwinykeki, iny õbitilemy rareke, iwese Jesuisi õbitimy raremyhý wese. ⁸ Inyõ òraruadityhy raretyhykeki, tii Diabo mahädu-di rareke, Diabo heka òrarauna-ki hyy nodure. Tai kaõ Deuxu riõre nade Diabo aõmydý̄ñana ixãwikemy. ⁹ Inyõ Deuxusý riorekeki tii òrarauna-txi reseõlemy ratximyhýre Deuxu dori iwo ritymyranyre. Tii reseõhyky rareke. Deuxusý dori rare. ¹⁰ Kia wese iny rieryrenykre inyboho iriõre Deuxu riõremy roire ada Diabo riõremy aõbo, inyõ Deuxu deewimy riwinyõkeki, tii Deuxu Riõre aõkõ rare. Inyõ taityhydý̄du seriõre luuõkeki, tule Deuxu Riõre aõkõ rare. ¹¹ Kia bede ywina rybe juhuu taholamy tatemyhý ihäre tadoholamahâte. Kia heka rare: iny wiluukemy. ¹² Iwese Kai taserõre rirubunyre wese aõkõ rikiwinykre. Tii dori Satanasi mahädu rare. Aõhererekibo tasewriõre rirubunyre. Iaõmydý̄na Deuxu dee awiõre Iserõre aõmydý̄ña Deuxu dee õbitire tai tahe rirubunyre.

¹³ Waseriõreboho, ityhydý̄dukõdu mahädu eramy ratximyhý. Kia-di bedeotiidý̄ñomyke. ¹⁴ Inyõ ityhydý̄du seriõre luuõkeki, tii rubumy rÿire wese mahädu-ribi röhonyre. Kia reerymyhýrenyre. Tahe umytuedõna-ki rahara. Inyõ luuõkeki, tii rubumy rÿirawese mahädu-ki ihýmyhýke. ¹⁵ Inyõ taseriõre derakeki, tii rubudý̄du wese rare. Boholake, kia teertyentyte. Rubudý̄du umytuedeõna-ki rahaõtyhy. ¹⁶ Kiawese luuna rikieryrenke dori Kristu rubu-ò rexiwahinyre inydeereny tõemy. Tai tahe inyõ taseriõre dee rurukeki iluuna sowereki. Tii tahe awire. ¹⁷ Inyõ ityhydý̄du seriõre aõhokýmy rotýnykeki,

rama rahukeki, tuu robike aō ijōdikeki, tahe iny riwiōhenanyōkeki, tii Deuxu luuna-di aōkō ratximyhŷre. ¹⁸ Wariore wese, luuna urile tuu rybena aōkō rare. Aōhebo rotŷnykemy ihŷre. Kia tahe aluuna inatyhymy biteōsinyke. ¹⁹⁻²⁰ Kiawese iny reeryrenyre inatyhyna mahāduwo-ki ratximyhŷre. Jiarŷ arahōtinykeki. Jiarŷ aōkobo ityhydŷdumy watximahäre. Deuxu warayky riwiōhenanymy ratxireri. Deuxu warayky ratyre raraykywydynanymyhŷre. Tii ibutumy aō rieryre. ²¹ Waluuna mahādu, ruberuōhyyymyhŷre tahe iny ityhydŷdumy mahādu-ki ratximyhŷre wana rieryreki Deuxu iny rityhynyre. ²² Tahe aōmy iny rexitōenykeki tii inydee kidiwahinyke. Iny dori ibede ywina rybe rityhynymyhŷre. Deuxu deewimy iny riwinymyhŷre. ²³ Kia heka Deuxu bede ywina rare. Jesuisi Kristu, iriōrenimy rikityhynykemy. Tule iny wiluuna wiluukemy. Iwese tabede ywina rybe diwahinyde wese rarekemy. ²⁴ Inyō Deuxu bede ywina rybe rityhynykeki, Deuxu-wana rareke. Tii-wana ratxikemy. Kia wese heka iny rieryrenyre Deuxu-wana iny ratxireri. Deuxu Tatyytybytyh dori inydee riwahinyre.

4 ¹Waluuna mahādu, ibutumy rybe bityhynybenyōke inihe
ityhydŷrenyōmy. Tai biurihike iny rybe Deuxu-ribi inatyhy aōbo ada aōkōre aōbo. Sōwemy rybedu mahādu rōhōnomyhŷre. Tahe inatyhymy Deuxu rybemy rybedu aōkō rare. ²Kiamy Deuxumy rybedu mahādu inatyhymy bierykre, inyō rarybekeki: Jesuisi Kristu hābu wesemy nadē, tii inatyhy Deuxu mahaduō ihŷre. ³Inyō kiamy rarybeōkeki, tii Deuxu mahādu aōkō ratximyhŷre. Kia Kristu òluduō rare. Tamy taholamahâte kanakreō, tahe, kia ratximyhŷre. ⁴Wariore wese, kaiboho Deuxu mahādumy toite. Rybedu inatyhy aōkō rare, kia ruru tetatenyte. Deuxu dori aworenkyi ratximyhŷre Deuxururu, Diabo ruru ratyre rare. ⁵Inatyhymy rybedu aōkō aōmydŷnana binamy relyymyhŷre. Tii dori ka bede aōmydŷnana bina mahādu rare. Tahe ityhydŷdukōdu mahādu tamy roholamyhŷre. ⁶Inyboho Deuxu mahādu roire. Inyō Deuxu rierykeki, inydeereny roholamyhŷre. Inyō Deuxu rieryōkeki, inydeereny roholaōtyhy. Kiamy rikierymyhŷrenyke inatyhyna mahādu inatyhyna aōkō mahādu.

⁷Waluuna mahādu, wiluumy rakatximyhŷreny. Luuna dori Deuxu-ribi nadē. Inyō luukeki, Deuxu-ribi tibie rare. Iny Deuxu rieryre. ⁸Inyō luuōkeki Deuxu rieryore. Deuxu dori luuna rare. ⁹Kiawese inyboho rieryrenyre Deuxu inyluuremy ratxire. Deuxu Tariore sohujile diteōnyde bede-ò inyboho Iriore-ki umy tŷmyra-ki rahakemy. ¹⁰Kia heka luuna rare. Juhuu Deuxu iny tuu aōkō rare. Tii tahe inyluure. Tule tariore diteōnyde inyōraru òwy òwydŷnanykremy. ¹¹Waluuna mahādu, Deuxu inyluurenentyhyreki, tai tahe inyboho wiluumy rokoireke. ¹²Tiu Deuxumy inyō robiōhykyre. Inyboho wiluumy rŷikeki, Deuxu inywo-ki ratxiike. Tai tahe inatyhymy Deuxu luuna inywo-ki ratximyhŷre. ¹³Deuxu iny-ò Tatyytyby riwahinyre. Kiamy tahe inyboho rieryrenyre tamahādu-ki ratximyhŷre. Tule rierymyhŷreny tii iny-wana ratximyhŷrenyre. ¹⁴Deuxu Riōremy inyboho robirenryra Tulobixidumy inyboho roire. Tuu adeereny relyyreri. Deuxu Tariore diteōnyde iny tarasadumy rarekemy. ¹⁵Inyō rityhynykeki idi rarybekeki: Jesuisi Deuxu Riōre rare, tii Deuxu-di tawo-ki ratxireri. Tii Deuxu-wana ratxireri.

¹⁶Inyboho rieryrenyre Deuxu inyluurenryre. Kia iny rityhyynyrenyre. Duexu heka luuna rare. Inyō luuna-ki ratxihyykeki Deuxu tii-wana ratxihyyke. Tii Deuxu-wana ratxihyymyhýke. ¹⁷Iny luunareny Deuxu-ò rauhenyoreri. Tai tahe Deuxu wiribi ritxuakre kia txuu inyboho kiatxulau ruberuôtyhy. Iwese tii ratximyhýre wese inyboho kabede-ki ratximyhýrenyre. ¹⁸Inyō luuna-di ratxityhykeki, tii ruberuôtyhy. Luunatyhy brebuna-di rehumyhýre. Aõhökýmydýýnana brebbeuna kidiwahinyleke. Inyō brebbeuna-di ratxikeki, tamy aõhökýmy dýýnana kanakre. ¹⁹Juhuu Deuxu inyluurenryre, tai tahe inyboho iluurenryre. ²⁰Inyō rarybekeki: —Jiarý Deuxuluure. Tai tahe tii ityhydýýdu seriore luuökeki, tii ruidu rare. Inyō taityhydýýduseriore luuökeki, timykibo Deuxu luumy rarekemy iximy röhötinyke Deuxu dori tiu tuu robiöhymyhýre, taserioremy tahe robihyky ihýre. ²¹Kia bede ywina rybe heka Kristu inydeereny riwahinyre: Iny Deuxuluumy ratxikeki, tule tii taityhydýýdu seriore luumy ratxikre.

5 ¹Jesuisi inatyhymy Kristu rare, Deuxu deòdýýna rare, inyō rityhyynykeki, tii inatyhymy Deuxusý mahäduwo-ki ratximyhýre. Inyō Deuxu luukeki, tule iriore luukre. ²Inyboho Deuxuluukeki tarybe ywina rikiywinykeki, tai Deuxu tibiedýýna mahädu luumy rikieryrenye. ³Deuxu rybe ywina rikityhyynykre, rybe ywina dori isiraõre. Tai inyboho Deuxu luuna riteösinykre. ⁴Deuxusý mahädu bede aõmydýýnana bina bina ruru ritamyhýre iny Deuxu rityhynyreriki, kia bede bina bina ruru ritareriki. ⁵Mo tahe kia ijesu tarasadure. Inyō Jesuisi Deuxu Riore raremy rityhyynykeki, tii bedebina bina ijesu tarasadu rare. ⁶Jesuisi Kristu nadé. Inyō tii riratisebenyre idi rare rurukremy tahälubu ritxiwikremy. Rexiratisebenykemy sohjile aõkõ nadé, tule tahälubu ritxiwikremy nadé. Kiamy heka Deuxu Tyytyby tuu rarybere. Deuxu Tyytybytyhy tahe inatyhymy rare. ⁷Inataõ aõmydýýnanamy inydeereny rarybere: Deuxu Tyytybytyhy ijõre, Jesuisi ixirati sebedýýna ijõre, Jesuisi rubudýýna ijõre. ⁸Kia inataõ aõmydýýnanamy wiwese wiweselemy rarybereri. ⁹Häbu rybe iny rityhynymyhýre. Deuxu rybe häbu rybe ratyre rikityhynymy rakanximyhýrenykre. Kiamy Deuxu Tarioremy rarybereri. ¹⁰Inyō Deuxu Riore rityhyynykeki, aõbo inatyhy ixidee rieryre. Inyō rityhynyókeki, tii Deuxu-di ruidumy röhötinyrer. Tii dori rityhynyoreri timybo Deuxu tarioremy rarybere. ¹¹Kia rybe rare: Deuxu inydeereny umytuedeõna riwahinyre. Tii tiu umy ituedeõna iriore-ki inyboho rakaharenyke. ¹²Inyō Deuxu Riòredikeki, tii umytýmyra tuedeõna-ki rahake. Inyō Deuxu Riore-di aõkõkeki, tii umytýmyra tuedeõna-ki tahasaõna.

¹³Kia aõna aõna adeereny retyyritinyre kaiboho umytuedeõna-di atxitenyteri bierybenykemy. Deuxu Riore tetyhyntytenye. ¹⁴Inyboho Deuxudeewimy rexitðenymyhýrenyreu, Deuxu iny-ò roholamyhýre. Kia tahe inatyhymy rybena rare. ¹⁵Inyboho rierykeki tii inydeereny roholamyhýre, tai rierymyhýrenyre tii inydeereny riwahinyke aõmybo iny tamy rexitðenyreri. ¹⁶Iny ityhydýýdu seriore rubu-ò aõkõ òraruna-txi resekeki, tamy Deuxu-ò rekexitðenyrenyke, Deuxu kia riwiõhenanykemy ixypy Deuxu-ò ròsekemy. Tii rubu-ò òraruna-txi

resekeki, jiarŷ adee ararybeōkre tamy bexitōenykemy. ¹⁷Ibutumy òbiti aõkõkeki, òraruna rare. Óraruõ rubudŷñahyky kidiwahinyõkre.

¹⁸Inyõ Deuxu-ribi tybiekeki, òrarunahyy-ki rareõtyhy. Kia inyboho reeryrenyre. Deuxu Riõre ryrubunymyhýre. Diabo iribi ròtaõtyhy.

¹⁹Deuxuhõrõ inyboho roire. Kia inyboho rieryrenyre. Kabede bina mahãdu taaõmydŷña-wana Diabo hõrõ rare. ²⁰Tule inyboho rieryrenyre: Deuxu Riõre inatyhymy kaõ nade. Tii rierynanyre mobo Deuxu inatyhy raremy. Deuxu-wana inyboho ratximyhýrenyre, inyboho-dori Jesuisi Kristu Deuxu Riõre-wana ratximyhýrenyre. Kia heka inatyhymy Deuxu rare. Kia inatyhymy umytuedeõnamy rare. ²¹Wariõre wese, bexihãruke ibutu bedeõraruna lau.

2 Juaõ

2 Juaõ Ryberiti

¹Jiarŷ dohodŷŷna matuari mahâduō warybe rare. Watyyriti rewahinyrerri Deuxu ywisidŷŷna hâwyŷo-ò, iriore-ò. Jiarŷ ibutumy inatyhyerydu mahâdu-wana tiiboho inyluutyhyrenyre. ²Inatyhyna dori inyworený-ki ratxireri. Ratxityhyhyymy ratxike. ³Kia dori inatyhy inydeereny tate luuna-di. Deuxu deysana, ruxetõena, ywina adeereny kanakemy watximahâre Deuxu Waha-ribi, Jesuisi Kristu, Iriore-ribi.

⁴Ariore mahâduy-ribi inatyhyymy ijô ityhydŷŷdumy ralore. Kia reeryreu, jiarŷ wadeysatyhyre ariore Deuxu bede ywina rityhnyreriki. ⁵Adee arexitõenykre hâwy. Bede ywina rybe týmyra rewahinyrerri wese aôkô rare. Juhuu-ribi teeryte. Urile bede ywina hetxina ôhöti reijeradŷŷnyrerri. Kia heka rare: iny wiluukemy rakatximyhýrenykemy.

⁶Bede ywina rybe rikityhyhnyhykeki, kia heka inatyhy luuna rare. Kia bede ywina juhuu Deuxu-ribi taholate. Tuu txuô txuôlemy biwinyke.

⁷Sôwemy hâbu itxenadŷŷdu tyhy kabede-ò dòhonyde. Tiiboho Jesuisi hâbuwesemy nadé rityhnyôlemyhýre. Kia itxenadŷŷdutyhy tule Kristu ôludutyhyymy roire. ⁸Tamyreny bexiebeny, inyaõmydŷŷnana aõmysdŷŷnatyhy-di ritaremy iôkõkemy, Deuxu wahidŷŷnaòwy ibutumy ritakemy. ⁹Inyõ Kristu erydŷŷnana-ribi rôhonykeki tule iwixira erysyna rierynanykeki, tii heka Deuxu hõrõ aôkô rare. Inyõ Kristu

(2 Juaõ 1.8)

erydŷñana-ribi ròhonyôkeki, tii Deuxu dire iriore dire. ¹⁰Tai tahe itxenadŷýdu Kristu erydŷñana erydŷýdu aõkõ aheto-ò rehemynykeki, uritere iròtedŷýomy, irybedŷýomy. ¹¹Inyõ rirybenykeki, iaõmydŷýnanabina-ò riwiõhenanyreri.

¹²Jiarŷ warybe sôwemy adibutunywâhâde. Urile tyriti-di ariritinyôkre. Arorarenymy dori arakemy watxireri. Kiamy rybe sôwemy ròhonykre inysôwemy reysakremy. ¹³Aseriore Deuxu ywisidŷýna mahâdu senadu, kia riore tarybe wehityhyna adee riwahinyreri. Kie.

3 Juaõ

3 Juaõ Ryberiti

¹Jiarý, dohodýyna matuari mahäduõ rare. Wabiòwa-ò, Kaio-ò watyyriti rewahinyreri. Inatyhymy aluumy watximahäre.

²Waliina, juhuutyhy Deuxu-ò arãxitòedýnyra aaõmydýyna tule aumy wihihýkymy mabekemy, iwese atyytyby awire wesele ratxireri.
³Inyseriõre wese aribi rehemynyrenyre, wako relyyrenyre umy iwese kai òbitimy tate wese tule inatyhyna-ki tateri wese. Tai wawo reysamy watximahäre. ⁴Jiarý raholamahäreue wariõre wese Deuxu inatyhyna rityhynyreriki, kia ibutu ratyre wawo riteysadýnytyhyre.

⁵Kai tahe, Kaio, kowa inyseriõre tule iwtixira ludu seriõre teeryöteki, tewiõhenanyteu aõmydýñana wihihýkymy tewinymahäte. ⁶Inyboho wirotysra-wana, kia hâbu iny seriõre aluunamy rarybera. Ibedetýinana-ò biwiõhenanykeki, aõwihihýkymy tewinymahäke. Tuhyykeki Deuxu deewimy atximahäke. Tii dori iny-wana Deuxu inatyhyna-ò raaõmysdýnykyre.
⁷Kia dori kianimy röhonyre. Ityhydýduködu mahädu-ribi aõ ritaõhykyre. ⁸Kia wese tahe tuu rikiwiõhenanymyhýke. Tai tahe Deuxu aõmydýñana týnydýyna riwiõhenanymyhýre.

⁹Ratyyritinymahäre kowa ityhydýdu mahädu-ò. Inyõ tahe warybe-ò roholaõmyhýre. Tiiboho dori juhuludukemy ratxireri. Diotesi inire. ¹⁰Aõu arehemynykreu, ararybekre aõmybo tii rotýnyre tule aõbinamybo rarybere inymy. Aõ tiihykyle aõkõ, iny ityhydýdu seriõre hâwâwitxira ludu ixidee tarora-ò rimyöthy. Inyõ kia seriõreõ rimykeki, tii riixâwidinyre idy-ribi tii seriõredyna-õ dohodýdu mahädu-ribi hitximy riteonyre. ¹¹Waleina, kai Kaio, òrarudu mahädu aõhebo rotýnyre wese aõ kai tate. Iny wihihýkymy wese kai tate. Inyõ aõwihihýkymy riwinykeki, Deuxu hõrõ tii rare. Aõkõkeki Deuxu rieryõre. ¹²Ibutumy Dimitiu dee inatyhyna-di aõwihihýkymy rarybera. Inyboho tule. Kaile teeryte inyboho inatyhyna rarybera.

¹³Sõwemy rybe adee ariwahinykemy watxireri. Tahe aõkõre tyryiti ritina-ki. ¹⁴Eeleemey arakemy dori watxireri aroramý tai tahe widee

rakarybekre.¹⁵ Deuxu awo-ki riyrykemy idi watxireri. Abiòwaboho kaki
awehityhy risarer. Wabiòwaboho sohoji sohoji kowa-ò warybe wehityhyna
biwahinskyre.

Judas

Judas Tyyriti

¹ Jiarŷ Juda rare. Jesuisi Kristu deòdu jiarŷ rare, Txiau exi wahe. Deuxu heka aluudu rare. Tii arayrubunymyhŷre òraruna-txi reseke lau. Tai òbitimy ahâbenyke Kristu nonana-ò. Watyyriti adee rewahinyre. ² Ruxetðena adee kanakemy watxireri Deuxu-ribi. Ywina sôwemy aworeny-ki atxibenykemy adirený watxireri. Wiluuna sôwemy akirený ihŷke, Deuxu-ribi.

³ Jiarŷ kaiboho ibutumy aluurenryre. Deuxu ibutumy inyboho ritarenryre. Kia ibutumy ariritinykemy idi rahõtinyra. Inyboho heka ibutumy Deuxu sŷ mahâdu roire. Iwese iny rityhynymyhŷre wese tii iny ritŷnynyymyhŷre. Iribi tahe iny mahâduô adee nade iny inatyhyna riwitxiradŷýnykemy adirený ratxireri. Iny heka inatyhyna biyrubunybenyke òbitimy rarehykye. ⁴ Kia òbitikô mahâdu ayreny-ò ralòra. Tiiboho Deuxu rityhynyore. Deuxu inydeereny awi heka rare òraru-ribi iny ritarenryreki. Kia òbitikô mahâdu tahe kia wese rarybere: —Òraru-di atxikeki, kia aõ aõkô rare. Deuxu dori iny òraru-ribi ritare. Jesuisi iny wedu rare, iny lõlõ wahe. Tiiboho tule rarybere: —Deuxu bityhynybenyöke. Deuxu ihetxiu rieryre kia wese tiiboho rarybekemy. Tai tahe tii ritŷnynyymy ihŷre tiiboho bedeheòtybina-ò riteònnyke.

⁵ Deuxu inatyhymy riteònnykre ritŷnynyra. Iwese tii ihetxiu iny-di rehure wese, tii wiji iny rehukre. Judeu mahâdu heka Deuxu ritare Egito bede-ribi. Idi tahe imahâduô rityhynyore. Tai tahe imahâdu rahurenryre. Kia teertyenye. Itxi õhõtireny reakre. ⁶ Ýju mahâduô tule juhuu Deuxu deòdumy ihŷre. Idi tahe taaõmysýdŷýna ririre. Tai Deuxu ròtena bedeõ-ò riteònnyre. Bedelorohoký ihŷre. Kabederawo-ki roire. Tiu heka iribi riòlòdŷýnyöthy. Deuxu bededýñana riwinymy roimyhŷre aõhõkýmy isýdýñana-ò. Tai tahe ýju wesemy kia òbitikô mahâdu rýike, Deuxu itýnydýýdumy rýikre. ⁷ Ijõ ijyy teertye. Inatxi hâwã ihetxiu ibinatyhy rare: Sodoma, Omora-wana. Ijõ hâwã tule ibinatyhy rare. Kia hâwã yludu mahâdu ibutumy heka òta òtanale riwinymyhŷre. Hâbuõ dori wiwana rexiorarunymyhŷre, hâwyy tule wiwana wahe. Tai tahe Deuxu ihâwã rahure. Biu-ribi heòty diteònnyde. Idi Deuxu dibedeerynyde òraruna derare tii. Tiiemy aõhõkýmy dýýnana riwahinyre. ⁸ Kia tule òbitikô mahâdu-ò riwahinyre.

(Judas 1.7)

Tiiboho dori ibinamy riwinymyhyre. Aõbinalemy raraykynymyhyrenyre, taumyreny risurisunymyhyrenyre òraruna-di. Deuxu rityhynyore tule ýju ruruna-di risinymyhyrenyre. ⁹Tiiboho Mieli wesemy aõkõ riwinyre Mieli heka Deuxu ýju dinoduõ rare. Tii Satanasi-wana wiribi òtumy rarybemyhyrenyre, Moisesi umy òraru-ki. Mieli heka ritirýmyhyre iumy ridyke lau. Iu Mieli Satanasi-ò rarybereu urihimyò rityhynamy rarybere, ixinohötidile ritehiötyhy. Urile rarybere: —Deuxule aratehikre. ¹⁰Kia òbitikõ erydu mahädu aõbina riwinymyhyrenyre. Aõbinalemy tytyby bede aõmydýÿnanamy rarybere kia rieryõmahä härele. Kabede aõmydýÿnanale rierymyhyre iwese ibutu iròdu mahädu rierymyhyre wese. Tiiboho heka iròdu aõna aõna nohötijuranadile aõna aõnamy rotýÿnymyhyre. Tai rexihurenyre. ¹¹Deuxu heka kia mahädu kiditýnynyke, Kaï reðsamý raremyhyre wese dori reðsareki. Aõbo Kaï ixi-di riwinskykemy röhötinymyhyré heka riwinymyhyre. Kia mahädu tule Balaaõ wesemy riwinymyhyre. Balaaõ nieru sôwemy ritakemy ixidi ihýmyhy. Tai tahe Deuxudeewimy riwinyore. Tule kia mahädu Kore wesemy riwinymyhyre. Deuxu òludumy rexisýnyre. Tai rexihurenkyre iwese Kore mahädu rexihure wesemy.

¹²Kaiboho wiluuna roxina-ò tebutunyteu, kia mahädu tule ayreny-ò ralòra. Aworana bedehesi tiiboho ribinadýÿnymyhyre òbitimyno rieryöreki. Urile rexihydynamyhyre, inywitxira-txi töhöti reaõhyymyhyre. Iwese yhy debure wese tiiboho roire. Urile yhy biu ridyötyhy. Rôaötyhy. Sôwemy taheka relemyhyre, ihärele aõhomý aõkõ namyhýde. Òwòru bederaty wahidýÿdu wese tiiboho roire. Iratydikemy ratxireriu, ihärele aõkôlere. Òwòru rubu wese roire tiiboho. Raõròmyhyre, rurumyhyre. Kia wese heka kia mahädu rare. ¹³Kia òbitikõ erydu

mahādu tiu ele risaōhyymyhŷre. Ahohokŷ aōwetari òbòhòkŷ idi rehumyhŷre wesemy tiiboho inyrenyre. Iwese òbòbexi-di ròhònymyhŷre wese. Iòraruna òraru-ki aōbina bina iribi ròhònymyhŷre. Tiiboho dori Deuxu inatyhyna ririrengre. Iwese taina resemyhŷre wese tiiboho iribi resemyhŷrenyre. Deuxu kia mahādu-di rit̄ynymy riteònkyke bede luruhukŷ-ò. Iribi ròhònyötyhy. ¹⁴Enoi heka Adaõ dee yreõ rare. Adaõ juhuu hâbu rare. Debòinatxi riòrekyp-ribi Enoi rare. Enoi Adaõ riore roko rare. Ihetxiu Enoi rarybere wijinabòdu mahādumy. Iwese òbitikõ erydu mahādumy roirekre. Enoi rarybere Kristu nonanamy:

—Tii kanakre tamahādu sôwe-wana. ¹⁵Idi ibutumy iny rit̄ynynykemy.

Inyõ tii taaõhökŷmyna aõhökŷmy rot̄yñykre òraruna òraru-ki. Ibutumy òrarudu mahādu rehukremy Deuxu-my ralahatxinanymyhŷreki. ¹⁶Tiiboho rexirahemyhŷre, tiu reysaõhyymyhŷre, aõdibo tamywimy rabinadŷymyhŷreki ratxikelemy. Rarybenihikŷmyhŷre. Riwiòhenanymyhŷre aõ ritamyhŷre xieri.

¹⁷Waluuna mahādu, òhötireny reake aõmybo Wanyrŷ Jesuisi Kristu teòdŷña mahādu juhuu raryberé. ¹⁸Tiiboho adeereny rarybere:

—Bedeðyñana roomy tahe ijesu kòdòhonykre, ixidee wilemy tuu rot̄yñymyhŷre. ¹⁹Kia hâbu iny wiribihitximy risyñykemy, bede aõmydŷñana luudu mahādu. Deuxu Tyytybytyhy-di aõkõ ratximyhŷre. ²⁰Kaiboho waluuna mahādu aityhydŷña-di arurumy bitŷnynyke, Deuxu Tyytybytyhyna-di bexitðenyberihyy. Deuxu luunay-ki iximy boibeke.

²¹Wanyrŷ Jesuisi Kristu ruxetõena biraðbenyke. Tii heka umytuedeõna kidiwahinykre. ²²Biwiòhenanymyhŷke ka ritxiõnymy rŷira mahādu. ²³Kia mahādu iworonawe-ribi wese bitake. Ijõ-ò ywina-di bresbuna-di bisyñykemy taòraruna deramy bekowabenyke. Iòraruna aõna aõna-ò akyreny reake.

²⁴Òraruna lau taruru-di Deuxu arayrubunymy ratximyhŷre. Tii arateòsinykre yramy, tako-ò wowydyna-wana. ²⁵Wowydyna, àlädŷña, ruruna, Iòlòtyhydŷña, iny Deuxu sohoji-ò kanakemy watxireri tule Inynyry Jesuisi Kristu iny tarasadu-ò. Kata juhuuna-ribi, wiji aõu aõu-ò rahyykre. Kie.

Apocalipse

Deuxu heka Joaõ-ò bede ritýnynyre

1 ¹Katyyriti-ki tahe bede aõmydýñana roire. Kia heka Deuxu Jesuisi-ò ritýnynyre. Idi Kristu Joaõ-ò ritýnynyre. Aõhebo ele elemy rotýñykre heka inydeereny riteðsinyreri, teòdu mahädu wahe. Žjuõ heka Kristu riteðnyre Joaõ-ò ibutumy relyykemy, ritýnynykemy. ²Iribi tahe Joaõ ibutumy relyyre. Kaki heka riritinyre. Kia heka ijyy rare. Jesuisi Kristu inatyhyna rare. ³Inyõ katyyriti-di rariakeki, eysamy ratxireri. Inyõ kiame roholakeki, eysamy ratxireri. Inyõ kia rityhynykeki, eysamy ratxireri. Bededýñana dori iòhòmy ratxireri. Kia ibutumy rotýñyke.

⁴Jiarý heka, Joaõ wahe, dohodýña mahädu-ò watyyriti rewhahinyreri. Debò inatxi reurò mahädu Asia bede-ki watyyriti rewhahinyreri. Ruxetöena, ywina-wana adeereny kanakemy idi watxireri. Deuxu-ribi dori ratxireri, ihetxiu rare, tule tiiemy rarekre. Tii dori ruxetöena adee riwhahinykre, tule irynana tyytyby riwhahinyke, debò inatxi reurò mahädu wahe. ⁵Jesuisi Kristu tule adee kia riwhahinykre. Tii tahe inatyhyna ijyydu rare. Tii juhuu rubu-ribi ixixadu rare. Tii ibutu iòlò dinodu heka tii rare. Tii inyluure. Inyòraru iny-ribi tii riwatarenyre tahälubu òraru-ki. ⁶Tii Xiwe wahidýñdu mahädu õxidee riwinyre, inyboho wahe. Ibutumy ityhydýñdu heka xiwe wahidýñdu mahädu wese rare, iòlò mahädu wese wahe. Deuxu rekeàlãmyhýke. Ibutumy wowydyna, ruru-wana heka Jesuisi Kristu-ò rawahidýñmy rarekre ihyy hyymy. Kie ⁷Beteheke, tii biuwetykywo-ki naderi. Ibutumy iny tuu robikre. Irubudýñdu tule tuu robikre. Ibutumy iny rahinskyre, robukre iòraru-ki. Inatyhy rare. Kie.

⁸Jiarý AA rare YY rare. Juhuu ludu rare, tule ikonana ludu rare. Deuxu jiarý rare ibutu ruru wahörö rare. Aõu aõu jiarý watxiwähäre.

⁹Jiarý Joaõ rare, aityhydýñdu seriore wahe. Jiarý tule awese aõhebo ratýñyre. Jesuisi iòlònà òraru-ki. Patmos bedebute-ki jiarý ratxire, ròtena wese heka tai ratxire. Jesuisi inatyhyna dori refýnynyre. ¹⁰Nobiutxoõ heka jiarý aõma Deuxu

Tyytybytyhy wadee dobehede. Iu tahe rybeō-ò raholare, jurònà wodýý wese heka rare. ¹¹ Tahe wadee rarybere: —Biritinyke aõma ibutumy aõbo kai bobikre. Ibutumy dohodýyna mahâdu-ò kia tyyriti biwahinyke. Ka tyyriti tahe biteónyke heka debò inatxi reurò hâwâ-ò: Efesu hâwâ-ò, Esmirna hâwâ-ò, Pergamo hâwâ-ò, Txiatira hâwâ-ò, Sardesi hâwâ-ò, Filadelfia hâwâ-ò, Laodisia hâwâ-ò. ¹² Retehera wahewo-ò mobo wadee rarybereò. Tahe debò inatxi reurò loosònà mynynalemy rabira, womati týrýrýyle wahe. ¹³ Itya-ki tahe hâbuõ wese rare. Itkyu urarehe heka ratxire. Iwereysana heka womati týrýrýy heka rare wyò wòtena-ki roire. ¹⁴ Irade iurahaký ratximyhýre. Irue heka heótý wese rare. ¹⁵ Iwa tahe bronze womati wese rare. Irybe wodýý heka bee ijiranahaký wese heka rare. ¹⁶ Iruruwe-ribi debò-ki heka taina debò inatxi reurò sôwe rimyre. Irybe mayrehe wiòtxu wese iry-ribi röhönymyhýre. Iòsñy tahe txu tótee wese heka rare, itýnytyhyre. ¹⁷ Kia ibutumy rabireu, jiary resera bede-ò rubu wesemy. Tii ruruwe-ribi debò watyre-ki ritidire, rarybere: —Buberuôtyhy! Jiarý juhuludu rare, ihewoludu rare. ¹⁸ Jiarý rurure, iribi tahe rexixare rubu-ribi, aõu aõu tahe jiarý watxireri. Tiu aruruôtyhy. Rububede dinodu heka jiarý watxireri, ityre waruru rare. ¹⁹ Biritinyke ibutumy tuu tabita wiji. Tule aõbo idi kanakemy biritinyke. ²⁰ Adeo aritýnynyke aõbo kia ibutumy rare. Debò inatxi reurò taina heka wadebò-ki rare. Kia taina heka dohodýyna mahâdu ýju wese rare. Loosònà mynyna heka dohodýyna mahâdu wese rare.

2 ¹Kia heka biritinyke Efesu dohodýyna ýju-ò: —Kaa heka inyõ rybe rare. Tii taina debò inatxi reurò rimymy idi rýimyhý iruruwe-ribi debò wahe. Tii loosònà mynyna yky-ki rariarer. Kia womati týrýrýhýký-di relere wahe. ²Aaõmysýdýyna wiwihihý reeryre, awoxierysytere tule. Hâbu bina tiu aitxerenaõna toite. Inyõ Deuxu deðodumy iximy uritere rybedu, teurihitente. Kia iruirybe teertyente. ³Kaiboho tawoxieryterenytenyte. Tule aõhökýmy tatýnytenyte waõraru-ki, wijile tule wahe. ⁴Kiaremy tahe sohojile wadee ibinare. Iwese juhuu waluu wesemy aõkõ wiji ahätenyte. ⁵Kaiboho heka atyhyna-ribi ahewo-ò tadòsetenyte. Kiaremy ta idi bexinohõtinymy bexirâhíbenyke. Iwese juhuu atximahâte wese, ixityre boibekemy. Kiamy aõkõkeki, aloosònà mynyna ay-ribi aritakre. ⁶Kiaremy ta akirený sohojile awire wadee. Kaiboho heka Nikolaita mahâdu iaõaõna widýý derarenyre wawesemy. ⁷Iny rybeō ijohona mahâdu boholabenyke Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò timybo Ityhydýýdu mahâdu-ò rarybemyhýre: —Inyõ òraruna ijesu ritakeki, tamy jiarý umytuedeõna ariwahinyke. Kia tahe Deuxu bederaty ritokre, Deuxu oworu-ki rýimyhýre wahe. Kia bederaraty inyru wahidýýdu rare.

⁸Kia heka biritinyke Esmirna dohodýyna ýju-ò: —Kia heka Juhuuludu rybe rare, Ihewoludu rybe rare. Tii rururibile rexixare. ⁹Aõhökýmy dýýnana reerymyhýre. Uriterenodu wesemy toite. Ihâre tahe aõna aõnaviwi ahõrõreny rare. Aõludu mahâdu umy rarybereri ibinamy. Tiiboho Satanasi mahâdu roire. Judeu mahâdu aõkõ roire tiiboho tuu raryberehâre. ¹⁰Buberuôtyhy kaiboho! Aõhökýmy dýýnanaõ kanakre debò wiò txumy wahe. Tahe buberuôtyhyke. Ròtenawo-ki boibenyke. Burubenyke hârele heka òbitimy biwatyhynybenyke.

Iribi tahe irudŷýna rataana adee ariwahinykre. ¹¹Kaiboho nohōti-di mahādu, boholake timybo Deuxu Tyytybytyhy heka ityhydŷýdu mahādu-ò rarybemyhýre.

¹²Kia heka biritinyke Pergamo dohodŷýna ūju-ò: —Kia inyō rybe rare. Tii mayrehe wiōtxuree dire:

¹³—Jiarŷ reeryre asŷ, ahawā wahe. Kaiboho Satanasisŷ-ki tasŷnyteri, irynana rareri wahe. Tahe Kaiboho aityhydŷýna teriōtenyte. Tai tiiboho warybedu Antipasi òbiti rirubunyrehärele.

¹⁴Ihâre tahe akireny sohojile wadee ibinare. Ayreny-ki inyō Balaaō erydŷýna rityhynyre. Tii ihetxiu Balake òraruna-txi aatatsydŷýmy ribedeedydŷýnyre resedŷýkemy. Tii Israeli mahādu-ò rarybere:

—Xwena aōma ide tahe biròbenyke tule òta tahe urihimyò tahe ibinare.

¹⁵Tule ayreny-ki tahe Niolaita tohodŷýna ijöreny rityhynyre, timybo rexiorarunanykemy. Kia ibinare wadee. ¹⁶Tai marybeke tiiboho rexirahikemy idi iribi rexixāwidŷýnykemy. Tukōkeki, anakre warymayrehe wiōtxuree-di iòludumy areakre wou-ki. ¹⁷Iny nohōti-di mahādu, boholake Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò timybo Ityhydŷýdu mahādu-ò rarybemyhýre: —Inyō òraruna ijesu ritakeki, tamy biu-ribi rŷsŷna rŷikre. Manauratyre-ki heka nii tŷmyra raritimy roire. Õmo nii rieryöre. Tunidukrele rieryre.

¹⁸Kia heka biritinyke Txiatira dohodŷýna ūju-ò: —Kaa heka Deuxu Riôre Rybe rare. Irue heka heôty wese rare. Iwa bronze womati wese rare.

¹⁹Aaõmysdŷýna reeryreri, luuna, ywina, tyhydŷýna, juhuu ratyre wiji aaõmysdŷýna. ²⁰Kiaremy tahe sohojile wadee ibinare: Kaiboho heka Jezabel teijemahâtenyte. Kia hâwyy dori Deuxumy rybedu ixi-di rare. Ihâre tahe òtaótamy, xiwe rŷsŷmy rotohodŷýmyhýre, ritxoo hörö wahe.

²¹Jiarŷ tule txiò rejere òtaôta-ribi ixâwikemy. Tahe tuuõhyyre. ²²Idi herina-ò arilidikre ihâbu mahādu-wana. Tai aõhökýmy rotŷýnyrenykre. Tiiboho kia rexirahînyörenykeki, tuu ele elemy ariwinykre. ²³Iriôre bina arirubunykre. Tai ibutumy aõwidŷýnamyna ityhydŷýdu mahādu riwaerykremy. Jiarŷ heka inywo erydu dori rare. Kiaremyta iny sohoji sohoji ariowynykre. ²⁴Ayreny-ki tahe inyō rŷire. Tiiboho bedeeryna bina rityhynyrenyöre. Tiiboho bedeeryna bina rieryöhyyre. Txioinihe, bede ywina sira aõkõ adeereny ariwahinykre. ²⁵Iwese kaiboho tetyhynyte wese wiji bityhynybenyhýke. Ele ele dori arehemynykre. ²⁶⁻²⁸Kaiboho heka òraruna ijesu bitakeki, adeereny ruru ariwahinykre. Kaiboho ihyymy wadeewimy biwinbyenykeki, bede bede dinodu mahâdumy boibebyenyke, iwese ruru Waha-ribi remyra wese wahe. Tamywikeki womati òhôte-di bede bede mahādu rihukre, iwese butxi ribòhonyre wese wahe. Tule adeereny ariwahinykre aōma biurasò taina wahe. ²⁹Iny nohōti-di mahādu, boholake Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò, timybo tii ityhydŷýdu mahādu-ò rarybemyhýre.

3 ¹Kia heka biritinyke Sardesi dohodŷýna ūju-ò: —Deuxu Tyytybytyhy debò inatxi reurò dinodu, taina debò inatxi reurò dinodu kia rybe rare:

—Aõhebo tatýñymahätenyte reerymyhýre. Arumy anirený ratýnymyhýre ihäre tahe tarumy ahätenyte. ²Bexirawahatebenyke ainatyhydýyna-ki, urikõ-ribi kiemy ixawiheny. Deuxuko-ki awityhymy aõkõ ixi-di texiemyhýtenyte. Kia reerymyhýre aõmysdýñarený tewinymahäte. ³Inatyhyna juhu taholatenytedi, bexinohõtinybenyke. Idi bityhynybenyke aõnanabina-ribi bexirähike. Tukõkreki wasidu wese ierykömy adeerený anakre. ⁴Ihäre tahe Sardesi hawã-ki inyõ reximymy òbitimy rarekremy ihýre. Tiiboho wahe-ki tyky lyra urahaký-di kanariarenýkre kiemy dori òbitimy reximyrenyre. ⁵Mobo ròtarenykre, tyurahaký-di rexityynyrenýkre. Inireny Rutyyriti-ribi aritaõtyhy. Idi Wahakõ-ò wahõrörenymy aritýnykre tule iýjuko-ki. ⁶Kaiboho nohõti-di mahädu, boholake timybo Deuxu Tytybytyhy heka, ityhydýýdu mahädu-ò rarybemyhýre.

⁷Kia heka Filadelfia dohodýyna ýju-ò biritinyke: —Kaheka inatyhymy Deuxu deòdýyna rybe rare, òbitimy nodu wahe. Tii Davi ijõ rayna dinodu rare. Tii ijõ riraynykeki tiu inyõ riratòbonyöthy. Tii riratòbonykeki tiu iny riraynyöthy. ⁸Aõhebo tatýñymahätenyte reeryre. Akyhynakömy atximahätenytemy rieryre warybe dori tetyhynymyhýtenyte. Tai ijõ adeerený reraynyra. Tii inyõ riratòbonyöthy. ⁹Bodoholabenýkre. Satanasi mahädu heka Judeumy rexininimyhýre tukõdu härele. Idi adidydenýkre akorený-ò tatiowotimy kedeskre. Iu aluurenymy riwaeryrenýkre. ¹⁰Aõhökýmy dýñana kanake ibutumy iny urihidýýmy. Kaiboho warybe tetyhynya, ywina-di tetyhynya. Tai ilau arayrubunyrenýke. ¹¹Ele elemy dori adehemynykre. Ahõröreny biyrubunyke inyõ aribi rawasinyheny arudýyna rataana wahe. ¹²Oraruna ijesu inyõ ritakeki. Tii ixypy rubumy ruruõkre. Tii Deuxu heto-ki rasñyñihyykre. Deuxuni ityre raritinykre tule Kristuni týmyra wahe. Jerusaléni týmyra tule ityre raritidýýmy rýïkre, biu-ribi dobehede wahe. ¹³—Iny nohõti-di mahädu, boholake Deuxu Tytybytyhy rybe-ò timybo ityhydýýdu mahädu-ò rarybemyhýre.

¹⁴Laodisia hawã dohodýyna mahädu ýju-ò heka biritinyke: —Kie rybe kaa rare. Tii inatyhyna inatyhy rybe rare. Tii Deuxu-wana bede relereu, ratximyhý. ¹⁵Aõhebo tatýñymyhytenyte ibutumy reeryre. Ainatyhyna-ki inatyhymy aõkõ, txiolemy aõkõ toite tule. ¹⁶Tai tahe iõraru-ki ixi-ribi aratarenýkremy rexinohõtinyre. ¹⁷Kaiboho tarybetenyte: —Waaõwiwi-di roire. Awityhymy watxirenýrer. Wadeereny aõ rasiranyõhyyrer. Idi urile texibonytenyteri. Kaiboho dori abina, iaõkõ mahädu, adeheký, aruety toite. ¹⁸Kia aratohonykre: —Waribi womati týrýrýhýký aworibityhy biõbranykre, aityhynamy wiwihihý. Tasýse tyyurahaký tule, ade wòtenamy. Tasýse rueluahina tule, arue ywinamy. ¹⁹Waluuna mahädu òhôte-di aribedeerynmyhýre warybemy tule. Tahe eryrewemy aõsusu-ribi bexitabenýkre wadee. ²⁰Bodoholabenýkre. Ijõ-ki rarymy watxirer. Inyõ roholakeki ihetowo-ò aralokre. Tai tii-wana ariroxikre. ²¹Òraruna ijesu inyõ ritakeki, tii wawana waryna-txi ronykre iwese jiarý waha-wana nadonymyhyde wese. Ròtare dori wawouna-ki. ²²Iny nohõti-di mahädu, boholake Deuxu Tytybytyhy rybe-ò, timybo tii ityhydýýdu mahädu-ò rarybemyhýre.

4 ¹Iribi tahe biu-ki ijòmy rabira rasina wese. Rybeõ raholare, jurònajurò wesemy. Iwese wadee rarybere wese. Kiamy narybede: —Mana òwònnyke, aõhebo itxõmo rahudi rotýñykre ini ariteòsinykre. ²Iule tahe Deuxu Tyytybytyhy riwamyre. Iu, inyõ rynanamy rabira biu-ki. ³Iòsñy heka roosònymyhýre womatiwihihýký rýsý wese, Jaspe wesena, Sadonio wese. Uwajiõ witxira týre heka rare iryna rirurawonyre. ⁴Tahe 24 ryna iryna rirurawonyre. Ityre tahe 24my wedu mahãdu ronyre tyyurahaký-di. Irati-ki womati týrýrhýký-di rarataanonymy. ⁵Biudelaa, biumyta, irynana-ribi dohonyde. Heòtyloo heka debo inatxi reuròmy sôwe iko-ki rýire. Kia heka Deuxu Tyytybytyhy tuu sôwedu rare. ⁶Tule iko-ki mana aho roire iuramy raurananyre. Irurawona-ki wiòwiò-ki aõni inaubiôwa râire, irue sôwe ihewo-ki, iko-ki. ⁷Aõni delena heka hälöheheký wese rare. Ijõ heka karòtihihýký wese rare. Ijõ tahe hâbu òsñy wese rare. Ikonanareny tahe nawiihiký dowòmy nadé wese rare. ⁸Ibutumy tiiboho debò sohoji reuròmy tesôwereny. Ta tiiboho tetya wirawyò rawyò irue dire. Tahe tiiboho rexielehnyöhylemy txumy rumy rawiunymyhý: —Òbitityhy tate, Òbitityhy tate, Òbitityhy tate Inynyry Ðeuxu rurutere. Kai tate, tule kai mabekre. ⁹Kia heka inaubiôwa boho rawiunyre: —Wowydyna, àlàna-wana rynana-ki rýdu-ò, iki kiemy nodu-ò wahe. ¹⁰Iu tahe 24 wedu mahãdu heka tatiowotimy taòsñy sutxi ritidimy riwowydynymyhýreny resemy iko-ò. Tamy tarataana-di rehumy raryberenyre. ¹¹—Wadinodureny, waDeuxureny adee sohojile heka wowydyna, loosôna, àlàna rawahike. Ibutumy dori aõna aõna tewinyte. Adeewimy rýimyhýre idi rariamymyhýreny.

5 ¹Ryna-ki rýdu ruruna debò-ki heka tyyriti werywery wesemy rabira. ²Tyyriti tahe wirawyò rawyò-ki iriti dire, tii debò inatxi reurò iratòbôna sôwe. ³Ýju ruru ruruhuký-my ryrymy dýýraxi-di: —Mobo ityhykre tyyriti ratòbôna aresydýydkre iraydýý-ki tule. ⁴Tai tahe inyõ ijöhyyre: —Biu-ki, bede-ki, surawo-ki ijoöhyyre. ⁵Inyõ ityhyore iraydýý-ki tamy itxere-ki. Iòraru-ki ta urile jiarý rahinymyhýre. ⁶Iule tahe matuariô wadee narybede: —Hiõmyke, betehe ta inihe Juda mahãdu hälöheheký-ò, Iòlò Davi iriore riore wahe. Tii dori tyyriti ratòbôna riorokre idi riraynykre, tii sohojile dori wou-ribi ròtare. ⁷Kiamy tahe rabira, Budoeni Riore wahe. Tii rynana ubey-ki rýimyhý. Aõni inaubiôwa ijõre. Tiiboho-wana tahe matuari mahãdu rýire. Budoeni rurure wesemy rýire. Iò tahe debò inatxi reurò rare. Irue tahe tule. Kia rare Deuxu Tyytybyô rare, tii bede bedemy nodu mahãdu. ⁸Budoeni riore tahe rynana-ki rýdu ruru debò-ribi ditade, aõma tyyriti wahe. ⁹Iule ta aõni inaubiôwa, 24 matuari boho-wana tatiowotimy rejujure budõeni rioreko-ò. Tii sohoji sohoji wiuna-di, womati týrýrhýký hyna-di ratximyhýreny. Sohoji sohoji-ki tahe òwòrusô wydysilñywi-di wese rare. Kia Deuxu tyhydýydu mahãdu ixitòedýyna violão wese tule ratximyhýreny. ¹⁰Tiiboho wiutýmyramy rawiunymyhýrenyre kamy wahe:

—Kai atyhy tate Tyyriti raydýý-ò, iratòbôna eresydú tule. Arubumy heka Deuxu-ò Ixýju ixýju teõbranyte. Irybe witxira witxira, ibede witxira witxira iixýjuna tule.

¹⁰ Iòlòmy tewasynytenye Deuxu dee tule xiwena wahidýýny mahádu wahe. Idi hawá hawá ariwedunyrenykrem. ¹¹ Ýju sôwetyhymy rabira rynana werora-ki, aõníboho matuariboho tule. Miliaõ hökýmy rasôwerenyre. ¹² Tiiboho rirajuhakýmy rawiunymy hýrenyre: —Wowydyna, ruruna, deysana, àlana, loosóna tamy sohojile rawahinyrenye buddéni riore-ò. Tii dori rurure ityhymy ¹³ Tai tahe ibutumy biu iròdu iròdu, suityre iròdu, bera iròdu iròdu ibutumy aõna tule rawiunymy hýrenyre rynana-ki rýdu-ò. Budoeni riore-ò tule kia rawiunymy hýre. Rarehykyle, rarehykyle heka rarekre. Kie. ¹⁴ Aõni inaubiôwa rirawyonyre: —Kie, Matuari 24 tahe reserenyre iko, kiemy noduko-ò.

6 ¹ Tahe Budoeni riore heka tyriti ratòbônaõ riòròre. Kiamy rabire. Tule aõni inaubiôwa mahádu-ò narybede rybenihikýmy biumyta wodýý wese. Mana ini itxeremy. ² Tai retehere awaru urahakýmy rabire. Tairýdu iwaxiwahate dire. Tamy irudýýna rataana riwahinyrenye. Tahe rare wou ròtakremy.

³ Tahe ijô ratòbôna riorore. Ijô aõni tahe narybede inatxina wahe: —Mana ini itxeremy. ⁴ Idi awaru sòhòký ròhònyre. Inyô ityre rýdu-ò ruruna riwahinyre, wou ritelenykemy bede bedemy. Tai hâbu mahádu wii rahukremy. Tule inyô mayrehe ityre rýdu-ò riwahinyre.

⁵ Tahe inataõna ratòbôna riraynyre. Ixyby inataõna aõni rybe-ò raholare: —Mana ini itxeremy. Tai retehere. Awaru lybymy rabire, ityre rýdu urihina-di tebò-ki. ⁶ Tahe aõniy-ribi rybeõ-ò raholare: —Womati nieru sohoji-di heka urihina sohojile heka trigo rawykre, txusohoji aõmysýdýýna òwy wahe. Tule inataõ urihina sevada rawykre, txusohoji aõmysýdýýna òwy. Uritere ta uva-ò, adýý-ò aõhe isýdýýõmykre.

⁷ Tahe inaubiôwana ratòbôna riraynyre, Budoeni riore wahe. Ixyby inataõna aõni rybe-ò raholare: —Mana ini itxeremy. ⁸ Tai retehere. Awaru bisamadòbólre wesemy rabire. Ityre-ki rýdu heka Rubu inire, heòty bede rubunana ihelendumy. Inyô ityre rýdu-ò ruru riwahinyre. Tai ròhònyre iny rirubunykremy. Inaubiôwa iny-ribi heka, sohoji rirubunykremy. Wou-ki, rama desemy, rubutyhy-di, iròdu debure-di heka iny rurure.

⁹ Tahe iruyrena ratòbôna riraynyre. Tahe Xiwena wahedýýna rawo-ki iny mahádu rabire Deuxu rybe òraru-ki, tatyhydýýna òraru-ki rururenyre mahádu wahe. ¹⁰ Tiiboho rirajuhakyhýre: —Deuxu Inynyryhýký, kai tyhy tate, òbiti tule. Tiu wexi waòwyreny bilidikre, warubudýýdureny-ò?

¹¹ Tahe iximynamnamy tyyurahaký-di rexitynyrenye. Tahe tamyreny rarybere urihimyò rexielehynyrenykre. Iijoirený iwesereny rurukreu riraòrenykremy. Isôwereny rexihureu wahe.

¹² Tahe debò sohoji reurònà ratòbôna riraynyre. Kiata idi suu ramytytare inihikýmy. Txuu urile rurunyre, ahádu isòmy relere, halibusò wese. ¹³ Taina tahe sutxi dejujude iwese bederaty yhydebole ritxiwimy hýre wese. ¹⁴ Biu titxibo ikore, iwese tyyriti rarasemy hýre wese. Ibutumy hawálò bedebute tule Maherina-ribi ratare. ¹⁵ Iu tahe ibutumy iny rexiwore hâloohokýwo-ò, manahaký hewo-ò tule. Tii roire Iòlò mahádu, bededinodu mahádu, soldado

dinodu mahādu, ityhy mahādu irurutere mahādu, ibutumy ijō mahādu rexiware. ¹⁶Tahe taixiwotena-ribi rirajuamyhýrenyre: —Watxirenmana heka bedesede rynana-ki rýdu lau rekexiwòrenyekemy. Budoeni riore debure lau tule. ¹⁷Deburena txu, kyarana txu heka reare tamy, mobo riijekre.

7 ¹Idi tahe inaubiôwa ūjumy heka tuu rabire. Tiiboho heka inaubiôwa bedehitxihitxi bedemy rýire. Tahe rimyrenyre yhyhyký tebò-ki heka rimyrenyre. Tiu heka òwòru radeõ raykýhyky roire. Bede-ki aõkõ, aho-ki aõkõ rebónyra? ²⁻³Tule ijömy rabire ūjuomy ibryra-ribi rarerimy. Deuxu irumy nonadu hâletena nihiký widýyna heka diwymy idi nadé. Iribi tahe inaubiôwa ūju-ò tii ryryre: —Txioskre inihe. Iwotõmodýyomyke wa suu, bee, òwòru. (Kia ūju mahādu dori, bede, bero, wotõmodýydu mahādu ihýre.) Biraòrioreke heka Deuxu hâletena deòdu òru-ò aritudikre. ⁴⁻⁸Tiwesebo kia ritidýyna rimymy idi rare. Tahe raholare heka jiary tiweserebo. Ta 144.000 iny ibutumy. Israeli ijoí waðinatxi reurò kia ijoimy heka ixidee rimyre. Sohoji sohoji ijoí-ribi 12.000 inymy heka rimyre: Juda ijoí-ribi, Gade ijoí-ribi, Asser ijoí-ribi, Naftali ijoí-ribi, Manases ijoí-ribi, Simeao ijoí-ribi, Levi ijoí-ribi, Issacar ijoí-ribi, Zebulõ ijoí-ribi, Jyje ijoí-ribi, Benjami ijoí-ribi, Kia ibutu ijoí-ribi heka 12000 inymy rimyre.

⁹Iribi tahe sôwemy inymy rabire. Timy heka idi wariramahâduõkre. Ibutu 12.000 hâwâ hâwâ-ribi wirotyre. Bede ibutu rybe witxira witxira rybedu ibutu ijoí witxira wahe. Tai tahe Budoeniube-ò tiiboho rotamanyrenyre. Budoeniko-txi rynanako-txi wirotyre. Ibutumy tiiboho ityyurahakýlemy roiremy. Horení iru-di heka roiremyhý. ¹⁰Tahe ryryrenyre — irariemy ryryrenyre: —Biu-ò hena waDeuxu-ribi nadé rynana nihiký-ki ronyrerí. Tule Budoeni-ribi nadé. ¹¹⁻¹²Tahe ūju ibutumy heka widotyde rynanawerora-ò, tule matuari mahādu tule iwo-ki. Inaubiôwa aõni ibutumy reserenyre rynana nihikýko-txi resere taòsana sutxi ritidimy Deuxu kia wowydynamy relere. Kie, myheka rarybere: —Wowydyna, Bedeerydýyna, deàlana, loosôna, aruru, aixiolòdýyna. Ibutumy heka kia kanakre inyDeuxu-ò. Rarehykyle, rarehykyle heka rarekre. Kie. ¹³Tahe wawiò inaubiôwa matuari mahâduõ Wadee rýyraxire: —Kai aõbo teerymahâte kia tykyurahaký-di ratxirenryeriõ, tule tiribibo ròrirerí? ¹⁴Tahe rarybere: —Aõkõre wanryý, reerykõre. Bedelyyke wako. Tahe wako tuu delyyde. Kia heka dòhonyde heka aõhôkymy dýñnana-ribi dòhonyde rare. Ityky rityranyre heka Budoeni riore hâlubu-di. ¹⁵Taiki heka rynana nihikýko-ki ratxirenryeri Deuxuko-ki. Kaheka ruu, txuu-wana heka râahimy ratximyhýrenyre taheto bededýñnana-ki. Kia rynana-ki rýdu tahe riyrubunyrenykre. ¹⁶Tiu rama rirubudýyrenyomy heka bemomo boho. Tiu txutóteeheký-wana wirisýnyötyhy ybòtò boho-wana, txutye boho-wana. ¹⁷Budoeni riore dori rynana nihikýko-ki ratximyhýre. Tii heka aryýna adee riwahinymyhýkre. Tii heka adi itxeredukre heka aradykre heka Umyituuedõna ube-ò. Deuxu irube rirubudýynykre.

8 ¹Budoeni riore debò inatxi reurò hâletenamy ribòhonyreu, aõdee biu-ki roholaõhyyre heka byy, myle roire: aõwodýy wodýyhom y aõkõ. Wadee

(Apocalipse 8.6)

meia hora txumy bedemy bede rewyre. ² Debò inatxi reurò ÿjumy tuu rabire Deuxuko-ki nyidemy. Tahe inyō tamy riöremy idi retehere debò inatxi reurò ajurònamy.

³⁻⁴ Tahe iwitxira ÿju nade. Tii womati týrýrýhýký atara nihiký. Tahe xiwenatyre orarade rýny

wihiký ritoonyre. Inyō riwahinyre ÿju-dee sôwemy. Riurinkyemy Deuxu ijoi ixítöedýýna-wana xiwenatyre-ô risökemy aderònà rýnyrehéký heka womati týrýrý xiwenatyre-ki ritxiwire Deuxu rynanako-txi. ÿju iribi tahe kia ibutumy raòwonyre Deuxu-ò. ⁵ Tahe heòty-di heka ÿju atara ritýxinya idí heòty-di rehure biu-ribi bede-ò. Tai tahe biumytxi ramytxynihikýnyre heka suu biu tawe rihetenyre rybe wese wodýý ramytatare.

⁶ Tahe debò inatxi reurò ÿjumy heka rexiywinymy rýire ajurònada-di jurónykremy.

⁷ Juhu ÿju heka rurónyre. Iribi tahe bedejutyhyký heòty hälubu-wana raurinymy bede-ò rejuunyre. Bedejura tahe roomyhý asirade, bedero-wana inataõ-ribi, sohoji roomyhý.

⁸⁻⁹ Iribi ihewoludu txurònada-di rurónyre. Tahe berahaký-ò resere hâwâlò nihiký wesemy. Tai ibutumy heòtylawò txuramy ituere. Iyre bee tahe hälubuhukýlemy relere. Iyre utura tahe ituere.

¹⁰ Tahe ihewoluduhe txurònada-di rurónyre. Iribi tahe tainahaký-ò berohokýyre-txi resere berayre-txi tule. ¹¹ Tainahaký heka ihyre inire. Tahe sôwemy iny ituere ihyre bee riurinyreki.

¹² Tahe ihewotyhy tyaludu txurònada-di rurónyre. Tahe aôwesele txutyemy txuu roosòöhyyre. Tahe ahâdu tawekremy turutathy inihe relere taina tule. Tahe bederurunythyre heka.

¹³ Tahe idi retehemy jiarý râiwâhâ. Tahe tuu rabire nawii nihikýo ruòmy ratxireriõ. Tii iryru-di heka rarybemyhý: —Bede heka rabinakre. Bede heka rabinakre. Suludu bede iny-ò ryrymyhý: —Txioinihe sôwemy aôbina binahaký rexiötýmyranykre. Tahe hewotyhyldu ÿju txurònada-di kudurónykre heka bede rabinatyhykre.

9 ¹Ijô ÿju tajurònada rurónyre. Tii heka iruyre hewoludu rare. Tahe ijô inyhy rabire. Biu-ribi suò taina resere wese tii resere. Tamy ijò raynaõ diwahinyde, hâloo nihiký ratòbònà rayna wahe. Hâloo nihiký heka ireheheký rare. ² Tahe riraynyre. Wâdâsi iribi tahe dòhonyde. Iwese tahe bede rurunyre wawerorareny-di. Txuu, ibutumy rurunyre wâdâsi lybyhyký òraru-ki. ³ Tahe seihikýlyby wese heka wâdây-ribi dòhonyde tahe desede suò. Seihe heka ityibòròhòký wese heka ihe rare. ⁴ Asi rubudýýomykre bederaradeõ tule, òwòru tule. Inyō Deuxu kia ritidýýna iòru-ki rýiökeki, tahe tule tamy ijira rýikre. ⁵ Iny rubudýýmy aôkôre. Tahe iny aôhökýmy rotýýnykemyre heka

iruyre ahādumy. Aōhōkȳmy rotȳȳnymy hȳre kia ihe juberereri riijererimy ihȳre. ⁶Kia txuu tahe ixirubudȳȳmy reamy hȳre. Tahe aōkōre heka timyhe ixirubudȳȳkōmy tamyhe rubu dehemynyōhyymy hȳde. Tukemy heka riwisȳnymy hȳre. Tahe aōkōre rubu iribi rahenymy hȳre. ⁷Seihikȳ heka awaru wese rare. Iwese awaru rexiywinymy wou-ki ralōkremy rȳimy hȳre wese heka rare. Irati-ki rȳire womati tȳrȳhȳkȳle irataana wahe. Iōsana heka iny òsana wese rare. ⁸Irade irehehekȳre hāwyy radehekȳ wesele. Txuu tahe leaō juhukȳ wesele rare. ⁹Wyhy itxena ibreti-ki roimy hȳre. Womatile ibreti rare. Bede heka urile rawodȳȳnyhȳkȳmy hȳre. Iwese tewe awaru-di nodu sōwe iwodȳȳ rare. Iwese aōbina-ò raijaramy hȳre wodȳȳ wese wahe. ¹⁰Seihikȳ heka bōrōhywe nihikȳ wese heka rare. Tahe iruru-di rare. Iny riwotōmonymy hȳkemy iruyre ahādumy hȳmy. Iherona ramytxytxyre iruyre ahādumy hȳmy. ¹¹Liòlò heka hāloo rahejihikȳ wedu heka rare. Ini heka hebreu rybe, Abadu rare. Grego rybe heka, Apoliō heka rare. Iny rybe heka iny hādu hāduhukȳ rare.

¹²Juhuu bedebinahakȳ ituera rōhōnyra. Katahe ijō iwitxira kōdōhōnykre inatximy hȳmy wahe.

¹³Ijō ūju tajurōna-di rurōnyre. Tii heka debò sohoji hewoludu rare. Raholare heka rybeō-ò. Womati xiwena-ò-ribi rōhōnyre. Xiwena-ò heka inaubiōwa sōwe. Kia womati tȳrȳhȳxiwena heka Deuxu rynanako rȳire. ¹⁴Kia ūju-ò heka rarybere ijurōna dinodu wahe: —Inaubiōwa ūju besedȳȳnyke ixinamy rōhōnyke. Tii heka Bero nihikȳ rōtena-ki, bero Eufratesi-ki. ¹⁵Tii heka rōtena-ki ratximy hȳre kia bededȳȳnanau, kia txuu, kia ahāduu kia beōrau. Iribi tahe riolōdȳȳnyrenyre. Iribi tahe ihewoludu iny ibutumy rahure. Iyreyre inataō hāwā jurajuram y heka rahure. Inataō jura-ribi sohoji sohoji rirubunyre. ¹⁶Tahe jiarȳ raholare tiweserebo aōbinadumy rȳire. Iny 200.000.000 iny my rȳire. ¹⁷Tahe aōbinadumy rabira awaru tyre ronyrerri. Awaru tyre ludu tahe iwyhy itxena dire. Ibutumy wako-ki rȳire. Ibutumy rabire. Womati hikȳle, heōtyhykȳwesele heka rare. Ijō heka tȳreura rare safira wese. Ijō tahe tȳre raramadòbò wesele. Awaru rati heka leaō ratihikȳ wesele rare. Heōtyle iry-ribi rōhōnyrerri wàdàsi enxofre-wana wahe. ¹⁸Kia heōtyle heka inataō jura-ribi sohoji jura iny rahure. ¹⁹Tule awaru nohewōru heka iruru dire. Iryribile tahe iheōtyle rōhōnyre. Taile iruru rare. Hemylala rati wese dire rurōmy heka inatxi hemylala juwesele. ²⁰Iny ituere s̄tybymy tahe rarōnyre. Deuxu deàlana dee heka reōbyōhyre. Diabo mahādu luulemy ratximy hȳrenyre. Aōma rityhynyrenyre womati tȳrȳhȳkȳ ritxoo, òwòru ritxoo suritxoo, mana ritxoo. Kia ritxoo heka aōki robiōhyymy hȳre, aō roholaōhyymy hȳre. Rariaōhyymy hȳre. ²¹Iōraru-ribi roxitāhiōtyhy iribi tahe rahōtinyrenyre aō òtaotamy, rubudȳȳnamy, wasinamy, òwòrumy. Kiale rōhōtinymy hȳrenyre.

10

¹Tahe iwitxira ūjuhukȳ rabira biu-ribi suò robehererimy.

Biuwetykywesehekȳle iweroram y rȳireri. Tahe owaji wese iratikile roireri. Iōsȳny tahe txuwewehekȳle, iwaube tasȳ heōtyle hykȳwesele roosòmy.

²Tii heka tyyritinadile debò ritȳtenymy ratximy hȳ. Tahe itȳte heka deboube-ki roimy hȳre. Tahe tawaube ruruludu heka betye ritidimy idi rȳire. Tawahyweludu

tasŷ ityti-ò ridemy idi rŷire. ³Tii ryryre heka tarurumy. Leaō iràhàkŷwesele ryryre. Iu tii rarybereu, debò inatxi reuròmy heka ramytxynymy dirawyònnyde. ⁴Tahe riritinyre heka aõmybo timykira raryberenyré wahe. Tahe rybeo-ò raholare: —Kia widŷõomy. Kia rybe hewa ierysyna aôkô rare ixinamy tahe tuu roike. Biritinyõke aõmybo ramytxyna rarybere? ⁵Tahe ŷju suki ratxireri, beki ratxireri ruru ludu debò biu-ò riteðsinyre: ⁶—Deuxu-ribi heka tuu raryberé, warybemy inatyhymy. Deuxu heka tiiemy rarehyyle rare. Ibutumy heka riwinyre biu-ki rŷira bede-ki rŷira-wana. Tai heka warybe inatyhymy rare. Ararybekre heka raroorehenyõtyhy kaki. ⁷Debò inatxi reurònâ ŷju tajurònâ ritxurònnykreu heka, Deuxu ibutumy relemy rŷikre iwese rarybere wese. ⁸Iribi tahe rybe biu-ribi wadee nadé. Wadee rarybere: —Biöryke hewa tyyritina ŷjudebò-ki naderí suki bera-ki kia rŷireri. ⁹Tai tahe tamy rehemynyreri iòhòmy tyyriti tamy rexítönyre. Tahe wadee rarybere: —Biwyke. Birýsýke. Juhuu tahe bidi wesemy ary-ò bidekre. Birýsýkreu tahe ibutumy rahyrenykre awo-ki. ¹⁰Iribi rewyra rerýsýra. Iwese tii juhuu rarybera wese rare. Ibreere juhuu. Iribi rerýsýreu tahe, wawe rubererenyre. ¹¹Tahe wadee rarybere: —Kai heka dohodýõmy makre ixityre ibutumy inywitxiramy heka botohodýõkre. Ibutumy inywitxira witxira-my botoho. Ibutumy rybewitxira witxira botohomy. Ibutumy iòlòmy botohodýõkre.

11

¹Iribi tahe inyõ wadee diwahinyde urihixinaõ. Wadee rarybere:

—Biurihikesý titxibo Deuxusý rýimyhýré. Iwo tule xiwena wahidýõna biurihiike. Idi mariake tiwesebo iny iwo-ki rŷirémy. ²Tahe ahana-ki iube idi riraõmyke. Tii dori ityhydýõdukódu mahâdu dee wahisidýõna rare. Tiiboho dori 42 ahâdumy idi rariakre. ³Jiarý dori inatxi rybedu idi watxiwâhâre. Tamy ruru ariwahinykre. Tii heka saumytykyle rariakre. Tii heka rybe ritýnynykre beòra inataõ weeremy. ⁴Rybedu inatxi heka bederaty òwòrù inatxi wese rare. Tahe tule inatxi loosóna mynydu wese heka rare. Kia Deuxuko-txi rŷire wese heka rare. ⁵Inyõ idi ibinamy riwisýnykeki, tahe ixirubudýõmy rorukumyhýre. Heòty iryribihikýle ròhonyke heka iny rirubunyke. ⁶Tii heka irurudire biu dejuxu lau riekemy. Tahe tiu biu reseõtyhy heka inataõ beòra weeremy wahe tii Deuxu rybemy rarybereriwahe. Ihâre tahe tii rexirahòreke bero nihikýmy aho nihikýmy hâlubumy rexirahòreke. Ihâre tahe ibutudee bina riwahinyke, rubuna riwahinyke tiiboho awimy tai raharenykeki. ⁷Kia heka inataõ beòra weere rikonananykeu, rybe týnydýõdu inatxi rikonananykeu, hâloo rehe nihikýwo-ribi aõni kòdòhonykreu, tahe aõbina nihiký-ki heka iu rŷikre. Tahe inatxi rybedu rirubunykre. ⁸Iumy rubu tahe hâwâry-ki roikre, tibo inyry rirubunyrele.

Rawesenanyre, kia hâwâ arininikre Sòdòma ada Egito wese. ⁹Inataõ txuu weere riwydi hâwâ ube-ki iumy rubu roikre. Inyõ heka tiu rituunyõtyhy. Ibutu iny hâwâ hâwâ-ribi ibutu rybe witxira-ribi heka tamy itxeremy rehemynykre. ¹⁰Ibutumy heka iny teysamy rŷikre urile iny widee aõnamy riwahinymyhýkre. Tiiemy inyõ raaõmysýdýõtyhy kiatxuu. Tai heka tahõti heka itxi reakre kia inatxi rybedu rurure tahõti itxi reakre. Lisini heka rŷikre, worana bedehesi. ¹¹Kia txu inataõ txuweere-di, iumyreny iruna kòdòsekre tamy Deuxu-ribi. Tiiboho

lamamy rotamanykre. Iny rarokonykre heka ruberu nihikýmy rýikre heka.

¹² Inatxi rybedu-ò heka rybetereõ biu-ribi nade: —Kaiboho bòdòibedenyke kaò.

Tahe biuwetyky raòwònnyrenykre kia iòludu mahádu idì retehemy rýireri yrubule.

¹³ Kiaule tahe bede ramytatakre. Debò wiò heto jura jura-ribi heka sohoji resere.

Tahe 7000 inymy rurure. Tahe iny rarokonykre tahe iuhe ruberu nihikýmy rýikre. Tahe wowydyna riwahinykre Deuxu biu-ki ratximyhýreò.

¹⁴ Inatxina bede dýñana bina tahe ròhonyre. Tahe ijò kanakre.

¹⁵ Debò inatxi reurò ýjumy heka juròna rurònyre. Tahe sówemyhe iny rarybemy rýimyhý, ryrymy rýimyhý: —Kia bede dýñana, iòlona, inynyry hòrò rare. Kristu hòrò rare. Aõou aõou tii ibutu ibutu iòlòmy ronykre.

¹⁶ Wawiò inaubiôwa matuari tahe, rynana-ki ronyrenyneri Deuxuko-txi.

Tahe Deuxuko-txi reserenyre. Wowydyna tamy riwahinyrenyre:

¹⁷ —Kai Deuxu, tuu tate ihyymy, ibutururu ratyre aruru rare.

Aruruteremy bonykre bede dinodumy. Umy reàlãmy kia-ò.

¹⁸ Iny heka ibutumy alau ruberumyhýre ibutumy òludumy rýire, adee deburemy rýimyhýre. Rubu hitxidýyna heka bede reamy heka roire. Eòdurenyle heka riòwynykre, aijoi riòwynykre, rybedu mahádu wahe. Ibutumy ani rityhynymy rýira, nihiký iyja-wana, kia bede huduhuký rare. Ibededýñana reamy heka roire.

¹⁹ Biuwetyy riraynyre Deuxu heto. Ibutumy heka lobidýyna tyyriti hyна iwo-ò iny robimy rýire. Iu tahe biumytxi, biudelaa ibutu yhynihiký, ibutumy bede ramytatamy rýire, berahaký tule resere.

12 ¹Iribi tahe ròhonyre warasina-ki aõbo. Aõhebo bede ritýñykremy, biuwetyy-ribi hawyyömy rabire. Txuu wese tahe itykyra. Tii lamamy rýire ahádu tyre. Tarati tyre-ki tahe tainahaký rataana idì rýire, waòinatxi taina wahe. ²Tii heka bòtòmy ihýmyhý. Ryrymy heka txubrere rijemy tabededyñana-ò resera uladu reakremy. ³Iribi tahe aõna aõna biu-ki rexisñymy, aõni hemylalasò nihiký wese wahe. Irati tahe debò inatxi reurò sôwe iratimy. Debòwiò sôwe heka iòmy. Irataana heka iratimyna myna rýimyhýre. ⁴Tii tahe tòhewòru-di taina ributunymy ridyre. Bede tyre-ki idì rehure, taina juràò. Tii hawyyko-txi rýire. Uladu reakreule tahe uladu riròkremy. ⁵Tahe tohouâ reare, hâbumy heka reare. Tii iòlòmy heka ronykre, ibutu bede bede iòlòteremy wahe. Ihâre tahe Deuxu ridyre. Raòwònnyre heka Deuxu rynana-ò. ⁶Hawyy tahe rahenyre bederahy-ò. Tii 1260 txumy heka tii bederahy-ki bede riekremy. Deuxule heka tii riywinyre.

⁷Biu-ki heka aõbina nihiký rýire. Mieli, ýju dinodu heka, taijoi-wana raaõbinanyre aõni-wana taijoi-wana. ⁸Aõni tahe resera taijoi-wana. Ròtara. Biu-ribi ròhonykemy tahe idì ratxireri. ⁹Riteònyre biu-ribi, aõni nihiký heka ròhonyra. Tii heka hemylala nihiký wese rare. Satanasi inire, Diabo wahe. Itxenadýdu heka rare ibutumy iny. Suki resera, taijoi-wana. ¹⁰Raholare tahe biu-ribi rybeo-ò: —Deuxu tarasana heka rehemynyre. Tii taruru riteðsinyre iòlòtyhy raremy. Kristu taruru riteðsinyre. Aõbina bina rybedu tahe Deuxu-ò rarybehyymy ratxireri, txu-wana, ruwana. Tii tahe ròhonyra

biu-ribi. ¹¹Waityhydýýdu seriôre mahâdu heka ròtara Budoeni hâlubu-di, inatyhyna hâletena-wana. Rurukemy ratxireri tiiboho tamydeewikeki. ¹²Beysabenyke biu mahâdu. Koityhyxe tahe ahohoký, bede-wana. Diabo dori adee rehemynyre. Tii reburere, ibededýýnana dori iòhòmy reare.

¹³Iu hemylala aõni heka bedekile ratxirerimy rieryreu, tahe hâwy y tohouã-wana kia-ò aõhôkýmy rotýýnykemy risýnykemy idi ratxireri. ¹⁴Tahe hâwy y heka nawiihiký-ribi idei rihuôtera, tahe idi ruòra bederahy-ò, tasý-ò. ¹⁵Hemylala aõni tahe bee sôwemy tary-ribi rarybexinyre hâwy y ribòròbòròdýýkemy. ¹⁶Tahe aõkõre. Suu tary riaynyre tahe ibutumy bee riôre. ¹⁷Hemylala aõni tahe reburemy reare hâwy y dee. Ibutumy hâwy y ijo mahâdu rirubunykemy idi ratxireri. Kia mahâdu tahe Deuxu bede ywina rityhynyre, iwese Jesuisi tuu ritýnynyre wese. ¹⁸Tai hemylala aõni ýnyrakile rýire.

13 ¹Iribi tahe aõnimy rabire berawo-ribi ròhonyre warasina-ki. Tii heka debò inatxi reurò iratimy tahe debò wiò iòmy ijödire. Rataanaõ tahe sohoji sohoji iò-ki rýire. Irati-ki tahe nibinamy heka rýire. ²Tii heka hâlõe wesetyhymy rare. Iwa heka ursowa wesele heka rare. Iry heka hâlõery wese rare. Aõni heka tamy ruru sôwemy riwahinyre, irynana wahe. ³Iribi heka rabire iratiõ, sohoji heka wotõmonahaký dire. Tahe reytereri. Ibutumy iny riòtiinyre. Aõni riheludunyre. ⁴Aõni hemylala heka taruru riwahinyre aõni-ò. Tai tahe ibutmy iny heka aõni riwowydynyre. Iny rarybere: —Mobo heka aõni wese rare? Mobo ijesedukre? ⁵Aõni heka aõbina bina rarybere. Inyõ ribyrenyötyhy. Ahâdu 42 tii heka kiawesemy rýikre. ⁶Tii Deuxu dee heka aõbinamy rarybere, Deuxusý dee, ibutumy biuludu mahâdu tule rybebina-di ribinabinadýýnyre. ⁷Inyõ tamy ruru sôwemy riwahinyre Deuxu ijo mahâdu-wana raaõbinadýýkemy. Tuu rahaynanykemy heka ibutumy iny witxira witxira, ibutumy rybe witxira mahâdu, ibutumy bede bede mahâdu. ⁸Ibutumy iny ityhydýýdukõdu mahâdu tamy wowydyna riwahinyke. Budoeni Riore ijo mahâdu tahe aõkõre, kia dori ini rýirenyre tyriti-ki. Juhu bededýýnana inireny iwo-ki roire. ⁹Tahe inyõ roholakeki heka, boholake. ¹⁰Inyõ ridyke. Riròtenyke ròtenawo-ki. Ijõ tahe rirubunyke. Deuxu ijo mahâdu tahe rexityhynyre idì obitimy roirenrekremy. Kie.

¹¹Tahe ijo aõnimy rabira. Tii ròtuoreri bede-ribi. Iò heka inatxire. Budoeni wese heka rare. Ihâre tahe aõni wesele rarybere. ¹²Tii juhu aõni wese rare, iruru. Rarybere: —Juhuludu aõni biwowydynye. Kia ratiwotomona-di. ¹³Budoeni aõni heka aõna aõna wiwihi kýmy riwinyre. Tii heòty biu-ribi resekemy tii rotýýnyre. Ibutumy iny tuu robire. ¹⁴Tii ibutumy iny riitxenanyre kia aõna aõna wiwihi ký òraruki. Iny ibutu-ò rarybere: —Suritxooõ nihiký biwinyke aõni dee. Tii mayrehe-di rawotõmore hârele ruruõre. ¹⁵Tahe ihewoludu aõni heka rabunyra suritxoo-ò tahe irumy rýire. Idi suritxoo rarybere. Inyõ tamy wowydyna riwahinykeki, tii tahe rirubunyre. ¹⁶Tii rarybera ibutumy iny-ò: —Kaiboho waritina bitidike aõru-txi, eboreny-txi, ruruweludu wahe. ¹⁷Aõkõkeki tahe aõhoho aõkõ riwyke. Iny kia ritina ijödiökeki aõhoho aõkõ rohonykre.

¹⁸ Kai erydýýna sôwekekile, aõhebo tatýýnytemy kaiboho bierybenykre. Kai erydýýnadikeki, aõni heka rieryke. Ini heka iritina raròsôna wese rare 666 ihýre.

14 ¹Idi tahe budoenimy rabire lamamy nyidemy Jerusalê hâwâ-ki. Aõma Siaõ hâwâlökile rýiremy. Tii-wana heka rýire 144.000 kia inymy heka tii-wana rýire. Ibutumy tiiboho heka tybynimy, inymy heka ibutumy iòru-ki raritiny my rýire ibutu òru-ki. Tahe tuu rabire rasinaõomy. ²Biuwodýý nihikýmy raholare, tule biuwodýýhýký ada benihiký lesetera wese iwodýý rare. Tahe sôwemy iny rawiunymy rare violaõ-wana, kia wodýý wesehekýle wahe. ³Kia heka wiu týmyra riryrymy ròirenyre kia iny týmyra rirahura mahâdu. Kia Deuxu rynana nihikýko-txi heka rotýmynyrenyra. Kia inaubiôwa aõnityhy heka waitue inaubiôwa matuarimy tahe ijömy rýire. Tahe 144.000 kia inyle heka rawiunykeki, awimy rýike. Tii dori aõma tarasadumy ratximyhýrenyre. ⁴Tiiboho heka tyra roire, tiiboho heka òbiti roire iwese ijadòma ratxirerimy ihýre wese òtadu mahâdu aõköhyyre. Tahe budoeni riòrehemy heka rare titxibo tii rare hemy. Tii dori wydynamy rare. Kia hâbuy-ribi. Bede ywisdýýna juradýýna kia dinodumy heka rare. Deuxu heka Budoeni Riòre-wana wahidýýnamy heka roiremy. ⁵Tiiboho heka raryberenyötyhy tiiboho ruidu roiremy. Òbiti heka tiiboho roire. Tiiboho heka rahitxirenre Deuxu dee.

⁶Tasý ijömy rabire ýjuõmy aõma biuwetyky kiako-txi raramy ruõmy rabirerimy. Tii heka Rybewihiký týmyra rimymy idi rara aõ inywitzira-ò ritýnynykremy. Ibutu bede bede inywitzira-ò ritýnynykremy. Ibutu rybe-di ritýnynykremy, Rybewihiký týmyra wahe. ⁷Kiamy heka ryryre: —Deuxu bityhynyke. Marybebennyke tii awi raremy nihiký raremy. Bededýýnana rehemynymy roire ihitxidýýdu bede-ò. Bityhynybenyke tii dori bede ibutumy riwinyre bee, biu ibutumy riwinyre.

⁸Tahe ýjuõ heka ihewomy ruõmy ratximyhýre. Babilonia hâwâ nihiký rexihura. Ibutu iny dori òraruna-txi resera. Kia hâwâ mahâdu dori ibutumy iòraruðýýnyra.

⁹Iribi tasý iwitzira ýjusý tamy nadé iheto-ò. Tii tahe ryrymy nadé: —Inyõ aõnimy ada iritxoomy rityhynykeki, iribi riwykeki iwotõmona iòru-ribi tebò-ribi riwykeki iritidýýna, tii tahe Deuxu ykarana heka iribi riwykre. ¹⁰⁻¹¹Tiiboho heka aõhökýmy rotýnynyrenykre ýjuko-txi. Budoeni Riòreko-txi aõhökýmy rotýnynyrenykre. Heòty kia bede dýñana tyhy tiiemy raòwonyhy rarakre. Tiiboho dori tiiemy aõnityhy nihikýle, iritxoo-wana rityhynyhyrenyreki, tiiboho heka iritidýýnale ixi-ki riwymyhýrenyre. ¹²Tai tahe ibutumy iDeuxuhe ywina-di heka iwitzira iny ronykemy heka ratximyhýre. Ibutu aõ òta ibina bina biòludunybenykemy, tiiboho dori aijoi òbitihyy boibekemy ikonana-ò. Jesuisi bityhynykemy.

¹³Iribi tasý ixityre ijö rybe-ò raholare watyre-ki. Rarybere: —Kiahe biritinyke: Aõ roorehemy aõkõ heka dehemynymy deade. Kia Jesuisi-ò rurure heka uriõno heka tamy dehemynymy deade. Iribi tahe tule rarybere: atyytyby reysamy ratxireri. Myle. Tahe rexielehyny my heka rorukumyhýrenyre aõhökýmy dýñana-ribi. Tii dori aõwiwihikýle riwinyrerimy ihýre. Reerryre heka.

¹⁴Idi tahe iwitxiramy aõmybo rabire wiribi hitxiramy. Nonoe wetyky urahakýle wese heka rare. Inyõ ityre-ki ronymyhÿ. Hâbuõ wesehekýlemy heka rare. Irataanadihikýlemy ronymy heka tarati-ki heka idi ronymyhÿ. Womati týrýrýhýkýle wesehekýle irataana rare. Tahe ijõ heka itieresynaõ-di heka tebòkihikýle heka rÿire. ¹⁵Ijõ heka Deuxusý-ribi nade, ýjuõ. Tamyhe ryryre: —Bexitýmyranyke, itieresyna-di tasý bexitýmyranykre. Bededýñana rehemynymy roire adee aõ biòròròkemy. ¹⁶Tahe kia nonoe wetyky tyre-ki ronyreri tahe rexidelenyre riòrörerihe. Riwyrehe ibutumyhe aõna aõna riwyre tahe ributunyre.

¹⁷Kia ijõ Deuxusý-ki ratxireri tasý tule debònadimy ratximyhÿ kia tieresynadile ratxireri. ¹⁸⁻¹⁹Kia ýju aõma heòty kia loo-di ratxireri tahe dyryde heka tieresynadile tamy rehemynykemy. Tieresynadile biorobeke idi atxibeke. Ibutumyhe bede bede kia biorobeke. Ceifale dori biorobeke. Rubumy dori rÿire hitxidýÿna-ò. Iribi tahe reare. Tiò tiò idi reamy tahyna-ò rabutumy reare kia Deuxu ykarana-ò. ²⁰Tai tahe bederatyhe risorunyrenyre hâwâ-ribi hitximy. Sôwemy hâlubu ròhonyre. Kia urihixina heka sohoji metro weere heka rare. Irehere heka bero wese 300 quilometros irehemy. Awarulomy heka rabeheömy roire iber.

15 ¹Ijõ aõna aõnamy rabire biu-ki ihewo-ribi riteòsinyreri.

Debò inatxi reurömy ýjumy heka rimyra kaa aõmysýdýÿna. Kidiwydenykre heka debò inatxi reurò aõhõkýmy dýÿnanamy. Idi tahe Deuxu ykarananamy rexikonananamyhe roikre.

²Iribi tahe bero nihikýmy rabire wako-txi aõma heòty wese, womati týrýrý wese. Sôwemy heka inympy rabire kia sutyre-ki nyidemy bero iòhòmy. Ibutumy heka aõni debure debureheký kia rubu-ribi ritamy nyide. Iu heka aõni tai roiôhykyre heka, aritudýyna roiôhykyre heka. Tahe aõma aõnimy rahañnanyrenymy ratximyhÿre iritxoomy tule violao oworuwoðýkýhe tai rÿire, Deuxu rawiunyrenyryeri riryryreri. ³Moisesi Innyryrÿ deòdu wiu riryrynyreri. Tule Budoeni Riore wiu riryrynyrenyryeri. Kiamy heka rare: —Oi Deuxu, Kai heka aruru-di tate. Aõni tewinymahâte. Ibutu tarasana tewinymahâte. Ibutu heka ary òbiti rare. Awi heka rare. Kai heka ibutu iòlò tate. ⁴Iòlòhyky tanamahâte. Tiiemy heka rityhynymy hyky hyky tanamahâte Innyryrÿbohom. Wowydyna heka adee riwahinymahâke. Kai sohojile heka òbitityhymy atximahâte. Ibutu bede bede ludu heka anatyhynykremy kedeakre. Ibutumy aõbo tewinyte. Ibutumy heka òbitidýÿnymahâte heka rieryre.

⁵Kia bedeõ heka Deuxu hetomy roimyhÿre ierykõnamy roimyhÿre. Iwôte ierykõna. Tii heka riraynyrenyre heka kia bede. ⁶Kia debò inatxi reurò kia ýjuõ ròhonyre Deuxu heto-ribi. Diwydehe debò inatxi reurò aõhõkýmy dýÿnan. Aõma itykyrenyre, linho urahaký itykyrenyre. Irawo-di ibreti wereysanamy tahe womati týrýrýhýký reare. ⁷Sohoji aõniõ aõma Deuxu ykarana hyna sohoji-ò tamy diwahinyde. ⁸Deuxu hetowo heka aõma wàdâhàkýlemy reare. Loosona dori iruru

dori sōwemy rŷimyhŷ. Tai heka urile roosòhòkŷmy ratŷrŷrŷhŷkŷmy. Inyō heka irôteona. Debò inatxi reurò ūjumy. Kia ritxiwimy rexihudile tahe iny ralòke.

16 ¹Deuxu hetowo-ribi ijõmy raholare rybetereō-ò. Rarybereri ūju mahâdu-ò: Boibenyeke hewa abede-ò. Debò inatxi reurò hyna bitxiwibenyke kia Deuxu ykarana hynamy. Tahe ūjumy dòhònomy deade tahyna-di ditxiwide bede-ò.

²Iribi tahe rexidelenemy reare aõma juhoo ūju ihyna ritxiwire bede-ò. ūju binahakŷmy ròhònonyre ibutu inymyhe robŷtŷmy reare. Kia aõma aõni kia ritina iòru-ki rŷirele kÿnyhe tuu rŷximy. Tule suritxoo rityhonymyhŷrele kia mahâdule heka ūjy ūjy ròhònonyre.

³Tahe ihewoludu heka tahyna-di dòhònomy deade. Betyre ritxiwire. Bee hälubu hukŷlemy reare. Ibutumy bera-ki raremyhŷre ituere.

⁴Juhu ludu hewoludu tahe ritxiwire berohokŷ tyre heka ritxiwire. Bee ibutumy bewydysyna rihörönyre. Ibutumy hälubu hukŷlemy relere. ⁵Tahe ūju rybe raholare aõhebo bera-ki rotŷñyneriò: —Kai Deuxu, Kai awi tate. Kai òbiti tate. Tuhyy ahâte ihâre tahe tuhyy ahâte. ⁶Rybe tÿnydÿýdu mahâdu heka ituere, rurure. Deuxu ijoí hälubu ritxiwire suò. Katahe rubudýýdu kaihe iòwydýýdukre. Hälubu tetxiwiteriki tule iòwydýýdukre. ⁷Tahe raholare ijõ ūju rarybereri-ò, Xiwena-ribi heka ròhònomy: —Kia InyDeuxu heka ibutumy ruru dire. Ibutumy tewinyte òbitimy awimy.

⁸Tahe ihewotyhy konana ludu tahe ritxiwire hyna txutyre-ki. Tahe txuu ratòteenyre itòtee nihikŷmy relere. Sôwemy heka iny risõre bedetòtee. ⁹Tai tahe rirajuamyhŷre Deuxu nibinahakŷmy rirajarerimy ihŷre Deuxu dori diteõnyde heka bededýýnana binahakŷ. Tahe inyō heka töhöti rawitxiranyöhyyre iraykywydyna. Kiamy ixiwesehyh röhötinyrenyre. Kia iny heka aõhe rotŷnyöhyyre wowdyna loosònabo.

¹⁰Iwitzira ūju tahe aõma ritxiwire tahyna aõni ryna tyre. Kia heka aõni beludu rare. Tarynana tyre ronymyhŷ. Tahe ibutu irynanareny torohokŷlemy reare. Ibutu iòlõna torohokŷlemy reare. Tahe tòròtò-ki ruruare taaõhŷkŷhŷkŷnareny-di. ¹¹Tiiboho heka Deuxu nibinahakŷmy ryryre webinadumy roireki taaõhŷkŷhŷkŷnareny-di. Timy heka rexinohõtilosanyöhyymyhŷre aõbina binahakŷ riwinymy roiremyhŷ-ribi.

¹²Tahe iwitzira ūju tahyna ditxiwide. Eufratesi berohokŷ tyre ritxiwire. Tahe ibutumy heka ruŷre. Oriente iòlõ mahâdu dee tahe ryy kia riraynyre. ¹³Tuu rabire heka inataõ tytyby binahakŷ. Rexitykynyre òrò tykyhykŷ wese rexitykynyre. Aõni heka hemylala aõni inire tahe iry-ribi rexìlòdýýnarenyre. Tule aõníbina witxirary-ribi, tule aõni rybedubina-ribi. ¹⁴Iribi heka aõni bina tytyby kia tytyby ibutumy heka bede dinodu iòlõ ributunyre. Raaõbinanykemy heka dirahude Deuxu kia mahâdu-ò. Deuxu ihiitxidýýnatxumy rÿkemy heka anade tii dori ibutu ratyre aõna aõna-ki. ¹⁵Kristu rarybere: —Tahe boholabenyeke. Aõwesele heka anakre. Wasidu wesemy heka adehemynymy adeakre. Ibutumy iny wararòsodu mahâdu teysamy rÿikre. Atyky heka biywinymahâbenyeke tai timyki

maixyrubenyötyhy adehemynykreu. ¹⁶Kristu rarybere: —Ibutumy heka widotyde aõbinakedu Mikidu hawä-ki wahe. Hebreu rybe-ki tahe Armagedom inire.

¹⁷Tai tahe ikonanatyhy ÿju tahyna ritxiwire yhykile. Tahe raholare biumytxihiký raholare Deuxusý-ki. Deuxu rynana-ribi döhönyde: —Ibutumyhe rakonanamy roire. ¹⁸Tahe biumytxihikýle ibutumy rawodýñyre. Tule biu relaanyra. Biu ramytataõmyhýre idi tahe ramytatare. Tii heka lahityhy rare. ¹⁹Tai tahe Babilonia hawä rabòhore inataõ jura juramyhýmy. Ibutumy hawä nihiký-ribi hetohoký rejuxunyre. Tai tahe kia Babilonia kia òraru-txi tahe Deuxu töhöti reare. Tai tahe aõhökýmy risýnymyhý ibutumy aõbede binahaký tamy riwahinyre. ²⁰Bedebate ibutumy rexiware. Iribi tahe hawälö tytyhykýlemy reare bedero wesehekýle. ²¹Idi inytyre resemyhýre bera ere erewesele resererimy ihýre. Ijô iutxie tahe 40 quilo bede heka iutxie rare. Kia tahe iny sumy rýire nibinahakýmy Deuxumy rarybemy.

17 ¹Tahe ÿju monahyna-ki wadée rybemy nadé: —Adee aritynynykre aõbo Hawä Bero sôwe aõhebo rotýnykré heka. Kia hawä adee ariteösinskyre timybo rare. Wedena wese aõhökýmy rotýnykremy. Deuxu heka aõhökýmy dýñana riwahinyke kia hawä-ò. ²Bede iõlõ dinodu tamyhe iõraruna tamy rexiõrarunyre. Tule iny bedemy rýira mahädu ralore tamy òtaótamy. ³Tai ta kia ÿju tamy riwadyre bederahy-ò. Deuxu Tytyby wadée dobehede? (Riwatyytamy watyytyby heka ridyre). Tai tahe tuu rabire heka hawyyymy aõma iròdutyre-ki ronyrerimy. Iròdu heka isõhökýlemy roire. Debò inatxi reurò irati rýire, tahe iõ debò ituemy sôwe. Iritina heka aõkõre rarýnynyhýre. Deuxudee heka aõbina binahakýlemy tai iritidýna rýimyhýre. ⁴Hawyy heka isõhöký ityky rare, iwihihý rare. Ityky tyre heka womati týrhýký roire. Mana rýsý wiwihihý, woumana-wana. Bemonawo debò-ki idi rare. Iwo-ki tahe bemonawo-ki tahe aõna bina nibina tai roire. ⁵Tai tasý iõru-ki tule rýire iniõ. Aõbo rare tahe iny rieryötyhy. Babilonia Nihiký rare. Ibutu wedenase tii rare. Ibutu inybinase tii rare. Kia luunadu ibutumy bede bede-ki. ⁶Iribi tahe rabire hawyy ixityre. Tii iny hälubu riõre. Ityhydýdu mahädu hälubu-di rexiõdewàrinymy heka rare. Tiiboho rurure, õbitimy Jesuisimy rityhyhinyreki wahe. Kia hawyyymy tahe rabireu, rexiõtiidýnyre. ⁷Tai tahe ÿju wadée rarybera: —Aõherekibo bede teõtiinymy týite. Adee arelyykre aõbo rare — kia hawyy iròdu-wana, aritynynykre tiiboho aõbo raré. ⁸Iròdu tuu tabita, irumy rare tahe rurukre ele elemy. Tii hällorehelheký-ribi kòdöhönykre. Iribi tahe rexihukre. Tii rurure idi ixypy döösede. Bede iny mahädu bede riõtiinymy idí heka iròdu debure binamy robirenkyre, bede riõtiinymy idí. Tiiboho dori ini ihoõre iru tyritiwo-ki. Tai tahe iròdu deburebina lau ruberure. Iròdu dori ihetxiu irumy rare tahe wiji aõkõre. Idi tii irumy kanankre ixypyyle. ⁹Kia ibutumy adee aritynynykre: Debò inataõ rati tahe iròdule rare, debò inatxi reurò sôwe. ¹⁰Iruyre iõlõõ tahe reserenyre. Sohoji iõlõ tahe ratximyhýre.

Ihewotyhy ikonaludu tahe, kanakre wijina. Tai ibededyñana iòhòlere. ¹¹ Iòlò debòinataõ ludu tahe iròdu rare — kia irumy juhuu rare tahe wiji rurumy rare wahe — tii juhuu iòlò mahâduõ rare. Tii tule itue òmy tuu tabitamy wahe tule iòlò mahâdu rare. Tiiboho kanakre iòlòwesemy. Iròdu-wana tiiboho hâwâ wedumy ronyrenykre iròdu aõni-wana sohoji horamy. Tii tyytyby bina rare. ¹³ Tyrytiõ riwinykre idi tahe ibutumy ruruna iròdu bina-ò riwahinskyre. ¹⁴ Raaõbinanyrenykremy heka Budoeni Riore-wana. Tahe Budoeni Riore aõbina-ki haýnadukre. Tahe ýju wadee rarybere: —Tii dori butu iòlò, ibutu iòlona ratximyhýre. Ibutu inynyrry ratximyhýre. Ijoi heka kia ywimy tii-wana roire itarasaõ-ki. Kia rityhynkyremy ryírerimy ihýre. ¹⁵ Tahe kia ahohoký, berohoký tai kia hâwy y ronymyhýré. Tiiboho iny rare ibutu rybe-ribi, bede-ribi wahe. ¹⁶ Debòwiò òmy tuu tabita iròdu-wana heka hâwy derarenyre. Tii irurawonykre. Tii heka heòty-ò risómy, riròrenykre wiò wiò. Ityky iribi ritara idi. ¹⁷ Ibutumy inywese rare. Bede bede iny ibutumy rybe òta òta rarybemyhýre. Tahe Deuxu heka riwahinskyre aõbo ixideewimy riwinykre. Tai tahe aõwaxiny aõ tamywi heka riwinykre. Tai tahe ibutumy iròdu sòhòký taru riwahinskyre, Deuxu Rybemyna bede ryídi. ¹⁸ Hâwâhâký nihiký tabite heka wedena wesemy roire. Kia Hâwâhâký heka ibutu wedu iòlò rare.

18 ¹Tai tahe ijõmy rabire ýjumy rabire biu-ribi ròhònyreri. Tii sôwemy iruru rare. Tii sôwemy ilosõna rare. Ibutumy bede ritoosónyre. ²⁻³Ta ryryre tarurumy tii ryryre: —Babilonia nihiký resera! Resera! Katahe aõma wedumy, bede bede iòlò heka tii-wana òta riwinyre. Ibutu iny-ò tamona riwahinskyre iòta òta boho boho. Nawii witxira witxira ibinahaký tai rasýnymyhýre, tyytybybina-wana. Ijohodu mahâdu idi nieru sôwemy ributunyre. Idi rexityhynye.

⁴Iribi tahe raholare ixityre rybeõ biu-ribi rareri. Manake hewa, Bòdòhònyke wa kia hâwy-ribi. Kai heka wajoi toite. Tii-wana bexiòrarunybenykemy aõkõ! Bexiòrarunybenykemy keki tii-wana, tai tii-wana aõhòkýmy botyñnykre. ⁵Tii heka iòraru sôwe nihikýmy ratximyhýre. Deuxu heka aõhòkýmy dýñana tamy riywinymy ratximyhýre iòraru-ki. ⁶Biwinymyhýre heka iwese tii riwinymyhýre wese. Aõ ibinamy ibinatyhymy tamy relekre. ⁷Aõ ibinamy ròhònyke inatxi bedededyñanamy tamy ròhònykre. Ibutumy aõbo tamywimy idi raremyhý heka riwinymyhý ixideewimy. Katahe iwese aõhòkýmy rotyñnykre tahe rabedewokre. Hâwy tamy ixidee rarybere: —Jikarý ikòlò rare. Wytese anokô jikarý rare. Tiku heka rabedewokötyhy anohòkýmy ratykýnykötihy. ⁸Tai taheka aõwesele heka tamy bedeòtiidýydu kedehemynymy bedeakre: rubu, aõdese, rama uriteribile tamy kedehemynykre. Heòty ibutumy ritoonykre. Deuxu urihixina-di dehudu ratximyhýre. Tii ruru-di ratximyhýre. ⁹Kia bede dinodu mahâdu rahinykre itõenamy. Tii-wana dori òta òta riwinyrenyra. Tiiboho robikre wàdà iribi ròhònyrerio wahe. ¹⁰Irehemy iribi ryire. Ruberureri iaõhòkýmy dýñana lau. Tahe raryberenyre: —Babilonia hâwâ, kai hâwâ nihiký rare. Tahe wiji ituera atximahâte. Kobelâhâxe. ¹¹Ibutumy aõna-ribi

ijohodu rahinykre itòenamy. Inyō darihe iaõ tamy riwydyõmy tamy ijomahamy aõkõ. ¹² Juhuu heka raaõbradŷymy aõma iny mahãdu ratyre. Womati týrýrý riõbranyõre. Tule woumana riwyrerimy ihýre juhuu. Tykyisòwihihiký witxira witxira heka riwyrerimy ihýre. Tule òwòrulýnyre, iròdu nohõmy riwinyrerimy ihýre. Bede ritxoo ibutumy aõna iòwyhykýre. Womati òta òta wiwihihiký riwyrerimy ihýre. ¹³ Aõma rýsýna uri wiwihihiký tule aderõna wiwihihiký, tule vïi riwyre, paõ widýyna, adýy-wana riwyrerimy ihýre. Tule maixõmo, broreni, budoeni, awaru, tewe, ityti heòty, tule iny deòdu iòwydimy. ¹⁴ Tahe ijomahodu rarybere hãwã-ò: —Ibutumy aõna aõna wiwihihiký ituera, kia kaiboho riwyrerimy ihýre. Tiu ixityre aõna aõna riwyötyhy, ixâwira. ¹⁵ Tahe aõna-di ijomahodu mahãdu rabedewokre, rahinykre tiiboho dori iòraru-ki raithyhyryre. Irehe-ribi retehere. Ruberurenryre. Ryryreri: ¹⁶ —Kobelàhàxe hãwã wihihiký. Ibutumy atykysò ituera, awomati wiwihihiký ituera, woumana, manawiwihihiký ibutumy ixâwira. ¹⁷ Sohoji òraule ibutumy iaõna aõna ixâwira. Ibutumy hãwòhòký dinodu urile, iwiòhenadŷýdu mahãdu tule suludu mahãdu retehereri irehe-ribi. Tii dori nieru ritamyhyre iaõna-di. ¹⁸ Lu hãwã wàdàsimy robirenryre tahe, ryryre: —Kia hãwã wihihiký rare. Ijõ hãwã iwese ihoöhyyre. ¹⁹ Tahe brybysi ityrereny rehurerimy ihýre. Rahinyreri, ryryreri: —Bobreký, bobreký hãwã wihihiký. Aõwesele heka ixâwira. Ibutumy ityhy mahãdu, iaõna rexihura. ²⁰ Tahe kaiboho beysabenke biu ludu mahãdu. Hãwã nihiký dori ituera. Deuxu hõrõ mahãdu, Deuxu deòdýyna mahãdu, Deuxu dee rybedu mahãdu ibutumy beysabenke. Deuxu dori iaõhökýmy dýýnana tamy riwahinyre aòrauru-ki.

²¹ Tahe ýju nihiký heka manaõ rimyre, mana nihikýõ, iwese maixõmosyna mana wese wahe. Idi rehure ahobero-ki rehure. Tahe ryryre: Kiawese heka Babilonia hãwã-di arehukemy watxireri waruru-di. Ixâwikre. ²² Tahe wiu wodýÿ kia hãwã-ki roholaöthyke, harpa wodýÿ aõkõ, flauta wodýÿ aõkõ, jurõna wodýÿ aõkõ. Aaõmysýdýýdu aõkõ kia hãwã-ki raaõmysýdýÿöthy. Mai rýyna, manasyna iny heka iwodýÿ roholaöthy. ²³ Loosõna ay-ki ritoosonyöthy. Herina mahãdu rybe ay-ki iny roholaöthy. Iaõna ijomahodu ibutu hãwã-ribi ityhy rare. Tule ibutumy iny riitxenanyre aòtaota-di, bede bede iny wahe. ²⁴ Babilonia hãwã heka aõhökýmy dýýnana rotýýnyre. Deuxu rybedu mahãdu hâlubu dori kai tetata tule Deuxu hõrõ mahãdu. Rirubunyre mahãdu wahe.

19 ¹Iribi tahe ijo nihikýmy roholare. Ryrymy heka rýimyhý sôwemy iny rýimyhý biu-ki. Deuxu deysanamy heka ryryreri: —Wowydynamy Inynyrý-ò. Tarasana dori iny Deuxu-ribi rare. Wowydyna, ruruna ibutumy ihõrôle rare. Aõbo tii riwinyré, òbiti rare. ²Aõhökýmy dýýnana òbiti rare. Aõhökýmy rotýýnyre heka kia aderana-ki heka rare. Tii aõhökýmy dýýnana ritare. Bede iny heka riòraru ñyryre. Tahe Deuxu riòwynyre teòdu rubudýyna heka riòwynyre. ³Ixityre ijo ryrynyre, rawiunyre: —Wowydyna Inynyrý-ò. Wàdà raòwonyreri tai rawòsi-ribi. Ihyymy raòwonykre, hãwã nihiký-ribi wahe. ⁴ Tahe ibutumy rejuxunyre Deuxu luulkemy. Wawiò inaubiòwa matuari rare. Tule inaubiòwa aõni rare. Deuxu tahe rynana nihiký-ki ronyre. Tamy rirajuare: —Kia, Kia,

wowydyna deysana Deuxu-ò.⁵ Iribi heka ròhònyre Deuxu rynana nihiký-ribi heka rybeunimy ròhònyre: —Biwowydynybenyke Deuxu-ò ibutumy deòdu mahãdu, ibutumy iny rityhynymy hýre mahãdu, ijya ta nihiký-wana.⁶ Tahe ixityre iji-ò raholare. Ryrymy rýimyhýre. Tahe benihikýlesetere wese heka iwodýý rýireri, biumytxi wesehekýle heka iwodýý rýireri: —Wowydyna Inynyrrý-ò biwahinyke. Tii iruru dire. Tii heka iòlò rare.⁷ Ibutumy iny rekeysarenyke. Tamy wowydyna rikiwahinyrenykre. Tii dori inihikýre. Iòhòra dori kia Budoeni Riore kia hâwyymy herina kia bededýñana-ò. Worana bedehesi kýnyikre. Ihâwy heka rexiywinymy ratxireri.⁸ Tyyurahakýle-di rexityynykre. Awityhymy ityy doimyhýde wahe. Deuxu dee awihiký widýyna wese heka kia ratxireri.⁹ Kiamy heka ýju wadée rarybere: —Kia biritinyke. Ibutumy lobidýyna mahãdu reysamy ratxireri. Ýju wadée rarybere ijo: —Kia heka Deuxule tuu rarybere. Inatyhy rare!¹⁰ Tahe jiary resere ýjuko-txi ariwowydynykemy. Tahe tii wadée rarybere: —Kia widýõomyke hewa. Jiarý tule Deuxu deòdule heka jiarý rare, awesele wahe. Aityhydýýdu seriore tule awesele rare. Rarybemyhýre dori Jesuisi tyhydýñamy. Deuxule biwowydynye! Ibutumy Jesuisi relyyre heka tuu rybedu mahãdu ritýnnyre.

¹¹ Iribi tahe tuu rabire awaruurahákö biuwetyky-ki. Inyö ityre-ki ronymyhý. Ini heka Òbiti rare, Inatyhy rare. Tii heka aõbinanymy hýle rare.¹² Irue heka heòty wesele rare. Irati heka sôwemy raheto rýire. Iò-ribi heka nii roire, ini wahe. Urile inyö rieryótyhy mobo ini rare, tyrity witxira dori tiile heka rieryre.¹³ Ihety heka hâlubuhukýle-di ityre rare. Deuxu Rybe heka inire, hâbu wahe.¹⁴ Sôwemy iny heka awarutyre-ki rýire, biu-ribi dòidenye Deuxu Rybe hewomy, soldado wese wahe. Iny ibutumy ityura-di rexityynyre, ityratihy wahe.¹⁵ Tii heka mayrehe rabuhukýle iry-ribi ròhònyrerimy ihýre. Idi tii heka iny rirubunykemy ibutu bede bede-ò. Iribi tahe tii ròhònyre iòlòtyhy tii rare. Aõhökýmy dýñana tamy riwahinyre, ibinatyhymy heka riwahinyre, Deuxu iwona, Deuxu ruruwedu wahe.¹⁶ Ihety-ki heka iti-ki rýire inio: Iòlò iòlò wedu tii rare, ibutu wedu wahe.

¹⁷ Iribi tahe ýjumy rabire, txu-ki rýire. Nawii ibutu-ò ryrymyhý: —Bòdòibedenyke heka, Deuxu worana bedehesina-ò bòdòike rýsýna birýsýbenykemy.¹⁸ Aõmade biròbenyke, iòlòde, soldadu wedude, iawarude, ibutumy inyde biròbenyke, ixihy mahãdu, deòdu mahãdu, nihiký iyja-wana.

¹⁹ Iribi heka tuu rabire aõni binaháký, iòlò mahãdu, tasoldado mahãdu wana. Wii ributunyre aõbinamy. Awaru tyre-ki ronyrerimy kia mahãdu-wana tiiboho raaõbinanymkemy.²⁰ Tahe aõni bina rimyrenyre, rybedu bina-wana. Teròwymy tii aõna aõna witxirawi riwinyre. Iribi ridyrenyre heka heòtyaho-txi idi rehurenkyremy, enxofre-di riworonyre wahe.²¹ Ibutumy isoldado heka ituemy rýimyhýre rurumy. Mayrehe-di rurumy hýre, kia awaru ura tyre-ki ratxireri kia ryribi ròhònyreri kia-di rurure. Tahe rararesa deadeade ide riròkremy.

20 ¹ Iribi tahe ýju nademy biu-ribi. Irayna heka debò-ki idi rýire. Hâloonihiký rayna wahe. Tule womati rerotihikýle iruty-ki roire.² Kia aõni rimyre, Diabo wahe, Satanasi wahe. Inyö tule hemylala raninire. Tahe 1000 beòra riekre ritaataare womati reroti-di.³ Idi heka rehure hâloo

nihikŷ-ò tahe riratòbonyre, rirarytxynyre. Tai tahe tii riitxenanyôtyhy bede bede iny. Kia 1000 beòramy bede reakreule, tahe rexihumy iròtena. Urihimyò bededŷñana bede rijekre, ixiyhyle tai ixybyle ròbòdŷñkre.

⁴Iribi tahe rynana sôwemy rabire. Iny ityre ronyreri mahâdu ywisidŷýdu mahâdu heka rare. Iribi heka tuu rabire Jesuisi dee rurure mahâdu. Inatyhyna rybe tñydyŷ òraru-ki heka rurure. Aõni rityhynyõre, iritxoo rityhynyõre, iritina òraru iòru-ki ritidiôtyhy, deborenky-ki ritidiôtyhy. Rubu-ribi tiiboho rexixarenyre. Kristu-wana ratxireri 1000 beòramy. ⁵Kia heka juhuludu ixixana heka rare. Ijõ rubu mahâdu heka wiji rexixaõkre. Tahe 1000 beòramy reareu, tahe rexixarenyre. ⁶Juhuludu ixixana mahâdu heka reysatyhymy rarekre. Ixyby rubunamy heka ruruõkre, inatxina rubunamy wahe. Deuxu dee, Kristu dee heka tiiboho Xiwena wahidŷýdumy roirekre. Tii-wana 1000 beòramy riwyrenykre, iòlò mahâdu wesemy heka ratxirenkyre.

⁷Kia 1000 beòra reareu heka Satanasi ixihiyymy ròhònykre bede-ki.

⁸Tii itxenadŷýdumy ròhònykre ibutu iny riitxenanykremy. Kia Kòke bede, tule Makòke bede rare. Satanasi heka sôwemy iny ributunykre raaõbinanykremy. Tiiboho sôwemy ihŷre ÿnyra sôwe wese. ⁹Tiiboho tahe ibutu bede-ò rariarenkyre ityhydŷýdu hâwârirurawonyrenyre kia Deuxu hâwâ Deuxudeewi wahe. Idi heòty biu-ribi isörenymy desede. Idi wewòsimy rururenryre, Deuxu iny mahâdu òludu wahe. ¹⁰Tahe diabo iitxenadŷýdureny heka Deuxu rehure heòty aho-ò. Tai aõnibina, ruimy rybedu-wana juhu delemy tamy reserenyre. Tai txumy rumy aõ rotŷýnyrenyhykyre.

¹¹Iribi tahe rynanaurahökýmy rabire ityre rýdu-wana. Suu biu-wana iribi rexitare, titxibo iörenyre. ¹²Tahe iny rubumy rabire, iny ibutumy iko-ki rÿirenyre. Tyriti rarayre. Ijõ tahe rarayre, irutyyriti wahe. Tyriti-ribi Deuxu iaõna aõna rierymy aõhebo risñykyre. ¹³Ahohokŷ-ribi tahe rubu mahâdu dòhonyde. Rubunahakŷ bede-ribi iludu mahâdu dòhonyde. Idi iaõna aõnamyna Deuxu timybo rexinohötinykremy idi rare. ¹⁴Idi rubunahakŷ, rubuna-wana heòtyaho-txi idi adehu rÿikre. Kia ixyby rubu rare. ¹⁵Iru ityriti-ki inyniõ roiõkeki, tii tule heòtyaho-txi adehu rÿikre.

21 ¹Idi biu tÿmyra sutÿmyramy rabire. Juhusu juhubiu titxibo ikörenyre, ahohokŷ tule. ²Deuxu hâwâ wihiķ tÿmyra desemy nade biu-ribi. Iwese ijadòma tÿmyrawesemy ramyhŷre wese kia hâwâ nade. Deuxu-ribi nade. ³Tahe rybehekŷ biurynana rýdu-ribi nade-ò roholare kiamy: —Kahe Deuxu sŷ heka akirenry rare. Deuxu ikyreny-ki rarekre. Tii iwedurenykre. Tiiboho Deuxu dee roirekre. ⁴Idi Deuxu irubereny risuhokre. Tai rubu, hii, ibrû, txuberere ijõõkre. Bede tyby dori rexihura. ⁵Idi rynana-ki rýdu narybede: —Wiji itÿmyramy ibutumy aõna aõna ariwinskyre. Wadee tule narybede: —Kia bityyritinyke. Kaa rybe dori rybetyhy rare, ibutumy iny ratyhykremy. ⁶Kia ixyby narybede: —Ibutumy relera. Jiarŷ dori AA rare YY rare Juhuludu rare ikonanaludu rare. Inyõ bemomo risakeki, tamy iöwykôlemy ariõkre, beòlonaberu-ribi wahe. ⁷Inyõ tarasadu heka ibutumy waribi rimykyre. Jiarŷ

iDeuxukre. Tii wariorekre. ⁸Idi kamahādu heđty aőho enxofre-ò rekoarenyre kamahādu wahe: —Iny brebu, watyhydýkōdu, òrarudu, maleerudu mahādu, òta òta mahādu, iny rubudýdu mahādu, härì mahādu, ritxoo tyhydýdu, ruidu mahādu. Kaboho rubunatyhy-ò rururenkyre. Kia tahe inatxina rubuna rare.

⁹Tahe ýjuõ wadée nade, debò inatxi reurò mahādu-ò. Tii hyna-di ryireri. Hynawo-ki tahe aõna aõnabina debò inatxi mahādu-di. Kiamy narybede: —Mana ini, Budoeni hääwy ini adee ariteösinykre, hääwy wese wahe. ¹⁰Deuxu Tyytybythy wamy reare. Ýju tahe riwadyre hääwälönora-ò. Jerusalé hääwä týmyra awityhy wadée riteösinyre. Tii biu-ribi desemy nade. ¹¹Deuxu loosóna-di yla aókõ. Tii tahe manawiwlíhiký wese rarýýnymyhyre. Jaspe wese, womati wese mana wiwihihiký wese rare. ¹²Tii ijötòbóna irariere, waðinatxi reuròmy ijötòbóna, iitxedu ýju tule. Ijò-ki tahe waðinatxi reuròmy Judeusý mahāduni wahe. ¹³Inataõ ijötòbóna sôwe, iraro-ò, ibòò, biura-ò, beà-ò. ¹⁴Hääwä rurawona tahe waðinatxi reurò mana tyre-ki rýimyhý. Mana sohoji sohoji-ki budoeni deòdu mahāduni rýire. ¹⁵Ýju wadée rybedu tebò-ki womati týrýrýhýký deòho-di nade idi hääwä, hääwä ijò, hääwä rurawona iurihinamy. ¹⁶Hääwä tahe iurihina wiwesele rare. Tahe 2.200 iurihixina rimyre teòho-di tuu riwinyre. ¹⁷Rurawona raru tahe ýju taurihixinamy riurihixinanyre idi 64my rimyre. ¹⁸Rurawona tahe jaspe mana-di relere. Hääwä tahe womati týrýrýhýký-di relere. ¹⁹Rurawo òraru heka mana wiwihihiký-di juhumana heka jaspe rare. Inatxina safira rare. Inataõna, agata rare. Inaubiò-wana esmeralda rare. ²⁰Iruyrena sardonio rare. Debò sohoji reuròna sardio rare. Debò inatxi reuròna trisolito rare. Debò inataõ reuròna berilo rare. Debò inaubiò-wana topazio debò ituena crisoprazo rare. Wasohoji reuròna jasinto rare. Wainatxi reuròna ametista rare. ²¹Woumanahaký sohoji-di heka ijò sohoji sohoji relera, 12my ijò wahe. Ryy heka womati týrýrýhýkýhyky-di relera. ²²Tohodýyna heto tahe ihoöhyyre. Deuxule dori tuu rare, Budoeni-wana. Tai ihoõre. ²³Txuu ahādu-wana tai ijõõre Deuxu loosóna, budoeni loosóna dori itxuuxaranarenyre. ²⁴Bede bede mahādu iloosóna-di rýikre. Bede bede mahādu heka taaõna aõna wiwi-di tamy kidirahukre. ²⁵Tahe ijò raratòbõõhyykre, tai dori ruu ihoöhyyre. ²⁶Bede bede iòlò mahādu heka wowydyna-di tamy kidirahukre. ²⁷Inybina bina, iny òrarudu mahādu tamy ralõõtyhy, ruidu mahādu tule. Inyni heka Budoeni tyyriti irumy rýimyhýre mahādu sohojile wahe.

22 ¹Idi ýju wadée riteösinyre, iru wahidýyna berohoký. Ibelyramy Deuxu rynana, Budoeni rynana-ribi òlòdu wahe. ²Ryrohoký tya-di kaa bera namyhýde iwyòwy-ki iruwahidýyna bederarade rýimyhý. Tii bederarade waò inatxi reuròmy raratynyre. Kia ta ahādu ahādu-di sohojile raratynyre. Otxirarade tahe bede bede mahādu deytena rare. ³Kia hääwä-ki ihetxi txuhòbina tai ijõõkre, Deuxu aõ ritxuhònyõra tai. Deuxu rynanahaký itya-ki rýikre. Kia teòdu mahādu riwowydynykre. ⁴Tiiboho iòsýnymy robikre inireny iòru-ki rýikre. ⁵Tai ruu ijõõkre. Tai txuloopsóna ijõõkre. Deuxu dori itxurenykre. Tiiboho tai ihyymy rýikre iwese iòlò mahādu.

6-7Kia tahe ūju wadée rarybere: —Kaa rybe tahe inatyhy rybe rare. Bityhynybenyke. Jesuisi rarybere: —Analekre heka tule adehemynylekre heka. Deuxu heka tajju deòdu adee kanarybekre. Kaheka wylemy ibededŷnana kedeakre. Deuxu rarybehyy ratximyhŷre tŷnydŷdu mahâdu-ò, aôhebo bede rotŷnymyhykremy roimyhŷré. Ibutumy kia tyhydŷdu mahâdu heka reysamy rŷikremy rŷira.

8 Jiarŷ tahe Joaõ rare. Rabirahe, ibutumy kia raholare. Rabimy rexihurau tahe, jiarŷ watiowotimy resere ūjuko-txi. 9 Ixityre wadée rarybere: —Iwidŷomy hewa, Jiarŷ heka Jesuisi deòdu tŷnydŷduôle jiarŷ watxireri. Ibutumy Deuxu tyriti ityhydŷdu biòwa jiarŷ rare. Deuxule bityhynyke.

10 Tahe ūju ijömy wadée rarybere: —Aôbo teritidŷnyteri ibutumy iny-ò rybe bitŷnynyke. Kia bededŷnana iôhôlemy ratxireri. 11 Kia bededŷnana kedehemynylkre, aôbina bina widŷdu heka aôbinale riwinykre. Iny binabina heka, ibinamy rŷikre iu. Inywihihikŷ tasŷ awimy rŷikre iu. Kia ôbitimy rŷira tahe, awityhymy relekre, ôbitityhymy rŷira. 12 Boholake warybe-ò, aôwesele heka anakre. Uriõo heka adiwymy wadi anawâhâde. Aôbo wadée aô riwinymyhyre wahe iwese aôbo riwinymy raremyhywesemy heka araôwyntyke. 13 Jiarŷ heka AA jiarŷ rare. YY tule jiarŷ rare. Tyriti juhuu rare. Tyriti konana rare. Jiarŷ heka juhuludu rare. Ihewoludu tule jiarŷ rare, ibutumy wahe.

14 Ibutumy tattytyramy rŷira — teysamy rŷira. Tiiemy teysahyyhyy rare. Iru òwòru wahidŷyna bederaty heka ritokre. Tule raronyrenykre kia hâwâhâkŷ-ò. 15 Ibutumy òrarudu mahâdu tule òwòru widŷdu tahe irehemy Deuxu hâwâ-ribi nyimyhŷde. Tule iny rirubunymyhyre mahâdu, tule suritxoo luunadu mahâdu, tule ibutumy ruidu mahâdu. Ibutumy irehemy hâwâhâkŷ-ribi roimyhŷre.

16 Jesuisi heka jiarŷ rare. Waŷju reteônyre adeereny kia aônaaõna bededŷnana relyykemy. Kaiboho heka dohodŷyna heto mahâdu-ò relyrenyke. Jiarŷ iòlò Davi juhu rare, tule Davi riokore rare. Biurasò taina Jiarŷ rare, loosõna rare.

17 Deuxu Tyytybythy rarybere: —Manake! Tule hâwyymy hâbumy heridu tule rarybere: —Manke! Ibutumy ijomodu tule marybeke: Jiarŷ, Juaõ, tule rarybere: —Manake! Ibutumy iny bemy rurumyhŷre mahâdu tule manake irube biõke. Iòwy-di aôkô heka rare.

18 Jiarŷ, Juaõ, rarybere ibutumy iny katyriti rariamyhyre mahâdu-ò. 19 Iny ributunykeki aômybo kaki ritydŷyna roiré, Deuxu tamy bededŷyna binahakŷo riwahinskyre karitidŷyna roireki. Inyô karitidŷyna-ribi ritakeki, Deuxu òwòru runa ijuraõ wahe heka iribi ritakre tule Hâwâhâkŷthy-ribi nadedi wahe. Tai rŷire tyriti-ki.

20 Tule aômybo narybede inatyhymy tule rarybekre (Jesuisi wahe): —Analekre hewa idi. Araroorehenyôthy. Juaõ, tule rarybere: —Kie, Manake Wanyrŷ Jesuisi.

21 Deuxu deysana, Inynyrŷ Jesuisi Kristu kia deysana ibutumy adee kanakremy watxiwahâre.

Vocabulário

ABISMO Lugar muito profundo na terra. Conforme os ensinos dos judeus antigos, era o lugar onde os espíritos maus ficavam presos até o castigo final.

ACORDO Deus fez com o povo de Israel um acordo (aliança, pacto, contrato): ele, o Senhor, era o Deus de Israel, e Israel era o povo do Senhor. Deus abençoava o povo de Israel, e Israel, por sua vez, obedecia a Deus. Deus fez com o seu povo um novo acordo, que foi confirmado ou selado pela morte de Jesus na cruz (Marcos 14.24; Hebreus 8.6-13; 10.29; 13.20).

ÁGATA Pedra semipreciosa, de várias cores.

ALABASTRO Pedra branca, pouco resistente, parecida com mármore, e empregada em trabalhos de escultura. É também usada para fazer vasos e jarros.

ALFA E ÔMEGA Alfa é a primeira letra do alfabeto grego, e ômega a última. A expressão “eu sou o Alfa e o Ômega”, que está no livro de Apocalipse, quer dizer “eu sou o Princípio e o Fim”, ou “eu sou o Primeiro e o Último” (Apocalipse 1.8; 21.6; 22.13).

ALOÉS Líquido ou suco de certa planta, com perfume muito agradável, usado como presente, remédio, e também para preparar ou perfumar os corpos para enterro.

ALPENDRE DE SALOMÃO Era uma cobertura, chamada pórtico, apoiada em grandes e lindas colunas, e ligada ao templo. Dizem que uma dessas coberturas foi construída por ordem de Salomão. Jesus passeou no alpendre de Salomão, e os apóstolos estiveram ali várias vezes (João 10.23; Atos 3.11; 5.12).

AMÉM Palavra hebraica que quer dizer “é assim”, ou “assim seja”. Pode também ser traduzida como “certamente”, “de fato”, “com certeza”. No Apocalipse é usada como um título para Cristo (Apocalipse 3.14).

AMETISTA Pedra semipreciosa, quase sempre de cor vermelha ou roxa.

APÓSTOLO Um dos doze homens que Jesus escolheu para serem seus seguidores e para ajudá-lo. Apóstolo quer dizer “mensageiro”, isto é,

aquele que é mandado. É também usada no Novo Testamento para Paulo e para outros que anunciam as Boas-Notícias a respeito de Jesus.

ARCA DO ACORDO Caixa de madeira, coberta de ouro, onde eram guardadas as duas placas de pedra em que estavam escritos os dez mandamentos. Outros objetos sagrados dos judeus também eram guardados na arca (Êxodo 25,10-22; Hebreus 9,4-5).

ARCANJO Anjos são mensageiros celestiais enviados por Deus. Arcanjos são anjos superiores, ou anjos chefes.

AREÓPAGO Pequeno monte de Atenas onde se reunia o Conselho que dirigia a cidade. Por isso o próprio Conselho foi chamado Areópago, mesmo depois de não se reunir mais ali.

ARMADURA Roupa de metal que os guerreiros usavam para se proteger contra as armas dos inimigos. As armaduras eram de vários tipos, de acordo com as partes do corpo que cobriam.

ARRUDA Planta usada como remédio.

BERILO Pedra semipreciosa, quase sempre de cor verde, ou verde-azulado.

BELZEBU Nome dado ao Diabo como chefe dos espíritos maus.

BISPO Nome dado aos dirigentes das igrejas cristãs. Eles se dedicavam ao ensino da doutrina cristã e à pregação do Evangelho.

CALVÁRIO Monte onde Jesus foi crucificado, e onde também costumavam crucificar os criminosos condenados a esse tipo de morte.

CAMINHO, CAMINHO DO SENHOR Para os seguidores de Jesus, depois da sua ressurreição, “caminho” queria dizer a fé que os cristãos tinham em Jesus Cristo, e também a maneira de viverem de acordo com essa mesma fé.

CAPA Peça de roupa comprida que os judeus usavam por cima das outras roupas.

CERIMÔNIA DA PURIFICAÇÃO A idéia de pureza faz parte, desde os tempos antigos, da vida social e religiosa dos judeus. Havia várias coisas que podiam tornar a pessoa impura, no sentido religioso. Para poder adorar a Deus de modo aceitável a ele, era necessário que a pessoa impura se purificasse por meio de uma cerimônia especial, como mandava a Lei de Moisés (Levítico, capítulos 12, 13 e 15; Números, capítulo 19).

CEVADA Semente que serve de alimento para gente e animais.

CIRCUNCIDAR, CIRCUNCISÃO Ato de cortar a pele, chamada prepúcio, do órgão sexual dos meninos judeus, como cerimônia religiosa. Outros povos antigos também praticavam a circuncisão.

COMINHO Pequena planta de jardim, cujas sementes servem para temperar certos alimentos.

CONSELHO SUPERIOR Era formado por um grupo de 71 líderes religiosos dos judeus. Este Conselho também funcionava como Supremo Tribunal em casos de julgamento.

CONVERSÃO, CONVERTER-SE Mudança de vida. Transformação de uma pessoa quando aceita Jesus como seu único Salvador.

CRISÓLITO Também chamado crisolita ou crisólita. Nome dado a várias pedras preciosas amarelas ou esverdeadas.

CRISÓPRASO Um tipo de pedra semipreciosa, verde-clara com veios amarelos.

DEZ CIDADES Grupo de dez cidades com habitantes não-judeus. Muitas destas cidades estavam perto do lago da Galiléia.

DIA DE PREPARAÇÃO O sexto dia da semana no qual os judeus faziam os preparativos mandados pela Lei de Moisés para respeitarem o sábado, que era o dia sagrado de descanso dos judeus.

DIÁCONO, DIACONISA Nome dado às pessoas que ajudavam nos trabalhos de administração das igrejas, e cuidavam dos pobres, das viúvas e dos necessitados em geral. Também se dedicavam à pregação e ao ensino da doutrina cristã.

DORCAS Em grego o nome Dorcas quer dizer gazela, o mesmo que Tabita quer dizer em hebraico.

EPICUREUS Nome de uma seita filosófica muito comum na Grécia e em Roma. O nome epicureu vem de Epicuro, grande filósofo da Antigüidade. Alguns membros desta seita discutiram com o apóstolo Paulo em Atenas (Atos 17.18-20).

ESCRITURAS, ESCRITURAS SAGRADAS Nomes dados ao conjunto de livros religiosos dos judeus. Estes livros são conhecidos entre nós pelo nome de Antigo Testamento.

ESTÓICOS Nome de uma seita de filósofos. Alguns deles discutiram com o apóstolo Paulo em Atenas (Atos 17.18).

EUNUCO Eunucos, no Oriente, eram homens tornados incapazes de ter relações sexuais. Eram guardas e até dirigentes da vida íntima dos palácios. Muitos deles chegaram a altas posições junto dos reis.

EVANGELHO Evangelho, Boas-Novas, Boas-Notícias, é a mensagem de salvação anunciada por Cristo e seus apóstolos.

FARISEU Membro de uma seita ou grupo importante dos judeus. Eram pessoas que seguiam rigorosamente a Lei de Moisés, as tradições e os costumes dos antepassados. Acreditavam na ressurreição e na existência de seres celestiais. Os fariseus combatiam os saduceus.

FESTA DA DEDICAÇÃO Festa dos judeus que durava oito dias. Nesta festa era comemorada a reconstrução e a inauguração do altar do templo pelos judeus patriotas do grupo de Judas Macabeu, no ano 165 antes de Cristo.

FESTA DA PÁSCOA, OU PÁSCOA Festa dos judeus, no 14.º dia do mês de Nisan (1.º de abril), quando comemoravam a libertação dos antigos hebreus da escravidão do Egito.

FESTA DOS PÃES SEM FERMENTO Festa dos judeus que começava na Páscoa e durava sete dias. Nela eles comemoravam também a sua

libertação da escravidão do Egito. A festa recebeu esse nome porque durante aquela semana, só faziam pão sem fermento (Êxodo 12.14-20).

FESTA DA PURIFICAÇÃO Todo ano havia um dia de humilhação e purificação dos pecados nacionais, quando o chefe dos sacerdotes oferecia os sacrifícios de animais pelos pecados do povo (Levítico 16.29-34, Números 29.7-11). A festa era celebrada no começo do inverno, e nessa época as viagens por mar eram perigosas (veja Atos 27.9).

FESTA DOS TABERNÁCULOS Festa dos judeus que durava oito dias. No tempo do Novo Testamento faziam essa festa para lembrar os antigos judeus que tinham morado em tendas na sua viagem pelo deserto.

FILHO DE DAVI Título ou nome que os judeus usavam para o Messias que eles esperavam como descendente de Davi, e que viria para ficar no lugar dele.

FILHO DO HOMEM Título que Jesus usava para si mesmo como escolhido por Deus para ser o Salvador (Marcos 10.45). Quando usado por Jesus, este título se refere tanto à sua condição humilde (Marcos 8.31, Lucas 9.58), como à sua futura glória (Mateus 25.31, Marcos 8.38).

GOGUE E MAGOGUE No livro de Ezequiel (capítulo 38 e 39) aparece Gogue, o rei de Magogue, que lutará contra o povo de Israel. No livro do Apocalipse (20.7-9) os nomes Gogue e Magogue representam os inimigos de Deus que lutarão contra o povo de Deus na batalha final.

GRAÇA A palavra graça tem vários sentidos: quer dizer favor que se recebe ou que se faz a alguém; às vezes quer dizer também agradecimento por alguma coisa ou bêçao recebida. A própria bênção que alguém recebe pode ser entendida como uma graça. Nas cartas do apóstolo Paulo, graça geralmente significa a soma das bênções que o homem recebe de Deus por meio de Jesus Cristo.

GRANDE SACERDOTE Sacerdote que ocupava o mais alto posto entre os sacerdotes dos judeus, e era Presidente do Conselho Superior. Uma vez por ano, no Dia da Purificação dos Pecados, o grande sacerdote entrava na parte mais santa do templo e oferecia sacrifício de animais por si mesmo e pelos pecados do povo de Israel.

HISSOPO Planta usada nas cerimônias de purificação.

IMPURO Conforme a lei de Moisés, alguém podia tornar-se impuro no sentido moral ou ritual. Isto acontecia nos seguintes casos: comer algum alimento proibido, estar com lepra, tocar em mortos ou túmulos, ter espírito mau, e por outros motivos.

INCIRCUNCIDADO Circuncisão era o ato de cortar a pele, chamada prepúcio, do órgão sexual dos meninos judeus, como cerimônia religiosa. Incircundado era o menino ou homem que não havia sofrido esta operação. A palavra incircundado às vezes tinha um sentido espiritual.

JACINTO Pedra preciosa, geralmente de cor alaranjada.

JASPE Um tipo de pedra preciosa de várias cores, geralmente marrom ou vermelha, mas também amarela, verde ou branca.

LEVITA Membro da tribo de Levi, que era a tribo dos sacerdotes israelites. Eles ajudavam nos serviços do templo (Números 3.1-13).

MANÁ Alimento dos israelitas durante os quarenta anos que passaram no deserto. Era como uma semente pequena e muito branca (Êxodo 16.14-21; Números 11.7-9).

MANJEDOURA Lugar onde se põe comida para o gado e animais em geral. Nos sítios e fazendas chamam de cocho.

MESSIAS Salvador prometido no Antigo Testamento. “Messias” é o mesmo que “Cristo”.

MIRRA Líquido ou suco de certa planta com perfume muito agradável, usado como presente, remédio, e também para preparar ou perfumar os corpos para os enterros.

NARDO Planta que serve para fazer um perfume muito caro.

NICOLAÍTAS Nome de um grupo de pessoas das igrejas das cidades de Éfeso e de Pérgamo. Os partidários desta seita seguiam as doutrinas pagãs daquele tempo (Apocalipse 2.6, 14 e 15). Essas doutrinas eram contrárias aos ensinos dos apóstolos.

PARAÍSO Outro nome para o céu, morada de Deus e dos remidos (Lucas 23.43; 2 Coríntios 12.3).

PATRIARCA Nome que se dá ao chefe de uma raça. São chamados de “patriarcas” os antepassados dos judeus, como por exemplo Abraão, Isaque, Jacó e José. Foi com os patriarcas que Deus fez o seu acordo, pelo qual ele seria o Deus deles, e eles seriam o seu povo.

PENTECOSTES, DIA DE PENTECOSTES Festa israelita, da colheita do trigo, no sexto dia do mês chamado Sivan (20 de maio).

PRESBÍTERO Nome dado aos dirigentes das igrejas cristãs. Eles se dedicavam ao ensino da doutrina cristã e à pregação do Evangelho.

PROFETA, PROFÉTICO, PROFETIZAR Profeta é quem anuncia a mensagem de Deus aos homens. Em geral a palavra é usada para os profetas do Antigo Testamento (Mateus 5.12,17; 13.17), a respeito de Isaías (Mateus 3.3), Jeremias (Mateus 2.17), Jonas (Mateus 12.39), Daniel (Mateus 24.15), e Joel (Atos 2.16). A palavra se refere também aos profetas da Igreja, no Novo Testamento (Atos 13.1, 1 Coríntios 12.28-29; Efésios 4.11). A palavra é usada também para João Batista (Mateus 11.9; 14.5; Lucas 1.76) e para Jesus (Mateus 21.11,46 Lucas 7.16; 24.19; João 9.17).

O PROFETA É aquele que foi prometido por Moisés (Deuteronômio 18.15,18). Às vezes parece indicar aquele que deveria anunciar a vinda do Messias. Outras vezes parece significar o próprio Messias.

PURIFICAÇÃO, PURIFICAR Veja cerimônia da Purificação.

QUERUBIM Em cima da tampa da arca do acordo havia dois querubins de madeira coberta de ouro. Eles tinham asas, e forma de animal e de gente (veja arca do acordo e 1 Reis 6.23-28)

RAINHA DO SUL É a rainha de Sabá, que veio de longe para ouvir as palavras de sabedoria do rei Salomão. A visita desta rainha é contada em 1 Reis, capítulo 10.

SACRIFÍCIO Os judeus, especialmente no Antigo Testamento, costumavam oferecer animais a Deus, em sacrifício. Estes animais eram mortos como a Lei mandava fazer, de acordo com a cerimônia ritual de cada época. Ofereciam também cereais, o produto da colheita. Uma parte destes cereais era queimada no altar, e a outra ficava para os sacerdotes. Estas ofertas ou sacrifícios eram feitos pelos pecados de pessoas, grupos, ou do próprio povo. A crucificação de Jesus é o sacrifício do Filho de Deus para a salvação da humanidade.

SADUCEUS Era um grupo pequeno de homens em geral educados, ricos, e da alta posição social entre os sacerdotes da época. Baseavam suas crenças nos primeiros cinco livros do Antigo Testamento. Negavam a ressurreição, o juízo final, e a existência de anjos e espíritos. Os saduceus combatiam os fariseus.

SAFIRA Pedra preciosa, geralmente de cor azul.

SAMARITANO Pessoa nascida em Samaria, região que ficava entre a Judéia e a Galiléia. Havia muito ódio entre os judeus e os samaritanos por causa das diferenças de raça de sistema político, costumes e religião.

SANTÍSSIMO LUGAR O lugar no templo onde ficava a arca do acordo, e onde o Grande Sacerdote só entrava uma vez por ano. Era considerado a parte mais sagrada do templo.

SANTO LUGAR A parte do templo também chamado santuário. Ficava ao lado do Santíssimo Lugar. No Santo Lugar os sacerdotes ofereciam incenso todos os dias.

SÁRDIO Nome de uma pedra preciosa, que pode ser vermelha, transparente ou não.

SARDÔNIA Pedra preciosa, alaranjada ou vermelha.

TÊNDA Nome de um tipo de barraca geralmente usada como casa pelos pastores, pelas tribos que não tinham lugar certo para morar, e também pelos soldados.

TOPÁZIO Pedra preciosa, de cor amarela.

TRIBO Conjunto de descendentes de cada um dos doze patriarcas do povo hebreu. Cada um dos agrupamentos em que estavam divididos alguns povos da Antiguidade.

TÚNICA Peça de roupa, tipo de camisola, que os judeus usavam por baixo da capa.

VIDEIRA Planta que produz uvas.

Índice dos nomes do Novo Testamento adaptados do português

português — karajá

A

Abadom = Abadu	Ápio = Apio
Abel = Abeli	Apolião = Apoliõ
Abias = Abia	Apolo = Apòlo
Abiatar = Abiata	Apolônia = Apòlonia
Abilene = Abileni	Áquila = Akila
Abiúde = Abiude	Aquim = Aki
Abraão = Abraõ	Arábia = Arabia
Acaico = Akaio	Arão = Araõ
Acaz = Aka	Areópago = Areòpolo
Adão = Adaõ	Arimatéia = Arimatea
Adramítio = Adrýmitxi	Aristóbulo = Aristabulo
Ágabo = Abusi	Armagedom = Mikidu
Agar = Haari	Arni = Arini
ágata = agata	Arquelau = Akelau
Alexandria = Alexýdria	Arquipo = Arikipu
Alfeu = Afeu	Ártemas = Atema
Amom = Amo	Aser = Asser
Amós = Amos	Ásia = Asia
Amplíato = Ampliato	Asínrito = Asincrito
Ananias = Anania	Assôs = Aso
Anás = Anasi	Atália = Atalia
André = Andre	Atenas = Atena
Andrônico = Adroniko	Azor = Azo
Anfípolis = Afipoli	Azoto = Asoto
Apeles = Apele	

B

Baal = Bali
 Babilônia = Babilonia
 Balaão = Balaaõ
 Balaque = Balake
 Baraque = Barake
 Baraquias = Barakia
 Barjesus = Bajesuisi
 Barnabé = Bababe
 Barrabás = Baraba
 Barsabás = Basaba
 Bartimeu = Batimeu
 Belém = Belẽ
 Belzebu = Belisibu

Benjamim = Benjami
 Beor = Beoro
 Beréia = Bereia
 Berenice = Benise
 Betânia = Betýnia
 Betesda = Beteta
 Betfagé = Betabají
 Betsaida = Besaida
 Bitínia = Bitinia
 Blasto = Blastu
 Boanerges = Boaneji
 Boas Notícias = Rybewihiký
 Boaz = Boasi

C

Cafarnaum = Kafanaõ
 Caifás = Kaifa
 Caim = Kaĩ
 Cainã = Aina
 Caldéia = Kadeu
 Calvário = Kalvariu
 Cana = Kana
 Canaã = Kanaã
 Candace = Kanasi
 Capadócia = Kapadosia
 Carpo = Karpu
 Cauda = Lauda
 Cefas = Sefa
 Cencréia = Sekrea
 Chipre = Xibri
 Cilícia = Silisia
 Cirene = Sireni
 Cláudia = Laujia
 Claudio = Laujiu

Clemente = Lemetxi
 Cleopas = Kleopa
 Cloe = Lòe
 Cnido = Kinidu
 Corazim = Korasí
 Corazim = Orasi
 Corban = Korbý
 Cordeiro = Budoeni
 Corinto = Oritxi
 Cornélio = Oreniliu
 Cós = Kosi
 Cresente = Kresetxi
 Creta = Kreta
 Crisólito = Trisolito
 Crisópraso = Crisoprazo
 Crispo = Krispu
 Cristo = Kristu
 Cusa = Kusa

D

Dalmácia = Dalimasia
 Dalmanuta = Damanuta
 Damáris = Damari
 Damasco = Damasu

Daniel = Danieli
 Daví = Davi
 Demas = Dema
 Derbe = Debi

Demétrio = Dimitiu
Deus = Deuxu

Dionísio = Dionisiu
Domingo = Nobiutxu

E

Éber = Eber
Efatá = Ebata
Éfeso = Efesu
Efraim = Efraí
Elamadão = Elmadaõ
Elão = Elaõ
Eliaquim = Eliaki
Elias = Elias
Elazar = Eliaza
Elimas = Elimasi
Emanuel = Emanueli
Emaús = Emau
Emor = Emo
Enéias = Enia
Enom = Eno
Enoque = Enoi
Enos = Enosi
Epafras = Epafa

Epafroditó = Epafroditu
Epêneto = Epenetu
epicureus = epikuriu
Esaú = Ijau
Esrom = Esraõ
Espírito Santo = Tyytytybythyhy
Esrom = Esraõ
Estáquis = Estaki
Estéfanas = Tefana
Estêvão = Estevaõ
estóicos = estóiku
Etiópia = Etiopia
Êubulo = Ubulu
Eufrates = Eufratesi
Eunice = Eunisi
eunuco = eunuku
Euódia = Èòdia
Ezequias = Ezekia

F

Faleque = Faleki
Fanuel = Fanueli
Faraó = Faraò
fariseus = fariseu
Febe = Fibi
Felix = Feli
Fenícia = Senisia
Fígelo = Fikelu

Filadélfia = Filadelfia
Filemom = Filemo
Fileto = Filetu
Filipe = Filipi
Filipos = Filiposi
Filólogo = Filologo
Fortunato = Fortunatu
Frígia Galácia = Frigia Kalasia

G

Gabatá = Kabata
Gabriel = Gabrieli
Gadara = Kadara
Gaio = Kaio
Gálatas = Alatxia
Galiléia = Kalileia
Gálio = Kalio
Gamaliel = Kamalie

Gaza = Gasa
Genesaré = Kenesare
Geresa = Kerase
Getsêmani = Kesemani
Gideão = Kideõ
Gólgota = Kòkòta
Gomorra = Komora

H

Harā = Harā
 hebraico = hebraika
 Hebreus = Hebreu
 Hermógenes = Ermojini
 Herodes = Herodi

Herodião = Herodiaõ
 Herodias = Herodia
 Hierápolis = Ieryopoli
 Himeneu = Imineu

I

Icônio = Ionio
 Iduméia = Idumeia
 Isabel = Isabeli

Isaías = Isaia
 Iscariotes = Isariò
 Israel = Israeli

J

jacinto = jasinto
 Jacó = Ijaõ
 Jairo = Ijairu
 Jambres = Ijãbri
 Jarete = Jarete
 Jasão = Ijasõ
 Jeconias = Jekonia
 Jefté = Ijete
 Jeremias = Jeremias
 Jerikó = Ijeriò
 Jerusalém = Jerusalẽ
 Jesse = Ijese
 Jesus = Jesuisi
 João = Joaõ
 Joel = Joeli
 Jonas = Jonasi
 Jorão = Joraõ

Jordão = Jordaõ
 Jope = Jòpe
 Josafá = Josafa
 José = Jyje
 Josias = Josia
 Josué = Josue
 Jotão = Ijotaõ
 Judá = Juda
 Judas = Judasi
 Judéia = Judeia
 judeu = judeu
 Júlia = Julia
 Júlio = Julio
 Júnias = Junia
 Jurão = Juraõ
 Justo = Justu

L

Lameque = Lamei
 Laodicéia = Laodiceia
 Lazaru = Lazaru
 Lemá = Lema
 levitas = levita
 Líbia = Libia

Licaônia = Laonia
 Lídia = Lidia
 Líode = Liode
 Lisâncias = Lisÿnia
 Ló = Lòò
 Lúcio = Lusiu

M

Macedônia = Macedonia

Malqui = Maki

Manaém = Manaī
 Manassés = Manase
 Mar da Galiléia = Kalileia aho
 Mar Mediterrâneo = Bedetya Aho
 Mar morto = Rubu aho
 Marcos = Marku
 Maria = Marie
 Mateus = Mateu
 Matias = Matxia
 Mediterrâneo = Adria
 Meleá = Melea
 Melqui = Meki
 Melquisedeque = Xideki

Menasom = Menasō
 Mesopotâmia = Mesopotamia
 Messias = Mesia
 Metusalém = Metusalē
 Meu Pai = Waha
 Miguel = Mieli
 Mileto = Miletu
 Mirra = Miha
 Mísia = Misia
 Moisés = Moisesi
 Moloque = Mòlòki
 Monte Carmelo = Carmelo Hāwālō
 Monte Hermom = Hermo Hāwālō

N

Naamā = Naamy
 Nacionalista = Zelôte
 Nacor = Nakò
 Naftali = Natali
 Naim = Naī
 Nasom = Nasaō
 Natanael = Natanaeli
 Naum = Naum
 Nazaré = Nazare
 Neápolis = Niapoli

Negro = Nike
 Neri = Neri
 Nicolaítas = Nikolaita
 Nicolau = Niolau
 Nicópolis = Niòpòli
 Nikanor = Nikanu
 Nikodemos = Nikodema
 Nínive = Ninive
 Noé = Noe

O

Olimpa = Olimpu
 Olimpas = Olimpa
 Onesíforo = Onisiru

Onésimo = Onesimo
 Onesíforo = Onisiru
 Oséias = Osea

P

Peréia = Perea

Quis = Kixi

Q

Ragaú = Raau
 Raquel = Rakeli
 Rebeca = Rebeka
 Renfã = Renifa

Riacho Cedrom = Cedrõbeà
 Roboão = Roaboaõ
 Rodes = Rodesi

R

S

Sabado = Sabadu
 saduceus = saduseu
 Saduque = Sadòki
 Salatiel = Salatieli
 Salém = Salẽ
 Salmon = Salmaõ
 Salomão = Salomaõ
 Salomé = Salome
 Salim = Salí
 salvação = Biu-ò Hena
 Samos = Samosi
 Samotrácia = Samotrasia
 Samuel = Samueli
 Sansão = Sansaõ
 Sardes = Sardesi
 Sárdio = Sardio
 Sarepta = Sareta
 Satanás = Satanasi
 Saulo = Salu
 Selêucia = Selusia

Senhor = Inynyrŷ
 Sérgio Paulo = Sergio Paulo
 Seruque = Serui
 Sião = Siaõ
 Sicar = Sika
 Sidom = Sidõ
 Silas = Sila
 Siloé = Silõe
 Simão = Simaõ
 Simeão = Simeaõ
 Sinagoga de homens livres =
 Ixihyle mahãdu
 Síntique = Sintxiki
 Siquém = Sikeni
 Síria = Siria
 siro-fenícia = siru-senisia
 Sópatro = Sopatu
 Sosípatro = Sosipatu
 Sóstenes = Sôteni

T

Tamar = Tamara
 Teófilo = Teòfilo
 Tércio = Tercio
 Tértulo = Tertuliu
 Tessalônica = Tesalonia
 Tessalonicenses = Tesalonia
 Teudas = Teudani
 Tiago = Txiau
 Tiatira = Txiatxira
 Tibério = Tiberiò
 Tício o Justo = Txisiu Justo

Timom = Timaõ
 Timóteo = Tximòtxi
 Tirano = Txirano
 Tíquico = Txitxiò
 Tito = Txitu
 Tolimaida = Tolimaida
 Tomé = Tome
 topázio = topazio
 Traconites = Traconite
 Trôade = Troaji
 Trófimo = Trofimo

U

Urbano = Urbano
 Urias = Uria

Uzias = Uzia

Z

Zacarias = Zacaria
 Zenas = Zena

Zorobabel = Zorobabe

